

33

INSTITUTUM
IUSTINIANI

CE
4b.3

¹⁵
E. 463. (Ванноу 608)

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Sicut videtur per hanc infantem fantum et per hoc grand' color et per hoc
 ex parte et per hanc infantem fantum et per hoc grand' color et per hoc
 ex parte et per hanc infantem fantum et per hoc grand' color et per hoc

Donc pour éviter les ardeurs du soleil il faut prendre des
hygiènes. Les vêtements de coton, de laine, de soie et de
lin de saint Jago et de sainte Anne dans les pays.

Monday 1st July in September 1773 at 10th St. George's
 Chapel, London. Chamberlain and at 10th St. George's
 Chapel, London.

For low can be made
at 1000 ft. and 1000 ft.

Su Pimento
Luz

Mr. President Channing
Mr. James Gordon

Handwritten marginal notes in the top left corner, including the date "15. 73" and some illegible text.

In nomine dñi nři iesu xpi. **I**sta rubrica diuiditur in quattuor partes. Primo ponit inuocatio diuini nomis: per qua deus veneratur: ibi. In nomine dñi. Secundo ponitur descriptio imperialis culmīs pprii et appellatiui tanq̃ cā efficiens: ibi. Imperator cesar. Tertio pōit cui pñs liber dirigē ibi. Cupide legū inuētū. Quarto pōit qdā rub. particulari ad nī grū pxiore ses quens: ibi. Incipit proemium: Angelare. Nō continuatur ista rubri. qz pxiore tū dō fieri ad pxi. l. ij. ff. d. statu. ho. Cū cum sit pxiore: nūq̃ an se hē pōt ad qd pxiore. S. discipuli in pxiore mio digestorū: et l. pris. de. verb. sig. xpo. foris porcus.

a **I**esu christi. Ex hoc nota qz christiā fuit: alias nō posset imperare. i. iperij iurisdictionem exercere: vt in auc. iusu. qd pxiatur in pxi. ibi. Et cōmunicator: eccle. col. ij. vbi dicit: qz qz libet administrator debet iurare se esse cōdicatorem scē catholice eccle. sic et alias incipit: vt. C. de of. pre. p. affri. l. i. noie dñi: et in auc. de armis. in pxi. col. v. et hoc em sequitur bonū iūitū: melius mediū: et optimus finis: vt in auc. quomodo oporteat episcopo. in pxi. col. i.

b **I**mperator cesar. a Cesare Augusto qz regnabat tempore natiuitatis christi. vnde illd. Erat edictū a Cesare Augusto vt describeretur vniuersis orbis. i. vt quilibet estimaret bōa sua. et exinde quilibet imperator dictus est Cesar. vel dic ce/sar: quia fuit cesus de ventre matris sue. Luce. ij. c.

c **F**lavius. quia talis erat coloris. nā erat rubeus.

d **I**ustinianus. qz fuit filius iustini: vt. j. de do. s. est et aliud: et. j. quibus nō est per. fa. te. s. penul. sed in decre. di. xvi. c. ha beo liberū. dicitur qz fuit filius Constantini. s. forte ibi loqui tur de alio Iustiniano qz hic. vel dic qz fuit filius Constantini successioe post ipsum in regno. v. dicitur a iusticia quam sem per coluit: et subditis inuincit colendam: vt in. C. de sum. tri. et fide catholica. l. i.

e **A**lemanicus. hoc nomen et omnia sequentia nomina sunt ab euentu sibi imposita: vtputa quia vicit africos: et sic de alijs: vt in auc. de here. et fal. in pxi. col. i.

f **G**ermanicus. hec sunt nomina prouinciarum quas de uicit.

g **D**ius. a pio Anthōino: vt in auc. vt lib. de cetero col. vi. s. si quis autē. alias est. s. sancimus.

h **F**elix. a virtute animi. vel felix. i. pxiore: quia ita sibi ad votum succedebat.

i **I**ncitus. a gestis magnificis. Accur. floren.

k **V**ictor. in fugando hostes. Accur.

l **T**riumphator. post victoriā. gloriosus enim erat in magni fica gesta sua.

m **S**emper augustus. quia huius debet esse propositū qui

libet imperator vt augeat: licet hoc semper non faciat. sic in diffinitio ne matrimonij: vt. j. de pat. po. in pxi. licet interdum diuidatur: vt. C. de repu. l. consensu. sic in diffinitione iusticie: vt. j. de iustu. et iure. in pxi. secundum Jo.

n **C**upide. s. mittit suam gratiam et hunc librum.

o **I**ncipit. more recte scri bendum premitit proe mū: in quo reddit lector rem attentum: docilem et beniuolum. Attentus cū dicit. Summis vigilijs. nam per hoc qz ipse vigi lauit reddit nos attentos vt vigilare debeamus. nā ius ciuile vigilantibz scri ptum est: vt. ff. que i frau. credi. l. pupillas. i. si. et ibi summa prouidēat: vt. j. pxiore. s. docilem euz di cit. Et cum sacratissimas consti. antea conf. zc. vt. j. e. s. omnes. docilem emz facit qui summam rei bre uiter comprehendit. nam per hoc qz ipse abbrevias uit: poterunt ammodo fa cilius edoceri. Beniuoli

Imperatoriam maiestatem non solum ar mis decoratam: sed etiā legibz oportet et se armatā: vt vtrūqz tepus et bel loz et pacis recte possit guberna ri: et princeps romanus victor existat: non solum in hostilibus prelijs: sed etiam per legitimos

id est bone voluntatis ad adiscendum: vbi dicit. Et que in prioribus etiam temporibus. et ibi. Summa itaqz ope: vt. j. e. s. cumqz: et. s. sum ma itaqz zce.

Imperatoria. **I**stius diuiditur in tres partes principa les totum hoc proemium vsqz ad finē: licet Joh. placenti di uidat in quibz. Nam primo ponit in quibus dō versari im perator. Secūdo ponit qualiter iustinianus illud adimpleuit. Tertio nos ad studiū exhortatur ostendendo fructus qui sequitur ex assiduo studio. Secūda ibi in. s. Quoz. Tertia ibi. Summa itaqz. Iterūz prima diuiditur in duas partes: quia primo ponit dictum. Secūdo ponit tres casus. Secūda ibi. Et vtrūqz. Et hoc intendit pro sustenta tione et gubernatione reipublice duo sunt necessaria: videlicet leges et arma. h. d. vsqz ad. s. Quorum.

p **M**aiestatem. i. imperatorē qui est in maiestate: vt. C. d. leg. et con. l. digna. Similis est loquēdi ornatu. j. quibz mo. ius pa. po. sol. s. filz ibi. Imperatoriam celsitudinem. Et nō. qz antiphonizat respondendo ad faciā questionē hanc: scilicet quare imperator non facit quod su um est scilicet armis intendere: cum milites magis arma scire qz iura oporteat: vt. C. de iure deli. l. sciens. ad quod respondet. Imperatoriaz maiestatem zc.

q **D**ecoratam. queritur quare quod erat armorum attribuit legibz et econtra: Respondet vt ostēderet alterum alterius auxilio semper ege re: vt. C. de no. co. confir. in pxi. Et sic proprie ponit. nam arma sūt ad decorem: leges sunt ad armandum. vnde dicitur. militat nāqz zc. vt. C. de aduoc. diuer. in. l. aduocati. vel ideo posuit vt euitetur malus sonus verborum. l. cacephaton. i. turpis sonus.

r **O**portet. i. oportunitum est.

s **A**rmatam. s. ad hanc vtilitatem que sequitur. Accur.

t **E**t bellorum. et sic quo ad vsum armorum.

u **E**t pacis. sic quo ad vsum legis.

x **G**ubernari. alterum cū legibus scz tempore pacis: alterum armis scilicet tempore belli.

a **E**t princeps. i. imperator.

b **I**n hostibz. qui sunt hostes dicitur. ff. de cap. et postli. re. l. hostes.

c **P**er legitimos tramites. i. leges: que sunt via gradiendi sicut tra mites eundi. secundum Jo. bene dico calumniantes puniri per leges

nam in criminibus siue ordinarijs siue extraordinarijs ad similitudi-
nem supplicij puniuntur calumniatores: vt. C. de accu. l. si. et. ff. ad turp. l. i. et in
priuatis et in extraordinarijs criminibus omnes calumniosi pro quali-
tate admissi plectuntur. Item i. civilibus non pecuniaria pena: modo sacramen-
to calumnie: modo nota infamie: vt. j. de pe. te. li. per totum: et. j. de ac. §.

si quis agens: et. C. de pl.
pe. l. unica: et de iudi. pro
peradu. §. et siquidem. vbi
punitur contumax in ex-
pensis. Vel dic q. septem
genera penarum vocat legi-
timos tramites: vt. ff. de
pe. l. vi. in fi. et. l. vij. et. vij.
Vel dic q. magistratus
vocat tramites per quos
iura redduntur. nam parum
valent iura in ciuitate ni-
si essent qui executioi man-
darent: vt. ff. de ori. iur. l.
ij. §. post originem. q. pu-
nuntur in criminalibus pu-
niuntur et in ciuilibus et
expensis et in viatico: vt
ff. de iudi. en. que. q. vltima
verior est. Accur.

a Calumniantium. calumniator est qui falsa crimina scienter intedit: vt. ff.
ad turp. l. i. in prin. et facit ad hoc. ff. de his qui no. inf. a. thletas. §. ca-
lumniator. quid autem sit peruariator: et tergiversator: dicitur in predi-
ctis legibus.

b Religiosissimus. nota quem fieri religiosum per leges. nam ipse sit
sacer: vt. C. de legi. et co. l. leges. Item no. hic quattuor: proportionalia
s. arma: usus armorum: victoria: triumphus. Item leges: usus legum: ca-
lumnie pulsio: et iuris religio.

c Quorum vtramque. Diuiditur in duas partes. Primo dicit
q. imperator perfecte se habuit circa arma et circa leges. Secundo hoc su-
um dictum probat ab effectu. Secunda ibi. Et bellicos. Item secunda subdi-
uiditur. Nam primo exemplificat qualiter se habuit circa arma. Secun-
do circa iura. Secunda ibi. Omnes vero populi. Et hoc sit loco sum-
me vsq. ad. §. Cum hoc. Aretinus.

d Vtramque. si ista debent esse in principe: tu iustitiane quid fecisti:
R. si. quorum vtramque.

e Summis. i. cum summo labore.

f Vigilijs. quo ad leges. nam ius civile vigilantibus et non dormien-
tibus scriptum est: vt. ff. que in frau. cre. pupillus. in fi. Accur.

g Prouidentia. s. quo ad arma. et no. tres hois status: memoria pre-
teritorum: scientia presentium: prouidentia futurorum.

h Annuente deo. deo gratias refert: cuius triumphum meruit obti-
nere: vt. C. de of. pre. pre. afri. l. i. in prin.

i Et bellicos. quod coniunctim dixerat dicendo. Vtramque viam
et cetera: nunc diuidit dicendo primo qualiter se habuit circa arma.
Accursus.

j Barbarice. barbari sunt qui extra romanum imperium sunt: et
maxime hostes.

k Deducte. de nouo.

l Tam africa. sub qua multe prouincie continentur.

m Prouincie. sic construe. ta africa q. alie innumerabiles prouincie

n Iterum addite. id est adiuncte: ditioni romane. i. iurisdictioni. no-

stroq. imperio post et.

o Protestantur. nostris victorijs a ce. nu. preest. nam iste prouincie
prius fuerunt de romano imperio: post desierunt: et post centum quin-
q. annos redierunt: vt hic nuntiat quando dicit. Item. et q. dicit. Et
post tanta temporum spacia et cetera: vt. C. de offic. pref. pre. afri.
l. prima.

p Omnes vero. vsq. huc dicit qualiter bellicam curam ha-
buit: nunc qualiter legalem.

q Promulgatis. s. a nobis: et dic de nouo. et promulgare est
equitate rude et nature occultam iure laqueis inmodare i. co-
ponendo: secus in promulgando. componere autem est difficile. p-

mulgata in ordi-
ne compendiose
redige. Accur.
r Compositis. s.
ab alijs quas re-
formauimus in
melius. vel dic co-
positis a nobis:
quasi diceret co-
pillatis a nobis
quasi simul po-
sitis a nobis: q.
les sunt leges. ff.
et. C. et aliorum
imperatorum. su-
as en. et promul-
gauit et compo-
suit.
s Confusas. s.
in tribus codici-

bus positas: gregoriano: theodosiano: et hermogetiano: vt. C.
de no. co. confir. l. i. in prin.

t Esonantia. s. in vni codicem quem non habemus: sed ex
eo factus est iste quem habemus. Tunc sic repositus relenati
ad summam iuris emendationem properant: vt. C. de ve. iur.
enu. circa principium.

u Tunc nostra extendimus. id est statim post compositionem
illius codicis fecimus digesta.

v Cura. vt nulla contrarietas posset reperiri: nulla supvacua-
similitudo: vt. C. de ve. iur. enu. circa prin.

a Volumina. nam erant decies cetena milia versuum: et du-
milia librorum et alie multe leges: vt. C. de ve. iur. enu. l. ij. §.
sed cum omnia: et in proemio. ff. §. et antea.

b Et opus desperatum. s. a constantino. nam et constantinus
voluit hoc facere: sed non potuit.

c Profundum. reperit enim omnium legum tramitem qui ab ve-
be ro. condita et romuleis descendit repositus ita esse consu-
sum vt in infinitum extendatur: vt nullius humane nature ca-
pacitate concluderetur. C. de ve. iur. enu. l. i. in prin. Accur. flo.

d Celesti. subaudi deo celesti mediante.

e Adimpleuimus. post digesta. ergo et post primam compo-
sitionem. C. que non habent factus fuit hic liber. unde quod
hic dicitur quandoq. per codice corrigitur: vt facit de anno
vtili qui obtinet secundum hunc librum etiam in restitutione mi-
norum et maiorum: vt. j. de act. §. rursus. secus est per codicem in
dictis restitutionibus: vt in. C. de temp. in integrum resti. l. si.
Item in secunda eius compositione facit mentionem institutio-
num iam compositarum: vt. C. de emen. iusti. co. et secunda ei-
editione. l. si. Accur.

f Cum hoc. Iste. §. diuiditur in duas partes. Pri-
mo ponit qualiter mandauit fieri hunc librum. Secundo po-
nit causas per quas. Secunda ibi. Ut liceat. Et hoc sit loco su-
me vsq. ad. §. Igitur.

g Hoc. s. volumen digestorum et codicis.

h Propitio. i. deo coadiuante.

i Peractum est. i. completum.

j Tribuniano. hoc nomen et sequentia sunt datini casus et
etiam dictio conuocatis: et constructur cum illo verbo inferi-

us. Mandauimus.

a **Ex**questori. pro sua simplici ponitur. **Ex**questore. Nota qd tribus modis dicitur questor. **P**rimo ille qui querebat pecunias tributorum per mundum et seruabat. **S**ecundo ille qd preerat capitalibus causis. **T**ertio qui stabat ut legeret libros principales: qui can-

didatus pinctis dicebatur: et ita hoc tertio modo accipio h: ut ff. de offi. questoris. l. i. in fi. et de orig. iur. l. ij. §. de inde cu erarium. **E**l dic secundu. **I**o. qd iaz fuit in illo officio: hunc non est. inde ex questor: id est extra questuram positus. **E**l dicat tertio esse nomen dignitatis: ut consil. vt. C. de adu. diuer. in l. petitionez. ibi. **E**rgo grediente.

b **N**ecnon. nota due negationes faciunt unam affirmationem: ut hic. et ff. de ver. sig. l. ex duobus.

c **I**llustribus. quattuor sunt ordines dignitatum. maximus: ut superillustres. magni: ut illustres. medi: ut spectabiles. minimi: ut clarissimi: quos specifica: ut in auc. de ap. §. i. ij. iij. et iij. col. iij. et in auc. vt ab illustribus et qui supra eos sunt col. v. **S**unt et infimi: ut defensores ciuitatum et magistratus municipales: et isti non habent merum imperium: sed superioris res sic.

d **A**ntecessoribus. scientia vel etate: vel quia fuerant cum precedentibus imperatoribus.

e **Q**uorum. hic est interpositio vsqz illuc conuocatis etc. **E**t nota qd in tribus hic commendatur qui sunt huic arti inter. eligendus est enim talis magister: qui in se laudabilem vitam probis moribus monstrabit: et docendi peritiam: facundiam dicendi: interpretandi subtilitatem: copias discernendi se habere patefecerit: vt. C. de profel. et me. qui i. vt. co. l. i. l. xij. **I**tem in fidelitate. nam ex quo hactenus fideles extiterunt presumitur pro eis. ff. de re mili. l. non omnes. §. a barbaris. de preteritis enim sumimus coniecturam a futura. ff. de accu. l. si cui. §. **I**dem. et quandoqz occultam coniecturam sumimus ad preteritum: vt. C. ad. Liu. de adul. l. si qui. naz solers a solo quod est totum et ars artis dicitur. **I**tem legi magister a scientia et fidelitate.

f **A**rgumentis. i. ex multis rebus vel negociis que sunt argumenta. unde dicit proverbium. **O**pus laudat magistrum. sic in auc. de monachis. §. scimus col. i.

g **A**ccipimus. i. recepimus.

h **M**andauimus. i. precepimus.

i **S**uasionibus. i. bona parte: alias in mala: vt. ff. de ser. cor. l. i. §. suadere. et. C. de fur. et ser. cor. l. si quis persuaserit.

l **I**nstitutiones. id sic dictas: quia in statum romani iuris nostram erigunt intelligentiam: vt. j. ti. i. §. is qui.

l **U**t liceat vobis. loquitur iuuenibus:

m **C**unabula. per simile loquitur: quia sicut in cuna infantes primo morantur: ita iuris acceptor instituta primo legere debet. sic. ff. de off. pre. l. i. §. his cunabulis.

n **F**abulis. quia in antiquis institutionibus erant fabule: que fabule nec vera nec similia continebant. fm Tullium.

o **A**b imperiali. id est ab imperatore qd splendet.

p **I**nnutile. quo ad alius vel nihil inutile. i. inuisitum: vt ps. ex eo qd dicit. j. p. orimo. sed qd etc.

q **P**erperam. quo ad aures. vel dicitur male positum et contra ius.

r **I**n ipsis. i. in ipsa rei veritate: vel i. his qd quoti die emergere possunt. non aut inueniuntur hic ea qd non possunt euenire: qd de his non curant legisatores: vt in auc. vt sine p. bi. ma. et debito. et cre. §. qd vero. col. vi. et. ff. de le. et se. co. l. iura. et. l. se.

s **L**egeret. na et olim a principio legebatur ipiales constitutiones. i. institutiones antiquas: vt in proemio. ff. §. discipuli.

t **P**rimordio. i. tantu primo ano proficietis quatu. pficiebatis i. quatuor. et nota qd adulatur nobis imperator.

u **D**igni. vos dico digni etc. **A**ccur. floren.

x **E**t et initium. i. liber iste.

a **F**inis. i. codex. na primo anno institutio legi debet in secundo gatur codex: vt i. proemio. ff. §. pro responsis. ibi. **Q**uibus si bene.

b **P**incipali. id est principis. **E**t nota qd hec scientia capituli sine: licet in alijs artibz hoc non sit: vltissime sint: vt in proe. ff. §. 15. qd.

c **I**gitur. **I**gitur. **D**ividit in duas pres. p. io ponitur qualr madat diuidi huc libz i. quatuor libros. **S**ecdo ponit qd p. tinet i. bis quatuor libris. **S**ecda ibi. **I**n qd. **I**tem p. ia subdiuidit i. duas pres. **I**ta p. io ponit di. ctu. **S**ecdo eius cam. **S**ecda ibi. **E**t sunt. **E**t h. sit loco sume vsqz ad. §. **Q**uas ex omnibus **A**retimus.

c **I**gitur. ita continua fm **I**o. qd predicto i. viro i. sciaz et auctez p. ba mus: nec p. alios poterat comod. expediri: igitur madat p. eos diuidi. vt qd imperiali splendore appetitur: et ideo mandat diuidi: vt meli. p. os sit intelligi. ff. de ver. signi. l. ij. §. quibus cuqz.

d **Q**uiginta. qd p. p. h. d. i. tra. ff. ver. et i. fo. i. a. i. et tres ptes. et. ff. noui.

e **D**igestor. ideo dicitur digester: quia omnia ibide decidenda digeruntur et soluntur.

f **S**eu pandectarum. a pan qd est totu: et decten qd est doctrina: qd ibi est doctrina omni iur. consultorum: vt. C. de ve. in. enu. l. ij. §. sed cum oia. in fi. et h. sequitur.

g **Q**uos. i. quinquaginta libros dig. **A**ccur. floren.

h **E**t ceteros. i. xv. ex permisso iustitiani electos: vt. C. de ve. in. enu. l. i. §. ij. et. l. ij. §. que omnia.

i **E**adē institutiones. i. eadem instituta. unde collige huc librum sumptum ex volumine. ff. vel proprie dicit institutiones quas madauit fieri: nunc madat partiri. nam partitio animi legentis incitat: mentē intel ligētis preparat: memoriā artificiose reformat: vt. j. de le. §. sed nō vsqz: et. ff. de excep. doli. l. i.

l **P**rima elementa. quia sicut ex quattuor elementis omnia corpora

a iij

ra conficiuntur: ut terra: et aqua et igne et aere. i. ex viribus horum quattuor elementorum totus mundus gubernatur: ita hic liber comprehendit omnia iura. Et nota quod terra est frigida et sicca: aqua frigida et humida: ignis calidus et siccus: aer calidus et humidus. primum habet naturam melancolicam: secundum. s. aqua fleumens: ignis colere: sanguis respondet aeri.

a In quibus. scilicet institutionibus.

b Obtrinebat. id est erat in usu: et nunc desijt.

c Dissuetudine. nota legem tollit dissuetudinem vel per contrariam consuetudinem: et iterum eandem consuetudinem superuenientes leges tolli. sic. ff. de sepul. vis. l. iij. §. dñ. et in auct. de here. et sal. §. l. alias. §. s. quonia. et subijcit hoc. Ab imperiali et est opti- mum exemplum. C. de iudi. rem non novam.

d Quas ex omnibus.

e In hoc. §. impator at- tribuit robur huic libro institutionum. Et hoc sit lo- co summe usque ad. §. Summa itaq.

f Quas. scilicet institutiones. et accipe legimus et cognouimus: scilicet esse compositas ex omnibus.

g Cui nostri. commentatoris dico factis super libros institutionum antiquarum.

h Quotidianum. liber erat sic appellatus: eo quod in singulis diebus geren- da a magistratibus continebat qualiter iudicarent.

i Cum tres. interpositio est.

k Summa itaq. Sic imperator exhortatur iuvenes ad studium: et fructum pollicetur docens alacriter et voluntarie ac sollicitate ius civile esse adiscendum. Et hoc sit loco summe usque ad finem. Accur.

l Opus. quantum ad corpus. unde pampphilus: alias horatius. La- bor improbus omnia vincit. Accur.

m Et alacri. affectio enim operi tuo nomen imponit: ut. C. ad. l. cor. de sic. l. i. ff. de fur. l. qui iniurie.

n Reges. s. institutionum. Accur.

o Ostendite. i. ita proficite in hoc libro vel ita moribus informati sitis. nam boni mores plusquam diuitie operantur: ut. ff. de tu. et cu. da. ab his. l. scire §. i. et ff. de verbo. obli. si quis stipu. in fine.

p Ut spes. et hec spes sit de vobis nostra republi. posse gubernari.

q Perfecto. i. lectis alijs libris.

r Nostra. alias vestra.

s Eius. reipublice.

t Vobis. id est a vobis. Credendis: lectis etiam alijs libris. Vel si habes. Credendam. id est committendam vobis. datius legitur. et hoc dico legitimo opere perfecto: id est cum quinquennio legeritis. nam tunc opus consummatur: ut in proemio. ff. §. quia solutum. et quod dicit in p- tribus eius ideo est: quia multe sunt partes eius: ut prefectura: consula- tus: et alie multe: ut patet ex tractatibus. C. de offi. iudi. et in. ff. e. ti. colligitur.

u Credendis. id est quod creditur sibi prima expositione. vel si habetis. Credenda: dic ut in glosa supra. Accur.

v De iusticia et iure Rubrica. Iustinianus tractaturus iura popu- li romani premitit de iusticia et iure que est mater iuris: et ideo ab ea incipit: sic obligatio mater est actionis: ut. C. de procu. licet. §. ea obli- gatio. et ideo premititur in tractatu: ut. j. de ob. in p-nci. et de act. in p-nci.

w Et iure. scilicet quod iusticiam prosequitur: ut minister vel filius. Sed

quare de hoc ponitur in rubrica: cum in textu nihil dicatur diffi- niendo licet diuidendo sic. Respondent quidam: ideo non ponit in textu de iure: ne graualet rudes animos sibi. quod nihil est. Vel dic hoc plerumque fieri: ut aliquid ponatur in rubrica: ca quod in textu non ponitur: ut. C. dereli. et sup. su. nam nihil in textu

ibi dicitur de lu- do aleae. Vel dic quod est verius ut diffiniatur: ut di- cemus infra. e. ti. §. iur. precepta. in glo.

Iusticia. Non luminatur: quod brevis secun- dum doctores: Sed iustinianus veluti optimus preceptor imita- tus est rectus or- dines procedendi qui debet esse diffi- nitius diuisus et exemplorum positus: et ideo

ma itaq. opus et alacri studio bas- leges nostras accipite: et vosmet ipsos sic eruditos ostendite: ut spes vos pulcherrima foueat to- toque legitimo opere perfecto pos- se etiam nostram rempublicam in partibus eius vobis creden- dam gubernari.

De iusticia et iure. Iusticia est constans et perpetua voluntas ius suum unicuique tribu- ens. Juris prudentia est di- uinarum atque humanarum rerum

totus iste titulus quinque his partes. Nam in prima ponit diffi- nitionem iusticie. In secunda ponit diffinitionem iuris prudentie. In tertia declarat quo ordine qua via tractande sunt leges. In quarta describit precepta iuris: vel diffinit ius secundum opi- nionem quam tenebo. In quinta diuidit ius per membra. Se- cunda ibi. Juris prudentia. Tertia ibi. Ius igitur generali- ter cognitum. Quarta ibi. Juris precepta. Quinta ibi. Ius ius studij. Epiphorus porcus.

Iusticia. Hec iusticie diffinitio potest intelligi de diuina iusticia: quasi di. diuina iusticia est voluntas constans et ppe- tua et. s. hec verba in ea posita sunt plana. sed nonne iniustus fuit quod tantum datum fuit mercenario in sero venienti quan- tum illi qui mane venerat: quod tamen dei iusticia laudat: ut. ff. de an. le. l. ij. et de verbo. sig. l. ij. §. cuiuscumque. Rñ. illud diui- num mystice dicitur: quasi di. tantum habebit de paradiso il- le qui decessit in hoc ultimo seculo si faciat bonum: quantum et ille qui decesserit in primo seculo. Vel dic secundum Job. quod de fragili hominis iusticia loquitur: quasi. d. iusticia huma- na vel que est in homine est voluntas constans et. et secundum hoc illa duoverba constans et perpetua abijciuntur extra: quod ho- mini non possunt conuenire: cum scriptum sit quod septies in die ca- dit iustus: et ideo nunquam in eodem statu permanet: ut in auct. de non ali. aut permu. §. ut autem. Item quod in si. dicit ius suum uni- cuique tribuens: intellige quantum ad affectionem: quia ad actum non potest. q. d. habens affectum tribuendi. sic supra in rubrica proemij dicitur de augusto: sic et de matrimonio quod est individuum: ut. j. de pa. po. in p-nci. licet interdum diuidatur: ut patet. C. de repudi. l. consensu. Vel tertio exponit in sum- ma huius tituli. ut voluntas: id est mens constans id est bona: quasi habitus mentis bonus. Sed Tullius sic diffinit. Iu- sticia est habitus animi communi utilitate seruata: suam cuius- bet tribuens dignitatem. Secundum Bla. iusticia est virtus que plurimum potest in his quod minimum possunt. Vel prout ego credo. Iusticia est animi congrua dispositio in singulis rebus recte diiudicans.

U Tribuens. ut honeste viuat sibi: et sic alterum non ledat: immo proficiat. vel dic ius suum: id est hoc meritum.

a **N**oticia potest recte legi ut illa dictio scia sit ablativus casus: ve contra sit nominativus casus: et hec dictio noticia sit ablativus casus. sic. j. ti. i. in prin. Sed nunquid fin hoc oportet quod qui cumque vult iuris prudens vel iuriscōsultus esse debeat theologiam legere? **R**espondeo. non. nam in corpore iuris hec omnia inveniuntur. ut. C. de sum. tri. et si. ca. 2. C. de sa. sanc. ec. et de epi. 2. de. 2. in auc. sub multis titulis: ubi specialiter de divinis tractatur. Item que est differentia inter iusticiam et ius: iuris prudentia: **R**espondeo. Iusticia est virtus. ius est eius virtutis executivum. iuris prudentia est scientia illius iuris. Item iusticia est summum bonum: ius medium: iuris prudentia infimum. Item iusticia vult tribuere unicuique ius suum. Ius vero coadiuvat: iuris prudentia docet qualiter illud fiat.

b **H**is igitur. **P**rimo lenia: deinde difficiliora sunt docenda: ne scholares aut studium deserant: aut cum magno labore aut tardius perducatur. h. d. Aretinus.

c **H**is igitur. nunc vult dicere qualiter leges sunt docende.

d **C**ognitis. i. posita diffinitione iusticie: iuris: et iuris prudentie. Accur.

e **E**t incipientibus. dative preterit legi cum verbo. j. videtur. ut ablativus ut superius respiciat: et hec verior.

f **N**obis. loquuntur compilatores huius libri in persona iustitiani qui de exponere per eos.

g **T**radi. i. iura populi romani.

h **L**eni. quo ad verba.

i **S**implici. quo ad sententiam.

j **D**iligentissima. quo ad subtilissima verba:

k **E**xactissima. quo ad subtilem materiam et sententiam.

l **I**nterpretatione. i. facili sententia.

m **Q**ue. i. differentia.

n **A**vertit. nota est incōstantia. sic. ff. de pec. in cause in prin: ubi salomon. Tria sunt mihi incognita: et quartum quod penitus ignoro: via colubis super lapidem: via avis volantis in aere: via navis in medio maris: quartum difficilius: via iuvenis in adolescentia sua. ubi datur in iure. resti. eorum facultatibus: ut. j. de her. qual. et dif. §. sciendū.

o **N**aturus. h. no. puerbum. Quivadit plane vadit sane.

p **I**uris precepta. i. iura precipientia precipiunt aliquid quod preterit ad aliquid istorum trium non omne ius precipit: immo quoddam punire: quoddam vetare: quoddam permittere: ut. ff. de le. et se. con. l. legis. quoddam consilium: ut. ff. de rei ve. l. is qui. quoddam hortari: ut. C. de transac. l. age.

q **H**oneste. scilicet quantum ad se: que honestas et circa matrimonia est: ut. ff. de ri. nup. l. semper. et circa mores servatur: ut. ff. de tu. et au. da. ab his. l. scire oportet. §. penulti.

r **A**lium non ledere. unde illud. Quod tibi non vis fieri

alij non feceris: ut in decre. in prin.

s **I**us suum. ut non solum non ledat: sed etiam adiuvet. nam non sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonum est: ut ar. l. in decre. lxxvi. di. c. non satis. Sed nonne hec verba accipiuntur hic sicut. §. in diffinitione iusticie i. ff. **R**espondeo. immo ibi hec tria comprehendit: hic autem illud solum quod extra duo prima relinquit. Et nota quod in hoc reprobo opi. **A**dy. et aliorum qui dixerunt quod in hoc non diffinitur ius: quod est ars boni et equi cuius merito quis nos sacerdotes appellat. nam dico quod hec verba que hic sunt tantum de prestant. nam quod hic dicit precepta iuris: per hoc dicitur ars: cum ars sit collectio preceptorum. Item per hoc quod dicit honeste vivere: alterum non ledere: valet tamen quantum boni et equi. Item per hoc quod dicit: ius suum unicuique tribuere: colligo cum merito quis nos sacerdotes appellat. i. sacra. vel iura sua cuilibet ministrantes: ut hic: §. ff. e. l. i. ij. **R**espondeo.

t **Q**uius studij. i. artis adipiscende per studium.

u **D**ue sunt positiones. i. species secundum **A**dy. §. secundum **A**z. Sic. i. super duobus generibus non speciebus ponitur hec ars studio discenda. nec enim placet quod ex multitudine rerum multa dicatur iura. sic enim diceretur ius aliud equi nimum: quod super equo tractaret: aliud asinum et sic de singulis: sed ego credo quod iste non fuit **A**dy. intellectus: sed ille qui est preceptoris mei. Accur.

v **R**ei romane. et consistit in sacris: in sacerdotibus: et magistratibus. ff. e. l. i. §. publica. et in auc. ut li. ma. et auie. §. q. vero. col. viij. et. C. de sum. tri. et fide ca. inter claras. et ff. de orig. i. l. ij. §. post originem.

a **S**pectat. i. principaliter. nam et singulorum est utilitas rempublicam conservari.

b **P**ertinet. i. principaliter: secundario autem ad publicam utilitatem pertinet. expedit enim reipublice. et c. ut. j. de his que sunt sui vel alieni iuris. §. per ultimo.

c **P**rius. sed quid de publico? **R**espondeo. non dicit in hoc libro: sed. ff. de iur. fil. et. C. e. ti. et in alijs titulis sequentibus: et fere per omnes tres libros codicis: ubi de iur. pu. tractatur. Et nunquid illud est tripartite collectum? **R**espondeo. sic: ut statim dicam: et ex eisdem preceptis. Cum ergo eadem sint exempla pub. et priu. quare de priuato tantum dicit quod est tripartite collectum? **R**espondeo. quia plura erat de eo priuato dictum. Item cum fecisset hunc librum causa rudis: volebat eos multum aggravare: quod fecisset si tractasset de iure publico in hoc libro.

d **T**ripartite. in iure enim priuato ut in suo toto tripartita sunt precepta naturalia: ut hic. neminem cum alterius damno fieri locupletem: ut. ff. de condi. inde. na natura. Item gentium: ut quod quisque ob tutelam sui corporis fecerit iure fecisse estimetur: ut. ff. e. l. i. ij. et. ij. Item sunt precepta civilia: ut precepta de usufructu: quod priuata utilitate est usufructus: ut. j. de usu. i. prin. ibi. **M**ediana et c. et sic publicum est ex eisdem exemplis: et pone eadem exempla: ut ecce a iure naturali ut non locupletetur cum iactura alterius reipublice. a iure gentium. ut liceat reipublice propulsare iniuriam. Item a iure civili ut reipublice usufructus: sicut priuatus: que exponitur. j. statim in iure priuato.

e **N**aturalibus. i. iure naturali.

f **A**ut gentium. i. precepta iuris gentium.

g **A**ut civilibus. preceptis.

a De iure naturali Rubrica. Dictum est supra qd ius priuatum est collectum ex naturalibus preceptis gentium et civilibus: nunc de eis dicitur: et primo de iure naturali.

Ius naturale. **¶** Totus iste titulus diuiditur in quibus partes. Primo ponitur de iure naturali. Secundo de iure gentium et civili. Tercio

ponitur vnam diuisionem iuris civilis. Quarto rediens ad ius civile et naturale ponitur vna diuisionem inter ipsa iura. Ultimo ponitur circa quersatur ius civile. Secunda ibi. Ius autem civile. Tertia ibi. Constat autem. Quarta ibi. Sed naturalia. Quinta ibi. Omne autem. Et hoc principium etiam diuiditur in tres partes. Primo ponitur diffinitionem iuris naturalis. Secundo declarat illas. Tercio probat per effectum. Secunda ibi. Nam ius. Tertia ibi. Hinc descendit. Et hoc dicit in summa masculis et femine coniunctio. Tres procreatio liberorum et educatio sunt de iure naturali: eo quod ista sunt propria omnium generum animalium. h. d. ff. de re. vel sic secundum Bal. Statuta condita a populis ius civile dicitur. Nam populo iurisdictionem habenti permissum est ius proprium constituere. Quod vero ab omni gente seruatur ius gentium nuncupatur. Et verba simpliciter prolata in digniori et potentiori significato intelliguntur. h. d. vlt. ad. s. Ius autem civile.

Ius naturale est quod natura. i. de et nominatiue et ablatiue potest legi. h. d. s. t. i. Et nota quod quattuor modis ius naturale ponitur. quibus pro iure gentium: vt. j. de rerum di. s. singulorum. quibus pro iure pactorum: et sic pro iure pretorio: vt. ff. de pac. l. i. quibus pro eo contrario. s. pro eo quod rescindit pacta: vt in restitutione minorum: vt. ff. de mi. l. i. quibus pro instinctu nature: vt hic. et. ff. e. l. i. s. ius autem naturale. Sed secundum canon. ius naturale dicitur quod in lege moysayca vel in euangelio continetur: vt in principio decretorum. et istud quod hic est nominatiui casus: quibus hec dictio natura est ablatiui casus. et contra est accusatiui quoniam natura est nominatiui: et tunc dicitur natura. i. deus.

c Nam ius. bene dico oia animalia. nam ius istud et c. non solum est hominum: sed commune omnium animalium. Accur.

d Humanum. i. hominum.

e In celo. i. in aere: vt aues que in arboribus et aere nascuntur: vt. j. de rerum di. s. apium.

f In terra. vt fere bestie que suis lustris. i. cubiculis nascuntur: et etiam quedam aues.

g Que in mari. vt pisces. idem dico et si in quolibet alia aqua nascuntur.

h Hinc. i. ab hoc iure naturali. s. deo qui primo adam eue coniunxit: et in paradiso deliciarum posuit.

i Maris. i. masculi.

l Coniunctio. i. aiorum non corporum: vt. ff. de re. iur. nuptias.

l Appellatur. matrimonium. i. effectum matrimonij. Et sic nota quod matrimonium quod ad originem est de iure naturali. s. deo vt hic dicitur. de iurege. etiam dici potest: quod ab eo receptum est. de iure civili etiam dici potest: quod forma ei adinfixit et solennitate: vt patet. j. de nup. per totum titulum. cum dicitur a quibus nuptijs sit abstinentium: et. ff. de ritu nup. per totum. vbi dicitur de iure civili: vt. ff. de iusti. et iure. l. ius civile.

m Hic liberorum. nam deus operatur ad liberorum procreationem et naturalis instinctus.

n Et educatio. nam hoc iure. s. naturali mouetur patres ad educationem

filiorum suorum potius quam alienorum: vt. ff. vbi liberi. scripto. here. i. si. o. Cetera. s. animalia nedum boies.

p Iuris. s. naturalis: de quo loquimur. ex eo enim quod auis volat: piscis natatur: gallina oua calefacit: mouentur isto iure naturali.

tium ita diuiditur. Omnes populi qui legibus et moribus reguntur partim communi iure omnium hominum vtuntur. Nam quod quisque populus ipse sibi ius constituit: id ipsius proprium ciuitatis est: vocaturque ius civile quasi ius proprium ipsius ciuitatis. Quod vero naturalis ratio inter omnes gentes constituit: id apud omnes populos peque custoditur: vocaturque ius gentium quasi quo iure omnes gentes vtuntur. Et populus itaque romanus: partim suo proprio: partim communi omnium hominum v

¶ Ius autem civile. Diuiditur in tres. primo ponitur de rebus binibere. Secundo ponitur exemplum primi membri. Secunda ibi. Nam quod. Tertia ibi. Quod vero. Et hoc dicitur cui liber populo iurisdictionem habenti permittitur ius proprium statuere quod ius civile vocatur. Illud vero quod ab omni gente equaliter custoditur ius gentium appellatur. h. d. vlt. ad. s. Seruis quidem

civile. Areti.

q Diuiditur. id est vnum ab altero cognoscitur.

r Et moribus. nam quidam sunt que reguntur tantum moribus. et etiam quidam que nec moribus nec legibus: vt boies siluestres. et etiam quidam legibus tantum et non moribus.

s Cuius. eo iure: quod est in communi apud omnes: siue scriptum sit siue non.

t Ius civile. vt sunt statuta terrarum: que iura municipalia dicuntur: vt. C. de eman. libe. l. i. et sic dicitur ad differentiam iuris naturalis id est ius gentium: et ita accipitur hic. Secundo modo dicitur ius civile lex. xij. ta. vt. ff. de iur. et iur. l. ius civile. s. hoc igitur. Tercio dicitur ius civile omne ius quod non est pretorium: et sic accipitur. ff. de iur. et iure. l. ius civile. in prin. s. ius pretorium. Quarto dicitur disputatio prudentium que fuit facta super. l. xij. tabu. vt. ff. de ori. iur. l. i. s. hec disputatio. secundum Jo. an. Quinto quicquid scriptum habemus de iure dicitur ius civile: vt cum dicitur. est enim sanctissima res civilis sapientia que precio numinario non est estimanda: vt. ff. de var. cogni. l. i. s. proinde. Sexto dicitur quotiens adijcitur aliquid iuri naturali: vt in matrimonio modo dicimus. vel detrahatur iuri naturali: vt in vlt. vt. j. de vlt. in prin. vel additur iuri gentium: vt in tutela inuenta a iure civili originaliter: vt. j. de tute. in prin. s. i. vel detrahatur: vt in potestate seruorum restricta: vt. j. de his qui sui vel alieni iuris sunt. s. sed hoc tpe. hoc enim ius civile dicitur: vt. ff. de iusti. et iure. l. ius civile. i. Nam. et hec exempla sunt ibi notata.

u Quod vero naturalis. nota quod ius gentium naturali ratione est inductum: vt hic. et. j. de rerum di. s. singulorum. vbi est ius inmutabile: vt. j. e. s. sed naturalia. Accur.

v Utuntur. vt est religio erga deum: vt parentibus et patrie pareamus: vt contra violentiam resistamus: vt. ff. de iusti. et iure. l. i. in fi. et. l. i. Item conventiones siue pacta que apud gentes valent: vt. j. e. s. ius autem gentium: et. ff. de pac. l. iur. in prin.

¶ Itaque. quia omnis populus vtitur partim iure communi et cetera.

¶ Que singula. si iura gentium et civilia quibus utuntur ciues
romani et effectus eorum iurum dicitur. j. d. rerum di. §. singulorum.
vsq; ad fi. ti. ubi dicitur qualiter acquiruntur omnia iurisge. Bre
j. de vsuc. et in ti. sequentibus quibus dicit qualiter acquiruntur omnia
iure civili: et fin hoc refertur ad proximum dictum. et illud intelligas
de iure civili ro/

māoz generali.
vel aliter dic. p
ponemus. j. e. ti.
s. pe. vbi dicit a
terum variabile:
vt ciuile: alterum
nō vt gentiū. et
scōm hoc non re
fertur ad proti
mū dictū: sed ad
b qd. d. s. nā zc.
z etiā qd. nō zc.
b ¶ Proponem?
s vbi z. R. forte
j. de rez di. s. sin
guloz. z refertur
nō ad primū di
ctū: s ad id qd di
ctū ē. Mā qd qf
q zc. z ibi. Nō
vero.

c ¶ Sed ius qui
des ꝛc. diximus
autē populos cō
mune ꝛ pꝑrium
ius hie. Sꝫ ꝛc.

d ¶ Appellat. i. nom. illius ciuitatis vbi factū est ius ciuile de-
bet ei poni. e ¶ Solonis. noia sunt cōpositorū statutorū
illis ciuitatib⁹: sicut si appellat q̄s ius ciuile bon. statutū a cō-
positorib⁹ iurēt z cōsilio pfirmatū.

f. Non errauerit. i. no bene dixerit.

g ¶ Sic eis et ius qđ pro se tm̃ cōposuerunt: alias eēt general'
lex. i. j. e. s. lex est. ⁊ de hoc. s. iure ciuili generali pōt hic loq̃i.

b ¶ Ins quiritum. pro eodem. licet noia mutet.

i ¶ **A**quirino, qui fuit eorum rex dictus a quiris quod est ba-
sta: quia magna hasta in bello utebatur.

h. i. Civitatis. sed simpliciter dicitur ius civile.

I. **U**ostrum. s. romanoꝝ per excellentiam.

in d. 3. f. civile rōa. si ē ppriū: vñ gñale: si ē factus vt sit gñale.

nā Virgilius. idem in apostolo. nam Paulus in diuina scri-
ptura intelligitur. Item vbi dī sapiens intelligitur salomon.

¶ Ius aut genū. ¶ Duo poit vni dictū. scōo poit ro:
q: ius genū fuit iūctū. tertio poit effect? siue ponunt inuēdes
iuris genū. scōa ibi. nā vsus. tertia ibi. bella. ⁊ hoc dicit. ius ge
nū oib' hoib' est cōe: ⁊ ab oib' gentib' fuit factū iussu ⁊ necessari
tatib' erigētib' ex quo bella licita oriunt ⁊ captiuitates ⁊ fui
tutes ⁊ dōc' qbusdā excepti. h. d. vsq ad. s. stat aut. f. s. Arc.

o ¶ Jus autē autē p s̄z: repetit d̄ iuregentiū vt aliqd addat.

p[er] Humano, sed nunquid plura humana genera sunt? Rñ.
nō, expone ergo, i. oībus hoībus. Accursius.

q ¶ Ipa vsu, ab initio enim pauci erant hoies ⁊ indigerunt tñ
aliquo cōi vsu: et qñ plures fuerunt: tñc magis suas cōsuetu
dines hēbant ⁊ statuta: puta vt nullus vineā vel ortū alteri
intraret: ⁊ hoc seq̃tur, ⁊ probat̃. ff. de iusti. ⁊ iure. l. ex hoc iure.

Bella. sed quomodo a iure descendit bellum cum sit a iure prohibitum: vt. ff. de usufru. l. equissimum: **R**espondeo, loquitur de eo quod a populo romano est indictus hostibus: vt.

8 ¶ Ab initio, sed nunquid bodie: quidam dicunt sicnos contra, nam
seru' nascitur: vt. j. de iure patrona, §. serui. ⁊ de natu. resti. l. interdū.

usu exigente et humanis necessitati-
bus: gentes humane iura quedā
sibi constituerūt. bella etenim orta
sunt: et captiuitates secute et ser-
uientes: que sunt naturali iuri con-
trarie. Jure enim naturali omnes
homines ab initio liberi nascebantur.
Et ex hoc iure gentium omnes pene
contractus introducti sunt: ut em-
ptio et venditio: locatio et condu-
ctio: societas: depositum: mutuum: et
alii innumerabiles. **C**onstat autem
ius nostrum quo utimur: aut ex scri-
pto: aut ex non scripto: ut apud grecos
sonei: monoi. **S**criptum autem
ius est: lex plebiscita senatusconsultum
principum placita magistratum edi-
cta responsa prudentium. **L**ex est quod po-
pulus romanus senatorio magistra-
tu interrogante veluti consule consti-

Diuiditur iste. §. in tres partes. Primo ponit dictum bineumbre. secundo ponit exemplum primi membri. tertio exempla secundi membri. Secunda ibi. Scriptum. Tertia ibi in. §. Ex non scripto. Item secunda subdividitur in duas partes. Primo ponit quid est ius scriptum. Secundo ponit exempla. Secunda ibi. lex. Et hoc dicit ius scriptum consistit in sex partibus binominatis. h. d. cum quo concordatur secunda distinctio. §. lex est. secundum Aretinum. Reliqui omnes. §. vsq; ad. §. sed quod principi non summantur; quia diuidendo et diffiniendo clare proce- dit.

¶ Ius nostrum, id est civile, de quo diximus supra, e. s. s. ius. Lar
ge vocatur ius civile ius quicquid scriptum habemus de iure genera
li: vt diximus, s. e. in glo. vt sunt statuta terrarum &c. ibi. Quinto & ce.
Ires quicquid habemus de moribus: hoc comprehendit, s. generalib?
vt patet ex inferioribus.

Ex scripto. de l

ibī dīat Accur.
b ¶ Ut. pro sicut.
c ¶ Apud grecos. nam ꝛ greci utebantur iure scripto ꝛ non scripto: ut
i. e. s. ꝛ non ineleganter.

Lex est. hec diffinitio quo ad sententiam concordat cum ea que est ff. de le. 7 senatuscon. l. i. licet quo ad verba dissentiat. Diffinitur et alio modo. Lex est sanctio sancta: iubens honesta: prohibens contraria: que sumitur ex lege greca. ff. de le. 7 sena. con. l. ij. Item diffinitur tertio modo: vt in alia lege greca colligitur in eo. titu. de leg. 7 sena. con. l. i. Accursius.

¶ **C**eluri, exemplificatiue ponitur. Nam facta conuocatione populi romani magistratus, s. senatus: non totus: sed qui maior erat: oibz in-
terrogabat populu, s. consul: an sic placeret: et sic ad libitum populi fie-
bat: vt. ff. de orig. iuris. l. ij.

¶ Consule. Nam consul vice senatorum interrogabat

populum: et sic ipsi senatores videntur interrogare, nam qui per alium facit p se facere videtur: vt. ff. de vi et vi ar. l. i. §. de iussu. et ff. de adm. tu. l. ita autem. §. gessisse. nam recte oia nostra facimus: quibus a nobis auctoritas impartitur: vt. C. de ve. iu. enu. l. omnia.

a ¶ Plebiscitum. veluti exemplificatiue ponitur: vt. d. §. proci. erat eim vnus noie tribunus: qui perat plebeiorum magistratui qui interrogabat plebeios: vt. ff. d. orig. iur. l. ij. et multas leges habemus de his: vt de lege acqui. vt. j. ad. l. acqui. §. ceterum. et §. hoc tantum. et ne presides accipiant nisi eculenta: vt. ff. de of. pco. l. solent. §. si. et ff. de offi. presi. l. plebisito.

b ¶ Spēs. a genere. Est aut genus quod predicat de pluribus differentibus specie: vt animalium: aliud rationale: aliud irrationale: et sic se habet populus: vt sequitur ad nobiles et ignobiles. Species autē que predicatur de pluribus differentibus numero: vt homo: alius titius: alius seius. sic se habet plebs. nam minores tantum comprehendit: vt sequitur.

c ¶ Etiam. q. d. non solum plebei appellatione populi connumerantur: sed etiam patricij.

d ¶ Patricij. qui erant quasi patres principis: vt. j. quibus modis ius pa. po. sol. §. filius.

e ¶ Sed et plebisita. videbatur minus valere quasi loco sumpto ab auctoritate: quia maior est patriciorum et senatorum auctoritas: vt. C. de le. hūanū. et ff. de edē. l. si quis ex argētarijs. §. i. sed hoc sublatū ē per legem latam ab ortensio rege: vt sequitur. et ff. de orig. iur. l. ij. §. deinde cum essent.

f ¶ Ortensio. sic dicta ab ortensio qui pacem composuit inter nobiles et plebeios: et inter eos sic statuit quod valeret plebiscitum.

g ¶ Senatus constituit. nam poterat facere legem: vt hic. et ff. de leg. et sena. consul. l. non ambigitur.

h ¶ Regis. nam idem si ex alia: quia difficile erat tot homines conueniri. Accur.

i ¶ Consuli. i. interrogari. nam antea populus interrogabatur: vt. d. e. ti. §. plebiscitum. vt sicut populus interrogabatur prius: sic postea senatores qui centum erant numero interrogabatur a consule: vt. C. de pet. bere. l. si in prin.

k ¶ Sed et quod principi. ¶ Iste. §. diuiditur in quattuor partes. Nam primopōit dictū. Scdo et ratione. Tertio ponit illatōes. Quarto dictū modificat et declarat. Scda ibi. Cum lege. Tertia ibi. Quod amq. Quarta ibi. plane. et h. d. Constitutores principis obtinent vim legis etiā generales: si sint generales vel spales: si emanant ob meritum vel odiū singularis persone. h. d. vlt. ad. §. Pretorū quoq. scdm Areti.

l ¶ Placuit. cā faciendi cōmunem legem: alias non esset lex cōmunis: vt sequitur: et C. de sen. l. ex stipulatione. nam ibi dicitur. non omis vox iudicis est sententia: et sic non omnis vox principis est lex.

m ¶ Habet vigorem. i. lex est: et pro lege seruatur.

n ¶ Regia. hac lege cautum fuit: vt potestas legis faciende transferretur de populo ad principem: vt hic et ff. de orig. iur. l. ij. §. deinde cum esset: et §. nouissime. et fac. ad hoc. ff. de consti. prin. l. i. vbi sunt eadem verba.

et hanc legem regiam non habemus. nam facta fuit super regio. i. imperio transferendo.

n ¶ Populus ei. scilicet principi quo ad honorem: et in eū quo ad onus.

o ¶ Imperium. id est transferendo de populo ad principem.

p ¶ Concessit. id est transtulit: sic ut ipse populus animo non habet at sibi hoc ius. sic C. d. ve. iu. enu. l. ij. §. sed hoc. et d. le. et se. cō. l. fina. Sed alij dicunt quod et adhuc populus potest facere releges. et quod dicitur solum principem hoc posse verum est solus: id est nullus alius solus scdm R. i. q. ¶ Per epistolam. vt. j. de his qui sunt sui vel alie. iu. §. domino rum. et ff. de consti. prin. l. i.

¶ Pulci consuli. ¶ Sed et quod principi placuit: legis habet vigorem cum lege regia: que de ei impio lata est: populus ei et in eum omne imperium suū et potestatem concessit. ¶ Quodcūq. ergo imperator per epistolam constituit vel cognoscens decreuit vel edicto precepit: legē esse constat. De sunt que constitutiones appellantur. ¶ Plane ex his quedam sunt personales: que nec ad exemplum transferuntur: quoniam non hoc princeps vult. Nam quod ob meritum indulget alicui: vel si cui penam irrogauit: vel si cui sine exemplo subuenit: personarum non transgreditur. Alie autem cum generales sint omnes: proculdubio

¶ Concessit. id est transtulit: sic ut ipse populus animo non habet at sibi hoc ius. sic C. d. ve. iu. enu. l. ij. §. sed hoc. et d. le. et se. cō. l. fina. Sed alij dicunt quod et adhuc populus potest facere releges. et quod dicitur solum principem hoc posse verum est solus: id est nullus alius solus scdm R. i. q. ¶ Per epistolam. vt. j. de his qui sunt sui vel alie. iu. §. domino rum. et ff. de consti. prin. l. i.

s ¶ Edicto. vt. C. e. l. ij. de secum. nup. l. hac edictali.

t ¶ Regem. generalem quam potes cognoscere quattuor modis: vt. C. de leg. et con. l. leges. vel specialem: vt sequitur.

u ¶ De sunt. i. que constituit imperator.

v ¶ Personales. dummodo iuris corpore non sint clausi: alias omnes sunt generales: vt. C. de no. co. confirmati. l. vnica. in §. fina.

a ¶ Ob meritum. quia multum seruierat principi: et ideo aliam quam penam quam debebat illi pati propter delictum quod forte fecerat ei remisit.

b ¶ Alicui. penam merenti.

c ¶ Irrogauit. i. non merenti vel merenti: sed maiorem quam esset dignus: vt pena vnius metus sit multorum: vt. ff. de penis. aut facta. §. si.

d ¶ Sine exemplo. i. vt alij caperent exemplum.

e ¶ Subuenit. vt clericis in quibus multa sunt specialia: vt in auct. vt clerici apud proprios. epi. et C. de epi. et de. cū clericis. et loēs. et qui curie et alijs: vt. C. de le. et con. l. ij. Sed nunquid intelligitur sine exemplo subuenire: si cui simpliciter referbat: R. i. sic: dummodo non sit ibi aliquod signum ex his quattuor quod dicuntur. C. de le. et con. l. ij.

f ¶ Non transgreditur. ff. quod quisque iuris. l. i. contra. sed distinguere an ad sui postulationem sit concessum: quo casu transgreditur: vt ibi: alias non: vt b. et ff. quod quisque iur. l. ij. sed sic soluitur aliud contra. C. de fruc. et li. expen. l. si. vel ad utrumque contra. quod ad aliud extenditur hoc non est dicere vt alii habeat privilegium. vel melius: licet egrediatur personam: non est tamen generale ius: nec videtur alius. i. aduersarius proprius: cum sit contingens occasione controuersie.

a ¶ Tenent. i. ligant.

¶ Pretorū quoq. ¶ Edicta pretorum que ab auctoribus ius onerarium appellantur habent vim legis. h. d. vlt. ad. §. Responsa. scdm Areti.

b ¶ Pretorū quoq; edicta, que scripta erant in albo pretorio: vt ff. de iuris. d. in l. si quis id qd in primo Rñ. Ac.

c ¶ Ad modicā, sed magnā, d. ¶ Quod q. id est ideo quia: d. ¶ Magistrat. scz ipsi pretores: vt. ff. de iust. et iur. l. ius aut pretorium: et. l. scz.

e ¶ Dederūt. vt

ff. de ori. in l. ij. §. eodem tempore.

f ¶ Proponebat causis. vt d. morbis et morbos et vitiosis animalib: vt p. ff. de edili. ed. l. i.

g ¶ Honorarij. q. liter: Rñ. quia ediles erant ex p. torib: vt. j. de di. i. l. i. §. p. torias: et. ff. de ver. obli. l. v. §. p. torie.

h ¶ Respon- sa. ¶ Respondenti responsa sunt re- sponsa. l. opinioes iuriscōsultorū q. habebāt a princi- pe auctoritates. l. cōdende. h. d. v. §. ad. §. Et non scripto. fm. Are.

i ¶ Opiniones. opinio est cum dubitatione responsio fm. Jo.

l ¶ Publice. id est quarū interpretatio fiebat publica auctori- tate concessa a principe: vt vlp. pap. et similes qui fecerunt le- ges. ff. de ori. in l. ij. §. post originem. et. §. iuris ciuilibus scientias.

l ¶ A cesare. augusto: vt. s. i. Rñ. Accur. flo.

m ¶ Et iudici. l. nulli. m. ¶ Constituti. i. sic ipi cōstituerunt.

¶ Ex nō scripto. ¶ Ius nō scriptū est qd vsus approba- uerit et legis habet vigorem. h. d. v. §. s. uetudo moribus vte- tū approbata p. lege seruatur: et ius scriptū habuit ortū a ciui- tate atheniensium. Ius autē consuetudinariū a ciuitate lacede- moniorum. h. d. v. §. ad. §. sed naturalia. scdm. Areti.

n ¶ Et nō scripto ius venit. de iure scripto vidim: q. i sex par- tes diuiditur. sequitur de non scripto: vt. s. e. §. constat.

o ¶ Diuturni. sed quanto tempore vsus facit mores vel consue- tudinē: rñ. x. an. vt. ff. q. et a q. ma. l. i. §. si cū fidei. §. aristo. li- cet secundū quosdam exigitur tempus cuius nō extat memo- ria. ar. ff. de aqua plu. ar. l. i. in fi. et. ff. de aqua quot. et. l. iij. §. ductus: et. C. que sit lon. consu. l. consuetudis: et. C. d. sa. san. ec. l. fi. Item que dicitur longa patet in rubrica. C. e. et. ff. e. longa aut. x. an. dicitur: vt. j. de v. §. i. sequitur q. x. an. sit robusta. S. nūq; d. semel sufficit: vt. j. x. an. §. ea iudicet: Rñ. n. imo d. ad min⁹ bis scdm. eam iudicare: vt. C. d. epi. au. l. iij. in fi. vel qri- moniam vel bellum positum contra consuetudinē tales sper- nere: vt. ff. de legi. et. se. con. l. cum de consuetudine. Nunquid ergo iudicat exēplis: Rñ. ideo nō: vt. C. d. sen. et. iter. om. in. l. ne- mo iudex. et. facit. ff. de of. p. re. §. licet. Sed ex cōsuetudine que approbatur exēplis: et sic conceditur aliquid per obliquum quod directo non conceditur. sic et. ff. que res pignori. ob. pos.

l. aristo. in fi. sic econtra peto ex promissione: que promissio probatur ex longo vsu: vt. ff. de vsu. cum de in rem verso.

p ¶ Consensu. alias non potest esse consuetudo: cum dicatur quasi com- munis consuetudo: et error: consuetudinē impediatur: vt. ff. de le. et. se. con. quod non ratione.

vsus approbavit. nam diuturni mores consensu vrentium cō probati: legē imitantur. Et nō in eleganter in duas species ius ci- uile distributum esse videtur. nam origo eius ab institutis duarū ciuitatum: athenarum. s. et lacede- moniorū fluxisse videtur. In his eim ciuitatib: ita agi solitū erat: vt lacedemonij quidem magis ea que pro legibus obseruarent me- morie mandarēt: athenienses ve- ro ea que i legibus scripta cōpre- hendissent custodirēt. ¶ Sed na- turalia quidē iura que apud om- nes gentes peregris obseruātur di- uina quadam prouidentia cōsti- tuta: semper firma atq; immuta- bilia permanēt. Ea vero que ipa sibi queq; ciuitas constituit sepe mutari solent: vel tacito cōsen- u- populū: vel alia postea lege lata.

q ¶ Imitatur. id est tantū valet vbi lex scripta non ē quantū vbi lex scripta est. Et nota tres virtutes cō- suetudinis imitandi legē: vt hic. Item interpretan- di legē: vbi lex est dubia: vt. ff. e. si d. interpretatōe in fi. Item corrigendi: vt. ff. de legi. et. se. con. l. de quib: bus. in fi. et. j. eo. §. ea ve- ro. qd. distingue. aut ē ge- neralis cōsuetudo per totū mundum: et tunc vin- cit legem vbiq;: vt. ff. e. de quib: §. si. aut specialis: et tunc vincit. l. in eo loco vbi est: vt. ff. cōmuni. p. re- ditorum. l. venditor. §. si cō- stat. dummodo post legē fuerit inducta: alias vin- citur a lege superueniente: vt. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus. in alio autem loco consuetudo specialis non vincit legem. vt. C. e. l. con- suetudinis: et hoc scdm. Jo. et. Jo. p. licet alij aliter distingerent.

r ¶ Et idcirco. hic. §. com-

munis est ad duo scz dicta. s. ad scriptum et non scriptum: ideo bene est hic. §.

s ¶ Ius ciuile. large accipe: vt no. in. §. constat.

t ¶ Digo. l. i. xij. tab. que fuit origo totius iuris et principium.

u ¶ Institutis. id est ordinamentis. nam romanus populus. x. viros p- isto iure misit qui. x. tab. eburneas retulerūt: ita de iure scripto athenien- sium: q. non scripto lacedemoniorum. Sed quia postea aliquid deerat quod emendationem desiderabat: data fuit potestas per vnum annum his. x. viris: vt ius et leges corrigerent: addendo et detrahendo: et si op- esset interpretarentur et vt ea facerent: qui duas tab. addiderunt. et sic lex. xij. tab. ex accrescenti dicta est: vt. ff. de ori. iuris. l. ij. §. i.

¶ Sed naturalia. ¶ Ius naturale imutabile: sed ius statutariū mutatur: quandoq; per aliud ius: quandoq; per contrariam consuetudi- nem. h. d. v. §. ad. §. omne aut ius. scdm. Areti. et ad hoc allegat: q. ius naturale vel gentium non potest mutari.

r ¶ Sed naturalia. hic. §. pōt intelligi de iure naturali priuo quo mouē- tur oia aialia ad aliquid faciendum: vt nota. s. e. ti. §. i. in prin. s. qd. dī- cit esse imutabile: est cōtra id qd de seruitute dī- que ē ius naturale: et tñ preualz: vt. s. e. §. ius aut. s. dīc nō derogat ob hoc: nō seruet i alio casu. nam nihilomin⁹ equū et bonū est. Et eodē mō respōdeo ad illud qd dīc. j. de ca. di. §. q. aut. qd est i. ¶ Vel ibi nō tollitur cognatio: sed ius succedendi. Item eodem mō vt p. rñ. ideo ad illud qd d. v. §. dī. j. d. v. §. i. p. i. qd pstat esse ius naturale: vt. ff. de p. di. inde. l. nā natura. ¶ Vel dīc q. iste. §. loquitur de iure gē. qd patet ex illa lra. ¶ Quod apud oēs gentes. s. eo. §. quod vero naturalis. Accursius.

a ¶ Constituit. l. de consuetudine spali vel. l. municipali scripta.

b ¶ Tacito. s. p. traria consuetudine: vt. ff. de le. et. se. con. l. de quibus. in fi.

c ¶ Vel alia. i. p. trario statuto: et sic redduntur singula singulis.

a **I**mmine. quid sit ius et qualiter diuidatur dicimus: nunc differentia inter ipsa iura ponit.

b **E**l ad personas. de hoc bene dicitur. j. i. toto primo lib. vsq; ad ti. de re rem diuisi.

c **A**d res. de hoc dicitur. j. i. ij. et. iij. vsq; ad ti. de obli.

d **A**d actōes. de his di-

citur. j. de actionibus.

e **P**ersonae. nam homo est res dignissima creatura. ut ff. de edi. edi. l. i. iustissime. Unde ovidi. *Pro naq; cum spectet anima lia cetera terram. Os ho mini sublime dedit: celū q; videri Jussit: erectos ad sidera tollere vultus. Et in virgilio. Celsisq; origo illi est.*

f **I**gnorantur. et sic statim ponit de iure personarum. Et no. hic q; digniora preponenda sunt. sic. j. de bo. pos. s. alie vero. et per hoc faciunt multas formationes titulorum.

De iure personarum. Quia omne ius aut ad personas: aut ad res: aut ad actiones pertinet. l. i. ff. de sta. bo. s. i. s. ti. i. En ergo persone qbuscuq; reb' digniores. l. iustissime. ff. de edili. edi. ideo ab eis ex ordium facturus subdit de iure personarum scdm Jdorum.

Summa itaq;. **L**ocus iste titulus non summa breuius: quia diffiniendo et diuidendo procedit. sed diuiditur in sex partes. Nam primo ponit diuisiones personarum. Secundo diffinitionem libertatis. In tertia diffinitionem seruitutis: ibi. Seruitus. Quarto quare dicantur serui: ibi. Serui aut. Quinta quot modis quis efficiatur seruus: ibi. Serui autem. Sexta ponit differentiam inter seruos et liberos: ibi. In seruium. Aretinus.

g **S**umma. i. prima: quia et alie sequuntur: vt. j. de his qui sunt sui vel alie. in. in prin. z. j. de tut. in prin. **E**l dic summa. i. maxima: quia partim est de iure naturali vt libertas: et partim de iure gentium: vt seruitus: quorum vtrūq; scilicet ius naturale et gentium antiquius est iure civili: vt. j. de rerum diu. s. singulorum. vel dic summa. i. breuis. sic infra de obli. s. i.

h **H**omines. sed pone q; hic fuerunt duo homines: vnus liber et alius seruus: tunc hec propositio est falsa. Dic q; pluralis oratio conuertitur in singularem: et tunc est vera et non fallit: vt. ff. de condi. et de. l. falsa. s. si. et. ff. de peti. here. l. diuus. in. si. et de ori. iu. l. ij. s. exactis: et de ver. sig. non est. Contra. singularis pro plurali: vt eo. ti. l. in summa. ff. de testa. tu. s. si quesita. s. i. et dic has questiones positas. ff. eo. l. iij.

i **A**ut serui. sed quid de statu libero. videtur liber. ff. si ex no. cā. ac. l. si. sed contra est: vt. ff. de sta. lib. l. statu. lib. **I**tem quid de ascriptio vel censito: videtur q; serui sint: vt. C. de agri. et cen. l. fina. li. xi. et. C. in quibus causis. colo. cen. l. fina. Sed contra est secundum Jo. licet alij aliter distinxerunt: cum possint fieri clerici et contra dominorum voluntatem: quod non est in vere seruis: vt. C. de epi. et cleri. l. iubemus. s. seruos: et in aucten. de sanctis episcopo. s. ascriptitios. colla. ix. **I**tem in dubio pro libertate iudicandum est: vt. ff. de re. iu. l. libertas. et quod in contrariis legibus continetur: loquitur quo ad seruitia quibus est ascriptus: quare poterit et facere testamentum: et ferre testimonium: et alios actus civiles exercere: nec alienari possunt sine solo: vt. C. de agri. et cen. l. quemadmodum li. xi. **I**tem quid de monacho vel regulari canonico: **R**espondeo. liberi sunt: et ideo possunt reddere testimonium. quod dic vt dicimus in aucten. de mona. s. cogitandum. colla. i.

licet quo ad actus quosdam fingantur mortui: vt in aucten. de mona. s. illud. z. s. si quis autem. coll. i. et in aucten. de nup. s. sed occasionem. colla. iij.

l **L**ibertas. hec diffinitio tribus modis potest legi. Primo secundum Jr. vt diffinatur libertas eo iure quo iuenta est: id

est naturalis: et sic etiam serui secū dum hoc sunt liberi. nam et ipsi possunt facere qd voluit: nisi qd vi. i. d. factore iure: scz quolibet prohibeatur. z. h. verba. **E**x qua etiam liberi zc. possunt esse de diffinitione. nā et ipsi liberi vocantur scdm idem ius: vt. j. de libe. s. primo. Alij dicunt diffiniri libertatem liberi: non libertatem

est naturalis: et sic etiam serui secū dum hoc sunt liberi. nam et ipsi possunt facere qd voluit: nisi qd vi. i. d. factore iure: scz quolibet prohibeatur. z. h. verba. **E**x qua etiam liberi zc. possunt esse de diffinitione. nā et ipsi liberi vocantur scdm idem ius: vt. j. de libe. s. primo. Alij dicunt diffiniri libertatem liberi: non libertatem

tem serui: quia ex prima vocantur: scilicet hodie liberi: nō et secunda scilicet quam habent serui. **E**st ergo libertas alia in seruo: alia in libero: et secundum eos verbum vt exponitur vt prius. Sed nec prima nec secunda placet: q; serui sint aliquo modo liberi: cuz ius gentium in hoc derogauit iuri naturali: vt. j. s. seruitus. et expone. **U**t id est iure gentium: quod quada; necessitate inducit seruitutem scilicet per captiuitatem: vt supra titu. primo. s. ius autem. et iure scilicet civili quando maior: vt gūti quinq; annis vendit se ad precium participandum: vt. j. s. serui. quasi dicat liber quilibet est nisi fiat seruus iure gentium vel civili. z. hec verba. **E**x qua etiam liberi zc. non oportet q; sint de diffinitione: sed quendam effectum libertatis demonstrant. **A**ccursius.

m **C**onstitutio. id est vnum de statutis iurisdictionum. nam z alia multa statuit. iurisdictionum: vt supra titu. i. s. ius autem: sed hodie dici potest seruitus de iure civili formatione. nam alias olim z alias hodie est hec potestas: vt infra de his qui sunt sui vel alie. iuris. s. penulti. et fina. quare nō est de iure gentium in uentione: sed civili formatione: vt. ff. de iu. et iure. l. ius autem civile. **N**aturam. quia de iure naturali liberi nascebantur.

n **D**ominio. aliquādo sine dominio: vt. ff. de rerum di. l. i. s. i. et. ff. pro. derelic. l. si. et adde. ff. de stip. ser. l. q; seruus. z. ff. de lib. cā. l. ius vsumfructu.

o **C**ontra naturam. id est contra ius naturale: cum eo iure omnes liberi sunt: vt infra de liber. s. i. et supra titu. i. s. ius autem.

p **S**eruare. nota seruum dici a seruando: et non a seruient: do secundum Jsidorum. sed tabellio dicitur seruus publicus a seruando: vt. ff. de adoptionibus. l. nec etiam. s. secundum do. et. l. non aliter. et. ff. rempublicam. sal. fo. l. secunda. qui tamē seruus non potest esse: vt. C. de tab. generali. li. x. **A**ccursius florentinus.

q **E**piuntur. ff. de sta. bo. l. iij. in fi.

r **F**iumt. ex accidenti serui.

s **E**x ancillis. licet patrem liberum habeant: vt infra titu. i. et C. de rei vendi. l. partum: **Q**uid si ex ascriptio et libera? **R**e spondeo. sequitur ventre: vt in aucten. con. que ex ascripti. z. li. mu. s. i. colla. v.

a **I** Captiuitate, que occasione belli contingunt, quod est de iure gen. vt. s. ti. p. ori. s. ius autem.
 b **I** Jure, et est tertius modus: vt. C. de asserti. tol. l. i. s. pe. et est quartus: vt per ingratitudinē reuocationis in seruitute: vt in auc. vt liberi de cetero. s. i. in fi. et. s. illud vero.

c **I** Maior, in q facto sunt quatuor necessaria. s. q sit maior viginti annis: vt hic et C. de lib. ca. l. si p. misterii. Item et vt eo aio vt p. cij accipiat partē vt hic et. C. d. lib. ca. l. nō ido. Item et q vere habeat partē: vt. ff. quib. ad libe. pda. nō licet. l. i. Item q vendatur ignorāti: additōem venditi: vt. ff. de lib. ca. l. liberis. s. si quis sciens. Item et qm vt hic sci at additōem suā: vt. ff. si quis ingenuus esse di. l. ij. et si quid eoz de fuerit iure coi. p.

id est ex captiuitate: aut iure ciuili: cum homo liber maior. xx. annis ad precium participandus sese venditū passus est. **I** In seruatorum cōditione nulla est differentia. in libertis aut multē differentie sunt. aut enī ingenui aut libertini sunt.

De ingenuis.

I Ingenuus est is qui statim vt natus est liber ē: siue ex duobus ingenuis matrimonio cōstante editus est: siue ex libertinis duobus: siue ex altero libertino: et altero ingenuo. **I** Sed et si qd ex matre nascitur libera: patre vero seruo: ingenuus nō minus nascitur: quēadmo

uocat ingenuitatem: alias non poterit prouocare ingenuitatem etiā si manumittatur: vt. ff. de sta. ho. l. homo liber: et. ff. de libe. ca. l. cum pacto: nisi redderet precium: et dñs sponte accipet. nec etiā dñs accipere cōpellitur precium: licet quidam cōtradican: vt. ff. si inge. esse di. l. ij. i. rñ. et. C. quando licet ab emp. di. l. i. et j. ti. l. in fi. Sed nunquid habet in integrū resti. cum sit minor. xx. annor: maior. tamen. xx. an? Rñ. non: quia non est mutanda tanta solemnitas: et quia non est locus restiōi vbi res mutatur statim prorsus amittēdo: vt. ff. de mi. si cā. s. papi. et. ff. d. in inte. resti. l. diuus. Sed nunquid patri vel affini permutat reuocatio vel per offi. iu. vel per rei vendi. vtilem: cum ad eorum ignominiam respiciatur: vt. ff. de rei ven. l. i. et de lib. ca. l. ij. et ij. et. iij. Rñ. non: vt. ff. de capi. di. l. tutelae. s. si libertate: licet quidam dixerunt contra. ar. dictarum. l. sed certe non mutauerat statim sed mutare volebat.

d **I** Clemendari. i. si quolibet alio titulo patiat se transferri in alium. quod est verū: si aliquod lucrum sentiat: vt. C. de lib. ca. si ministerium: et. ff. d. libe. ca. si usufruc.

e **I** In seruatorum. nulla differentia: sed videtur contra. nam quidam sunt in dignitate: quidam non: vt. j. de iniurijs. s. sed penat: et. ff. de usufruc. l. et si quis. s. i. Item quidam ordinarij: quidam vicarij: vt. j. quod cum eo. s. cuz autem. Item alij veterani: alij nouicij: vt. ff. de edili. edi. l. si. et. ff. de publi. l. interdus. Sed dic q nullus est magis seruus q alter: licet quo ad actus et quo ad militias et similia sit differentia: licet olim magis vnus q alter esset seruus: vt. C. de no. iu. quiri. q. tol. l. vnica. nam olim quidam habebāt nudum dominium in seruis: quidam pleni: quidam semipleni.

f **I** Multe. quidam ponūt hic falsam notam vt duo sint mul: ta. ar. ff. ad sil. l. i. s. hoc rescrip. Sed certe ibi sunt tria appellata. non duo tantum. Dic ergo q quattuor sunt differentie liberorum hominum: vt ingenui et libertini: et latini: et dediticij: vt

hic et. j. ti. l. d. liber. s. libertinorum. ar. ff. vi bono. rap. l. iij. s. l. ij. Rñ. pro prima est in auc. de depositis et denunciationibus ibi. cuz et multa.

I De ingenuis. Quia supra de iure personarum: quarum quedam iunt serue: quedam libere. Liberatorum aut quidam ingenui: quidā libertini: ideo de his tractaturus primo de ingenuis tanq dignioribus.

Ingenuus.

I Ingenuus. dicitur in duas partes. Nam in prima tractat qualiter quis dicatur ingenuus. In secunda qualiter ingenuitas perditur. Secunda ibi. Euz autem. Prima subdividitur in quinque. Nam i prima ponitur dictum. In secunda illud declarat. In tertia respondet tacite questioni. In quarta alteri questioni respondetur. In quinta deciditur incidens questio. Secunda ibi. Siue ex duobus. Tertia ibi. Sed et si quis. Quarta ibi. Et si contrario. Quinta ibi. Ex his aut. Et hoc intendit. Is est ingenuus appellandus: qui ex duobus ingenuis vel duobus libertinis: vel altero libero nascitur. Et quo ad ingenui

dū qui ex matre libera et incerto patre natus est: quoniam vulgo conceptus est. Sufficit aut libera fuisse se matre eo tempore quo nascitur: licet ancilla conceperit. **I** Et contrario si libera conceperit: deinde ancilla facta pariat: placuit eum qui nascitur liberum nasci: quia non debet calamitas matris ei nocere qui in utero est. **I** Et ex his et illud quesitum est si ancilla pregnant manumissa sit: deinde ancilla facta peperit: liberus aut seruus pariat. et marcelus pbat liberum nasci. Sufficit ei ei qui in utero est liberam matrem vel medio tempore habuisse. quod et verum est. **I** Cum aut ingenuus aliquis natus sit: non officit ei i seruitute fuisse:

tatem matris consequenda spectatur conditio: quam sufficit fuisse liberam vel tempore conceptionis: vel tempore medio: vel tempore partus. h. d. scdm Porcium.

g **I** Ingenuus. quādoq aliter: quia per sententiam: vt. ff. de sta. ho. l. ingenuum. Item per restitutionem natalium: vt. ff. de resti. natalium.

h **I** Ex duobus. sic construe: siue ex matrimonio: subaudi cōstante duobus ingenuis editis et. et sic expone omnia sequentia capitula.

i **I** Et altero. sic. C. de ope. libe. l. qd ex libe.

l **I** Nascitur. secundum se.

l **I** Nihilominus. quia ventris status semper considerat: vt hic et in auc: constitutio que ex ascrip. s. i. colla. v. et. C. de rei vendi. partum. nisi in casu: vt. C. de ser. fugi. l. si. et nisi i murilegulo: vt. C. de murilegulis. l. qui cum patre li. xi. et. l. hi qui. et hoc iure romano. secus iure longo: bardorum: quia semper in deteriozem partem status trahitur: nisi sit matrimonium: aliud si concubinatus. nam tunc seruatur ius romanum.

m **I** Libera: puta meretrice. Sufficit quantum ad conditionem: secus quantum ad honores: vt. ff. de senato. l. filiam et liberos. s. fina. et secus quo ad patriam: vt. ff. ad municip. l. assumptio. s. filius: et. ff. mā. l. sed procura. s. pro socio: et. l. id quod. s. si filius: et. ff. de nego. ge. sed an vltro.

n **I** Calamitas. quasi quadamitas: quia iterum fuit facta ancilla.

o **I** Ex his. Hucusq dixit qualiter contingat ingenuitas: nunc qualiter perseueret.

p **I** Liberam matrem. facit ad hoc. C. si man. ita su. ali. vt ma. l. si. in. s. si iuxta.

q **I** Medio tempore. ff. de acqui. re. do. adeo. s. cum spectanda.

r **I** Officit. nisi post manumissionem talem quinquennio steterit: vt. ff. si ingenu. esse dicatur. l. ij. sed illud hodie correctum est: vt hic et. C. vbi cau. ita. agi. l. simili.

s **I** In seruitute. i. in statu serui.

a ¶ Manumissum. s. de facto.

b ¶ Natalibus. i. ingenuitati que probatur per natales. Erant autē natales scripture cum annis domini et preconizate: que dicebant lucii esse natum et ingenuum: et deinceps sic erat: nisi tunc contradiceretur. unde et in legēdis sanctorum intitulatur natiuitas sancti nicholai quādo moritur: quasi tūc nascat nūq̃ moriturus. et scribunt gesta in vita sancti nicholai: et scriptura illa dicitur natalis eius: et quod fecerit in vita intitulatur talis sancti. vel dic q̃ natale appellatur prima natiuitas que est de iure naturali: et oēm hoīem dic esse liberum. x. n. de dicitur seruus iste restituitur natalibus: id est illi libertati quā habet de iure naturali. ff. de natu. resti. l. ij. et. ff. de sta. ho. l. i. impetatores.

c ¶ Officere. nisi vendiderit se. vt. s. ti. i. s. penl. nūc enim nō redit in statu prius: vt. ff. de sta. ho. homo liber. que est contra.

d ¶ De libertis. hic ponitur secūda pars diuisionis posite in tex. s. ti. ij. s. si. et ista est continuatio huius rubricę. Areti.

e ¶ De libertis. hic ponitur secūda pars diuisionis posite in tex. s. ti. ij. s. si. et ista est continuatio huius rubricę. Areti.

f ¶ Totus iste titulus diuidit̃ in quinq̃ partes. Primo ponit qui sint libertini. Secūdo quid sit māumissio. Tertio quorū modis serui manumittant̃. Quarto q̃ serui inuiti possunt manumitti. Quinto qualiter de iure antiquo status liberti noz erat tripartitus: et correctiones status libertinoz. Scda ibi. Manumissio. Tertia ibi. Multis. Quarta ibi. Serui vo. Ultima ibi. Libertinoz. Areti. Et hoc intendit. manumissus oī libertinus: et manumissio que fuit de iure gentiū introducta est datio libertatis: a iure tamen naturali incognita. Et correlatiua se inuicem respiciunt: nec vnum sine altero pōt esse: et que de nouo emergūt: nouo indigent auxilio. a iure gentium tria hoīm genera sunt: quīs de iure naturali vni tantū esset h. d. vsq̃ ad. s. Dulus aut̃ modis. fm Bal.

g ¶ Iusta. i. vera. sic econtra: vt. j. ti. i. s. semel. vel iusta: quia adeo iuste seruerit dño vt meruerit manumitti. vel dic iusta: quia est de iure gen. vt. s. ti. i. s. seruutus: et. ff. de iusti. et iure. l. manumissiones.

h ¶ Seruitute. et huius māumissione filius est ingenuus: vt. s. ti. i. i. pā. licet grammatici dicant eum libertinum: sed et manumissum libertinus dicunt.

i ¶ Māumissio. i. detectio secundū Jr. et. ff. de acqui. re. do. l. adeo. s. cū quis. in fi. vel dic secundum Pl. Jo. et Az. quia dat libertatem quā prius ille seruus non habebat: alias non diceretur dari: vt. j. de act. s. sic itaq̃. Sed opponitur: aut quam habebat ei dabat: et sic illi quidē nulla remanet: cum non habebat nisi vna. aut quam non habebat: quod est absurdum. Sed dic q̃ dar quod non habebat: et hoc plerūq̃ cōtingit q̃ quis dat qd non habet: vt. j. qui ali. li. s. i. et. ff. de usufruct. l. qd nostrum: et. ff. de acqui. re. do. non nos.

j ¶ Et. pro idest.

k ¶ Potestati. ff. de iusti. et iure. l. manumissiones.

l ¶ Que res. i. manumissio.

m ¶ Et cū. tria genera. sed erat vnum: et addita sunt tria: ergo sunt quatuor. Respondeo. non sequitur. nam si habes tres filios et nascatur hodie vnus: incipis habere quartū: et prius habebas tres: ergo septem

et postea manumissus esse. Sepis sine enī cōstitutū est natalibus nō officere manumissiones.

n ¶ De libertinis.

o ¶ Libertini sunt qui ex iusta seruitute manumissi sunt. ¶ Māumissio autem est datio libertatis. ¶ Nam q̃ diu aliquis in seruitute est: manui et p̃tati suppositus est: et manumissus liberat̃ a dñi p̃tate: q̃ res a iure gentiū originē assumptit: vtputa cū iure naturali oēs hoīes liberi nascerentur: nec esset nota māumissio cum seruitus esset incognita. ¶ Sed postq̃ iure gentiū seruitus ingenuitatem inuasit: secutus est beneficiū manumissionis. ¶ Et cū vno p̃muni

quod falsus est: q̃ qd p̃rio erat computat̃ in sequentē numerū. ¶ Multis. ¶ Māumissio. tā inter viuos q̃ in vltia voluntate multis modis fit: ex quo ad actū voluntarie iurisdicōis quilibet locus est iudicis. h. d. vsq̃ ad. s. Libertinorum. scōz Bal.

p ¶ noie oēs hoīes appellarentur: iure gentium tria genera esse hoīz ceperunt: liberi: et his contrariū serui: et tertiū genus libertini qui desierāt esse serui. ¶ Multis autem modis māumissio procedit: aut ex sacris cōstitutionibus in sacrosctis ecclesijs: aut vincta: aut iter amicos: aut p̃ epistolā: aut per testamentū: aut per aliā quālibet vltimam voluntatē. S. et alijs multis modis libertas seruo p̃petere potest: qui tam ex veteribus q̃ ex nris cōstitutionib⁹ introducti sunt. ¶ Serui vero a dñis sepe manumitti solēt: adeo vt vel in trāsitu māumittant̃: veluti cū p̃tor aut p̃ses aut p̃conful in balneū vel in theatrū eāt.

q ¶ Sacris. s. sub aspectu populi et antistitis et interueniente qualicūq̃ scriptura vice actorum: vt. C. d. his qui in ecclē. manu. l. i. et. ij.

r ¶ Vincta. id est causa cognita coram p̃tore: q̃ ideo dicitur dari vincta: quia videret quidā seru⁹ vitellionis primo sic fuit manumissus. ff. de ox. iur. l. ij. et. s. i. i. vel vt quidā dicit fm Boeti. vincta erat virga p̃toris qua ter p̃cutiebatur manumiss⁹: et dicebat p̃tor ter. aio telibez. ar. C. si aduersus li. l. ij.

s ¶ Amicos. et in hoc et in se. ca. necessarij sunt quinq̃ testes: vt C. de lat. li. tol. l. i. s. scimus: et. s. si quis.

t ¶ Quālibet. i. codicillis vel in testamēto min⁹ solēni: qd valet inter patrē et filios: vt. C. d. testa. l. hac. s. vltima. s. ex ip̃fecto: p̃ Sed et alijs. p̃ter supradictos.

u ¶ Qui tam. scz modi.

v ¶ Ex veteribus. s. ex legibus imperatorum: vt. C. qui. ex cau. ser. l. i. ac per totum.

w ¶ Hostis. vt. C. cōmunia de manu. l. fi. et in auc. de man. p̃a. s. ij. col. ij. et in auc. de mo. s. ij. col. i. et in auc. de mo. s. i. col. ij.

x ¶ Serui. manumitti. q. d. quādoq̃ etiam inuiti: vt. C. de testa. ma. l. fi. s. si vero quidam. licet secus sit in filijs: vt in auc. qui. mo. na. effi. sui. s. generaliter. col. vi.

y ¶ Trāsitū. id est dum transit. et est ratio: quia sine eo fieri poterat. unde aliud est qm manumissio nō poterat fieri sine p̃tore: vt. j. ti. i. s. eadem. Item aliud est cōtentiō iurisdicōis q̃ scz reddit̃ in inuitum: vt. ff. de ver. obli. inter stipu. s. i. et. C. de dila. a procedente.

z ¶ In balneum. tunc enī videbatur non valere: quia p̃e gaudio cuilibet concederet.

aa ¶ In theatrum. i. in locum vbi homines stant ad videndum. et idem multomagis: scz alias quocūq̃ vadat.

ab ¶ Libertinoz. ¶ Trioli libertinoz multe essent spēs: hodie est inter eos vnica p̃ditiō. Nam oēs plena libertate potiunt̃ h. d. fm Bald. vsq̃ ad finē. Et iste. s. diuidit̃ in sex p̃tes scdm Areti. Primo q̃libet stat⁹ libertinoz erat tripartit⁹ oliz. Scdo q̃libet redact⁹ est ad vniū cū correctōe facta p̃eū. Tertio id qd gñalit̃ dixerūt specificat in dediticijs q̃ fuerūt expulsi. Quarto de latinis. Quinto q̃libet oēs libertos reducit ad vniū ius. Sexto q̃ alijs mōis fuit effi. cūf liberti. Scda ibi. S. dediticioz. Tertia ibi. Et dediticios. Quarta ibi. Latinos. Quinta ibi. Libertos. Sexta ibi. Multis autem additis.

a Libertinorū. idē erat de seruīs. vt. C. de nu. iu. q̄ toll. l. i. §. i.
b Dodo. i. aliquando.

e **U**mozem. i. media: vt. j. de cap. di. §. i. t. ff. de auc. t. ar. le
ga. l. qui laudem. scdm Jo.

dJ Dediticiorum, i. vocabatur dediticij: ⁊ erant inducti hac
l. eliascentia: que

Libertinorum autē status tri-
partitus antea fuerat. nam q̄ ma-
nūtebātur modo^b maiores et
iustam libertatem consequeban-
tur: et fiebant ciues romani: mo-
do minorem^c: et lat nī ex lege in-
nia norbana fiebant: modo infe-
riorem: et fiebant ex lege eliascen-
tia dediticiozum^d numero. **S**
dediticiozum quidem pessima cō-
ditio iam ex multis temporibus
in dissuetudinem abiit: latinorum
vero nomen non frequētabatur:

et pietas. id ē
nos q̄ sum⁹ pii.

Constitutio-
nibus. vt. C. de
lati. li. col. l. i.

g **L**operebat. **S**umanumissis: s; hoc nō tria tem-
pora in primo et
ultimo .s. deiceps
idem iuris est: s;
in medio s; ius
pessimū fuit idu-
ctum: vt. j. d. suc.
lib. s. ultimo.

h. C. Libertinus.

ex quo contingit multiplex effectus in primis circa obsequia
les operas: scilicet que sunt in faciendo: vt i. assurgendo ⁊ seruien-
do: siue in non faciendo: vt de non vocando in ius: que ipsa na-
tura patrono debentur etiam sine impositione: ⁊ si vocauerit
in ius patronum sine venia puniatur in quinquaginta aureis.
ff. de in ius voca. l. penul. ⁊ vlti. qui aurei accipiuntur quilibet
pro vno solido: vt. j. de pe. te. li. §. fi. ⁊ ex his iuribus sumitur
arg. qd aureus pro solido accipitur in iure nostro: et quo pro
eodem delicto tales sententie promulgantur: ⁊ eedē intelligū-
tur esse dande filio emancipato: vt. C. d. in ius vocan. l. venia.
⁊ ff. de condi. inde. si non fortez. §. libertus. Item reuocatur in
seruitutem propter offensam: vt. C. de lib. et eo: um li. l. si ma-
numissus. ⁊ alia multa. sed hodie hec omnia tolluntur preter ea
que ipsa natura debentur: vt in aucten. vt liberti de cetero. §.
i. colla. vi. Tu dic vt no. in. d. l. si manumissus. que est contra.

Et dediticos. qd dixerat in genere nunc per species ponit. vel quod coniunctim dixerat: nunc diuidit.

l. Altercationes, quas non habemus. Sed quare non erāt
serui sicut illi qui penitus sunt serui: cuius toto tempore vite sue
seruire cogerentur? Rñ. secundum Jo. q̄ erant liberi: licet ser
uire cogerentur: vt. C. communia de ma. l. i. §. si nautem pro
prietarius.

¶ Latinos. et unū ēst ex. lūnia nobana inductos. vt. j. e.
§. libertinos. i

in **T**innes. sic cōstruet omnes liberos donauimus: id est

honorantius ciuitate romana: id est plena libertate: vt. ff. e. §. liberti
noyū.

n **D**iscrimine. id est differentia hira; nec etatis: nec manumissi: vt etiā infans possit manumitti: imo etiam in ventre cum q̄tum ad hoc habeatur pro nato: vt. ff. d. sta. ho. qui in vtero. nec dñi manumittentis: dñi ta

men habeat. xx. annos: vt
j. ff. i. §. eadem. nec in mo-
do manumittēdi. f. i. testa-
mēto seu inter viuos quo
quo modo: vt. §. e. §. mul-
tis.

o ¶ Antea . sc̃s q̃ veniret
ista praua conditio.
p ¶ Ciuitate romana; id ē
plena libertate.

q **D**ecorauimus. id est
honorauimus.

¶ Addit. s. a nobis eis quos habuimus. s. co. s. multis autem. ⁊ sunt ad diti nouē. Primus si do minus egrotantem suū suū deiecit. Secundus si ancillam vendiderit ne prostituatur ⁊ prostituta fuerit: vel si venditor: sibi retinuerit manus iniectionem: ⁊ eam ad ipsum reuertentē pstruit postea.

Tertio si serui pileati de-
functi funas precesserunt
Quarto si etia expsit euz
velle esse latinu. Quintus
si sub editoe relicta liber
rate heres ante coditoes
manumiserit. Sexto si i iu
dicio liberali a dño supa
t fuerit: et pñ p dño soz

luti fuerit: et ipse postea recepit. Septim^{us} si ancilla sua maritauerit ali
cui libero. Octauus si coram act^u filium noiauerit seruū suū. Nonus si
instrumenta seruitutis reddiderit: et probantur hi modi. C. de la. li. to.
l. viii. §. sed sciūmus. vsq; in fi. l.

¶ In presenti. i. in consuetudine.

Qui et ex quibus causis manumittere non possunt. De varijs modis manumittendi dicit: sed quia non omnibus manumittere licet: nec ex omnibus causis: ideo de hoc nunc subiungit scdm Doctum.

Non tamen. **H**ic iste titulus principaliter diuiditur in octo partes. Primo qualiter quis inter viuos in fraudem creditorum suum proprium manumittere non potest. Secundo qualiter in ultima voluntate cum libertate heredem instituit. Tercio qualiter in ultima voluntate instituit simpliciter. Quarto qualiter presumat quod manumittat in fraudem creditorum. Quinto qualiter minor. xx. annis prohibetur manumittere nisi certis causis. Sexto que sunt cause iuste. Septimo an causa semel approbata possit improbari. Octauo si quis tetigerit. x. et octo annis potest in testamento manumittere. Secunda ibi. §. 2. aut. Tertia ibi. §. Idem. Quarta ibi. In fraudem. Quinta ibi. §. Eademque lege. Sexta ibi. Iuste autem. Septima ibi. in. §. Semel. Et hoc dicit hoc primum. In fraudem creditorum inter viuos seruus manumitti non potest. Aretinus.

¶ Non tamen cuiusq. quis. s. ti. i. s. multis. z. s. fi. dictum sit quē
libet manumittere possit: tñ zc. sic. j. de ephre. li. in prin. nam tunc esset
liber z beres.

¶ **F**raudem, hoc expone, i. e. §. in fraudem.

a ¶ Manumittit. scz inter viuos: vel in vltima voluntate: scz non instituendo. nam tunc esset liber et heres: vt. j. p. r. i. s. z. ff. qui et a quibus. l. si mortis.

b ¶ Agit. s. vt noceat creditoribus: vt. ff. q. et a q. l. si mortis. sibi tñ nocet si velit reuocare: vt. C. de seru. pig. da. ma. l. si creditoribus.

c ¶ Elascencia. similis est rō: qz lex vult. j. d. vñc. s. furiue.

¶ Licet autē. ¶ Diuidit iste. s. in quattuor ptes. Primo ponit vñm dictum. Secō illud restringit. Tertio ponit ratōem pñm dicti modificati. Quarto rationem rationis. Secunda ibi. Si modo. Tertia ibi. Et de. Quarta ibi. Ne iniuria. Et. h. d. dominus q. solvendo non est pōt vñ ex seruus suis liberū et heres dem relinquere: dummodo ex eodem testamento nemo alius sit heres. h. d. scōz Areti. vsqz ad. s. idē q. iuris.

d ¶ Licet. id est licitum ē: e ¶ Seruum. s. vnus et nō plures: vt. ff. de here. insti. l. qui soluedo. in fi. cum. l. sequenti. et etiam in fraudem creditorum: vt. C. de neces. seru. l. i. in pñci. nisi specialiter pignori datus fuerit: vt. ff. de here. insti. pignori. qui non potest fieri necessarius nisi dominus creditorū satis faciat: vt. d. l. pignori.

f ¶ Solus. et in casu etiā cū alio: vt. ff. de here. insti. l. si is: et. l. ei q. soluedo. g ¶ Necessarius. quia siue velit siue nolit cogitur esse heres: vt. j. de here. qua. et dis. s. i. nisi in tribus casibus quos habes. ff. de here. insti. l. si seruo.

h ¶ Extiterit. quo vltimo seruus substitutus est heres.

i ¶ Eadē lege. s. q. phibuit eadē et ex iusta cā pcedit hic et. j. e. s. eadē

l ¶ Et recte. scz est prouisum.

l ¶ Egentes. no. q. p. odest paupertas: quia fauet paupertati. sic. ff. de transac. cū hi. s. si in annos. et. C. de epi. et cle. si quis ad dedinanda. s. pe. et. ff. de offi. pre. l. illicitas. s. si. ar. cōtra. ff. d. ex cu. tu. et cu. l. spadonē. s. si. et in auc. de testi. s. i. col. vij. et illud. paup. vbiqz later. licet ecōtra dicatur. Cantabit vacuus coram latrone viator.

m ¶ Vel. pro saltem.

n ¶ Haberēt. sic. ff. de inter. act. l. et q. i. p. i. sic. j. d. bo. pos. s. p. quos aut

o ¶ Aut hoc eo non faciente. id est non satisfaciente creditoribus.

p ¶ Eo. seruo nunc libero facto.

q ¶ Serui. quōdam: sed modo liber est.

r ¶ Iniuria. q. ad famā: q. etiā post mortē quandoqz dānat: vt. ff. de ac. l. ex iudiciorum.

¶ Idēqz iuris. ¶ Diuiditur in tres pres. Primo āpliat. s. p. cēdentē. Secō āpliatōem errēdit. Tertio rōnez subdit. Secō ibi. S. nra. Tertia ibi. Cū nō est. Et. h. d. Seruus a dño simpliciter instituit intelligit etiā a dñi prāte liberat. h. d. s. Areti. vsqz ad. s. In fraudē.

s ¶ Sine libertate. nō q. dicat instituo te sine libertate: qz tñc nō esset

heres: vt statim dicef in fine huius. s. sed preremissit dationē libertatis: vt in fi. s.

t ¶ Constitutio. vt. C. d. nece. ser. here. isti. l. qdaz. in pñm.

u ¶ Scriptura. sicut ex datione tutele: vt. j. q. da. tu. pos. in pñ.

r ¶ Institutionis. argu. q. aliquo concessio illud cōceditur sine quo illud eē nō potest: vt. ff. d. iur. rñ. om. iudi. l. ij.

a ¶ Cū nō. hec ē noua ratio de q. predicti modo: s. lex ipa atqz fuit: vt. j. d. h. i. insti. s. i. que est contra.

¶ In fraudē. ¶ Diuidit iste. s. in tres partes. Primo q. p. sumat manumissio i fraudē. Secō q. p. p. fraudē ipediat manumissio siue libertas cū rōe. Tertio ex rōne isert. Secō ibi. p. ualuisse. Tertia ibi. Itaqz. Et. h. d. Idaria sūt quo ad psumptionem fraudis quē mān mitti ab eo q. scit se nō eē soluedo creditoribz vel ab eo q. scit q. p. p. manumissione eficietur nō soluedo. vel sic cōsiliū et euentus ipedit

manumissione directā: fideicōmissariā aut euentus tātum. h. d. cum glo. scōm. Areti. vsqz ad. s. eadem lege.

b ¶ In fraudē. sic. ff. e. n. scz qui et a q. ma. l. nō fi. l. in fraudē.

c ¶ Soluedo. cū et sciat se hēre creditores: vt. ff. q. i. frau. cre. l. oēs. s. lucius.

d ¶ Non est. et nunc erit peius soluedo.

e ¶ P. ualuisse. nā qdā dicebāt q. sufficiebat sol' euentus. alij dicebāt q. exigebāt vñqz. s. i. fraudis et euentus: et ista sūa pñaliuit. tamen ex predictis videbatur sufficere euentum solum: tñ et c.

f ¶ Impediri. hic diligēter attēde q. si directa def' libertas nō solū inter viuos: s. etiā i vltima voluntate duo necessaria sunt. s. pñliū: hoc ē fraudis et euentus: vt hic et. ff. e. s. in fraudē: et. C. e. l. i. In fideicōmissaria sufficit euentus: vt. C. q. mān. nō pos. l. fi. et est rō: qz facil' libertas de facto data ab herede reuocat q. a def' fūcto: cui videbāt dispositio. l. vt. ff. de fideicō. libe. l. iij. s. si in fraudē. Alia rō nō. C. e. l. in frau. In alijs aut alienatōibz q. in frau. cre. fūctō: vt. j. de ac. s. item si quis.

g ¶ Sepe. rñdet tacite obiectōi quō pōt eē anim' bon' cū ipsa veritate fraudet eos: Rñ. Sepe enim et c. sed ar. cōtra. C. de rescin. ven. l. quisquis.

h ¶ Cum vtroqz. fraudis. s. et euentus interuenit: vt subijcit. et facit ad hoc. ff. qui et a qui. manu. l. nō fi. l. in fraudem.

i ¶ Cōsilio. no. quē teneri de pñlio. s. d. ff. de mā. l. ij. s. si. s. hic fuit frans: et ideo fuit tale cōsiliū obligatōis: qz si audulenti.

Eadem lege. **I**ste. **S.** cū. **S.** sequenti diuiditur in tres partes. Primo ponit qualiter minor. **xx.** annis non pōt manumittere nisi ex causa. Secundo ponit que sunt cause iuste. Tercio limitat vnā predictarum causarum. Secūda ibi. **Iu.** **ste.** Tercia ibi. **Et qui. et. h. d.** Minor. **xx.** annis non pōt manumittere nisi a pud consiliū vel vidicta iusta cū fuerit approbata. Et que sunt iuste cāe approbatae hic habes. **h. d. fm. Aretin.** vsq. ad. **S.** Semel.

a **E**adem. **f. de** qua est hīta mētio. **s. e. in pūn.**

b **I**ste. **i. i. f.** ficit ergo si non sit minor viginti annis etiā si nō sit maior vt quia tetigit vltimum diez. **xx. an. vt. ff. de manu. l. i.** sic in testamento fauore sui. **vt. ff. de testa. qua. et. et.**

c **V**idicta. **b.** exponit **s. n. i.** **S. multis.**

d **C**onsiliū. **i. d.** ē apud locū illum vbi habet super hoc consiliū. **i. de liberatio. et sic**

ponitur id qd sit pro eo vbi sit. **vt. ff. de iusti. et iu. l. vlti. S. si. vlt.** die apud eos qd p̄sunt cōsilio. et sunt oēs hītes ordinariam iurisdictionem etiā minimi magistratus. cū hoc sit de voluntaria iurisdictione. **vt. ff. de of. pcon. et le. l. ij. in auc. de defen. ci. S. nulla. col. ij.**

e **I**uste autē cause. facit. **ff. de manu. l. si minor. cū. l. se.**

f **P**atrem. sed qualiter pōt filiū habere seruū. **f. patrem. et vel econtra. vel frater fratrē suū. siue sororem. R. si. bene potest. vt qd instituit dñs filium serui sui heredē. vel filiū ancille. vel econtra. et sic de alijs. quo casu sit institutus heres liber et dominus omnium bonorum quorum domus fuerat testator. **vt. s. e. S. i. et. ff. de ag. pos. cum heredes. Item pōt esse vt si habeat quis filium ex ancilla sua. nam est seruus et filius. **vt. C. cōmunia de ma. l. si. et econtra si seruus habeat filium ex domina. nam filius est et liber et dominus. cui ventrem sequatur quo ad statum. **vt. C. de rei ven. l. parti. licet possint ipse et domina accusari. **vt. C. de mu. que seruis prop. l. i. et. j. de here. insti. S. i.**********

g **N**aturales. et legitimis. vel naturales tantum

h **P**edagogū. **f. qui ab initio instruit pueros. a pedos qd ē puer. et gogos quod est ducere. quasi ductor. siue gubernator puerorum.**

i **A**lumnū. quem vel quam alumnus aluit. vt differat a superior.

l **C**ollectaneum. qui simul mecum lactauit. quem fratrem bonū appellant.

l **D**ucatur. prestio super hoc sacramento. **vt. ff. de man. vin. si collectaneus. in fine.**

m **I**usta causa. vt infirmitas que tribuit dilationē. **vt. ff. si qd cau. l. ij. S. ij. et. iij. et. ff. de re iudi. l. qd sit. vel alia qualibet iusta. **vt. ff. ex qui. cau. ma. l. i. i. in fine.****

numittendi in minoribus. **xx.** annis dominis per legem eliascentiam constitutus sit. eueniebat. vt qd quatuordecim ānos etatis expleuerat. licet testamentum face re possit et in eo sibi heredem instituire. legataq. relinquere possit. tamen si adhuc minor sit. **xx.** annis libertates seruo dare non poterat. quod non erat ferendū. si eis is cui totorū suorum bonorum in testamento dispositio data erat. vni seruo dare libertates non permittebatur. quare nō similiter ei quemadmodū et alias res. ita et seruos suos in vltima voluntate. disponere quēadmodū voluerit permittimus. vt libertatem eis possit p̄are. Sed cum libertas inestimabilis res sit. et ppter hoc atē vicissimum etatis annum antiquitas libertatem seruo dare prohibebat. ideo nos mediā quodāmodo viā eligen

quod inducebā pro iusta cā. et fuit talis cā vel filis approbata. hō de buerit approbari. **sic. ff. de le. i. si fideiusor. S. si. et. ff. de in iure. re. l. oēs.** sic econtra iusta pro vera. **vt. s. ti. i. in pūn.**

q **R**etractetur. qd nūq. facile imutādū est ex solēib. **vt. ff. de in iure. re. omnis. S. cōtra. ff. de excu. ru. l. h. reprobari. i. R. si. h. hoc fauore libertatis. illud fauore sanitatis. Accur.**

r **E**ū autē. **I**ste. **xx.** annis si tetigit. **xvij.** annū pōt in testamento seruis libertates relinquere iure isto. secus si non attigerit. **h. d.** Diuidit iste. **S.** in quatuor ptes. qd p̄io ponit vni dictū. Secūdo cōtra illud adducit plures rōes. Tercio pro eo adducit alias rōes. Quar to ad concordia reducit mediā eligens viā. et rōes annectit. Secūda ibi. **Qd si erat. Tercia ibi. S. cū. Quarta ibi. Ido nos. vsq. ad finē. Ar.**

r **C**ōstitut. nā cū dīc sine cā nō posse māumitti. ergo econtra cū cāua let manumissio. **sic. ff. de edē. si quis ex argentarijs. S. p̄tor. et. S. probi ber. et. ff. de pac. iuris. S. p̄tor. et. S. dolo malo.**

s **T**estamentū. si est masculus. femina vero in. **xij.** vt. **ff. de testa. qua. et. et. ff. de liber. lega. l. aurelio. S. Lains.**

t **S** cū libertas. **U**sq. nūc allegādo inuit qd eodē tpe possit manu mittere qd testari. nūc econtra duas rōes p̄sideras. et qd testabilis ē libertas. tñ si vēdat qd se p̄ciū ad vēditore nō trāstrimo penes emptorem eundēq. dñm remanet. vñ ē inestimabilis. vt hic et. **ff. de reg. iur. l. liber tas. et. ff. de tabu. exi. l. i. S. si. et. qd antiq̄tas aliter statuēbat cui ē defer uendū. **vt. C. de testa. l. testamēta. quare visis allegationib. soluit me diā eligēs viā. sic. j. de rerū di. S. cū ex aliena. h. sit ar. cōtra. ff. de ne ge. nēsenius. in fi. et. ff. de in rem ver. si pro patre. S. idēq.****

u **M**ediā. nota mediā viā. **sic. ff. si pars hereditatē petat. l. antique.**

b i.

n **D**ecem et septem an. **S.** quomō minor. **xxv.** an. potest ēē procurator. **vt. C. de procura. exigen di. et. ff. de p̄ura. si minor. R. si. hic ad negocia fuit. non autē in iudicio ēē po test. sic alias est differen tia inter hos procurato res. **vt. ff. mā. si p̄curatorē S. i.****

o **S**emel. **S**emel approbatū siue iustum si ue iniustum sit non potest reprobari. **h. d. fm. Aret.** vsq. ad. **S.** Eū autē.

o **A**pprobata. **f. manu missionis. et apud cōsili um.**

p **S**ine falsa. **q. d. si dī xit filiū. licet non sit. vel patrē vel filiū. h. bec ita non sint fm quosdā. qd reprobo. cui id quod falsū sit nūq. sit. nec p̄stet cām. **vt. ff. de ver. sig. paulus. et. C. si ex fal. in stru. p totū. et. ff. de excep. rei iu. l. qd agnitis. vñ dic ta. i. iusta. falsa. i. iusta. vt qd dixi eum sociū meū fuisse in armis vel i schol.****

a **I**mpleuerit. s. hodie ex quo testari pñt et libertates relinqre pñt: vt in aucte. vt spon. lar. coll. it. s. i. qd exaudi si in vltima voluntate velit quis libertatē relinquere: qd pñt ex verbo relinqre: qd in dicta aucte. positū est qd ad morietes tñ spectat: vt. ff. de tab. eri. l. i. s. si. S. quid si inter viuos velit qd manumittere: Rñ. nō pñt: nisi hēat. rr. an. vel nisi cā cognita: cum nec li ber iste nec auc. loquatur nisi in vltima voluntate. vñ seruat tenor: eiusdē le gis elascētie cum nō sit correct: vt. C. de ap. l. p. e cipimus. in fine.

b **A**ntiquitas. vt. ff. de postul. l. i. s. initium.

c **P**ostulare. i. desiderium amici sui vel dientiā sui corā iudicib⁹ expone re: vt. ff. de postu. l. i. s. i. si autē. p se poterit eē in iu re: vt. C. de auc. pñ. l. claz. et est rō: qñ p alio acce dit: sibi imputet q tali cō mittit causas suam: vt. ff. man. l. cū mādato.

d **P**ervenire. interroga tiue legas et rñdeas. non est rō quare sit diuersus. est ergo et idē ius statuē dñ: vt. ff. de ver. ob. l. a ti tio. in fi. nā vbi est eadem ratio: idem ius statuē dñ est: vt. ff. ad. l. aquil. l. illud: et. C. ad. l. fal. l. vltima.

e **D**e lege fusla canina tollenda. Quid ex quibus causis manu missio fieri possit: sed quia manumissio interdum prohibebatur a. l. fu ssa canina de qua nñc subdit. Porcus.

L **E**ge fusla. **S** Diuiditur i tres partes. Primo facit mē tiones legis fuslie canine. Secō eā corrigit. Tertio aliā ratio nē assignat. Secunda ibi. Quā quasi. Tertia ibi. Satis. Et h. d. Potest quis in testamēto omnibus seruis libertatem dare cessan tibus omnibus alijs impedimentis sicut inter viuos: non obstatē sta tuto legis fuslie canine. h. d. fm Are.

e **T**ertus. et ultra duos vel tres forte non posset manumittere i vltia volūrate: vt. j. e. in fi.

f **M**odus. i. numerus.

g **Q**uam. i. legem fusliam caninam forte a quodā qui canis nomina batur inductā: vt in publiciana dicitur: vt. j. de ac. s. alie. nam canis ser uabat naturā qui stat in palea: qui nec sibi pñt habere paleas: nec alijs permittit accipere: sic nec sibi poterat tenere seruos quia moriebat: vt. j. d. dona. s. siue falsa. nec libertatē patiebatur eis dari. vnde merito cani na dñ: vt. sit consequens nomen rei: vt. j. de do. s. est et aliud.

b **I**mpedientem. i. impedimentū afferentem.

i **I**nuidiam. nota cōtra inuidios. sic. C. de cadu. tol. in prin.

l **F**amiliam. i. omnes seruos qui familia dicuntur: vt. ff. de ver. sig. pro nunciatio. s. i.

l **C**ausa. vt fraus vel etas manumittentis: vt supra. e. ti. in prin. et. s. eadem.

m **M**orientibus. sed quomō potest aliquid adimi: cū nihil habeat: nā mors oīa abstulit: vt in auc. de nup. s. deinceps. col. iij. Rñ. dic mo rientibus. i. ad mortē tendentibus: q laborat in extranis vel quasi. vñ etiā erat sanus: sed timore mortis hoc faciebat. ff. de dona. causa mor tis. l. iij. et. iij. et. v. et. vi.

n **A**dimere. nota hic ar. q ea que fiunt inter viuos trahuntur ad vo luntates vltimas. sic ecōtra. ff. de pac. l. pactum.

tes: nō aliter minori. rr. annis li bertatem in testō dare seruo suo concedimus: nisi decimum et se ptimum annum impleuerit: et de cimum octauum annum attige rit. Cum enim antiquitas bu iusmodi etatis et pro alijs postu lare concesserit: cur non etiā sui iudicij stabilitas ita eos adiuua re credatur: vt ad libertates dā das seruis suis possint puenire.

D **E** lege fusla canina tollenda.

L **E**ge fusla canina cer tus modus constitu tus erat in seruis testa mento manumittendis: quam quasi libertates impediētem: et quodammodo inuidiam tol

S **D**e his qui sui vñ alieni iuris sunt. Rñca. Rñc restringi tur primū mēbū prime diuisionis postre. s. de iure pñ. vt nō cōprehēdat quosdā liberos hoies. s. filiossa. Rñc statz cū dicit alieno iuri: ampliat secundū mēbū dicte diuisionis: vt cōpre hendat etiam quosdā liberos s. filiossa. cū ergo fiat additio

et detractio di cre diuisionis iā est de iure ci. bec diuissio: vt. ff. de ius. et iu. l. ius au tē ciuile. At su perior de iure pñ sonari fuit scōs ius naturale et gē. et ibi diximus et ideo inmutabi le est: vt. s. de iu re natu. gen. et ci uili. s. penul.

D **E** his qui sui vel alieni iuris sunt.

R **E**quitur de iure perso narum alia diuissio. Nā quedam persone sui iu ris sunt: quedam alieno iuri sub iecte sunt. Rursus earum que a lienio iuri sunt subiecte: alie sunt in potestate parentuz: alie in po testate dominorum. **V**ideamus itaq de his que alieno iuri subiecte sūt. Nā si cognouerim

Equi tur de iure pñ so. **T**ol iste titulus diui ditur in quinq partes. Primo ponit duo gene ra personarum. Secō qui sunt in potestate dñi rum: et quo iure

Equi tur de iure pñ so. **T**ol iste titulus diui ditur in quinq partes. Primo ponit duo gene ra personarum. Secō qui sunt in potestate dñi rum: et quo iure

fuit introductum eorum dñum. Tertio ponit nouū statutum restringens circa mortem: et puniens contrafacientes. Quar to alia restrictio potestatis etiā circa seuiēz decidēdo. Qui to ponit verba noue constitutionis. Secūda ibi. In potesta te. Tertia ibi. Sed hoc tempore. Quarta ibi. Sed etiā ma ior. Quinta ibi. Cuius rescripti. Et principaliter h. d. in sum ma cognito vno de contrarijs cognoscitur et reliquum. Et di uiditur. h. principiū. Primo ponit vnam diuisionem bimem brem. Secundo secundū subdiuidit membrum. Tertio dicit se velle tractare de secundo membro subdiuisionis. Secun da ibi. Rursus. Tertia ibi. Videamus. Quarta ibi. Ac pi us. Aretinus.

o **S**equitur alia diuissio. q est de iure ciuili: cū in ea ius gen tium distinguatur: vt. ff. de iusti. et iure. ius ciuile. superior au tem quam habuimus supra de iure personarum. i. Rñ. est de iure gentium. cum non sit seruitus iure naturali cognita: vt. s. de lib. s. i.

p **J**uris. quidam neutro iure tenentur: vt filij quorum pa tres sunt capti ab hostibus: vt. j. qui. mo. ius pa. po. sol. s. si ab hostibus. nam et alie quedam sunt in pendentī: vt. ff. de usufruc. sed et si quis interdum. s. i. et in auc. de non alienan: s. hic autem. col. ij. et hoc secundum quosdam. Mos contra. nam sui iuris sunt. cum enim pater sit seruus hostium et in eo rum potestate: vt supra de iure personarum. s. serui. ergo ali um habere non possunt in potestate: vt. ff. de acqui. re. do. homo liber. s. quicquid. ff. de acqui. pos. l. cum heredes. circa medium: et. ff. ad. l. iul. de adulte. l. si eueniet. Et preterea eorum ratio vel sententia est absurda: qui dicunt q bec di uissio recipiat medium: vt. C. de senten. pas. l. fina. circa princi pium.

q **P**otestate. hoc verbū quinq modis accipitur: vt de ver bo. sig. l. potestas.

a ¶ Simul. nā vt dicit Aris. dñor eadē ē disciplina. vt hic z. j. d. tutel. i. Rñ. z. ff. e. l. i. et est hic ar. q. per noticiā vnius imedia toz puenitur ad alteri noticiā. et faciunt ad hūc. §. ff. de pecu. l. pōponius. §. p. et. ff. e. l. i. et. ff. de pieto. stip. l. i. §. stipulatio nū istari. j. de tutel. circa pñci.

b ¶ Sentū. i. de iuregentium in troducat. vt. d. d. iure perso. §. ser. uitus.

c ¶ Animaduertere. i. i. aīo. dñere z cogitare. vt di cit Latho.

d ¶ Esse. impro. pñe ponit p suis se. vt statim colligitur. et. ff. e. l. i. z erat eadē pñs i filiū. vt colligit secundū nā litte ram. ff. de libe. et posth. l. in suis. z j. de nota. §. si. et C. de pa. po. l. si.

e ¶ Quodcumq. scz iuste hz quos dam. vt. ff. de ac. qui. pos. qd seru? in fi. Sed certe hoc esse nō pōt. nā si acqñt ergo domio. q. sibi n:

vt. j. p. q. s. p. no. acq. §. itē fui. z. ff. d. acq. her. l. placz. qre dic q. spōñō qñt etiā si quid per doliū vel metū seruus acquirat. vt. ff. pro emptore. l. iij. §. cellius. z. §. papi. z. §. si seruus. hz hoc solo inspecto an queratur: puta si seruus stipuletur operas a libertor. vt. ff. de sti. ser. l. antepe. vel si aliud factū sit in stipula tione. vt. j. de stipu. ser. §. sed cū factū. nisi in casibus: quod dic vt. j. de sti. ser. sed cum. nec ob. d. l. q. seruus: quia non querit domio vt sibi remaneat: nam tenetur reddere. Sed nunquid libertas data a domino vel a lege quod fit interdum: vt. C. d. ser. qui pro premio liber. ac. per to. et in auc. de mo. §. ij. col. i. domino queritur: Rñ. nā licet queratur seruo libero: tamē non potest dari libertas: vt. ff. de fideicō. liber. generaliter. §. si homini. tamen eo ipso momento sic fit liber: vt dominū non habeat: et sic hec oppositio est de puncto: sic z alias: vt hic va dit romam: et hic facit murum: non est tamen verum eum iuss se vel opus fecisse: licet sit in ultimo momento perficiendū. simi lis questio sit. ff. q. metus causa. l. extat.

f ¶ Id domio. vt q. si domio vt fructuario et bo. si. pos. quibus queritur ex duabus causis: vt. j. per quas p. no. ac. §. de his. g ¶ Acquiritur. no. hic duos effectus dominice potestatis: z ē tertius vt non torqueatur in dominiū: nisi in casibus: vt. C. de questionibus. l. i. et. l. seruos.

h ¶ Sz z hoc. l. i. licitū est legibus: q. si seruus sciat insidias dñō parari: z ipe auxiliū non tulerit: suppliciu dñz prestare qd morte interpretatur. hz si accusauerit eū criminaliter excepto crimine maiestatis: vt si dñm viderit periclitantē z eū non ad iuuerit: vel si iussuerit se vxori suē vel alijs modis.

i ¶ Cognita. vt q. cū vxore iuenerit: vel simili delicto: quo casu etiā occidere hz: vt. ff. de ver. ob. qui seruum. z. ff. de. le. i. qd ergo. §. heres. z. ff. ad. l. iul. de adul. marito. §. i. si ante z alias

delictū vel dñō nō obediēt legitime eū corrigere pōt: nō tñ ultra mo. dñi bōi vitarbitrio dñprehensuz: vt. C. de emē. suo. l. i. Sz nūqd sine cā dñberare pōt: Rñ. sic modice fm Jo. vt. C. de emē. ser. l. i. hz Jd la. dicit q. nō: alr tenet vñ vñdere vñ dare: vt. ff. ad. l. cor. de sic. vt b sequit. z. ff. e. n. l. i.

eiusdem principis constitutione coercetur. ¶ Nam antonius cō sultus a quibusdam presidibus prouinciarum de his seruis qui ad edem sacram vel ad statuum principis confugiunt: precepit vt si intolerabilis videatur seu cia dominorum: cogantur ser uos suos bonis conditionibus vendere: vt precium dominis da retur: et recte. expedit enim rei publice ne sua re quis male vta tur. ¶ Cuius rescripti ad belia num martianum emissi verba sunt hec. Dominorum quides po testatem in suos seruos illiba tam esse oportet: nec cuiq. bo minum ius suum detrahi: sed do minorum quidē interest: ne au rilium contra se uiciam vel fa maz vel intolerabiles iniuriam

l. Constitutione. cui? vet/ ba sunt. j. e. §. si.

l. ¶ Seruū alienū. hz certe qui seruū alienū occidit lege aquilia tenet: vt. ff. ad. l. aq. l. iij. in pñ. et. j. ad l. aq. i. pñ. q. actō hz habe re locū nō pōt: cū non do mino: imo cōtra dominū dare: qd esse nō debz: vt ff. ad. l. aq. itē mela. §. le gis. Sz dic q. hoc ē quā tu z ad criminalē penā. l. come. de sic. z. j. d. pu. iij. §. itē lex. q. pena tam i ser uis q. in liberis locū hz: vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. i. §. i. interdū etiā ciuilitē te netur si alteri interest vt creditoris: vt. ff. de pig. fuū quē quis. vñ fructua rij: vt. ff. ad. l. acq. l. i. z si pprietatis: z. ff. d. dolo. z elegat. §. si fuū vñurariū

¶ Sed etiā maior. ¶ Diuiditur iste. §. i. qui q. parres. ¶ Primo ponit dictum in genere. Secū

do illud exemplificat z rationem reddit. Tertio ponit verba rescripti de quo fit mentio in principio. §. Quarto concludit. Quinto minatur officiali non obseruanti legem istam. Secunda ibi. nam consult? Ter tia ibi. Cuius rescripti. Quarta ibi. Deniq. Quinta ibi. Qui sibi nus. Et. h. d. nimia dñor asperitas coercetur. Itē officialis fraudans l. puniatur. h. d. Areti.

¶ Sz etiā maior. l. magna: vel maior q. equū sit.

¶ Consultus. l. infrogatus. sic. ff. de pac. l. itē q. §. si. vñ illd. Consulto te querēs: tibi cōsulo cōsiliū dans.

¶ Edē sacra. ad que loca olim z hodie confugiūt: circa q. distingue: vt diximus in auc. de mā. pñ. neq. aut. col. iij.

¶ Cogantur. nota hic q. aliquis cogitur vendere rem suam: bonis cō ditōibus. l. vt precium habeat et ad dñm priuuz non reuertatur: vt. j. §. priorio. z. §. si.

¶ Bonis cōditōibz. ne simili pena anteriorz afficiatur: vel ne exponā tur vel prostituatur ab eodē: vt. j. proximo. §. et. §. si.

¶ Recte expedit. l. precepit.

¶ Utat. q. interest principis locupletes sub se habere subiectos: vt i aucten. vt iij. sine quo. iij. §. cogitato. col. iij. qd non cōtingeret si cui li bero seruos suos licet occidere. Et nota qd illd idē infest priuati pri cipaliter: et reipublice interest scdario: vt supra dixim? de iusti. z iij. i. si. ar. d. ff. so. ma. etiā. §. l. i. si ostante. §. si maritus.

¶ Martianū. pñsule etice: alias euetice vñbis: vt. ff. e. l. iij. §. si dñs.

¶ Dñor. hincinde allegat: z duas pro dñis rōes vel dicta ponit.

¶ Illibata. i. non diminuta.

¶ Interest. i. eis proderit: vt seruos nō perdant: z sic denegetur: sz a nobis. vel dic. Interest. i. ad eos pertinet ne dñegetur. l. a se dominis: cum forte vxor vel filij vel alij domini familiares inferant hoc: sz pñma verior.

¶ Iniurias. quā patiuntur iure naturali. inspecto: non iure ciuili: vt. j. b ij

de iniur. §. servus.

a §. Denegetur. sic. ff. de of. p. v. l. i. §. q. aut. a §. Sacra. ad q. loca oliz et hodie cōfugiūt. circa qd. distingue vt diximus in auc. de mandatis prin. §. neq. autē. col. i.

b §. Infami. i. infamata seu magna iniuria:

c §. Fraudē. vel euidētes:

q. dñs nō obedir: vel cal lide dicens se nō esse istū qui fugit.

§. De patria ptate. Quia supra dixit de his q. sunt in potestate dñor: ideo subiungit d. his qui sunt in ptate parentū: vt promiserat. §. titulo. i. §. i. Aretinus.

In potestate.

§. Tor. iste titulus diui ditur in quattuor partes.

Primo ponit dictum in genere qui sint liberi i no stra potestate. Secdo dif finitio: nuptiarū vel mōi monij. Tertio qui hñt filios i ptate. Quarto ex p dictis infert specificando qd. primo dixerat. Secda ibi. Nuptie. Tertia ibi. Jus autē. Quarta ibi. Qui igit. Et breuiter hñt intendit. patria potestas fuit de iure romano introducta: per quā est filius ex legitimo matrimo nio natus: et ceteri descendētes per lineā masculinā in patria potesta te censendi. Mulieres vero et eaz. descendentes tale ius nō hñt. h. d. summarie fm Bal.

d §. In potestate. hoc verbū multis modis sumitur: vt. §. proxi. ritu. di ximus. §. i.

e §. Iustis. que sunt iuste: d. j. ti. proximo.

f §. Nuptie. et dicitur a nubedo: id est velado: q. velate incedere debēt: vt ait Isido. sed matrimonij dicitur ideo q. mulier nubit vt mater fi at. et hec duo nomia licet diuersis rationib. idem signant. Item coniu giū: et cōnubiū: et consortiū: vt. ff. de ri. nup. in eo iure. §. hoc caput. licet hoc vltimū qñq. inter seruos accipitur: vt. C. de ser. fugi. l. si. iter quos pprie d. p. uberniū: vt. C. de incest. nup. cū ancillis.

g §. Coniunctio. a ior. nō corpoz. tñ: vt. ff. de reg. i. l. i. nuptias. et illa con iunctio a ior. significat vnionē q. consistit inter deū et iustā aīam. vnde Apłs. Qui adheret deo vn. spūs est cū eo. Reliquum. i. cōiunctio cor porum designat conformitatē q. consistit in carne inter xp̄m et sanctam ecclesiā. i. humanū genus. vñ euāgelista. Verbū caro factū. est: et hñt in nobis.

h §. Individuā. quo ad affectionē: sic. §. de iusti. et in. in prin. actu ei ple riq. sit separatio iure tā veteri q. nouo permittēte: vt. C. de repu. cōsen su. et in auc. de nup. §. si ergo. col. iij. et in auc. vt lice. ma. et au. §. q. ve ro. col. viij. Sed nunq. d. hanc affectionē hñt aliq. ad cōcubinam: qñq. certe sic: ideo ad iustas hñt diffinitio diuini et humani iuris cōcatio: vt. ff. de ritu nup. l. i. Diuini: q. eiusdē secte debēt esse: vt nō sit vn. xp̄i anus et alter iudeus: vt. C. de iude. ne quis. Humani: q. forū viri seq. tur vxor: vt. ff. ad municip. l. si. §. ij. sed secus est in cōcubina: vel qualibet minus legitima vxore: vt. ff. ad municip. si de iure. §. si. licet concubina tus iure permitte sit. ff. de cōcubin. l. in cōcubinato. in fi. ne q. valz oppositio de matre ad filiū: q. ibi non est talis p. suetudo qualis ad vxorē: vt. j. ti. i. §. ergo: et in auc. quō op. ep. §. i. col. i. et §. quāta. ibi. Sed

aut sole. et.

i §. Jus. at. qd. p. sistit i septē. Prmo q. necitate famis p. filiū vedē p. v. obligare: vt. C. de pa. q. si. dis. l. ij. et iij. Secdo q. ab eo in ius vocari nō pōt: vt. C. de in ius vo. l. si. Tertio q. a nec cū eis agēdo iudiciū hñt possum: vt. ff. de iudi. l. i. §. i. Quarto

q. per eū acqri mus: vt. j. p. q. s. perso. no. ac. §. i. Quito q. i iudi cio d. alium sine licētia nostra eē nō potest: vt. C. de bo. q. li. l. i. §. i. Serto q. eo in iusto sua bōa ad uenticia admini stramus: vt. j. p. quas p. so. no. ac. §. i. Quidā tñ di rerunt q. alimē ta adinuicē hñt iure prestātur qd. falsus ē: cū i emā cipat. ē hñt fit: vt ff. de lib. ag. l. si q. s. a libe. in prin ci. Jre ciuili obli gatio iter eos eē nō pōt: vt. j. de i. uti. §. i. itē iust. est. Et octauo vt possum petere fi

dinem vite continens. §. Jus. autem potestatis quod in libe ros habemus: proprium est ciui um romanorum. Nulli autem alij sunt homines qui talem in li beros habeant potestatem qua lem nos habemus. §. Qui igit ex te et vxore tua nascitur: i tua potestate est. Item qui ex filio tuo et vxore eius nascitur id est nepos tuus et neptis: eque i tua sunt potestate: et pronepos et p neptis: et deinceps ceteri omēs. Qui tamen ex filia tua nascunt: in ptate tua non erunt: sed i pa tris eorum.

§. De nuptijs.

Istas autem nuptias inter se ciues romani contrahunt: qui secūdi

liū in meā ptatē. circa qd. distingue q. aut a nullo detinet aut ab aliq. si ab aliq. volēs aut iust. p. mo casu petā euz p. offici us iudicis. ff. d. li. exhi. l. iij. §. hoc aut. et p. iudiciali actōe in rē agā: vt. j. de ac. §. p. iudiciales. nō interdicto nisi i casu: vt si volo eū adire hereditatē in qua fact. est heres: vt. ff. de acq. here. si q. s. mibi. §. iustis: et de libe. exhi. si eū seruū. in scdo casu dem auxilia locū habent et plura: s. rei vendicatio de iure ro. vt. ff. de rei v. l. i. §. i. In tertio locū hñt interdictū de lib. ho. ex hi. itē actio in rē de iure q. ritū: vt. ff. de rei v. l. i. §. i. et de libe. exhi. l. i. §. i. Rñ.

l §. Romanor. i. oim q. sunt de romano imperio. alie vero gē res quedā vt seruos tenēt filios: vt sclau. alie vt proslus ab solutos: vt frācigene. ideo caute dicit. j. Tale quale.

m §. Ex vxore. aliud si ex cōcubina: vt. j. ti. i. §. si. vel icesco: coitu natus: vt in auc. qui. mo. na. eff. le. col. iij. §. si.

n §. In tua. si tamen tu sis tui iuris non alias: vt. ff. ad. l. iul. d. adul. si eueniet.

o §. Non est. q. qui nascitur patri familia sequitur: vt. j. de le. agna. tu. §. i. et in hoc sequitur conditiones patris: vt. ff. de sta. bo. l. cū legitime.

p §. De nuptijs. §. Supra ti. proxi. in prin. dictū est q. in ptatē nra sūt liberi nri quos ex iustis nuptijs pcreauim: ideo hic subiungitur inter quos dicte iuste nuptie strahūt. Areti.

Istas aut. §. Inter marē maiore. xij. annis et feminā maiore. xij. annis liberos s. legū pcepta m pias strahētes iuste nuptie cōtrahūt. In ptate aut cōstituti nuptias absq. p. is cōsensu cōtrahere n pnt: si p. forer inhabilis ad cōsensu prestādū. h. d. vsq. ad. §. Er go fm Bal. Et diuidit in tres ptes. Plā in p. ia ponit dictū gñale. In scda illd. declarat. In tertia determinat incidēte qñti onē. Scda ibi. Masculi. Tertia ibi. Cū questū. Por.

o **I** Cives. i. liberi hoies: vt. s. de lib. s. si. serui ergo nō faciunt matrimonium sed contubernium: vt hic et. C. de incest. nup. cū an-
 allis: et in auc. de nup. s. si vero ab initio. col. iij. sed aliud ē iu-
 re canonū qd̄ preualet: vt i. auc. d. eccl. ti. s. i. col. ix. vbi dicitur
 qd̄ canones sunt seruandī p̄ legibus.

a **I** Precepta. q̄
 sc. j. e. ti. p̄ totū vt
 colligiūsi ma. g.

b **I** Puberes. i.
 maiores. xij. a-
 nis: vt. j. qui. mo.
 tu. fi. i. p̄m.

c **I** Potētes. i.
 maiores. xij. an.
 j. qui. mo. tu. fi. i.
 lxx. sed in spōsa-
 libus. vij. an. suf-
 ficiunt: vt. ff. de
 spō. l. in spōsali-
 bus. Sed nūqd̄
 hodie. xv. ani sūt
 necessarii ad m̄i-
 moniū: vt i. auc.
 de rē. nō so. pec.
 s. ḡraliter. colla.
 vij. Rñ. lex illa
 cōsuetudinē et
 frequentia hoīs
 ponit. Itē quid
 si aliquis anteq̄
 istud tempus at-
 tingat inuentus
 sit sufficiens ad
 m̄monium: Cū
 denur qd̄ nubere
 possit: vt. ff. qñ
 di. le. ce. l. pe. qñ
 felici diplomate
 vsus: vt. ff. de rē.
 ob. l. continu. s.
 cū ita. S; d̄ dico

imo. l. iulīa. de adulterio et stupro cōmissio poterit puniri: vt. ff.
 de adul. iter liberos. i. Rñ. et est pro hoc. ff. de concubinīs. l. i.
 s. si. si autē de facto intra dictum tps̄ vxorē quis acceperit:
 tunc erit vxor: cum ad etatē predictā puenierit: vt. ff. de ri. nup.
 l. minorem.

d **I** Parentum. scilicet qui sunt iuris sui cuiuscunq̄ etatē sint.
 sic et matressamī. sed filij et filiesamī. qui sunt in ptate cuiuscū-
 q̄ etatis sint: vt. ff. de his qui sunt sui iuris. l. nam cuium. Ac
 cursus.

e **I** In potestate. quid ergo de emancipatis: videtur idem: vt
 C. e. l. vidue. sed illud consilium est non preceptum. qd̄ autem
 possit filius emancipatus: dicitur. ff. de contra tabu. l. iij. et. s.
 si emancipat: et. ff. de ritu nup. l. filius emancipatus.

f **I** Et civil. qd̄ ē i ptate de iure civili rōanoz: vt. s. i. s. ius:
 g **I** Et naturalis. qd̄ pater: vt. ff. de insti. et. iu. l. ij.

h **I** Debeat. alias non valet: vt. ff. de sta. hoīm. l. Paulus. i.
 Rñ. videtur autē cōsentire: nisi cōtradicat expresse: vt. ff. de
 sponsa. l. in sponsalibus. in fine.

i **I** Uti questū. qd̄ patris cōsensus erigitur.

l **I** Possit. cū pat̄ nō possit cōsentire: vt. ff. de iure co. l. ij. s. fu-
 riosus.

precepta legum coeunt. **I** Ma-
 sculi quidem puberes: femine
 autem viri potentes: in patres
 familias sunt: siue filij famili-
 as: dum tamen si filij familias
 sint: et consensum habeant parē-
 tum: quorum in potestate sunt.
 nam hoc fieri debere: et civilis
 et naturalis ratio suadet intan-
 tum: vt iussus parentis precede-
 re debeat. **I** Unde questum
 est: an furiosi filia nubere: aut fu-
 riosi filius vxorem ducere pos-
 sit. **I** Cūq̄ super filio varia-
 batur: nostra processit decisio
 qua permissum est ad exemplū
 filie furiosi filium quoq̄ furio-
 si posse et sine patris interuentu
 matrimonium sibi copulare se-
 cundum datum ex nostra consti-
 tutione modum. **I** Ergo non
 omnes nobis vxores ducere s;
 Nam a quarundam nuptijs a-
 bstinentum est. **I** Inter eas
 enim personas que parentum li-
 berorumue locum intra se obti-
 nent: contrahi nuptie nō possūt:
 veluti inter patrem et filiam: ve-

l **I** Sup filio. nā de filia facile cōcessum fuit: qd̄ forte calidior sanguis
 est in ea: vt in auc. de nō di. s. cū ergo. col. i. vel ver? ppter fragilitatē se-
 xus. ar. j. q. al. li. in principio. s; prima nō placet.

m **I** Decisio. i. sententia vel lex: vt. C. e. l. si furiosi.
 n **I** Qua. decisione.

auum et neptem: vel matrem et
 filium: vel auiam et nepotem: et
 vsq̄ in infinitum. **I** Et si tales p-
 sone inter se coierint: nepharias
 atq̄ incestas nuptias contraxis-
 se dicuntur. **I** Et bec adeo vera
 sunt: vt quis per adoptiones pa-
 rentum liberorumue loco sibi es-
 se ceperint: non possunt inter se
 matrimonio iungi: intantum vt
 etiam dissoluta adoptione idem
 iuris maneat. Itaq̄ eam que ti-
 bi per adoptionem filia vel ne-
 ptis esse ceperit: nō poteris vxo-
 rem ducere: quis eam emancipa-
 ueris. **I** Inter eas quoq̄ perso-
 nas que ex transuerso gradu co-
 gnationis iunguntur est quedā
 similis obseruatio: sed non tan-
 ta. **I** Sane eis inter fratrem so-
 roreue nuptie prohibite sunt: si-
 ue ab eodem patre eademq̄ ma-
 tre nate fuerint: siue ex altero co-
 rum. Sed si qua per adoptiones
 soror tibi ē ceperit: quādiū qdē
 cōstat adoptō: sane inter te et eā
 nuptie cōsistere nō possunt. Cū
 vero per emancipationem ado-

parentela et etiam adoptione finita per emancipationē. h. d. fm Areti.
 vsq̄ ad. s. Inter eas.

q **I** Ergo. qd̄ fm precepta legū fiunt matrimonia: ergo et c.

r **I** Non oēs. i. mulieres.

s **I** Quarundā. i. mulierum.

t **I** Adeo. vt si adā hodie viueret nō posset habere vxorē fm Jo. vt. ff.
 de ritu nup. l. nuptie.

u **I** Idem iuris. vt nō possint coniungi.

I Inter eas. **I** Diuidit i q̄tuor ptes. **I** Prio pōit dictū i gñe in
 trasuersalib. scdo illd̄ specificat i trasuersalib. p̄iuncti p̄ sāguiez. tertio d̄
 p̄iuncti p̄ adoptōes. quarto infert ex p̄dicti vnū casū. scda ibi. sane. tertia
 ibi. s; et st. quarta ibi. et iō. Et. h. d. iter frēm et sororē phibiti ē m̄monū
 et si per adoptōes p̄iuncti sint. qd̄ h; locū adoptōe durate tm̄. Et emā-
 cipat? a p̄e p̄t coplari cū alio adoptiuo a suo p̄e. h. d. vsq̄ ad. s. Fris
 fm Aretinum.

x **I** S; nō tāta. i. vsq̄ ad gradū septimū fm canones: vt. x. xv. q. iij. c.
 progeniē: et. c. de cōsanguinitate: et. c. in copulatōe: et. c. nulli. sed fm. l.
 vsq̄ ad quartū: vt infra eodē. s. fratris. idē hodie iure canonico: vt ex-
 tra de cōsanguinitate et affinitate. c. vlti. sed tñ aliter accipitur gradus
 fm canones qd̄ fm nos: vt dices. j. de gradi. cog.

a **I** Quādiū. sic. ff. d. ob. si stipulatus fuero. i. si. sic. ff. d. lib. et posthu.
 b iij.

o **I** Furiosi. i. et si captus
 fuerit et abfuit p̄ p̄ triēni-
 uz: vt si nescit anvinat vel
 nō: vt. ff. e. l. si nepos. s. si.
 et. l. si ita.

p **I** Scdm̄. datū. i. cū au-
 crotate curatoris p̄ris et
 dote s; quātitatē p̄mo-
 nij p̄ris data: vt. C. e. l. si
 furiosi. i. si. s; iure canonū
 sufficit p̄sensus eoz de q̄
 ruz m̄monio agit. s; illd̄
 forte in alijs nō in filijs;
 intelligit. vel credo qd̄
 corrigatur: quia ita hone-
 sta est res cōtrahere m̄i-
 moniū: sicut et intrare mo-
 nasterium: vt in aucten. d.
 scil. ep̄l. s. nūc aut. colla-
 tione. ix.

I Ergo. **I** Diuidit
 in quinq̄ partes. **I** Prio
 ponit vnū dictū. Scdo
 ponit rōem dicti. Tertio
 suum dictum specificat.
 Quarto pōit quid resul-
 tat cōtrahēdo cū aliq̄ de
 phibiti. h. Quinto extē-
 dit ad filios adoptiuos:
 Scda ibi. Nam quorūda;
 Tertia ibi. Inter eas.
 Quarta ibi. Et si tales:
 Quinta ibi. Et h̄ adeo. Et
 h. d. Matrimonium nō p̄t
 cōtrahi inter ascendētes
 vsq̄ in infinitum: etiā si p
 adoptionem sit cōtracta

si q̄s posthumos. i. si.

a **D**issoluta. q̄ ipsa est emancipata: vt differat a sequenti casu.

b **G**enerus. i. maritum filie.

c **E**um. i. patrem.

d **A**ntea. i. primo.

e **F**ilia. hoc ideo emancipatione facta desinit esse agnata p̄tergo p̄ patrē non pōt fieri agnata tali adoptiuo: vt. ff. de adop. l. q̄ in adop. e. hodie vō nō desinit: vt. j. de leg. a. gna. suc. §. si. z ita b̄ p̄ filiū hodie nō valet.

f **M**uz. i. vxorē filij: vt pbat. j. e. §. affinitatis.

g **F**ris. **D**ividit̄ in tres partes. **P**rimo ponit dictū. **S**ecundo illud extendit. **T**ertio rōnem reddit. **S**cōda ibi. **S**z nec **T**ertia ibi. **E**ū em. **E**t b. d. filiā vel neptē fratris v̄l sororis sue nō pōt q̄s ducere in vxorē. b. d. scōz **A**retinū. v̄lq̄ ad. §. **E**t vero.

h **E**ū. i. s̄z opponit̄ filiā aui vel auie nō possū ducere: tñ neptē possūz que est mibi s̄sobrina: vt. j. e.

ti. §. duoz. **R**ñ. hanc regulā stricte intelligi i eo casu in quo loq̄tur: et i omi fili. i. q̄n ego z illa cui filiā ducere non possūz sum⁹ in gradu scōdo ad stipitē z in p̄tate eiusdē: sic cui. i. fr̄is vel sororis mee filiā zc. z b̄ in naturalibus: secus in adoptiuis: vt. j. §. primo.

i **E**ius vero. **F**ilia sororis adoptiue pōt quis ducere in vxorē b. d. v̄lq̄ ad. §. **D**uorum autem. **A**reti.

h **E**ius. sic construe. nō videris impediri du. vr. si. eius.

i **C**uili iure. naturali cōstat. d̄ cuili sic p̄bo. illa filia sororis adoptiue nō ē in p̄tate m̄tis: vt. j. de here. qua. z dis. §. q̄ de cā. ergo nō transit in p̄tatez illi q̄ adoptat m̄tes: licet m̄ trāseat: quia illi trāseunt cū alijs q̄ sunt i p̄tate: vt. j. ti. i. §. illud: z. ff. de adop. si p̄. ac ip̄a m̄ adoptata est mibi cōiuncta p̄ agnatōez p̄ p̄tes i cui p̄tate ē. ff. de adop. l. q̄ in adop.

k **D**uorum autem. **F**ilij duorum fratrum vel sororum possunt simul contrahere matrimonium inter se: non autem nepos cum amita etiam adoptiua vel matertera etiā magna. b. d. v̄lq̄ ad. §. **A**ffinitat̄. **E**t diuiditur in tres partes. **P**rimo ponit de duob⁹ consobrinis. **S**cōdo de amita. **T**ertio de matertera. **S**cōda ibi. **I**tem amita. **T**ertia ibi. **M**aterteram.

l **D**uoz. hoc secunduz. i. vt hic et. C. e. celebrandis. secus iure cano/ num. vel dic hunc. §. loqui de adoptiuis: secus in naturalib⁹.

l **I**tem amita. que est soror patris.

m **A**doptiua. ab auo paterno.

n **I**tem matertera. caue q̄ nō reperit adoptiua matertera zc. q̄ matertera vel auunculus nō sit adoptione: vt hic z. §. e. §. eius: et. ff. e. si qua. §. si. al. l. adoptio. sed contra videt. ff. de ritu nup. l. per adoptionē. §. si. **R**ñ. illud intelligitur q̄n adopto in nepotes quasi ex filia natum: vel i pronepotes ex nepote nato ex filia: q̄d possū sicut si nullū habere filiū: vt. j. ti. i. §. licet. tunc soror z frater eius loco cuius filij facta est adoptio est matertera et auunculus: alij mibi filij sunt: vt pater: z sic non imita tur natura: q̄ aliter nepos ex filia naturali z legitima non est in pote/ state: hic aut̄ cūz suis concordantijs loquitur q̄n aliquā adopto in filiā: hec q̄d nō erit matertera filijs natis ex alia mea filia naturali z legiti

ma. Sed que est ratio diuersitatis? **R**ñ. quia altero casu: scz q̄n adopto i nepotē ex filia est cōmodū matertere z auunculo: q̄ maiores quidē p̄ntes ip̄erant minorib⁹: q̄d sec⁹ est i aduer/ so casu. z ex hac pendet alia: vt naturales z legitimi sint ad/ optiuo subiecti: z est ridiculū. ecōtrario casu esset equū.

re tibi coniungitur. **D**uorū autem fratrum vel sororum libe/ ri: vel fratris et sororis coniun/ gi possunt. **I**tem amitam li/ cet adoptiuam ducere vxorem non licet. **I**tem nec matertera: quia in loco parentum habetur. qua ratione verum est: magnaz quoq̄ amitam et matertera ma/ gnam prohiberi vxorem ducere. **A**ffinitatis quoq̄ veneratio ne quarundam nuptijs abstine/ re necesse est: vt ecce priuignam aut nurum in vxorem ducere nō licet: quia vtreq̄ filie loco sunt. **Q**uod ita scilicet accipi debz: si fuerit nurus aut priuigna tua. **N**am si adhuc tua nurus est: id est si adhuc nupta est filio tuo:

p̄a. e. §. s̄z nec nepotem. et sic nota caute: quia ordo transuer/ salium subdiuiditur in tres partes: sup̄a: infra: et ex latere: vt. j. de gradi. §. q̄. z. iij. z. iij. z. v. z. vi. z maior est abstinētia ver/ sus superiores: vt hic: z inferiores: vt. §. e. §. fr̄is. q̄ trāuersa/ lium: vt. §. e. §. duorum.

q **A**ffinitatis. **D**ividitur in septē p̄tes. **N**am primo ponit quandas prohibēz in genere. **S**cōdo illaz prohibitiōez exemplificat in nuru et priuigna. **T**ertio rōnem prohibitiōis facit de nuru z priuigna assignat. **Q**uarto dictam prohibitiō nem de nuru factam modificat. **Q**uinto rōnez dicte modifica/ tionis assignat. **S**exto modificat prohibitiōez circa priuignā. **S**eptimo rōnem dicte modificationis assignat. **S**cōda pars incipit ibi. **E**t ecce. **T**ertia ibi. **Q**z vtriq̄. **Q**uarta ibi. **Q**z scz. **Q**uita ibi. **Q**ui eadē. **S**exta ibi. **I**tem si. **S**eptia ibi. **Q**z duas. **E**t. b. d. nō pōt auus cōtrahere m̄rimonii cū nuru vel priuigna p̄nti vel p̄terita. b. d. fm **A**reti. v̄lq̄ ad. §. **S**ociū. p **A**ffinitatis. est autē affinitas regularitas personaz ex nu/ ptijs cōiunctarū omi carens parentela sanguis: vt. ff. de gradi. af. nō facile. §. affines: z. §. sciēdū ē: ideo dicit. **E**t nuptijs: q̄ sine nuptijs contrahi non pōt. sed fm canones etiaz sine nu/ ptijs. sed cum vxor videatur affinis viro: quare omittitur ma/ trimonio vti: **R**ñ. non est affinis: sed causa affinitatis: sicut vnus non est numerus: sed principium numeri.

q **Q**uarundam mulierum.

r **P**riuignam. hec nomina exponuntur statim proxi. i. ver. **Q**uod ita et cetera.

s **L**oco sunt. facit ad hoc. ff. so. ma. quia.

t **R**ecipi debet. i. hec prohibitiō.

u **N**urus est. qui contineantur appellatiōe istarū: dic vt. ff. e. l. adoptiuus. §. videamus.

x **N**upta est. ar. sumitur hic z ex proxi. responso q̄ si quis habet generale auxilium non potest petere speciale: vt. ff. de

mino. l. in causis: et de verborum obligatio. doli: et. ff. de eden. l. quedam sunt.

a **¶** Illa ratio. non solum supradicta.

b **¶** Licet. imo efficit infamis: vt. C. ad. l. iul. de adul. l. eū qui.

c **¶** Socru. **¶** Diuiditur in quatuor partes: quia primo ponit vñ dictū

prohibitumz cū

ratione. Secun

do illud modifi

cat. Tercio mo

dificatum decla

rat circa nouer

cā cū rōe. Quar

to declarat circa

socrum cū rōe.

Secūda ibi. Nō

et ipsum. Tertia

ibi. Alioquin.

Quarta ibi. itē

ff. Et. h. d. cū so

crū vel nouerca

pñti vel pñteris

ta matrimonium

contrahi nō pōt

fm Areti. vsqz

ad. s. Mariti.

c **¶** Socruz. que

sunt he persone:

dic vt. ff. e. ti. de ri

tu nup. l. adop

tiuis. s. nunc vi

deamus.

d **¶** Prohibitū.

iure affinitatis: et ad hoc refertur illud qd: et qd ipm rē.

e **¶** Affinitate. hec littera sibi cōtraria videtur. nā dissoluta est

affinitatis. nō ergo debet nuptie ratōe affinitatis separi vel i

pediri: sed dic dissoluta rē. i. dissoluto mñimonio. propter qd

cōtingit affinitas: sed ipsa affinitas nō est dissoluta.

f **¶** Nouerca. sic dicta quasi nocens arcus: vel qz noua est ar

ca sine fructu. et facit. ff. de inoffi. testa. l. iij. i. ff. i. l. iij.

g **¶** Non potes. alias non possis. s. eodem tpe subaudit: vt. s.

proximo. s.

h **¶** Mariti. **¶** Hoc dicit filius ex vxore pñmorta contra

here pōt mñimoniū cū filia vxoris ex marito pñmorta. h. d.

vsqz ad. s. Et si qua vxor. fm Boicuz.

i **¶** Mariti. s. inter se frater et soror prohibeātur: vt. s. e. s. in

ter eas. tamen rē.

j **¶** Vel ecōtra. i. ecōtrario.

k **¶** Habeant. illi minores:

l **¶** Ex mñimonio. maiorum.

m **¶** Postea. scilz post natiuitatem isto: um. et sic aduerbiū

post determinat dictionem contracto. vel dic qz determinet

verbum habeant. et dic contracto: scilicet prius. nam qui ex

matrimonio: scilicet maiorum nascuntur fratres sunt ex parte

matris illi qui natus est: vel nata prius ex femia. idem dicas

ecōtra: qz erit frater vel soror ex parte patris illi qui fuerat ex

illo patre natus: tamen isti nullo iure sibi inuicem iunguntur.

viro enim cognati vxoris iunguntur: et non alijs cognatis

viri. Idem econtra: quia cognati viri vxori iunguntur: non

autem alijs cognatis vxoris. Unde reprobatu quorundam

opinio qui dixerunt q nullus de arboze ducit alium. Nam

in ea continentur cognati viri et vxoris: et tamen iunguntur:

vt hic dicitur: nec inter se matrimonium inter duos cognatos

viri et vxoris contractus succedunt: vt. C. communia de suc. l. ami
te. nec postea nisi sicut facit vir vxori deficiente omni parentela et ex
clusio fisorit. C. unde vir et vxor. l. i. et in auc. ibi signata.

¶ Et si qua vxor. **¶** Hoc dicit. Publica honestas impedit cōtra
here matrimoniu cū vxoris filia quondā suscepta ex alio viro post di

uortū primi mariti. Itē

impedit patrē contrabe

re cū sponsa filij et ecōtra

h. d. fm Areti.

n **¶** Prūigna. qz illa est

prūigna mea q ex mea

vxore est nata anteq eēt

vxor. et femine ille est pri

uignus qui ex marito na

tus fuit anteq suus esset

maritus: vt. s. e. s. affini

tatis: et. s. socrum. sed hec

postea fuit nata: tamē di

cit Julianus abstinendū

ratione honestatis vt sub

icit: et. ff. e. l. si qua. s. si vx

or: et. l. si vxor. et. l. semp.

et ad hoc inducit duo ar

gumenta. Itā rē.

o **¶** Nurum esse. s. sit spō

sa. tamen non est nurus

anteq fiat vxor: et ecōtra

licet sit sponsa patris: qz

vxor nō est patris adhuc:

ideo non est filij nouerca:

vt hic et. ff. de ritu nup. si

qua. s. i. et tamen licet nul

la sit affinitas est abstinē

dum: vt subicit.

o **¶** Rectius. a simili concludit in casu proposito primo in hoc. s.

p **¶** Facturos. s. scimus.

¶ Illud. **¶** Hoc dicit. Inter seruos etiam eis manumissis matri

monium contrahentibus cognatio impedit ad matrimoniu contrahen

dum. h. d. fm Bal. vsqz ad. s. Si aduersus.

q **¶** Seruiles. i. dū durat serui rē.

r **¶** Cognationes. id est consanguinitates que sunt inter seruos et im

pediunt nuptias inter eos. Item affinitas: vt hic. ff. e. adoptiuus. s.

seruiles. Sed quomodo hoc cum nulla cognatio sit inter eos: vt. j. de

capi. di. s. qz autē: Sed illud in iure succedendi et in tutela vel heredi

tate dicitur: hoc autem in iure sanguinis quod nullo iure ciuili tolli po

test: vt hic et. ff. de regu. iur. l. iura sanguinis. et per consequens est in

prohibitione matrimonij. Sed nōne et alia ratione inter eos matrimo

nium impeditur quia sunt serui: vt supra. e. s. i. primo responso: et. C. d

incest. nup. cum ancillis: Itā. durante seruitute hec sunt duo impedi

menta: et eis manumissis durat hoc vñ vt sequitur.

s **¶** Manumissi fuerint. vel ambo: et tunc vñ est impedimentum

sanguinis. vel vnus tantum: et tunc duo sunt que impediunt vt mo

do diximus.

t **¶** Sunt et alie. enumerari. possunt autem enumerari quattuordecim

modi cum his quos scilicet hoc titulo habemus. Primus est ratione

seruitutis: vt supra. e. i. Rñ. et. C. de incest. nup. l. cum ancillis. Se

cundus est ratione etatis: vt mares minores quattuordecim annis:

femine minores duo decim: vt supra eodem primo responso. Tercio ra

tionem sanguinis: quod in tria diuiditur: ascendentes: descendentes:

et collaterales: vt supra eodem. s. ergo: et. s. inter eas: et. s. fratris: et

s. eius: et. s. duorum. Quarto ratione adoptionis: vt supra eodem

s. ergo: et. s. inter eas. in fine vtriusqz. Quinto ratione affinitatis pre

terite: et future: vt supra eodem. s. affinitatis: et. s. socer: et

b iij.

§. si vroz. Sexto ratione matrimonij, nam si habet unam non debet habere alteram eodem tempore: alias est infamis: vt supra eodem, §. locus, in fi. et, §. affinitatis, in fi. C. ad. l. iul. §. adul. l. cū. Septimo per sena. con. quod verat fieri matrimonium inter tu. et cu. et filios eoruz ad quondam pupillam vel adultam suam vel patris: vt. C. de inter

dic. ma. inter tu. l. i. De tauro per. l. papiam et in lia. inter senatores et eorum liberos et libertas vel alias villis conditio nis feminas: vt. ff. de ri tu nupti. l. pap. et. C. de nupti. l. si libertam: quod capitulum hodie correctū est: vt in aucten. vt li. de cetero. §. si quis autem. colla. vi. Notus est vt in ter presidem et sibi subie ctam ratione iurisdic tio nis: vt. C. de nupti. et si contra: et. C. si quacūq; pre. po. l. i. Decimus est per constitutionem prin cipis: vt cum ea quas qd de sacro fonte leuauit: vt C. de nupti. si quis alius in fine. Idem seruat d ipsa commatre: licet no stro iure cautum non re periat. Undecimus est ratōe honestatis: vt supra eodem, §. si vroz: et ff. e. l. si qua. Est et duode

cimus ratione ordinis ameri: vt cum clericis in sacris ordinibus con stituit: vt in aucten. quomodo op. episc. §. neq; autem. in aucten. de sanctis. episc. §. si quis col. ix. Est et tertius decimus: vt in monachis: cō uersis: monialibus: licet nō sint in sacris ordinibus constituti: vt in au cten. de mo. §. antepenulti. colla. i. et in aucten. de nupti. §. per occasio nem. coll. v. Est et decimus quartus in muliere rapta que proprio hu ber raptori qd prohibetur: vt in auc. de rap. mu. que ppi. rap. mu. §. i. col. ix.

a ¶ Dicimus. vt. §. e. per totum: etiam adiecimus in proximo. §.

b Itaq; bene infertur: vt. §. ti. i. in prin.

c ¶ Ad priam pratem. ppter hūc casum posuit de nup. post ti. de priā potestate.

d ¶ Vulgo. §. qui ptem demonstrare non possunt: vel illicitum: vt. ff. de sta. bo. vulgo.

e ¶ Nec hi. §. vulgo: concepti. vel dic hi § quibus loquitur. §. illicite conce ptis.

f ¶ Incertus est. cui pater est populus pater est sibi nullus: et omnis cui pater ē populus nō habet ille patrem: et secundum hoc dic his: scz vulgo conceptis. vel dic his. §. incestuosis: et tunc tu dic iur. fictōne. est incertus.

g ¶ A greca. spadon. spadon grece dicitur latine sine patre filij. Accur sus.

h ¶ Quasi sine iure ciuili inspecto.

i ¶ Sequitur. bene infert. cū enī sine matrimonio esse non potest. §. dos. et ubi nō est dos: actio dotis non est: vt. C. de dona. ate nup. l. si ubi si cut enim et.

l ¶ Exactioni. scilicet per actionem ex stipulatu que datur ex dote: vt j. de act. §. fuerat. Sed quid per conditionem sine causa vel ob causaz quasi ob causam datum fuerit: nec causa fuit secuta: Rñ. §. sic siue igno:ans siue sciens dederit: vt. ff. de condi. sine causa. l. si secundum

Jo. datur cōditio ignorāter nō scienter danti: vt. C. de cōdi: ob causaz. l. i. et. ff. de cōdi. ob tur. cau. l. i. §. si. et. l. ij. nec imme rito: cum turpiter dati nulla sit repetitio: vt. ff. de cōdi. ob tur. cau. l. si ob turpem. et hec oia locū habent quando non fuit se cutum matrimonij.

bitas nuptias contrahunt: et a lias penas patiuntur: que sacris constitutionibus continentur.

¶ Aliquādo autem euenit vt li beri qui statim vt nati sunt: i po testate parentum non fiant: po stea autem redigantur in pote statem patris: qualis est is qui dum naturalis fuerat: postea cu ric datus potestati patris subij citur: necnon is qui a muliere li bera procreatur: cuius matrimo nium minime legibus interdi ctum fuerat: sed ad quam pater consuetudines habuerat: postea ex nostra constitutione dotali bus instrumentis compositis i prate patris efficitur. quod et ali is liberis ex eodē inrimonio po stea fuerint pcreati similiter no stra cōstitutio prohibuit.

n ¶ Aliquādo. parentū. hoc mirabile per duo probat exēpla. o ¶ Naturalis. l. tantum.

p ¶ Curie. cū enī vult aliq; naturalem filium tantum qui i po testate patris nō est: vt hic et. §. ti. i. in princip. facere in pote state detur in seruitio impatoris vel presidis prouincie. nā in prate loco meriti pris efficitur legitimus loco meriti filij: vt hic et in auc. qbus mo. na. effi. sui. §. si quis igitur. col. viij.

q ¶ Necnon is. nūc ponitur aliud exemplum.

r ¶ Interdictū. nā aliam vrozē non habuit tpe cōcubinatus: alias cōtra. vt. C. de cōci. l. i.

s ¶ Cōstitutio: vt. C. de na. li. l. cū quis.

t ¶ Instrumēt. §. nūqd sine instrumētū ē misionū tale: Dicūt qdā q nō: vt pla. et Al. qñ decorati maris dignitatib facit inrimoniū: vt in auc. vt li. ma. et anie. §. qz nō lege dudū. col. viij meli aut q. mo. na. ef. le. §. h ergo casta. col. vi. Sz dic q mrio nū nudo p sensu pfici sine scriptura: vt in auc. de nuptijs. §. nuptias. col. iij. et ff. de re. iu. l. nuptias. sed filij priogeniti nō sūt legiti si dotalia instrumēta nō sūt facta: vt h. et fac ad h. C. d na. lib. l. cū qz: et l. nuptias: et l. ipator: et l. si. et i auc. de here. q ab intes. de fe. §. i. col. viij. et in auc. de filiis aī do. instru. nat. col. iij. et in auc. de icel. nup. §. si. col. ij. et de triē. et semis. §. si.

u ¶ Cōstō. vt. C. d na. li. l. imp. l. §. si n fecerit sibi vrozē adhuc hmoi naturales sūt alendi a pte. Itē succedūt ex testō i toto si p vult: legitis nō ex hūb v l parētib iā defūct: alias liberi i vnā vnciā tñ pmitūt naturales succedere supiores qñ ipi tñ sup sunt nō ipedūt eos nisi i sua legitia: q supiorib debet. ab intestato vero duas hnt vncias pnesubstātie cū mīe eoz vi rilis diuidēdas qñ nō sūt ascēdētes: nec descēdētes alit et ipi ptez: et h i licite nat. §. si illicite nati sūt inrimo oī bñficio sūt ex clusi: vt i auc. q. mo. na. ef. sui. §. discre. v l q i finē pti. col. viij.

¶ Qui autem prohibitas. per aliques de. rñj. modis. §. hū. hū. penas imposi it tantus eis qñ incestas nupti. faciunt: vel ne pharias: nō qñ alias inuiles: vt in aucten. de in cest. nup. §. i. col la. ij.

m ¶ Cōtinent. vt ē amissio bonoz et icursio ifamie C. de incest. nup. l. qui contra: et l. si qz incesti. hō die vero et confi scatio bonorum: exilium: et cūgn lissue dignitatis depostio: et ver beratio stilis ē imponitur: vt in aucten. d incest. nup. §. i. colla. ij.

De adoptionibus. Quia. s. dicit de nuptiis ex quibus acquiruntur filij legitimi et naturales: ideo nunc de adoptionibus ex quibus acquiruntur filij legitimi. Vel sic. q. 5. q. luter filij nostri sunt in nostra potestate: nunc autem qualiter alie ni efficiantur patris nostre. Areti.

Non solum.

Iste titulus diuiditur in nonne partes principales. Primo ponit quod adoptio ui sunt i potestate adoptantis. Secundo qualiter fiat adoptio et arrogatio. Tercio primum di. ctum limitat et declarat. Quarto de impubere qui se ad arrogandum dedit. Quinto quod adoptans debet saltem adoptatum precedere. xxiij. annis. Sexto quando aliquis ut nepos vel pronepos adoptatur. Septimo in quibus adoptatus equiparatur naturali.

Octauo in quibus conueniunt et in quibus non adoptio et arrogatio. Nono quod serui adoptati a dominis sunt liberi. Secunda ibi. Adoptio. Tertia ibi. Sed hodie. Quarta ibi. Cum autem. Quinta ibi. Vno. Sexta ibi. Licet autem. Septima ibi. In pluribus. Octaua ibi. Illud. Nona ibi. Apud catholicos. Et hoc dicit prima pars. liberi adoptati sunt in potestate nostra sic ut naturales. Areti.

Naturales. subaudi et legitimi. quare distinguitur: quod filio: ut alij sunt naturales et legitimi: ut ex legitimo matrimonio nati: ut hic et. s. de pa. po. in prin. Alij naturales tantum: ut nati ex concubina: ut. s. ti. i. s. fi. Alij legitimi tantum: ut adoptati de quibus hic ti. loquitur. Alij nec naturales nec legitimi iuris presumptione: ut incestuosi vel alias illicite nati: ut in aucten. qui. mo. na. ef. sui. s. fi. col. vij. Alij sunt qui prius non fuerunt legitimi: sed nunc sunt. i. efficiuntur duobus modis: ut in auct. q. mo. na. effi. sui. s. i. z. s. ti. i. in fi.

Adoptam. si in potestate nostra sunt: et si iure veteri: ut hic et. ff. e. l. i. s. hodie distinguitur: ut. j. e. s. hodie.

Adoptio. diuiditur iste. s. in tres partes. Primo ponit dictum in genere bimembre. Secundo exemplificat: et ponit exemplum primi membri. Tercio exemplum secundi membri. Secunda ibi. Imperatoris. Tertia ibi. Impio. et. h. d. Auctoritate principis arroganti qui sui iuris sunt non sunt sub potestate alteri. h. d. Areti.

Adoptio. est autem adoptio secundum Pla. et Jo. legalis actio ad solaciū eorum qui liberos non habent pene. i. fere naturam imitans. sed certe et ab his qui liberos habent fit adoptio: ut ff. eo. l. nec ei. s. pterea: et. j. e. s. licet. quare potest sic simpliciter diffiniri. Adoptio est legitimus actus per quem fit quis fi

lius qui non est pene naturam imitans: et est hec veritas: ut. ff. e. l. i. z. j. e. s. minorum.

Rescripto. hoc est vel ante ipsum principem vel ante alium magistratum de legatione facta per rescriptum a principe: ut. C. eo. l. i. in fi. et. l. arrogationes. Sed quid si imperator non est? Respon. non potest fieri licet imperium semper sit: ut in aucten. quod loquitur. epif. s. fi. col. i.

Magistratus. s. cuius cuius ordinarij et defensores ciuitatis qui ministri sunt in auct. de defen. ciui. s. nulla. nec mirum: cum sit de voluntaria iurisdictione: ut. ff. de of. procon. et. l. i. j.

Arrogatio. quod adoptator interrogat an velit eum quem adoptat sibi iustum filium esse: et adoptat an id fieri patiat: ut. ff. e. l. i. j. unde versus. Arrogo qui suus est: sed meus esse necesse. Prius adoptio sui: sed prius permanet idem.

Inferior. i. sequente: ut. s. hodie. Distinctio: ut. C. de adop. cum i adoptiu. i. Naturali. et legitimo. l. Tributaria. i. i potestate constituitur. et facit ad hunc. s. j. de here. q. ab intesta. s. aliquem. alias. s. inuenim? et. j. de exhere. li. s. circa adoptiuos: et. j. de inof. re

sta. s. ij.

Si vero pater. materno. in cuius potestate prius non erat: sed modo efficitur ut subiicitur: ut. s. de pa. po. in fi.

Naturalis. et legitimus.

Emancipatus. alias cum esset in potestate aui quomodo adoptaret eum quem habet: Certe non potest plus esse quam filius vel nepos: ut hic et. ff. eo. si pater. s. qui duos. et intellige emancipationis tempore filium non esse conceptum qui nunc datur in adoptionem: alias in potestate aui remansisset: ut. j. ti. i. s. fi.

Simili modo. id est similem facias distinctionem. nam materno potest auo indistincte. paterno vero scilicet quod modo distinguitur i auo datur i adoptio.

Concurrunt. Sed si ego adoptem filium fratris mei: nunquid potestati mee subiicitur? Respon. secundum Jo. quod non. et quod hic dicitur naturalia: exponere. i. naturalia: quod ab eo auo contrahit naturam et originem: quod non est in filio fratris mei.

Iura. vnde preferendus est ei quem una tantum occurrat: et sic due rationes preualent vnde: ut in auct. de consan. et. vter. fra. s. i. col. vi. et. C. de edic. di. hadri. tol. l. si. nisi una sit melior duabus: ut colligitur. ff. de inof. test. na. z. si. et. ff. vbi liberi. l. scripto.

Cum autem. Impuberes sui iuris non possunt nisi per rescriptum principis et cum cause cognitione arrogari. et debet arrogator cauere de bonis arrogati restituendis: si intra pubertatem decesserit: et etiam quartam partem suorum bonorum tenetur ei relinquere. h. d. Diuiditur in quinque partes. Primo quod arrogatio fiat cum cognita. Secundo quod sit iusta causa. Tercio modum sub quo fiat. Quarto quod non possit arrogator ipsum emancipare sine eius. Quinto quod quarta parte bonorum suorum eidem sine iustitia voluntate siue iter vivos reliquit. Secunda ibi. Et exheres. Tertia ibi. Et causa. Quarta ibi. Ite non alias. Quinta ibi. Sed et si. Areti.

Rescriptum. ut quod sui iuris est: ut. s. e. in prin.

a Cognita, que autem in cause cognitione vertuntur per ordinem scripta sunt ff. eo. l. si pater. §. in arrogationibus: et l. seq. vsq. ad. §. si. et q. dam etiam h. dicuntur in psona iuberis: q. et ibi dicuntur.

b In honesta. i. non eo proposito ut eius res deuoret: ut ff. eo. l. nec ei. §. eorum.

c Ut caueat. id est ut cautionem promittat: euz fideiussione tamē: ut ff. e. nec ei. §. si. et C. de verbo. signi. sancimus.

d Personę. qui seruus publicus dicitur: ut. C. e. l. ij. alias enim seruus purus tabellio esse non potest: ut. C. de tabell. generaliter. l. i. sed certe ideo sic dicitur: q. publice seruit.

e Restitutum. alias vētari vel iure successōis ex testamento vel ab intestato vel ti. vniuersali vel singulari: ut legatariis. omnibus euz consilium hac cautione: ac pupillo decedente in pupillari etate: alias si postea pupillaris substitutio euanescat: ut h. et ff. eo. non aliter: et l. his verbis: et j. de pupil. sub. §. i. sed nōne sine hac cautione facta admittuntur supradicte persone ex testamento? Rñ. non: cum testamentum sit ruptum: minima ca. di. f. arrogatione. j. qui. mo. testa. in fir. §. non tamen. Item nunqd legitimi sine hac cautōe admitterentur? Rñ. non: quia pater arrogator: omnia iure peculij occuparet: ut ff. de castren. pe. l. i. Nec tamen cautio omīssa p facta habetur: ut ff. eo. l. his verbis. i. si. et alias. C. de rei. ut. act. l. vna. §. i. Sed quare legitimi nō stipulantur etiam vltra pupillarem etatem: cum et postea sunt admittēdi ad successōis? si adoptio facta non esset: Rñ. illud est de fortuna: et aduentitium erat. vnde non fuit considerandum: ut ff. qui et a qui. l. iul. potuisset enim post pubertatem testamentum fecisse: ut. §. ex quib. cau. §. cum ergo.

f Item causa. veluti si ita heres instituitur Iste adoptatus si emancipatus fuerit: et tunc quartam perdit quam tunc deberet habere de bonis arrogantis: ut. j. proxi. rñ. et ff. eo. si quis in fraudem pa. l. si. secundum quosdam. Vel dic q. tunc non perdit quartam: ut. j. pi. rñ. probatur qd cū isto continuatur. et qd dicta. l. continet intelligitur qsi erat in ista cā contra filium: ut q. prouocabat patres ad iram: et in tñ ut et hereditari potuerit et bñficiū collatum vel conferendum reuocari: ut. C. de reuo. do. l. si. et in auctē. ut libe. de cetero. §. illud. ver. qbus ēt. col. vi. et secundum hoc intellige. pri. Rñ. qd sequitur.

g Sed et si. exheredauerit. vel preterierit: ut ff. e. si arrogator.

h Iubetur. nota non cauet sic se relicturum: tunc. n. non valeret: ut. C. de iuri. stip. l. ex eo: et C. de inoffi. testa. si quando. l. respon. sed ei iubet p. l. ut sic faciat.

i Bonorum. quid ergo si alios sex vel plures habeat: nunqd hic pl?

j q. alij habet? Rñ. sic secundum Bul. quasi debeat imputari ei quare arrogauit. Vel dic ut puto quartam sue partis per condi. ex. l. di. ni pñ petit: ut hic et ff. e. si arrogator: et ff. d. inof. te. pap. §. si quis. alias si quis ex his. p hoc ad instar naturalium et legitimorum: ut ff. de inof. test. pap. §. quoniam: et C. de inoffi. testa. cum queritur: et l. parētib. ab surdum est. n. hunc legitimum plus iuris habere q. naturalem et legiti

mum: ut. §. e. §. sed bodie. in fi. ac.

k Commodum. Repere et pter ea bona. f. aduēdica: commodum quorum filius arrogatus post arrogationem acquisiuit patri. f. usufruc. nam et hec acquisita restituit. non dico usufructum ipsum quem debet lucrari pater: ut. C. de bo. que li. l. euz

quorum commodum ei postea acquisiuit. **l** Vinorem natu maiores non posse adoptare placet. Adoptio enim naturam imitatur: et pro monstro est: ut maior sit filius q. pater. Debet itaq. is qui sibi filium per adoptionem vel arrogationem facit plena pubertate: id est. xvij. annis precedere. **m** Licet autem in locum nepotis et pronepotis: vel neptis vel proneptis: vel deiceps adoptare: q. n. filium quis non habeat: et tam filium alienum q. s. in locum nepotis adoptare potest: q. nepotem in loco filij. Sed si quis nepotis loco adoptet: vel quasi ex eo filio quem habet iaz adoptatum: vel quasi ex illo que naturalem in sua potestate habet in eo casu et filius consentire

oportet. §. non at. ad istar mari ri i reb. dotalib. ut ff. fam. l. ber. l. si filia. §. i. et sic hoc verbum preter non excludit: ut hic et ff. d. pig. ac. l. i. in fi. et ff. de procmra. §. he. §. penulti. et facit ff. de vulga. sub. sti. sed si plures. §. in arrogato.

n Vinorem. **o** Adoptatus debet precedere adoptatus in tempore: salte xvij. an. hoc pñ mo. Et carens filio potest alium adoptare in loco cum nepotis vel pronepotis. h. d. secundo. Jre potest quis filium alium in nepotes

suum adoptare. h. tertio. Et quando quis adoptat aliquem ut nepotem ex filio suo legitimo et naturali vel legitimo tantum debet interuenire consensus filij: sed non econtra quando auus dat in adoptionem nepotem suum ex filio. h. quarto.

Item quando adoptatus transit in potestatem adoptantis: non potest dari alteri in adoptionem. hoc quinto. Item spadones possunt adoptare: sed caste nan nō. h. d. vsq. ad. §. Fe mine. Areti.

p Platu. i. natiuitate. sic ff. de mino. l. i. §. l.

q Imitatur. plerumq. quādoq. tñ non: ut. j. e. §. sed et illd: et §. in plurimis.

r Pro monstro est. i. non secundum naturam: sed contra naturam: ut et als. ff. de sta. ho. nō sunt liberi.

s Maior. i. tpe: non psona.

t Annis. i. tot annos debet habere plus adoptans q. adoptatus qui faciūt vnam plenam pubertatem tanti tēporis. Sz nunquid qui plures adoptat debet pluribus vicibus precedere in tanto tempore? Rñ. non ut puto: cñ fm naturā ēt in vno anno ex diuersis seīs vel ēt vna possit hēre filios plures et i hoc adoptio imitatur naturā: ut h. Et nō plurib. modis dici plenā pubertatē. nā interdū. xij. an. ut. j. q. mo. tute. fi. §. i. et. §. ti. ij. l. rñ. alias. xv. an. ut i auct. de tēpo. nō so. pec. sup. dote. §. generaliter. col. vij. alias. xvij. an. ut. §. q. ma. nō pos. §. si. et. ff. d. potu. l. i. §. pueritia. interdū. xvij. an. ut hic et. ff. de alimē. et cib. l. l. mela.

u Licet. quus nō habeat: vel l. vxorē nō hēat: quo casu tñ ē d naturā: ut ff. e. l. q. vxorē.

v In locū. itē nepotē ex vno qsi ex altero nati: ut ff. e. l. pi. §. q. duos. nō aut loco fratris: ut. C. de here. isti. nec apud.

w Consentire. Sed videtur q. sic. nam leditur filius in duos

bas: et in hereditate sine in bonis que ad filium suum propo-
nebat et voto transmittere: ut ff. unde lib. l. scripto herede. qd
non facit: ut j. de here. que ab intesta. de. s. ar. hi. et quia in po-
testate illius transit: quare in patris sui naturalis potestatem
non redit vel recidit iure isto veretur: ut. s. eo. i. Respō. Et ad
primum respon-

do: quia alio mo-
do potest eunta
re instituendo e-
um. Ad scdm
dico qd non po-
test estimari pa-
tria potestas: ut
ff. de le. i. filius. s.
s. secundum vul-
garem. sed hodie
utrumq; timor ces-
sat. nam et succe-
det et in sua pote-
state recidit: ut. C.
de adop. cum in
adpotiuis: et. s.
e. s. sed hodie.

a **Consentire.**
quod non est in
alijs cognatis q
possent sperare
successionem: ut
ff. eo. l. cum ado-
ptio. et si quidem
filius consentiat
bene est. et reci-
dat nepos ado-
ptivus in pote-
statem suam: sci-

licet filij mortuo patre: ut. ff. eo. l. si quis nepotem. Si autem
non consentiat filij tunc agnascitur. i. appropinquatur seu agnat⁹ sit
ei. i. auo h nepos: et su⁹ efficitur heres et filio iurto: nec recidit
in pratem ei⁹: siue dicas eū succedere ut filium: s. non sit filij: siue
ut nepotem quasi ex altero filio patre mortuo nati: quo casu
equaliter cū patruo admittat. j. de here. ab intesta. s. cum aūt.
Alij dicunt h totum eo iurto. i. filio iurto. et agnascatur. i. iuxta
eū quasi nascitur quo ad successionem: qd satis in ides redit.
Alij hoc totum eo iurto. i. auo iurto: qd voluntate filij propo-
suerat adoptare: nunc aūt s suum ppositum facit: et sic dī iur-
tus ratione propositi pmi. et fm istos h nepos iurto auo et
filius adoptatus non succedit vna cum filio: sed demū eo mor-
tuo. prima verior est. Sed quare hic filius impediret matri-
monium sui filij etiam auo volente et non impedit hūc ciuile a-
ctum: ut. ff. de ri. nup. l. o. de. s. i. Rñ. qz mmonium ē vincu-
lum magis indiuiduum: ut. s. de pa. po. i. rñ.

b **In plurimis.** quandoq; enim contra: ut. j. de here. ab inte.
s. minus. secundum Azo. Item in eo qd adoptivus pater nō
tenetur eum instituere: ut. j. de here. que ab intesta. s. aliquas:
et. s. ea differentia.

c **Extraneum.** ut sic transeat in suam potestatem: ut. s. eo. s.
sed hodie.

d **Utriusq;** quia vna est quarum hodie vocatur arrogatio: a-
lia adoptio: ut. s. e. s. in prin.

e **Non possunt.** castrati qui oēs eunuchi vocantur: s. ab hoc
genere detrahunt castratos qui generare non possunt. i. caste sic
natos ut nunq; poverint generare.

f **Spadones.** quibus testiculi vel genitalia abscisa sunt cu-

tello vel spata possunt adoptare. et est rō: qz fortius impedimentum est
nature qd accidentis: ut hic et. ff. de lib. et posth. l. s. ē qñtum. s. i. et. ij. et
nota qd vulgariter pmissue appellantur.

g **Femine.** non possunt: sed ipse arrogari possunt: ut. ff. eo. nam fe-
mine.

sunt. **Illud proprium est ado-**
ptionis illius: que per sacrum ora-
culum fit: qd is qui liberos in po-
testate habet: si se ad arrogandū
dederit: non solum ipse in pote-
state arrogatoris subijcitur: sed
etiam liberi⁹ eius in eiusdem fi-
unt potestate tāq; nepotes. **Hic**
etenim diuus⁹ augustus non an-
tea tiberius adoptavit: qd is ger-
manicum adoptaverit: ut proti-
nus adoptione facta⁹ incipiat ger-
manicus Augusti nepos esse.

Apd carbonē bñ scriptū fert
antiquitas: seruos si a domino
adoptati⁹ sint: ex hoc ipso posse li-
berari. Quid et nos eruditi in no-
stra constitutione etiam eum ser-
uum quem dominus actis⁹ inter-
uenientibus filium suum noiaue-
rit: liberū eē pstituit⁹: s. hoc ad-
ius filij accipiedū ei nō sufficit.

tis cū oibus suis filijs et rebus. h. d. Areti.

l **Draculum.** id est per principem: ut de eo qui sui iuris est: et idō trā-
sit etiam hodie in potestatem arrogatoris: ut. s. eo. in prin. ideo sic di-
ctum: quia oramus siue deprecamur eum: ut in talibus prester aucto-
ritatem.

m **Liberi.** oēs nati et nascituri: et et reuerſi ab hostib⁹: ut. ff. e. si patrefa-
in prin. et. ff. de ope. li. l. ope.

n **Diuus.** hic imperator volebat adoptare quēdam nomie germani-
cum: et hic germanicus noluit consentire. unde non poterat procedere ado-
ptio: ut. j. titu. i. s. sed si pater: et. ff. eo. l. ij. i. prin. unde Augustus callide
suasit cuidam nomine tiberio ut illum germanicum adoptaret: qd fe-
cit: et hunc tiberium postea arrogavit princeps: qre rñ consequēs ha-
buit germanici loco nepotis.

o **Qua is.** tiberius.

p **Utriusq;** i. statim.

q **Facta.** a principe.

r **Apd carbonem.** **Servus** a domino adoptatus vel in iudicio
ut filij noia⁹ efficitur liber hō. d. Areti.

s **Adoptati.** a dño. ab extraneo aūt non pōt: etiam libertus: ut. ff.
e. si pater. in fi.

t **Constitutio.** ut. C. de la. li. tol. l. vna. s. simili: quoq; mō.

u **Actis.** i. coram iudice dicendo hec verba. veni huc fili: fm Azo: vel
ut puto coram iudice agebatur: ut filius fieret adoptivus et ide fuit fa-
cta scriptura: non tamen res peruenit ad perfectionem: ut differat a p-
rimo casu superiori: aliud si extra iudicium talia fierent vel agerent: ut
C. de li. cā. l. pe. et sic collige ex h et superiori versu: qd si id qd ago nō valz
ut ago: valer tñ ut valere pōt. sic. C. de la. li. tol. l. vna. s. simili quoq;
modo. ar. s. ff. de iur. codicil. l. i.

h **Habent.** Nota femi-
nas non habere filios in
potestate: et facit ad hoc
ff. de suis et legi. nulla: et
j. de hered. qua. et differē.
s. extranei: et. ff. de con-
tra ta. l. illud. s. ad testa-
menta.

i **Sed ex indulgentia.** d
nouo dcedēda: ut. C. eo. l.
mulierem.

l **Amisforuz.** in acie pri-
cipis: ut hic innuit: et. j.
de excu. tu. s. s. et si in bel-
lo. ff. de inof. testa. l. si su-
specta. s. si. Sed nūquid
et tunc habebit in potesta-
te: Quidetur qd sic: cū be-
neficia principum sint ex-
tendenda: ut in aucten:
consti. que de dig. s. pe.
et. ff. de consti. prin. l. si. sed
tamē cōtradico ad instar
scz naturalium. nam natu-
ram imitatur adoptio: ut
s. eo. in. s. minorem. et fa-
cit ad hoc. C. eo. mulierē

s **Illud.** p. prin. **Ar-**
rogat⁹ ex principis rescri-
pto trāsit in prātē arrogā-

Quibus modis ius patrie. **S**upra visum ē quō directa potestas constituitur et constituta tollatur: subsequēter visum ē sicut patria potestas causetur: sequitur de iure videre sicut non dissoluatur. **I**tem **P**otestas.

Idem. **T**otus iste titulus dividitur in sex partes. **P**rimo quāter dissoluatur patria potestas morte naturali. **S**ecundo quāter morte civili ex

dicto pueniēte. **T**ertio quāter per dignitatem a filio acquiritur. **Q**uarto quāter propter captivitatem patris vel filij. **Q**uinto quāter emancipatione. **S**exto quāter pro dationem in adoptionem auctoris primo vel infans. **S**ecunda ibi. **E**n autem. **T**ertia ibi. **F**iliusfamilias. **Q**uarta ibi. **S**i ab hostibus. **Q**uinta ibi. **P**roterea. **S**exta ibi. **S**ed et si pater. **I**tem hoc principium subdiuiditur in quatuor: quia primo ponitur de quo tractatur: **R**us. **S**ecundo quāter alias supra dixit de servis. **T**ertio quāter filij liberentur a patria potestate generaliter respondendo. **Q**uarto dictam rationem dividit. **S**ecunda ibi. **E**t quēter. **T**ertia ibi. **I**tem non. **Q**uarta ibi. **S**i filius. **E**t. b. d. p. mortem naturalem patris filius efficitur sui iuris. et idē in nepote per mortem auctoris: nisi supersit filius cuius potestate recedat. **A**retī.

a **E**t quidē. q. d. quid sit circa servos de absolutione potestatis eorum: dicimus. **S**. de lib. **S**. i. r. **S**. multis.

b **P**otestate sunt. subaudi dñica:

c **P**arentis. stricte accipe pro his tantum qui sunt superiores ex linea masculina. nam femine non habent in potestate filios: vt. **S**. ti. i. **S**. seie. generalius accipitur. **S**. ti. ij. **S**. i.

d **E**o. i. parente.

e **D**istinctionem. scilicet quod dicitur mortis superioris inferiores effici sui iuris.

f **P**atre. scilicet familias: subaudi supra quem nullus est ratione potestatis.

g **O**mnimodo. i. generaliter:

h **S**ed ita. sunt sui iuris.

i **I**tem eorum. i. nepotum.

l **I**n potestate. et non exiit. nam si exiit et postea non rediit: quia ē arrogatus: non recideret filius in potestate eius: vt. **S**. ff. d. adop. si pater filium. et est ratio vt ibi notatur.

l **I**tem. i. filius predictus.

m **M**ortuus ē. i. filius predictus.

n **S**ui iuris. nisi in casu: vt quā per dignitatem filius sui iuris factus fuisset: vt in autem. consti. q. de dig. **S**. istud. col. vi.

Qum autem. **D**eportatione patris vel filij dissoluitur vinculum patrie potestatis: quod ex restitutione principis recuperatur. **R**elegatio autem non tollit patriam potestatem: sed seruitus pene sic. hoc dicit. **E**t diuiditur in quinque partes. **P**rimo de deportatione patris. **S**ecundo de deportatione filij. **T**ertio de indulgentia principis. **Q**uarto de relegatis. **Q**uinto de servis pene. **S**ecunda ibi. **P**ari rōe. **T**ertia ibi. **S**ed ex indulgentia. **Q**uarta ibi. **R**elegati. **Q**uinta ibi. **P**ene autem. **A**retī.

o **Q**um autem. **D**ictum ē. **S**. qualiter soluitur patria potestas morte nat

rali: nec ponit quā morte civili.

p **D**eportatur. hic nota quod hec sententia deportationis vt valeat. i. hoc statum et ciuitatem perdat non potest dari nisi a quattuor iudicibus. scilicet ab imperatore: vel ab eo qui eius vice iudicat: et a prefec. pre. et prefecto vrb. vt. ff. de pe. l. ij. **S**. i. r. de le. iij. l. i. **S**. a prefecto: et ff. de inter. res. l. inter penas. **S**. i. **I**dem credo in senatoribus quod parem sententiam i. parem habent effectum pñcipi: vel maiorem quod predicti: vt. ff. q. et a qui. ap. non licet. l. i. **S**. i. **S**i autem alius iudex talem sententiam det: non valet nec mandatur executioni: nisi princeps approbet eam: vel insulam siue locum assignet: vt. ff. de le. iij. l. i. **S**. ij. r. **S**. deportatos: et ff. d. iust. ru. et ir. te. l. si quis. **S**. ems: **Q**ue autem sunt

testate patris sui est: tunc post obitum aui in potestate patris sui fiunt. **S**i vero is quo tpe aui moritur: aut iam mortuus ē: aut per emancipationem exiit de potestate patris: tunc hi qui in potestate eius cadere non possunt: sui iuris fiunt. **Q**um autem is qui ob aliquod maleficium in insulam deportatur ciuitatem amittit: sequitur vt quod eo modo ex numero ciuium romanorum tollitur: perinde est: ac si eo mortuo desināt liberi in potestate eius ēē. **P**ari rōe et si is qui in potestate parentis sit in insulam deportatus fuerit: desinit esse in potestate parentis. **S**i ex indulgentia principis restituti fuerint: per omnia pristinum statum recipiunt.

delicta pro quibus in insulam debeant deportari: dicemus. **I**. de pu. iudi. per totum titulum. sed relegare potest quilibet qui habet merum imperium: vt. ff. de inter. et re. l. relegatos. l. i. rñ. **E**t nota quod primo de media: secundo de maxia: tertio de relegato ē dicitur. prima et vltima tollit pñam potestate: sed relegatio non sic: cū ibi statim non ē mutatio: nec ca. di.

q **E**o. i. p. istam deportationem in insulam:

r **S**i mortuo. no. deportatus mortuum. i. ciuilitate. sic. ff. de **S**. tab. l. i. **S**. filij: et ff. p. socio. l. verus. **S**. societas.

s **P**ari. b. no. vbi ē eadē vel similis ratio idē ius constituitur. sic. ff. de ver. ob. l. a titio. in fi. r. ij. q. cū eo qui in ali. po. **S**. istas: et ff. d. edēdo. l. qdā. **S**. non mularios: et ff. ad. l. acq. l. illud. ar. cōtra. ff. de col. bo. l. si q. i. fi. i. rñ.

t **P**incipis. alias principali. **S**ed nunquid per alium poterit restitui? **R**ñ. nō: nisi forte per senatorem qui potest restituere statim: vt. ff. de postb. l. i. **S**. de q. et **S**. an aut.

u **S**tatum. scilicet quantum ad honores vel ordines et similia: vt. **C**. de sen. pas. l. i. ergo et patriam potestatem. et hoc vult hic dicere. sed contradicunt. **C**. de sen. pas. l. insulam: et l. si pater. **S**olutio. hic specialiter ad omnia fuit restitutus secundus. **Q**uod et sic facias punctum ibi. per omnia. **H**anc reprobo: quia semper intelligitur ad omnia restitui: nisi dixerit expresse. nam verbum restituo generale ē: vt. ff. de v. l. videam. **S**. et i. fauiana. **A**lij hoc intelligūt ad pñam reuertentē tñ referēdū cui dñs restitui in potestate. sed filio restituto nō sic: quia sic nocet ei restituti: ar. **C**. de le. et cō. q. fauore. sed hac opinionē reprobo. nam libertus deportatus et restitutus in libertate recidit: vt. ff. de iu. pa. siue patroni. **D**ic ergo interesse vtrum princeps dicat hec verba. restituo te: et tunc ad omnia restitutus videatur: vt h. an hec. indulgeo tibi. quo casu de pena tñ remittenda cogitasse videatur: vt in **S**. ijs ar. **C**. de sen. pas. l. generali: et l. tutor. alis cū indulgentia: vt. **C**. de gene. abo. l. si.

a ¶ Relegati retinent, nota differentiam inter relegendum et deportatum quo ad familiam: ut hic et s. primo. S. Item si bona teneret: ille non videtur, sed interdictum et relegatum. Item si civitatem retinet: ille non videtur, sed interdictum et relegatum. S. Item si ad tempus. Item quod hic ad tempus vel in perpetuum: ille autem tamen in perpetuum deportatur: ut si de interdictum et relegatum: et l. relegatum. S. Item si differentia, sed in libertate non est differentia, nam uterque liber remanet: ut si de bono. d. l. si si. S. Item si bannitos non tenet: quibus contra paramus: Item si per maleficius: ut et cum civitate et bona sua publicentur: vel de iure vel de consuetudine civitatis: tunc deportato contra bonas alias relegatur: ut ar. ff. de bono. d. l. non autem dico quod possit deportari a presidente iure: ut s. s. p. xi. dicimus: nec relegari a defensori civitatis: cum sit de impio merito: ut in autem de defensori civitatis. S. nulla. l. si. S. col. iii.

b ¶ Relegati autem patres in insulas in patria liberos retinent: contra ratio liberi relegati in patria parentum remanent. ¶ Bene autem servus effectus filios in potestate habere desinit, servi autem pene efficiuntur: qui in metallum dantur: et qui bestiis subijciuntur. ¶ Filius familias si militaverit: vel si senator vel consul factus fuerit: manet in patria patris, militia enim vel consularis dignitas de patris potestate filium non liberat. Sed ex constitutione nostra summa patriciatus dignitas illi contra imperialibus codicillis prestitis filium a patria potestate liberat. Quis enim patitur patrem quidem posse per emancipationis modum potestatis sue nexibus filium liberare. Imperatoriam autem celsitudinem non valere eum quem sibi princeps elegit patrem ab alia eximere potestate. ¶ S.

c ¶ Bene i. supplicij. supplicium. n. su. dñs ē non filius. vñ ei nī hīl qñt: ut ff. de his q. p. nō script. l. iij. s. nō iure nemo in genit. fit seru. ex supplicio: ut i. auct. de nup. s. qd. aut. et s. qd. vero. col. iij.

d ¶ In metallum. i. i. op. metalli ad pfodiendū metallū vel ēt de portandū: et ut ēt ne fugerēt ligabant: et pōdere quodā opprimebant: ut ferro vel alio mō. Alij nō erāt q. dicebant dānati in ope metalli: et hī nō tāto pōdere opprimebant: et q. hinc fugiebāt in metallo ponebant. Alij vero erāt q. in ministeriū vel i. seruitiū metallorū ponebant: et hoc si ppetuo fieret erat seruus: alias s. ff. de pe. l. at dānū. s. iter eos: et s. qd. qd. et s. i. ministerium. Sed qd. si in puincia non habeat metallū aliq. vel ferri vel similis conditōis: Item in vicinā puincia mittēbātur: ut ff. de pe. l. aut dānū. s. est pēa metalli. Alij sunt i. op. publicū ppetuo dānati vel ad tps: q. sunt similes relegati: ut ff. de pe. l. qdā. s. hī mōi pene nō sunt in vsu hodie.

e ¶ Qui bestiis. deducēdis: vel ēt ut comederet cū eis vel alia bestialia faceret. de hac pena dic. ut ff. de pe. l. q. vltio nō.

f ¶ Filius familias. ¶ Dividit in quatuor ptes. Primo ponit dictum i. genere. Secundo reddit rōnem. Tertio exapit a dicto. Quarto assignat rōnem. Secunda ibi. Militia. Tertia ibi. Sed ex constitutione. Quarta ibi. Quis enī. Et h. d. De iure isto nulla dignitas liberat quēq. a patria prāte: nisi dignitas patriciat. h. d. Areti.

g ¶ Militaverit. i. miles factus fuerit: ad quod multa sunt ne-

cessaria: ut in autem. de man. prin. s. si. colla. iij. dicimus etiam in l. p. multi. ff. ex quibus cau. maio. vel dic. militaverit: id est in exercitio militie fuerit.

h ¶ Non liberat. hoc iure isto. nam nulla dignitas preter patriciatum releuat filium a potestate patris: ut subiicit. sed hodie. iij. sunt dignitates q. liberant aliquos curiales a curiali conditōe.

i ¶ Constitutio. ut. C. de consul. l. si. l. iij. C. de decur. l. si. l. i. r. et ille herede liberant a patria prāte: ut i. auct. d. si. q. de dig. s. i. r. s. generaliter: col. vi. vñ cū ibi sit consul: corrigi qd. de eo h. d.

j ¶ Patriciat. erat. n. patrici. q. si principis pater. vñ Salustius. ¶ Patres conscripti. nā scripta erāt eorū nōia i. aliquo loco vel in corona capitis eorū vel alias.

k ¶ Illico. h. ē spāle i. pñci o et cōsule. hodie ēt sola collatōe. i. datōe codicil. l. i. dignitatis scripte: vel p. aliqd. pñilegium fiat sui iuris: et sine administratione. In alijs. x. tunc demū cū ceperit administrare: ut in autem. cōsti. q. dig. s. i. col. vi. q. ē. C. de epi. et de auct. s. dignitas: ut. C. de decur. l. si. Item in tertio casu cū ordiatur epus qui est ultra supradictos casus: ut i. auct. pñi.

l ¶ Libertas. i. dignitas. ¶ Quis. n. q. d. si q. pñt ēt vñlissim. filiū suū emācipat qñ vult: ut. j. e. s. adinonēdit. et s. pñtea. qñ h. ipator: nō poterit facere: ut h. i. casu ele. cti pñci. q. d. cū ipe pñt pñci possit emācipare: et ad h. pñellit cū alapis et vñberib: ut i. auct. d. si. q. d. dig. i. rñ. qñ et ipe ipator: et c.

m ¶ Elegit. qd. raro fit: ut. C. de con. l. si. l. iij. s. cōm. d.

n ¶ Si ab hostibus. ¶ Si pñvel fili. capit ab hostib. pēdet ius patrie pñt pp ius postlimini. h. d. vsq. ad s. pñtea. ¶ Dividit i. tres ptes pñcipales. Primo loquit qñ pñt fuit capt. Secūdo qñ fili. Tertio declarat qd. sit postliminium. Secūda ibi. Ipe qñ. Tertia ibi. Dicitur est. Areti.

o ¶ Ab hostibus. hostes sūt qñ pplis ro. bellū idixit vel ipsi pplō ro. ut ff. de cap. et postli. reuer. l. hostes.

p ¶ Pñt pēdet. h. colligit qd. dā hoīs gen. ēē i. pēdēt: ut dicim. s. d. his q. sūt sui vñ ali. in. s. i. s. certe qd. h. dic. pēdz. vñ ē pp iuri fictōes. nā quo ad vñtātē sui iuri ē fili. ut ff. d. test. l. lege cor. i. si. et ff. de li. et postli. l. p. et C. de sen. pas. l. si. s. ibi ē qd. maxie et c. ut ff. ad macedo. l. i. s. i. nā pñt seruus ē hostiū: ut s. de iure pso. s. serui. ergo aliū in pñtē hñe nō pñt: ut ff. ad. l. i. i. l. d. adul. l. si sic enīet. dic. ergo q. nlla pñtē vel pñtia pēdēt i. inspecto statu pñti s. futuro: ut. j. de vñb. obli. s. d. d. d. d. s.

q ¶ Postlimini. ē aut postliminiū ius amisse si recuperat ab extraneo morib. et legib. constitutū: ut colligit. ff. d. cap. et postli. l. postliminiū. i. rñ:

r ¶ Reciproco. q. reuerfi oia iura recuperat.

s ¶ Capt. et reuerfius: ut ff. de ca. retro.

t ¶ Si vero. victis. infra fines nostros nec ultra deductos: et ita improprie reuerfius dicitur postli. vel dic. captus fuerit ultra fines: et tñc dicit

Et redisse atque ad limina redeat: quod sic recuperat statimque ipsam. et facit ad hoc. §. ff. de cap. in bello. §. i. Item ad id. ff. de vi et viar. l. qui possessionem.

¶ De eterna. Per emancipationem tollitur ius patrie pratis: q̄ emancipatio hodie pōt fieri corā quoz magistratu. Et de bonis emācipati debetur patri legiti-
ma et tutela si emācipatus est pupillus. Et hñs filiū ⁊ ex eo nepotē in potestate pōt vñ ex eis vel ambos emancipare. b. d.
¶ Dindif i sex pres. Dñs mo q̄lī p emancipatōez liberat filī a patria prate.
sic et imperij finem esse limen veteres voluerunt: hinc et limes dictus est: quasi finis quidam et terminus: ab eo postliminiuz dictum est: quia ad idem limen reuertebatur quod amiserat. Sed

Scdo q̄liter fiebat emā-
cipatio de iure antiquo.
Tertio q̄liter fiat hodie.
Quarto q̄ pater h̄s legi-
timā in bonis emancipati
sicut patronus ī bonis li-
berti. Quinto q̄ pater le-
gitim⁹ ē tutor filij ipube-
ris emācipati. Sexto q̄
nepotē pōt emācipare re-
tēto filio in patrē ⁊ econ-
tra. Scda ibi. Sed eman-
cipatō. Tertia ibi. nostra.
Quarta ibi. ⁊ tūc. Qui-
ta ibi. ⁊ postea. Sexta
ibi. admonendi. Areti.

115

p **D**anumissus. i. emāpar. improprie eīz pōitur: vt. ff. qñ a
ctio de pec. est an. l. i. §. alienatio.

q **I** Patrono, patronus aut succedit liberto in toto ab intesta
to filijs nō extantib⁹ ex testamēto in tertia pte bonorū liberti, li
beris existentib⁹

neptes: ac deinceps a sua¹ ma-
nu dimittat: et^m tunc ex dicto^u pro-
ris in bonis hmoi filij vel filie: vel
nepotis vel neptis^o: qui quene a
parente manumissus^p vel manu-
missa fuerit: eadem iura prestan-
tur parenti: q̄ tribuuntur patro-
no^o in bonis liberti. Et preterea
si impubes sit filius vel filia vel
ceteri: ipse parens ex^r manumissi-
one tutelam eius nanciscitur^s.
Dimmonendi^r autem sumus libe-
rum arbitrium esse ei qui filium
et ex eo nepotem vel neptem i po-
testate habebitⁿ filiū quidem de
potestate dimittere: nepotem ve-
ro vel neptes retinere: vel econ-
so filium quidem in potestate re-
tinere: nepotem vero vel neptem
manumittere^r. eadem et de prone-
pote et pronepte dicta esse intelli-
gantur: velⁿ omnes sui iuris effi-
cere: vel quosdam retinere.

patroni. Item quando emancipauit coact? vt. ff. si a pa. fu. q̄s manu. l. i. Item caluissiana nō ita patri vt p̄mo dat? vt. ff. si q̄s a pa. fu. ma. l. i. §. si parēs: z. l. nō vsq̄. Itē nec opas a filio: vt l. liberto patronus habet: vt. ff. si q̄s a pa. fu. manu. l. p. l. s. hec predicta specialia in patrono vera non sint: vt colligitur ex generaliter capite illius tituli. si quis a pa. fu. manu. l. i. Respon. z. ij. z. in specialibus casibus qui in illo titulo ponuntur: vt dictum est. Sed secundum hoc semper videtur pater admittē: cum semper premium emancipationis habeat hodie: vt j. per quas personas no. ac. §. hic quoq̄. C. de bo. que li. cum oportet. §. penulti. Sed dic istud legale non conuentionale premium esse: et ideo licitum nec puniendum: vt. C. de ad ministrat. tuto. l. sancimus. C. ad. l. iuliam de adulte. l. i. grac cus.

a **P**ropter etatem ad differentiam curatorum qui dantur furiosis et mentecaptis: qui propter morbum se defendere non possunt: vt. j. de cu. s. item furiosi.

b **I**ure civili. no. tutelam esse de iure civili: licet oēs fere cōtractus sint de iure gentium: vt. s. de iu. na. s. ius autem.

c **D**ata. scz a lege vel iudice.

d **P**ermisā. vero a te/ statore dicit: vt. j. e. s. pmissum. vel dic data persone principaliter: permisā se/ cundario rebus: vt. j. ti. i. s. certe. z. j. de ex. tu. s. dat.

e **T**utores autem.

f **I**lle ē tutor i quē cadit diffinitio tutelē. h. d. Aret.

g **E**am. quē ē dicta. s. proximo. s.

h **E**x quare. i. vi. z. pte

i **D**efensores. z. scōs h

j **E**tia curatores sunt tuto/ res scdm Jo. z. plerumq

k **S**ic appellant: vt. ff. de ie. iij. cum filio. s. i. z. ff. d. mi. l. i. s. ii.

l **Q**ui edes. vt est pfe/ ctus vigili: z. qui cum eo

m **Q**uē nocte vadit: vt. ff. d. of. pre. vi. l. ij. s. sciēdus. Aret.

n **P**ermisum.

o **P**ater pōt filio suo

p **P**upillo tutorē dare in tes/ tamento. Item etiam ne

q **P**onit ex filio: dñmō nō sit

r **I**n potestate sui patris res

s **C**asurus. h. d. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit dictū in gene/ re. Secundo illud modificat. Tertio modificationes exemplificat. Se/ cunda ibi. Reponit. Tertia ibi. Itaq. Aret.

t **P**ermisum est itaq. quia quedā generaliter vidimus de tutelis: z. ois tutela est vel testamentaria vel datiuā vel legitima. itaq. prius de testamentaria: vt pte de digniore videamus in hoc ti. z. se. de legitima aut dicit. j. de leg. ag. tu. vsq. ad ti. de attil. tu. de datiuā dicitur. j. de attil. tu. per totum.

u **I**mpuberibus. etiam iuuētib: vt. ff. de tute. l. muto. hoc etiā pretori z. pte dicit: vt. ff. de tu. z. cu. da. ab his. l. nec mandante. s. fi.

v **I**n pte. naturalib: etiā dare possunt in his q sibi relinquuntur: vt C. de confir. tu. l. fi.

w **T**estamēto. vel codicillis testamēto firmatis: vt. ff. de testa. tu. l. iij.

x **T**utores. sed non curatores: vt. j. de cur. in pan.

y **I**taq. si filius. licet miles sit testator: vt. ff. de test. tu. l. ij.

z **T**ua sit. z. nunq. erunt filius: alioquin non recidit: vt. ff. de adop. l. si pater. z. l. si filius. z. de hoc dixi. s. ti. i. s. i.

aa **T**utores. si au. emancipatus est vel mortu: tūc nepotes ex eo sunt sui iuris mortuo: auo: vt. s. ti. i. in. fi. unde ex testamento aui possunt ha/ bere tutorem: vt hic innuitur.

ab **C**um aut. **P**ater pōt dare tutorē posthumo tanq. si natus

ac **E**sset in potestate sua. h. d. Aretinus.

ad **I**n cō pluribus. vt quoties de cōmodo eoz queritur: vt. ff. d. sta. ho. q in vtero. nō si de cōmō alioz: vt. ff. d. ver. signi. qd diximus. vel si de incōmodo matris: vt. ff. de sta. ho. l. imperator.

ae **F**ierent. vt qz ex vroz nascitur erat vel nuru. aliud si ex concubina: nisi ex his que sibi dimitteret: vt. C. de con. tu. l. si tales eni tunc nō na/ scerentur in potestate. s. de nup. s. fi.

propter etatem se defendere ne/ quit: iure civili data ac permis/ sa. **T**utores aut sunt qui eam/ vim ac potestatem habent: ex qua/ re ipi nomē acceperūt. Itaq. ap/ pellantur tutores quasi tutores atq. defensores: sicut editui vel editui dicitur qui edes tuetur. **P**ermisum est itaq. parentib/ liberis ipuberibus quos in po/ testate habent testamento tuto/ res dare: et hoc in filios filiasq. procedit oīno. nepotibus tñ ne/ ptibusq. ita dñmō parentes pos/ sunt testamento tutores dare: si post mortē eoz in potestate pīs sui nō sunt recasuri. Itaq. si fili/ tuus mortis tue tēpore in pote/ state tua sit: nepotes ex eo non possunt testamento tuo tutores/ habere: quia in potestate tua fu/ erint. s. quia mortuo te in potesta

Sed z si emancipato. **D**atio tutelē filio emancipato impuberi nulli est momenti: nisi p presidē dñmet. h. d. Aret. **E**manipato. cōfirmandus. nō ergo valebat datio per seicū nō esset in pte: vt. s. e. s. pmissum. sed nunq. hic tutor dñma/ tus dñ testamētarius. qd si esset pferret legitimo: vt. j. ti. ij. i. pī.

an datur qd pōt amitti. z. facit p hoc. ff. d. ver. sig. l. lege. z. in auct. de defen. ci. s. si d cetero. col. ij. ita legitimus tutor huic pferet: vt. j. d. attil. tu. in pī. et iō dñsaut. s. d. id ē sine inqñsiti/ ne: non q veller en dñmari si ali/ us esset legitimus: s. qz nō qñt an sit locuples vel nō: s. ar. d. ff. de cu. fur. si furioso pu/ beri.

Qui testamento tutores dari possunt.

Dicitur aut tutor pōt testō non solū pī familias: s. et etiā filiū familias. s. z seruus proprius testamento cū libertate recte tutor dari potest. Sed sciendum est euz et sine liber/ tate tutorē datum tacite libera

u **I**nqñsitione. i. qz nō satisfat. s. repū. sal. fo. Itē locuples sit vel nō. h. n. nō qñt: vt. ff. de confir. tu. l. i. s. aliud in m/ dāte tutorē filio: ibi eīz z si nō sa/ tis datur: tñ z cū i/ quistō ē datur: vt. d. l. dñ z. C. de confir. tu. l. i. s. qz dñ dñsum in matre dāte tutorē filio: Rñ. in memoriā pcedētis potesta/ tis: vt. ff. de qñti. l. vnus. s. seruus. z. ff. de cura. l. fina. z. facit ad hoc. j. d. satisfat. tu. z. cu. in pī. z. ff. de lib. ag. l. i. s. iul. z. C. d. epī. au. l. de creatōibus. sed ar. d. ff. de in lit. iurā. l. videamus.

Qui testamento dari tutores possunt. Dicitur est. s. in. s. pmissum. ti. i. vsq. nūc de tutoribus datis in testō. Vtūm qā aliq in testō dari nō possunt: iō ista rubrica h pōt. Aret.

Dicitur aut. **P**ater pōt dare tutorē posthumum tanq. si natus esset in potestate sua. h. d. Aretinus. **Q**uo pte dicitur qui pnt tutores dari. Scdo. quō ser/ uus alienus pōt in testō tutor dari. Tertio qñ furio/ sus vel minor tutor datur. Quarto qñ ad certum tempus vel sub cōditōe vel certe rei datur. Quinto qñ filiis vel filiabus dat quib/ dat videat. Scda ibi. Seru/ aut. Tertia ibi. Furiosus. Quarta ibi. Ad certū tps. Quinta ibi. Si quis filiabus. Et hoc principiū subdiuiditur i quattuor ptes. Primo qz paterfa. z. filiūfa. pōt tutor dari. Scdo qñ seruus ppius dat sine li/ bertate. Tertio qz tunc tacite videt sibi data libertas. Quar/ to qñ credebatur liber. Et. h. d. paterfa. z. filiūfa. z. seruus ppi/ etiā sine expresse libertati dari possunt in testō tutores: dñ/ modo igitur an detur vt liber. h. d. Aretin.

Dari aut paterfa. nisi sit mutus vel surdus: qz tutor etias loqui z audire debet: vt. ff. de tu. l. i. s. pe. z. s. fi.

Filiūfa. cum. n. tutela sit ius publicū: vt. j. de ex. tu. in pī. nō curat ius pa. po. vt. ff. ad tre. nā qd. i. Rñ. ff. de his qui sūt sui vel ali. iu. filiūfa. quo casu pater de peculio tenet: nisi a/ gnoscat. tunc. n. s. qñ agnouit insolitiū: vt. ff. de tu. l. si fili/ z. ff. de admi. tu. l. lucius ticius.

b ¶ Testamēto. sed a p̄fide tutor dari nō pōt seruus: vt. C. qui dari tu. pos. l. an seruili.

c ¶ Et sine libertate. non exp̄esso hoc q̄ sine libertate det: si omisit libertatis dationē: vt. s. qui ma. nō pos. §. l. in fi. z. C. de ne. ser. l. quidā. §. illo.

a ¶ Directā. imo videtur q̄ si dicōmissariā: vt C. de fideicō. l. et si non ascrip. ta. contra. Sed certe hic testa. mento h̄ sit: ibi a līa vōltate: puta codicill. vel p̄ epl̄. Vel dic q̄ i. alienū cre. d̄bat: hic suum lebat. Itē alia dōne nō videtur valere datio: q̄a ille solus dat tu tor qui testamē ti h̄z factionē: vt ff. d. testa. tu. l. re stamēto. alias i. cipit. siquidem. Itē illud intelli. ge in passiva s̄z gnificatione: in qua etiā seruus citur p̄fē testa

menti factionē: vt. j. de here. quali. z. dif. §. testamenti.

b ¶ Dar' sit. s. proprius seruus: l. s. nō sit x̄simile: vt. C. de re sc̄m. ven. l. q̄ quis. sed forte ex cā hereditaria nouiter h̄bat: vt ff. de reg. iur. l. q̄ in alterius: et. j. de vsuc. §. qd̄ autem.

c ¶ Dicendū est. s. vt neq̄ liber neq̄ tutor sit. idēz multo ma. gis in alieno: vt. ff. de fideicō. l. l. ḡnalt̄. §. si quis tutorē: et ff. e. si q̄s tutorem.

d ¶ Seruus autē. ¶ Alienus seruus sub conditōe liber tati future tutor inutiliter datur. h. d. Areti.

e ¶ Inutiliter. s. vt statiz sit: sed cū liber erit.

f ¶ Datur. q̄ directo nō erit liber: sed per fideicō. vt. ff. de te sta. tu. l. si hereditas. §. si. et. C. de fideicō. l. l. et si nō ascripta.

g ¶ Eo modo. nā nō erit tutor. inutilis em̄ d̄ stipulatio p̄pter inutilē adiectionē: vt. ff. de stu. ser. l. s. si sibi. vel aliē inutilit̄: q̄ pro nō adiecta habetur: z erit tutor ac si nō esset adiecta: vt et al. j. de here. insti. §. ip̄ossibilis. vel dic tertio fm̄. ¶ Non erit tutor nūc: sed cōditōe extāte. hoc nō placet: q̄ sic nō eēt d̄ia inter suū et alienū: sed primaverior: ē: vt. ff. de re. iur. l. actus.

h ¶ Datur. s. cū liber erit.

i ¶ Furiosus. ¶ Tutor creatus qui est inhabilis rōne ali cuius accidētis am̄eri t̄pale impedimētū p̄statis eo cessante tutor efficaciter erit. h. d. Areti.

j ¶ Compos. siue hoc dictū fuerit a testatore siue nō: vt. ff. e. l. si hereditas. §. cum furiosus. et facit ad hoc. ff. de iudi. cum furiosus. l. Rñ.

k ¶ Ad certū t̄ps. ¶ Ad certū t̄ps. ex certo t̄pe vel sub cō ditōe z ante heredis insti tutionē tutor dari pōt. secus autem ad rem certā vel cām. h. d. Areti.

l ¶ Ad certū t̄ps. v̄q̄ ad pascha.

m ¶ Ex certo. i. a paschate inantea: vt. ff. de ac. z ob. l. obligatio num. §. l.

n ¶ Vel ante heredis. s. videbat. j. de le. §. ante heredis.

m ¶ Tutorem. a testatore nō a iudice: vt. ff. de re. iur. l. actus.

n ¶ Certe autem rei. s. s. africe vel syriace vtiliter datur: vt. ff. e. l. in te stamento.

o ¶ Cause. s. certe: vt ad rei v̄. s. videat. §. C. de in lit. dā. tu. l. ad litē. sed ibi tutor: p. pcuratore ponit. Itē videtur p̄tra. ff. de tutel. l. si tñ. alias

me vel posthumus de disse vide tur: quia filij vel filie appellatio ne: et posthumus et posthuma continentur. Quod si nepotes sint: an appellatōe filiorum et ip sis tutores dati sint: dicendum ē vt z ipsis quoq̄ dati videātur: si modo liberos dixerit. Leterum si filios dixerit non continebun tur: aliter enim filij aliter nepo tes appellantur. Plane si post humis dederit: tā filij posthumi q̄ ceteri liberi: continentur.

¶ De legitima agnato rum tutela.

Quibus autem testamē to tutor dar' nō sit: his ex lege duodecim tabu. agnati sunt tutores qui vocan tur legitimi. ¶ Sunt autem a

si testō. sed ibi v̄n̄uersita ti rerū datur nō rei certe.

p ¶ Personē. s. pupilli p̄ cipaliter: vt en̄ iſtruat bo nis morib: et etiā salaria p̄stet ingis ei: vt. ff. de admi. tu. cū plures. §. in p̄mis: et. C. de ali. p̄stā. l. si. ad hoc em̄ p̄ncipalr datur: secundario aut reb: dat: vt. j. de excu. tu. §. da tus. sed i curatore ecōtra nā p̄cipalr reb: scdā. rio persone dat: vt. C. de nup. l. in copuladis.

¶ Si quis filiabus ¶ Appellatōe filij post hūmi p̄mi gradus con tinetur: appellatō vero li berorum z nepotes et ne ptes et ceteros descendē tes amplectitur. Et ap pellatione posthumorum: tā posthumi p̄mi grad' q̄ vltioris cōtinentur. h. d. Areti.

q ¶ Posthumus. s. filio.

r ¶ Quia filij. h̄ dictio filij cōprehēdit posthumū z posthumā. cū in a sculnū possit cōcipere femininū. s. h̄ dictio filie nō cōprehēdit vtrūq̄: z sic nec posthumū: cū femininū nō d̄cipiat masculinū: vt. ff. d. le. i. si ita ascrip. et. C. de le. iij. q̄ duos: z l. seruus legatis. Itē nota appellatōe natoz ēt nō nati cōtinentur: cū de eoz cōmodo tractetur: vt. ff. de sta. ho. qui in vtero: z. s. ti. i. §. cū alit. et facit. ff. de tes. tu. l. si quis ita. §. i. z l. si quis filiabus: z. l. q̄ si.

s ¶ Si filios. s. dixerit.

t ¶ Cōtinebūtur. s. nepotes.

u ¶ Appellat. ab omnibus in vsu vel cōsuetudine. s. p̄mverā significa tionē verbū: q̄ filius d̄ a filios qd̄ est amor. et nepos dicitur fili' z etiā quilibet quē aliquis diligit paterna dilectōe: vt. ff. de ver. sig. l. libero rñ. §. sed et papinianus: q̄ videtur contra.

x ¶ Quā ceteri. etiā nati fm̄ quosdam: qd̄ falsum est: vt. ff. de. x. sig. ne men. Dic ergo ceteri. s. ex filijs nascitur: q̄ filij sui posthumi sūt per l. vel. vt. ff. d. in iur. rup. testa. l. posthumoz: z. j. de ere. li. §. posthumi: et. ff. de li. z posth. l. gall. i. Rñ.

y ¶ De legitima agna. tu. Supra duob' titul' p̄cedētib' dictū ē de tutela testamētaria z cōfirmata et q̄ nō indiget cōfirmatione: hic autē ponitur de tutela legitima q̄ sequitur testamentaria.

Quibus autē. ¶ Tor' iste titulus diuidit' i q̄ttuo: p̄tea. P̄mo ponit q̄le lex. xij. tabulaz dat agnatos in tutores pu pillis deficientib' tutorib' testamentarijs. Scdō q̄ sūt agnati z q̄ nō sūt. Tertio q̄liter intelligēda sūt illa v̄ba posita h̄ i p̄ncipio: i. delict quib' aut i testō tutor dar' rō sit. Quarto q̄liter ius agnationis perimitur. Scdā ibi. Sūt autē. Tertia ibi. Qd̄ aut. Quarta ibi. S. agnatōis. Et. h. d. h̄ p̄ncipiū. Pupillis nō h̄ntib' tutore testamētarij lex. xij. tabu. dat agnatos in tutores legitimos: d̄mmodo sint mares z maio: es. xxv. an. z sane mētis. h. d. Et subdiuidit' h̄ p̄ncipiū i tres p̄tes: q̄ p̄mo dicit q̄liter deficēte tutela testarij vocatur legitimi. Scdō q̄ sūt legitī. Tercio q̄ cognati. Scdā ibi. sūt at. Tertia ibi. at q̄. Areti.

¶ Quibus. s. pupillis.

b ¶ Duodeci tabu. quos ipsa lex vocat verbis et sententia: et si gerat eorum periculo agitur: ut ff. de leg. i. legitimos. alias autem quique ex sententia legis dantur non ex verbis: ut ff. de leg. i. et. ii.

c ¶ Agnati sunt. si sunt maiores. xxv. annis: ut ff. de fidu. tute. in fine. et minores. lxx. annis. alias excusantur: ut ff. de ex. tu. §. ite maiores.

a ¶ Cognati. nomen ergo cognationis generale est: agnationis nomen speciale. nam omnis agnatus est cognatus: sed non conuertitur: ut hic et ff. de leg. ag. suc. i. Rñ. et. ff. eo. l. sunt autem.

b ¶ Ex eo. filio fratris.

c ¶ Patruus. repere si fuerit natus eodem patre cum patre tuo: alioquin est cognatus: ut ff. de leg. her. l. si. sed nec: et ff. cum aut.

d ¶ Agnati. etiam si masculus interueniat: ut puta si sint duo fratres uterini: filius unus fratris sui patris non erit agnatus sed cognatus: respectu femine secus: propter quod adinueniuntur sunt cognati secundum Jo.

e ¶ Itaque amite. sed ipsa amita est tibi agnata: quia per patrem tuum tibi cognatus ingitur.

f ¶ Iure. cognationis.

g ¶ Familia. i. agnationis: et alias multas habeat significaciones hec dictio familia: ut ff. de ver. sig. l. pronuntiatio. §. familie. et facit. C. de ver. sig. l. si. et supra de pa. po. §. si.

h ¶ Quod autem. ¶ Intestat quo ad tutelam dicitur etiam qui facto testamento decessit in quo non disponit de tutela: vel cuius dispositio quo ad tutelam effectum sortiri non potuit. h. d. Areti.

i ¶ Significatione. i. tantum.

j ¶ Si omnino. vel aliud contingat quod tantumde valeat quod diximus infra de here. ab inte. i. Rñ. et facit. ff. de cuiusq. vniuersi. no. l. i. §. et quidem.

k ¶ Sed agnationis. ¶ Que fortiori vinculo sunt ligata difficilius dissoluntur: et capitis diminutione agnatio tollitur. Areti.

l ¶ Sed agnationis quidem ius. nota diligenter hinc. §. est autem ius agnationis et ius cognationis siue cognatorum. agnati enim habent ius prerogatiuum ad cognatos. i. ut preferantur in hereditatibus agnatorum mortuorum: ut ff. de leg. ag. suc. i. Rñ. Itre preferuntur in tutelis agnatorum parvulorum: ut ff. de leg. ag. suc. i. Rñ. bis autem deficientibus in hereditatibus et tutelis cognati suo iure admittuntur: inter quos etiam agnati vocantur qui desierunt esse in iure agnationis: vel desierunt habere iura agnationis: ut per ca. di. ut ff. de here. ab inte. §. admonendi. Illud autem ius prerogatiuum quod habet agnati: quia ultra iura communia habet per. l. xij. tabu. facile per dunt: ut per ca. di.

m ¶ Omnibus modis. i. per omnem capitis diminutionem: ut per maximam vel per mediam: de quibus duabus non est dubium: cum et iura cognationis perdantur: ut ff. de leg. i. §. quod autem. Itre per minimam tollitur ius agnationis: ut hic dicitur: et ff. de ca. di. tutelae. nisi in duobus casibus tantum: ut inter fratres: licet alter emancipetur: ut ff. de le. tu. legitimos. §. si. unde locus est iudicio tutelae: quia finita est ca. di. inter fratres: licet alter emancipetur: ut ff. de le. m. l. v. Item inter patrem et filium: ut ff. de leg. ag. suc. §. si. et propter hos duos casus qui de minima ca. di. excipiunt. dicitur b. ¶ Desierunt autem iura cognationis non commutatur omnibus modis: quia non tolluntur minima ca. di. et est ratio: ut subiicit.

n ¶ Nam. pro quia.

n ¶ Agnatio iuris civilis est nomen. i. a lege. xij. tabu. est inducitur a prioribus agnatorum: sed ius cognationis est naturale nomen. nam ratione sanguinis hoc nomen impositum est. unde et vni ius civile potest per aliud facile tolli: ut hic. et ff. de re. iu. l. nihil est.

o ¶ Naturalia. i. iura cognationis sic dicta: quia ea quae consequuntur per

re: sed si quantum ad tutelam pertinet intestatus decesserit: quod tunc quoque accidere intelligitur: cum is qui datus est tutor: viuo testatore decesserit. ¶ Sed agnationis quidem ius omnibus modis capitis diminutione plerumque perimitur. Nam agnatio iuris civilis nomen est. Cognationis vero ius non omnibus modis commutatur: quia civilis ratio civilia quidem iura corrumpere potest: naturalia vero non vitiatur.

¶ De capitis diminutione.

¶ Si autem capitis diminutio prior status commutatio. Eaque tribus modis accidit. Nam aut maxime

h. ut ff. de gra. non facile. §. i. Itre no. quia et civili iure h. i. tutelae hereditas tribus modis deferunt: ut ex vobis et finia leg. xij. ta. ut i agnat. Itre ex finia tantum: ut ff. de le. pa. tu. et ff. de fidu. tu. Itre ex alijs legibus veteribus vel nouis: ut ff. de ca. di. l. tutelae. quia quidem media vocatur. namque ergo h. oia facile perditur per oes ca. di. Rñ. sic in duobus primis tantum non in tertio: ut h. et i. l. tutelae. Itre quo an futuras tutelae acquiras et hereditates tantum tollat: an et praeteritas adimat: Rñ. futuras tantum: ut ff. unde liberi. l. si. quid enim poterit diminuire leg. deferens hereditatem vel tutelam de futura ca. di. ut ff. de res. l. i. libemus. in fi. Certe nullo modo: ut ff. m. l. si fideiussor. i. Rñ. Modie vero istam diuisionem agnationis querere non oportet: cum agnati ante cognatos nihil habeant: ut in auc. de here. que ab intest. dese. §. ex his. col. ix. Item nota quod licet praedicta iura cognationis tollantur: maxima et media ca. di. ipsa consanguinitas tantum non tollitur: ut ff. de re. iu. l. iura sanguinis.

¶ De capitis diminutione. Continuat: quia. visus est de legitima agnatorum tutela. verum quia ius agnationis capitis diminutione corrumpitur. §. si. §. u. i. merito sequitur videre de capitis diminutione. Porcus.

¶ Et autem. ¶ Totus iste titulus diuiditur in quinque partes. Primo ponitur quid sit capitis diminutio: et quotuplex sit. Secundo de maxima capitis diminutione. Tertio de media. Quarto de minima. Quinto remouet certa dubia. Secunda ibi Maxima. Tertia Minor. Quarta ibi Minima. Quinta ibi Quibus autem. Et hec diuisionis sufficit: sed alij aliter diuidant. Et hoc principium non summatur quia breue: et quia ponit diffinitionem. Areti.

¶ Est autem. ¶ Sic status consistit in tribus: in libertate: ciuitate: et familia. cum enim primum. i. libertatem quis perdit: per consequens et duo vitia perdit: et tunc magnam ca. di. patitur. cum vero secundum perdit: et per consequens perdit et vltimum: sed non primum: et tunc dicitur media capitis diminutio.

nativitate: ut ff. de adop. §. si. et o die. i. si. §. si sic de facili tollitur. ¶ Chrys. i. cer. te si tollitur ca. di. cum sint imutabilia hec iura: ut ff. de iu. na. §. si naturalia. Item nec ea que naturaliter equitate habent: ut ff. de ca. di. eas et l. legatum. Itre nota quia et cognatio est civilis tantum: ut per adoptionem: ut ff. de adop. l. qui in adop. Itre naturalis tantum ut ad filios naturales tantum. Itre naturalis et civilis: ut ad eos qui legitimi sunt: et de hac qui legitimi sunt intelligitur

tio. **¶** Si vero ultimum patitur non patitur duo patere tunc minima capitis patitur: ut. j. §. i. ij. et. ij. et. ff. e. l. si. sed. **¶** Dixit statim hois i. conditione: in qua quis plurimum potest.

¶ Commutatio. non ergo accipitur hic ad litteram: ut dicatur capitis. quando caput abscondit: sed quoniam status mutatur: ut caput status dicatur:

ut. ff. ad tercul. l.

l. §. capitis. §. vi

detur hec diffini

tio non pueri cum

suo diffinito. nam

morte patris fili

us mutat status

quod sit sui iuris: ut

§. q. mo. ius pa.

po. sol. §. i. non tunc

dicatur ca. mi. ut

ff. ad ma. si filius

fa. §. si. Sed dic

subaudi hic fa

cto hois interue

niente: ut eman

cipatioe vel de

portatioe patris

vel filii modo: ut

etiam quasi facto:

quod dico propter

filios arrogati:

quod una cum pre

mutant statum: ut

ff. e. l. liberos: et

§. d. adop. §. pe.

ar. §. i. auc. §. si. q. de dig. §. palam. ubi si ab hoie §. a lege quod effi

citur sui iuris. **¶** Item. at moriete patre non interuenit factum ho

mis: imo magis dei. Quid si interficiatur pater: **¶** Item. idem: quia

mois semper dei dispositione aduenit.

¶ Media. sic. ff. de au. et ar. le. qui lucet: et. §. de libertinis. §.

libertino: um.

¶ Maxima atrocitate. est autem atrox et dura hec sententia: licet iuste

feratur: ut. §. q. mo. ius et. §. pene autem. sed hodie propter

hunc penas nemo ingenuus fit seruus: ut in auc. de nup. §. si

vero. col. ij. §. qd. autem prius.

¶ Libertis. i. condonatis: ut subiicit. et quod dicit ingratias: alias

est ingratias. i. ingratitude: que reuocatio fit. per act. ingratias.

ut dicunt quidam: ut. C. de li. et eoz. li. l. si. alias pe. vel p. viles rei

ven. §. alios ad instar donatois causa mortis que reuocatur:

ut. ff. de dona. cau. mo. si mortis causa res. vel quod est veri

actione extraordinaria per quam officium iudicis imploatur: ut

C. de li. et eoz. li. l. ij. et fit hec reuocatio propter omnem offensam

et etiam leuem: ut. C. de li. et eoz. li. l. ij. non autem fit propter

omissionem obsequij: ut. C. de li. cau. solo. nisi in casu: ut cum de

negat alimenta: ut. ff. de li. agno. l. alimenta. §. i. peratores. nam

tunc etiam occidere velle videtur eis: ut. ff. de li. ag. necare. et h

nisi remiserit ius patronatus. tunc enim et his solus reuocatur

causis ex quibus et donatus: ut in auc. ut liber. de ce. §. illud:

col. vi. que cause sunt numerate. C. de reuo. dona. l. vlti. et h

ra sunt cum quis ex voluntate propria. manumittit: ut. C. de

li. et eoz. li. l. i. sed si non ex voluntate non reuocaret: ut. C. de li.

et eoz. li. l. i. §. quid si manus in patronum iniicit: **¶** Item. da

natur in metallum. si vero conuicia dixerit mittitur in exilium: ut

ff. de iure pa. l. i.

¶ Passi sunt. hic multa sunt necessaria: ut. §. de iur. persona;

§. penul.

ma est capitis diminutio: aut mi
nor: quam quidam mediam^a vo
cant: aut minima. **¶** Maxima^a
capitis diminutio est cum aliqis si
mul et ciuitatem et libertatem a
mittit: quod accidit i his qui ser
ui pene efficiuntur atrocitate sen
tentie: vel libertatis: ut ingratias
circa patronos condonatis: vel
qui se ad precium participandus
venundari passi sunt. **¶** Minor
siue media capitis diminutio est:
cum ciuitas quidem amittitur:
libertas vero retinetur: quod ac
cidit ei cui aqua et igni interdi
ctus fuerit: vel ei qui in insulam^a
deportatus est. **¶** Minima ca
pitis diminutio est: cum ciuitas
retinetur: et libertas: sed status
hominis commutatur: quod ac

¶ Interdictum. hanc penam inusu non habemus: sed eius loco succe
dit deportatio: ut. ff. ad le. iul. repe. l. ij. nam instar excommunicatoz ha
beatur quibus talia denegantur. sed videtur hunc etiam fieri seruum:
licet hic denegetur: ut. ff. de var. cog. l. cognitionum. in fi. contra. sed perdi
tur libertas ut ibi dicitur: ut non possit facere testamentum cui sic est iter

dictum: ut. ff. de iusto.

ru. rel. si quis filio. §. eius

non quod fiat seruus vere. Ac

cursus.

¶ In insulam. secus si i

metallum: ut. §. qui. mo. a^o

pa. po. sol. §. pe. i. casu ta

men etiam libertatem perdit

damnatus in insulam: ut

C. ut nemo pri. l. ij. §. cum

autem.

¶ Minima. **¶** Per

emancipationem vel ar

rogationem contingit mi

nima capitis diminutio.

h. d. Areti.

¶ Subiecti esse. ut in ar

rogatis.

¶ Vel contra. alias est

in littera. Si filius a pre

emancipatus fuerit est ca

pitis minutus: et hinc hoc

est expositio huius verbi.

Vel contra: alias vero

hoc totum deest: et tunc idem

subintelligo. Alij dicunt

quod sui iuris non est trans

feratur in potestate alterius: puta aut materni: vel etiam paterni: ut. §. de
adop. §. sed hodie. qui casus est conuersus illi qui sui iuris est i. arro
gatione datus. Sed quare filiusfamilias cum emancipatur capite mi
nui dicitur: **¶** Item. propter imaginariam venditionem que fiebat: ut sup
quibus mo. ius pa. po. sol. §. preterea. in principio. Sed cum hodie non
fiat hec venditio: ut in. e. §. continetur: videtur quod hodie non minuitur
capite. sed certe illa sola non erat ratio in iure et alia: quod mutat familias:
ut. ff. e. liberos. in prin.

¶ Seruus autem. **¶** Nemo potest dici perdere quod non habet. vel sic. **¶** Pri
uatio presupponit habitum. h. d. Areti.

¶ Seruus non minuitur. i. eius status non mutatur: cum primo nullum
habuerit statum: ut hic: et. ff. e. l. liberos. in fine: et. l. sequen. Sed contra est.
C. de bono. proscip. l. i. sed dic quod ibi crimine capitali seruus accusatur
id est tali quod esset alias in liberto capitale. Item quid si quandoque habuit
caput: quod fuit liber: et nunc seruus est et manumittatur: **¶** Item. idem: quod
presens tempus considero. Accur.

¶ Quibus autem. **¶** Remotus a dignitate non perdit statum. h. d.
vel sic. Qui turpiter si a dignitate remouetur si dicitur. capite minui.
h. d. Areti.

¶ Quibus autem. dixi aliquem aliquo de tribus modis capite minui:
ut. §. e. in prin.

¶ Autem. pro sed.

¶ Constat. ut. ff. de se. l. ij. et hoc si fuerit remotus propter turpitudinem
non potest iudicare vel testimonium dicere: ut. ff. ad l. iul. re. l. e. §. i. et. ff. de
sen. l. ij. Accur.

¶ Quod autem. **¶** Minima capitis diminutio non tollit ius: co
gnationis. Secus in maxima vel media. h. d. Areti.

¶ Quod autem dictum est. §. ti. pri. §. si.

¶ Cognatio. i. ius cognationis a pretore inductum ex quo ad bono. pos.
vocantur. unde sunt agnati admonendi.

¶ Cognatio. i. ius succedendi et ad tutelam vocandi perit: sed ipsa con
sanguinitas

guinitas si perit: vt. ff. de re. iu. l. iura sanguis. cum sit iure naturali: vt supra de iure natu. §. penul. contra. et supra de nup. illud. Sed qualiter cognatis defertur: immo agnatis: vt. §. titulo. i. in prin. Rñ. post agnatos: vt. j. de here. que ab intesta. §. admonendi.

a ¶ Si manumissus. aliud si restitutus fin. Jo. vt. ff. ad tertul. l. i. §. qui mort. car. C. de sen. pas. l. i. §. et ff. de s. tabu. l. i. et l. ij. Item contra est in eo qd h dicit tolli ius cognatiois p maximā et medias ca. di. ff. de reb. du. si cognatis. §. alid i legato in q dicit ius naturale: vt. ff. e. l. legatū. vel ibi loq. de cognatioe iuris ciuil. q p adoptioe constituit: vt. ff. de adop. l. q i adoptione: h dicit natiuā cognatioe vt. ff. de gra. cog. si facile §. i. et sic ibi de minima ca. di. loq. Item §. j. de fili. cog. i. si. i. ff. So. h loq. tur i his q pio fuerit liber: et postea serui: qd eoz delicto contingit. vñ nō debet hie pmodū: vt ff. so. ma. si ab hostib. §. i. et ff. d. mio. l. pa. §. exuli. ibi. indignū et c. ibi dicit il la rō corrigat. i. nō semp fuerit serui: vel illa noua corrigit istā. naz ex greca cōstitutione illa est extracta: vt ibi dicit.

b ¶ Sed et si in iustā. hic ponit exēplū de media. sed. §. mō posuit exēplū de maxia:

c ¶ Cognatio. i. ius cognatiois: vt. §. pri. §. dicimus.

d ¶ Et aut. ¶ Tutela defertur proximiori gradu. Et si plures sint de eodem gradu defertur ad oēs. h. d. Areti.

e ¶ Bertineat. vt. §. ti. i. i. ff.

f ¶ Gradu. facit ad hūc. §. ff. de le. iij. l. si ples: et j. §. de le. ag. suc. §. si ples: et ff. de sepul. vi. l. iij. §. si ad ples. hodie nō hie. §. corrigitur: qz equitertā ad agnatos q cognatos defertur tutela sicut hereditas: vt i auc. d. here. ab intest. §. ex his. col. ix.

g ¶ Si plures. alias isti duo versiculi defunt. Si plures sunt q unum gradu obtinēt: ideoqz pariter ad tutelā vocatur: sed ego habeo.

h ¶ De legitima patro. tu. Quia supra visum est de leg. agnatorū tu. verū quia est et alia que appellatur legitima: ideo de ea tractatur subdit de leg. patronoz tu. Porcus.

i ¶ Eadez lege. ¶ Et mente legis. xij. tab. defertur patronis tutela libertoz: et regulariter vbi est cōmodū hereditatis: ad illū vadiōnis tutele. h. d. totus iste titulus. Et diuiditur in sex partes. Primo qualiter tutela libertoz patronis deferat. Secōdo q vocatur et est legitima a lege. xij. tab. proueniens. Tertio illud per rationē probat. Quarto confirmat per exemplū. Quinto exemplum probat per rationē. Sexto rōem declarat. Scda ibi. que et ipa Tertia ibi. ego em. Quarta ibi. et agnatos. Quinta ibi. qz plerūqz Sexta ibi. ideo autē. Areti.

j ¶ Et eadē. §. per interpretationē nō ex verbis eius: vt subiicit: et ff. de le. iure. l. tutela. i. Rñ.

k ¶ Libertoz. i. impuberum:

l ¶ Ad patronos. quocunqz modo manumittentes: nisi libertas detur

a lege: vt. ff. de le. tu. tutela. vsqz ad. §. si.

m ¶ Que et ipa. q. d. nō solū alie quedā legitime sunt: §. et ista. l. ¶ Legitia. §. ex mēte legis nō ex vobis: si tñ satisfiat nisi eoz plone sint vulgares aut mī? honeste: vt aut mod? tutele: vt qz magnū pñmonū: vt qz sit magna tutela nimis: aut qz suspe

cta plona: aut si diligit pupilluz: aut cā admittat i. fciat satisfda. vt. ff. e. l. legitiōs §. i. et. ij. licet alij legitimi indistincte satisfiant: vt j. de satisfda. tu. §. i.

n ¶ Interpretationē. i. iurisconsultoz.

o ¶ Lex. §. xij. tabu. vt. j. d. suc. l. i. Rñ.

p ¶ Vterque. id est sapiētes.

q ¶ Legē. §. ean. dē. xij. ta.

r ¶ Vocat. §. let xij. tabu. vt. j. de le. ag. suc. §. i.

s ¶ Iussit. vt. §. de le. ag. tu. §. i.

t ¶ Rñ. et sic nō tabis h q vbi ē eadē cōtas idēz ius debz statui.

u ¶ ff. ad legē a qui. l. illud: et. ff.

de fur. l. i. §. i.

v ¶ Plerūqz. quare h dicit statim subiicit. et facit ad hanc regulā. ff. de re. iu. l. fm naturā: et j. de s. ben. emp. §. cū autē: et C. de fur. l. si. §. si cū in scda: et C. de cadu. tol. l. i. §. p scdo: alias est. §. pio nō scriptor: et ff. de pi. et cōmo. re ven. l. id qd.

w ¶ Tutor. et ita apud alium est hereditas: et apud alium est tutela. scilicet agnatum vel cognatum: vt hic et. ff. de le. tu. l. i. §. i. Item minor. xxv. annis manumittens succedet in hereditate vt patronus: non tamen erit tutor: vt. j. de fidu. tu. i. ff. et. C. de le. tu. l. i. §. si.

x ¶ De legitima paren. tu. Quia. §. de legitima patrono rñ tu. verū qz est et alia que legitima appellatur vt parentuz: ideo de ea subdit. Porcus.

y ¶ Exemplo. ¶ Et extensione iurisconsulti emancipās est legitimus tutor filio emancipato. h. d. Et diuiditur in tres partes. Primo q tutela que defertur emancipato: est similis illi q defertur patrono. Scdo q etia est legitima. Tertio exēplificat. Scda ibi. Que et ipa Tertia ibi. Nā si quis. Areti.

z ¶ Exemplo. recepta. scilicet per interpretationem iurisconsultozum: vt supra cum definebat esse agnatus: nisi contra acta fiducia emancipet: quod hodie semper presumitur: vt. j. de le. ag. suc. §. si. vnde hodie est semper legitimus.

aa ¶ Tutor erit. scilicet qui emancipauit si ipse est maior. xxv. annis: vt. j. titu. i. in fine. et facit ad hoc supra titu. i. quibus modis ius pa. pote. sol. §. et preterea si impubes: et. j. titu. i. primo. Rñ.

De fiduciaria tutela. Continuat ad precedentes hoc ordine. Supra visum est de legitima pa. tu. verū q̄a alia est q̄ fiduciaria appellatur: ideo de ea tractaturus intulauit de fiduciaria tutela.

St et alia. **De** defuncto patre vel auo legiti

mo tu

toze i
puberis emaci
pati alius liber
virilis serus et
maior. xxv. an.
erit fiduciari⁹ tu
toz nō legitim⁹.
secus in filio pa
troni qui erit le
gitimus tutor: li
berti vt patron⁹
h. d. totus titul⁹.
Et diuiditur in
quinqz partes.
Primo ponit di
ctum. Secūdo illū
exēplificat. Ter
tio ponit diuer
sum in filio pfo
ni. Quarto di
uersitatis rōem
assignat. Quin
to pōit aliud di
ctum. Scda ibi
Hāz si. Tertia
ibi. Atq. Quar
ta ibi. Quomā.
Quita ibi. Ita
tū. Areti.

a **Alia tutela.** i. alio noie vocata.

b **Appellatur.** de qua dicitur. j. §. quo defuncto.

c **Impuberes.** nā si puberes nō erit eoz curatoz legitimus:
vt. ff. de excu. tu. l. amicissimos. §. lici. ar. §. i. auc. vt hī q̄ ob.
per. §. i. col. vi. Jo.

d **Manumiserit.** i. emancipauerit: vt. ff. qñ act. de pecu. l. e. an.
l. i. §. i. z. facit. §. n. l. z. ff. e. tutela. §. fi. z. l. se.

e **Quo.** s. p̄fesa. q̄ erat tutor filioz et nepotū.

f **Si liberi.** qui remaserūt in p̄ate patris. Idē puto et si filij
fuerūt emancipati. si aut tā impuberes q̄ puberes remanse
runt in p̄ate: ipso iure recidunt in p̄atem sui p̄is illi qui filij
sunt. s. fratres recidunt in tutelā fiduciariā semper: vt. §. qui.
mo. ius pa. po. sol. §. i. et. §. de tutel. §. p̄missum.

g **Filioz suoz.** s. nepotū defuncti.

h **Sororis.** s. certe frater videt esse legitim⁹: vt. C. de excep.
l. aduersus. q̄ est §. sed certe q̄ fiduciari⁹ est: legitimus est per
interpretationē: s. aliud nomē h̄eat. s. fiduciarius: et illū respe
ctū habuit ibi: vt legitimū fiduciariū appellaret.

i **Atqui.** pro certe: alias atquin. z. tūc dic at pro s. z. quin p
certe. z. est oppositio q̄re filij patronoz sunt legitim⁹: vt. §. de
le. pa. tu. i. Rñ. z. isti filij nō sic. ad qd rñdet. Quomā filius
z. s. hec ratio nō tenet nisi inter fratres qui non dicuntur
recidere in potestātē fratru suoz: sed filij. i. nepores erant re
casuri in potestātē: ergo in tutelā legitimā. S. respōdeo nō
recidunt filij iure hereditario in potestātē: sed iure paternita
tis et filiationis. At seruus si non esset manumissus iure he
reditario erat futurus seruus apud filios dñi: z. nisi essent he
redes nō essent dñi: sed filius: z. si nō sit heres patris: tamen

filij sui in potestate habet: vt. §. qui mo. ius pa. po. sol. §. i. Erat z. alla
ratio iure veteri: quia emancipatōne tollebat ius agnationis mini
ma ca. di. etiā inter patrē et filij: nisi esset emancipatus: tracta fiducia
etiā nediū inter fratres: vt. C. de legi. tu. l. iij. et. §. de le. agna. tu. §. fi. s.
hodie corrigi: vt. d. l. C. z. j. de le. ag. suc. §. fi. vñ dicit quidā vt. §. 30.

tem eius futurus esset. **I**ta ta
men hi ad tutelam vocantur: si
perfecte sint etatis: qd nra con
stitutio in omnibus tutelis z. cu
rationibus obseruari generali
ter preceptū.

De attiliano tutore: z. eo qui
ex lege iulia z. ticia dabatur.

Si cui nullus omnio tu
tor fuerat: ei dabatur q̄
dem in vrbē romana a
pretore vrbano z. maiore parte
tribunorum plebis tutor ex lege
attilia. In prouincijs vero a pre
sidibus prouinciarum ex lege iu
lia z. ticia. **S**ed et si testamen
to tutor sub conditione aut die
certo datus fuerat: q̄diu cōditio
aut dies pendeat: ex eisdez legi
bus tutor dari poterat. Item
si pure datus fuerat: quādiu ex
testamēto nemo heres existeret:

hodie fiduciariā esse legi
timā ex verbis et senten
tia. l. xij. tabu. ex quo hec
scda rō cessat. s. pōt dici
contrariū: quia remanet
prima.

i **Recideret.** dicit qdā
q̄ si nō esset emancipat⁹ si
erat futur⁹ i p̄atē p̄is. z.
sic erat p̄is. et idē eman
cipatus nō ita erit apud
sem sic erat apud p̄em
p̄io in fili tutela. Jo.

l **Nec tutelā.** i. legitimā
sed fiduciariā. s. si liber⁹
est i p̄atē filij p̄oni iure
hereditario. fili⁹ in p̄atē
p̄is iure p̄is pō. Ac.

l **Si perfecte.** id est vi
ginti quinqz annis. nam
quoties sit mentio de eta
te perfecta vel de maiore
ānis: s. xxv. ānis itelligi
tur: vt. C. de his qui ve.
eta. impel. l. fi. z. ff. de leg.
iij. cū filio. §. filio.

m **Constitutio.** vt. C. de
le. tutel. l. fi.

n **Preceptū.** scilicet: vt

fit perfecte etatis. et ē ratio: vt. j. de excu. tu. §. miores. xxv. ānis. Ac.
o **De attiliano tutore.** id est de eo tutore qui dabatur per legem fa
ctam ab attilio: vt i textu exponitur.

De attiliano tutore. Q. s. visum est de testamentaria tutela
et subsequēter de legitima. Verū q̄ cessante testamentaria et legitima:
opus est prouidere de datina: ideo subdit de attiliano tuto. Porcus.

Si cui. **Lotus** iste titulus diuiditur in quattuor: p
tes. Primo ponit ius antiquū circa donationē tutoris. Se
cūdo ponit ius nouū. Tercio ius nouissimū. Quarto ponit
nouū casum: v. q̄ naturali iure cōuenit impuberes esse sub tutorib⁹:
z. q̄ finita tutela tenentur ad rōnem reddendā. Secūda ibi. Sed hoc
iure. Tertia ibi. Hos aut. Quarta ibi. Impuberes. Item prima sub
diuiditur in alias quattuor partes. Primo ex quibus legib⁹ tutor da
batur deficiente omni tutore testamentario v. legitimo: z. a quibus da
batur. Secūdo qñ testamētario dato sub conditione vel in diē: vel pue
ri tutor detur. Tercio quid si testamentari⁹ tutor sit captus ab hostib⁹
Quarto quō iste leges ab vsu recesserunt z. cām propter quā. Scda
ibi. Sed et si. Tertia ibi. Ab hostib⁹. Quarta ibi. sed ex his. et. h. d.
vsqz ad §. Sed et si. Deficiente testamentario vel legitimo tutore olim
datinus dabatur. et. l. attilia per pretorē cū tribunis in ciuitate: in pro
uincijs per p̄sides ex. l. iulia z. ticia. h. d. fm Aret.

p **Si cui.** s. ex testamento. nā q̄ diu testamentaria tutela supeft: nō est
locus aliij. Item nec legitima. nā nec datina tunc locū habet: vt. C. qui
da. tu. po. l. si sororis.

q **Et maiore.** i. duobus. Erant em̄ tres: vt argu. C. de offi. preto. l. se
cunda: et. ff. de origine iuris. l. ij. §. hisdez t̄pibus.

r **Die certo.** vt a paschate inantea sis tutor.

s **Poterat.** et hodie datur: vt. ff. de res. tu. l. si quis sub cōditione.

t **Ires nemo.** nāz si vnus de pluribus heredibus adierit valet tutela:

ut ff. de testa. tu. l. si nemo. Idē in libertate in testamēto relictar: ut ff. d. res. manu. l. testamento.

a ¶ Erat. alias extiterat: Sed quid si nullus fuit institutus cum pu-
pillo: sed tantū pupillus est heres: pōt dici q̄ auctoritate iudicis adeat
ut. C. de iure deli. l. si infanti. et extitit valebit tutela: et incipit tutor ad-
ministrare.

b ¶ Desinebat. i. ille qui
sic erat datus in subsidi-
um desinebat: cum testa-
mentarius venit: ut subij-
cit.

c ¶ Condicio. hic tutor ta-
cite usq; ad diem vel con-
ditione existentem dari:
ex p̄se nō pōt: ut ff. d. re.
in. l. actus.

d ¶ Ab hostibus:
¶ Impedimento supue-
niente tutori testamēta-
rio quod tñ speratur tol-
li de iure cōi datur interi-
tutor a iudice qui desinit
esse tutor. impedimēto te-
stamentarij cessante. h. d.
fm Areti.

e ¶ Detebatur. nec erat
locus legitime: ut ff. d. le.
tu. l. i. §. si apud.

f ¶ Qui desinebat. id est
istetalis qui erat datus i
subsidiū.

g ¶ Postlūmij. quo iure
etiam omnia alia recupe-
rat: ut ff. d. qui. mo. ius pa. po. sol. §. si ab hostib; nec de administratis in-
teris tenetur hic reuersus: ut arg. ff. si quis cau. l. iij. §. itē si quis.

h ¶ Ex his legibus. ¶ In. l. attilia et in. l. ticia nō cauebatur de
satisfactōe tutoris: iō ex his desierunt tutores dari. h. d. Areti.

i ¶ Sed ex his. nunc recitat nomī ius. nā quattuor sunt iura que hoc
titulo notari possunt.

j ¶ Legibus. s. attilia et iulia et ticia: ut ff. d. e. ti. in p̄m.

k ¶ Primū. alias q̄ primū.

l ¶ Ex inquisitione. i. inquirendo facultates eorū an sint pares oneri
adiuncto: ut ff. d. ex cu. tu. §. sed propter. Itē bona conuersatio requiri-
tur: ut et alias in patre arrogato: ut ff. de adop. l. nec ei. §. eorū: et ff. d.
adop. §. cū autem.

m ¶ Mā. s. bene dico q̄ desierunt per has leges tutores dari postea q̄
cōsules dederunt ex inquisitione: et bonū fuit propter duas rōnes q̄s
ponit. Mā pro q̄ et c.

n ¶ Fore. hāc cautionē prestant tuto. et cu. ut ff. rē. pu. sal. fo. l. n̄ quasi.
§. i. et l. sed et si ad speciē.

o ¶ De compellendis. id est captis pignozibus: ut infra de satisfda. tu.
§. penul.

p ¶ Sed hoc iure. ¶ De iure nouo rome prefectus et pretor in pro-
uincijs p̄ses vel magistratus eius iussu si facultates pupilli nō sunt
magne dat tutores. hodie vero si sue facultates sint usq; ad quingen-
tos solidos a quocūq; magistratu etiā sine iussione: prestita tñ cautōe
rēp. sal. facere q̄ periculo recipientū nō iudiciū est. h. d. usq; ad. §. Im-
puberes. Areti.

q ¶ Sed hoc iure utimur. hoc est tertium ius qd̄ erat tpe iustiniani: et
hodie est quartum additū: quod est. j. p̄xi. §.

r ¶ Prefectus. ad prefecū cognitōes criminales: ad pretorē ciuilia ne-
gocia veniebāt: ut p̄. ff. de offi. p̄e. vrb. per totū ti. et ff. d. offi. p̄eto. per
totū tū. sed tutelā dabit vterq; ut hic.

q ¶ Jurisdictionē. p̄fecti vrbis est iurisdicō usq; ad. c. milia
ria: s; p̄toz rome tñ: ut ff. de offi. p̄e. vrb. l. i. §. ciuib; et in su-
ma 250. de offi. p̄e. ro. dabit ergo eū et ei q̄ est de sua iurisdic-
tiōe: ut sta tū in p̄sede notabis.

r ¶ Crearent. s. eū qui est de sua iurisdicōe dabit: ut ff. de tu
to. et cura. da. ab

tur. ¶ Sed hoc iure utimur:
ut rome quidez prefectus vrbis
vel pretor secundum suam iuris-
dictionem: in prouincijs autem
presides ex inquisitione tutores
crearent: vel magistratus iussu
presidum: si non sint magne pu-
pilli facultates. ¶ Hos autem
per constitutionem nostras et hu-
iusmodi difficultates hominum
resecantes: nec expectata iussi-
one presidum disposuimus: si fa-
cultates pupilli vel adulti usq;
ad quingentos solidos valeāt:
defensores ciuitatum vna cum
eiusdem ciuitatis religiosissimo
antistite: vel alias publicas per-
sonas. i. magistratus vel iuridi-
cum alexandrinē ciuitatis tuto-
res vel curatores creare legitima
cautela secundum eiusdem con-

his. l. ius dandi.
Sivero non iue-
niebatur idonei:
etiā in alio loco
querer: et p̄sidi
nunciabit: ut ff.
e. l. diuus. Item
qui ei sit de sua
iurisdictione vel
ratōe originis:
vel ratōe posses-
sionis: vel rōne
domicilij: ut ff. e.
l. i. §. vlt. et l. di-
uus. Si autem
in altero horum
trū loco: nō
inuenitur: sed in
quarto loco: re-
ducendus ē ad
alterum locū de
his tribus: et ibi
tutelā accipiat:
ut. C. qui pe. tu.
vel cu. l. i.

s ¶ Iussu. ergo
delegatur. s; cō

tra. ff. de tu. et cu. da. l. nec mādāte. s; ibi mādātū est qd̄ nō im-
portat necessitatē: s; iussus q̄ iporat: ut ff. qd̄ iussu. l. i. §. i. et ff.
man. l. i. vel ibi erant magne facultates pupilli: hic parue. S;
certe et si sint parue adhuc videtur idē. nam datio tutelae est
micti imperij: ut ff. de tutelis. l. mut. §. tutoris datio. vbi dici-
tur q̄ tutoris datio illi soli cōpēt cui notatū hoc dedit: vel
lex: vel senatusconsult. vel princeps: ergo nō potest delegari: ut
ff. de offi. ei? cui man. est iur. l. i. i. Rñ. Sed dic q̄ non pōt de-
legari non habenti iurisdictionem: sed habenti sic: ut ff. e. l. ius
dandi: ut hic dicitur. Sed que sunt magne facultates? Re-
spondeo: quinquaginta aurei: ut. C. de defen. ciuita. l. i. vel de
cem aureorum: ut in aucten. de appel. §. ij. vel. ccc. aureorum:
ut in aucten. de defen. ciuita. §. et iudicare. colla. iij. vel verius
usq; ad quingentos solidos sunt parue: si ultra sint magne: ut
j. p̄xi. §.

t ¶ Hos autem. per constitutionem quam non habemus. Ac-
cursius.

u ¶ Iussione. id est delegatione sine precepto. Nam in hoc
differt a mandato: quia mandatum ex voluntate est: sed ius-
sus necessitatis: ut ff. quod iussu. l. prima. §. secundo: et ff. man-
da. l. i.

v ¶ Solidos. id est aureos: ut infra de pe. te. li. §. finali. quorū
septuaginta et duo faciunt librā auri: ut. C. de suscep. et arc.
quotiens li. x.

a ¶ Una. i. simul.

b ¶ Vel alias. hoc quādo extra ciuitatē: ut in municipio. naz
magistratus municipalis dabit.

c ¶ Alexandrinē. hoc quando tutor datur in ciuitate alexandri-
na.

d ¶ Periculo. scilicet tabellionum et aliorum: non vero ipso

rum maior indicus qui habent potestatem dandi tunc: ut. j. de sa-
tisda. tu. vel cu. l. pe. et. §. si. qui sunt contra.

a ¶ Qui eam. §. satisfactionem.

¶ Impuberes. ¶ Equum est: ut regatur impubes qui ne-
scit se regere: et finita tutela rō tutele reddi. h. d. Are.

b ¶ Impuberes

hic. §. est gñalis
ad oēs ti. pcedē
tes ti. d. tutelis.

c ¶ Furi. id est ex
quiriti.

d ¶ Berūt. alias
egerit. l. gesserūt.

e ¶ Pubertatē.

sed et añ si fini-
ta tutela fuerit

pa? ut. ff. d. tu. z

ra. di. l. nisi finita
alias nisi esset fi-

nita tu. nō nasci-
tur actio tutele:

sed alie actōnes
nate sunt: s. non

exercēt: ut. ff. de
tutelis et ra. di.

l. si tutor. §. si. et

l. s. nō datur.

f ¶ Judicio. id ē
actōe tutele que

datur i simplū z

ppter dolum et

culpā latam z le-

ues. Est z alia actio qua tutor tenetur. s. de rōnibus distrabē

dis. sic effi. noitur: ut. ff. de cōtra. ac. tutel. l. ij. et datur in du-

pli propter doli tñ: et in duplo cōtinetur rei psecutio: prior

tñ cōtra tutore z cōtra heredes: posterior: d. tutore tñ: ut. ff. d.

tu. et ra. di. l. i. §. pe. et. l. ij. Itē vna intentata altera denega-

tur: licet plus sit in ea: z e contra. secus i actōe tutele z furti: ut

ff. de tu. z ra. di. l. i. §. in tutela.

¶ De auctoritate tutor. Dictū est. §. qualiter tutores

creantur: hic qñ creati sunt qualiter se gerere debeāt z aucto-

ritatē prestare. Areti.

¶ Auctoritas. ¶ Totus iste titulus diuiditur

in tres partes principales. Primo ponit in quib-

casibus necessaria ē auctoritas tutoris z in qb? nō

Scdo qñ ista auctoritas debeat impartiri. Tertio remouet

quoddā dubiū. Scda ibi. Tutor aut. Tertia ibi. Si inter tu-

toz. Itē prima pars vsqz ad. §. Neqz tñ subdiuidit i quattu-

or. Pmo ponit dictū bimēbre. Scdo exēplificat quodlibz ex

dictis mēbris. Tertio rōem annectit. Quarto infert: z illatio

nē clarificat p exēpla. Scda ibi. Ut ecce. Tertia ibi. Neqz.

Quarta ibi. Qñ i his. z h. d. Vbi pupillus alij obligat vñ mi-

nuit pñonū suū ē necessaria tutoris auctoritas. h. d. fm Are.

¶ Auctoritas. ut. C. de cōtra. z cōmī. §. l. neqz.

¶ Necessaria. i duobus casibus obligatur pupillus sine tu-

toris auctoritate. ff. de acti. z obli. l. furiosis. vbi. §. ex re actio

venit.

¶ Promittant. qz tunc est verisile q male agat. z facit ad

hoc. j. quibus ali. li. vel nō. §. nūc admonendū: et. §. sed ecōtra-

rio: ut. j. de inuri. §. pupillus. z. ff. de acqui. re. do. pupillus:

et. ff. de pac. d. ius. Idē de muliere super dote paciscēte: ut. ff.

de pac. do. l. de die. Idē in alimentario transigente: ut. C.

de transac. l. cū. h. §. quid ergo. Itē facit. C. de d. et cōmī.

§. l. neqz.

l. ¶ Venditōibus. si at pupillus petat rem ex venditōe repellitur ex ce-
ptione doli mali: nisi precū dare velit: ut. ff. de rei ven. l. si id qd. §. vlti-

mo. in fi.

l. ¶ Depositi. pupillus tamen doli capax tenetur depositi si quid do-

li cōmisit vel locupletior

factus sit: ut. ff. de positi. l.

i. §. in pupillū.

m ¶ Obligatur. z sic no-

ta q contract? claudicat

qñqz: ut. hic z. ff. d. act. em-

pti. iul. §. si qd a pupillo:

ar. contra. ff. de arbi. l. lin-

gatores. §. penl. et fi. z in

auc. d. non elī. scdo nup.

§. prosperimus. Itē hoc

est verū nisi locupletior sit

pupillus: alias excipitur

si agat: et contra eū pote-

rit agi: ut. ff. d. admī. tu. §.

si minores: z. C. pro emp.

l. si. z. ff. e. l. i. §. i. z de re

scin. vñ. si id qd. §. si.

¶ Neqz tñ. ¶ Du-

pillus non pōt heredita-

tem adire de iure ciuili vñ

pretorio vel senatuscōsul-

to trebelliano sine tutori

auctoritate: et si sit lucro-

sa. h. d. §. Areti.

n ¶ Hereditatē. q ex testa-

mēto vñ ab intestato defer-

tur. §. iure ciuili: ut. ff. de heredi. pe. l. i. ij. et. iij. z hereditas est successio

in vniuersum ius qd habuit defunctus tpe mortis sue deducto ere ali-

eno: ut. ff. de verb. signi. l. nūl.

o ¶ Bonozū possessionē. ex testamēto: ut fm tabulas. vel ab intestato

ut vñ liberi z siles: que sunt oēs de iure pñorio: ut. j. de bo. pos. §. quos

autē. z est bonozū possessio ius psequēdi retinēdiqz pñonij quod cu-

iūsqz fuerit cū is moritur: ut. ff. de bo. pos. l. iij. §. bonozū. hoc tñ in bono-

rum possessione fallit in casu cū pupillus nō habet tu. tñc enim pretor

auctoritatē tutoris pōt supplere: ut. C. q admī. ad bono. pos. l. bonozū.

Idē in hereditate: ut. C. de in. delibe. l. si infanti. in fine.

p ¶ Ex fideicōmissō. ut p se. cō. treb. ut. j. d. fideicō. §. §. qz. Idē dico

z si bona velit recipere cā seruandaz libertatū: cū z ibi possit timere dā-

nūqz: est successio in vniuersū ius: ut. j. per qd pñ. no. acq. §. si.

q ¶ Tutoris. i. administratoris cui administratio sit ccessa in testō: alio-

quin nō valet. nā et si ab eo qui tutelā gerit sciēs aliū gerere emā: dñs

nō efficiat: ut. ff. e. l. iij. Itē nūquid curatoris sufficiat auctoritas ad ad-

eūdā hereditatē vel bo. po. delatā pupillo: Rñ. nō: ut. ff. de ap. cū in

vna. §. tutor. vsqz in fi. legis.

r ¶ Lucrosa sit. i. appareat lucrosa: nec occasiōe lucrose adeat dānosaz:

quia adeūdo oneratur legatis et fideicōmissis z alijs oneribus: z ita

obligatur. sed nō pōt obligari sine tutoris auctoritate: ut. §. e. in pñci.

vel si obijciatur. cessante causa z c. hec ratio accidit q hereditas nō sit

onerosa z ad ea q frequēt? accidunt iura adaptantur: ut. ff. de le. z sena-

tuscō. nā ad ea.

s ¶ Neqz vllū. Est z alia ratio etiā si sit lucrosa: qz litib? z sumptib? ve-

retur: ut. ff. de mi. l. minoribus. xxy. an. z eisdē etiā rōnib? nec in iudi-

cijs ciuilib? vel criminalib? pōt eē sine tutoris aucte: ut. C. si aduersus

rem iudi. l. cū z minores: z. C. de aucto. pre. clarū. nisi in quattuor casib?

bus: ut in possessione momētanea: ut. C. si per vim vel alio modo. l. i. z.

C. qui legit. perio. l. momentanee. Itē in violato tpo minor sine tu-

ratore accusat: ut. ff. d. adul. l. si maritus. §. lex. Sed hoc in adulto. Itē

c iij

si venia etatis impetret: vt. C. de his quive. era. im. l. i. z. ij. Itē in inter dicto de li. ho. exhi. vt. ff. de li. ho. exhi. l. q. z. lex. §. sed si mulier.

I Dabeant. quia forte subest es alienū latens.

I Tutor autem. Tutor presens debet auctoritate imponere: alias non valet. h. d. fm. Areti.

Auctor fieri. i. probare z laudat: quod sit per pupillū: vt. ff. e. l. etiam.

Existauerit. als fili nō pōt adire hēditatē si ne voluntate p̄ris: vt. C. de bo. q. lib. l. fi. §. pe. non enī cōpellitur. p̄mo qz est iniquū. scōdo qz tenet pupillo dānum refarcire tutor: vt. ff. e. si tutor.

Post tēpus. i. nō modicum: alias valet aucto: i. tas: vt. ff. de acqui. hēre. si quis mihi. §. iustum: q̄ est p̄tra. et est ratio: quia videntur inesse que incōtinenti fiunt: vt. ff. si cer. pe. l. lecta.

Per epistolā. nota caute z redde singula singulis. nā dixerat duo scilicet statim: ad qd̄ refertur post tēpus zc. Itē in ipso negotio p̄ses ad qd̄ refertur hoc per epistolā que inter absentes mittitur: vt. j. de oblig. ex cōfē. su. §. si. Idē z si alio modo inutiliter auctorizet: vt. ff. e. l. i. §. si. z. l. vlti. §. si inuē detinetur.

Si autem. Tutor non potest auctorare pupillo cū eo ligan di: sed dādus est curator cuius officiū finitur finita lite. h. d. fm. Areti.

Judiciū. i. rei vendi. vel alterius personalis vel realis act. p̄ter a ctionē tutele vel nego. ges. que contra tutore erit dāda: que durate of. nō dāt: vt. ff. de tu. et ra. dis. nisi finita. §. si. z. l. i. si cū adhuc. z idē i vili generali nego. ges. que datur cōtra curatore adultis: vt. ff. de admi. tu. l. cū curatore: z. C. de admi. tu. l. ij. et. l. rationes: Sed certe nec alie videntur interz posse intendi: vt. ff. de tu. z. ra. dis. l. sed non dātur. sed il lud intellige vt ipsemet exerceat nō dantur: sed p̄ pcuratore sic: vt hic dicitur. Itē nunqd̄ hec correctā sunt hodie per auc. vt i auc. vt hi q̄ ob. per. re. mi. §. i. colla. vi. cum nullus creditor vel debitor possit esse tutor vel curator: Itē. si. nisi in tutore testamentario in quo poterit adhuc hodie hic. §. loqui: cum fides talis tutoris ab ipso testatore sit com probata: vt. j. de satisda. tu. vel cu. §. i. et. C. de episcopali audien. de creationibus. vel idem in eo quod in alijs: vt in p̄ed. aucten. diximus. sed magis credo contrarium: vt dixi in aucten. vt hi qui ob. per. re. §. i. Item et circa reales actiones hunc. §. hodie facimus loqui: cum in eis non sit obligatio vnde cessat actio: vt. j. de ac. §. i.

In rem suā. et pupilli que sua d: cū bene administrat: vt. ff. de furs. l. inter dū. §. qui tutelam.

Auctor. facit ad hoc. ff. de ver. signi. l. quod diximus: et. C. ne quis in sua causa. l. vna: z. C. de testibus. l. omnibus: et. ff. e. l. v. i. l. kn. ar. cōtra. C. de fideicō. l. i. l. fi. ibi. iudex zc. ne sequeretur incōueniens vt i eo dem negotio esset actor z reus.

Et olim. nā olim in tali casu dabatur tutor: pretorius: qd̄ hodie nō est: vt hic dicitur.

Sed curator. C. de in lit. dan. cu. l. i.

statim in ipso negotio presens d̄ auctor fieri: si hoc pupillo prodesse existimauerit. Post vero tempus: vel per epistolam aut nuncium interposita auctoritas nihil agit. Si autem inter tutores pupillum iudicium agē dū sit: quia ipse tutor in rem suam auctor esse non potest: non pretorius tutor vt olim constitu itur: sed curator in locum eius datur: quo curatore interueniente iudicium peragitur: et eo peracto curator esse desinit.

Quibus modis tutela finitur.

Pupilli pupillegz cum puberes ēē ceperit a tutela liberantur. Pubertatem autem veteres quidez

et eo peracto. scz iudicio.

Quibus modis tutela finitur. Rica. Hic videndum est quibus modis tutela finitur. nouem modos ponit: pubertate: arrogatione: et seruitute: conditione: morte: capitis diminutione: si ad certum tempus datus sit: et sit finitū tēpus: si sp̄tōe: excusatio ne.

Quibus modis tutela finitur. Dicitur est de igressu tutoris et. s. u. i. de progressu: restat de fine: sicut est i operibus naute ingressus p̄gres sus et finis. Aretinus.

Pupilli. Totius titulus diuidit in vij. partes: Nā p̄mo pōt tur qualiter pubertate tutela finitur: et que sit pubertas. Secūdo qualiter arrogatione vel de portatione vlt̄ seruitute pupilli vlt̄ temporis finitio ne. Tertio quali ter morte pupil

li vel tutoris. Quarto capis diminutio de tutoris. Quinto etiā minūa diminutio pupilli. Sexto p̄pter aduentū t̄pis vlt̄ cōditōis. Septio p̄pter reuocatōez factā de tutore. Secūda ibi. Itē finit. Tertia ibi. si nō. Quarta ibi. §. z capis. Quinta ibi §. pupilli. Sexta ibi. p̄ter. Septia ibi. desinit. Itē p̄ia subdi uidit i tres. Nā p̄io pōit qualr tutela finiat pubertate. scōdo qualr pubertas accipiat d̄ iure āt̄quo. tertio q̄l̄ d̄ iure nouo. Secūda ibi. pubertate. Tertia ibi. nra āt̄. Et. h. d. Tutela finit pubertate pupilli: q̄ in masculo est statim cōpleto. xiiij. anno: i femina. xij. h. d. Areti.

Pupilli. sūt q̄ de p̄tate p̄ris impuberes exierūt vel morte vlt̄ emācipatōe: vt. ff. d̄ s. si. l. pupillos. i. l. k. §. i. p̄p̄e dicat aliqn̄ pupillū q̄ ē i p̄tate: vt. ff. d̄ s. ob. l. fi. §. si pupillus. Aret.

Pupilli. i. aspectōe vtz hēret barbā vna vlt̄ alterā: vt. j. inuit: z fac. ff. de mīo. l. mīo. xrv. an. vlt̄ adito p̄side ex aspectu zc. z nota p̄ op̄i. Dar. q̄ fm̄ p̄scientiā dicebat iudicē debere iudi care. z facit. ff. de feri. l. ij. in fi. z. ff. fin. reg. l. si irruptōne. §. si.

Hoc etiā. §. q̄ sit iudicandū per aspectū impudicum.

Cōstitutōe. vt. C. q̄ tu. vel cura. esse desi. l. fi.

Credatur. facit ad hoc. §. de mup. i. l. kn.

Itē finitur. Arrogatōe: deportatione: seruitute: vlt̄ in euentū cōditionis finitur tutela. h. d. Areti.

Impuberes. i. i pupillari etate adhuc exītes: vt h̄ z. ff. de adop. nec ei. §. eoz. z h̄ cū p̄fēu oīs tutor: vt. C. d̄ auc. p̄. l. fi.

Itē si redigat. ex igratitudine si sit doli capax: nō aut̄ ex veditōe: vt. j. p̄ q̄s p̄ no. ac. §. pe. qz nō nisi sit maior. xx. an. p̄ p̄ veditōez fieri fu: vt. §. de in. plo. §. pe. §. est. C. de inoffi. tes. l. si q̄s. §. si. sed ibi de eo dicit q̄ doli capax non est.

a ¶ Sed et si usque ad certam, i. specificatam: ut quando titius erit consul.

b ¶ Testamento, no. q. dicit in testamento, nam a lege vel a iudice non sic: ut ff. de re. iud. l. actus.

c ¶ Simili modo. ¶ Morde naturali pupilli vel tutoris.

Item capitis diminutione tutoris maxima vel media vel etiam minima pupilli omnis tutela finitur. minima autem tutoris solus legitima finitur. b. d. Areti.

c ¶ Morde naturali, nam de ciuili iam dicit. s. proxi. scz ubi dicit de portato et seruo facto per i gratitudinem: mors omnia soluit: nedum tutela: ut in aucte. de nup. s. deinceps. colla. iij.

d ¶ Sed et capitis, libertas, et tunc maxima.

e ¶ Ciuitas, et tunc media: ut s. de ca. di. s. maxima. et s. minor.

f ¶ Omnis tutela, i. testamentaria vel datua cum ea que sunt iuris naturalis tollantur: ut s. de ca. di. s. quod autem.

g ¶ Si se in adoptione, sed emancipatione filij legitima tutela non finitur: q. filiusfam. legitimus tutor esse non potest: cum, s. pater eum precedat: ut s. de ca. di. s. si. nisi in casu: ut cum manumittit ieruum maternum delatum sibi: ut s. de legi. pa. tu. s. sed forte, et tunc defertur cum sui iuris erit: ut ff. fami. her. cil. si maritus.

h ¶ Legitima. Sed quare hec legitima tantum perit? Respondeo, quia agnatio perit minima ca. di. ut s. de legi. ag. tu. s. si. et legitima inter agnatos tantum consistit: ut s. de legi. agna. tu. i. responso.

i ¶ Cetera, s. testamentaria et datua fm. d.

l ¶ Licet minima, ut q. d. def. in arrogato: ut s. e. s. i.

l ¶ Ad certum, idem si ad incertum tps. s. ad conditionem: ut s. e. s. sed et si. q. conditio ad esse et ad non esse se h're potest: ut j. de ver. obli. s. conditio.

¶ Desinunt autem. ¶ Qui remouetur a tutela propter suspicionem: vel qui in perpetuum excusantur tutores esse desinunt. b. d. Areti.

m ¶ Desinunt excusantur scilicet in perpetuum: ut quia mutus: quod dicit ut ff. de mino. l. verum, s. ex facto, nam si ad tempus non desinunt esse tutores: ut j. de excu. tu. et cu. s. qui rei publice.

n ¶ Inferius, ut j. de suspect. tuto. per totum: et j. de excusa. tuto. s. cura. Et nota q. eisdem modis finitur cura si quos habent pupilli curatores: et eodem tempore: ut C. quando tu. vel

cu. esse de l. i. Adulorum vero curatores tunc finuntur cum virilem vigorem compleuerit: minor scilicet. xxv. annis: ut ff. de mi. l. si. in fi. et j. tu. i. i. respon. nisi ad certam causam vel speciem fuerint dati, nam et tunc finito negotio finitur officium: ut s. ti. i. s. si. Item curatores aliorum: ut s. ti. i. s. furiosus: et s. aliorum: et s. sed et mentecaptis, tunc desinunt quando sanam mentem predictae persone recipiunt: ut ff. de cur. fur. l. i. s. i. et s. si.

si sunt: vel qui ex iusta causa sese excusant: et onus administrandi de tutela deponunt secundum ea que inferius proponemus.

De curatoribus.

Masculi quidem puberes et femine viripotentis usque ad. xxv. annum completum curatores accipiunt: qui licet puberes sint adhuc in huius etatis sunt ut sua negocia tueri non possint. ¶ Dantur autem curatores ab eisdem magistratibus a quibus et tutores. Sed curator testamenti non datur: sed datus confirmatur decreto pretoris vel presidis. ¶ Item inuiti adolescententes curatores non accipiunt preterquam in lite. curator eis et ad certam causam dari potest. Furiosus et prodigi maior. xxv. an-

nuum completum: et ab illis magistratibus a quibus tutores, non autem testamento dantur: dati tamen confirmantur, inuito autem non datur: nisi ad litem. b. d. Areti.

o ¶ Masculi vicesimum quintum annum, nisi impetrent a principe veniam etatis: masculi in. xx. annos: femine in decimo septimo: ut C. de his qui ve. eta. impe. l. i. et j.

p ¶ Dantur autem a magistratibus, id est a pretore: preside: proconsule: prefecto egypti: ut ff. de tuto. et cura. l. i. Item a prefecto urbis et a defensori ciuili vel iuridico alexandrie: ut s. de attil. tu. s. pe. alias si. et in acten. d. defen. ciuili. s. nulla. col. iij. et de offi. pre. v. b. l. i. s. solent.

q ¶ Sed datus, de facto.

r ¶ Pretoris, s. in urbe.

s ¶ Presidis, in prouincia.

t ¶ Item accipiunt, secus in tutore: ut ff. de tuto. et curato. da. l. necnon, et de tutel. l. ij. ut diximus, s. de tutel. s. est autem. Item videtur contra ff. de mino. l. i. in fi. sed quod ibi dicit non committi eis adultis res suas bene gerentibus ante vicesimum quintum annum: verum est ut sint rata que sunt per eos: committuntur tamen ut hic: sed restituntur ut ibi: et j. de act. s. si quis agens.

u ¶ In lite, tunc, cogit: ut ff. de tute. l. q. hz. s. si pupill. q. d. et p. de ut ibi.

r ¶ Curator, q. d. non dubites de hoc: licet aliud sit in tutore: ut s. qui da. tu. pos. s. certe.

¶ Furiosus. ¶ Furiosus et prodigis licet maioribus dantur a lege curatores agnati: illis deficientibus a iudice dandus est curator. Mentecaptis et alijs qui morbo perpetuo laborant curator a iudice dandus est. b. d. Areti.

a ¶ Furiosus, nota hos duos accipere curatorem a lege: alij omnes sunt

nunt quando sanam mentem predictae persone recipiunt: ut ff. de cur. fur. l. i. s. i. et s. si.

¶ De tutoribus. ¶ Finita tutela pupilli indiget curatoribus: ideo de ip-

sis subdit.

Masculi quidem puberes et femine viripotentis usque ad. xxv. annum completum curatores accipiunt: qui licet puberes sint adhuc in huius etatis sunt ut sua negocia tueri non possint. ¶ Dantur autem curatores ab eisdem magistratibus a quibus et tutores. Sed curator testamenti non datur: sed datus confirmatur decreto pretoris vel presidis. ¶ Item inuiti adolescententes curatores non accipiunt preterquam in lite. curator eis et ad certam causam dari potest. Furiosus et prodigi maior. xxv. an-

nuum completum: et ab illis magistratibus a quibus tutores, non autem testamento dantur: dati tamen confirmantur, inuito autem non datur: nisi ad litem. b. d. Areti.

o ¶ Masculi vicesimum quintum annum, nisi impetrent a principe veniam etatis: masculi in. xx. annos: femine in decimo septimo: ut C. de his qui ve. eta. impe. l. i. et j.

p ¶ Dantur autem a magistratibus, id est a pretore: preside: proconsule: prefecto egypti: ut ff. de tuto. et cura. l. i. Item a prefecto urbis et a defensori ciuili vel iuridico alexandrie: ut s. de attil. tu. s. pe. alias si. et in acten. d. defen. ciuili. s. nulla. col. iij. et de offi. pre. v. b. l. i. s. solent.

q ¶ Sed datus, de facto.

r ¶ Pretoris, s. in urbe.

s ¶ Presidis, in prouincia.

t ¶ Item accipiunt, secus in tutore: ut ff. de tuto. et curato. da. l. necnon, et de tutel. l. ij. ut diximus, s. de tutel. s. est autem. Item videtur contra ff. de mino. l. i. in fi. sed quod ibi dicit non committi eis adultis res suas bene gerentibus ante vicesimum quintum annum: verum est ut sint rata que sunt per eos: committuntur tamen ut hic: sed restituntur ut ibi: et j. de act. s. si quis agens.

u ¶ In lite, tunc, cogit: ut ff. de tute. l. q. hz. s. si pupill. q. d. et p. de ut ibi.

r ¶ Curator, q. d. non dubites de hoc: licet aliud sit in tutore: ut s. qui da. tu. pos. s. certe.

¶ Furiosus. ¶ Furiosus et prodigis licet maioribus dantur a lege curatores agnati: illis deficientibus a iudice dandus est curator. Mentecaptis et alijs qui morbo perpetuo laborant curator a iudice dandus est. b. d. Areti.

a ¶ Furiosus, nota hos duos accipere curatorem a lege: alij omnes sunt

datini: vt caute hic colligitur: z. j. pri. §. z. C. de epis. audi. l. i. §. de crea-
tionibus. Accur.

b ¶ Sed solent. s. agnatis deficientibus vel non habilibus constitutis:
vt. C. de cu. fu. l. si. §. sin autē.

c ¶ Inquisitōe. et hoc rōe furoris vel demētie: nisi iste persone sint mi-
nores vigintiquinque an-
nis: z. tunc ratione etatis
tutores vel curatores re-
cipiunt: vt. ff. de tutel. qui
habet. §. quod autem.
Item nisi sint in potesta-
te: vt. C. de curato. fu. l. si
na. §. i.

d ¶ Dandi sunt. s. ab his
quos modo i superiori. §.
dicimus.

e ¶ Interdum. ¶ Si
tutor pupilli non est ido-
neus: vel si ad tempus ex-
cusatur: datur pupillo eti-
a curator. Hoc dicit A-
retinus.

f ¶ Idoneus. vel ratione
paupertatis: vel quia nō
est industrius vt decet:
fidelis tamen est z. dili-
gens: alias repelleretur
propterea: vt. j. de susp. tu-
to. §. penul. z. fina. z. C. §.

susp. tu. l. pietatis. bene dico cura. z. non tu. quia zc.

g ¶ Dari non potest. fallit hec regula in casibus sec: vt si detur tutor lo-
co tutoris surdi vel muti vel furiosi: vt. ff. de tutel. penul. Item z. si ha-
bet tutorem ratione rerum vnius prouincie: poterit habere alium ratō-
ne rerum quas habet in alia prouincia: vt. ff. de excu. tuto. l. propter li-
tem. alias. l. licet. §. fin. z. C. in quibus ca. tu. ha. da. tu. pos. l. si. Itē ma-
ter z. ante q̄ nubat tutrix existens alium petit tutorem dari: vt in au-
cten. de nup. §. si vero tutelam. Sed ratio est: quia abire nūc speratur:
vt. C. communia de le. l. si. §. ij. Item z. quando ad tempus est relega-
tus vel excusatus vel remotus. nam interim tutor datur: vt. C. in quib⁹
ca. tu. ha. l. penul. Item si quis tutor sit apud hostes non vt seruus: sed
vt legatus vel transfuga: alius datur: vt. ff. de tutel. l. si quis tutor. Item
si reipublice causa absit potest alius dari: vt. ff. de tutel. l. quesitum:
z. ff. de suspectis tuto. l. tutor. §. si quis affuturus. Sed secundum. P.
in his omnibus casibus tutor pro curatore accipitur: et hec regula nō
fallit. Sed cum littera in omnibus supradictis legibus de tutore fa-
ciat mētionem: ab ea non discedamus: vt. ff. de leg. iij. non aliter: et
ff. de exerci. l. i. §. igitur. Sed que est ratio: cum vbiq; dari possit cu-
rator: habenti curatorem vel tutorem: sed tutor non potest dari haben-
ti tutorem? Respondeo. q̄ tutor qui prius dabatur habebat plenam
potestatem. j. titu. ij. §. datus: et supra de tutel. §. i. z. ita q̄ alium se-
cum in eadem plenitudine admittere non potest: sed non sic in cura-
toze qui rebus datur: vt. C. de nupt. l. in copulandis. Unde tutor
auctorizatur hereditate adeundo: quod in curatore pupilli non est: vt
ff. de ap. l. cum in vna. §. tutor. Sed nonne tota die inuenimus vnus
pupillū plures habere tutores: vt. C. de adm. tuto. l. ij. Respondeo.
illud est quando simul dantur. nam quedam sunt simul bene que nō
valent si fiunt separatim: vt duorum reorum obligatio: vt. j. de duob⁹
bus reis sti. §. i.

h ¶ Item si testamento. posuit exemplum de legitimo: nunc de datiuo
z. testamentario minus idoneo.

i ¶ Idoneus. i. sufficiens.

j ¶ Item ad tempus excusantur. nam aliquis quandoq; in perpetu-
um: quandoq; ad tempus: vt patet per multa exempla. j. de excu. tu.

z. cu. §. i. z. quasi p totum ti.

k ¶ Curatores. vel etiam tutores: vt supra proximo. §. dici:
scilicet prout iudici videbitur: vt. C. in quibus ca. tu. ha. l. i. et
ij. Sed quid si tutor pupillo non sit: an dari possit curator?
Respondeo sic: vt argu. a contrario sensu sumitur: vt. ff. de

tuto. et cura. da:
ab. l. curator.
quod est vali-
dum. ff. de offi.
eius cui man. est
iurisd. l. i. §. bu-
ius rei. nisi sit cō-
trarium legi. l.
nemo. C. de iu-
risdi. om. iudi.
vel rationi natu-
rali conuenienti.
vt. C. de epis.
z. de.
¶ Quod
si. ¶ Si pupil-
lus sit infans vlt
absens: et tutor
infirmis vel a
lia necessitate im-
pediatur potest
actor pupillo cō-
stitui. Hoc dicit
Aretinus.

De satisfactione tutorum vel
curatorum.

l ¶ Aduersa: id est infirmitate q̄ valitudini et sanitati dīa ē.
m ¶ Necessitate. vt quia longo tempore absuturus est: vel
sua maiora negocia habet pertractare: vel alias similes ne-
cessitates: vt. ff. de procura. l. filiū famili. §. fina. z. l. sequen. et
l. post litem: et l. sequen. vsq; ad l. que omnia. Et nisi huius-
modi necessitas sit non potest secundum quosdam: vt. C. qui
da. tuto. vel cura. pos. l. curatorem: et l. curator. immo certe et
si quecumq; alia sit iusta quoquo modo: vt. ff. de administra-
tore. decreto. et hec eadē sunt in curatore: vt. C. de ap. si actor.

n ¶ Absit. Si enim presens sit et habet intellectum: et i-
am procuratorem cum auctoritate tutoris facere potest:
vt. C. de procuratoribus. l. neq; Absit. idem in sex mēribus:

o ¶ Elit. pretor vel preses: vt sequitur. Et q̄ hic dicitur
actor alias adiutor dicitur: vt. ff. de tutel. l. solet. alias cura-
tor: vt. ff. de tuto. z. cura. datis ab his. l. in omnem. alias procura-
tor: vt. C. de procura. l. neq;. Et nota hic varia nomina eo-
rum qui aliorum facta agunt vt actor: vt hic iam dictum est.
Item tutor qui datur pupillis. supra de tutel. §. est au-
tem. Item curator qui datur adultis vel etiam furiosis vel
similibus: vt supra eodem in principio: et §. furiosi: et §.
sed et mentecaptis. Item procurator qui aliena gerit ne-
gocia cum mandato: vt. ff. de procuratoribus. l. i. Item ne-
gociorum gestor qui sine mandato gerit: vt infra de obliga-
tio. et quasi contract. §. i. Item iconomus cui res ecclesi-
astica gubernanda mandatur ab episcopo cum cōsensu fratru
vel capituli: vt. C. de sacrosan. eccl. inbem⁹: et. C. de epi. et cle. l.
oēs. §. hoc proculdubio. et nihilominus dī hypocritarum: vt i
aucten. quō oportet epis. §. non aliter: et. §. neq; autem: et. §. si
vero vt presertim. Item iudicus qui sic grece dī: latine singu-
lorū causas dicens: vt. ff. de mu. z. ho. l. munerū. §. de fēsores.
q̄nq; tñ actor z. iudicus p eodē ponunt: vt. ff. q̄ cuiusq; vni-
uer. l. i. §. pe. z. l. item eoz. §. actori. facit ad h. ff. auctōrita. tu.
vel cu. p totū. vel ēt dic q̄ differunt vt ibi notatur. sin dicta. l.
quod cuiusq; vniuer. zc.

¶ De satisfdatione tu. vel cu. Diximus dandos tutores vel curatores ratione etatis: ne tñ et cetera. Accur.

Et tamen. **¶** Totus iste titulus diuiditur in tres partes principales. Primo ponit qui teneantur satisfdare et qui non. Secundo qd illi qui non teneantur sa-

tisfare si satisdant preferatur socijs in administratione. Tertio qui officiales teneantur de satisfdatione non ex acta vel non idonea. Secunda ibi. Sed est. Tertia ibi. Sciendum. Item prima sub diuiditur in duas partes. Prima primo ponit regulam. Secundo duas sententias. Secunda ibi. Sed hoc. Et. h. intendit. Tutores et curatores tenentur satisfdare: nisi fuerint testamentarij: vel datui ex inquisitione. hoc dicit. Aretinus.

a Consumantur in totum.

b Diminuantur pro parte.

c Pretor. sic et prefectus vrbis et preses prouincie: vt. s. ti. l. s. ij.

d Satisfdant. rempublicam sal. fo. vt diximus. s. de tute. s. i. s. cum fideiussores: vt. ff. rempub. sal. fo. l. non quasi. in principi. et de preto. sti. l. pretor: et. ff. qui satisfda. co. l. i.

e Perpetuum. id est generale. sic. C. de eden. l. edicta. alias pro tempore ponitur: vt. ff. pro socio. l. i. et. j. de verb. obli. s. at si quis.

f Approbata. idem in curatoribus in testamento datis: licet curatores non dentur in testamento regulariter: tamen si dati fuerint confirmantur decreto pretoris vel presidis. sic. s. titu. pro ri. s. ij. et tunc liberantur a satisfdando vt tutores: vt hic et. ff. de confirman. tute. l. si filio: et. l. in confirmando: et. l. seq. et. l. vtilitatem. secus in dato a matre: vt. ff. de confirman. tute. l. i. ad fi. legis. alias. C. eo. titu. l. i. Sed quare secus? Respondeo: qui a firmum est consilium patris et non matris: vt ar. j. qui. ali. l. in fi. i. Respon. et. j. de iniur. s. i. et quod dicit in testatoribus idem in tutoribus in codicillis datis dicam: vt. ff. de testa. tu. l. iij. alias. l. iij. et facit ad hoc. C. de epis. au. de creationibus.

g Item ex inquisitione. i. dati a iudice cum inquisitione: vt. s. de attil. tuto. s. sed hoc iure.

h Idonei. id est presumptione iuris: contra quam non admittitur probatio in contrarium. sed si contra apparet tenebitur ille qui dedit: vt. j. eo. s. sciendum. Sed hoc fallit in curatoribus furiosis qui satisfdant si non habeant idoneam substantiam: licet sit cum inquisitione datus: vt. C. de cu. fu. l. finali. s. siquidem: et. s. si vero non talis. Item debent iurare isti oēs bene age-

re: id est non premittere vtilia: et non facere inutilia: vt in aucten. vt bi qui ob. res. per. mi. s. fi. col. vi. Si ergo testamentarij nec datui satisfdant: qui erunt illi qui satisfdant? Respondeo. legitimi: nisi in casu: scz patronus: pro libertis: vt. ff. de le. tu. l. legitimos. s. i. Item datui quando non fiunt cum inquisitione: vt. C. de auc. pres. l. fi. et nisi satisfdant non

natur est: vt et ipse solus administrat. Itaqz p se non potest petere satisfdationem a cotutore suo vel concuratore: s; offerre debet vt electionem concuratori det: vel contutori suo: vtz velit satis accipere vel satisfdare. Qd si nemo eoz satis offerat: siquidem ascriptus fuerit a testatore qs gerat: ille gerere debet. Qd si non fuerit ascriptus: que maior pars elegerit: ipe gerere debet: vt edicto pretoris cauetur. Sin autem ipsi tutores dissenserint circa eligendum cum vel eos qui gerere debet: pretor partes suas interponere debet. Idem et in pluribus ex inquisitione datis comprobatus est: id est vt maior pars eligere possit: per quem administratio fiet. Sciendum autem est non solum tutores vel curatores pupil-

secordant in eligendo. Quarto extendit ad datuios dictum in testamento. Secunda ibi. Quod si nemo. Tertia ibi. Sin autem. Quarta ibi. Idem et in pluribus. Areti.

i Sed et si ex testamento duo possint: et vnus nunc tñ psequitur. s. de testamento: s; i. s. dicit de alio. Item h eadem in curatoribus pluribus loci sunt: vt ff. de admi. tu. l. iij. s. qd in tutoribus. Item qd in legitimis: Item. idem: cu sit eadem ratio: ne deterius negotia p plures exerceant: vt. ff. de admi. tu. l. si plures. s. apparet ergo.

l Itaqz vel satisfdare. sic. j. de inuti. sti. s. si alteri. in fi.

l Ascripti. s. in testamento vel aliter appet et voluntas euidenter: qz dicit in satisfdatione qs pferri d; vt edicto. qd si non fuerit ascriptus: que maior pars elegerit ille gerere d;.

m Maior. dum oēs velint p vnū administrare. alias. n. non compellentur: s; oēs gerere possint si velint: vt. ff. de admi. tu. si plures. s. fi. et. l. vel in partes. Et nota hic ar. qz statur maiori parti. sic. ff. de pac. l. iurisgen: s. vl. et. l. maior: et. l. pcedente. s. fi. et. ff. de testamen. l. iij. s. ij. ibi. Alias numerus testium et argu. contra. ff. de ser. rus. pre. l. fundum: et. ff. communia pre. l. fi.

n Ut edicto pretoris. s. qd non habemus.

o Partes suas. id est se et officiales suos et milites iusticie. Sed cur non committitur fortune vt alias. C. commu. de le. l. fi. i. Respon. et. j. de le. s. adoptois. Respondeo. non ita alterius factum: scilicet pupilli possunt fortune committere vt suum proprium. et concor. huc. ff. de leg. i. l. huiusmodi. s. fi. et. ff. de usufruc. l. si cuius. s. s; si inter duos. Ar. s; in eo. ti. l. quoties si duobus. i. Item.

p Idem et in pluribus. idem et p oia: vt. s. nisi qz hic a testatore non potuit scribi qs gereret: cu nihil dixerit de tutela. na non darent ex inquisitione si essent testamentarij: vt. s. de attil. tu. l. Item.

administrant: vt. C. de in. vel cu. qui sat. non de. l. fi. et fi. et secundum hoc sunt quattuor genera tutorum: scz testamentarij. Item legitimi. Item datui cum inquisitione. Item datui sine inquisitione: vt dñi e.

¶ Sed et si ex testamento. Si fuerint tutores testamento dati plures vel ex inquisitione: potest vnus offerre satisfdationem et solus administrare: nisi etiam alius voluerit satisfdare. Si autem nullus satisfdat ille solus gerit quem testator elegerit vel maior pars eoz. Et si discordant coguntur a iudice concordare. h. d. Et diuiditur in quattuor partes. Primo qd contutor tenetur tutori satisfdare: vt in administratione preferatur. Secundo qd fiet si nullus ex contutori bus vult satis offerre de indemnitate. Tertio quid agendum cum tutores di-

Sciendū. Qui tenetur accipere satisfactōem a tutore si non recepit vel minus idonee tenetur subsidiaria actōe: q̄ ē et transit contra heredes. et pōt tutor vel curator cogi satisfacere ē et captis pignorb⁹. h. d. et dividitur in quattuor ptes. Prio q̄ official' dūenit subsidiaria actōne. Secdo qm̄ t in qb⁹ casib⁹ teneat. Tertio ad heredes extēdit. Quarto ponit nouum casum: videlicet q̄ tutor cogit satisfaci. Secda ibi. Subsidiaria. Tertia ibi. Que q̄ des. Quarta ibi. Quib⁹ p̄stitutōibus. Aretinus.

a **I**terisq̄. vt furiosis et mentecaptis: vt. s. ti. i. §. furiosi. et. s. s. et mētecapti.

b **I** Accipiunt. vt magis a. qd̄ dic vt dicitur. j. e. §. ne q̄ aut.

lis vel adultis ceterisq̄ personis ex administratione rerum teneri: sed etiā in eos q̄ satisfactōnes accipiunt subsidiariam actionem esse: que vltimum eis presidium possit asserre. Subsidiaria autē actio datur i eos: qui vel omīno a tutoribus vel curatoribus sa-

¶ Frē eis. s. pupillis ⁊ si
emilibus.

Subſidiaria. ſ. tutele
vtilis contra eū q̄ maluz
dederit tutore. vel vtilis
neg. ge. quando malum
curatorem. nā eadem vtil

in migratū dat: q̄ in administratōe directa dat: z vsure veniūt vt in pri-
ma: vt. ff. de magistra. con. l. fi. z. C. e. l. pe. Subsidiaria aut̄ dī penalis
aptitudine: vt. l. aq̄. l. actio dī penalis aptitudine: vt. j. ad. l. aq̄. l. §. his
aut̄. nā. nec illa sp̄ penalis ē: neq̄ sp̄ in subsidium dat: qz q̄nq̄ agit aſi
q̄ conueniant oēs tutores: vt colligit̄ ex his q̄ dicunt̄ in hac glosa cir-
ca finem. Quare ad hōz euidentiā distingue: aut fuit vnus tutor: vlt̄ ma-
gistratus: vt hic. Si nō plures: z tunc aut oēs gesserunt tutelā aut cu-
ram: aut nullus: aut alter tm̄. P̄rio casu oēs conueniunt aſi migratū:
vt. ff. de admi. tu. Lucius. §. pe. et de magistra. con. l. duo. In secundo
idem: vt. ff. de admi. tu. si plures. In tertio subdistingue: aut fuit subdi-
uisa tutelē administratio p̄ iudicē vel testatōe: aut non. p̄rio casu p̄ sua
gestione q̄s cenerur z non p̄ alteri: z postea migrat̄ in subsidium. ff. d̄
admi. tu. l. Lucius. §. pe. z. C. de diui. tu. l. ij. Sed tñ in q̄ttuor casib⁹ vn⁹
p̄ alterius parte tenet̄: post magistratum. s. si tutorem vt suspectum re-
mouendum non remouit: vel tarde remouit: vel remouēdo iura pupilli
p̄didit. vel nō eregit satisfactōem rep̄u. sal. fo. cū videret eū non soluē-
do: vt in dicta l. C. de diui. tu. l. ij. z. ff. de admi. tu. l. lucius. §. pe. sc̄do casu
conuenitur p̄mo gerēs: sc̄do magistratus. tertio nō gerens nisi in di-
ctis q̄ttuor casibus vbi conuenitur et q̄ non gessit ante migratū: vt. C.
de diui. tu. l. ij. z. ff. de admi. tu. l. et̄. z. l. emilius. in fi. z. l. tutores tres. z
dicti in. l. i. ff. de tu. et rō. distrab. z in. l. i. C. de trasactio.

e ¶ Idonee. aduerbium ē. ⁊ facit ad b. ff. de magistra. comue. l. i. §. scē,
dum: ⁊. §. exigere.

f. ¶ Que qdē. s. tutele actio subsidiaria. vel nego. gesto. vt diximus:
¶ Rñsis. vt. ff. de mañra. conue. l. i. §. sciēdum ē. 2. l. qd ad heredem

h *Ex constitutionibus, vt. C. de ma. con. l. ij. z in alijs grecis constitutionibus, sed aliter heres tenetur: quia de dolo z lata culpa tantum. aliter defunctus qui etiam de leui culpa tenetur: vt. ff. de ma. con. l. non si militet.*

i ¶ Quibus dñstituitōib⁹. s. grecis.

¶ **L**aqueat. s. rē pupilli saluā fore.

¶ Coerceant. fait ad B. ff. de adm. tu. l. i. rñ. r. ff. d. dam. infec. l. iij. §
ij. r. ff. de li. ag. si q̄s a li. §. si q̄s ex his: r. C. de suspec. tu. l. iij. r. ff. dñe.
inspi. l. i. §. qd ergo.

in ¶ Neg. vrbis. scilicet romane p. excellentiam. vt. s. de iure na. §. sed
quotiens. Item facit ad hunc. §. ff. de magistra. con. l. i. Sed contra est
ff. de admi. tu. l. emilius. Sed distingue tria genera iudicum. quidam
possunt dare tutorem & non exigere satisfactionem. de quibus hic loq̃r.

Alii ⁊ dare ⁊ exigere: de quibus ibi dicit. Alii exigere et non dare: vt tabelliones ⁊ aliquis miles iusticie cui talia committuntur: ⁊ isti tenentur in subsidium: vt. s. de artill. tu. s. penul. ⁊ ti. ⁊ de magistra. con. l. fi. Item estimatores patrimonij pupillorum: propter quorum prauam estimationem viliores fideius

fores accepti sunt:
vt. ff. de ma. con.
l. i. §. diuus. qui
erant dandi pro
rei qualitate: vt
ff. de in ius vo. l.
i. 7 qui satisfacere
cogi. l. vero. §. pri
mo.

Quibus cōstitutionibus ⁊ illō
exprimit: vt nisi caueāt tutores
⁊ curatores pignozib⁹ captis co-
erceant⁹. Necq̃m aut pfect⁹ vrbis
neq; ptoz neq; p̃ses puincie neq;
q̃sq; ali⁹ cui tutores dādi⁹ ius est.
hac actione tenebit⁹: s; hi tātmō
q̃ satisfactionē erigere solent.

De excusatōib⁹ tutorū vel cura.

Exculā aut tutores vel
curatores varijs et cau
sis. plerumq; propter li
beros; siue in potestate sua sint;

n **D**andi. tan-
tum solent: alias
debent: sed isti
nec debent nec so-
lent: ut dixim⁹.

o ¶ De excusa-
tionibus tutorum
vel curatorum :
nunc dicit quod
s. qui. mo. tu. fi.

§. fi. pmissit.

De excusatione tutorum vel cura. Quia. s. vñum ē de tutoribus ⁊ cura. verum quia hi varijs et causis excusari solent ideo merito subdit de excusatione tutorū ⁊ curatorū. **Moys.**

Causant. ¶ **Hec** Tot' iste titulus diuiditur i sexde-
cim partes. Primo ponit qualiter quis excusetur a
tutela propter numerum liberorum. Secunda ibi.

Item diuus. qualiter excusetur qui impeditur negocijs fisca-
libus & republice. Tertia ibi. Et qui potestatem. qualiter q̄s
excusetur propter potestatem. et iurisdictionem. Quarta ibi.

Item propter qualiter excusetur propter litem precedere cum pupillo vel adulto. Quinta ibi. Item tria, qualiter excusetur propter numerum tutorum. Sexta ibi. Sed propter quali-

propter numerum tularum. Sexta ibi. Sed propter quali-
ter excusetur propter vbertatem. Septima ibi. Item propter
aduersam. qualiter quis excusetur propter infirmitate. Octa-
ua ibi. Similiter. qualiter excusetur propter inuicem. Decima

na ibi. Similitur, qualiter excusetur propter imperitiam litterarum. Nona ibi. Item si propter inimicitias, qualiter quis excusetur propter inimicitias. Decima ibi. Item is qui: qualiter

quis excusetur propter controuersiam status. Undecima ibi.
Item in maior. qualiter quis excusetur propter etatem. Duo/
decima ibi. Item et in milite. qualiter excusetur propter mi/

litiā. Decimatercia ibi. Item rome. qualiter excusetur propt̃
exercitium liberalium artium. Decimaquarta ibi. Qui autē.
in quantum tempus potest quis se excusare. Decimaquinta

ibi. Qui tutelam, qualiter quis excusetur a cura pupilli sui v^l
v^l vxoris sue. Decima sexta ibi. Quis autē, declarat q^d fallia ex
cusat io non prodest. Et prima pars, b. d. Tres liberi romē: et

quai tuor in italia: et quinq; in prouincijs prestant excusationē
a tutela vel cura. Adoptiui uero non computantur. Nepo-
tes uero in locum filij uocantur: nec liberi mortui computantur:

nisi pro repub. decesserit, h. d. Et diuidit in quos pres. Pri-
mo ponit qd plures et varie cause sunt qb' qs a tutela vel cu-
ra et cusat. Secdo ponit aliter qs pp liberos excusat. Tercio

quod: liberi habent excusare: seu pp quos liberos q̄s excuset
tutela vel cura. Quarto fortificat dictū suū p simile rōem dī
ueri endo. Quinto declarat q̄ liberi sint illi q̄ n̄stant excusatio

mem. Secda ibi. **P**lerumq. Tertia ibi. Si enim tres. **Q**uarta
ibi. **E**xemplo. Quinta ibi. Sed ad optima. **A**reti.

9. *De obediencia, dignitate et rebus suis.* VI. II. de vacat. III. I. ij.

a ¶ Emancipati. nisi pater filio emancipato curator petatur. tunc enim non excusatur a cura emancipati: vt. ff. e. amicisimos. §. si. Vel dic qd lz faciat cōtra stimulos naturales: tñ bñ pōt: vt ibi innuitur.

b ¶ Rome. hoc est in ciuitate romana: et vsq; ad centesimz miliarium: vt. ff. de offi. pre. vrb. l. i. alias. iij. §. cñ vrbem. Accur sius.

c ¶ In prouinci is quinq; Sed nunquid ille p uincie que alias habent ius ciui. italiez hoc habe bunt? Respon. non: quia illud p pter tributa con ceditur eis: vt. ff. de cēs. l. i. z. l. si.

d ¶ Munerum. i. oneruz ciuilit: vt de curionatus. secus si patrimo nij sit onus: vt. ff. de va. mu. l. serui. §. numerus: z. §. qui patrimonioz rum: z. l. bis one ribus. i. Rñso: z. C. qui mili. non possunt. l. i. l. x. Item secus in honoribus: vt. ff. de va. mu. l. iij. z. l. in honoribus. Itē secus in oneribus que honoz in herent: vt. ff. de va. mu. l. serui. §. numerus.

e ¶ Munus publicum. auctoritate. nam datur inuitis: vt. C. de decur. l. null. l. i. x. z. facit. ff. de verborum signi. l. si pupillus. §. munus. Sed contra. ff. eo. arde. §. tutela. sed non est pu blicum munus: vt ibi dicitur vtilitate: licet auctoritate sic: vt b dicitur. sed vtilitate publicum est secundario: quia expedit rei publice zc. vt. §. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fina. Item contra. ff. eo. spadonem. §. qui accepit: z. l. non tantum. §. non omnia. Sed licet ibi generaliter remissionem publicorum mu nerum habuit: tamen ex generali remissione non continetur tutela vel cura fauore pupillorum z adultorum: sicut z alias de generali dicto quedam excipiuntur: vt. ff. de leg. iij. l. vroz rem. §. felicissimos: z. ff. de procu. pom. i. Rñ. et. ff. de li. le. l. auz relis. §. Caius.

f ¶ Non profunt. z hoc dico ad excusationem: sed bene acqui rebant ei. s. pñ adoptiu: vt hic z. ff. de va. mu. l. serui. §. adop tiui. maxime hodie: cum nihil ad pñm adoptiuum transeat: vt. §. de adop. §. sed hodie.

g ¶ Naturali. licet adoptiuo non profut: vt. §. s. pñ. i. Rñ. z fin b pñcta ibi: dati. vel dic dati i adoptrōez naturali pñ. i. a uo vel proauo.

h ¶ Profunt. scilicet arroganti: cum transeant in familiam eius: vt. §. de adop. §. sed hodie. in fi. §. z. §. sequen. et secun dum hoc fiet hic mentio illius noui iuris: z punctabis ibi: na: turali patri.

i ¶ Item nepotes patris. apparet qd eo mortuo tantum pro sunt: eo autem viuo non profunt: vt hic cum dicit. in locum pa tris zc. vt. C. de his qui numero li. l. iij. l. i. x. Sed nunquid om nes loco vnus computantur? Respondent quidam qd non. Sed contradicunt leges. expresse. nam loco vnus numerant

tur quotamq; sunt: vt in greca lege. ff. eo. l. ij. §. quotamq;. nam etiam in successione loco vnus pputantur: vt. j. de here. que ab intesta. §. cum filius.

l ¶ Non profunt. quia non sunt in potestate sua: vt. §. de patria pos test. §. fina. hec ratio non est bona: vt. §. eo. in pñci. dicit enim de emā

amittunt. Hi enim qd p repu. ce cidentur: in perpetuū p gliaz viue re intelligunt. ¶ Item diu' mar cus i semestribus' rescriptit eñ q res fisci administrauerit: a tute la vel a cura qdñ administrat' excusari posse. ¶ Itēz bi qui rei pu. causa absunt' a tutela z cura excusantur'. s. z si fuerit tutores vel curatores dati: deinde reipu. cā ab eē ceperit: a tutela vel cura excusāt': quaten' reip. cā absunt: z iterea curator loco eoz dat: q si reuersi fuerit recipiunt on' tute le. nā nec ani habēt vacatiōez: vt Papias' rñsoz li. v. scripsit. naz hoc spaciū habēt ad nouas tute lavocari. ¶ Et qd prātē' aliquā ha bent se excusare possunt: vt diu'

nator. alias. §. si seruis. vbi seruis viuūt z pro mortuo reputat quo ad ius ciuile: vt. ff. de re. iur. qd attinet: z. l. seruitute.

¶ Item diuus. ¶ Procurator: fisci excusatur a tutela vel cura: h. d. Aretius.

p ¶ Semestribus. id est in sex mensibus quibus dabant operam stu dio. nam in alijs sex mensibus dabant operam imperatores belloz stu dio: vt. ff. de origi. iur. l. ij. §. ex his. in pñci. vltimē charte. Vel dic qd nouem erant libi in illis sex mensibus compositi: quod in idē recidit. q ¶ Administrat. qui dicitur procurator fisci. z facit ad hñc. §. §. de cur. §. item in locum.

¶ Itēz bi qd. ¶ Absens cā reipub. a tutela vel cura noua i totū excu latur: z ab antiq aut durate absentia. h. d. Areti.

r ¶ Absunt. vel absuturi sunt: vt. ff. de pec. l. filiussa. §. si.

s ¶ Excusantur. hoc primum responsum loquitur quando eo existente in absentia reipubli. cā datus fuit tutor vel curator: quo casu perpetuo excusatur: si per viginti annos militauerat vel compleuerat militie spaci um: z non ignominiose submissus est. alias qui infra quinquenniu mis sus est: puta quia infirmus nullam habet excusationem: qui post quin q; annos habet annum: qui post octo annos habet bienniu: qui post duodecim habet trienniu: qui post sexdecim habet quadrienniu: q post viginti excusationem perpetuam habet: vt dictum est: z. ff. e. sed z si milites. §. i. z. ij. z. iij. z. iij. z. v. et. §. qd q. vsq; ad. §. quam quidam i necessarios.

t ¶ Excusantur. si hoc postulauerint prius z etiam alium auctorem vel curatorem penerint: alias non: vt. C. si tuto. reipub. cau. l. i. z. ff. de admi. tu. tutores. §. q se.

¶ Et qd. ¶ Habens publicā prātem a tutela hz excusatōem: s. nō a iam suscepta. h. d. Areti.

u ¶ Potestatem. vt quia sit prefectus vigilum vel annone: vt. ff. eo. l. administrantes. z similes qui potestates vocantur: vt. C. de mo. mul. l. eos. secus si sit circa latus principis. ceptam enim non complebit: vt ff. e. legisperitos.

apato. vnde dicas non profunt aucto materno: quia alij profunt: vt. C. de mili. test. l. v. z. si.

l ¶ Superstites. id est viui.

m ¶ Defuncti. idem et in non natis: licet conce ptis: quia quo ad hunc casum nō sunt pro natis: vt. ff. eo. l. ij. §. qui autem in ventre.

n ¶ Qui in acie. scilicet principis: vt. §. de adop. §. femina.

o ¶ Per gloriam. nota mortuum viuere per glo riam: vt. ff. ad. l. aquil. l. qua actione. §. si quis in colluctatōe. Et econtra quis fingitur mortuus q viuit per vituperium: vt deportati: vt. ff. de con tra ta. l. i. §. i. z. §. penult. i. fi. z. ff. de dona. inter virū z vro. l. cum hic. §. si do

a Sed susceptam. vt. ff. pr. §.

b Item propter litem. Item propter litem quam quis habet cum pupillo nemo excusatur a tutela nisi sit omnium vel maioris partis bonorum. h. d. Areti.

c Item propter litem. nisi forte immo et sine forte. vel etiam si de maiori parte bonorum pupilli sit controuersia: vt. ff. e. l. per litē. i. rñ. et facit. C. e. si vt allegas: et. ff. de au. tu. §. si. et. C. q. da. tu. possunt. l. creditoris. sed hodie non potest creditor vel debitor esse tutor: vt in aucten. vt hi q. ob. p. §. l. col. i.

d Hereditate. si ipsi pupillo a patre delata vel a quocumque non curo. ppter magnitudinem eius litis ponit de hereditate.

e Item tria. Tres tutela onerosa diuersorum patrimoniorum non affectate tamdiu prestant vacationem quam diu durat. h. d. Areti.

f Item tria onera. no. dicit onera. quattuor enim posset habere tutelas que sibi excusationem non daret si sint leues vel leuissime: vt hic. Item no. q. dicitur tria onera. tres. ii. posset habere: et tamen pro vna

computantur: puta fratrum: vt sequitur. non enim numerus pupillorum plures tutelas facit sed patrimoniorum separatio: vt. ff. e. tria: et. l. si is. Item q. dicit non affectate no. nam si dedisset operam: et sic affectasset eas habere. ar. ff. si quis cau. l. ij. §. si. non prodesset: q. non videretur onerosa: vt et alias qui data opera reipublice ea abest: vt. ff. ex qui. cau. ma. l. et qui data. et facit. ff. si quis cau. l. ij. §. si tñ: et. ff. ad. l. cor. de fall. v. rñ. §. l. Item hec tria onera in domo vna esse sufficiunt: vt si pater vel filius gerat omnes excusentur: sed non computantur: nec ad alium tutorem teneantur: vt. ff. e. l. diximus. §. si. et. ff. de ritu nup. si quis tutor. Item honorarius hoc nomine non computatur: vt. ff. e. l. padonem. §. si cuius tatis: et. l. si quis tutor.

g Sed et propter paupertatem. Qui probat se esse ita pauperes q. tutela vel cure superesse non possint: excusantur ab eis. Hoc dicit Aretinus.

h Imparem. id est si non habeat tantum in bonis quantum et pupillus cui datur tutor: vt hic et. ff. e. l. paupertas. alias autem dicitur pauper qui non habet quinquaginta aureos in bonis: vt. ff. de accu. nonnulli. Vel dic verius cum esse hic pauperem et imparem oneri qui sic laboribus est implicatus ppter paupertatem: vt tutela superesse non possit: cum forte in agro est tota die esse oporteat. Nec. n. placet prima expositione: cum hoc munus magis obsequio persone quam in aliqua erogatione consistat. vñ pauper talis non nocet: dummodo possit superesse tutela: vt. ff. de mu. et ho. no. cura. §. inops: et. §. ti. i. §. si.

i Docere. i. pbare.

k Item propter aduersam. Infirmitas excusationem prestat a tutela vel cura. h. d. Areti.

l Aduersam. vt si est surdus vel mutus vel perpetua valitudine detentus: vt. C. qui mor. l. i. qui moribus prout durauerit excusat. sed tutor non excusatur: sed interim tutor datur secundum Jo. vt. ff. e. l. no. so lum. §. si. et seq. duabus. l. vsq. ad. §. sunt autem. Sed quidam ex supra

dictis etiam si velint non admittuntur: vt surdus et mutus: vt ff. de tute. l. i. §. penul. et. §. si. quare dic q. qñ ad eos iproprie ponit excusatio: vt. §. e. §. minores.

m Similiter eos qui. Homo simplex et ignarus litterarum habet a tutela excusatio. h. d. Areti.

is quidem negociis interesse potest excusatio locum habet. Si militer eos qui litteras nesciunt esse ex-usandos diuus prius rescripsit: quamvis et imperiti litterarum possunt ad administrationem negotiorum sufficere. Item si propter inimicitiam aliquem testamento tutorem pater dederit: hoc ipsum prestat ei excusationem: sicut per contrarium non excusantur qui se tutelam patri pupillorum administraturos promiserunt. Non est autem admitte dam excusationem eius qui hoc solo utitur: q. ignotus patri pupillorum sit diui fratres rescripserit. Item ppter inimicitias quas quis cum pre pupillorum vel adultorum exercuit: si capitales fuerit nec

n Nesciunt. si simplices sunt vel rudes: aliud si sunt sagaces in negociis: tunc enim non excusantur: vt subicit. quis et cetera: vt. ff. eo. athlete. §. penul. et fina. Et no. litterarum ad aliqua admitti ad que non recipitur illitteratus: vt. C. de potu. l. ij. et in aucten. de iudi. §. i. colla. vi. Et nota melioris conditionis esse sapientem quam stultum.

o Item si pp. Darus tutor in testamento propter inimicitias excusationem habet. Qui

vero promisit administrationem excusationem perdit. h. d. Areti. Item si propter. vt quia sic dicit: ideo cum do tutorem: vt debitis supponatur: et a pupillo veretur. Et nota q. tribus casibus excusat inimicitia: vt si ideo dedit vt dictum est hic. Item et quando interuenit post testamentum. Item et secundum quosdam etiam quando ante testamentum: si tamen fuit capitale certamen. In quarto casu non: vt si ante testamentum facta fuit et non capitalis: q. videtur remississe: ex quo in testamento dedit tutorem: vt. ff. e. athlete. §. dat remissum idem: put e ibi in lra prius: vt. §. e. §. inimicitie.

p Promiserant. licet alias habent excusationem: vt hic et. ff. de tute. ex sententia. in fi. et hoc ubi promisit vel sic se iactauit. Quid autem si in testamento se tutorem scripsit. Respondo. non erit tutor nisi vel euidenter idoneus appareat: vel pater eum confirmauerit: vt in dicta. l. ex sententia: et. ff. ad. l. corne. de fal. v. rñ. §. i. Accur.

q Non esse. Ex eo q. quis non cognoscit preem pupilli non excusatur a tutela. h. d. Areti.

r Ignor. sed is excusatur q. ibi domicilium non habet ubi datus est: vt. ff. e. l. si in fi.

s Item propter. Inimicitie capitales si reconciliatio non sit secuta prestat vacationem a tutela. et q. passus fuit controuersiam status a preem pupilli habeat vacationem. h. d. Areti.

t Si capitales. Capitales accipe. vel quia accusabat eum de aliquo crimine quod ingerebat penam capitis: id est stat: vel quia insidiabatur morti ipsius secundum Jo. Et nota b fieri aliquid ratione inimicitie quod non fieret alias. sic. ff. de arbit. non distinguemus. §. cum quidam: et. l. ij. autem: et. ff. de libe. cau. si pariter. na inimicium iudex esse non potest: vt. ff. de pcur. l. filius. §. si. et. l. vel exilio.

a ¶ **T**utela. vel dativa legitima. si autem testamentaria: dic
vt. ff. in glo. vt. q. 2c.

b ¶ **I**tem a pupillo: vt quia pater pupillo: quandoq
dixit hunc quem dat modo tutorem suum seruum fuisse vel li
bertum. Iste enim sunt questiones de statu: vt. j. de actio. §. p
iudiciales. Et e
ratio: quia mor
tis accusati
hec questio simi
la: vt. ff. qd me
cau. isti qd. §. i.
Idem est econ
tra. §. hic mouet
questionem sta
tus ipsi pupil
lis: vt. ff. eo. a
tute. §. amplius.

¶ **I**tem ma
ior. ¶ **M**aior: se
raginta annis a
tutela se excusat.
minor viginti
q non admitti
tur. Idem in mi
lite militante. h.
d. Aret.

c ¶ **I**tem septu
aginta. scilicet ia
completis: vt. ff. de lu. immuni. l. iij. et ad tre. qui filii et filia. §. i.
alias non esset maior: vt. ff. de mi. l. iij. §. minorem. Sed in
alio personali publico munere statuitur tempus. lv. alias sera
ginta annorum: vt. C. qui etate. l. finali. l. x. Et nota ratione
senectutis aliqua fieri que alias non fierent: vt hic et ff. de iure
immu. l. semper. primo responso: et C. de postu. prouiden
dum.

d ¶ **M**inores. fiat. sed in larga significatione etiam qui pro
hibentur excusantur: vt. ff. de post. l. i. §. initium: et infra. eo. §.
penultimo et finali. et facit ad hoc. ff. de regul. iur. l. eius est
nolle. Aret.

e ¶ **C**onstitutione. C. de legi. tu. l. fina. et supra de fidu. tute.
§. fina.

f ¶ **S**ubire. facit ad hoc in auten. de san. epis. §. i. colla. ix. et ff.
de eden. l. si qser argentariis. §. pe. als. fi.

g ¶ **I**dem. et in milite. id est in militia existente. secus in ve
terano: quod dic vt diximus supra. eo. §. item qui reipublice.
Ad hoc autem q aliquis sit miles sex sunt necessaria: vt di
ximus in auten. de man. prin. §. fina. et in l. penulti. ff. ex qui.
cau. maio.

h ¶ **C**olens. et ita ipso iure non tenet datio: vt hic et C. qui
da. tu. possunt. l. militum. nisi a commilitone detur: vt. ff. eo.
propter magistratum. §. finali. Aliud in celesti milite: vt i de
rico qui admittitur vsq ad quartum gradum: vt in auten. de
san. epis. §. presbyteros. quam habes. C. de epis. et de super. l.
generaliter.

¶ **I**tem rome. ¶ **D**ocentes grammaticam vel rhetori
cam vel medicinam vel rome vel in patria sua in numerum de
putatum excusantur a tutela. h. d. Aret.

i ¶ **G**rammatici. id est magistri de grammatica. et idem di
cas de sequentibus. Et adiunge his sophistas. ita et diale
cticos: vt omnes qui docent trimum excusantur: vt hic et
ff. eo. si duas. §. primo. et hoc si doceant rome vbi est com
munis patria: vt. ff. ad municipa. roma. et hic. Item si in

patria sua: vt hic subiicit. Item oportet q sit intra numerum. Ista
bebat enim quelibet ciuitas numerum secundum quantitatem: et so
phistas et grammaticos et dialecticos rhetores et phisicos siue me
dicos: ita tamen q nulla ultra decem haberet quibus hanc immu
nitatem daret: vt. ff. eo. si duas. §. finali. Sed aliud videtur in his qui

ministrandis egere noscuntur:
et sub alijs reguntur: aliorum tu
telam vel curam subire. ¶ **I**dem
et in milite obseruandum est: vt
nec volēs ad tutele onus admit
tatur. Item rome grammatici
rhetores et medici et qui i patria
sua hanc artem exercent: et intra
numerū sunt a tutela et curaba
bent vacationem. ¶ **Q**ui autem
vult se excusare si plures habeat
excusationes: et de quibusdam
nō probauerit: alijs vti intra tē
pora cōstituta n̄ phibet. ¶ **Q**ui
autem excusare se volūt: n̄ appel
lāt: s; itra. l. dies cōtinuos ex q

amplius.

¶ **Q**ui autem vult. ¶ **P**roponens vnam excusationem et non
probens potest intra statuta tempa aliam proponere et probare. Hoc
dicit Aretinus.

¶ **I**tem tempore. dūmō in initio omnes posuerit secundum quosdā:
alias non potest: vt. ff. eo. scire oportet. §. scire autem. Vel quod veri
us est secundum Iohannem dic q illud quod ibi dicit: q similis est ei
qui se nō excusant: q omēs scilicet prius non proposuit: verum ē quo
ad non nominatos: quia oportet q adhuc proponat si non est lapsus
tempus: vt hic et ff. eo. propter litem. §. i. et ff. de excep. nemo: et ff. de
transact. cum hi. §. si pretor. Contra. C. de inoffi. testa. contra ma. sed
ibi ab initio duas proponere non potuit: quia sibi esset contrarius: et
ita verum est.

¶ **T**empore. et q sunt ista tpa habes. j. pri. §.

¶ **Q**ui excusare. ¶ **C**onstitutus in centesimum lapidem habz qn
quaginta dies ad proponendum excusationes a die scientie. Constitu
tus vero ultra habet vnam dietam pro quolibet. xx. miliari: et triginta
dies: dummodo non sint pauciores quinquaginta. Hoc dicit Aret
inus.

¶ **A**ppellant. sed contra. ff. de ap. cum in vna. §. tutor. sed ibi appella
tum fuit ab ipsa sententia lata contra excusationem. sed ab ipsa datione
appellari non potest: vt hic et ff. quando ap. sit. l. i. §. si quis tutor. sed in
alijs muneribz contra: q a datōe appellatur: vt. C. de ap. l. hi qui: et C.
de tempo. et re. l. i. et C. de decuri. l. i. lib. x.

¶ **I**tem quinquaginta dies. ita tamen q infra quattuor menses con
tinuantur isti. l. dies: licet cognouerit se forte datum circa finem quat
tuor mensium: vt. ff. eo. quinquaginta. ar. eius quod ē. ff. ad. l. iul. d. adul
re. l. mariti. §. preterea. et hoc secundum quosdam. Vel dic q hi quattu
or menses currunt a die cognitionis: sicut in quinquaginta: et hoc quā
rum ad cursum cause. Sed initium est vsq ad quinquaginta dies: et
sic parum ultra duos menses potest hec causa durare post. l. dies: et sic
intelligitur p̄dicta. l. quinquaginta. et q ibi dicit in fine a die nomina
tiōis intra: subaudi et cognitōis: alias vero regularit trienio durant li
tes: vt. C. de iudi. pperandum. in prin.

a **C**ognouerunt. Sed nunquid in dubio presumetur eum scire vel ignorare semper? Respon. videtur qd semper scire presumatur: etiam ex die nominationis: saltem extunc quando ad eum noticia venire potuit: nisi probet se ignorasse: vt. C. d. peri. tu. l. si tutor. Sed tamen contra dico: scz vt presumatur semper eum ignorasse: nisi probetur eius scientia: vt. ff. de adm. tu. hic autem: z. C. qui mili. non possunt. super seruis. li. xij. z. ff. de proba. verius. Nec obstat predicta. l. si tutor. quia ibi publice erat notum. unde nec iste tutor potuit ignorare: vt. ff. de iuris z. facti igno. regula. vel quod dicit ibi id quod liquidum probationibus ostendit. s. eo qd non probetur contra: vel aliter: vt ibi solet dici.

b **E**xcusare. scz dando in iuramentum excusationi: vt modo diximus: z. eam redigendo in scriptis per libellum: vt. ff. eo. scire oportet. s. oportet. non tamen solus libellus hic sufficit: nisi z. probet excusationem que ibi continetur: vt. ff. e. l. excusari.

c **D**ati fuerunt. siue a testatore: siue a lege: siue a iudice: vt. j. ti. i. s. ij.

d **L**apidem. id est miliarium. lapidibus etenim signabatur miliaria.

e **U**iginti miliarium. vt pro vnoquoque die viginti miliaria computentur: vt. ff. si quis cau. l. i.

f **D**ierum. scz debet dari terminus infra quem se excuset. vel die excusare se debent.

g **Q**uod tamen. repetere debent se excusare intra illos triginta dies.

h **C**omputari. caueas ne fallaris in hac computatione. si enim per centum miliaria abest vel minus: tantum habet dies quinquaginta. si autem abest ultra etiam per vnum miliarium: habet pro quibuslibet. xx. miliaribus vnam diem: z. sic pro centum miliaribus habet quinq. dies: cum quinquies viginti faciant centum. Item forte per vnum diem: quia ultra est per miliarium vnum vel parum plus. Item. xxx. dies hz: z. sic habet triginta sex dies: z. ita est in deteriori conditione qui remotior est. sed tamen vt subiicit ita est facienda computatio: ne sint minus qd quinquaginta dies. z. sic apparet qd nisi per sexdecim dietas vel plus sit: z. sic ultra centesimum miliarium non prodest adiectio. xxx. dierum: vt hic z. ff. e. scire. s. aliud aut.

i **D**atus aut. **T**utor: simpliciter dat' vt dat' ad totum primum secundario vbiq. sit situm. h. d. Areti.

j **P**atrimonium. facit. ff. e. pp. litem. s. si. Sed contra. s. q. da. tu. pos. s. certe. solue vt ibi.

k **Q**ui tutelam. **Q**ui tutelam alicuius gessit non cogit postea eiusdem pupilli esse curator: h. d. Areti.

l **C**ogellus. qd sufficit ei tui seruasse: vt. C. de neg. gest. tutor.

m **N**o cogellus. facit ad h. C. e. ti. curator. Sed s. e. ad hunc. s. C. eo. li. bertos. s. si. s. spale e in liberto vno excuset: l. tutor fuerit.

n **I**tem rescripserunt. **D**atus et si se immiscuerit in cura vxoris sue: hz excusatioem. h. d. Areti.

o **D**atus. idem de sposo: vt. ff. e. l. i. s. si.

p **S**ue curatorem. sed procurator potest esse: vt. C. de procura. l. maritus. ideo autem non ponitur hic tutor: quia aliqua vxor non e pupilla: vt. s. de nup. in prin.

o **E**xcusare. improprie ponitur. na z. si velle non admitteretur: vt. C. qui da. tu. pos. l. maritus. z. e. ro: qd propter affectum omnia sibi remitteret. Et hec oia sunt vera vbi datus sit curator postq. fuit sponsus vel maritus. si vero prius fuit tutor vel curator: non posset postea esse maritus: vt. C. de interdict. mai. per totum titulum.

Item hic maritus qui post matrimonium fuit dat' curator: ignorans forte alium debet perire sub iuramento: vt. C. eo. l. i. aplissimi: et. l. i. cet.

p **I**mmisceat. sed si alius: scilicet de predictis qui excusationes habent se immiscuit: non possz se excusare: vt. C. si ex fal. alle. l. ij.

q **S**i quis autem. **F**allis excusationibus liberatus non est excusatus. h. d. Aretinus.

r **F**allis. vbi veritas fuit mutata. nam fallum nihil aliud est qd immutatio veritatis: vt in auc. de fi. instru. in prin. col. vi.

s **N**ere. immo ex tempore dationis tenetur: vt. C. eo. si ex fal. alle. l. i. in fi. z. facit ad huc. s. ff. d. re iudi. diu. z. de excep. q. agnitis: z. C. si ex fal. instru. per totum ti. Quid si e iusta excusatio: hz non falla vel no gratiosa? Rnderi pot adhuc idem: vt non tendat in minoris iudiciu: vt. C. si ex fal. alle. l. i. Quid si per ignorantiu? Rnd. idem: vt. C. si ex fal. alle. l. i. l. i. alias finia gratiosa teneat: vt. ff. ad tre. seruo iuito. s. cu. p. rector.

t **D**e suspectis tutoribus. Q. s. viliu e de tu. z. cu. ac etiam eorum excusatioib: vtz qd bi aliqui no excusant: immo inuiti tanq. suspecti remouent: io de his subdit. Porcus.

u **C**iedu. **T**or? iste titulus diuidit principalit in quinq. ptes. Prio vbi habuit exordiu crimis suspecti: Secdo q. pnt d suspecto cognoscere. Tertio q. pnt fieri suspecti. Quarto q. pnt accusare tutore de suspecto. Quinto q. b. causis qd sit suspectus: z. si accusat d suspecto qd seqtur.

Secda ibi. Datus. Tertia ibi. Ostendim. Quarta ibi. Cose quens. Quinta ibi. Suspectus est aut. Et. h. d. Crimē suspecti descendit ex cie. l. xij. tabular. z. ptoz rome z. ples i puincia ex eo cognoscit. z. qd tutor pot d suspecto accusari z. et pzon: dñi mo. ei fama pseruet. sec' i alijs. h. d. vlsq. ad. s. Coseqns. Aret.

v **S**uspecti. i. huius criminis accusatio. s. de suspecto. vel simpli eius crimē suspecti. i. suspitōis.

w **E**x lege. ex quo est legitimum crimen: nunquid se inscribet qui accusabit? Respondeo. potest dici qd sic: vt. ff. de priua. delict. l. si. de mu. z. ho. rescripto. s. si quis. Alij contra: vt ff. e. l. iij. s. preterea. Sed illud potest intelligi quando sine accusatore res procedit. Aliud est si cum accusatore: vt dictum e s. Sed que erit hic pena talionis: cum accusator non sit tutor: vt remoueat? Respondeo. infamia: vt. j. eo. s. suspect. ij. Item quia quandoq. erat puniendus ultra remotionē: vt. j. e. s. sed si qd preterus.

a Rome, sic in aucten. de defen. ciui. §. nō habente. col. iij.
b Pretori, et illi cui a prore mādata ē iurisditō: vt. ff. e. l. i. §.
 ij. S; dicit qdā qm ad cognitionē nō qm ad remotionē.
 et dicit tñ eē spāle i legato a pēosule vt ipe possit remouere:
 nō sic in legato a pēside: sed cognoscere tñ potest.

c Presidib⁹.

sub hoc vocabu
 lo continetur p
 cōsul: vt. ff. de of
 fi. p. l. i.

d Et legato. id

est delegato a p
 consule. s; hic nō
 bz ordiaria iuris
 ditionē: ergo re
 mouere nō pōt:
 vt. ff. ad turpi. l.

i. §. suspecti. que

est s. sed dicunt

quidā nomē pēi

dis ibi gñale es

se: vt. j. de lega.

vt sic omnem de

legatū pphēdat

vt. ff. de offi. pēi.

l. i. §. ver⁹ est i b

legato duo esse

spālia. vñ est vt

d hoc crimie pos

sit cognoscere z

diffinire: vt hic z

ff. eo. l. i. §. i. z. §.

cui autē: z. ff. de

of. eius cui mā:

ē iurisditō. l. cogni

no. Item et ali

ud: vt de omni

crimine cogno

scat: s; nō prouē

ciat: vt. ff. de of. pēo. solēt. restat ergo vt p aliū delegatū hoc

fieri nō possit: nisi per istū z pretoris: vt. s. p. l. i. d. i.

e Ostendimus. vt. s. p. l. i. d. i. §. ostendim⁹.

f Tutores. i. ois generis tutores: siue sint testamētarij: siue

datiui: siue legitimi. nō aut oēs. i. boni z mali: qz boni etiā si

pauperes sint nō remouentur: vt. j. e. §. vlti. ponit ergo gene

ra singulorū tutorū: et non singula sub generib⁹ posita seu sin

gula genēz. sic et alias. s. qui. mo. tu. fini. §. sed et capi. z. j. d

fideiul. i. p. m. z. ff. de pecul. qz tuberonis. §. peculū: z. ff. d. iu.

et iur. l. i. §. ius naturale. Sed nunqd eadē seruantur in quoli

bz alio curatore: puta furiosivel prodigi: R. sic. vt. ff. e. l. iij. §.

nō tñ: z. §. sed et quis.

g Alterius. puta datiui.

h Dicendū. i. vt possit accusari z remoueri. sed certe imo vi

detur debere curatoz adiungi tam patrono qz cuilibet legiti

mo: nō autem remoueri: vt. ff. e. l. i. §. si tutor. que est huic contra.

Rñ. illud est consiliū nō pceptū. sic. z al. C. d. mup. l. vidue.

i Parcendū. sed qualiter parceretur cū condēnatus ob doli

statim sit infamis: vt. j. e. §. suspectus aut: Rñ. causa nō ex

pmititur in snia: vt. ff. e. l. i. §. de offi. in p. m. i. Rñ.

k Consequēs. Quilibet admittitur ad accusandū tu

toz de suspecto etiā mulier si ex pietate pupilli mouetur. als

secus. Itē impuberes nō possunt: s; pubes sic. h. d. Are:

l Publicā. ideo dicit qñ: quia nō cuilibet indistincte de ea

accusare permittitur: vt statim probatur. publica autem dicitur quasi

populica. i. cuilibet de populo competens: vt. j. de publi. iudi. §. i.

m Procedunt. etiā publice. et facit ad hoc. C. e. pietatis. §. si. z. ff. e. l.

i. §. cōsequens: z. ff. de procu. l. feminis. sed contra. ff. de reg. iur. l. iij. cū

suis concoz. So. hoc est speciale. Itē in eo qd dicit matrē admitti ē cō

tra. ff. de in litē iurā. vide

amus. §. sed nec. sed certe

si iuraret in litem p filio

plus matri cōmittit: qā

quasi esset iudex: qz si si

lij noie accusaret: cū ma

gis sit i iudicij arbitrio v

trum sit suspectus iudi

candus vel non. sed non

sic sacramentū ē in arbi

trio iudicis maxime iure

nouo fm q non refrenat

fm quosdā postq est pre

stitū: vt in auc. d. iudicij

§. oportet. col. vi. vel licet

postea taxetur: raro v pa

ruz minuit de eo quod iu

rauit.

n Perpensaz. id ē ma

gnam.

o Egreddientis. quod se

cit calphurnia: vt. ff. de

posthu. l. i. §. sexū.

p Continere. subaudi pos

se.

q Eam: scilicet femi

nam.

r Impuberes necessa

riorum. i. parentū. z facit

ff. de in lit. iur. l. videam⁹

§. adolescens.

s Suspectus ē aut.

t Qui non administrat

bona fide: s; alias sit sol

uendo pōt vt suspectus remoueri. h. d. Are.

r Suspectus. sic. j. e. §. nouissime.

s Ex fide. scilicet bona.

t Remoueri. qz fore in alijs tutelis male sit versatus: vt. ff. e. l. iij. §. si

autē. et dic remoueri sed non accusari: vt. ff. e. l. iij. in fi. que huic est con

tra. vel ibi nō possunt accusari suspecti ex verbis. l. xij. tabu. sed ex snia

sic: vt hic dicitur. vel dic q anteq gerat ex dolo tantum accusatur su

spectus: vt. C. e. l. iij. pro culpa non. et quod dicitur in dicta. l. iij. hoc ve

rum est quando ob ignauā fecerunt: id est administrauerunt. postq

vero ceperit gerere et propter doli z propter culpā potest accusari su

spectus: vt. j. p. l. i. §.

k Suspectus aut. Remotus propter doli est infamis: ppter

culpā nō. h. d. Are.

l Ob doli. expressus i snia: puta sic remoueo te: qz in dolo tali fuisti.

m Famulus. excepto pōno: vt. s. e. §. ostendimus. i. fi. §. z. ff. e. l. i. §. ostē

mus. Sed qd si remouetur simpli nō expresso dolo vel culpa: Ut q

semper remaneat integre fame: vt. ff. e. l. iij. in fi. z. l. iij. §. quid ergo. po

test tñ distingui vtrum accusatus fuerit ob dolum an ob culpā aut ob

utruq. in primo sit famulus. in secundo nō eq. in tertio intelligitur sem

per ob culpā: nisi i cōtrarium probetur. pene em nō sunt augende sed

molliēde: vt. ff. de pe. l. pe. z. C. d. excep. rei iur. si ex testō. z. ff. de li. z. p

bu. l. cū quidā: z. ff. e. l. iij. i. iij. z. iij. Rñ.

n Ob culpā. i. leuē vel leuissimā. secus si propter latā: qz tñc videtur

infamis: vt. ff. e. l. i. i. p. l. i. §. si fraus. et est ratio: qz dolo cōparat: vt

ff. si mensor: sal. mo. dixerit. l. i. §. nec actio: vt. ff. de p. l. i. §. iij. §. eam

quoque: et ff. de pos. l. qd nerna. nisi in duobus casib'. prim' est in criminibus publicis: vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. in lege. scds in sacri delatõe ilite vt. ff. de in litẽ iu. l. in actõib'. S. sed iudex. in fi. his em casib' lata culpa dolo nõ cõparatur. vel dic fm Azo. z delata etiã intelligi: vt sicut in p ditõe psonẽ dolo nõ cõparatur vt dictũ est: sic in pditõe fame nõ fiat ifa mis. nec obstat dicta. l. ff. e. impuberib'. q: de dolo intelligi. vel dic vt. j. sta/ tiz dicã in glo. j. z nõ simi liter. in fine.

a ¶ Mõ eque. i. nõ sũt sit famosus dñat' ob culpã leuẽ: sicutille q remouet ob doli sit infamis: tñ d facto sicut z alias qd sit famosus de facto solo: vt in cõditiõib' ex turpi cã descendẽtib': vt. ff. de ac. z obli. l. cessat. Itẽ in iter dictis ex famosa sũt cãue nientibus: vt. ff. de vi z vi ar. l. neq. vñ vi. Sed vñ q'et ex clpa leuĩ qd sit i famis: vt. ff. de his q no. infã. l. liberoz. S. notatur q est hũc d. in eo q ibi dicit ignoratĩa iuris non excusare ab ifamia. Sed certe p' dici q iur' igno rantia sit lata culpa. qd sic probat: q: oēs debent scire iura: exceptis pauc' s. mulierib' minoribus et militibus: vt. ff. de iur. et fac. igno. l. regula. C. de le. z cõ. l. leges: et. C. d iur. et facti igno. l. constõnes. ergo si qd ignorat est in culpa lata cuz culpa lata sit id ignorare qd oēs sciũt: vt. ff. de h. sig. l. late culpe. nõ est ergo mirũ si est infamis: vt. ff. e. l. impuberib'. S. si. vel verius f3 Azo. lata culpa nõ infamat per sententiã damnatĩ: sed ipso facto sic si est ta le factũ: vt in dicta. l. liberoz. S. notatur. et sic sunt tres casus vbi la ta culpa non cõparatur dolo: vnus hic: duõ in glo. superiori: scilicet le uem z c.

¶ Si quis autem. ¶ Pendente accusatione de suspecto interdi citur accusato administratio. qui si decesserit extinguitur accusatio. h. d. Aretinus.

b ¶ Si quis autẽ. interdicatur. ar. vt donec prelatu accusatur q non debeat administrare ecclesiastica bona. z facit ad hoc. C. de sen. pal. l. fi. z. ff. e. impuberibus. C. e. l. eũ quẽ vt suspes. z. ff. de sol. q si forte. S. i.

c ¶ Quoad. i. donec.

a ¶ Sed si suscepta. i. incepta.

b ¶ Decesserit. accusatione pendẽte.

c ¶ Extinguitur. q: nõ nisi vt ab ea remoueat' intẽditur: s3 ex quo mor tu' est vere remou' est. z qd d: si tutela morte tutoris finiat'ur: idem si quocũq. alio modo finita tutela sit: vt. ff. e. l. pe. S. pe.

¶ Si quis tutor. ¶ Si tutor latitat ne pupillo p iudicẽ decernã tur alimẽta in possessionẽ bonoz misso et dato curatore vt suspect' re mouetur. h. d. Aret.

d ¶ Si quis tutor. vt in possessionẽ: s3 et multa iudici poterit: vt. ff. d ar bi. l. non distinguemus. S. si arbitet: z facit. ff. e. impuberib'. S. si.

e ¶ Decernantur. per iudicẽ.

f ¶ Eius. alias est tutoris in textu: alias nõ ẽ s3 tñ subaudi. ff. e. l. ipu berib'. s3 alij dicũt et. f. pupilli: vt ita admistratio tutori auferatur.

g ¶ Mittat. cã custodie: nõ vt ex eis alatur: sed vt cautũ sit pupillo si male gessit tutor: sed de suo: vt. ff. vbi pu. edu. d ebe. l. si. in fine.

gnitio finiat'ur: interdicatur ei administratio: vt papiniano vi sum est. Sed si suspecti cognitio suscepta fuerit posteaq. tutor vel curator decesserit: extinguitur suspecti cognitio. ¶ Si quis tu tor' copiam sui non faciat vt ali menta pupillo decernantur: ca uetur in epistola diuorũ seueri z antonini: vt in possessionem bo norum eius pupillus mittatur. Et que mora dteriora futura sũt dato curatore distrabi iubetur: ergo vt suspectus remoueri po terit: qui non prestat alimenta. ¶ Sed si quis presens' negat p pterinopiam alimenta posse de cerni: si hoc p mendaciũ dicat: remittendum eum esse ad prese ctum vrbis puniendus placuit: sicut ille remittitur qui data pe

¶ Si quis pñs. ¶ Tutor: pñs qui p mēdaciũ denegat alimēta pupillo posse decerni remittit' ad prefectũ puniendus. Idẽ in eo q p pecuniã tutelã acq̃sui. Et idẽ in liberto qui male administrat. h. d. Aret.

b ¶ Si quis presens. i. tutor.

cunia ministeriũ tutele acquisie rit vel redemerit. Libertus quo q si fraudulenter tutelam filio rum vel neporum patroni gessit se probetur: ad prefectum vrbis remittitur puniendus. ¶ Mõ uissime' autem sciendum est eos qui fraudulenter tutelaz admini strat: etiã si satis offerant remo uendos esse a tutela: quia satis datio tutoris propositum mali uolum nõ mutat: sed diut' cras sandi' in re familiari facultatem prestat'. Suspectum enim eum putamus: qui moribus talis est vt suspect' sit. Enimvero tutor vel curator quis pauper sit: fide lis tamen et diligens remouen dus non est quasi suspectus.

Explicit liber prim'. Incipit scds. De rez diuisione.

i ¶ Decerni. pu ra si negat alimẽ ta posse decerni i. dari. et quod se quitur. si hoc p mendaciũ zã. sit de responsione.

l ¶ Mendaciũ. qd si nõ dicta p mēdaciũ: imo ve ri dicat: nunqd de suo alere tene tur: ff. n. nõ: vt ff. vbi pu. edu. de be. l. ij. S. si.

l ¶ Remittẽdũ. s3 non remouen dum: vt. ff. e. l. tu tor. S. tutor.

l ¶ Ablacuit. h iõ: q: maior pe na iponet' q re morio: vt. ff. d of. fi. pe. vbi. l. i. S. itẽ solent.

m ¶ Remittitur. s. puniẽdũ extra ordinẽ: vt. ff. d tu

te. l. i. eos. z nota hic ar. d eos doctores qui pecuniã data sibi acq̃runt scholares: vt. ff. d of. pre. v. l. i. S. itẽ solẽt: z i auct. vt ea q dicuntur insinuata. S. i. col. v.

n ¶ Remittitur. ob bẽriã vt ingratus accusari pōt: vt. C. de li ber. et eoz li. liberti. et fa. C. e. l. i. et. ij. alias. ff. e. l. libertus.

¶ Mõuissime. ¶ Qui fraudulẽter tutelã gerit s3 satisfã tionẽ de indẽntate offerat: tñ vt suspect' remouet'. Itẽz mali mores z nõ paupras sola faciũt tutore suspectũ. h. d. Aret.

o ¶ Mõuissime. i. i vltima parte hũp'ri. sic. ff. de isti. l. nouissime. nã z ibi in vltima pte tractatus sui vlpianus ponit nouissime.

p ¶ Crassandi. id est animandi ad delinquendũ. sic. ff. de pe. l. capitaliũ. S. crassatores. Itẽz crassoz ris. i. nitroz ad malum.

q ¶ Prestat. facit. ff. e. l. suspect' z. l. q: satisfãdario: z facit i ar. ad qõnẽ talẽ si emi libz z aũq solua pñi cõpiã alienum vel viciõũ qd si teneat soluere pñi: q: expedit poti' nõ soluere q cautõz de reddẽdo i cãz euictõis vñ vicij recipi: qd' psonat ff. de cõpẽia. l. ij. al. ij. Itẽz eterea lex dicit q non debet quis se cõmittere fragilitati cautionis. ff. ad tre. l. cogi. S. idẽ querit: z. C. q. ca. i iteg rest. l. fi. z. C. vt vñcũq liceat. l. ij. alias. i.

r ¶ Suspectũ. nã tutore suspectũ nõ facultates pue s3 fraudu lenta vel callida cõuersatio i reb' pupillarib' cõmedat. i. pro bat. heres vero solis facultatib' pñis suspect' hĩ creditorib': vt hic z. ff. de pñ. credi. l. si. creditores.

s ¶ Remouẽd' si ẽ. imo vñ q sic. vt. C. de tu. z cu. q satisfã. nõ de. l. ij. qest hũc d. So. ibi si repellit' pñt paupertatẽ: s3 q: nõ satisfãbat: h autẽ satisfãdedit. poss; tñ iste se excusare. qd dic vt dicit. s. n. i. S. s3 z ppter paupertatẽ. Est tñ hũc curator adũ gẽdus. vt. s. d cu. S. infidũ: z. C. e. l. pieratis: z. C. d pi. tu. l. i.

Explicit liber primus. Incipit secundus.

t ¶ De rez diuisione. Ex quo dictũ ẽ d psonis seq̃t de reb': vt

pmisit. s. de iure na. gē. et ci. s. si. de q̄b' dīc' vsq; ad ti. de ob.
Et i b medio dī: qualr acq̄rūt res iure nafalī: vt. s. singloz of
q; ad ti. de vsuc. Itē q̄l' iure ciuī. vt abide i ātea. Itē qualr
iure singlari: vt vsq; ad ti. de testa. Itē qualr p vniuersitatē
v' et testō v' itestato v' simili mō: vt a ti. de tel. vsq; ad ti. de
obligatōib'. Ac.

Spe
riore.
Itē
titul' diuidit pī
cipaliter i duas
partes. Primo
cōtinuat istum li
brū ad preceden
tē. Scdo incipit
tractatū. Secun
da ibi. Qdō vī
deam'. Itē ista
scda subdiuidit
pīcipaliter in du
as ptes. Itā pī
mo ponit de re
bus cōibus iuri
naturalī: de pu
blicis et de his q̄
sunt vniuersitatē
et de his q̄ i nul
l' bonis sunt. Et
oīa ista per exē
pla clarificat. se

Superiore libro de
iure personarū ex
posuim'. Qdō
videam' de re
bus que i nro pa
trimōio vel extra primoniū no
strū habent'. Quedā. n. natura
li iure cōia sunt oīz: quedā pu
blica: quedā vniuersitatis: que
dā nullius: plerq; singulorū:
que ex varijs cāis cuiq; acq̄run
tur: sicut ex subiectis apparebit
Et quidē naturali iure cōia
sunt oīz hec: aer: aqua pfluēs:
et mare: et p hoc littora maris.
Nemo igit ad littus maris acce
dere phibetur: dū tamē a villis
et monumētis et edificijs se ab

i Quedā publica. i. quasi populi. i. omniū populorū: vt. s. ti. i. s. cō
sequens: et. j. e. s. flumina. alias dicitur publicū qd est huius ppli v' illi
us tū: vt capus martius: vt. C. de sacrosanc. ec. l. si. et hic dicitur magis
vniuersitatis.

l. Qvniuersitatis. j. e. s. vniuersitatis.

stineat: quia non sunt iurifgenti
uz: sicut et mare. Flumina
aut omnia et port' publica sunt.
Ideoq; ius piscandi oībus cō
mune ē i portu flumibusq;. Est
autē littus maris quatenus hy
bernus fluctus maximus excur
rit. Riparum quoq; vsus
public' et port' iurifgenti ē sicut
ip' fluminis. Itaq; naues ad
eas ripas applicare: funes ar
borib' ibi natis religare: onus
aliquod in his reponere cuili
bet liberū est: sicut per ipsū flu
mē nauigare. S; proprietates ea
rum illorum est quorum predi
is adherent: qua de causa arbo
res quoq; in eisdem nate eorū

uo etiā alia essent cōmunia.

p Comunia. nō tñ agitur cōmuni dī. fm pla. nisi postq; facta fuerit
occupantiū. et qd dicit omniū scz vsu nō proprietate vt predicti.

q Profluēs. i. de celo cadens.

r Et mare. sic. ff. de iniur. l. iniuriarum. s. si quis me prohibeat.

s Et per hoc. i. per pñs cū sit accessio maris. ar. j. e. s. si tñ. s. ff. ne
qd i lo. pu. l. littora. vbi dī: littora eē ppli romani. S; illd ē vez quo ad
iurisdīctōez: tñ sūt cōia: vt hic. sic. C. d. qdri. p. l. bñ a zenone. sec' in ripa
fluīs q̄ n ē publica s; flumē sit publicū: vt. j. e. s. riparū. ibi. s; ppetas.
et pōt eē rō: q; imdatio flumīs raro venit: et iō eē pōt vtilitas i ppetas
te ripe. At mare assidue iundat: vñ p puula momēta eēt vtilitas. non
ergo ppetas queritur: vt. C. de bo. que li. l. si. s. si.

t Illis. ab alio ibi possit. et h; duas significatōes. dī: em casa v' isula
qdā i q̄ n bitat: s; v' rethia ponitur: v' pp aquā ibi pfugitur: v' fruct'
reponit: vt h; et ff. d. vsufru. arborib' i p. i. si nō ibi bitareur eēt pdiu:
banū: vt. j. d. fū. ru. pre. s. pdioz. Itē dī: villa cōgregatio hoīum.

u Et monumētū. qd sit monumētū hī. ff. d. religiosis. l. ij. s. monumētū

x Edificijs. s. alijs.

a Iurifgentiū. i. cōia de iuregentiū: sic et mare. imo eoz qui ibi edifica
uerunt: vt. ff. e. l. intantum.

b Sicut mare. hūc cōtinua qd est infra statim. Est autē et.

c Flumina. Flumina et portus sunt publica. et littus maris dī
quanto plus extendi pōt. h. d. Are.

d Flumina aut oīa. s. perpetua: vt pad' et rhen'. qdā em sunt priuata:
vt fossata in agris posita: que quandoq; currunt quandoq; non: vt. ff.
de flu. et ne qd in flu. l. i. et. ij. et. ff. e. nemo. in fi.

e Dīb'. nec. n. qui fuit pīo longo tpe piscat' aliū supueniētē spelle
re pōt: vt. ff. de vsuc. l. si. nisi fore. xxx. an. vt. ff. de diuer. et re. pscp. si qd
vel fm Jo. intelligo hāc legē si quisq; qñ erat in pos. piscādī.

f Cōmune. i. in cōmuni oībus pater: nō aut est cōe imo publicū.

g Est autē littus. vt. ff. de x. sig. l. litt'. g Hybern'. i. hybernal'. q. d.
quātūcūq; mare aliq' tpe p' extēditur i hyeme v' estate tñ est tūc' ei'.

h Excurrit. hīc cōtinua quod est. j. e. s. littorum.

d ij

a Superiore libro de iure personarū ab illo ti. de iure perso.
vsq; ad hunc.

b Qdō. sicut promissim'. s. de iure na. s. si.

c Primoniū. s. aptitudine. apte em sunt esse in primoniū: vt
res pro derelicto habita.

d Vel extra. s. aptitudine: qz non sunt res sacre vel religiose
vt. j. e. s. nullus. Interdū tñ dicte res sunt i primoniū: vt si ab
hostib' capte sint: vt. ff. de relig. l. cū loca.

e Habetur. talis diuīso hic sumitur. Rex em alie sunt i pī
monio: alie extra q̄ videtur insufficiēs. nā alie sunt nec i pī
monio nec extra vt fuitutes: vt. ff. de vsufru. l. i. d. rñ. s; qd
dīc' hic pueris loq̄tur simpli. nā qdā p docēdis pueris dñr q̄
alias nō dicerētur: vt. ff. de ac. et ob. l. obligatiōnū. i. si. qd non
ē xīfīle qz p pī pueros male loq̄tur. vñ n placet. Alij dīc' h
deico: palib' reb' tñ loq̄ qd ē falsū. qd colligit ex cōtinuatōne
hui' ti. ad q̄ttuor sequētes. Itos dīc' fuitutes eē i bonis:
cū eaz noie agam' et excipiam'. vt. ff. de acq. re. do. re. et l. sta
tuas. qz aut i dicta. l. dī: eas res nō eē i bōis nec extra: dīc' iō
quia per se nō cōsentur: vt est possessio tigni i domo positi: qz
nō intelligitur tignum dñi durat domus per se: vt. ff. de vsuca.
cum qui.

f Quedā. hic fit alia diuīso.

g Cōia sunt. nō tñ agitur cōmuni dī. fm Pla.

h Cōmuni. s. vsu nō ppetate: vt dī. j. e. s. et quidē.

Ripari quoque. **U**sus ripari publicus est: proprietates vero illorum est qui prediis adherent. **h. d. Are.**

Riparum. **i. fluminis.**

Gentium. **i. de iure gentium.** vel. **i. omnibus gentibus publice patent.**

Eorum. **id est riparum.** **m. Illorum.** **i. hominum quorum et.**

Adheret. **s. qd si via publica est in medio inter flumē et agrū.** **IK.** **idē qd hic:** **vt. ff. de ac. re. do. l. martius.**

In eisdem. **i. ripis.**

Eorundem. **s. qd si pī scator vult ligare dīssylt incidere:** **vt. dñs preferendus:** **vt. s. d. his qui sunt sui vel alie. in. in. si. ibi. nec cuiq. et. c. de iudeis. nēo. et. ff. so. ma. et. s. l. s. s. credo:** **vt. ff. d. vfu. et. ba. l. si. et. de vfu. si. cu. s. item nerua est.**

Littorū. **U**sus littorū est publicus de iure gentium: **s. proprietates eorum nullius est sicut ipsius maris.** **h. d. Are.**

Littorū. **i. maris vt seq.**

Publici. **s. e. s. et qdē ibi.** **Et p. h. et. s. So. dic.**

Pla. oia cōia eē publica et ecōtra. **s. rōe quorūdam vfuū:** **vt. ecce taz mare qd flumia et littora et ripe i vsum aiantū sunt:** **et in bi**

bendo et in abluendo et cōmorādo et silia qd exigit natura. **s. ius piscandi qd i his ē solū cōperit hoib:** **et rethia sicca di et qdā silia. potius tñ dicit esse publicos nō cōes.** **S. Jo. dicit nulla cōia esse publicā vt ecōtra.** **ea. n. demū sūt cōia qd cū sūt i vfu oīm aiantū occupātū cōceduntur:** **vt. lapilli gēme et littora maris:** **vt. j. e. s. Jre lapilli:** **et. ff. e. Jre lapilli.** **s. publica nō solū nō cōcedunt occupātū: imo iudicā pponitur ne qd i eis fiat. ff. ne qd in lo. pu. et de stu. et d. alijs ti. pte rea qño pōt esse qd ait. Jd. cū i diuisione. s. posita velut due species opposite ponunt cōia et publica. s. e. i. p. et qd dicit h. publici. i. cōis vel publicus quo ad vsum: cōe vero quo ad proprietatem.**

Jurisdictionis. **i. de iure gentium.**

Maris. **i. est.**

Sicut rethia. **hysterō protherō. i. ordo conuersus:** **vt. ff. e. ripari.**

Eorum. **i. littorum.**

Nulli. **i. s. hois singularis. omnium autem sunt:** **et sic differt ab illo. s. nullius infra statim posito.**

Universitatis. **Ea que mere vniuersitatis sunt singulos nō concernūt.** **h. d. Are.**

Universitatis. **q. etiā publice qñq. dñr. i. vni. ppli:** **vt. C. de sacrosan. ec. l. si. in prin. S. alr accipit. s. e. s. fluvia. nā loqitur ibi de illo qd est publicū oīm populorum.**

In ciuitatib. **et ciuitatum sunt.**

Theatra. **a theōrādo. i. inspiciedo:** **vt. in harena veronensi.**

Stadia. **stadiū est octaua pars miliarij:** **quam hercules currebat vno anhelu:** **vt. legitur in hystorij.**

Silia. **q. sunt ad delectatōes ppli:** **vt. late vie et picture i palatio:**

Et siq. alia. **i. q. necessitatē cā facta:** **vt. curia cōis: palatium: nauigium:** **et sūt supradicta vniuersitatē dñio et vfu.** **S. Jpla. dicit vfu tñ esse vniuersitatē.** **Alia sunt q. dñio et fructu effecta sunt vniuersitatē non vfu:** **vt.**

de sunt. **Littorū quoque vfu publicus iurisdictionis est sicut et ipsius maris:** **et ob id quibuscq. liber est casus ibi iponere in qua se recipiat: sicut rethia siccare: et ex mari deducere.** **pprietates aut eorum littorū potest intelligi nullius esse: sed eiusdem iuris esse cuius et mare: et que subiacent mari: vt terra vel harena.** **Uniuersitatis autem sunt non singulorum: veluti que in ciuitatibus sunt: vt theatra: stadia: et similia: et si qua alia sunt cōmunia ciuitatū.** **Nullius autem sunt res sacre et religiose et sancte. quod. n. diuini iuris ē: id nullius in bonis est.** **Sacre res sunt que rite p pōtiffices deo cōsecrate sunt: veluti edes sacre et dōa que rite ad ministerium dei dedicata sunt: q. etiam per nostrā constitutionē**

fūdi ciuitatē et fuit. vt. ff. de i. ius vocā. sed si hac. s. q. mām mittit tur: et de s. sig. l. i. nē publicat: et de s. hē. emp. l. sed Lellus. s. i.

Nullius autem. **Q. Ista pars vfu ad. s. singulorum diuiditur in quatuor pres. Adio pōt q. sūt in nulli bonis. Secdo ponit exēplū de reb. sacris. Tertio de religiosis. Quarto de sanctis reb. Secda ibi. Sacre sunt. Tertia ibi. Religiosum. Quarta ibi. Secē quoque. Et quālibet partē sumabo p se. Et hec pīa pars h. d. Ea q. sunt diuini iuris in nulli bonis. h. d. Areti.**

Nulli. **i. s. hois minis vel hois: nec potest eē: s. sūt in bonis dei: censura siue dispoē. et sic nō ob: qd posset dici d cōib. et publicis reb. vniuersitatū q. vidēt nulli us eē: q. eē pīt et sūt hois: s. nō hois singularis Jre s. j. e. s. fere. So. vt ibi: q. Jpōtiffices. i. papas et epōs**

alienari et obligari prohibuim: **excepta causa redemptionis ca primorum.** **Si quis autem auctoritate sua quasi sacrum sibi constituerit: sacrum non ē sed p phanum.** **Locus autem in quo edes sacre sunt edificate etiā diruto edificio: locus sacer manet adhuc:** **vt. papinia. scripsit.** **Religiosum autem locū vniuersitatis sua voluntate facit: dñm mortuū inferre in locus suus. In cōmunem autem locū purū iuito socio inferre nō licet. In cōmune vero sepulchrum: etiā inuitis ceteris licet inferre.** **Item si alienus usufructus est: proprietarium placet: nisi consentiente usufructuario locum religiosus non facere.** **In alienum locū cōsentiente dño s. inferre: et s. postea ratū nō habuerit anteq. illat ē mortuū: tñ sine**

Sed nunq. d. ipator dedicare pōt: vidēt q. sic: vt. ff. e. l. sacra: s. i. vbi dedicat. i. pte dedicat. i. dat. nā oī impatores erāt sacerdotes: vt in canonib. d. vt dic dedicat alij. i. epō pmittēdo requisitōe. vel pcedit. i. requisitus.

Edes sacre. **hic loc. d. sacer: vt. hic. et scis: vt. C. de sacrosan. ec. l. i. Item religiosus: vt in auc. vt religiose domus.**

Et donaria. **i. thuribula et cruces et calices.**

Que ē. i. dōaria nō at ifferas ad edes sacras. nā ille nō lo mō pīt alienari: vt i. auc. d. ali. et emp. s. et q. cognouim. coll. ij.

Constonem. **vt. C. de sacrosan. ec. l. i. sancimus.**

Excepta. **nā hois aīe q. bñlibet reb. pponēde sūt: vt. C. de sacrosan. ec. l. i. sancim. in si. Jre pp debim si qd h. ecclia: vt in auc. de ali. et emp. s. et h. etiā sup. his. col. ij. Jre propter alia menta pauperū: vt. xij. q. ij. c. aurū habet ecclesia.**

Prophanū. **i. nō sacrum.**

Manet. **desinit tñ esse sacer si ab hostib. capiat: vt. j. de i. uti. si. s. i. et. ff. d. reli. cū loca. s. s. sacari. Jre locus eē religiosus desinit qñ ea remouentur q. tales eū reddebāt: vt. ff. e. l. i. sacra. s. illud: et de reli. l. antepenul. in fi.**

Religiosū. **Q. Sepeliendo mortuū in locū suū eū religiosus facit. Jre loci iuito socio locū religiosus facere nō pōt: sepulcrū vero sic. Jpōtiffices autem iuito usufructuario non pōt. Et sic pcedit alicui mortuū inferre. Locus efficitur religiosus etiā si dñm postea peniteat. h. d. Are.**

Uniusquisq. aliud in sacro: **vt. s. e. s. sacre.**

Mortuū. **i. totū vel saltē caput cui imaginē cognoscim:** **vt. ff. de reli. cum in diuersis. Quid si partialiter caput est in diuersis locis: Rñ. illi esse religiosus: vbi est maior pars: vt ar. ff. de sta. ho. l. qritur: et. j. de vul. sub. s. et si ex disparibus. si**

autem equaliter neuter fm Jo.

e ¶ Inuitis. hoc favore religionis ita facte: alias contra: vt. s. pri. s. z. ff. cōmuni diui. fabinus.

f ¶ Inferre nō lz. ex traneos. nā ipe socius recte ibi sepeliri potest et sine consensu ceteroz: maxime cū nō est alius locus in quo sepeliret: vt

ff. de reli. z. sup. fu. l. si plures.

g ¶ Itē usufru. l. loci puri. arg. l. ff. de usu. z. hab. l. finali.

h ¶ Proprieta- rium. nisi consen- tiat fructuarius: vel nisi testator ē qui usufru. le- gavit vel ite sepe- lire heres: vt. ff. d. reli. l. ij. s. si usufr. fructum.

i ¶ Consentiēte. quid si pmo cō- sensit post pe- nituit ante illati- ones: Rñ. suffi- cit semel voluisse vt. ff. de aq. plu. ar. l. in diez. et. j. proximo. s.

¶ Sancte q̄ res. ¶ Res sancte sunt por- te et muri ciuita- tum quasi pena legali firmate. Itē leges pena- les proprie vocā- tur sanctiōes. h. d. Areti.

a ¶ Muri. s. ciuitatis romane. qd d. ciuitate aliav. castro: Rñ. nec ibi q̄c̄q̄ facere licet sine aucte p̄sidis: vt. ff. e. sacra. s. mu- ros. v. l. forte vniuersitatis: lz n. priuato: vt. C. d. opib. publi. l. oēs.

b ¶ Sanctos. i. firmos a sancio sancis: nō calce vel lapidibus sed. l. firmati vt sequitur.

c ¶ Deliquerūt. s. transcendēdo vel rūpendo: sicut fecit remus frater romuli: vt hic et. ff. e. l. si. vñ Lucanus. Fraterno pruni manduere sanguine muri.

d ¶ Constituim. vt. C. de le. z. cō. l. non dubium.

e ¶ Sanctiōes. in stricta significatiōe q̄nq̄ ponit largi p̄ q̄libz impiali lege: vt. C. de no. co. fa. ibi. Colligētes nō zc. q̄nq̄ lar- gissime p̄o collectōe toni iuris ci. vt i. p̄emio. ff. in prin.

¶ Singulorum. ¶ Ista est scda pars p̄cipalis. huius tituli que diuiditur in quinq̄ partes p̄incipales. Primo quātr acq̄runtur nobis res q̄ in nulli bonis sunt. Secdo qua- liter acq̄runtur ea q̄ sunt alterius ex facto nro ex p̄missione v. l. fabricatiōe. Tertio q̄n usufructuarii vel bonafidei possessor: fa- cit fruct. suos: et qd cōtineatur appellatiōe fructuū. Quarto ponit vñ casuz exceptiū a p̄ia pte: vñ q̄ ea q̄ sunt in nulli bonis nō tñ in totū efficiuntur occupātis. Quinto q̄n p tra- ditiōe vel nō in personā certam vel incertā dñiū transsera- tur. Scda ibi. Siquis in. s. cū ex aliena materia. Tertia ibi Siquis aut nō dñi. Quarta ibi in. s. thesauros. Quinta ibi

in. s. Per traditiōes. Et. h. d. iste. s. in sūma. Res nre aut iure natu- rali aut iure ciuili et a vestitioi inchoandū est. Areti.

f ¶ Dicitur. sed vbi: Rñ. s. d. iur na. s. i. abi. q̄ nō naturali. v. l. s. d. iur. na. s. lz naturalia. v. l. meli. s. e. s. z. quidē.

g ¶ Iure. vt usufructiōe: arrogatiōe: successiōe: depōtatiōe: monacha- tione: de quibz incipiet di- cere. j. de usufructio.

h ¶ Ceteriore. sic. ff. de iur. iur. l. semper.

i ¶ Natura. i. deus.

l ¶ Prodidit. id est statim cū procreauit de gentes statim fuit ingentiū.

¶ Fere igit. ¶ Fe- re bestie volucres pisces sunt occupantis: siue q̄s cepit in suo fundo siue in alieno: lz dñs fūdi pōt in- grediēte prohibere. Vbi aut aial captum fuerit: re- uertitur ad p̄mū status. h. d. Areti.

l ¶ Fere. quia a vestitioi incipiendū est: ergo zc.

m ¶ Celo. i. aere.

n ¶ Simul atq̄. i. stati p̄ zc. Sed nunq̄d res sacre conceditur occupanti: vt s. e. s. nulli. Rñ. Res dñi esse in nulli bonis ser- uel septē modis. natura: vt h. facto: vt. j. e. s. p. e. itē tpe: vt. ff. de acquiren. re. domi. l. nunq̄. s. thesau- rus. z. in his tribus locuz lz hec regula: nisi q̄ i the- sauro de equitate dimidi- um dñi soli restituitur: vt. j. e. s. thesauros. Item in censura: vt. s. s. nulli.

Itē casuz: vt i hereditate iacēte q̄ vicem dñi representat: vt. j. de stipu- ler. in prin. Itē culpa hominis: vt si eijsiā seruū egrotantē: vt. C. de lat. lib. tol. l. i. s. scimus. z. etiā hic. Item iuris naturalis cōstitutiōe: vt li- ber homo: vt. ff. de verb. obli. inter stipu. s. sacram.

o ¶ Nec interest. quo ad acquirendū dñiū.

p ¶ Plane venadi. aliō si causa req̄rēdi fugitiū meū: vt. C. de ser. fu. l. ij. vel glādis colligēde cā: vt. ff. de glan. le. l. i. vel vt recipiā pecuniam quā ibi abscondi: vt. ff. ad exhi. thesaur. vel si vindemiam quā emi tolle- re me venditor prohibebat: vt. ff. de act. emp. qui pendentem.

q ¶ Ingrediat. qd si post p̄hibitiōē qd ceperit: Rñ. nō facit suū: vt C. de rei ven. si fundū: et. l. certū: z. facit. j. e. s. plane.

r ¶ Quicqd. libertatē. i. laritatē: vt. ff. de acqui. re. do. natāle: z. l. pōpo. s. Naturalē difficilis. i. impossibilis. sic. ff. pro socio. l. de illo. Ecōtra. ff. de his qui deie. vel effude. l. ij.

t ¶ Persecutio. sic. ff. de acquiren. posses. l. ij. s. nerna.

¶ Illud questū. ¶ Licet fera siluestris. ab aliquo vulneretur ita vt venisilr possit capi: tñ non efficitur vulnerantis nisi eam ceperit. h. d. Aretinus.

u ¶ Illud. sic. ff. de acquiren. re. domi. natura est. s. illud.

x ¶ Capi. considerata natura hois z aialis: nō diuina possibilitate: lz nec oino facultatē considero.

a ¶ Sed posteriorē. sic. ff. e. in laqueis.

b ¶ Accidere. licet enim probetur vnus. i. eñ vulneratā: non tñ sequitur

ut capi possit: ut C. de proba. l. neq. naturales.
a **¶** **Lapias**, nota q. ibi inspicit qd. euenire pōt. sic. ff. loc. si q. domū. §. idē querit si sumptus: r. ff. ad trebel. lucius. §. penulti. r. ad l. falcidiaz l. in quātitate. §. magna: r. ff. ex quib. causis ma. §. r. si p. p. retores. §. si ferie: r. ff. de ser. ru. pre. qui sella. §. ij. r. de dam. infec. qui bona. §. inter. argu. tamen p. tra. ff. d. pe cul. l. eo. r. pe. i. ff. r.

¶ **Apium** quoq. **¶** **Apes** que in nullius hois sunt occupanti cōcedunt r. eaz. fructus: sicut r. aues: licet in aliena ar. boze capiantur. **¶** **His** tñ a principio ingredi probi beri pōt: r. exāmē earum tuū est: donec difficilis n̄ est persecutio. h. d. Are.

b **¶** **Apū**, concordat. ff. d. acqui. re. domi. l. natura. lē. §. apū.

c **¶** **Fera**, id est non mansueta.

d **¶** **Alueo**, vas est ubi apes manent. q. ff. pro lo co ubi flumē currit ponit. ut. j. e. §. insula.

e **¶** **Incluserit**, quod bul. facere voluit in his et si milibus dicens. magis tñ meo scandalū q. futurū iudiciū: ut nota. ff. de ac. qui. re. do. l. in laqueū.

f **¶** **His** erit. nec fur i te net: ut. ff. de fur. si apes.

g **¶** **Integra**, i. atēq. itret

h **¶** **Preuideris**, quid si fuerit ingressus an pote rit retinere eū: ut det qd. acceperit: cū homo quili bet possit phibere ne q. s. intret fundū suū: Rñ. cū dñs factus sit p. occupa tionem non video quare desinat esse dñs. ar. hñ. §. qui tñ preuideri consiluit.

i **¶** **Examen**, i. vniuersitas apū: alias p. approbatōe ponit: alias pro iudicio: ut C. de aduo. diuer. iū. l. neminē. et forte seruatur aliud de con suetudine in hoc. §. r. in superiorib. duobus.

¶ **Pauonū** quoq. **¶** **Alia** que naturaliter sunt fera s. per acci dens māsueta tādū sunt nostra q. diu retinent cōsuetudinē cūdi et re: deundi. h. d. Areti.

h **¶** **Pauonū** fera. i. nō prorsus domestica vel mansueta.

i **¶** **Nec** ad rē. i. nō obstat his que diximus.

m **¶** **Quarum**, s. apium.

n **¶** **Cervos**, quorū. s. cervorum in genere.

o **¶** **Ipforum**, s. singulorū in specie.

p **¶** **Regula**, hic nota tria gñā aialū māsueta: ut galline in quib. h. locū h. reglā: ut vbiq. s. n̄ dñi cē intelligūt: ut. j. pri. §. Itē fera pro: sus r. i. his h. locū alia reglā: q. occupati cōcedūt. §. e. §. fere: r. §. illd: r. §. apū: r. §. examē. Itē fera naturalit. s. accidētāl. māsueta: r. i. his ob tiner. hec presens reglā. r. fac. ad h. ff. e. naturalē. p. totū vsq. ad. §. fi.

q **¶** **Deserunt**, exteriora indicant animi secreta interiora. r. facit. ff. de ed. l. edic. l. si tamen. §. ij.

¶ **Ballinarū** quoq. **¶** **Balline** r. anseres tui sunt etiam si cōspe

ctū tuū effugerint. et qui eas accipit animo lucrandi furtum cōmittit. h. d. Areti.

r **¶** **Ballinarū**, s. oium: ut statiz innit. vel dic. singulorū in specie.

s **¶** **Feras**, ut fastanos.

s **¶** **Anseres**, s. domestici.

t **¶** **Balline**, s. domesticæ.

telligantur: donec aīz reuerten di bēant. Nam si reuertēdi ani mum deseruū habere: etiā tua es se desinūt et sūt occupatūz. Re uertendi at. animum vidētur de sinere habere tunc: cum reuertē di p. s. uetudinē deseruerūt. **¶** **Ballinarum** quoq. et anserū non est fera natura: iōq. ex eo possum? itelligere q. alie sunt gallie quas feras vocamus. Item alij sunt āseres quos feros appellamus. ideoq. si anseres tui aut galline tue aliquo modo turbati turba teq. euolauerit: s. cōspectū tuū effugerit: quocunq. tñ loco sint tui tuene esse intelligūtur: r. qui lucrandi animo ea animalia de tiner: furtum cōmittere itelligit. **¶** Item ea que ex hostibus ca pimur iuregentium statim no stra fiunt. adeo quidē ut r. liberi homines in seruitutem nostram deducātur: qui tamen si euaserūt a nostra potestate: r. ad suos re uersi fuerit: pristinū statū recipi unt. **¶** Itē lapilli r. gēme r. cete ra que i littore iuentūtur iure na turali statim inuentoris fiunt.

modicas: ut. ff. d. mo. in reb. §. pñt. et. ff. de impen. in re. do. fa. l. ante oia. et excepta actōe doli ut dictū est. Itē excipe qd. est ff. de dam. infec. ex dāni. in principio.

¶ **Itē**. **¶** **Etia** si hoīem liberū ex hostib. ceperim? de in regētū noster sit. q. si exierit pñtes nostrā recuperat antiquā libertatē. h. d. Areti.

a **¶** **Ex hostib.** ut q. b. po. ro. bellū indicit: vel ipsi po. ro. ut. ff. d. cap. hostes: r. ff. de v. b. sig. hostes: r. l. quos nos hostes.

b **¶** **Si euaserint**, aio r. corpe: ut. ff. de cap. l. nihil. in prin.

c **¶** **Recipiūt**, iure postlimini: ut supra quibus ius pa. po. sol. §. si ab hostibus.

¶ **Itē** lapilli. **¶** **Lapilli** et alia que in littore maris inue niuntur. Itē nati et aialibus nris nra sunt. h. d. Are.

d **¶** **Lapilli**, s. preciosi: r. q. sit iñt eos lapillos r. gēmas differe tia r. margaritas: ut. ff. de au. r. ar. le. l. i. r. l. si nō sint. §. si.

e **¶** **Inuentūtur**, q. n̄ sunt alicui: alias cōtra: ut. j. e. §. si.

f **¶** **Naturali**, i. gentū: ut. §. e. §. singulorū.

g **¶** **Inuentoris**, ita demū si occupat siue apprehendat: nō als fm. Azo. nā in supiorū. §. r. i. alijs pcedētibus de his q. p. occu pationez qruuntur tractat. vñ. q. idēz prosequatur b. vicinitas

u **¶** **Turbati**, ut p. vlpē vñ. milū. **¶** **Qui** lucrādi s. ut bēat pen nas vñ. oua. alias ei nō cōmittitur furtū nisi lucran di anīm? interue niat: ut. ff. d. fur. l. i. §. si. **¶** **S** nū quid dolus sit i vno ouo? Rñ. sic s. d. dolo nō agi tur i re miori du obus aureis: ut ff. de dolo si oleū §. si. r. l. se. s. qre nō agit de dolo cū agit furti: ut hic: Rñ. furtū sit pñtes: et iō frequēt? punien dūsecūduz Jo. ut. ff. d. pe. aut fa cta. §. si. Et nota ex h. §. q. q. libet actio etiā p. vno nūmo dat: ut. ff. de dā. infec. si p. pñterat? in si. i. Rñ. r. ff. de con iungen. cū emā. l. i. §. illd: s. fal lit in casibus. ec ce em? omodo i. bi seruū: r. tu eūz alis: non repetis a me expensas.

scripture innuit: vt. ff. de testa. l. heredes. §. sed et si notam: et ff. de le. i. si seruus plurium. §. si. et aduerbium similitudinis qd ē in prin. §. aperte dat intelligere aliud eē in thesauro: cui tra ctat' est valde ab hoc sepatus: vt. j. e. §. thesauros. et ideo pri' mū videnti et inuenienti nō capiēti queritur.

a ¶ Itē ea. nunc mutat stilū et ma teriā: et dicit de his q' acquirunt p' accessiones di scretā: et in se. §. p'erea dicit de accessione p'cre ta.

b ¶ Et aialib'. se minini gñis siue rōabilib': vt ex acil. vt. §. de iu. p. §. serui. siue ir rōnabilib': vt. ff. de rei vē. l. si fru mentū. §. idē scri bit.

c ¶ Dñio tuo: vlt' quasi vt si bo na fide possides aial rōale: vt. ff. de acq. re. do. l. bone fidei. §. si si ita. ir rōnabile: vt j. e. §. i pecuduz. et est rō: vt ibi.

d ¶ Eodem. scilicet gentium.

e ¶ Itē rea quod p' allu uiones. ¶ Itē per allu uiones fluis id est per incre

mentum latens res nobis acq'ritur: non autē per vim ipsius terrā euellentis: nisi radices arbores emiserint. h. d. Are.

f ¶ Adiecit. ponēdo iuxta tuū predium.

g ¶ Incrementū. i. augumentum.

h ¶ Intelligi. l. tota die ibi figas intuitū: et hoc p'pter ibecl' / litatē naturalis visus qui tā subtilia p'pendere non pōt: vt in ciuitib' p'sque cito crescit: tñ percipi non pōt q' tum crescit quoquo momēto t'p's: s' i quodā gñe agro cessat ius alluui onis: vt in agris militibus assignat' a p'ncipe q' limitati dicit' tur: vt. ff. e. l. in agris. q' sit rō diuersitatis: dic vt in. e. l. si.

i ¶ Applicauerit. al' appulerit. i. apposuerit: vt subiicit: puta crustā terre forte vineate et arborate.

j ¶ Lōgiori. i. lōgo. s. tāto vt faciāt radices vt seq'itur: vel etiā ipa fra apposita vnitatē alteri terre fecerit cui apponitur: vt ff. de dam. infec. l. hoc amplius. §. ita demum. Sed quō scitur quando hec vnitio vel iunctio erit facta: ¶ Itē. per rusticos q' talia sciūt: vt in auc. de n' alie. aut p'mu. §. q' aut dictū ē. col. ij.

k ¶ Acq'site. vtilis tñ rei ven. p'iori dñio dat' fm. ¶ Itē. vt. ff. de rei ven. si frumētū. §. de arborib'. nos §. i factū ad estimati onē damni: vt. ff. de rei ven. l. in rem. §. Itē sed rei ven. non datur: vt. ff. de dam. infec. hoc amplius. §. alphenus.

l ¶ Insula. ¶ Insula nata i mari efficit' occupat'is. secus si in flumine: sed est eoz qui hñt p'edia vicina pro modo latitu dinis fundi si est in medio: alias illius cui' p'edio est viciniōr.

Si vero ex diuisione flumis vni' fundus includatur: remanet antiqui domini. h. d. Are.

m ¶ Insula. d. loc' vndiq' circumdatus aqua: vt ff. e. l. adeo. §. insula: et. l. insula. alias qñq' pro domo in mari posita q' in salo. i. in salso possi ta est fm. ¶ Itē qñq' pro qualibet domo: vt. ff. de eo qd cer. lo.

da. l. ij. §. si q's in insulaz. Itē nota diligenter ista: vi. ¶ Itē. vlt' ad. §. alia sa ne zc.

n ¶ Creditur. antea.

o ¶ In flumie. i. in medio flumis.

p ¶ Qd frequenter. Sed op. nā ad ea que frequen tius accidunt potius ius ra adaptant: vt. ff. de le. et se. cō. l. nam ad ea. ¶ Itē. q' illud verbū potius solu tionem inducit. nam be ne infertur potius: ergo ad alia.

q ¶ Mediā partem. s. qd poterit sciri accepta chor da et puncto posito i me dio inter vtrumq' agruz: et tunc si est ex vna par te tātum: alij cedat: alias s' q' punctū extenditur: vt colligitur. ff. e. iter eos: et. l. se. ex his p'tz q' p' di uiso possident insulam: et habent dominium circun dantes flumen: vt. ff. e. p regione.

r ¶ Latitudinis. existēti ab vna parte: cū p'les sint ex vna parte et vnius fun dus latior est q' fundus alterius: et in hoc tñ frōs

tem agri considero: vt. ff. e. insula. in prin.

s ¶ Part. i. superiori. ¶ Itē infra. i. in inferiore parte.

t ¶ Vnitū. i. flumen coadunatū: et hic sit punctū. vel dic vnitū agrū zc. et tunc puncta ibi. j. e. zc.

u ¶ Quod si naturali. ¶ Alueus nouus efficitur publicus sicut ip sum flumen est: vetus vero dñis fundoz propinquoz cōceditur. Idē de nouo alueo: si flumē in antiquū redeat. Itē inundatio flumis non mutat dñum fundi. h. d. Are.

v ¶ Alueus. a quo nūc vltimo recessit flumen.

w ¶ Incipit. quantum ad strictam rationē: nā de equitate vir obtinet i. nō obtinet: vt. ff. e. l. adeo. §. insula. in fine. Et nota hic q' flua vicē iu dici tenent: et dāt et auferūt dñia: vt hic et. ff. e. ergo. §. alluuiō. Accur sius florentinus.

x ¶ Alia sane. speciem: id est faciem fundi. sed contra. ff. de flu. et ne qd in flu. pu. l. i. §. si fossa. in fi. §. Sol' ibi totū occupauit: hic partē. vel hic eodem impetu recessit quo venit: ibi non: sed diu coopertum tenuit.

y ¶ Danere. fuit ergo dominus etiam tunc temporis quando aqua inundabat. Sed contra. ff. qui. mo. vsu. amit. l. si ager. So. ibi impro p'ie dicit amitti: scilicet q' tum ad commodum fruendi. vel dic inun danit propter impetum aquarum: vt ibi faceret alueum: vt probatur predicto titulo. l. quid tamen. §. ager. et hec vera sunt quantum ad pro prietatem: sed possessio indubitanter tempore inundationis amitteret' tur: vt. ff. de acqui. pos. l. iij. §. labeo: et. l. q' vniuersas. §. ij. et. l. pōponius. i. ¶ Itē. tñ aqua recedente et possessio restituenda est: vt. ff. de iti. actuz

pr. l. i. §. sed et si quis.

¶ Cum ex aliena. Specificans aliquā specie ex materia aliena efficitur dñs eius si ipsa species ad pñtinā materiam nō possit reduci. h. d. Et hec est scda pars principalis a. §. singulor. vsq. in finē tituli: vbi res alterius efficitur nra facto nostro per terminationē vel specificātionē vel similia. Et videtur in quinq. partes

Primo ponit thema. Secundo questione. Tertio per exempla thema declarat. Quarto ponit responsionem. Quinto per exempla responsionē declarat. Scda ibi. Queritur solet.

Tertia ibi. ut ecce. Quarta ibi. Et p. multa. Quinta ibi. Ut eccevas. Are. a. §. Facta. facta aut itelligit et cepta lz nō pfecta. rō huius est: q. q. in ope in sunt inesse videt. ff. si cer. pe. in. l. lecta. et. ff. d. au. z ar. le. l. z si si fuit. §. qd g.

b. §. Ab aliquo. s. bona si de: vt. ff. ad exhi. de eo. §. si quis: z suo noie: vt. ff. de acq. re. do. adeo. §. cū q. s. in pñ. z. l. q. c. q. d. §. ij. itē z tertium. s. q. nō possit reduci ad priorē materiam fm Jo. vt in fi. huius. §. Quid si duo specificane rñ: vnus bona fide alius mala fide: Rñ. cōis est dñi z specificātis bōa fi. nō aut mala fi. vt. ff. q. ad li. proclama. non lz. si duo. Alzo. Eodē modo q. rō z soluo ea q. sequuntur. Quid si ex diuersor. materijs specie fecit: z in vna hñt bonā fidē z in alia malā fidē: Item quid si in materia vni. pñm bonā pñm malā fidē habuerit: Itē qd si pñm suo noie pñm noie dñi specificantis.

c. §. Naturali. i. iuregentiū.

d. §. Fecerit. i. detulerit quo ad spicas: vt. ff. e. l. adeo. §. cū quis. in fi. sic supra de liberti. §. i.

e. §. Dulsum. i. nectar. siue stalladiā.

f. §. Collyriū. i. vnguentū ad oculos.

g. §. Et post sabinianor. i. sabinī z suor. fautor. qui dixerunt spēm ce-

dere dñi materie. sed pculus cū suis sequacibus ecōtra. s. vt specificāti mī cedat: vt. ff. e. l. adeo. §. cū quis.

h. §. Placuit. s. nobis.

i. §. Media. que nec vni in totū nec alteri cōcordat: lz distinguit vt sequitur. z nota mediū seruandū. sic. §. qui ma. nō pos. §. pe. ar. cōtra. ff. de neg. ge. l. nescimus. in fi.

j. §. Fecerit. sed et alia duo interuenerunt que in principio huius. §. di-

rimus.

k. §. Ulspicas. z ita apparet q. frumentū cedit specificanti. sed o. tra. ff. e. l. adeo. §. cū quis. in fi. §. So. hec posuit gratia exempli pro pueris fm Jo. quedā em gratia docendi dicitur q. alias nō dicerentur: vt. ff. de ac. z ob. l. obligationū substantia. §. si. vel eic scdo fm Alzo. illas per istam corrigi. Item dic fm Alzo. ad hec omnia exempla in quibus itaz dicitur specie specificanti cedere est cōtra regulā que dicit: quod ex re mea est vel nascitur meū est: vt. ff. de exhi. de eo. §. si quis. in fi. z. ff. de rei ven. solū. §. meū. So. illa regula locū habz i quinq. casibus: scz vbi dñs specificauit. Item vbi alius eius mandato. Itē vbi sine manda-

it. Cum ex aliena materia speci- es aliqua facta sit ab aliquo q. ri solet quis eor. naturali rōe do minus sit: vtrum is q. fecerit: an potius ille qui materie dominus fuerit: vt ecce si q. s. ex alijs vuis aut oliuis aut spicis vinum aut oleū aut frumentū fecerit: aut ex alieno auro vel argento vel ere vas aliqd fecerit: vel ex alieno vi no z melle miscuerit mulsus: vel ex medicamentis alienis emplastrū aut collyriū cōposuerit: vel ex aliena lana vestimentū fecerit: vel ex alienis tabulis nauē vel ar mariū vel subsellū fabricauerit: z p. multa sabinianor. z pculia noz abiguitatē: placuit media sñia existimantiū: si eas spēs ad rudem materiam reduci possit: eū videri dñz eē qui materie do minus fuerit: si non possit reduci: eū potius itelligi dominum q.

to sed ratū habet. Item vbi alius mala fide et suo noie. Itē si bona fide: sed res potest ad priorē materiā reduci: quorum nullus est hic. Itē si hec vera sunt q. specificanti cedat. Eō tra est regula que dicit neminē cū alterius iactura fieri locuple tiorē: vt. ff. de condi. inde. natura. Rñ. licet fiat sua species

quo ad dñm: tamen actione i factū tenetur ad estimationē: vt ff. de rei ven. l. an rem. §. itē si qua cūq. z. ff. d. do na. inter vi. et v. ro. l. si mulier. §. i. et. l. f. z. §. Quod si partim ex sua materia: partim ex aliena spe cie aliquā fecerit quis: veluti ex suo vino z alieno melle mulsus miscuerit: aut ex suis z alijs me dicamentis emplastrū aut colly riū: aut ex aliena z sua lana vesti mētū fecerit: dubitandū non est hoc casu eū eē dñz qui fecerit: cū non soluz operā suāz dederit: sed z partē eiusdē materie prestitit. Si tamē alienā purpurāz vestimēto suo quis intermixuit: lz pre ciosior sit purpura: tñ accessiois vice cedit vestimēto: z q. dñs fu it purpur: aduersus eū q. surripu it hz furti actōez z pdictōz sine

quo ad dñm: tamen actione i factū tenetur ad estimationē: vt ff. de rei ven. l. an rem. §. itē si qua cūq. z. ff. d. do na. inter vi. et v. ro. l. si mulier. §. i. et. l. f. z.

¶ Quod si pñm. Si q. s. ex materia pñm sua et partim a lienā specie fece rit aliquā efficit in totūz dominus eius. h. d. Are.

¶ Et aliena. scz materia.

¶ Et alieno. s. vino.

¶ Aliena. hic i. cipit dicere d ac cessione que sit humana natura operante.

¶ Itē fm. sed si possit reduci ad priorē materiāz sit cōis bñca rōe

materiant: z non cedit specificanti: vt. ff. e. l. quicqd. §. si in fi. Idē forte erit z quādo mala fide fecit: licet reduci non possit: vt. ff. ad exhi. l. de eo. §. si quis.

¶ Si tamen alienā. Aliena purpura iñtesta vestimen to meo cedit vestimento. ille autē qui dñs fuit hz actōem con tra furem. h. d. Areti.

¶ Purpurā. vt manicā vel gyonē. si autem ipi filii puta in telatūne alia rōe est dñs factus purpure. s. iure specificatio nis: vt. §. priori. §. z precedenti. hic autē. §. aliquid vult adijce re supradictis. s. de acquisitione iuris accessionis. ne ergo ni bil operetur: adiungit hoc qd nunc dicit: vt. ff. de le. i. si quādo in pñci.

¶ Preciosior. no. preciosior accedere viliori. sic. ff. d. dñe. emp. si in emptione cōtra. ff. de edil. edic. l. iustissime. sed ibi specia le in homie. Sz cōtra. §. de fidelis. §. fidelis dñs. So. vt ibi. Itē loq. tur hic. §. qñ dicta purpura grā ordinandī vestimēta fuit appposita: sin autē ecōtra vt vestimentū seruaret purpure: vt forte eā seruaret: tñ cedit vestimentū purpure: vt in duabz legibz cōtrarijs: vt. ff. de vsuc. l. rerum mixtura. §. quid ergo: z ff. de au. z ar. le. z si nō sunt. §. pueniam. si aut neutrum causa alterius apponat: tñ neutri alteri cedit z vtrūq. possidebit: vt. ff. de vsuc. l. rez mixtura. §. quid ergo.

¶ Surripuit. si surripuit: alias istis actionibus famosis non tenetur.

¶ Et conditionem. scilicet furtiuam vl sine causa: vt. ff. de cō di. sine causa per totum.

¶ Siue ipse. s. fur. nam forte erat sartor.

a ¶ Extincte. q̄tum ad dominium quod perdit dñs eius. et ideo q̄tum ad eum extinctum est q̄ diu est interta et purpura extincta: nec potest vendicari: sed agi p̄t ad exhi. vt exhibeat et post vendicetur: vt. ff. ad exhi. l. gemma: et. ff. de rei vendi. l. i rem actio.

b ¶ Possessoribus. veluti p̄do nibus et malefici dei possessoribus: vt iste fuit: vt hic et. j. de act. §. sic itaq; et. ff. vlt. fr. quemadmodum ca. l. i. in fi.

c ¶ Si duorum. Si mater eisdem generis vlt. diuerſi cōfundant ex voluntate dominorum: efficiuntur cōes. et idem si cāuſiſſent confuſe: ali as secus. b. dñ. Et diuidit p̄ncipaliter in duas partes: p̄mo quando voluntate dñorum. Secundo quando casu sunt confuſe. Secunda ibi. Qd si fortuito. Item p̄mo sub dñiditur. p̄mo quando eius

ipse fur sit qui vestimentum fecit sine alijs. nam extincte res licet vendicari nō possint: condici tamē a furibus et a quibusdā alijs possessoribus possunt. ¶ Si duorum materie ex voluntate dñorum confuſe sunt: totum id corp⁹ quod ex confusione fit vtriusq; commune est: veluti si qui vīna sua confuderint: aut in assas argenti vel auri conflauerint. S; si diuerſe materie sint: ob id propria species facta sit: forte ex vīno et melle mulsum: at ex auro et argēto electrum: idē iuris est. nam et hoc casu communem esse species non dubitatur. Quod si fortuito et non voluntate dominorum confuſe fuerint: vel diuerſe materie: vel que eiusdē generis sunt: idē iuris esse placuit. ¶ Quod si frumentum tui frumento tuo mixtum fuerit: siquidem fuerit ex

vt. n. q̄ sic. nra. n. contemplatio vel voluntas non p̄t mutare substantiam granorum qui sp̄ discreta et diuisa sunt a se invicē: qd vt eē d. §. p̄cedētem. S; rñ. nō est mix. als. n. si se reperim⁹. nōne tps p̄mū ē sui naturae: cū tps sit mēſura mot⁹ p̄mū mobilis: q̄ mot⁹ est vniſormis et p̄tinu⁹: vt dicit Aristoteles in. viij. phisicorū: et tñ p̄es in ipsa p̄tēplato: distinguimus et assignamus: dicētes

voluntate vestra: commune est: quia singula eorum corpora id ē singula grana q̄ cuiusq; propria fuerint ex consensu vestro comunicata sunt. Qd si casu id mixtum fuerit: vel titius id miscuerit sine tua voluntate: non videtur commune esse: q; singula corpora in sua substantia durant. S; nec magis istis casibus commune sit frumentum q̄ grex intelligitur esse communis si pecora titij tuis pecoribus mixta fuerit. S; si ab alterutro vestrum totum id frumentum retineatur: in res quidē actio pro modo frumenti cuiusq; competit. arbitrio at iudicis p̄tinetur: vt ipse estimet quale cuiusq; frumentum fuerit. Cū i suo solo aliquis domum ex aliena materia edificauerit: ipse intelligitur domin⁹ edificij: q; omne qd in solo edificatur: solo cedit.

q̄ quoddā p̄tē: quoddā p̄tē: quoddā futurum. sic in granis frumētū q̄ h eorū corpa sunt discreta i suis terminis: cōia ea possumus facere: ita q̄ alij q̄ non sit p̄tēla i tuo grano quā tu si cōices mixti: nulla i meo quā ego non cōice: qd nō eēt deficiēte nra voluntate: sicut nec mihi tpe diffico gñarent he diuersitates nra significatione vlt. respectu dñicēte.

m ¶ Dicta. qd sit p̄ erro re: quo casu dñi nō tranſit: vt. ff. e. l. si p̄curator. vlt. vt meli⁹ pascāt. et facit. j. e. ad. l. acq. i p̄i. vbi dicit. gregari pascuntur. S; d. ff. d. fo. si alieni. fo. ibi sp̄ale ē i pecūia numerata: vt ibi dñ. vt. ff. si cer. pe. singularia.

n ¶ S; si ab alterutro. cōpetit.

o ¶ Pro modo. i. mēſura.

p ¶ Arbitrio. i. q̄ cuiuslibet tñ frumētū restituat q̄ nō fuit suus qñ nō appet qd

fuerit suus: et p̄ p̄ impossibile discretōez: vt. ff. de vlt. fr. l. vlt. fructuari⁹. §. si in viuarijs. si aut apparer qd cuiusq; fuerit: b̄ iudex estimet: vt subijciat fin. dñ. et f; b̄ dicit q̄le. i. qd. et sic cuiusq; sua grana restituat. Poic p̄ri. rñ. arbitrio et. eē d. eo d. quo ē istud. §. qñ nō appet qd fuerit suus. et b̄ innuit b̄ vbi q̄le. nō. n. dicit qd: f; q̄le: vt i q̄litate offm̄. dñat et q̄ritate: nō corpe: cū illd sit impossibile discernē: et sic p̄babit q̄ dicit suū fuisse meli⁹. Et nō. triplicē eē dñam inter hūc. §. et superiorē. sp̄es. n. dicuntur misceri vlt. hic: materia confundit: vt. §. sed. p̄. econtra. Item hic remanet in eadē substantia: ibi non. Item confusa sunt cōia et sine dñorum voluntate: vt. §. p̄. §. hic non.

q ¶ Frumentum. nō dñi bona fide p̄sumptū. tñ. n. in factū actio dare: vt ff. ad. l. acq. l. q̄ occidit. §. si q̄s alienū vīnū.

r ¶ Cū in suo. ¶ Edificium cedit solo: sed materia ex qua edificij sit remanet antiqui domini. eam tamen repetere potest q̄ diu edificij durat: quo durate nō dat ei vēdicatio. b. d. dñi.

r ¶ Cum in suo. suum est etiam si alius habeat ibi vsumfructum: vt. j. de here. in fi. §. i. vbi proprius seruus dicitur in quo proprietates nuda habet testator.

s ¶ Edificauerit. §. bona fide: al. nō: imo tignū suū vēdicaret: vt. ff. de rei vē. l. in re. §. tignū. ar. a dñio sensu. vel ex ea exceptōe q̄ ibi ponit. et iurabit in litem: vt ibi nō.

t ¶ In solo edificat. i. in ipsa terra p̄figit. qd ergo d. domo si affixa solo: Rñ. nō cedit solo: vt. ff. e. l. si titi⁹. et facit ad hanc regulā. C. d. edi. p̄i. l. i. idē in satis et plantis qd hic in edificat: vt. j. e. §. si titi⁹. et. §. q̄ rōe. vñ verius. Quicquid plantatur seritur vel edificatur: Omne solo cedit radices: si tamen egit. Sed contra hanc regulam ē. ff. de re. di. l. i. tā tñ. So. illud sp̄ale est.

dem generis materie confunduntur. Secundo quando diuerſi generis. Secunda ibi. Sed si diuerſa. dñi.

c ¶ Si duorum. acquiratur dñum: non solum specificatione: vt. §. e. §. cum ex aliena: et. §. q̄ si sed accessione: vt. §. e. §. si tñ. sed etiam confusione: vt hic. Item in mixtione: vt. j. p̄oxi. §. q̄ si frumentum.

d ¶ Dñorum. bñ dicit dñorum voluntate. nam si vnus dominus fecit inde sp̄em. i. mulsum vel vas ex argento meo et tuo: sua est iure specificationis nō cōis: vt. §. e. §. cū ex aliena: et. ff. de rei vēdi. l. si frumentum. §. i.

e ¶ Confuse. i. simul fuse.

f ¶ Electrum. genus ē vasis vel sp̄es metalli. et ad hoc ē. ff. de au. et ar. le. l. pediculis. §. nerati⁹.

g ¶ Idem iuris. vt sit cōes: vt subijcit.

h ¶ Placuit. §. vt sit cōes: nisi separari possit: veluti ex ere meo vlt. plūbo vel argento tuo species facta sit: quibus casibus separari potest: et quilibet vendicat suum: vt. ff. de rei ven. l. si frumentum. §. sed si plumbum: et. ff. de ac. re. do. l. lacus: et. l. stagna. §. si.

i ¶ Qd si frumentum. ¶ Si sp̄es duorum dñorum eorū voluntate p̄miceant: efficiunt cōes. sed si sine eorū voluntate. b. d. dñi.

i ¶ Qd si frumentum. dñum? qñ p̄fundunt ita vt separari nō possint: nunc videndū ē qñ singula corpa in sua substantia durat: quo casu dicunt immisceri.

k ¶ Communicata sunt. et iō locū h; cōi dñi actio: vt. ff. d. rei vē. l. si frumentum. §. rñ.

l ¶ Subā durat. S; nūqd idē si nra voluntate fuissent imixta:

a Nec definit, scilicet ex causa edificationis: sed alia causa potest desinere: vt. ff. de vsuc. l. rerum: mixtura. §. labeo. que huic regule signatur contraria.

b Sed tantisper. i. interim.

c Ad exhibendum, scilicet vt extimetur: nisi mala fide fecerit: vt. ff. de rei ven. l. in rem. §. tignus:

z. ff. de tigno iuncto. l. si. sed tunc non eximitur: sed in litem iuratur: vt. ff. de sol. l. qui res. §. si. quia arbitrarie sunt iste actiones: vt. ff. de in litē iuran. l. in actionibus: z. j. d. act. §. preterea.

d Hic tabularum, lex quādam fuit. de qua dic vt §. de iure na. §. z. non eleganter.

e De tigno, qua actio ne tenetur z qui iniunctū habet: licet non iniunctū: z q̄ iniunctū licet non possideat: sed altero solvente alter liberatur: vt. ff. d. his qui deie. vel effu. si vero. §. positum: z de flu. l. i. in fi. z quod vi aut clā. l. cōperit. §. si. Sed quid si velit magis rem reddere et eximere q̄ duplum prestare: Respondeo. non auditur: quia propter publicam vtilitatem hoc fuit statutum: vt. j. eo. quod ideo zc. z. ff. de ope. no. nunc. l. pretor: z. ff. de lega. l. i. cetera. §. si duo bus. Item nunquid hec actio comperit etiam contra eum qui bona fide iniunctū: Respondeo. sic: vt hic: licet contradixerint quidam. §. contra mala fide iungentem alia preter hec auxilia comperunt: vt rei vendi. Item ad exhib. Item furti. Item furtiua condi. Item hec actio de tigno iniuncto: vt. j. de act. §. sic itaq: z. ff. de tigno iuncto. l. i. in fi. et. l. finali.

f Appellatione, facit ad hoc. ff. de verb. sig. l. tigni: z. ff. ad exhib. l. gemma. §. tigni: z. ff. eo. adeo. §. cum in suo. Item quod in domibus dicitur: idem dic in campania: vt subiicit. Quod ideo zc. ad hoc. ff. de verb. sig. l. i. urbana predia. quidam tamen contra. Item idem in vinea: vt. ff. de tigno iuncto. l. i.

g Materia, vt cementa z lapides.

h Consecutus, hic est contra. ff. de tigno iuncto. l. si. alias. in fi. sed ibi non cum effectu fuit consecutus duplum: quia licet exegit: nō tamē pcepit adhuc duplum: vt ar. ff. de his qui deie. vel effu. l. perceptōe.

i Vendicare, nulla tps pscriptōe obstante: vt rei ven. ff. de rei ven. l. in rem. §. si. q: nec prius agere poterit: vt. C. de an. ex. l. i. §. si. aliud ergo si mala fide iniunctū: q: tunc agere potuit. vñd. xxx. an. repellitur a rei ven. vt. C. de pscript. xxx. an. sicut.

k Et ex diuerso. Qui in alteri solo de suis cemenis sciēter edificat p̄dit dñum: z dñs edificij efficitur ille q̄ ē dñs soli. b. d. Areti.

l Inrelligē. sic. C. de edi. pri. l. si is d̄ quem.

m Ad p̄r. q: alienata ē non p̄rēdicari. §. d. C. de rei ven. l. ij. i. fi. §. ibi ex aliena materia z in alieno edificauit: hic de sua in aliēo. qre dicit: at de mea materia z in meo edificio: tūc planū ē. aut de aliena i meo: vt. §. pri. §. aut de mea in alieno: vt hic. aut de aliena in alieno: vt i dīcta. l. dñā continet.

n Certe illud. Possidens alienū in quo bona fide edificauit:

p̄r expēsas edificij ope exceptōis retinere. b. d. Areti.

m Fabroz. i. m̄gfoz de lignamine vl muroz. sic. ff. de eo qd cer. lo. l. ij. §. vl.

n Per exceptōis. q̄ locū hz vbiāq: equū sit exceptōis locuz h̄re: siue alia p̄petat siue n̄: vt. ff. de excep. do. l. ij. §. gñaliter: z ar. j. e. §. lre.

o Bone fidei. ab iūro: z ex post scō cū edificauit: naz si anq̄ edificet sit bonefidei z cū edificat malefidei sit: eligē qdā media via: ita vt nec malefidei puniat: neq: vt bonefidei expensas d̄seruet: q: p̄mittit abza: sio: vt. ff. d. rei v̄e. l. iul. si in aliena. q̄ ē huic dñā. z fa cū ad h. ff. d. mi. l. iura. §. v̄edētib: p̄

p Edificauit. cū de nouo edificat: z vt h̄ plene sciant: dic cū ip̄e do in rē alienam aut suo aut meo noie. P̄rio casu loq̄ ille ti. d. neg. ge. z. ff. e. z. C. e. si meo. zc. at fru

ctū ḡra expēdo: z tunc ex fructib: deducit: z als nulli fructi intelligit: vt. ff. so. ma. l. fruct: z. ff. fa. her. fund: aut cā rei suande: z tē at d̄ nouo faciēdo: at n̄. p̄rio casu si bōa fide habeo exceptōis si actōis hz Jo. vt. §. pr. §. z. ff. d. cōdi. ide. si i area: z. ff. de excep. do. Paulus. §. d. et actōem dabat: §. ibi ip̄o gestu negociū fuit hereditarium: qd necesse dabat facere. vñd actionē dabat. z est p̄ eo. ff. de peti. her. l. hereditas. §. i. z. ff. si ps here. pe. l. fi. z. C. de rei vendi. l. ij. z. l. domū. Sed Jo. cōtra. vt dictum est. z facit et pro eo. ff. de rei vendi. sumptus: z ff. de act. empt. idemq: z. ff. de pet. her. l. plane. si vero mala fide: tunc nec excipiēdo nec agēdo conseruo: vt hic. nam ne minem mihi volui obligare: vt. ff. communi di. in hoc iudiciū secundum Johan. sed. d. etiam dabat negociorum gestōi actionem: vt. ff. de nego. ge. si pupilli. §. sed z si quis. sed ibi nomine alieno gerebat. Item z pro eo. C. de rei ven. l. ij. §. ibi loquitur quando ex aliena materia z in alieno impēdit: vt ibi plene notatur. Si vero in reficiēdo aut bona fide: z tunc necessarias z vtilēs per doli exceptionem: voluntarias per abza sionem seruamus: nisi dominus veller tantum dare q̄tum posset habere his ablatis z coras: vt. ff. de rei ven. l. in fundo. Si vero mala fide impendat necessarias per officium iudicis: cum tamen possideo: vtilēs per abza sionem conseruo: voluntarias nullo modo: vt. C. de rei vendi. domum. Vñc est q̄ dixit Bul. hic: q̄ expensas reperam quandoq: per. a. i. per actionem: vt. ff. de nego. ge. l. si pupilli. §. sed et si quis: Item z per. e. id est per exceptionem: vt hic. Item z per. o. id est per officium iudicis: vt per. l. ff. de rei vendicatio. l. domum. Et modo diximus. Et hec in rei vendicatione locum habent. In petitione vero hereditatis bone fidei possessor: ser

uat omnes. At ma. si. pos. necessarias et utiles per officium iudicis: alias per exceptionem doli re existente meliori in qua facte sunt. voluntarias vero abradit. vt. ff. de pe. he. plane.

¶ Si titius. **¶** Insuperum vel plantatum est illius cuius est solum ubi inseritur si ibi radices egerit. Idem si in duobus solis: quia est commune. Hoc dicit. **¶** Aretin.

a ¶ Si titius. commutatur. sed videtur non commutari cum primo domino rei ven. detur uti: lis: vt. ff. de rei ven. si frumentum. §. de arbor. re. que est contra. Solutio. licet ibi dicat variis et varia damus: non tamen sequitur ergo nos damus: vel damus de estimatione: sed non de planta: vt. diximus. §. e. §. plane. si longior tpe.

b ¶ Radices. oēs vt differat a sequenti.

c ¶ Diximus. immo videtur eius i cuius fundo originem induxit: vt. ff. ar. fur. ce. si plures. §. fina. Solutio. hec corrigi illas. Vel dicit. ibi poterat viuere arbor: ex fundo primo: hic non. vel efficitur titij pro parte scilicet: vt hic. non in totum: vt ibi.

d ¶ Ratio. facit. ff. e. l. adeo. in fi. et l. fi. et l. qua ratione.

¶ Quia ratione. **¶** Quicquid in alieno fundo seminatur solo cedit. seminans autem bona fide potest se exceptione tueri vt reddantur ei impense. h. d. Aretin.

e ¶ Solo cedunt. vt. §. pr. §.

f ¶ Diximus. §. eo. §. certe. Sed quid si aliquis ex semine meo in alieno fundo seminauit: contra quem agam? Respondet. contra seminantem non: quia non possidet nec dolo fecit quominus possideret. Item nec contra possidentem: quia eius facto nihil actum est. sed tamen dicit eum teneri instar tigni in iunctis: qui tenetur etiam si positum ab alio habeat vel teneat: vt. diximus. §. eo. §. cum in suo. per. l. ff. de his qui deie. vel effu. si vero. §. positum. Et eadem questio fit in plantatis: et eodem modo soluitur: cum sit ratio similis: vt. ff. man. Lucr. in fi. i. Respon.

g ¶ Consequitur. i. plantauit vel seminauit.

¶ Littere quoque. **¶** Scriptura etiam aurea cedit charte vel membrane. Scribens autem bona fide non tenetur eas reddere: nisi refectionis expensis et valore scripturarum. hoc dicit. primo. sed tabula cedit picture. Sed si dominus possidet picturam: tunc pictor tenetur precium tabule soluere. hoc dicit cum. §. sequenti. Quauis scriptura

sit pulchra et preciosa: tamen non tantum membranis et sic chartis pecudis: sed etiam chartis: et sic bombicinis cedunt. h. d. Aretin.

h ¶ Chartis. vt de bombice: vt sunt he que de pisis veniunt.

i ¶ Membranis. que de membris animalium eripiuntur.

l ¶ Si solo. vt. §. eo. §. cum in suo.

l ¶ Carmen. metricum.

m ¶ Historiam. noui et veteris testamenti. idem dicit in fabula vel romatia vel quolibet libro profano.

n ¶ Orationem. ad deum vel ad populum vel ad principem.

o ¶ Corporis. i. libri.

p ¶ Non titius. i. scriptor bone fidei.

q ¶ Petas. directa in rem.

r ¶ Si bona. Si autem mala laborem donasse videtur: vt. §. eo. §. certe. §. nunquid actionem scriptor: habet reddito libro? Respond. o. si si bonam fidem habuit actor. dico si in factum: vt. ff. de rei ven. l. in rem. §. item si quecumque. si malam fidem habuit non habet actionem: quia nec exceptionem habet: vt hic. Sed cum hodie preciosior sit scripta quam charta

nunquid mutatur? Hic respondent quidam vt. Azo quod sic. nos quod non: ar. C. de testamen. sancimus: et C. de appel. precipimus. in fi.

s ¶ Si quis pinxerit. siue bona fide siue mala fide. fm. §. nos §. quia bona fide: vt. §. e. §. ibi vtriusque et.

t ¶ Tabulam. quid si in marmore? Respondet. contra seruari forte. ar. tñ contra. §. de testa. §. pe.

u ¶ Cedere. ff. de rei ven. l. in rem. §. sed id quod in charta. contra. Solutio. hec corrigi illam. Vel distingue an preciosior sit illa scriptura quam tabula secundum. §. d. qui ait locus habere quod hic dicitur: si pictus est homo si usus bono colore: non attramento.

x ¶ Appellis. propria noia pictorum.

a ¶ Eam petat. id est directa rei ven. vt. ff. de rei. do. l. qua ratione. §. sed non vt l. e. fm. Azo.

b ¶ Ut utilis actio. in rem non directa: quia desit dominus esse: et sicut mirabile quod non dominus a domino vendicat. sic contingit alias in publicis in quibusdam casibus: vt. no. §. de ac. §. alie.

c ¶ Imposuerit. hic mirabile contingit hic quod conditio possidentis

est deterior: q̄ petentis. al. d. vt. j. de interdic. §. cōmodū. sic z al. ff. de
 nor. si q̄s a multo: z. ff. si ex nor. cā a. l. i. in fi. z. l. ij. z. ff. de pe. her. cū idē.
 Sed ad b rñ. q̄ i cā norali eē poterit q̄ secūdo agēs si pbabit. Itē
 i pe. he. si bona iura habuit i vicēdo: h eadē hñt in defendēdo: z sic si
 ē eoz p̄ditio deterior. Itē cū h hēat ac. pictor si nō possideat: mltoma
 gis exceptō en d̄s hñe so/
 luto p̄cio: vt. ff. de sup̄ficie
 bus. l. i. §. qd̄ aut: z. ff. de
 re. iu. l. cui dam. §. si nūqd
 dñō quodā tabe idē de
 ditur si possideat si p̄ciū
 picture soluat: rñ. q̄ sic:
 cū sibi actio detur. ego d̄
 vt sit dñā iter dñm z p̄i
 etorē. Itē q̄s p̄fāt si abo
 d̄ extraneū possidētē a
 gant: Rñ. is q̄ directas
 bz act. i. pictor: ff. Jo. S̄
 nūqd si tabula fuerit ab
 rasa remanet pictor: rñ.
 sic vt. ff. de rei ven. in re. §.
 z qd̄ semel. §. q̄re aliud in
 picturis q̄ in scriptur: z
 Rñ. q̄ pictura p̄ciosior:
 ē q̄ scriptura fm Jo.
 a **¶** Surripuit. anq̄ pin/
 geret.
 b **¶** All. post picturā.
 c **¶** Tabulari. z subaudi.
 nam z pictor d̄ extraneū
 fur. dat fm Jo. vl meli
 vt mibi vt: hic loq̄tur qñ fuit surrepta anq̄ eēt picta: h̄ ē d̄ dñm tabu
 le sibi surripitē posset dari pictor furti actio facto furto tabula iā p̄i
 ctar: vt. j. de ob. q̄ ex delict. nas. §. aliqui.
 d **¶** Si q̄s a nō dñō. **¶** Bona fide possessor facit fructus suos: nec
 eos p̄sup̄tos cogit restituere. sec̄ si fuerit malefidei. h. d. Areti.
 e **¶** Bona fide. q̄ in initio exigit. s. vt credat sibi dātē hñe ius distrahē
 di: vt. ff. de vsur. q̄s sit. §. si. nec obstat qd̄ ē. ff. de acq. re. do. l. in bonefi
 dei. §. in dñm. q̄ ibi opponendo loq̄tur non ponendo.
 f **¶** Iusta. cum multe sunt cause siue tituli acquirendi: vt in. ff. colligitur
 in varijs titulis sub titulis de vsuc. vsq̄ ad titulum de re. iu. idē tñ z si
 ti. nō hēat: vt ar. ff. si. reg. l. iij. §. sed ante.
 g **¶** Naturali. i. iuregētū: de quo loq̄tur h̄ titū. cui natural' insita rō ē.
 h **¶** Fruct'. s. industriales. aliud in naturalib': vt. ff. de vsur. l. fruct'. non
 ob. ff. de ac. re. do. l. bo. si. in p̄m. qd̄ n. ibi dicit oēs exponitur siue facto
 possessoris siue alteri p̄cepti: industriales tñ: vt. ff. de vsur. q̄ sit. §. p̄e/
 rea. sed naturalib' fructib' p̄sumptis an teneat possessor: Rñ. dō. nō
 tenet possessor: rei ven. q̄ nō possidet nec dolo desijt possidere: h̄ cōdi.
 siue cā tenet inq̄tum locupletio: est. ar. ff. si cer. pe. si z me.
 i **¶** Pro cultura. vt segetes.
 k **¶** Et cura. vt lac z pilus z lana.
 l **¶** Nō pōt. nec ad p̄cium: vt. j. de offi. iudi. §. si nō: z. ff. si. reg. l. iij. §.
 h̄ a. si tñ extēnt nō rei ven. q̄ p̄cipientis sunt: h̄ offi. iudicis tenet red
 dere: vt. C. de rei ven. certum. §. bona fide.
 m **¶** Nō idē. vt faciat fructus suos.
 n **¶** Cogitur. distingue tñ: q̄ si habet. ti. malefi. pos. de consumptis cō
 dic. siue cā: de extantibus rei ven. de p̄cipiendis propter ti. excusatur:
 vt. C. de rei ven. si fundum. nisi in quattuor casibus: quando emit ab
 eo quem scit vendere in fraudem creditorum: vel quando vendit q̄ me
 tu compulsus est: z cum emit contra interdictum. deinde corumpi fru
 ctus patitur: vt. ff. que in frau. cre. l. ait p̄tor. §. per hanc: z. ff. q̄ me/
 tus cau. sed z partus: z. C. de agri. z cen. quemadmodum idem iquar
 to: vt. C. de si. instru. z iur. h̄aste. si. l. i. Sed nō habet. ti. de consumptis

conditione sine causa. de extantibus rei ven. vt. C. de condi. ex
 lege. l. penul. z. C. de rei ven. si fundū. de p̄cipiendis offi. iudi.
 si nauis. §. si.
¶ Is vero ad quem. **¶** Fructuarius non facit fructus
 suos nisi sint a solo separati vel a se vel per alium alterius no
 mine. Et iō non
 reollectos nen
 trāsmittit ad be/
 redef suos. z idē
 in colono. h. dīc.
 Areti.
 n **¶** Is vero ad
 quem ipse. alio
 enim p̄cipien
 te non sunt sui:
 sed sunt bonefi.
 pos. etiam si e/
 os alius p̄cipi
 at: vt. ff. de vsur.
 qui sit. §. p̄e/
 rea. Vel aliter si
 ipse p̄cepit. nō
 etiam heres e/
 nec enim ad be/
 redē trāsmittit.
 o **¶** P̄ceptis.
 vt si i boreo pos
 siti sunt facit su/
 os fructuarius.
 sed bonefi. pos.
 statim vt a solo
 separati sunt: vt. ff. quibus mo. vsufruc. amit. l. vsufructuarius.
 Et est alia differentia: quia fructuarius facit suos naturales
 fructus. bo. si. vero pos. non: vt. ff. de vsufr. le. l. vsufruc. legato:
 z de vsur. l. fructus.
 p **¶** Domino. sed per quam ac? R̄spondeo. p̄ rei ven. cūz do
 minus sit. vel condi. ex hac. l.
 q **¶** De colono. qui nummis colit. nam omnes fructus facit su
 os: vt vsufruc. sed differant: quia colonus talis facit fructus su
 os: vt a solo decerpti sunt: vt. ff. de furtis. l. si apes. §. si. secus i
 vsufruc. vt hic dicit. Vel dicas partiaris: vt. ff. loca. z d̄duc.
 cum in plures. §. messē. secundum Jo. Item dicit fere pp
 aliud: q̄ colonus trāsmittit ad heredem: vt. j. loc. §. si. sed fru
 ctuarius non: vt hic.
 r **¶** In pecudum. **¶** Fetus lac pilus z lana sunt in fructu
 pecudum. Partus vero ancille non dicitur in fructu: z iō nō
 pertinet ad fructuarius ancille: debet tamen vsufructuarius
 de fetibus summittere in locum de mortuorum. Et similiter ar
 bores z vites in locum de mortuorum. h. d. cum. §. sequenti.
 Aretinus.
 s **¶** Fetus. q. d. ita fetus sicut zc.
 t **¶** Pilus. bouis vl ē capraz ad bozā sellaz.
 u **¶** Et succuli. i. parui lues.
 v **¶** Naturali. i. gentium. de quo loq̄tur. §. §. singulor.
 w **¶** Part'. p̄z q̄tū ad plenā p̄prietatē: nisi etiā z in partu sit
 vsufruc. legat'. vt. ff. de vsufruc. ver'.
 a **¶** Absurdus ē. sic. ff. de vsur. l. in pecudum.
 b **¶** In fructu. s. vt ipse sit fruct': sed tñ in eo relinq̄tur.
 c **¶** Natura. i. deus. sic. §. de iure natur. in p̄m. unde dicitur a/
 pud Quidium. P̄onaq̄ cū spectēt aialia cetera terrā. P̄s
 homini sublime dedit celūq̄ videre Iussit: z erectos ad syde/
 ra tollere vult'. sic. ff. de edili. edi. l. iustissime: z. ff. de fur. q̄vas.
 §. ex furtiuis: z. ff. de pe. he. l. ancillarum.

a ¶ Sed si gregis, grex est numerus, et ouium vel quinq; porcorum simul et congregatum consistit: vt ff. de abigeis. l. oues. et facit. ff. de vñc. l. rerum mixtura. §. tertium.

b ¶ Et fetu, aliunde. n. nō submittit fm quosdam, vel forte submitteret et aliunde, ar. ff. de vñc. qd ergo. §. sed qd of. in fi.

c ¶ Summittere. que summissio si sit si in singulis capitibus sit vsu fruct. vt. ff. eo. qd ergo. §. sed quid dicitur.

¶ Thesaurus. ¶ Thesaurus vel in suo vl' in religioso vel i sacro loco inuentus efficitur in uentoris. in alio vero casualit inuentus solum pro dimidia efficitur dominus inuentor: et dñs id li' pro alia dimidia. b. d. Areti.

d ¶ Thesaurus. est autem thesaurus pecunia ab ignotis dominis vetustiori tempore abscondita: vt C. de thesauris. l. i. l. xij. in prin. vel depositio pecunie: cuius memoria nō extat: vt. ff. de acqui. re. do. l. nūq. §. thesaurus. quandoq; impropie dicitur: vt. ff. de acqui. pos. l. peregre. i. prin. et ff. ad exhi. l. thesaurus.

e ¶ Loco, alias solo.

f ¶ In suo iure. directo vel vñli: vt feudatarius vel emphiteoticarius vel similis: licet pla. aliud dixerit in his. Quid si mercenarius dum laborat in alieno: vel creditor in pignore inuenit thesaurum? Respondeo, dimidium eius est in cuius fundo inueniunt: et ita dimidium sibi acquirunt: vt. ff. de ac. re. do. l. si quis. §. qd si creditor.

g ¶ Religioso. vt. ff. de iure. fil. l. iij. §. penul. contra. Solu. hec corrigitur secundum. B. vel hic secundum naturalem rationem: vt p. ex lra ibi. fm ciuilem rationem qd preualet. sic in vsuc. contingit fm Jo.

h ¶ Fortuito casu. et casus iopinare rei euentus ex diuersis causis pueniens ob aliud et aliud incept.

i ¶ Non data opera, alias totum redditur domino. in suo loco tamen potest operam dare: non tamen magica arte: alias esset fiscus: vt. C. de thesau. l. vnica. l. i. r. Accur.

k ¶ Domino. sed per quam ac? Rñ. p rei ven. cum dñs sit. vt condi. ex hac. l.

l ¶ In cesaris loco. i. pñmoniali.

m ¶ Fiscali. nō tñ publice deputato.

n ¶ Cel. publico. i. publice deputato.

o ¶ Fiscus. sed si fisci partem supprefferit cum altero tñ reddit: vt. ff. de iure. fil. l. iij. §. si.

p ¶ Ciuitatis. que loco priuatorum sunt: vt. ff. de verborum signi. si euz qui nec.

¶ Per traditionem. ¶ Omnis res per traditionem facta a dño ex ea habili pot alteri acquiri: et si sunt predia stipendiaria tributaria. b. d. Aretinus.

dñ: et dimidium fisci vel ciuitatis.

¶ Per traditionem quoq; iure naturali res nobis acquirunt. Nihil enim tam conueniens est naturali equitati: qd voluntatem domini volētis rem suam in alium transferre ratam haberi. et id cuiuscunq; generis sit corporalis res tradi potest: et a domino tradita alienat. Itaq; stipendiaria quoq; et tributaria predia eodem modo alienantur. ¶ Locantur at stipendiaria et tributaria predia: que in prouincijs sunt: inter que nec non et italica predia ex nra constitutione nulla est differentia. Sed si quidem ex causa donatiōis at dotis aut qualibet alia ex causa tradantur: sine dubio transferuntur. ¶ Vnde vero res et tradite non aliter emptori acquiruntur: qd si is venditori precium soluerit: vel alio modo ei satisfecerit: veluti ex pro-

b ē regulare: vt hic et ff. de traditio.

c ¶ Alienat. i. dñum transfertur. Accur.

d ¶ Stipendiaria. scilicet que militibus pro stipendijs dantur: vt. ff. de rei vendi. item si verberatum. §. i. et de euict. l. lucius: et de acqui. re. do. in agris.

e ¶ Tributaria. q tributa rome redduntur.

f ¶ Alienat. p traditōem.

g ¶ In prouincijs. qd dicat talia predia non sunt in italia.

h ¶ Inter que. i. prouincialia.

i ¶ Constitutione. vt. ff. de vsuc. trāssor. l. vnica.

k ¶ Differentia. scilicet quantum ad domini translationem: vt. C. de vsuca. trāssor. l. vnica. sed quantum ad tributa est differentia. C. de epi. et de de his.

l ¶ Sed si quidem. vere nulla est dñia. sed et si et.

m ¶ Tradantur. i. stipendiaria predia et tributaria.

n ¶ Trāsseruntur. i. prouincialia pdia sicut italica. et ē ver in oib: nisi scriptura necessaria sit fm Jo. vt. C. de vsuc. trāssor. l. vnica. §. qd si pdia. Itē sunt xia si accipiēs inducatur in vacuā possessionē fm quosdā: vt C. de pba. cū res. Jo. §. vt. ff. de fun. do. si fundū: et de ac. re. do. hō liber. §. qd d. sufficit. n. induci in possessionem: l. nō vacuā. Qd aut in. d. l. d pba. dñ demonstratue qd sic eueniret: non causatiue dñ.

¶ Glendire vero. ¶ Dominium rei vendite non transit in emptore: et si res tradatur: nisi pñ sit solutū vel aliter satisfactū: aut pñ sit sit des de pñ h. d. Areti.

p ¶ Res. que loco pignoris a venditore teneri possunt: vt. ff. de ac. ep. ul. §. offerri.

q ¶ Per traditionē quoq; non solum inuentōne: vt. §. §. pr.

r ¶ Naturali. i. gentium: vt. §. §. proxi.

s ¶ Acquiruntur. cā pre cedente vera: vel putatiua: alias non: vt. ff. de l. nūq. et. §. hoc. §. ibi. Sed si qd dem et.

t ¶ Nihil. immo deo serui re: sed hyperbolice loquitur. sic. ff. de pac. l. i. in pñ ci. et ff. de actio. empr. l. ex empto. in prin. et. C. de trāf ac. nō minorem.

u ¶ Voluntatem. dum tamen legitimam. nam euz ei bonis interdictū est nō alienat: vt. ff. de cura. fu. l. i. in prin.

x ¶ Cuiuscunq; i. siue mobilis siue soli.

a ¶ Corporalis. incorporeales enim tradi non possunt: vt. ff. de acqui. re. do. seruus. §. incorporeales.

b ¶ A domino. hoc quandoq; fallit: et eius contrarium inuenitur verum: vt j. qui alie. licet vel non. sed

a **I**gnore. qd sic intelligo si placeat venditori aliud qd precium acci-
pere: alias non. vt. ff. si cer. pe. l. ij. §. i.

b **D**ato. poterit ergo vendicare vedito: rē si nō fuerit de precio satis-
factum: vt. ff. de tribu. l. procuratoris. §. si si dedi mercē: nisi emptor: tūc
precium offerat: vt. ff. man. diligenter. §. i. in fi. r. ff. de preca. l. ea q.

c **E**x lege. r. ij. ta. qd ē ius
ciuile: vt. ff. de iustu. r. in. l.
ius. §. h. i. g. n. solū gētiū.

d **I**ure naturali. sic dī-
ctū ē qd rōe naturali idu-
ctū fuit: vt. §. de iur. natu.
§. qd dō: r. §. qd nā alia.

e **E**lēdidit. r. tradidit.

f **E**mptori. qd si dedit
diē ad soluedū: r. n. f. c. t. a
solutōe vēdicat f. §. Jo. vt
C. d. pac. iter ep. r. v. l. cō
missioe. pōt tū dīci: qd
aliud ē simplr diē solutōi
statuere: aliud pactū. l. cō
missioe pōere. Itē qd si
simplr tradat: R. n. vt se
q. fidē: nisi §. p. b. e. f. vt qd
forte dicebat ēptor: pntez
hīe pecuniam: vt ar. ff. de
pīg. ac. l. iij. r. ar. §. ff. d. tri-
bu. pcurator. §. si si dīdi.

g **E**mptori. nisi i casib:
vt. ff. de iur. fi. l. si pcura-
tor. §. si. r. ff. de re iudi. a
diuo pio. §. si si ēptor.

h **I**bi. qd. n. qd p aliū
facit ipe facē vt: vt. ff. d. vi
r. vi. ar. l. i. §. de iecisse: r. j.
d. iur. §. nō solū: r. ff. d. in
iur. itē apd. §. fecisse.

i **P**ermisā. vel ab ipso
dño: l. ab alio dñi voluntate

l. **L**ibera. sec. i gñali p-
cur. q. n. h. libera: vt. ff. de
pcur. pcurator. cū: r. l. p-

curator totor. §. d. distitit iter par. totor bōz: vt ibi: r. vniuersor:
r. Interdū. **E**x venditōe rei quā prius omēdaue vt hic.
rat trāffertur dñū in dmodatariū sine noua traditōe. h. d. Areti.

l **M**unda. l. a traditōe. sic. C. de pac. l. traditōib. Itē in alijs casib: do-
minū sine traditōe dat qd pnt bis legib: notari: vt. ff. de acq. pos. l. i. §.
si iusserit: r. §. iōq: r. l. q. meo. §. si vedito: r. l. qñdā. itē. C. d. ac. pos.
min: r. C. de do. l. i. r. l. q. q. §. Itē si volēs tibi tradē dñūz noie tuo me
stituā possidē: l. aduā a te: vt. ff. d. ac. pos. qd meo: r. d. rei vē. qdā mu-
m **T**uā eē. si res pñs est: vt. ff. de rei vē. ep: r. l. h. e. si. v. l. dīci i-
lia venditione: ibi in ficta: vt. ff. pro. emp. l. ij. Itē h. est vep: si pñm sit
solutū vel satisfactū: vt. §. e. §. vendite.

z **I**tē si quis. **P**er traditōem clauium vī traditū dñūm mer-
cū venditarum. h. d. Areti.

n **I**tē si qd. r. ē casus vbi in possessione tradita acqritur dñū. r. alios
habes notatos. ff. de rei ven. l. si ager.

o **P**ositas. i. repositas.
o **C**lauē. aliter de cōsuetudie dacie in qua cū aliqz vult legare vī da-
re fundum ecclesie: sumit parum terre in panniculo r. ponit sup altare:
r. ita trāffert dñūm: vt extra de consue. c. i. est tñ casus mirabilis in
quo sine omni voluntate trāffertur dominium: neq: ipso iure: vt. C. de
dona. l. quisqz. C. de sa. sanc. ec. vt inter diuinum.

p **T**ransfert. proprietatem r. possessionem. r. qd dīxi de pprietate ve-
rum ē si dominus est tradens: al. causam pstat vsucapiendi: si hec fiant

corā horreo: r. hoc pp pñtem visionē rei: vt. ff. de dñen. ep. clau-
bus: r. d. ac. pos. l. i. §. si iusserim. r. sunt hec in ar. vt si vendam
equū quem tradam per frenum vel capistrū vt dñū trāseat.
q **I**loc. l. ē q. §. i. alio casu: q. §. sp in personā certā: h. i. certā.
r **I**ncertā. ar. §. j. de le. §. tutor.

tradiderit ēptori: trāffert^r pprie-
tatē mercū ad ēptorez. **I**loc^r
āplius r. iterdū i. i. certā psonā col-
lata volūtas domini trāffert p-
prietatē rei: vt ecce ptores r. con-
sules q. missilia^r iactāt i vulgus:
ignorant qd eorum qsqz sit acce-
pturus: r. tñ qz volūt q. qsqz eo-
rū accepit ius eē: statiz eū domi-
nū efficiūt. Quā rōe veri^r eē vī:
vt si rez pro derelicto a domino
habitaz occupauerit qz statiz eū
dominū effici. p derelicto at ha-
bet: qd dominus ea mēte abiece-
rit: vt id i numero rez suaz eē nō
lit. iōqz statiz dñs ei rei eē desit.
Alia^r sane cā ē eaz rerum q. in
repestate maris leniāde nauis cā
ejiciūtur. **H**ec. n. dominoz pma-
nēt: qz palā est eas nō eo aio ejici
q. qz eas hīe nolit: sed q. magis
cū ipsa nani maris piculū effugi-
at. quā d. cā si quis eas res flucti-
bus^r expulsas vel etiā i ipso mari
nactus lucrādī āmo abstulerit:
furtū^r cōmittit. nec longē vidēt
discedere ab his q. a reda^r currē-
te nō itelligētib: domīs cadunt.

ac. pos. si quis vi. §. differentia: et. ff. p. dñi. l. i. et. ij.

Alia sane. **P**roiecta i mari tpe tempestatis vel ca-
dentia de navi alicui nō sunt occupantis. h. d. Areti.

r **A**lia causa. alias. §. p. i. i. c. i. d. i. et. ideo aliud ius statuit.

a **F**luctibus. i. vndis.

b **F**urtum. ff. de fur. l. falsus. §. si iactū. contra. fo. distigue ani-
mum p. i. c. i. d. i. et. quod patet: vt si librum apertum p. i. c. i. d. i. et.
am secundum Jo. vt et hac lege et illa colligitur: et ar. ff. de dā.
infec. si finita. §. si quis metū. Itē quid distat hoc furtum ab il-
lo. ff. de incen. ru. nau: **R**espondeo. hoc locum habet quādo
non in ipso naufragio aliquid quis furatur: ibi in ipso naufra-
gio: vt. ff. de incen. ru. nau. l. i. in fi. et. l. ij. et. l. ij. et. ff. pro derelic.
l. i. ij. et. l. ij.

c **L**onge. nam in aliquo distat: qz hoc sciēte: illud ignorante
dñō fit: vt. ff. de ac. pos. interdum.

d **D**e reda. i. de curru ducto ab equis:

e **N**on intelligentib: i. videntib:

Derebus corporalibus. Quia rerum que sunt pu-
blice: quedam sunt nullius: et quedam singulorum: sequeba-
tur de tertia diuisione videre: que ita se habet: qz rerum que
dam sunt incorporea: de qua diuisione tractaturus intulā-
uit istam rubricam. **P**rocius.

Iloc apli-
us. **I**loc
r. alia habita p-
derelicto fuit oc-
cupat. h. d. Areti.

Iloc apli-
i. dīctā: qz in pplm
mittantur siue p-
i. c. i. d. i. et. vt ille
currēte multitu-
dine possint pto-
res vel cōsules p-
transire: vt in co-
ronatōe dñi pa-
pe vidē: vt. ff. pro
derelic. l. si id qd.
§. id qd: et i auc.
d. p. i. c. i. d. i. et.
§. h. itaqz. ibi. **A**rg-
mentum nō rē.

Iloc. vere
vel legis interp-
tatione: vt in au-
cten. de nup. §. et
mīto potius. col.
iij. et. C. de infā.
l. si. et. C. de la-
lib. rol. l. i. §. sed
scimus.

Iloc. si ab-
iecit vel habere d-
fuit rem immobi-
lem: alioqui pos-
sessionem perde-
re potest: non do-
minium: vt. ff. de

a **I** Stillicidium. qd stillat: et interdū nō directo cadit: interdum nō pp
venit for: sed flumē directo cadit: et maxime p doctā. i. canale: vt. ff. d
serui. vi. pre. seruitutes. §. stillicidium. Acan.

b **I** Non recipiat. h. f. non recipere ē ius non seruitutis: immo pot' li
bertatis. et hanc negatiuam referas ad oia exempla. p. rime dicta. Vel

dic sicut recipe talia ē ser
uitus: ita econtra si desi
nit recipe ē mibi quōdam
recipienti seruit' et on'. et
sicut in p. scribēda seruitu
te indigebā aliquo facto:
sic econtra in p. scribēda
sua libertate idiget facto
s. vt foramina obturet vel
filia faciat q non sunt ne
cessaria in p. scriptōe liber
tatis et p. rime rustica fuit
tutem. et id tñ in affirma
tiua lex dicit de eis. f. ius
eundi agēdi et. vt. ff. d. ser
ui. vi. pre. l. v. et. s. e. circa
p. rime.

c **I** Tollat. qd pōt. p. def
se mibi ad lumina refugē
da. vñ dñ in libro reguz. re
fultit sol in clipeos aure
os: et resplenduerunt mō
tes ab eis: et. ff. e. si arbor
rem. §. iter dñ. Vel dic q
tollat vt sit seruit': vt mō
in alijs diximus.

d **I** Inter rusticorum.

e **I** In seruitutib' rusticis
p. dñ p. putantur hic descri
pte. et oēs supradicte dñ
cunt seruitutes p. dñ: qz

sine p. dñs eē non p. sit. b. d. cum. §. seq. Aretinus.

f **I** Haustū. f. ius hauriēdi aquā necessariā agro meo vel laborantibus
in eodē ex fonte vicini.

g **I** Pecoris. f. p. stituti ad stercore dñi agrū meū: et sic bibēt vel pascēt i
tuo vicino agro: et sic sunt reales seruitutes. §. d. ff. de ali. et. ci. le. l. me
la. §. fi. Rñ. ibi p. sonales dicunt: qz cū p. sona durāt. et ar. ff. de ser. ru. p.
dio. pecoris. vel si hēo p. dñm cui supradicta expēdiat: nō erit seruit' s
magis aliud ius. f. pactōis vel conuentōis: vt. ff. de serui. vt. pomū.

h **I** Coquende. necessarie ad domunculā in agro meo cōficiēda p. pter
fructus recipiēdos. Idē dicās de harena fodiēda.

i **I** Nec q. s. f. vt seruitus sit: obligatio tñ eē pōt: vt. ff. de euic. fundū
§. i. et. ff. fa. her. heredes. sed §. si promissor: vie et.

j **I** Si quis velit. **I** Per oēm conctum et ē p. vltimā volūtatē po
test seruitus constitui. b. d. Areti.

k **I** Ius. i. aliquā seruitutem de superioribus.

l **I** Pactōib'. f. p. actionalib' stipulatōib'. filis expositio ē. ff. de ac. pos.
l. si re. i. si. vel si pactōib'. i. dñtib' alijs: vt venditōne et donatōe. et qd
subijcit. stipulatōib'. i. obligatōib' verbor' tñ.

m **I** Edes suas. qb' seruitutib' nō ipōstis cuilibet vic' ad celū liberū ē
edificare: vt. ff. qd vi aut clam. l. si. §. pe. et de serui. l. si.

n **I** Ducere. his deficientib' cuilibet res sua libera ē: et poterit aliū p. bi
bere volentē ingredi in suū agrū: vt. s. de re. di. §. fere. et. §. i. lane.

o **I** De usufructu. Usūm ē. s. de seruitutib' realib': seq. bā videre
de p. sonalib': nō seq. de usufructu q ē seruit' p. sonalis: vt. l. i. ff. de serui
tutibus. quia plures sunt species seruitutis: vt nota. glo. s. tit. i. in prin.

p **I** Sufuct'. **I** **I** Tor' iste titulus diuidit in q. tuos p. tes.
P. rime pōt. diffinitōem vsufr. Scdō q. l. i. cōstituat. Tercō su

p. qb' reb'. Quarto quō finiat. Scdā ibi. Usufruct'. Tercia
ibi. Cōstituit. Quarta ibi. Fini. Et. b. d. in sūma. Qualitas
nō p. eē sine subiecto: et ad remōtōz subiecti seq. remōtō q. li
tat' seu accidēt. b. d. Areti.

m **I** Usufruct'. f. c. ff. e. l. i. et. l. ij.

n **I** Est ius. i. fuit'.

et p. b. p. q. si lo
q. de ipis fructi
b' fūdi q. sit cor
porales: imo de
iure v. dñ: vt. s. d
re. cor. et in cor. §.
i. si q. p. b. v. b. u.
s. qd expono: ius
i. fuit' remouet
vasall' sup. ficiat'
et q. als v. nile dñi
u. s. b. s. Itē b' ius
est et p. sonale: qz
cū p. sona extingui
tur: vt. j. e. §. fuit'
tur. Itē ē forma
qdā a p. p. rimate
sepata: cum apō
vñū possit eē p.
p. rimate apō aliū
vsufruct': vt. ff. d
ac. pos. l. p. m. s. c. r.
Ius at qd dñs
fundi b. s. in fructi
bus p. p. iēdis ē
cū cā. i. cū p. p. rimate
tate: vt. ff. de exce
pti. rei iū. si cū ar
gētū. §. pe.

o **I** Alienis. naz
sua res nemini p.

ututē dñ: vt. ff. d. ser. vi. p. dñ. l. i. cōdi. et. ff. nisi vsufu. p. e. l. vñi frui.
i. prin. Itē qd subijcit reb' dñ. f. q. bus libz: nisi vsu p. sumāt: vt. j.
e. §. dñi frui. et. ff. si cer. p. e. l. i. inf. i.

p **I** Utēdi. ad dñm creditoris q. vñ nō debz. p. gnoze: vt. j. de
obli. q. ex delicta. na. §. furtū.

q **I** Fruēdi. ad dñm nudi vsus i quo tñ vñ et frui. p. mittitur:
vt. j. ti. i. in prin.

r **I** Salua rez subā. i. p. stita cautōe vel satisfactōe s. saluāda
subā rei fm quosdā. et sic dñt cautōz eē de subā vsuf. ar. pro
eis. C. e. l. i. et. ff. de vsuf. l. v. x. i. nos dñm ei: q. b. cautio si ē
de subā vsuf. nā sine ea vsuf. ē. p. dñco: qz in casib' nullo mō p.
stat. ff. vt. le. vel fideicō. no. ca. l. i. §. si ad fidei. et. C. de bo. q. li. i.
fi. et. ff. vsuf. quēad. ca. l. vsuf. §. illud: et. §. p. l. ae. dic ergo salua
rez subā. i. ne pereat rez subā. q. d. tādū durat vsuf. q. dñ du
rat subā. et h' statū p. bat ibi. Est aut et. et sic verba sunt de dñ
finitōe s. nō cautōe.

s **I** Est aut. f. vsufructus

t **I** Ius. i. seruitus vel forma corpi inherens.

u **I** Quo. i. corpore pempto: vt domo destructa vel fundo cas
mate pempto vel iumento mortuo in quo vsuf. habetur: vt. ff. pro
so. l. verum. §. pe.

v **I** Ipm. f. ius v. dñi fruiēdi.

w **I** Usufruct'. **I** Usufruct' pōt. p. stitui tā iter viuos q.
vltima volūtatē. Et ne p. p. rimate p. p. rimate sit inutilis certis mo
dis finit. b. d. Areti.

a **I** Usufruct'. s. oppono. an sepatoz nō ē vsufruct': s. nec p.
sepatoz recipit sepatoz. rñ. vsuf. i. q. postea dñ vsuf. ruc.

b **I** Nudā. sic. C. de muli. q. ser. prop. l. i. §. si q. s. lic. et. C. rōia

Quidē. **¶** **T**or^{us} iste titul^{us} in tres pres diuiditur. **P**rio
ponit de usu. **S**eco de seruitute habitatōis. **T**ertio facit qd
dam preambulū trāsīens ad alias materias. **S**eco ibi. **S**ed
si cui. **T**ertia ibi. **N**ec de seruitutib^{us}. **E**t. b. d. in sūma. **E**ūdē modis cō
stituitur et finitur vsus sicut et vsufruct^{us}. **E**t regulariter qui h^{ab}et vsu^m nō
pōt in sūdo morari si est
molestus dñō et labora
toribus i eo. **I**te nō pōt
vsu^m vendere vel locare
b. d. **A**re.

a **I**bidē dīcitur. s. in
testamētoꝝ inter viuos:
vt. §. ti. i. §. i.

b ¶ Soler. nisi qd vsus p
pte constitui nō pr. vt. ff.
e. l. vsus pars. s; aliud in
vsufr. vt. ff. de vsufr. l. vsu
fructus ab initio. et rō est: qā
diuidu⁹ est. qd si ē i alijs
fuituribus: vt. ff. ad. l. fal.
l. i. §. si vsufr. nec obstat si
duob⁹ vsus constitui q
p curlu ptes sunt: qz oc
cassione magis q rōe cō
tigit: vt. ff. d. riuis. l. labeo

c. **D**odis, quos. s. ti. i.
s. finitur habuim?

De **O**din^o. iurⁱ. s; i casib^{us}
eqles sunt fructuarⁱ? et v^{er}
suarⁱ? vt in vsu pecunie:
vt. ff. de vsufr. ea. re. l. h se
natus. §. i. Bte de fundo
d quo tñ fenu tollit quā
tū soli sibi sufficit: vt. ff. e.
fūdi. Bte si in silua remo
ta ex qua vterq; ligna vē
dere potuit: vt. ff. e. diu^{er}.

e ¶ Feno. i. de herba.

f **I** Stramēt. i. de mele
ga. gen^o est bladi.

g ¶ Quotidianū. qd si ho
die vsus q̄ mihi suffic̄ cō
stituat̄: ⁊ cras ab alio in
alio fundo constituitur.
vel in pre. ar. j. de le. §. si a

h ¶ Utatur. nuncq̃ in vino vel frumētoꝝ oleo: s̃x. quidā nullo modo:
alij. oīa: quoz̃ hīa est x̃ioꝝ: vt. ff. e. plenū. §. p̃ter. Itē q̃s colit agz̃:
R̃ñ. p̃p̃ietari⁹ si vult. vsuan⁹: vt. ff. e. si dom⁹ vsus: z. ff. de vsufruc. l.
bactenus.

i ¶ Impedimento. al. l. si alia de cā iuentat dñs ⁊ ei⁹ familiā poterit p⁹
libere. vt. ff. e. l. si biratio. §. si.

l. *¶* Alij. quasi dicat. nisi proprietario.

I ¶ Cum, i. quia.

in ¶ Nec oia, s. ti. i. finitur, s. So. vt ibi. sic. ff. loc. l. locare, s. So. ibi in predialib' seruitutib' loquitur: hic in psonalibus.

¶ **I**te his qui. **¶** Habēs vsus dñm pōt in ea bitare cū marito v' vxore ⁊ familia ⁊ hospitez recipere: sed tale ius non potest alteri cedi. **h. d. Aleri.**

11. ¶ Itē is. vt ipe. ff. e. l. ij. §. i. 5. So. ibi pōitur solū pro solūmō: vt. ff. de
vul. substi. l. qui liberis. in prin.

¶ Eū marito, pñti z futuro: vt. ff. e. l. cetex. §. mlieri. z gñalr oēs reci
piet quos z mascul? dñmodo honeste: vt. ff. e. l. nō solñ: z. l. nō aliter.

¶ Itē is ad quē. ¶ Qui hīs vltis seruū ipse tm̄ vti potest. Et idē

in iumento, sed si pecoris usum habet solum videtur ad impin-
guandum, h. d. Are.

o ¶ Ipe tm̃. n̄ aūt locare pōt: si tñ aliqd cōducit faciēdū i eo
 poterit vñ opa vsuarij serui. Itē ipe eidē s̄no suo opas possit
 locare. acquirat autē ex re nō ex opera vsuarij: vt. ff. co. plenius
 §. si. z. l. se.

pertinet: ipse tātū^o opā atq; in-
sterio vti pōt. ad aliū vero nullo
mō ius suū trāffere ei cōcessus ē

q. Sed et si. ne
 q. lacte. nisi mo
 dico. vt. ff. e. ple
 nū. §. sed si peco
 ris. alijs nullo mo
 do fm. Id. Jo.
 cōtra. dic. eis om
 nibus his ad su
 us vsus et suorum
 posse vt. vt i. fū
 do. §. diuinus.

qđ ius: qđ bñtatōes bñtib⁹ pro
pter rez vtilitatem: scđs marcelli

iniaz nra decisione p mulgata p
mism: non solū i ea degere: s et
alijs locare. Nec de seruitutib
z vsufructu z vsu z hīratione di
xisse sufficiat. de hereditatib aut
z obligatiōibus suis locis ppo
d. Alreti.

nem. *Exposuim*⁹ *suminati* qui
b⁹ *mōis iuregētū* *res nobis ac*
qrūtur: *mō videam*⁹ *quib*⁹ *mōis*
legitio *et civilī iure acquirunt.*
De vsucapionibus et longi tē
poris *et* *usufructibus.*

Iure civili constitutum fuit
rat: ut qui bona fide ab

car. vt. C. e. cū aūq̄tas. s. vñari? n̄. vt. s. e. circa p̄i. Accur.
r. ¶ Neq̄ vsufruct? q. b̄ n̄ finit nisi morte. vt. ff. e. si h̄ratio. cir
ca p̄i. s. vsufr. multis modis. vt. s. de vsufr. s. finitur.

a ¶ Decisione. vt. C. e. cū antiquitas.

¶ De proponen^t. s. j. de pe. insti. vñ ad ti. j. de obli. z erinde vñ
ad ti. de actio.

¶ *Exposuim⁹, hec cōtinuatio refert̃. s̃. de re. di. §. singulor̃.*

e ¶ Et, pro id est.

I De vsuc. s. mobiliū: vt p3. j. e. i. pñ. 7. C. q. ca. cel. lo. re.

Thure civili. ¶ *¶* *Locus iste titulus diuiditur in*

L noue res. Ita pōit p̄mo q̄ ad vsucapioz requirunt
bōa fides ⁊ iustitū ⁊ spaciū tēp̄is. Scōdo q̄ l̄ p̄di
cta interueniāt: nō tñ p̄cedit vsucapio p̄p̄t naturā vel vicinū
rei. Tercio rediēs ad primā regulā pōit qualiter in re aliena
mobili possessa tradēs h̄re bonā fidē. Quarto q̄ in reb⁹ immo
bilibus nō vicio possessis mala fides auctoris nō nocet succes
sori. Quito pōit casus in quo res furtina pōt vsucapi. Sex

ro an res fisci possit usufructuari. Septimo qualis debeat esse res usufructuaria. Octavo an possessio auctoris possit successorii. Nono quanto tempore res aliena alienata a fisco vel donata ab imperatore usufructuari. Secunda ibi. Si aliqui. Tertia ibi. Si tñ. Quarta ibi. Quid aut. Quinta ibi. Aliqui. Sexta ibi. Res fisci. Septima ibi. Mouisti me. Octava ibi.

Diutina. Nonna ibi. Edicto. Item prima subdividitur. Nam primo ponit ius antiquum. Secundo corrigat. Secunda ibi. Et cā. Et h. d. Hodie res mobilis triennio cū titulo et bona fide usufructuari. res vero immobilis. x. annis inter presentes et inter absentes. xx. an. ubi et locorum. h. d. Areti.

f. Iure civili. l. xij. tabu. vel Romanorum per excellentiam. ut. s. d. in. na. s. s. ius et c.

g. Qui bona.

quod presumitur si a domino credat se emere. ut. ff. de dñe. emp. l. q. a quolibet. vel qui putat vendentem habere ius vendendi. ut. ff. de dñe. sig. l. bone fide emptor. q. bona fides presumitur semper. ut. ff. de proba. verum. inspicitur aut in venditione duo tempora. scilicet tempus traditis et tempus traditis. in alijs aut contractibus tempus traditis sufficit nec nec posterior scia. secus in pe. here. ut. ff. p. soluto. l. pe. et pro emptore. l. ij. et. C. de usu. transfor. l. vnica. s. sed tñ modo. et ff. de peti. he. sed et si. s. quod si ab initio.

a. Non erat. si enim erat dominus et accipiens sit dominus per traditionem. vñ non usufructuari. ut. ff. e. sequitur. s. lana. et de cap. l. i. bello. s. si quis seruus. et supra de re. diu. s. per traditionem.

b. Alia. cū sint multe causae iuste sine tit. ut. ff. d. pu. l. i. s. sed cur. vñ ad. l. eni qui.

c. Italico. i. in Italia. non ergo etiam in puinciali. ut. C. de usu. transfor. l. vnica.

d. Me rem dñi. hec est ratio quare usufructus sit inducta. et alia. s. ut alijs sit liti finis. ut. ff. p. suo. l. si. Accur.

e. Et cū hoc placitum erat. i. cū istud placebat.

f. Putantibus. i. iureconsultis.

g. Ad acquirendas. vel amittendas.

h. Prefata tpa. s. anni vel biennij.

i. Resedit. i. in aīo.

l. Maturus. i. mature.

l. Defraudetur. quod iura nolunt. ut. C. de usufructu. corruptio nem. et de prescrip. xxx. an. l. si.

m. Certo loco. i. solo italico. ut olim. ut. s. e.

n. Constitutione. C. de usu. trans. l. i.

o. Qua. s. constitutione.

p. Quid mobiles. et se mouentes. ut. ff. de dñe. sig. mouētibus.

q. Per triennium. q. tpa tam prescrip. q. usufructus. continua sunt. ut ff. e. nūq. s. i. et in usufructu. sufficit tetigisse ultimū diē. In prescrip. tione vero qritur de momento ad momentū. ut. ff. e. l. in usu

capi. et ff. de actōi. et obli. l. in oibus. Et est ratio. quia usufructus fauorabilis est. prescriptio vero odiosa. ut. C. de edi. di. hadri. tol. l. si. in si. et de li. et posthu. l. cū quidam.

r. Id ē. quāq. longū tēp. aliter ponitur. ut. s. de dñe. infec. si finita. s. non aut. Item aliud in personalibus acti. ut. C. qui. non ob. lon. tem. prescri. neq. et de consti. pecu. l. ij.

vero per longi temporis possessio nem. id ē. inter presentes. decem inter presentes. xx. an. usufructus plantatur. et his modis non solus in Italia. sed etiam in omni terra que nostro imperio gubernatur dominium rerum iusta causa possessionis precedente acquirat. Item aliquando etiam si maxime quis bona fide rem possederit. non tamen illi usufructus ullo tempore procedit. veluti si quis liber homo vel rem sacram vel religio sam vel seruum fugitiuum possideat. Item furtive quoque res et que vi possesse sunt. nec si predicto longo tempore bona fide possesse fuerint. usufructus possunt. Nam furtuarum rerum lex. xij. tabu.

modis referas fin. B. ad usufructu. tñ per quā fin oēs dñi qritur. ut C. de pactis. l. traditōib. vel quod dicit dominus ponitur proprie quātū ad usufructu. improprie vero quātū ad prescriptionē. hoc est pro effectu domini. nūq. s. ut possidentes habeamus exceptiones. non possidentes habeamus actiones. ut. ff. de acqui. re. do. rez in bonis. et. C. de prescrip. xxx. an. si quis emp. in prin. Et est ratio quare usufructus magis dominum queratur. quia mobilium rerum vilis est possessio. ut. ff. de acqu. pos. si rem.

a. Iusta causa. vel quasi. ut dicemus. s. e. s. error.

b. Sed aliqui. Item homo liber res sacra vel religiosa et seruus fugitiuus non potest usufructuari. h. d. Areti.

b. Ullo tpe. etiam quadraginta annorum. ut. C. de prescrip. lon. tēp. que pro lib. do. l. si.

c. Sacram. nisi destināt esse sacre vel religiose. quod fieri potest. ut. ff. de rel. cum loca.

d. Vel seruus fugitiuus. qui facit furti sui ipsi. ut. C. de seru. fugitiuis l. i. Sed nunquid. xxx. annorum fugitiuus usufructuari. Item. nō. cū possessor retineatur. ut. ff. de acquiren. possessione. l. i. s. per fuuz. et. l. rem q. in fine. ergo non currit usufructus possidenti. ut. C. de prescrip. triginta annorum vel quadraginta annorum. l. male. nisi extunc quando bene ab alio incipiet possideri vel steterit diu. quia extunc desinit possidere. ut. ff. de acquiren. possessione. l. ij. s. si seruus. et. l. per eum. s. per seruum.

e. Furtive quoque res. Item furtiva vel vi expulsiua possessa non potest usufructuari vel prescribi etiam per bonefidei possessore et emptore. Et vendens rem alterius sciēter comittit furti. h. d. Areti.

e. Vi. s. expulsiua non compulsiua. ut. C. quod me. cau. l. si vi vel metu.

f. Nec si predicto. s. triennij. vel. x. vel. xx. annis. sed. xxx. vel. xl. annis possunt. ut. C. de prescrip. triginta vel quadraginta annorum oēs. et. l. si. cū. et de anna. exceptio. l. i. s. ad hoc.

g. Possunt. nisi purgato vicio. ut. j. e. s. aliqui.

h. Furtuarum. illis ratio. quia lex vult. ut. s. qui manumitti non possunt. in prin. Unde illud. Sic volo sic iubeo. sit pro ratione voluntas. Est

et alia ratio: quia res viciose sunt: vt. j. e. §. nouissime.

a ¶ Ubi possessorum. s. si expulsi et possiderint: nec sufficit expulsi: vt. ff. e. se
quitur. §. si tamen vi.

b ¶ Quod autē pertinet. s. tantum ;

c ¶ *Ita bis, s. possessoribus violentis et furibus.*

¶ **A**lia rōe. nota q̄ p: e
ualet gñalis ratio specia/
li. sic. s. de nup. §. affinita/
tis: 7. §. socrus. ar. d. ff. de
eden. quedā.

e ¶ S; nec vll^r. C. q. me.
ca. l. si vi vel me. S. So. h
de vi impulsua: ibi de cō
pulsua q̄ voluntatē h̄ co
actā h̄ in se: vt. ff. q. me.
cā. si mulier. S. pe.

f. ¶ Quid in rebus? qz in rebus
mobilibus alienis sit fur-
tus contractando: vt. j. de
oblig. q. ex delic. nascun-
tur. §. i. et eo fit furtiuus:
et sic nō vsuca. vt. s. pxi-
mo. vñ sequitur qd in re-
bus mobilibus tē.

Gōpetat, sꝛ uidetur ꝑ
culpa auctoris nō comi-
tē. i. nō sequatur accipiē-
tē: vt. ff. de diuer. t. tē. p. l.
an viciū: z. ff. de exce. do-
li. l. apd celsū. §. si cū legi-
tia. Itē. si viciū ē rei co-
mitat: vt b. si psone co-
mitat in vnīuersuz succe-
dentē: vt. C. de acq. pos. l.
vicia: z. C. cōia de vsuca.
l. fi. si in rē singularē suc-
cedat non comitatur: vt
ff. de excep. do. l. apud. §.
de auctoris: z. C. de peri.

et cō. rei ven. l. doli. n. q. si vte. successiōe tpi. et. ff. de ac. pos. l. pō
po. §. si. S. hodie vicinū plone noct singulari successiōi p. au. male fidi.

Sed tñ id. ¶ Veres alienando rem alienā inuentā in hereditate non cōmittit furtū: et in ea procedit vfucapio. Idē in fructuario an cille alienante partiū. pſſus quem ad ſe ſpectare putabat. h. d. Are.

h ¶ Si heres. sic. ff. e. pōt: z. l. sequenti.

¶ Accipiet. an ipse heres vsuc. ti. pro herede: Rñ. nō: vt. ff. de diuer. et tē. p. l. cū heres. Alij cōtra si vellet ex sua persona cōtinuare poi. vt. C. de pre. lon. tem. l. i. quod falsum est. Quando ergo locum habet vsuca. pro herede: cum nec in suis heredibus locum habeat: vt. ff. pro here. l. ij. §. filium: et. C. pro here. l. nihīl: Rñ. quando defunctus retinebat aliquaz rem credens suam vñ nō vsucapiebat: q: deficiebat tñ. z he res est extraneus.

l. **D**oris. pro filia vel alia. nā & hic iustus est tñ. vt. ff. pro dote. l. i.

¶ Itē nō cōmittit. et ita vīscapitur. sed nōne fuit in iure erratū: vt. s. de re. di. in pecudū. ergo vīscapio nō procedit: vt. ff. e. numq. in prin. et l. si fur. §. i. ¶ Itē. hic errant tradens: ibi accipiens: vt ex illis legib. col- ligitur. vel nō prodest: vt ibi. sed non nocet: vt h.

in ¶ Furtū enim, sed probō q̄ sine affectu furtū cōmittitur, nā in interdicto vñ vi incidit sine affectu: qđ simile est furto: ergo et furtū fit sine affectu: vt. C. vñ de vi. cū querebatur ibi. Et gñali. 2 ibi. Cum talis 2 c. Rñ. in interdicto ē affect⁹. Item qđ psonā certā: sed hic suā ēē credebat.

n ¶ Non cōmittitur, sic. j. de ob. quę ex delic. nas. §. placuit.

o ¶ Alijs, vt si iusto errore credenti me heredem cum non sim : vt. ff. eo.

potest. Item mihi legatum cum sit ademptum: vt. i. de act. §. si quis agens. sic, ff. pro leg. l. iij. in fi. et alias vbicūq; quis putat rem suam;

¶ Quod autem, ¶ Malefidei possessor: transfert in bo-
nefidei possessorem rem nō vi possessam cū vili capiendi cōdi-

acceperit vsucapere possit dubi-
um non est. Quippe cum res ea
in furti viciniam non ceciderit: cuius
utriusq; heres qui bona fide tanq̃
suas alienauerit: furtum non cō-
mittit. Item si is ad quem ancil-
le vsufruct. pertinet partem su-
am esse credens vendiderit aut
donauerit furtū nō cōmittit. fur-
tum enim sine affectu furandi
non committitur. Alijs quoq;
modis accidere potest vt quis si-
ne vicio furti rem alienam ad ali-
quē transferat: & efficiat vt a pos-
sessore vsucapiatur. Quod au-
tem ad eas res que solo continē-
tur expedit: ita pcedit vt si q̃s
loci vacantis possessionem pro-
pter absentiam aut negligentiam
domini: aut quia sine succes-
sore decesserit: sine vinancisca-
tur: qui quis ipse mala fide pos-
sidet: quia intelligit se alienū fun-
dum occupasse: tamen si alijs bo-
na fide accipienti tradiderit: po-
terit ei longa possessione res ac-

tōne. Itē rebus
soli nō cōmittit
furtū. s; illi qui
possidet cū titu-
lo et bona fide
principalib⁹ con-
stitutionib⁹ sub-
uenit. h. d. Bre.
p. Ad eas res,
hucusq; de usu
rerū mobilium di-
ctum est: nūc p-
cedit ius immo-
bilium.

q. 1. *Clacantis.*
locus interdum
plenus: vt q. po
sidentur. interdū
semplenus: vt
ille in quo aliqs
est causa legato
rū. vel rei seruan
de cā: vt. ff. d. acq
qui. pos. l. iij. §. i.
fi. z d. ac. emp.
ij. §. i. Interdū
vacu?: z hoc tri
bus modis: vt
l. sic. ff. de acq:
pos. l. si id qd.

r ¶ Propter ab
sentia. sed hoc vi
detur falsum q
propter absentia

am amittatur possessio: vt. ff. de acqui. pos. clā. §. qui ad num-
dinas. Sed nō, hoc propter effectum absentie dicitur; scilicet
obliuionem; vt. quia longo tempore absuit presumitur qd
pro derelicto habuit. tempus enim inducit obliuionem; eti-
am obliuione amittitur; vt. ff. de dam. insec. l. si finita. §. non
autem. quod tempus erit in arbitrio iudicis; vt. ff. de iure de-
li. l. i. §. fina. et. l. se. dummodo longum sit et obliuionem indu-
cat; et animū retinendi habere desinat; vt. ff. e. l. furtus. §. i. z. ff.
de acqui. pos. quemadmodum.

¶ Tur negligentiam, tantam vt respuat rei pos. quod facile
fit. vt. ff. de acq. pos. si quis vi. §. i. z. §. differentia.

I Successore. idem et si cū successore: dñi modo non fuerit ap
prehensa: vt. ff. de acqui. pos. cū heredes.

in Longa. scilicet decem vel viginti annis. § hic. §. duabus
rationibus est hodie correctus. Nam presumitur hodie talis
possessio violenta: vt. C. vnde vi. conquerebatur. ergo non ha
bet locum hec prescriptio: vt. §. §. furtaue. Item alia ratione:
quia bona fides desideratur; ab vtraq; parte: alias. xxx. an.
tū prescriptio currit: vt in auc. vt spon. lar. §. rursus.

Acceperit, vere non furtive.

Abolita. i. precepta. inde abolitio id e accusatoris precepto.

¶ **L**ocus, id est pars, fundi: fundus totus dicitur: ut, ff. de verb. sig. l. locus.

a **Furtum**. et est simile. ff. e. l. queritur. §. contra. ff. de furtis. si quis vroz. §. si sulfurarie. et. l. si certe. So. ibi nō loci sed ter re que exinebatur furtum fiebat. et quod subiicit. Et eorum tē. sic construe et prospici. prin. cō. ne cui eorum qui soli res lō. tē. et sunt he principales consti. vt. C. de prescrip. lon. tēp. per totū ti. Accur.

Aliqua do. **Furtiua** et vi possessa pos sunt vsucapi vi cio purgato. b. d. Are.

b **Usucapi**. du abus rōnib' ita re non pōt qd b dicitur. **Prima** qd desit esse vi ciosa. vñ nō erit mirabile qd vñ velle inducere d id quod est. s. e. §. furtiue. **Rñ.** dic furtiua vñ vi possessa: scilicet quōdā. secunda quia domus nō vsucapitur: sua sit: nec alius ab eo accipiens: cū transeat dñus: vt. ff. e. sequitur

§. lana. Sed rñ. vsucapi pōt. i. vsucapibil' ē: vt si ab aliquo nō domino alienatur non dmittente furtū et vsucapiat emptor.

c **Usucapi**. vel quasi: vt tutoris vel creditoris si alienam rem de bito obligauit: vt. ff. e. sequitur. §. si pupillit. et pro soluto. l. si. aliud si sua: vt. ff. e. sequitur. §. si rem. Accur.

d **Reuersa**. vel quasi: vt. ff. de fur. quis. et ita q nō possit ab eo euelli: vt. ff. e. sequitur. §. extunc.

Res fisci. **Res fisci** vsucapi nō possunt. ante tamen q fisco denunciate fuerint vsucapiuntur. b. d. Are.

d **Res fisci**. l. imperij.

e **Non pōt**. triennio mobilis. vel. x. vel. xx. annis immobilis. idem in patrimoniali principis: vt. C. ne rei dominice vel tem poralis. l. i. Idem in re ciuitatis: vt. C. de sacrosanc. eccl. l. si. Prescribuntur tamen dicte res spacio. xl. annorum: excepta re mobili eccllesiastica non sacra que trienio vsucapitur: vt. C. de prescriptio. xxx. an. omnes: et in aucten. de ec. ti. §. pro tem poralibus. col. ix. et ti. hec constitutio innouat constitutiones. col. viij. Item exceptis publicis que sunt in vsu publico de putata: vt. ff. de via pu. l. viam. Item res pupilli non vsuca pitur: vt. ff. de acqui. re. do. bo. fi. §. nec interest. Item res si li a patre alienata: nisi. xxx. an. a tēpore quo est sui iuris: vt C. de anna. excep. l. i. i. fine. et in aucten. de nup. §. si vero expe cter. Item res data presidi contra. l. iulia. repetun. vt. ff. ad. l. iuli. repetun. qui contra legem. Item fundus dotalis: vt. ff. de fundo dotali. l. si fundum.

f **Denunciatis**. ab aliquo: cum varie sint cause quibus ad fiscum denunciatō fieri solet: vt. ff. de iure fisci. l. prima. i. prin.

g **Traditaz**. s. ab eo qui acceperat possessionē boz bonoz.

h **Bonis**. scilicet alicuius morientis sine herede: cui success sit fisci. non idem in ciuitate: vt. C. de bonis va. l. i. et. l. vacā tia. l. i.

i **Usucapere**. scilicet triennio. vel. x. vel. xx. an. cum habeat

ti. si autem nō habet et vult ex tempore dilationis sibi computare tempus habet quattuor annos: vt. ff. de iure fisci. l. i. §. diuus: et de di uer. et tem. pre. l. inter. §. i. Sed si ex tempore ex quo ceperunt ad fisci puenire. xx. an. habet: vt. ff. de iure fisci. l. i. §. prescriptio. et hec vera sunt siue in re singulari siue in vniuersitate. et sic loquitur. ff. de petitiō. hec

redita. l. si putator. §. si quis a fisco.

Novissime. Res viciosa non potest vsuca pi vel prescribi. Item in iustus error: facti vsuca pionem non parat. b. d. Areti.

Novissime. id est in vltimis: vt breuiter dicā. sic supra de suspes. tuto. §. novissime.

Ucium. vel quasi: vt supra pxi. §. et. §. ali quando. Sunt autem vicia: vt quia furtiua vel vi possessa: vt. s. e. §. furtiue. **Quid precaria pos sessio est viciosa**: **Rñ.** nō argu. ff. commu. di. l. com muni. di. §. inter. **Quid ē litigiosa**: **Rñ.** nō. vt. C. d pre. lon. tempo. l. i. **Quid clandestina**: **Rñ.** non dicitur res clandestina aliqua. l. sed possessio.

quidam tamen dicunt omnia supradicta esse vicia rerū: vt ar. ff. de ac quirē. posses. pom po. §. cum quis.

m **Error**. de errore facti loquitur. idem magis in errore iuris: vt. ff. eo. l. nunq. sed hic error: facti quandoqz prodest: vt. ff. pro emptore qd vulgo. et. ff. pro lega. l. pro legato. et. ff. pro soluto. l. iij. et. ff. pro suo. l. ho minem. in quibus casibus dicunt quidam locum habere titulus pro suo. et tantum in his et alijs qui a lege specialiter inueniuntur: vt. ff. d iure do. l. proculus. secundum **Azo**. Nos idem secundum **Johan**. in omnibus. et de his gratia exempli posuit. l. et ti. empti. vñ simili vsu capietur: non pro suo tantum: vt tamen in emptione iustorem errores ecigamus: vt. ff. pro empto. l. iij. et. iij. in prin. Item quid si non errat sed scit: **Rñ.** non potest sibi causam possessionis mutare: vt. ff. de acquir. pos. l. iij. §. illud: et. ff. e. nō solum. §. q vulgo.

Diutina possessio. **Posessio defuncti continuatur in here dem etiam malefidei**. Malefides vero defuncti nocet heredi. Item tempus veditoris coniungitur cum tempore emptoris. hoc dicit. **Are tius**.

n **Diutina**. s. decem an. inter presentes. vel viginti inter absentes. vñ tri enij: vt. ff. qui et a qui. sed cū fidei. §. aristo. et. s. e. in prin. huius tituli et. C. e. l. diutina.

o **Et heredi**. heres iure ciuili bo. pos. iure pretorio: vt. j. de bo. pos. §. quos autem.

p **Continuatur**. nisi ipsi heredi tradita sit possessio: vt. ff. eodez. eius. alias heres.

q **Sciat**. ff. de acqui. re. domi. quesitū. ij. **Rñ.** So. ibi heres sciebat rem esse eius qui causam a testatore habet: vt legatarij. quod nocet. at hic alterius sciebat quod non nocet ad vsucapionem.

a **Quod nostra constitutio**. vt. C. de vsuca. transfo. l. i.

b **Similiter**. non solum in prescriptione.

c **Inter venditorem quoqz tempora**. scilicet vt continuentur. sed in hoc differt: quia in ti. singulari vtrumqz: scilicet emptorem et vendi torem bonam fidem habere oportet: vt. ff. pro emp. l. iij. §. si eam rem

alias cōtra. secus in vniuersali ti. vt hic. Et est ratio: quia si heres non adiret hereditas compleret: vt. ff. e. nūq. §. vacuū. et quia est eadem persona: vt in aucten. de iurei. a mo. p. e. conicoz. cu3 hoc. §. ff. pro emp. l. ij. §. emptor: et. §. si defunctus. et fit hec coniunctio ad lucrū et ad dā num: vt. ff. quē ad. seru. amit. l. si alia. §. tps.

§. Edicto. §. Emēs

a fisco rem alienā. vt fisci statim est securus: sed datur domino regressus contra fiscum quadriennio. Idē i rebus habitis ab imperatore vel ab augusta. h. d. in summa.

§. Edicto. i. p. cepto ge
neral: alias p. cepto di
citur edicta: vt q. met.
vt. ff. q. me. cau. l. si muli
er. et similes.

§. A fisco. vt a procura
toze imperialium rerum:
nam d. patrimonialibus
dicit. j. e. in fine.

§. Emēt. s. a fisco venden
tey suam: a quo edicto
res minorū excipiuntur:
vt. C. si aduer. fil. l. si. Si
autē vt alienam: vt quia
cessatū est in solutione tri
butorum tria exiguntur:
et q. sit debiti: et q. ces
satū: vt. C. si aduer. fil.
l. si. et. C. si ppter pu. pē.
l. si. ij. rñ. forte biēno: vt
ff. loc. et con. l. quero. §. in
ter. Item tertio q. tres
subhastetur. i. p. ceptet:
vt. C. si ppter pu. pen.
l. si.

§. Demorie. vt. C. de q
dri. p. ceptione. oēs.

§. Bene prosperit. corrigendo edictū diuī.

§. Statim. vt. ff. de pe. he. nec vllā. §. itē si quis contra. So. ibi in vni
uersitate: hic in re singulari loquitur. Alij dicūt q. hic corrigit et eodē
mō. l. i. et nō. ij. Rñ. ad. l. C. de pere. ven. l. i. Itē ibi erant tres fisci:

i. §. Quadriennū. nisi sit minor vel reipu. cā absens: vt. C. de re. mili. l. ij.

h. §. Actiones. s. q. uē: Rñ. cōdi. ex hac. l. fm. Jo. sed. §. in rē dabat:
hic non dñō contra dñm.

l. §. Nostra constitutio. C. de quadri. p. ce. bene a zenone.

m. §. A nostra. i. priuata nostra substantia: sed. §. de fil. dicit: vt. C. d. qua
dri. p. ce. bene a zenone.

§. De donationibus. Ista rubrica cōtinuatur per imperatorem.

§. Et aliud. §. Totus iste titulus diuiditur in quin
q. partes. Primo ponit continuationem cū distinctione bi
mebri. Secūdo de donatione causa mortis. Tertio de dona
tione inter viuos. Quarto de donatione propter nuptias. Quinto de
vna alia acquisitione de iure ciuili que est correctā. Secūda ibi in. §.
Mortis causa. Tertia in. §. alie autem. Quarta ibi in. §. Est et aliō.
Quinta ibi in. §. Erat olim. Et. h. d. Donationis duplex est genus:
scilicet causa mortis et inter viuos. et causa mortis est que fit propter
mortis suspicionē. Et tribus modis hic positis reuocatur et sequitur
naturam legator: quia donans cōmodū vult magis excepto eo esse i
donatario q. in herede. h. d. Are.

ii. §. Acquisitōis. s. de iure ciuili. nā per stipulatōs tñ contrahēbat: sci

licet donatio: que. s. stipulatio est de iure ciuili: sed hodie nudo
fit pactor: vt. C. e. si quis argenti. §. si. et. j. de ac. §. de ostituta.
vel dic ea esse de iure ciuili approbatione nō inuentione: sed in
regen. vt. §. de re. di. §. per traditionē. vel dic sui origo fuit de
iuregen. vno modo. s. per traditionē: ac postea de iure ciuili fu

mus etiā de his que a nostra^m vel
venerabilis auguste domo aliqd
acceperit: hec statuit que in fiska
libris alienationibus prefate ze
noniane pstitutionis continent.

§. De donationibus.

§. Et aliud genus acq
sitionis^m donatio. Do
nationū autē duo sunt
genera: mortis causa: et nō mor
tis causa. **§. Mortis^m causa do**
natio est que ppter mortis sit su
spicionem: cum quis ita donat:
vt si quid^m humanitus ei contigis
set hēret is qui accepit: sināit su
peruissit is q. donauit acciper:
vel si eum donationis penitus
set^m aut prior decesserit is cui do
natum sit. De mortis causa do
nationes ad^m exemplum legato
ruz redacte sunt per omia^m. Itaz
cum prudentibus ambiguum
fuerat vtrum donationis^m an le
gati instar eam obtinere oportē
ret: et vtriusq. cause quedam ba
bebat^m insignia: et alij ad aliud

it ille mōdus ap
probat: et ali
inuentus scz per
stipulatōs. Ter
tio per Justini
num additus ē
tertius: puta m
dum pactum.

§. Et non mor
tis. sed large hec
duo membra ac
cipiunt: et i textu
nil deest: et pro
prie ponitur ge
nera. nam multe
species sub quo
libet cōtinentur
et hoc approbo.
vel accipe stricte
pro duabus spe
ciebus tñ dona
tionum. s. simpli
cis inter viuos:
et simplicis cau
sa mortis. et ad
do alias donati
ones: vt legatū:
vt. j. de le. in pñ.
Itē donatōnes
propter nup. vt
j. e. §. est et aliud.
Item et quod ē
j. §. si.

p. §. Mortis. sci

licet instantis: vt. ff. e. l. ij. et. iij. et. iij. et. v. et. vi. siquidem vbi
q. mors timenda est: cum eius dies incertus sit: vt. ff. e. senat^m
§. mortis: et de cōdi. et demō. l. i.

q. §. Si quid humanitus. id est si moriatur: vt. ff. de verb. sig.
in vulgari. §. si. et debet hoc exprimi: alias non est mortis cau
sa donatō: vt. ff. e. scia. §. si.

r. §. Superuissit. i. conualuissit: et ita tribus modis reuoca
tur: vt hic subiicitur: et. ff. si certum pera. non omnes:

s. §. Penitus. q. voluntas est ambulatoria: usq. ad mortē:
vt. ff. de adi. le. l. iij. in fi. et quia donatio est ob causam: scilicet
si moriatur: et sic possum penitere: vt. ff. e. senatus. §. i. in fi. et. ff.
de cōdi. cā. da. l. iij. §. ij.

t. §. Ad exemplum legatorum. quantū ad vim et p. tez: quia
sicut legata morte cōfirmantur: ita donatōnes causa mortis
vt reuocari non possint.

u. §. Per omia. subaudi fere: vt statim dicit. nam in multis dif
ferunt.

x. §. Donationis. scilicet simplicis et inter viuos: alias nulla
esset bñdī distinctio: cū omne legatum sit donatio: vt patet
ex diffinitione eius: vt. ff. de lega. ij. l. legatum.

a. §. Habebat. scilicet donatio causa mortis. nam cum do
natio inter viuos habeat insignia: vt sit liberalitas cum lega
to: vt morte cōfirmetur: et vt detrahatur falcidia: vt. C. ad le.
fal. l. si.

a ¶ Retrahant. subaudi et alij et aliud.

b ¶ Fere legatis. dicit fere: quia in quibusdam discrepat a legatis. ecce si enim donas in annos singulos donatio una est: sed legata plura: ut ff. de do. ca. mortis. senat. §. si. Item legatum ab here de semp traditur: donatio vel ab hoc vel ab alio: ut patet ex definitione. §. de le.

in prin. Item in donatione obli gatur donas: in legato no. Item si testis accuso p do legatum no donatione: si tñ ac casovt falsus. ar. ff. de his q. ut in digni post legatum. §. qui mortis Item aliter disti guitur in legatis qm quosdam: ut ff. de do. ca. mor. si cui uos: et de le. ij. l. de here dibus. Item fili ussa. donat: sed non legat: ut ff. eo. tñ his: et. §. q. si e pms. facit te sta. in prin. Item in legato tria te pora consideran tur: ut sit capax legatarius: ut. §. de here. qua. et disse. §. in extra neis. i. dona. no: ut ff. d. dona. ca. mor. l. in mortis Item q: pro lega to datur interdi ctu quoz lega

toz: no pro doatioe. qd dic ut in sumula. C. quoz legato. l. i. et in. l. marcellus. §. paulus: et de dona. ca. mor.

c ¶ Constat. scilicet coram. v. testibus. scriptura interveniente ut non: ut. C. e. l. fi.

d ¶ Et i summa. i. ut brevis d hac donatōe expediam: ut. ff. e. l. i. e ¶ Velit. i. veller.

f ¶ Die. s. si supervierit: ut. ff. e. senatusco. §. i.

g ¶ Sic et apud. i. sicut recitat poeta home. qd thelemachus dicitis verbis donavit.

h ¶ Alii autē. ¶ Donatio intervivos no equipatur lega to: que solo consensu hodie est perfecta indigetq insinuatione si excedat quingētos solidos. Fallit in aliquibus casib. et si fuerit perfecta ex aliquib. causis poterit reuocari. h. d. Are.

i ¶ Alii. nūc prosequitur aliud genus.

j ¶ Donatōes. Dicitur est de donationib. causa mortis: nunc de donatione simplici. i. inter vivos dicit.

k ¶ Temere. id dicit temere: quia quicq reuocant: ut. §. e. §. scienduz.

l ¶ Volūtatē. etiā nudo pacto: ut. C. e. si quis ar. §. si.

m ¶ Manifestaverit. s. per verba futuri tps: ut dabo vel do nabo ad istar sti. ut. ff. d. ob. l. v. §. stipulatio. vel pñtis tps: ut do vel dono: cū nudo pacto fiat: et pactū etiā fiat per vba presentis tps: ut. C. eo. si quis ar. §. si. et ff. de pac. l. tale.

gen. eā retraherāt a nobis constitu tū ē: ut p oia fere legat. pñuerēt: et sic procedat quēadmodum no stra constitutio eam formauit.

Et i summa mortis causa dona tio est: cum magis se quis velit habere q eum cui donatur: ma gisq eum cui donavit q herede suum. sic et apud homerum thelemachus donat pirrho. ¶ Alii autem donationes sunt que sine vlla mortis cogitatione fiunt: quas inter vivos appellamus: que no omnino comparantur legatis: que si fuerint perfecte: temere re uocari non possunt. ¶ Perficiū tur at cū donator suā volūtatē scriptis aut sine scriptis manifestaue rit. Et ad exēpluz venditionis nostra constitutio eas etiam in se habere necessitatem traditio nis voluit: ut et si non tradant habeant plenissimuz et perfectuz robur: et traditionis necessitas incumbat donatori. Et eiz cū re tro principium dispōnes insinu ari eas actis interuenientib. vo

n ¶ Venditōis. ex h verbo dicebat. ¶ Venditorē precise teneri ad re tradendā. sic ff. de ver. obli. ubi autē non apparet. in fi. Jo. contra. s. ut interesse dando liberetur: ut ff. de ac. emp. l. i. et similitudo que hic fit ē in hoc: ut sicut necessitas imponitur venditori ad aliquid: sic et donat ti. licet a principio nullus cogebatur: alias tenebatur: ut. C. de actio. et

obli. l. sicut. Sed nunqd donator de eūc. tenetur? ¶ Rñ. si incepit a traditio ne non: ut ff. e. l. aristo. in fi. si a pactōe sic: ut. C. d iure do. l. i.

o ¶ Constitutio. ut. C. de do. l. si quis ar. §. si.

p ¶ Etiam si non tradan tur. id ē si tradere noluit donator.

q ¶ Necessitas. per cōdi tionē ex lege: que stricti iuris est. C. e. eū qui. et. C. si quis ar. §. si.

r ¶ Dispositiones. i. eoz qui ante nos fuerunt et nostra etiā prima: ut. C. e. sancimus. in fi.

s ¶ Constitutio. ut. C. e. l. penul. in fi.

t ¶ Insinuatione. i. scrip tura facta i presentia pu blicarū personarum: et in actis ubi superflū est te stes adhiberi: cū publica monumenta sufficiāt: ut C. eo. l. data: et i. l. i. don a tionibus.

u ¶ Inuenit. s. nostra ostit utio: ut si donetur in re deptionē captiuorum: vel a magro militi donetur militibus: vel in refectione domi donec alicui: ut. C. e. l. pe. Idē et si donet im

perator vel ei donetur: ut in auct. de nō alie. §. si minus. col. ij. et in auct. ut nō fiant pp. §. si. col. v. Idē in donatione propter nup. ut in auct. ut spon. lar. col. ix. in prin. Idem in remissione vsurarum futuri temporis: ut ff. e. modestinus.

x ¶ Minime. s. quingentorum solidoz summā excedant.

a ¶ Aliter. alias alia: veluti ne plures donationes diuersis temporib. facite coaceruentur: ut. C. e. sancimus. §. si quis autē. Item ut hi qui pecuniam recipiunt in redemptionem captiuorum iurent se ibi bona fide expendere. Item ut sacramento domini domus questio dirimatur: ut C. e. l. penul. in fi.

b ¶ Sciendum. per nostram constitutiones: ut. C. de reuo. do. l. fi.

c ¶ Ex causis. quinqz scilicet: ut si atroces iniurias in eū effundat: vel i ptas manus inferat: vel graue dāni in bonis: vel vite periculum intu lit: vel si legi dicte in donado non paruerit: ut. C. de reuo. do. l. fi. S; do natio liberto facta solo obsequio non prestito reuocatur: aliud in liber tate: ut. C. de reuo. do. l. i. et de li. cau. l. solo. et ē hlar. pro domino: ut his causis possit reuocare feudū. sic in auct. ut lib. de ce. §. hac autē. et de agna. l. i. l. alimenta.

d ¶ Est. et aliud genus. ¶ Donatio ante nuptias olim ante matri monium fiebat: hodie potest fieri constante matrimonio: et etiam au geri ut dos: et ideo donatio propter nuptias vocatur: ut nomen cōue niat rebus. h. d. Are.

a ¶ Introdūctum. vt. C. de do. an. nup. per totū titulū.
b ¶ Habebat. et hodie habet si fiat donatio prius. nam et postea fieri potest. vt. j. e. s. si pater.
c ¶ Insecutū. de iure et de facto.
d ¶ Quod. s. matrimoniu.
e ¶ Sed pater. sic. j. qui. nō est permitt. face. testa. s. cer.
f ¶ Cum augeri. id est cum hoc non esset. Accur sius.
g ¶ Tale. puta q. angeatur dos etiā ante se.
h ¶ Permissit. s. diu. Justinus. vt. C. de dona. ante nup. l. penul.
i ¶ Et cōsequētia. al. que nētia. sic. C. de epi. et de. l. decernim. et de offi. p. se. vi. l. i. in fi. et d. ofen. ci. l. defensores. ar. extra. C. de consti. pe. l. ij. s. penul. et. ff. de adimē. le. l. ij. s. conditio.
l ¶ Constituim. C. de do. ante nup. l. fi.
l ¶ Exequetur. si de nō uo fiat donatio: vel dos post matrimoniu: vel ve- t' augeatur ē equalitas: vt. C. d. do. ante nup. l. fi. s. si igitur dote. si ante matrimoniu poterat es- se inequalitas: vt. C. de pac. con. l. ex morte. sed hodie equalitas ē ante et post in constituendo et in pactis lucorum: vt q. tū dat vxor in dote: tantum det in donatōne propter nup. marit'. et sicut h. fit dñs dotis: sic illa dona- tionis propter nuptias: usufructū tñ hēat mari- tus: ne accidat matrimo- nij onerib' dōrē nō serui- re. Itā equitas suggerit q. dos dbeat esse ibi ubi sūt onera mrimoni: vt. ff. de iure do. l. dotis fructus: et l. plerūq. s. serui. cū tantū dē reddat vxo- ri ex qua donatione cōsulitur mulieri soluto mrimonio si res dōtales nō existant: et q. non potuit alienare maritus etiā ea cōsentiente: vt. j. ti. proxi. in prin. licet alias iure hypothēce possit renūciare: vt. C. ad vel- leia. l. etiā: et. l. iubemus: et in auc. siue a me. et sicut dos vxori. sic et ta- lis donatio iure reddit viro soluto matrimonio: cū sit equalitas: vt in auc. de equalitate do. s. i. col. vij. Est et spōsalitia largitas qñ sponsus sponse per verba de futuro vel ecōtra donat pure non respectu dotis: que sibi conditionē mrimoni hz: vt. C. de do. ante nup. l. cum veteris: et l. si quis a sponso.
m ¶ Sed etiā stracto. hodie hoc corrigitur in auc. d. quali. do. col. vij.
n ¶ Exemplo. sic. C. de proba. l. exemplo.
o ¶ Erat olim. ¶ Hodie si vnus ex dñis manumiserit seruū cōmunē seruus efficitur liber: et socius cōseruatur in dñis dato sibi precio par-

tis sue. b. d. Are.
n ¶ Nostra constitutionē. C. de ser. cōi manu. l. i. s. ne autē: et s. sin autem socius.
o ¶ Quis fauore. s. libertatis.
p ¶ Lōes. s. vt libertates per legē falcidiā nō minuantur. Itē

nationes que propter nuptias i-
roducere sunt non solum antece-
dant matrimoniu: sed eo etiaz
contracto augeantur et constitu-
antur. ¶ Erat olim alius mod'
civilis acquisitionis per ius accre-
scendi: quod est tale. Si cōmunē
seruum habens aliquis cū ticio
solus libertatē ei iposuerit: vel vi-
dicta vel testō: eo casu ps eius a-
mittebatur: et socio accrescebat.
Sed cū pessimū fuerat exemplo
et libertate seruū defraudari: et
ex ea humanioribus quidem do-
minis damnum inferri: seueriori-
bus autem dominis lucrum ac-
cresceret. ¶ Hoc quasi inuidie ple-
num pio remedio per nostras cō-
stitutionem mederi necessarium
durimus: et inuenimus vias per
quam et manumissor et socius
eius et qui libertatem accepit no-
stro beneficio fruatur libertate
cum effectu procedente: cuius fa-
uore et aliquos legislatores mul-
ta et extra cōmunes regulas sta-
tuisse manifestum est: et eo qui eā
libertate iposuit sue libertat' sta-
bilitate gaudere et socio idē cō-
seruato: pñq. serui scōz pñ dñj
qñ nos diffiniuim' accipiente.
A Quib' aliecare h. vel n.
Acidit aliqui: vt q. dñs
rei sit alienare n. possit.

ubi non valet te-
stamentū liber-
tates nō reuo-
cantur. ff. de iof-
fici. testa. papi.
s. sed an. et liber-
tates: et. s. fina.
Item et. ff. de fi-
deicō. li. l. gene-
raliter. s. si quis
seruo.
q ¶ Diffiniuim'
C. d. cōi ser. ma.
l. i. s. ne autē: et
s. sin autem socius.
r ¶ Accipere. vt
eo deposito: vt
C. de cōi ser. ma-
nu. l. i. s. ne autē:
et. s. sin autē so-
ci'. Et nota q.
spellit videri
qñ ē speciale cō-
tra reglā: vt. C.
de dñe. emp. iui-
tū. C. de iure de
lib. l. nec emere.
qñ plene nota. i
auctē. d. fideiul.
s. penul.
s ¶ Quib' a-
lienare h. vel nō.
Subaudi h. nō
sint dñi: vt i litte-
ra declaratur.
s ¶ Dictū ē
s. de alienatiōe
facta p. vlcapio-
nē: vt p. donatōz
nūc dicit p. quos
alienatio possit
fieri et p. quos
non. Areti.

A Acidit aliqui. ¶ Tot' iste titulus diuidit in
tres pres. Primo qñ dñs nō p. alienare res suas.
Secōdo econtra qñ non dñs alienat. Tertio redit ad
primū casus. Secōda ibi. Ecōtra autē. Tertia ibi. Itā autē ad-
monendi. ¶ Et diuide subtilius. Primo qñ prohibetur alie-
natio propter rē que est inalienabilis. Secōdo qñ permittitur
ex pactione vel propter publicā utilitatē. Tertio qñ prohibē-
tur rōe psonē in quā sit alienatio: quia pupillus est. Et. h. d.
principaliter. Maritus nō pōt alienare vel obligare pñ dñj
dōtale etiā cōsentiente muliere: non solū in italia: sed etiam in
promincia. h. d. Are.
s ¶ Accidit aliquando. sic continua. s. dictum est quomodo
quis efficitur dñs iuregen. vel cui. hic tractare inedit d. qua-
dā spālitate q. contingit d. eos q. dñia rerū acquirūt. gñale ei

est: ut qui dominus est potest alienare. et qui dominus non est alienare non possit. hic et in specialibus casibus contingit dñi.
a *Contra*. dotale. scilicet inestimatum: ut. C. de rei vxo. acti. l. i. §. et cum lex. alias si estimatus esset posset alienari: nisi estimatio fiat ut sciatur quantum valet: ut. C. de iur. do. l. quotiens: et l. si inter virum: et de fun. do. l. i.

b *Ad medium*. dic dotale vel qd sit: ut. ff. de fun. do. ta. l. iij. et. iij. Quid si res mobilis est? Respondeo. potest alienari si maritus est solvendo. C. de ser. pig. da. ma. l. i.

c *Inuita*. ergo ea volente poterat: ut inuita: qd corrigat statim.

d *Prohibet*. nisi prouocetur ad diuisionem fundi dotalis: ut. C. de fun. do. l. fin. qd si nisi ex necessitate: ut. C. de lib. ca. l. i. Itē nisi in vniuersitate: ut. C. de fin. do. l. i. Itē nisi vertatur ad vilitatem mulieris: ut. ff. de iur. do. l. si.

e *Alienare*: hoc large accipias siue dominium siue ius alij constituatur: ut. C. de rebus alie. non alie. §. si. et in auc. de nō alij §. alienatōis: et. ff. de fun. do. l. iulianus. Accur.

f *Ipsum*. scilicet de iure gentium: ut per traditionem. et ciuili: scilicet approbatione secundum Johannem. Alij dicunt de iure ciuili: scilicet fictione non iure gentium: ut. C. de iure do. in rebus. Sed quod ibi dicitur de iure naturali vxoem dominam esse: verum est pñmēto iure quo dicitur. Quicquid calcauerit pes tuus et. nō naturali. l. iure gen. §. rere dñā dñ quo ad spē: et qñ ad h̄ ut ex eis sustēret: sic filij dñā dñi rerū pñ nari: ut. j. d. h̄. q. et dñ. §. suū. et. C. de fur. l. qñs: et. C. re. amo. l. i. vñ dñā ē ī spectro exitu: sic filij dñi dñs: ut. ff. d. l. et posth. l. i. suū.

g *Corrigētes*. in duobus capitulis et in alijs nō.

h *Deducim*. ut. C. de rei vxo. acti. §. et cū lex.

i *Lex*. i. iulia.

k *Italice*. i. italicis prohibebat alienationem. et hoc erat pñmū eius viciū.

l *Inuita*. sed ea nolente concedebat: et h̄ erat scđm viciū.

m *Volente*. filij phibebat.

n *Utriusq. vicio*.

o *Interdicta*. Quid si fiat? Respondeo. Glendicat constāte matrimonio contra factum suū veniens: cum fuerit contra legem: ut. C. de agri. et cen. quemadmodum: et de rei vñ l. dote. sed dissoluto eo mulier repetit: ut. C. de iure do. l. in rebus. Idem in prelato ecclesie alienate re eccle: qd pōt eā repetere placura durare: ut extra de re. ec. si alij. c. si qñ ps byteroz.

p *Neq. speciale*. ut suo fauori non possit renunciare: quia etiā reipub: interest: ut. ff. solu. matrimonio. l. i. sic. ff. de pac. do. l. de die.

q *In pñcie*. i. destructionem.

r *Conuertatur*. similia sunt vbi ē dominus non alienat: ut. ff. ad. l. iul. ma. l. si. et. C. de here. et ma. l. manicheos. §. penl. et. C. de pre. curia. l. si. lib. x. et. j. eo. §. nunc ad monendi.

ea res non sit alienare potest. sed hoc forsitan ideo videtur fieri qd voluntate debitoris intelligitur pignus alienari: qd ab initio contractus pactus est ut liceret creditori pignus vendere si pecunie nō soluatur. Sed ne creditores ius suū prosequi impedirentur: neq. debitores temere suarum rerum dominium amittere videātur nostra constitutione consultum est: et certus modus impositus est: per quem pignorum distractio possit procedere: cuius tenore vtriq. parti creditorum et debitorū satis abunde pñsū ē. *Itē* aut admonēdi sum: ne qd pupillū neq. pupillā vllā re si ne tutoris auctoritate alienare possit. idq. si mutua pecuniā sine tutori auctoritate alicui dderit: nō trahit obligatō: qd pecuniā nō facit accipiens: idq. vēdicari.

et tempore constituto.

x *Impedirent*. vbi nō ē pactio de pignore vēdēdo.

a *Temere*. i. nimis cito: ut. §. de vñca. in pñ.

b *Constitutōe*. C. de iure do. ipe. l. si. §. i. et. ij.

c *Certus*. ut si actū sit de vēdēdo iusta conuentione vendere possit. §. si nihil fuit dictū de h̄ nūciabit semel: et tūc elapso biēnio vēdet: ut. C. d. in. do. ipe. l. si. §. i. et. ij. si autē dictū fuit ut nō vendat ter nūciabit: et tunc vēdet: ut. ff. de pigno. acti. si diuenerit.

d *Tenore*. i. constitutōis.

e *Itē* aut admonēdi. *Itē* pupillū suā pecuniā sine tutoris auctoritate nō facit accipiens: et id nūmū extates pñt vēdicari: consumpti pñdici vel petere exhiberi. h. d. Atri.

f *Ullam*. neq. ratione proprietatis: neq. ratione possessionis que a nimo retinetur: licet corporalem sine tutore perdere possit: ut. ff. de acqui. re. do. l. pupillus: et de acquiren. pos. l. possessionem. Quid in adulto? Respondeo. si non habet curatorem potest alienare que seruando seruari non possunt. si habet curatorem similis est prodigo: ut. C. de in iure. re. mi. l. si curatorem.

g *Posse*. sic. §. de aucto. tuto. i. pñ. et. de sol. l. qd si forte. in si. et. l. pupillo: et. ff. si cer. pe. l. non oēs. §. si.

h *Dederit*. i. tradiderit: cum dare sit accipientis facere: ut. j. de ac. §. si itaq. si poneret proprie non haberet locum quod sequitur. Ideoq. vēdicari: et.

i *Obligatōe*. s. psonalem ex mutuo.

j *Pecuniā*. bōa ē. rō: ut. j. q. mo. re. con. ob. in pñ. et. ff. si cer. pe. l. ap. l. i. *Facit*. quod est nescie. qd dicitur mutuus: qd de meo sit tuum: ut. ff.

k *Contra autem*. *Itē* Creditor: licet non sit dominus: potest tamē pignus alienare ex pacto sine pacto seruata forma legis. h. d. Atri.

l *Contra*. i. ecōtrario.

t *Alienare*. idem in iudice: ut. ff. si ex nor. cau. sa. aga. l. ij. et. j. de offi. iud. in si. Idē in flumine: ut. ff. d. acqui. re. do. ergo. §. alluuiō. Idē in impatore et augusto: ut. §. de vñca. §. vlti. Idē in prelatis ecclesiarum: ut i. aucten. hoc ius porrectum. Idē in tutoribus qui do minorum locum obtinēt: ut. ff. de fur. interdum. §. qui tutelam. Idē in procuratore qui habet liberā administratiōem: ut. §. d. re. di. §. nihil autem. Idē in seruis habentibus liberam peculij administratiōem: ut. ff. de pig. ac. si cō uenerit. §. si. et. l. i. se.

u *Non soluantur*. scilicet

si cer. pe. l. ij.

a ¶ Bona fide. credens cum maiorem: vt. ff. pro em. l. ij. §. si a pupillo. vel etiam errans in auctore: licet sit argumentum contra. vt. ff. pro empto. l. ij. §. si a pupillo.

b ¶ Consumpti. quod sit expendendo vel cum alijs immiscendo: vt. §. de usufruc. §. constitui tur: ff. de solu. l. si alieni.

c ¶ Condici. scilicet conditione certi et mutuo reconciliatione: vt. ff. si cer. pe. si a furioso: et l. sequen. item stipulatione reconcilia tur: vt. C. si cer. pe. l. quam uis. Item usufructio. vt. ff. de iure do. proculus. et no. j. quibus mo. re co. obliga. in prin.

d ¶ Ad exhibendum. quia tenetur qd dolo fecit: quominus possit exhibere: vt. C. ad exhibe. l. ad exhibe dū et sic iuratur in lites et eo qd interest pupilli citius pecuniam redditam esse: vt. ff. de in litem iura. l. in actionibus: et l. num mis.

e ¶ Et ex contrario. ¶ Si debitor soluat pupillo cum tutoris et iudicis auctoritate: habet plenissimam auctoritatem. Si vero soluat sine iudice et sine tutore: liberatur ope exceptionis si pecunia est salua vel pupillus factus fuit locupletior. aliter vero soluens non liberatur illo modo. Item pupillus sine auctoritate tutoris non potest creditore soluere debitam pecuniam. h. d. Aretinus.

f ¶ Recte. vt res fiat accipientis: non vt debitor liberetur: et hoc sequitur.

g ¶ Dari. ex quacunque causa.

h ¶ Liberabitur. scilicet creditor pupilli. Sed contra. ff. de solu. si stipulatus fuero. Respondeo. ibi pupillus erat adiectus: nec quicq sibi debeatur: cum ad solutionem tñ ponat: vt. j. e. ti. de sol. qd si stipulat: et l. qui res. §. at ubi.

i ¶ Constitutione. vt. C. de admi. tu. l. sancim.

j ¶ Debitorem. ex mutuo vel sibi cā: nō ex pensione vel redditu: vt. C. de admi. tu. l. sancim: et l. constitutoem.

k ¶ Sententia. scz interlocutoria quam preceptum vulgariter appellamus: vt si dicat decerno vel precipio tibi soluere vel deponere: vt. ff. de mi. l. ait pretor. §. qd tñ.

l ¶ Sine omni. vel sportularum vel preciorum tabellionū. Sed nunquid debitor pro sua parte soluet? Respondeo. non: vt. C. de fruc. et li. ex. l. fina. et facit sic. C. de epis. au. l. tā dementis. §. si. et in auc. de san. epis. §. sportularum.

m ¶ Permittat. Nota qd tutor et iudex necessarij sunt secundum Petrum. Sed secundum nos solus iudex sufficit: vt. ff. de mino. ait pretor. §. quid tamen: et l. qd si minor. in fine. Accursius.

n ¶ Securitas. vt nec restitutio detur. secus in predio alienato cum decreto: quia emptio ex voluntate: solutio de necessitate fit: vt. ff. de mi. ait pretor. §. quid tamen: et l. qd si minor. in fi. et C. de pre. mi. siquidem.

Accursius.

o ¶ Si autem. solutio. vt soli pupillo vel adulto curatorem habenti sine eo. unde ipso iure non liberatur: vt. j. ibi. nihil proderit et c.

p ¶ Locupletior. quod est: et si non est factus pauperior: vt ff. de solutioni. in pupillo. Accursius.

q ¶ Perat. et sic est de preda sollicitus. unde non audietur: vt C. pro empto. l. cum qui. Accursius. r ¶ Nihil. apparet ergo qd ipso iure non est liberatus. si autem cum auctoritate tutoris: ipso iure liberaretur: sed tunc restitueretur minor per dita pecunia: vt C. si aduer. solu. l. i. s ¶ Condemnabitur. scilicet ipso minore petente vt alio suo nomine non extra neo: vt. ff. de solutioni. l. filius. t ¶ Soluerit. Circa hanc materiam distingue cum debitor pupillo soluit: aut consequitur plenam: aut pleniorē: aut plenissimam securitatem. si soluat pupillo sine tutoris auctoritate: et pupillus habeat saluam pecuniam: vel ex ea locupletior est: liberatur non ipso iure: sed exceptione: nisi esset adultus sine curatore: vt hic et. ff. de solu. l. si in pupillo. Si autem soluat tutore auctore: ipso iure liberatur. potest tamen in integrum restitui si non habeat rem saluam: vt. C. si aduer. so. l. i. nisi in quatuor casibus: vt. C. de administratio. tuto. sancimus: et l. constitutionem. Quod enim legitime factum est: ex euentu tractari non debet: vt. C. ad iena. contul. trebel. sancimus. Plenissima est si iudex interueniat cum tutore vel sine eo: vt hic et. ff. de mi. ait pretor. §. quid tamen. Et d hac materia ibi plene notatur.

u ¶ Sed ex diuerso. non possunt distinguere: aut id quod erat distinguendum non poterat alienari sine decreto: quo casu dcretū iterponendū est in soluēdo: vt. ff. de reb. e. qd sub tu. l. magis. §. si pupillus. alias non tenet: et potest vendicari quod solutum ē: nisi consumpserit creditor: vt hic et. ff. si cer. pe. non omnes. §. fina. Aut poterat: quo casu solus sufficit tutor vel curator: vel adultus non habens curam. nec restituitur: cū nō sint decepti. si sine tutore soluerit: non liberatur: nec dominium transit: nisi per consumptionem: vt hic et. ff. si cer. pe. non omnis. §. si. et hoc quando debitum erat civile et naturale. Si autem naturale tantum: per restitutionem poterit repetere: si legitime soluit: alias suo iure condicet: vt. ff. de condi. in de. interdum.

¶ Per quas personas nobis ius acquiritur. Est modus in rebus sunt certi denique fines. Quos ultra citraque nequit consistere rectum. Nam licet multis modis res nobis acquirantur: ut a. §. alio singulorum. de rerum di. vsq; ad nunc traditum est: tamen certi sunt homines per quos acquiritur. et sunt sex. s. p. nos: per filios: per seruos nostros: per alienos in quibus usufructus habemus: per alios quos bona fide possidemus: per liberum hominem quem bona fide possidemus. septimus. s. i. quo nudum usufructus habemus. e. octauus quando ut liber homo. i. p. curator: de quibus hic titulus. ij. dicit. differt autem a quodam alio: ut s. p. quas perso. no. acqrit. q. a. ibi d. obli. acqritur: hic de rebus tractatur. Adde quod etiam sunt alii qui acquirunt alijs: ut religiosi suo monasterio: ut ex

Per quas personas nobis acquiritur.

Aquiritur vobis non solum per vosmetipsos: sed etiam per eos quos in potestate habetis. Item per eos seruos in quibus usufructus habetis. Item per homines liberos et per seruos alienos: quos bona fide possidetis: de quibus singulis diligenter dispiciemus. ¶ Igitur liberi vtri vtriusque sexus quos in potestate habetis: olim quidem quicquid ad eos peruenerat ex patris videlicet castrensibus pecunijs: hoc parentibus suis acquirere bant sine ulla distinctione: et hoc ita parentum fiebat: ut esset eis licentia quod per vnum vel vnam acquisitum est: alij filio vel ex-

tra de sta. mo. c. ad monasterium. circa prin. et beneficiati suis beneficijs. C. de epi. et de. auct. licentiam. Areti.

Aquiritur. ¶ Totus iste titulus diuiditur in tres partes principales. Primo ponit per quos nobis acquiritur. Secundo illud sequitur in executione in spe. Tertio facit parabulum transire ad alios titulos et materias. Secunda ibi. Igitur liberi. Tertia ibi. Nam secunda principaliter subdidit. Nam primo ponit de acquisitione facta per liberos: et per quos et quid acquiratur. Secundo quod per seruos nostros et per quos et quid acquiratur. Tertio de acquisitione per liberam personam an possit acquiri et quid. Secunda ibi. Item nobis. Tertia ibi. Ex his. Et. h. d. c. Acquiratur nobis non solum per nosmetipsos: sed et per personas hic descriptas. h. d. Areti.

a ¶ Acquiratur. non solum habetis. ut. j. e. s. i. et. s. ite nobis.

b ¶ Item usufructus. ut. j. e. s. de his. Quid si nudum usufructus? Rñ. ex re nostra acquiratur: non autem ex opera: ut. ff. de usu et hab. p. usufructus. et. j. p. q. a. p. no. ob. acq. s. p. euz quos.

c ¶ Bona fide. ut. j. e. s. idem placet. q. bona fides in possidere non possessio requiritur: ut. ff. de acq. pos. c. h. d. s. si. et. ff. de sti. fuo. l. si fu. ex testamento: et de acq. re. do. h. d. liber. i. pri. erigit et bona fides in pri. pos. et triua i. libero homine quo ad aliquid acquirendum per eum: non i. usufructus. q. non usufructus: ut. ff. de acq. re. do. l. qui bona fide. s. i. et C. de prescrip. lon. temp. q. p. liber. l. sola. s. i. in suo sufficit et quo ad usufructus. et quo ad fructus in initio bona fide habere: ut. ff. de usu. q. scit. s. vi. et. C. de usufructu. l. vna. s. hoc tunc.

¶ Igitur. ¶ Quicquid acquirere filij familias acquirere prius pleno iure: exceptis castrensibus vel quasi. hodie vero perfecticia quo ad plenius ius: aduenticia quo ad usufructum nudum. h. d. Et didit in tres partes. Nam primo ponit ius antiquum. Secundo rationes correctionis. Tertio ponit ius statutum. Secunda ibi. Quod quidem Tertia ibi. In se. Areti.

d ¶ Igitur. q. de singulis dicere vult: d. filijs ut de dignioribus primo dicit. fa. extra glo. ff. de eden. in. l. argentarius. in. s. edi.

e ¶ Olim. antiquitate primo recitat: et h. id ut nihil antiquat penitus ignoretur: ut. j. ti. pr. in prin. na id quod tollit vel reformatur non deest eorum cogniti: ut. C. de ca. tol. l. i. in fi.

traneo donare vel vendere vel quicquid modo voluerant applicare. Quod nobis inhumanum visus est: et generali constitutione emissum: et liberis peperimus: et patribus honorem debitum referuauimus. Sancitum etenim a nobis est: ut si quid ex re patris ei filio obueniat: hoc secundum antiquam observationem totum parenti acquiratur. que enim inuidia est: ut quod ex patris occasione profectum est: hoc ad eum reuertitur. Quod autem ex alia causa sibi filius acquisiuit: huius usufructum patris quidem acquireret: dominium autem apud eum remaneat: ne quod ei suis laboribus vel prospera fortuna accesserit: hoc in alium proueniens luctuosum ei procedat. ¶ Hoc quoque a nobis

missum. s. c. pollidit. et diuol. substi. s. et si ples. s. i. arrogato. et de castre. pe. si forte. et. l. si castre. nisi et aliud filius sit huius per se: ut. ff. de iur. do. l. v. s. si p. et sic ponit ex re. ff. de ac. he. aditio. i. si. ar. d. ff. de pecul. eo tpe. i. si. ar. filius d. ff. de acti. emp. iulianus. s. si quid seruo.

l ¶ Inuidia est. s. filio qui acquisiuit.

m ¶ Reuertitur. q. d. nulla.

n ¶ Usufructus. quem h. i. aduenticijs. nisi remiserit: ut. C. de bo. q. lib. c. i. oportet. s. si auct. res. vel nisi ab aliquo sibi de aliud vel relinquatur h. pacto: ut ad preem non pertineat usufructus. ut in auc. ut li. ma. et a. i. pri. col. viij. vel nisi succedat filius vna cum patre i. hereditate fratris vel sororis: ut in auc. d. he. q. ab intest. de. s. si no. col. ix. vel nisi fu. d. de filiof. eo pacto ut manumittatur statim: ut. C. de bo. q. li. l. ad si. vel nisi qui prius noluit consentire filio ad eum hereditatem aliquam: ut. C. de bo. q. lib. l. si. in fi. s. i. et. ij. vel nisi pete min. legitime diuertente bona filijs applicet: ut i. auc. ut nli. in. s. q. a. no. quedam. col. ix. Item qui prius dicit icestas nuptias: ut i. auc. de incest. nup. s. i. col. iij.

o ¶ Prosopa. quod dicitur in dubio vni puenit? Rñ. quod ex bonis prius presumitur habuisse: sicut si vxor: h. presumit ex bonis mariti: ut. C. de do. inter virum et vxor. l. et. et. ff. de dona. inter virum et vxor. l. v. nos d. et distingue an filius sit diligens vel diues et prius inops: vel econtra: ut ex bonis diligenter alius diuitis quantum fingam? ut. C. ar. tu. si defunctus: et. ff. de here. v. d. di. venditor ex hereditate. ibi. p. cum. n. h. ois et. c. et. ff. ad. l. falcid. si heres i. institutus. in prin.

p ¶ Procedat. collige peculium: aliud castrense: aliud. q. castrense: aliud rusticum siue paganum: quod diuiditur in profecticiam et aduenticiam: ut. C. de inoffi. testa. l. si. in prin. in quibus oibus dicitur hac lege quod iuris sit: et. C. de bo. q. li. l. c. i. oportet.

¶ Hoc quoque. ¶ Emancipatus olim filium lucrabat tertia parte aduenticijs a filio. h. d. i. x. o. sola medietate usufructus per primo h. d. Areti.

q ¶ Hoc quoque. ut parentibus honorem seruemus et filijs pecuniam.

¶ Castrensibus. idem est quasi castrensibus. et iure veteri: ut. ff. de col. bo. l. i. s. nec castre. se. non solum iure nouo: ut. C. de bo. q. li. c. i. o. s. exceptis et. s. eadez obsequando. Est autem castreus quod filius a quolibet castri acquiri si acquiratur aliter: ut. ff. de castre. pecu. l. si forte. et. l. castrense. q. si castreus est quod magistratiberalium artium: medicis: clercis et aduocati publico acquirunt: ut. C. de inoffi. testa. l. si. et. C. de epi. et de. sacrosanctis: et. l. c. i. lege.

¶ Distinctio. aduenticijs vel profecticijs proprietatis vel usufructu.

¶ Alii. s. fratri. quod grauius esse videtur: ut. C. de bo. q. li. c. i. oportet. s. i.

i ¶ Constitutione. ut. C. de bo. q. li. c. i. oportet.

¶ Ex re. large p. d. e. i. p. p. re: ut fructus ex rebus prius vel occasio prius que cunctis modo quita: ut. ff. de iec. rui. l. i. s. ij. et. ff. de usufructu. l. i. fidicō

a **Dispositum est.** C. de bo. q. li. oportet. §. cum autem.

b **Specie. i. casu.** Accur.

c **Ubi i. in quo.** Accur.

d **Que acquisitionem. i. patri non acquiruntur** q. tum ad pprietates. Sed fm q. tpa locum habeat qd b dr: fm antiq nō : q. sola castrētia z

q. si nō acq. rebant de q. b.

nihil detinebat p. vt. C.

de bo. q. libe. cū optet. §. i.

fm moderna nō nō : quia

nō erat adhuc statutu in

aduētijs: vt nō acq. ran

tur p. i. tpe bul. legis anti

q. que recitat hic: R. n. q. t

tuor iura hic successiue cō

siderari. antiq. simū: quo

sola castrētia vel q. si nō ac

q. rebat: vt. §. i. i. antiq. u.

vel tpe cōstātini q. uo res

ex materna linea delate

nō acquiruntur patri sta

tutu ē: vt. C. de bo. mater.

l. i. z. iij. z. iij. Tertiu quod

hic recitat: vt pater eman

cipādo filiū de his mīnus

tertiā teneat p. p. mīo.

Quartū quo cauetur vt

oīa aduētiā acq. ran fili

is q. tum ad pprietatē: p. i.

q. tum ad v. i. fructu: ex quo

corrigi illud qd iure anti

quo cautū erat: vt hic z. §.

§. i. z. C. de bo. q. li. cū o. z.

e **Constitutio. i. l. cō.**

stātini a. i. Justinianū: vt

recitat. C. de bo. q. li. cum

oportet. §. pe.

f **Decrescat. ar. contra. §.**

de le. pa. tu. per totū. z. C.

de cadu. tol. l. vna. §. pro

secundo. Accur.

g **Dimidiam. quā semp**

retinet: nisi expresse remit

tat: vt. C. de bo. q. li. cum oportet. Accur.

h **Pro tertia. i. loco tertie quā**

habebat olim in bonis maternis ratō

ne pprietatis: habet hodie dimidiā v. i. fructus in omnibus aduētiā

is: vt. C. de bo. q. li. cū oportet. §. pe. Accur.

i **Itē vobis. i. Seruus acq. rit dñs ēt ignorāti. Hereditas vero**

sine iussu dñi adiri nō pōt. b. d. Areti.

j **Stipulentur. z. ita obligatōes dñi q. rit: vt. j. per quas per. nobis ac**

qui. circa principium.

k **Ex qualz. vt per occupatōem vel specificatōem vel inuentōem: vt**

§. de re. di. §. fere: z. §. cum q. s. z. §. thesauros.

l **Inuitis. sic. ff. de acq. re. do. ēt inuitis. sic. z. ff. de verb. obli. seruus**

vetante. ar. §. ff. de do. hoc iure. §. non pōt.

m **Suum. scz ad suam vtilitatem. sed ad domini vtilitatem pōt: vt. j.**

de stipul. seruo. §. cum factum. que est ratio contra. immo etiam ad su

am vtilitatem q. nō: z. si dñs seruo legatum relinquat: vt. C. de neces.

ser. quidam. §. illo: rñ. illud de eq. rate non rōe dr: q. in alimēta erat reli

ctum: vt. C. de le. l. seruus: z. ff. de alimen. z. ciba. lega. l. seruos. alias au

tem non tenetur heres nisi velit.

n **Sed si heres. nota in hereditate adeunda seruo tria esse necessaria.**

iussu: vt hic. z. q. precedat: vt. ff. de acquiren. here. si quis mibi. §. iussu

sum. z. serui. voluntas: vt. C. de here. instituen. cum proponas. z. in tre

dispositus est: z. in ea specie vbi
parens emancipando liberū ex
rebus que acquisitionem effugi
unt: sibi tertiam partem retinere
si voluerit: licentiam ex anterio
ribus cōstitutionibus habebat:
quasi pro precio quodammodo
emancipationis. Et inhumanus
quidem accidebat vt filius rerū
suarum ex hac emancipatōe do
minio pro parte tertia defraude
tur: z. quod honoris ei ex eman
cipatione additum est: q. sui iu
ris effectus est: hoc per rerum di
minutionem decrescat. Ideo
statuimus: vt parens pro tertia
parte domini quam retinere po
terat: dimidiam non domini re
rum: sed v. i. fructu retineat. Ita et
enim res intacte apud filium re
manebūt: et pater ampliore sum
ma fructur p. tertia dimidia po
titurus. Item vobis acquiri
tur quod serui vestri ex traditio
ne nanciscuntur: siue quidē stipu
lētur ex donatione vel ex legato:
siue ex qualibet alia causa acqui
rant. Hoc enī vobis ignorant

bel. resti. seruo faciēda solius domini sufficit voluntas. At it
bonorum possessiōe seruo delata seruum consentire et do
minum velle siue ante siue post oportet: vt. ff. ad trebel. ser
uo inuito. z. rem ra. ba. l. penulti. in legato non est opus iussio
ne: cum emolumentum tantum contineat: vt. ff. man. si here
ditatem.

bus z. inuitis obuenit. Ipse enī
seruus qui in potestate alterius
est: nihil suum habere pōt. Sed
si seruus heres institutus sit: nō
alias nisi vestro iussu hereditatē
adire potest. Et si vobis iubētib
adierit vobis hereditas acqui
ritur: perinde ac si vos ipsi here
des institui eētis: z. conueniēter
scilicet vobis legatum per eos ac
quiratur. Non solum autē pro
prietas per eos quos in potesta
te habetis vobis acquiratur: sed
etiam possessiō. Cuiuscūq. enim
rei possessiōem adepti fuerint:
id vos possidere videmini. Unde
z. etiam per eos v. i. fructu vel lō
gi temporis possessiō vobis ac
cidit. De his autem seruis i q
bus tantummodo v. i. fructu habet
is ita placuit: vt quicquid ex re
vestra vel ex opibus suis acqui
ratur vobis id adiciat. qd nō extra
cas p. secuti sunt: id ad dñs p
prietatē p. teneat. Itaq. si is seru
heres institutus sit: legatumue
qd ei donatū fuerit: non v. i. fructu
sed domino pprietatis acquirat.

s **Videmini. et ignorātes: vt. ff. de ac. poss. l. iij. §. saltus.**

t **V. i. fructu. in reb. peculiarib. statū. nā i dñcis postq. dñs**

scit: vt. ff. pro sol. l. iij. z. de v. i. fructu. l. abeo.

u **Possessio. i. p. scriptio que est effectus longe possessiōis:**

vt. ff. de v. i. fructu. l. iij.

v **De his autem. i. Seruus in quo habemus v. i. fructu**

fructum acquirat nobis ex duabus causis: videlicet ex nostra

z. operibus suis. Ex alijs vero causis acquirat domino proprie

tatis. b. d. Areti.

x **Tantummodo. vt. ff. de do. causa mortis. l. vlti. z. de adi**

men. le. l. seruo.

a **V. i. fructu. de eo in quo v. i. fructu tantummodo habem. dic**

q. ex operibus tantum nō acq. rit: q. opa serui i fructu sunt: vt

ff. de v. i. fructu. z. ba. per seruum.

b **Ex re. expone vt. §. e. §. i.**

c **Proprietatis. nisi contemplatione v. i. fructuarij sit institu**

tus vel aliud sibi datum fuerit: quo casu ex re eius scilicet v. i. fructuarij sic sibi quesitus esse videtur: vt. ff. de v. i. fructu. le. sed et si

quid. non tñ v. i. fructuarij iussu sufficit ad adeundā heredita

tē: vt. ff. de acq. be. l. aditio. §. p. terea.

d **Ue quid. i. aliqd.**

a ¶ Arrogaveritis. j. d. acq. p. arro. p. totum.

b ¶ Fuerit. j. de eo cui liber. ca. bona. adi. p. totum.

c ¶ Et testō. de qbus vsq. ad tertium librum dicetur.

¶ De testamētis. Ista rubrica et sequētes cōtinuantur p ipa
torē vt. s. ti. i. s. si. dic vt ibi.

Testamentum.

¶ Totus

hinc titulus dicitur

principali i tres ptes. nam

prio ponit siue deriuatōz

siue etymologiam testi.

Secdo de testamentis in

scripti tam de iure veteri

q iure nouo. Tertio d te

stamēto nūcupatiuo. Se

cunda ibi. Sed vt nihil.

Tertia ibi. S. hoc qdē.

Itē secūdo ps principalis

subdiuiditur. Nam prio re

citāt ius antiquū et multi

plice ordinatōem testōz.

et eoz noia cuz eoz corre

ctione. Secdo de sigillatō

ne faciēda p testes. Ter

tio q testes possunt adbi

beri et q repellant i testō.

Quarto q nō refert in q

materia testiū scribatur.

Quinto ponit vniū casuz

q de vno testō pnt fieri

plures scripture. Secun

da ibi. Pnt aut. Tertia

ibi. Testes aut. Quarta

ibi. Nihil aut. Quinta ibi.

Sed vt vniū. Itē h pāz

cipaliter subdiuidit in no

uē ptes. Prio pōit ety

mologā vocabuli. Secdo

recitat duo genera testō

rū q oliz fuabāt. Tertio

recitat tertū gen^o testōz

qd ē iure ciuili fuit intro

ductum. Quarto ponit

duo gēia testōz in dissue

tudinē abijisse. Quinto po

nit qliter tertū gen^o pūm

dsit p dissuetudinē. Ser

to qualiter postea fiebat

testamēta de iure ptoz.

Septio qliter in pfectōe

testōz ius ciuile et ptozū

diunctū ē: et pōtōes impiales.

¶ Octauo magis declarat qd ē iure

ciuili et qd de ptoz: et qd de iure cōstōnum i formatōe testi.

¶ Nonō

ql pōtōes impiales additū ē q testator scribat nomē heredis. Se

cūda ibi. S. vt. Tertia ibi. Accessit. Quarta ibi. S. illa. Quinta ibi.

¶ Ad nō. Sexta ibi. Postea. Septia ibi. S. cū paulatim. Octaua

ibi. Et hoc. Nonā ibi. S. hic oib^o. Et. h. d. in sūma. Testū dī testatō

mēns. et antiq^o erāt plura gēia testōz: vniū qd i pace: aliud qd in bel

lo: aliud qd p esz libā: aliud d iure ptoz: q recesserūt ab vsu. h. d. Bre.

¶ Testū appellat: pōit etymologā: vt dī lapis. q. ledēs pedē. et ar

gumētū. q. argute iuētū. et sic mūmū qd ex meo tūū fū: vt. ff. si cer. pe. l.

ij. s. appellata. et fm h codicill^o pōt dici testū. Diffinit aut sic. testū ē

volūtāt nre iustā sūia de eo qd qd post mortē suā fieri volūt: vt. ff. e. l.

eritis: vel si quez arrogaueritis: vel cuius bona libertatum cōseruandaz causavobis addicta fue rit: eius res omnes ad vos trāseunt. Ac prius de hereditatib^o dispiciamus: quaruz duplex con ditio est. nā vel ex testō vel ab in testato ad vos pertinet. Et prius ē vt despiciamus que ex testamē to vobis obuēniūt: qua in re ne cessarium est initium de ordinā dis testamētis exponere.

¶ De testamētis ordinandis.

Testamentum ex eo ap pellatur q testatio mē tis sit. S. vt nihil an tiquitatis penitus ignoretur: sci endum est olim soluz quidē duo genera testamentozū in vsu fuis se: quozum altero in pace et ocio vtebat: qd calatis comitijs ap pellabant: altero cū in plium exi turi eēt: quod prociatū diceba tur. accessit demuz tertū genus testamentozum qd dicebatur p es^o et libā. s. qz per emācipatio nem. i. imaginariam quandam venditionem agebatur quinqz testibus et libripende^o ciuibz ro manis^o puberibus^o presentibus et eo qui familie emptor^o diceba tur. S. illa quidez priora duo ge nera testamentozum ex veterib^o temporibus in dissuetudinē abi erunt. Ad vero per esz libā^o fie

i. et ē addēdū cū istōe hīdis: vt. j. d. le. s. an hīdis. qz sine here dis instōe nulluz dī testm: vt. ff. de iur. do. l. si. et. j. de fideicom. here. in pūm.

e ¶ S. vt. C. de ca. tol. s. et cū triplici. ar. d. j. e. t. s. i. p. si scrip.

f ¶ Ad calat. i. bonis inijsvl bonis pūcib^o. hālos eiz bonū

interpretat. comi

cie sūt pūcib^o. vā

hālo qd ē voco:

qz vocatio psona

rū fiebat. vñ hā

lēde dicte sunt.

g ¶ Exiuri. d. do

mibus.

h ¶ Prociatū. eo

forte q succēte

hiebat. i. bis duo

b^o testib^o hīs erat:

vt. j. e. s. s. neqz:

i ¶ Accessit. sūt

de iure ciuili.

l. ¶ Der es. pūm

nomē testamēti.

l. ¶ Uēditōz. sic

s. q. mo. ius pat:

pos. sol. s. ptea.

m ¶ Et libripēd.

i. estiatore q libi

pēdebat vñ estia

bat failiā vno mū

mo: deide ēpto:

māumittebat to

tā failiā cū omni

bz bonis.

n ¶ Romanis. i.

liberis hoib^o: vt

s. de li. s. si.

o ¶ Puberib^o. s.

q. mo. m. si. i. pū.

p ¶ Familie. i. hē

ditat: vt. ff. d. n.

fig. pūnciatio.

s. familie.

q ¶ Emptor. qui

erat loco hīdis:

vt. j. s. s. neqz.

r ¶ Libā. i. adeq

tā. i. estiatā rē. et

dī libā hīditas:

qz sic libā dūi

dit i. xij. vncias:

ita et hīditas: vt

j. d. hē. isti. s. hīditas. vñ dī adeqta libā. i. hīditas estimata:

s ¶ Part. qz numer^o testiū remāsit. r ¶ Ad l. s. qz ius

ciuile iueit. u ¶ Postea. s. d. media iur^o prudētia.

r ¶ Honorario. i. ptoz: vt. s. de iure na. s. ptoz.

a ¶ Quodāmo. qz pputato libripēde et ēptoze. vij. erat.

b ¶ Et subscriptōe. vt subscribat se testō affuisse: et cui^o sit: vt

ff. e. l. pe. et anpe. c ¶ Lōstōib^o. vt. C. d. test. hac pūltissima:

d ¶ Contextu. i. nullo actu interposito: nisi necessario nature:

vt. ff. e. hīdes. in si. et. C. e. cū antiqtas.

e ¶ Testatoris. si pōt: vt. C. e. iubem^o.

f ¶ Testū. i. nō pōt testator scribere: s. hodie indistincte p aliū

scribere pōt nomē hīdis: vt i auc. vt spō. lar. s. qz nō. col. vij.

Tenorem est autem tenor: si potest scribere faciat: alias dicet coram testibus: et scribetur per alium vel per alios de eis: alias non valeat: immo falsi pena tabellio tenetur: vt. C. eo, iur. bemus. Accur.

Non possunt autem. **O**mnes testes possunt vno an-
no proprio vel alie
no sigillare. b. d.
Areti. et omnia secundum illius consti

b ¶ Anulo, scilicet habente caracte-
res qui signatori-
us dicitur: et sic ē
in eo sigillum: nō
autē alio signo:
ut, ff. e. ad testm.
§. signum: et de
verborum signi-
f. signatorius, §.
signare.

et Testamentū.
vel etiam linteū:
scz quo inuolutū
est testamentus:
vr. ff. e. ad testū.
§. fi.

Diuisus hac ratione: et cum tribus vel paucioribus vel pluribus potest signari testamentum, arguitur, man. §. is qui ex equis, alij dicunt tantum cum septem vel uno debere signari.

Testes autem. ¶ In te-
stamento potest
esse testis qui
bet qui potest he-
res institui: ex-
ceptis hic enumera-
tis. h. d. Bre.

e ¶ Factio. passi
ue accipe hic: vt
bona sit exceptio.

h̄ nec m̄ler ꝛc. als ēt accipit acie: vt. j. de he. q̄. ꝛ diffe. §. testi.
f. **M**ulier. In alijs autem casibus omnibus recipitur pꝛe-
terq̄ in testamentis: vt. ff. eo. qui testamētū. §. mulier. ratō est:
vt. C. de fideicom. l. si. vt est timor falsitatis. Quid de heremo-
frodito? Respondeo. si pꝛeualet ī masculino sexu recipitur: vt
ff. de statu hominum. queritur: ꝛ de testi. l. repenīdarum. §. d.

g Impubes. Quid de eo, quod vidit in pupillari etate: Respondeo, alias id est preterquam in testamento posset testificari: si autem et servus: ut, ff. de verborum signi. l. notionem. §. instrumen-
torum: et C. de heredi. et manich. qm. in fi. s. hic non: quia faciunt ad subam testi: ut hic dicitur.

¶ **F**uriosus, nisi habeat dilucida interualla: vr. ff. eo. q. testa-
mento. §. nec furiosus.

li. **M**utus. q̄ nihil loqui vel audire potest: vt. j. q̄ testa. face.
pos. item surdus.

h. Interdictum, vel a lege: vt q. commisit in le. iul. maie. vt. ff.

ad. l. iul. ma. l. fi. Tel a indice: vt. ff. e. is q. in fi. i. Rñ.

I Inestimabiles. vt. de crim. famoso dicitur vel muliebria passus. vt. ff. e.
is cui. §. fi. z. l. cum lege. ff. de test. ob carmen. in prin.

Sed cū aliq̃s. ¶ Seru⁹ cōi opinione reputatus liber pōt ī te
stamento eē testis. b. d. Areti. m ¶ S³ cū libertate. s. pu

iusdes patris potestate sunt: vtri
q3 testes in vnum testamentum
fieri possunt: quia nihil nocet ex
vna domo plures testes alieno
negocio adhiberi. In testib' au
tem non debet esse is qui in po
testate testatoris e: s; si filius s.
de castrensi peculio post missio
nem faciat testamentum: nec pa
ter eius recte adhibetur testis:
nec is qui in potestate eiusdes pa
tris est. reprobatur enim est in
ea re domesticum testimonium.

Sed neq; heredes scriptus: neq;
is qui in potestate eius est: neq;
pater^s eius qui in potestate ha-
bet eum: neq; fratres qui in eius-
dem patris potestate sunt testes
adhiberi^t pnt: q; hoc totus nego-
cium quod agitur testamenti or-
dinandi gratia creditur hodie i-
ter testatorem et heredem agi^u. li-
cet enim totum ius tale contur-
batum^u fuerat: et veteres quidem
familie^a emptorem et eos qui p
potestatem ei adunati fuerant a
testamentarijs testimonijs re-
pellebant heredi^b: et is qui per
potestates ei coniuncti fuerant:
concedebant testimonia in testa-
mentis prestare: licet hi qui id
permittebant hoc iure minime

r ¶ In ea re. idē ⁊ alijs. vt. C. d. tes. l. i. S. q̄s ē dōēfic⁹. m̄. colon⁹ ⁊ a
scriptu⁹. P̄files. vt. C. d. his q̄ ad ec. p̄fu. l. ii. S. s̄ae si fu⁹. ⁊. C. d. q̄i. l. p̄dē.
Itē vroz marito ⁊ cō. vt. S. d. vñ et h̄a. S. itē is. Itē p̄uictes siue dapise
ri. vt. ff. de pe. l. respiciēdū. S. furta.

¶ S; neq; heres. ¶ In testō nō pōt eē testis hīs scripti i eo; nec
p̄r nec fili⁹ i patrē; nec frat̄ i eiusdē priis patrē. b. d. Areti.

s. **T**ibi. no. q. his tribus modis dicitur q. s. p. r. g. e. m. e. p. t. a. t. e.

at. ff. qñ ap. sit. ne. l. i. §. in ppiam. z vere eoz q̄ zc.

u. Agi. caute pōit agi. z n̄ dicit gerr. cū lū gnalimū: vt. ff. d. ver. lig. l. labeo. in prin. z. l. vboz. hz. n. ad se ius testādi z contractus.

Et turbatum inā oli heres duob' primis gnuib' testoz potērat eē tes-
tis. In tertio xō ille q' erat loco heredis n̄ potat eē testis: et sic erat tur-

a ¶ Familie. ēptor dī ille q̄ constituēbat heredes p̄ es ⁊ libram.

m ¶ S5 cū libertate. s. pu
tatua. ⁊ sic v3 plus qd ē
in opimione q̃ qd ē in xi
tate. sic. ff. de leg. i. l. iij. §.
i3 ⁊ ii q. 2. ff. d. of. p. l. bar
bari? ar. d. j. de le. §. si q̃s
rē suam.

I Signaretur, quidam
hoc intelligit generaliter
verum: vt siue ostēdatur
testm̄ i scriptis seditū siue
nūcupatiūū debeat ei cre
ditis dñerit testes eē siue
nō: z sic h̄s consuetudo: vt
ar. C. de edic. di. adri. tol.
nuncupatio: et. l. fi. et. C.
de do. i. dōati: z ar. tu. l. fi.
nos d. l. i nūcupatio de
iure. z qd̄ h̄ dñ i testō sdi
to i scriptis loq̄. i nūcupati
uo. n. fi. pferat n̄ dñ ei cre
di sine testib⁹: cū i eis pfi
stat tū subā testi: ipm̄ tñ
v3: l3 pbatio dñciat: vt. ff.
d̄ testa. tu. l. duo. **Q**uid si
fui⁹ fac⁹ ē vliamīs z ve
lit recognosce sigillū suū?
Iñ. nō admittit: vt. ff. de
carbo. edic. l. carbōianus.
§. cāe. **Q**uod si l. no.
errore pdesse: vt. ff. d̄ sup.
le. l. iij. i fi. z. C. d̄ lat. li. tol.
§. s3 qz. z. ff. de of. pze. bar
barius.

Et necū. **E**t do
rest i vnoz eod testō eē te
stis pī cū filijs z fratrib⁹ i
testō extranei. b. d. Areti.

p Alieno. aliò si i suo: vt
i. pr. §. 7. ff. d. testi. testis.

q **U** S; filialia. missiões. i.
reissiões. aliò si añ: vt. ff. e.
q resti. S. p. dñi.

q̄s ē dōeffīc⁷: rñ. colon⁷ z a
sāc sī fu⁷: z. C. d. q̄l. l. p̄dē.

is. Itē fūietes sine dapifē

e testis h̄s script' i eo: nec
te. h. d. Areti.

неприятно.

crum ⁊ damni ad eos pñne
⁊ q̄ ⁊ c.

di 7 contractus.

poterat eē testis: et sic erat tur-

redes p es ⁊ libram.

a *Abuti. sic. C. de ca. tol. §. i. r. ff. si fa. fur. se. di. l. fi. r. §. q. ma. nō pos. §. i. Accursius.*

b *Legatarijs. Legatari⁹ r fideicommissarijs singularis pōt ee testis in testō in quo est legatum. h. d. Aret.*

c *Legatarijs. discrepant hī iure veteri a fidei commissarijs: vt. j. de fideicō. here. §. p̄terea. §. hō die fī: vt. j. d. le. §. §. n̄ vīq̄.*

d *Non iure. §. rei r sine onere: vt. ff. m. si hēditatē*

e *Potestate. Item tabellioni: vt. ff. e. domicius*

f *Damus. C. de testi. omnibus. contra. Solu. hic agitur de iuribus testamenti inter heredem r alium agentem contra testamentum: alias con iunct⁹ cōiuncto nō feret testimoniu: r min⁹ legatari⁹ alij. Et secundum hoc falso hic sumitur argu. q̄ so cius in causa socij admit ritur in testimonium. Ut dic hoc speciale: vt con iunct⁹ pro cōiuncto admit tatur: quali in re sua fauo re testamenti r vltime vo luntatis que debet domi nari si legitima est: vt. C.*

de leg. cum questor. in fi. erit bonum argu. dictum. Sed contra argu. est. C. de testi. quoniam. in fi. Sed respondeo. finis illius legis non re fertur ad totum quod erat dictum. distingue tamen: an lucrum rede at ad eū socium vt tunc non admittatur: alias sic: vt. ff. quādo ap. sit. l. i. §. in propria.

g *Abuti. autem. Testamentum potest in qualibet materia scri bi: et potest etiam in pluribus codicillis scribi. h. d. Aret.*

h *In chartis. sic assignantur contra ar. §. de rerum diu. §. l. re.*

i *Et vnum. sic. ff. e. l. vnum.*

j *Interdū. s. vt plurib⁹ fiat codicibus.*

k *Imminent. sic in aucten. de consan. r vte. fra. §. sic igitur. colla. vi. Sed nūquid ex his exēplis probatur? Respondeo. nō sine auctetico: vt in aucten. vt spon. lar. §. et hoc insuper. col. ix. r. ff. de fide instrumē. l. quicumq̄: r. ff. de bo. pos. secundum tab. l. ij. §. si tamdiu. secundū hoc ambo sunt p̄ncipalia. Accur.*

l *Sed hec quidem. Testamentum fit etiam sine scriptis. de clarata voluntate testantis coram septem testibus rogatis. h. d. Aret.*

m *Septem testibus. quandoq̄ nullus vocatur: vt si miles moriatur in bello: vt nota. C. de mi. testa. l. milites. quādoq̄ vnus: vt imperator: vt. C. eo. omnium. quādoq̄ duo inter filios: vt. C. eo. hac consultissi ma. §. ex imperfecto. Vel si in tētorio faciat testm miles: vt. ff. de mili.*

test. l. uci. q̄ q̄ tres vel q̄tuor: vel pauciores: vt. C. e. si nō spā li. q̄ q̄ quicq̄: vt in testō rustici: vt. C. e. l. si. §. sin autē. q̄ q̄ se pte: vt hic: r. C. e. hac consultissima. q̄ q̄ octo: vt. C. qui testa. fa. pos. hac consultissima.

n *Adhibitis. id est rogatis: vt intersint r sint attenti: vt. ff. e. heredes. §. penl. r in aucten. de te sti. §. r licet. i. fi. §. col. vij.*

o *Leor. s. palaz no iando hēdes: vt. ff. e. l. hēdes.*

p *Adhibita: als notificata. in de dī nuncupati uū testm. Acc.*

q *De mili. testamento. Est autem miles qui iuravit a signis non recedere: vt ff. ex quib⁹ cau. manu. l. penul. a scriptus est i ma tricola vbi r alij milites scripti sunt: vt. ff. e. l. pe nul. per totum ti tulum. Sunt et alia quinq̄ neces saria vt aliquis sit miles: vt dici mus. ff. quibus cau. maio. l. fina. r in aucten. de man. prin. §. fi. colla. iij. Itē mi les dicitur a ma lo qd̄ sustinet pro alijs. vel a mille: quia ex numero mille hominum*

r *De militari testamento.*

s *Supradicta diligēs ob seruatione in ordinandis testamētis militib⁹ pro pter nimiam impericiam⁹ consti tutionibus p̄ncipalibus remis sa est. Itā q̄uis neq̄ hī legitimū numerū testm adhibuerint: neq̄ aliam testamētōrū solēnitatē ob seruauerint: recte nihilominus*

eligitur: vt. ff. eo. l. i. §. miles.

t *Supradicta. Totus iste titulus diuiditur p̄ncipaliter in duas partes. Primo ponit de mili tibus testantibus in p̄torio eoz: vt in peculio castre si. Secdo de testō in quasi castre si. Secda ibi. Sciēdū. Item p̄ma subdiuidit. Itā p̄io ponit p̄mūatōem p̄ modū remo tionis siue exceptōis cum positione noui statuti. Secdo q̄liter p̄uilegiū concessum militib⁹ q̄ p̄t testari quō volūt intelli gat. Tertio q̄ ē miles iur⁹ r generaliter defectiu⁹ pōt testa ri. Quarto q̄liter post missiōz testant. Quinto q̄ mutarō sta tus ip̄ius militis dūmō interueniat noua volūtas non viciat testm factū. Secda ibi. Plane. Tertia ibi. Quāmmo. Quar ta ibi. S; hacten⁹. Quia ibi. S; r si q̄s. Et. h. d. Miles in expeditōe pōt facere testm iure militari quō vult. extra expe ditōz nō h; p̄uilegiū nisi q̄ filius sit. Et pōt testari. Aret.*

u *Supradicta. que consistit in quattuor: vbi est in scriptis te stamentum conditum. vlt in sola nuncupatiōe hēdis corā septē testib⁹: vt. §. ti. i. §. §. cā: r. §. si. r. ff. d. here. isti. l. i. §. q̄ neq̄. Et dic q̄ ser sunt necessaria in milite. q̄ sit de genere militari. C. de neg. ge. l. nemini: r. l. i. Item q̄ examinetur. C. qui mili. nō pos. l. i. Itē q̄ p̄stet sacramētū q̄ mortē nō euitabit pro re*

pub. ff. d. mio. l. ps. et d. his q. no. ifa. l. ij. §. miles. Item q. ense si
guetur. ff. de test. mili. l. pe. Item q. stigma. i. nota publica bra-
chij inscribatur. C. de fabri. l. iij. Item in numero aliorum poni
de et inscribi. ff. de mino. l. ex eo tpe. et talis h. privilegia mili-
tibus concessa.

q. Imperitiaz.

C. de iure deli. l.

fi. in prin. et C. de

iu. et sac. igno. l.

i. et l. fi. in prin.

r. Solenitates.

l. certa sigilla et

subscriptores.

a. Introduxit.

sed tunc demum

si in militia sunt

hnt privilegium:

vt. C. e. le. pe. et

hic subiicit.

q. Illis au-

tem. q. Miles te-

stando extra ex-

peditione debet

testari h. ius co-

mune. Et h. fili-

us. si testari tñ

potest. h. d. Bre.

b. Autem. pro-

sed.

c. Adiuuatur.

et ita nota q. cel-

sante ca cessat et

effectus. et pot

hic sumi ar. C. d.

epi. et de l. gene-

raliter. q. cessan-

te derico ab ec-

clesia cessat pre-

benda naturalr.

Sed ar. d. ff. de

posthu. l. i. §. se-

rum. q. calphur-

nia dedit causa

edicto. vñ cessan-

te ca cessare debz

edictu. qd est ve-

ri. h. boc ultimū

gñale est de ca

impulsua: dictū

primū de finali sine qua res esse nō pot.

d. Et si filij. h. h. alias phibeatur. vt. j. ti. i. in prin. et ff. d. do.

ca mortis. l. ta bis. §. i. et c.

e. Cōi. f. quantū ad solennitatē: non quo ad hoc vt de querere

la cōtra eius testamentū: sicut in alio veterano q. sui iuris est:

vt. C. de inoffi. testa. l. fi. §. in his: et ff. de inoffi. testa. l. papi. §. si

quis i. militia. itē hoc est verū qñ est domi reuersus: sicut. §. p

ri. dixim: alias sic miles pot? vñ spali iure: sic et iste. ar. ff.

e. ex militari. §. i. et l. testa. coruz. §. fi.

f. Paganor. a pagos qd est villa d. q. d. nō militum.

g. Plane. q. Licet remittatur solenitas in re agēda: nō

tñ remittit cōgrua probatio rei geste. Et h. lex privilegiet ali-

qd factū: intelligitur tñ inquātū de facto legitime appareat et

constet. h. d. Bre.

g. Rescripsit. vt. ff. e. diuus.

h. Is ergo. h. oib? saltē duob? vt. ff. e. lue: et ff. de testi. l. vbi. et hoc qñ

est in tēto: si aut i. officu belli nullo etiā testē vocato: vt. C. e. milites.

si autē est domi iure cōi: vt. §. e. §. illis.

i. Ceterū. sermonib? forte cā demonstrādī: vt magr discipulo vñ ludi

cā: vt. ff. de ac. et obligat. l.

obligationū subā. §. fi. vñ

affectionis: vt. ff. de codi.

littere.

l. Nec vlloruz. sic. j. ad

le. fal. circa prin. sic. C. de

rescin. veni. l. ratas.

q. Quinimo.

q. Miles h. sit mutus vñ

surdus: tñ testatur. h. d.

Breti.

l. Quinimo. h. privile-

giū circa solennitatē: qui

immo: circa subāz testi:

vt. q. alias testari nō pos-

set: hic tñ possit. vt. ff. e. l.

liij.

m. Et mutus. siue natu-

ra siue casu: vt sit privile-

gium aliqd: vt. C. qui te-

sa po. l. discretis. et hoc iu-

re militari: vt. ff. e. iure mi-

litari. §. dñ ē i. militia.

q. Sed hactenus.

q. Miles post missionē

vel extra castra existens

dz iure cōi facere testm.

§. si fecerit testm in ca-

stris iure militari durat

et post missionē si morit

infra annū: h. post annū

extiterit pñio institutō

nis. h. d. Bre.

n. q. Sed hactenus. qdā di-

cunt h. nō esse. §. et assen-

q. oē privilegiū qd habz

miles pñit cū redit de mi-

litia. §. nos dicim? §. h.

ec. et distinguim? iter privi-

legiū qd h. vt testet: q. al-

testari nō pot: vt filius. §.

amr? vt illd daret post

reversionē: vt. §. pri. §. et

§. h. testari: et ff. e. tñ. in

prin. Alia vero privilegia q. h. in testādo finiat: vt hic: et §. §. all. ar.

o. q. Illis. f. militibus: vt reliqua privilegia. f. de numero testiū ha-

beat in testando: et sic nō refertur ad proximū. §.

p. q. Post missionē. honesta. f. finito tpe militie vñ causaria si ante tps ex-

neccitate recessit. si at ignominiosa ē missio dñit statū valere: vt. ff. e. testa-

coruz. et C. e. l. ex tes. §. si miles d. capitali crie dñat? fuerit: si qdē d. cōi

vt dñicidū et filij: non possit amodo testari. ff. de vere. suc. l. i. §. si aut

militari: vt q. alienauit arma vñ filia: q. numeratur: vt. ff. de re. mili. l. ij.

et iij. et idē et de fide rupta nō pot testari. ff. e. l. ex. milite. al. possit in ca-

strensi b? tñ si ei h. i. mia pmissus fuerit: al. nō: vt. ff. de iur. rup. tes. si qd

exheredato. §. h. et si qd capite: et de le. iij. l. si qd in prin. §. miles.

q. Valere. q. pñio retrahit: vt. ff. d. pe. et cō. reuē l. necessario. §.

i. et d. po. i. pig. h. l. vlti. et facit. ff. e. qd d. et l. qd constitutū.

q. q. Si quis. q. Testm factū ante militiā siue solennitate vñ. si

ca: vt. ff. de ac. et obligat. l.

obligationū subā. §. fi. vñ

affectionis: vt. ff. de codi.

littere.

l. Nec vlloruz. sic. j. ad

le. fal. circa prin. sic. C. de

rescin. veni. l. ratas.

q. Quinimo.

q. Miles h. sit mutus vñ

surdus: tñ testatur. h. d.

Breti.

l. Quinimo. h. privile-

giū circa solennitatē: qui

immo: circa subāz testi:

vt. q. alias testari nō pos-

set: hic tñ possit. vt. ff. e. l.

liij.

m. Et mutus. siue natu-

ra siue casu: vt sit privile-

gium aliqd: vt. C. qui te-

sa po. l. discretis. et hoc iu-

re militari: vt. ff. e. iure mi-

litari. §. dñ ē i. militia.

q. Sed hactenus.

q. Miles post missionē

vel extra castra existens

dz iure cōi facere testm.

§. si fecerit testm in ca-

stris iure militari durat

et post missionē si morit

infra annū: h. post annū

extiterit pñio institutō

nis. h. d. Bre.

n. q. Sed hactenus. qdā di-

cunt h. nō esse. §. et assen-

q. oē privilegiū qd habz

miles pñit cū redit de mi-

litia. §. nos dicim? §. h.

ec. et distinguim? iter privi-

legiū qd h. vt testet: q. al-

testari nō pot: vt filius. §.

amr? vt illd daret post

reversionē: vt. §. pri. §. et

§. h. testari: et ff. e. tñ. in

prin. Alia vero privilegia q. h. in testādo finiat: vt hic: et §. §. all. ar.

o. q. Illis. f. militibus: vt reliqua privilegia. f. de numero testiū ha-

beat in testando: et sic nō refertur ad proximū. §.

p. q. Post missionē. honesta. f. finito tpe militie vñ causaria si ante tps ex-

neccitate recessit. si at ignominiosa ē missio dñit statū valere: vt. ff. e. testa-

coruz. et C. e. l. ex tes. §. si miles d. capitali crie dñat? fuerit: si qdē d. cōi

vt dñicidū et filij: non possit amodo testari. ff. de vere. suc. l. i. §. si aut

militari: vt q. alienauit arma vñ filia: q. numeratur: vt. ff. de re. mili. l. ij.

et iij. et idē et de fide rupta nō pot testari. ff. e. l. ex. milite. al. possit in ca-

strensi b? tñ si ei h. i. mia pmissus fuerit: al. nō: vt. ff. de iur. rup. tes. si qd

exheredato. §. h. et si qd capite: et de le. iij. l. si qd in prin. §. miles.

q. Valere. q. pñio retrahit: vt. ff. d. pe. et cō. reuē l. necessario. §.

i. et d. po. i. pig. h. l. vlti. et facit. ff. e. qd d. et l. qd constitutū.

q. q. Si quis. q. Testm factū ante militiā siue solennitate vñ. si

post militiam appareret de militis voluntate. Et idem si miles post testam su
erit capite minutus. h. d. Are.

r **Q** Resignavit. i. sigilla aperuit et remouit: vt. ff. e. cu. sum. §. cu. quis.

s **Q** Adiecit. vt. ff. de iure co. l. conficiuntur. §. si miles.

a **Q** Ex noua. nota qd ab initio non valuit: ex postfacto tamen conua
lescit.

b **Q** Deniq. his de cau
sis manentibus valet qd
resignavit postea. vel dic
sicut nunc de nouo facere
potest. sicut et non rescin
ditur: et fm hoc dicit noua
voluntate. s. et tacita. aliis i
pagano: vt. j. qui. mo. tes.
infr. §. alios.

c **Q** Sciendū. **Q** Fili
us familias i quasi castre
si pot facere testam scdm
ius coe. h. d. Are.

c **Q** Leges. s. digestorum:
vt. ff. de col. bo. l. i. §. nec
castrense.

d **Q** Constitutio. vt. C. d.
alio. l. i. vel it: et. C. de
aduoca. diuer. iudi. l. fori.
et alie ples. Accur.

e **Q** Quibusda. vt. cōsuli
bus et prefectis legionis
et prefidibus provinciā
rū qui sunt filij. vt. C. d.
inof. testa. l. fi.

f **Q** Constitutio. sic. C. d. in
of. testa. l. fi.

g **Q** Tantūmodo. s. castre
si et quasi. nā in aduenti
cis nō pot: licet hēat pro
prietate: vt. C. de bo. que
li. l. fi. §. filius. Accur.

h **Q** Comuni. nisi sit mi
les in castris: vt. s. e. i. pī.
Ite tale testam nō expu
gnatur per querelā inof
ficiosi test. vt. C. de inof.
test. l. fi.

i **Q** Quibus non est
permisus facere testamē
tū. **Q** Dicitur. est. s. quali
ter testamēta fiāt: sequit
videre de personis q te

stari possunt et que non: quāuis fuerit ordo preposterus: q: si qramus
an valeat testamentū: prius videndū est an persona testātis potuerit te
stari. l. si queramus. ff. de testa. Are.

Non tamen. **Q** Iste titulus diuiditur in septē partes: q: enu
merantur septem gradus personarum. Et primo ponit de fili
us familias. Secundo de ipubere. Tercio de furioso. Quar
to de prodigo. Quinto ponit de surdo et muto. Sexto de ceco. Septi
mo de capto ab hostibus. Secunda ibi. Preterea. Tertia ibi. Item
furiosus. Quarta ibi. Item prodigus. Quinta ibi. Item surdus et mu
tus. Sexta ibi. Ecce. Septima ibi. Eius qui. Et. h. d. in summa.
Qui alieno iuri subiectus est non potest facere testamentum etiam pa
tre consentiente: nisi de castrensi peculio vel quasi: de quo testari potest
siue sit miles siue veteranus etiam patre inuito. h. d. Are.

i **Q** Non tamen. videbatur quemlibet seruantes supradicta posse testa

voluntas hoc valere volentis: di
cendū ē valere testamētū: quasi
ex voluntate militis noua. **Q** Deni
q. et si in arrogationē dat. fuerit
miles vel filius. emancipatus est
testamentū eius quasi ex volūta
te noua militis valet: nec videtur
capitis diminutione irritū fieri.

Q Sciendū tamē est q ad exēplū
castrensis peculij tā anteriores le
ges q principales pōtiones qui
busda quasi castrensia dederunt
peculia: ex quorū quibusda per
missum erat et i potestate degēti
bus testari: quod nostra constitu
tio latius extēdens permisit om
nibus: in his tantūmodo testari
peculij quidē: s. merito iure cō
muni: cuius constitutionis teno
re p̄specto licentia est nihil eorū q
ad prefatum ius pertinent igno
rare.

Q Quibus non est permisum fa
cere testamentum.

Non tamen omnibus licet fa
cere testamentum. statim
ei hi qui alieno iuri sub
iecti sunt testamēti ius faciēdi nō
hnt: adeo qdē: vt quis parentes
eis permiscit: nihilomāgis iur
testari possunt: exceptis his q
an enūerauim: et p̄cipue militib
q i p̄tate parētū sunt: qb d eo qd
i castris acq̄sierūt permisum ē ex

ri. Sed contrarium est in tredecim casibus qui in titulo isto
pro parte dicuntur. Et hoc est qd dicit nō tū rē. et nota. j. e. §.
finali.

l **Q** Statim. i. in primis. vel statim. i. eo ipso.

l **Q** Permiserint. sed causa mortis filius donare potest patre
consentiente: vt
ff. de dona. cau.
mor. l. tam is. in
fine. et ratio di
uerfitatis. est q:
testamentum ex
libero non alic
no arbitrio debz
procedere: vt. ff.
de here. insti. l. il
la institutio.

m **Q** P̄p̄loma
gis. i. non ideo
magis. et ha
bet in se negati
uam sicut nūll
ominus affirma
tiua.

n **Q** Dis. scilicet
castrense vel qua
si castrense pecu
lium habentib
vt. s. titulo pro
ri. §. i. l.

o **Q** Constitutio
nibus. extranea
gantibus.

p **Q** Qd qdē p.
scilicet posse te
stari in castrensi
bus.

q **Q** Augusti. q
ruz dicta nō ha
bemus.

r **Q** Subscriptio
ne. cuius verba
non hēmus.

s **Q** Veteranis:
scilicet de filij
militas: de qbus
hic loquitur.

Q Ad paren
tes. nam liberi
defuncti militis

et fratres patrem excludebant: vt. C. com. de suc. l. finali. ho
die soli liberi militis: vt in auctenti. de here. que ab intesta. de
fe. §. si. igitur defunctus. col. ix.

u **Q** Iure. communi non hereditario: sed. tanq occupanti pe
culij profecticiū vel aduenticiū: vt. ff. de castre. pe. l. ij. hodie
videt et iure hereditario: vt in auc. d. here. q ab intesta. §. si igitur
defunctus. col. ix.

x **Q** De. sic. s. p. quas p̄so. no. acq. §. i.

a **Q** Iure. s. antiquo. sic. s. p. quas perso. no. acq. §. i.

b **Q** Peculia. scilicet aduenticia et profecticia. nam castren
sia vel quasi etiā iure veteri nō acquirebātur p̄ri: vt. ff. de col.
bo. l. i. §. nec castrense.

c **Q** Nostris. et aliene et nse sunt: vt. C. de bo. maf. et. C. de bo.
que li. p. totum.

a **I**nnutile. qz qd ab initio nō valet: ex tractu tps nō cōuale
scit. ar. j. ti. i. circa prin. ar. 3. C. de nup. et si 3. So. ibi nō va
luit matrimoniu ex primo: sed ex nouo post matrimoniu con
sensu.

b **D**ecesserit. si idē de suo testāte si fideicō. sit relictū: qz si
durat volūtas: vt
ff. de lega. iij. l. i.
§. i.

Preterea testamē.

Impubes nō
potest facere te
stamētu nec etiā
furiosus: nec fa
ctus cōualescit:
licz efficiatur pu
bes vel sane mē
tis. h. d. Are.

c **I**mpuberes:
sz ex quo tetige
runt de vltio die
pūij. vel. xij. ani
satis ē fauore te
stamēti: vt. ff. e.
qua etate. idē in
vltica. vt. ff. de
vltica. l. in vltica
pionib. sec. in p
scriptiōib. odio
sis: vt. ff. de act.
et obli. l. in oib.
Itē secus vbi ē
fauo: et qui vult
progare: vt in 3
cibus a minore
factis: vt. ff. de
mino. l. iij. §. mī
norem.

d **J**udicium. i.

discretio: vt. ff. de iudi. cū pretoz. §. non autem. quandoqz po
nitur pro snia vbi rei iudicate standum est: vt. C. de re iudi. l. i.
quandoqz pro instantia cause triennij: vt. C. de iudi. propera
dum. per to. qñqz pro actione: vt iudicium fami. her. vel cōi di
uidundo: vt. j. de offi. iudi. §. si fami. her. cū. z. §. si.

e **F**uriosus. hac rōe. idē in mente capto dico: vt ar. ff. de verb.
obli. a titio. in fine.

f **T**estari. vt. C. e. furiosus. in prin.

g **N**egocium. vt vlticapit. inchoatam: vt. ff. de vltica. iusto.
§. eum. vel possessionem quesitam: vt. ff. de acqui. pos. si is qui
animo. sic. ff. de pecu. l. qz tiberonis. in prin.

h **P**rodigus. **N**on valet testm prodigi factū post
interdictum: sed prius factū sic. h. d. Are.

i **P**rodigus. prodigus ē qz neqz finē neqz modū hz in expē
sis: vt. C. de cur. fur. l. i.

j **I**nterdicta. si dicas a iudice planū est: si dicas a lege vt qz
crimine. l. iulie. maie. cōmisit: multominus testatur: sed tunc
prius factum rūpitur: vt. C. ad le. iul. maie. l. si.

k **R**atum. quid si fiat interdictō: cū tamen non sit pdig?
Itē. forte non valet interdictū. ar. ff. de cu. et da. ab his. l. se
le. sed contrarium verum est: cum sit facta contra ius litigato
ris tantum non contra ius legis: vt. ff. que sen. sine ap. re. l. i.
in prin. z. §. i. et. C. quando pro. non est. ne. l. ij.

l **I**tem surdus et mutus. **M**utus z surdus possunt

certis casibus condere testm: sed non semper. h. d. primo. Et viciū
superueniēs post testm perfectū non nocet. h. d. Are.

m **N**ō semp. sed qñqz potest scdm distinctionē sequentem.

n **U**triqz. sic. j. de inuti. stipu. §. mutum.

o **E**t erudit. l. in moribus.

de exaudit. nam z mutus is intel
ligitur qui eloqui nihil potest: nō
qui tarde loquitur. Sepe enim
etiam litterati et eruditi homi
nes varijs casibus z audiendi et
loquendi facultatem amittunt.
Unde nostra constitutio etiam
his subuenit: vt certis casibus z
mōis scōz normā eius possint te
stari: aliqz facere que eis permis
sa sunt. Sz si quis post testamen
tum factum aduersa valitudine:
aut quolz alio cāu mutus aut sur
dus esse ceperit: ratum nihilomi
nus māet eius testamētuz. **L**e
cus autem non potest facere te
stamentum: nisi per observatio
nez quam lex diui iustini patris
nri introduxit. **E**i qui apd
hostes est testamētū quod ibi fe
cit nō valz iure postlimini: quis
redierit: sed quod duz in ciuitate
fuerat fecit: siue rdierit valz iure
postlimini: siue illic decesserit:
valet ex lege cornelia.

t **O**bservationes. l. vt corā. vij. testibus et tabellione: vel alio loco ei
si non inueniatur tabellio: lucidius voluntatem suam declararet: et in
hereditatibus et i legatis: et omia in scriptura referantur: vt. C. eo. hac
consultissima.

u **P**ris mei. sic supra de do. §. est z aliud.

v **E**i qui. **C**aptus apud hostes testamentum facere potest:
sed prius factum si prius moriatur ex. l. cornelia valet si redeat ex post
liminio. h. d. Are.

x **H**ostes. l. vt captus vel obses: vt. ff. e. l. obsides.

a **C**olet. qz serui sunt vel quasi: vt. §. de iure perso. §. serui. et. ff. de li.
bo. ex h. l. ij.

a **F**uerat. ante captiuitatem.

b **P**ostlimini. qd fingit enī semper in ciuitate fuisse: vt. §. q. mo. ius
pa. po. sol. §. nō autem. l. cor. ita fingitur. et qd dī. C. de cap. l. i. et. l. cap
tū. improprie ponitur. l. cornelia pro iure postlimini.

c **E**x lege cornelia. que fingit eum prima hora captiuitatis mortuum:
et sic liberū: vt. ff. e. l. cor. aliud esset si nulla eēt fictio: vt seruo pene facto
vt. j. qui. mo. tes. infir. nō tñ. Ultimo nota tredecim esse personas que
testari nō possunt. Filius. vt. ff. e. l. si filius. Itē seruus: vt. §. e. in prin.
et. ff. e. l. si filius. Itē impubes. Itē furiosus. Itē mentecaptus. Itē p
digus. Itē mutus. Itē cecus. Itē surdus: vt. §. e. §. preterea: et. §. itē
furiosus. §. itē prodigus. §. itē surdus: et. §. cecus. Itē dānatus ad mor
tem naturalē vel ciuile: vt. ff. e. l. eius qui. §. i. vsqz ad finē. Itē obses:
vt. ff. e. l. obsides. Itē d crimine famoso dānatus: vt. ff. e. l. cui. §. z. l. cū
f ij

o **A**mittunt. z maxime
impj aduocati.

p **C**ōstitutō. vt. C. qz te
sta. face. possunt. discreti.

q **L**ertis. vt mut. et sur
dus casu: vel mut. tantuz
siue natura siue casu: si
scribere nouit sua manu
scribat testm. Si autē p
alium scribere velit impe
tret hoc a pīncipe: vt. ff.
e. si mutus. Itē si surdus
tantum casu est vel etiam
natura testetur si vult: si
potest loqui articulate:
vt. C. e. discretis. Si alit
natura est surdus et mu
tus non potest nisi sit mi
les: vt. §. e. ti. i. §. quim
mo.

r **S**iquis. sic. §. e. §. pre
terea: z. §. si.

s **L**ecus autem.
Lecus cū sollemnitate
cōmuni non potest face
re testamentū: sed seruan
do quālibet sollemnitate
specialiter in hoc assigna
tam. h. d. Are.

s **L**ecus. naturaliter vlt
casu: et orbatuz vtroqz lu
mine. secus si vno tantū:
vt. C. de excusa. tuto. l. fra
ter.

lege. Item de statu suo dubitares: ut ff. de statu: l. qui in dñi. Item monachus: ut in auc. de mona. §. id quoq. col. i. et. §. illud. sed hodie secundum quosdam corrigitur: ut in auc. de scrip. epis. §. si qua mulier. Item is cui inficitur bonis a lege: ut. C. de here. et mani. l. manicheos: et ad leges iulian. ma. l. ultima.

De exheredatōe liberorum. Non tamen: licet dicta observatio. §. de testa. or. solennis sit. Non tñ rē. Vel sic. §. d. ea observatōe q̄ est circa fidē et probationē satis dictū est: nūc de ea q̄ est circa pietatē dicendū. et l. ea observatō q̄ circa fidē est satis diligēs sit: Ad tñ rē.

Non tamen. Totus iste titulus divinitur principaliter in tres partes. Primo ponit quid iuris erat de iure antiquo circa exheredationē liberorum et qua forma exheredabatur. Secundo qualiter hodie exheredari debeant. Tercio aliqua dubia circa predicta subinfert. Secundo ibi. Sed hec quidem. Tertia ibi. Sed in expeditione. Item prima subdividitur. Nam primo ponit quā dā cōtinuatōe ad p̄cedentia. Secundo ponit qualiter exheredatōe fieri de iure antiquo sufficiebat de liberis natis et in p̄tate et primū locū siue gradū obtinentib⁹. Tercio de liberis nascituris vel de natis nō obtinentib⁹ primū gradū. Quarto de emancipatis. Quinto de liberis civilibus tñ et de eorū exheredatōe. Secunda ibi. Sed qui filii. Tertia ibi. Posthumi. Quarta ibi. Emancipatos. Quinta ibi. adoptivi. Et. h. d. in summa. Fili⁹ dñi inuitus institui vel noiat⁹ exheredari. Alias autē p̄terit⁹ dicit testm̄ ipso iure nullū. Filij vero famulias vel alij⁹ vltioris gradus masculi per virilem sexū descendētes p̄teritū nō r̄s̄pebant testm̄: sed habebant ius accrescendi et poterāt in ceteris exheredari. h. d. Areti.

b. Supra. l. in ti. de tes. or.

c. Fili⁹. etiā militē: ut. ff. de li. et posthu. filiūssa.

d. Potestate. secus in emancipato iure civili: sed idem iure p̄torio: ut. j. e. emancipatos.

e. P̄terierit. scilicet nec instituēdo nec exheredādō: ut. j. de he. q̄ ab intesta. §. hec eadē. nec ipso iure vñ: ut. C. de lib. p̄tere. l. maxime.

f. Adeo. §. inutiliter testabitur.

g. Nemo. ff. de inius. rup. testa. filio. §. si. d. So. ibi filius vivit: hic nō. vel hic iure stricto: ibi equo.

h. Non constiterit. aliud si constitit licet postea numpatur et iterum moritur: ut in posthumo: ut. ff. de inius. rup. tes. posthumus. in prin. et. j. e. §. posthumi. ibi. Quod. et. nec ē mirū: q̄ si ab initio r̄s̄p̄ agnatōe posthumi: eo mortuo cōualecit. ar. ff. de re. iur. l. qd̄ ab initio.

i. Sed nō ita. nota ex vna p̄e ponit filios tñ: ex alia filias: et oēs ex masculis vel feminis descendentes.

l. Infirmitas. §. j. e. §. sed feminini. So. ut ibi.

m. Portionem. scilicet dimidiā eius quod ab intestato habituri essent: ut. C. de li. p̄e. maximum circa mediū. ibi. Eū enim per d̄tab. et.

De exheredatōe liberorum.

Non tamen ut omnino valeat testamentum sufficit hec observatio quā supra exposuimus: sed qui filius in potestate habet curare debet ut eum heredem instituat: vel exheredem nominatim faciat. Alioquin si eum silentio p̄terierit inutiliter testabitur: adeo quidē ut si vivo patre filius mortuus sit: nemo heres ex eo testamento existere possit: quia scilicet ab initio non constiterit testamentum. Sed non ita de filiabus et alijs p̄ virile sexū descendētib⁹ liberis vtriusq̄ sexus antiquitatis fuerat observatū. Sed si non fuerant scripti heredes scripte vel exheredati exheredatene: testamentum quidē non infirmabatur. Ius autem accrescendi eis

m. Sed nec. hec est secunda differentia inter predictas personas.

n. Ceteros. §. hoc modo: unus de filiis meis exheredo: vel uno instituto sic dico: reliquos exheredo. nā nisi diceret: ceteros exheredo: licet dicat filium meū exheredo: cū plures hēat: nemo exheredatus vide

ad certam portionem prestabatur: sed nec nominatim eas personas exheredare parētib⁹ necessē erat: sed licebat inter ceteros hoc facere. Nominatim autē q̄s exheredari videtur: siue ita exheredetur. Titius filius meus exheres esto. siue ita: filius meus exheres esto: non adiecto proprio nomine: scilicet si alius filius non extet. Posthumi quoq̄ liberi vel heredes institui debent vel exheredari: et in eo par omniū cōditō est: qd̄ et in filio posthumo et in quolib⁹ ex ceteris liberis: siue femi sex⁹: siue masculini. i. p̄torio vñ quidē testamētū: sed postea agnatōe posthumi siue posthūe rūpitur et ea rōe totū infirmatur. Ideoq̄ si mulier ex qua posthumus aut posthuma spabatur abortum fecerit: nihil impedi

tur: ut. ff. de li. et posthu. l. ij.

o. Ceter. itez a/ lijs mōis ut oēs liberi sint exheredati: et sic vñ tantū ut instituat: ut. ff. de li. et posthu. titius in prin. Item si dixerit alia verba q̄ cumq̄ dūmodo certa ut. ff. si cer. peta. l. certum: et ff. de inius. rup. tes. posthumi. §. nominatim: et. ff. de li. et posthu. l. i. et. ij. Sed secus si dicat: filium meum instituo: liberos autē exheredo: et hic nō dic omnes: ut nō cōtradicat p̄i. glo. nam dico exheredare filium inter ceteros: quia mixtio fit eorū

teris in remotioribus gradibus constitutis. vñ nō valet cum debeant exheredari noiatim: ut hic dñ.

p. Postumi. Item posthumi debent institui vel exheredari: alias nato posthumo rūpitur testm̄: sed valet prius. Et scia postuma olim inter ceteros poterat exheredari cū legatō: masculus vero posthum⁹ noiat⁹. h. d. Aret.

q. Institui. ista institutione ex p̄senti matrimonio nascituri et ex futuro instituti videntur: ut. ff. de liberis et posthumis. l. placet: et. l. adeoq̄. Quid in exheredatōe posthumorum: an omnes siue hī qui sunt in vtero tantum: an alij qui sunt nascituri ex p̄senti matrimonio vel futuro intelliguntur exheredari: Rñ. non: cum masculi debeant noiat⁹ exheredari: ut in fra. e. §. masculos.

r. In eo. §. quod sequitur quod et in filio et.

s. Minium. scilicet posthumorum ex se nascituroz et ex filiis suis: licet in iam natis non sit par conditio: ut. §. eodez. §. sed non ita.

t. Masculini. i. siue ex masculo siue ex femina.

u. Agnatione. id est natiuitate. sic infra quibus modis testam. infir. §. i.

v. Rūpitur. si vero exheredabatur de inofficioso agebat: ut j. de inofficioso. testa. §. posthumi. hodie vero exheredari nō possunt: ut. C. de inofficioso te. l. si quis. §. legis.

x. Infirmitas. hic adde quod est. ff. de testamen. mili. l. si filius.

y. Abortum. quod est pro non nato: ut. ff. de verbo. signi. l. q̄ mortui: et. C. de postu. l. i.

z. Persone. scz posthume. nam iam natis feminis non erat

necesse legari: vt. C. de libe. pre. l. maximum. in fine: et. s. e. sed non ita.

a **I**nter ceteros. hodie per constitutionē omnes noiatim: vt. j. s. nostra. sed nouissimo iure nō: cū nō sint ingrati: vt. i. auc. vt. cū de ap. cog. s. illud. col. viij.

Posthu-

moz. **P**epos ex filio moriēte patre viuo auo succedit in locū eius: ideo institui vel exheredari dicitur: ne aliter preteritis rumpat aut testam: q̄ modus est introductus a. l. velleia. na. h. d. Are.

b **P**osthumorum. sic. ff. de in ius. ru. test. posthumorum.

c **L**oco. nō tñ veri posthumus: vt. j. e. s. h. in fi.

d **H**eredis. in fra de here. qua. et disse. s. sui.

e **A**gnascendo. id est subitus vlt postea nascendo: sicut posthumus verus. nō eīz nascitur cū natus sit. vt. s. de adopti. s. i. Uel dic agnascendo: id est incipiendo eē agnati quo ad effectum succedendi.

f **P**arentibz. i. masculis. nam testamentum femine nō rumpitur per velleia. vt. ff. de li. z posthu. gall. s. nūc. et dele. i. Nam z si ita verba sunt: sed per querelā irritatur: vt. C. de inoffi. test. l. iij. z. j. e. s. maf.

g **N**ecesse. causatiue. i. ne rumpatur testam vt sequitur nō preteritis: vt. C. de adopti. l. pe. s. que in filio.

h **C**iuo. secus si post: vt. ff. de in ius. ru. tes. si quis filio. et in hoc differt a vero posthumo: Item differt ab ascendētibz: vt. ff. de inoffi. testa. pater filium.

i **I**dem. velleia. nomen est cuiusdam noue legis. sed ius gallicū antiquū est: et loquitur in vero posthumo: vt statim dicam: vt. ff. de libe. et posthu. l. gallus. s. si quis filium.

l **S**imul. in veris posthumis talis erat modus: si me mortuo nascetur mihi filius infra decem menses: vt. ff. de liberis z posthumis. gallus. i. Rñ. et. s. i. ij. et. iij. sic ergo et hic et p. le. velleia. si suus heres desierit suū eē viuo testatore: vt. ff. de li. posthu. gallus. s. videndum. Et in hoc habet locum lex vel

leia. sic etiam est paritas ab intestato: vt. j. de here. que ab intesta. cum autem.

Emanipatos. **D**e iure pretorio filij emancipati debent heredes institui vel exheredari: masculi noiatim: femine vero qualitercūqz: alias datur eis bonoz possessio cōtra tabulas. z. h. d. Are.

Iure. sic infra de here. que ab intesta. s. emancipati.

m **N**ecesse est. nam nū bilominus tenet testamē tu: aliud in eo qui est in potestate: vt supra. eo. in pñci.

n **F**eminini. licz in suis esset differentia: inter masculos et feminas iure ciuili: vt supra eodem. s. finali.

o **H**eredes. supple z qz desierūt esse heredes sui: alias non esset bona ratio: cum filij necesse habent patres instituere: licet non sint patres sui heredes ad filios. filius autem emancipatus per capitis diminutionē definit agnatus esse: et remanet cognatus: qui nō cognoscitur a iure ciuili: vt infra de heredi. que ab intestato de. s. emancipati. et supra de leg. agna. tu. s. finali: et. ff. de bonoz possessione. sed cum patrono. s. primo.

Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

p **E**xheredari. scilicet rite. alias autem exheredato datur contratabulas: vt. ff. de bonoz possessione. contratabulas. l. non putauit. in. s. noqueus. Item etiam instituto datur contratabulas: si alius committit

rat eis edictum: vt. ff. de contratabu. l. iij. s. plane: et. ff. de le. pre. per ta bono. pos. contratabu. l. si duo.

Adoptiu. **F**ilius adoptiuus adoptione durante habet p extraneo quo ad patrem naturalem. et habet idem ius quod habet et filius legitimus et naturalis quo ad patrem adoptiuum. sed emancipatus a patre adoptiuo est extraneus quo ad eū: z habetur pro emancipato quo ad patrē naturālē. h. d. Are.

q **H**abetur. quo ad adoptiuū patrē.

r **I**nstituendi. ab adoptiuo patre.

s **C**iuili. quod. i. ius ciuile quo vocantur sui adoptiuī ad hereditates alio iure ciuili: si per emancipationem sublatū est: quod esse potest: vt s. de le. agna. tu. s. fi.

t **A**ttinet. quod vocat emancipatos: vt. s. pñ. s. et est ratio: qz desinūt esse filij. sed naturales nō possunt desinere esse filij per emancipationē: vt. j. de here. q̄ ab intesta. s. minus autem.

a ¶ Extraneorum. ff. de contrahib. l. i. §. 2. sui iuris.

b ¶ Patre. ff. de contrahib. emancipatus. §. p. in fi.

c ¶ Sed hec quidem. ¶ Circa institutionem et exheredationem liberorum non est hodie diu in effectum: nec inter masculos et feminas et ceteros descendentes posthumos vel iam natos suos vel emancipatos. h. d. Are.

c ¶ Sed hec. f. supradicta a p. in. ti. v. q. ad. §. emancipatos.

d ¶ Veritas. i. media iuris prudentia: ut statim sequitur.

e ¶ Introducere. scilicet differentiam sexus et gradus et modi exheredationis: ut. s. eo. §. i. et. §. posth. et. §. sed feminum. non autem dicit de his que postea v. q. modo dicta sunt a. §. illo emancipatos.

f ¶ Constitutio. ut. C. de li. p. re. v. l. exhere. l. maximam.

g ¶ In hoc. alias eis mul. re. differentie sunt: ut. ff. de statu homi. in multis.

h ¶ Interesse. in auc. qui. mo. na. ef. sui iuris. §. non autem.

i ¶ Q. prima ratio.

l ¶ Officio. id est simili officio: vna enim indiget altera ad procreationem sobol. et hec est prima ratio legis. xij. tabu. ut. C. de legi. here. l. lege. xij. tabu.

l ¶ Antiqua. argumentatur ex iure antiquo. sic. s. qui. ma. possunt. §. penult. rimo. et hec est secunda ratio.

m ¶ Videtur. scilicet dādo filie bono. posses. contrahib. in totum. licet non possit dicere nullum ut suus: ut. C. de libe. p. re. l. maximum ibi. Et si preteritus rē. et hec est tertia ratio.

n ¶ Simplex. ad dīaz antique constitutionis alia distinctio: ut. s. e. §. i.

o ¶ Per virile. Quid de descenditibus per feminam sexū: Rñ. admittunt sed cū diminutio e tertie partis: ut. j. de here. q. ab intesta. §. diu. et. C. de col. bo. l. illam.

p ¶ Habeant. quo ad commodum: diuerso tamen iure. nam suus preteritus: et dicit nullum. et contracta. habet si non vult dicere nullum quando preteritus est: sed emancipatus tantum habet contrahib. ut de libe. p. re. maximum. §. sancimus itaq. rē. et. ff. de lib. p. re. is qui. Si autē exheredentur habent querelā omnes: ut. ff. de contrahib. l. nō putauit. §. nō queris: et de inof. test. l. papi.

q ¶ Postea. qui exheredari non possunt: ut dicitur. s. eo. §. posthumus.

r ¶ Constitutio. C. de adop. l. cū in adonius. et recitatur. s. de adop. §. sed hodie.

ut ex diuerso qd ad naturales parentem attinet: qdū quides sint in adoptiua familia extraneorum numero habeantur: ut eos neq. heredes instituere: neq. exheredare necesse sit. ¶ Cum vero emancipati fuerint ab adoptiuo patre: tunc incipiunt in ea causa esse in qua futuri essent si a naturali patre emancipati fuissent. ¶ Sed hec quidem vetustas introducebat. ¶ Post vero constitutio inter masculos et feminas in hoc iure nihil interesse existimans: quia vtraq. persona in hominum procreatione similiter nature officio fungit. Et lege antiqua duodecim tabularum omnes similiter ad successionem ab intestato vocabantur: quod et pretores postea secuti esse videntur: et ideo simplex ac simile ius et in filiis et in filiabus et in ceteris descenditibus per virilem sexus personis non solum iam natis: sed etiam posthumis introduxit: ut omnes siue sui: siue emancipati sint vel heredes nominati instituantur vel nominati exheredentur: et eundem habeant effectum circa testamenta parentum suorum infirmanda: et hereditatem auferendam: quam filij sui vel emancipati habent: siue iam nati sint:

¶ Sed si in expeditione. ¶ Preteritus militis in expeditione testantis si scit se habere liberos pro exheredatione habetur. h. d. Areti.

s ¶ Occupatus. Quid si non est in expeditione: Rñ. iure communi obuiet: ut. s. de testa. militari. §. illis.

siue in utero constituti postea nati sint. Circa adoptiuos autem filios certam induximus diuisionem: que in nostra constitutio ne qua sup adoptiuos tulimus: continet. ¶ Sed si in expeditione occupatus miles testamentum faciat: et liberos suos iam natos vel posthumos nominati non exheredauerit: si silentio preterit: non ignorans an habeat liberos: silentium eius pro exheredatione nominati facta valere constitutionibus principum cautum est. ¶ Mater vel auus maternus necesse non habet liberos suos aut heredes instituere aut exheredare: sed possunt eos omittere. Nam silentium matris atque ammaterni ceterorum per matrem ascendentiū tantum facit quantum exheredatio patris. Neq. enim matri filium filiamue: neq. auo materno nepotem neptemue ex filia: si eam eumue heredem non instituat: exheredare necesse est: siue de iure civili queramus: siue de edicto pretoris: quo pretor preteritis liberis contra tabulas bonorum possessione permittit: sed aliud eis admiculus seruat: qd paulo post vobis manifestum fiet.

t ¶ Ignorans. si enim ignorat non valat testamentum: ut. C. de testa. mili. l. sic certi iur. nisi fuerit eius animi: ut si filium haberet eēt exheres: ut ff. de test. militari. l. q. iure civili.

u ¶ Facta. ideo q. querela inofficio. testa. agit: hoc cū miles est p. fami. nam tunc nō pōt habere locum castrorum. pe. si enim esset filius non haberet locū q. relata: ut. C. de inoff. testamen. l. finali.

¶ Mater.

¶ Preteritus.

¶ materna vel per maternam lineā ascendentiū habetur pro exheredatione. h. d. Areti.

¶ Mater. idē intelligo in silentio liberorum ad maternam lineā: ut. C. de inoff. testa. l. cū filiū.

¶ De iure. q. non habz eos in p. te: ut. j. de here. qua. et differ. §. ceteri.

¶ Edicto. quo emancipati vocantur: ut. s. e. §. emancipatos. q. eos nō p. emācipare. vñ stab. locū nō hz: ut h. r. ff. de stab. illd. §. ad testa.

¶ His. f. descenditibus per lineā femininā. datur tñ et alijs et his maxime: ut. C. de inof. test. l. si filiā.

¶ Paulo. ut. j. de inof. test. per totū.

¶ De hereditibus instituendis. Continuat h. mō. Vidim. s. de ordinatōe testamētor. in ti. de testa. ordi. ¶ Q. q. cā efficiens fuit necessaria: nō postea posuit de psonis testatū: ut i. de testamen. militis. et qui testari non possunt in ti. quibus lz facere testamēta vel nō. ¶ Q. q. in testis heredes instituuntur: videndū est ergo d. hoc titulo. Are.

¶ Instituendis. i. qui possunt institui: ut. j. e. v. q. ad. §. si plures et. §. fina. ¶ Itē et qualiter debeant institui: ut. j. eo. §. si plures. v. q. ad. §. finales.

emancipati vocantur: ut. s. e. §. emancipatos. q. eos nō p. emācipare. vñ stab. locū nō hz: ut h. r. ff. de stab. illd. §. ad testa.

c ¶ His. f. descenditibus per lineā femininā. datur tñ et alijs et his maxime: ut. C. de inof. test. l. si filiā.

d ¶ Paulo. ut. j. de inof. test. per totū.

¶ De hereditibus instituendis. Continuat h. mō. Vidim. s. de ordinatōe testamētor. in ti. de testa. ordi. ¶ Q. q. cā efficiens fuit necessaria: nō postea posuit de psonis testatū: ut i. de testamen. militis. et qui testari non possunt in ti. quibus lz facere testamēta vel nō. ¶ Q. q. in testis heredes instituuntur: videndū est ergo d. hoc titulo. Are.

¶ Instituendis. i. qui possunt institui: ut. j. e. v. q. ad. §. si plures et. §. fina. ¶ Itē et qualiter debeant institui: ut. j. eo. §. si plures. v. q. ad. §. finales.

Heredes. **I** Totus iste titulus diuī dicitur in septem partes. Primo ponit regulā generalē q̄ non solus liberi sed etiam serui: et non tñ proprii sed etiā alie nī possunt heredes institui. Secōdo declarat qualiter proprii pōt institui: et quis dicatur proprius seruus. Quarto q̄ nō tñ vnus sed etiam plures pōt heredes institui.

De heredibus instituendis.

Heredes instituere permissum est: tam liberos homines q̄ seruos: et tam proprios q̄ alienos. Proprios autem olim quidem secundū plurimū sententias non aliter q̄ cum libertate recte institueri licebat. hodie vero etiā sine libertate ex nra constitutione heredes eos instituire permissum est quod non per inuolutionē induximus: s; quoniam niam equius erat et atilicino placuisse paulus suis libris quos tñ ad massuriū sabinū q̄ ad plauciū scripsit refert. Proprius autem seruus etiam is intelligitur: i

i Constitutione. s. greca quā non habemus.

l. **I** Eius. s. constitutionis.

l. **I** Nec sunt verba. que sequuntur.

in **I** Maculati. i. accusati. nā alias est in littera accusati: ubi de vbo ad verbū sunt ista que hic dicuntur: vt. ff. e. his verbis. s. interdum. si

milis expositio dicitur i li. sapie de ioseph. **D**aculauerunt me impij. Et alibi in diuina scriptura. **D**endaces ostendit q̄ maculauerunt eū. i. accusauerunt eū.

n **I** Manumissum. s; videri: vt postea subiicit. et dic manumissum sim: pliciter nō instituitur. et hoc infert quod sequitur: q̄ nec cū institutio fieri solet liber vt subiicit: quare sequitur et.

o **I** Postulata. i. accusata ex eodem adulterio cū seruo proprio commissio p quo grauius punitur vt q̄: vt. C. de mu. que ser. p. se imis. l. i. in pñ. Quid si cū extraneo comisit adulterium? **R**ñ. nec tunc manumittitur: sed ad. l. di. es: vt. C. de adul. l. iij. et

ff. de adul. si postulauerit. s. iubet. **I**te quid si adulterium tale comisit non tñ accusatur adhuc? **R**ñ. bene potest manumittere. sed si in crīe le se maiestatis est speciale: vt post commissum crimē tale nō possit manumittere vel testari: vt. C. ad. l. iul. ma. l. i. ff. de do. l. post contractū: et. l. donationes. s. fi.

p **I** Habeatur. quia si valeret institutio valeret libertas: vt. s. eo. i. **R**ñ. et. s. qui ma. non pos. s. i. et ita nota argumen. q̄ ubi aliquid prohibetur fieri directo: similiter et per obliquū prohibetur. sic. ff. de condi. in sti. que sub conditione. s. si quis. Item argumen. q̄ cassato principali cassatur quicquid sequitur ex eo vel ex his: vt. C. de leg. et consti. l. nō dubium.

I Alienus seruus. **I** Seruus in quo quis habet usufructū dicitur alienus. Et id institutus cū libertate ab usufructuario nō psequitur libertatē ipsam. h. d. cū glo. **A**re.

q **I** Testator. et ideo nō potest eū cū libertate instituire: vt. ff. e. si alienū. in prin. Sed contradicit ad hunc. s. ff. de bo. au. in. pos. l. in venditione. Sed certe quo ad alia est loco domini non quo ad hoc vt possit fieri liber: sed cū alias manumissus esset: a fructuario simpliciter sine institutione erit tanq̄ liber q̄ diu duraturus erat usufructus: vt. C. communia de ma. l. i. s. si autem fructuarius. nunquid et hic erit tanq̄ liber: licet vere liber non sit? **R**ñ. nō: quia ex morte testatoris protinus erat seruus quasi liber si valeret h quod ageretur: vt. j. de here. qua. et dis. in prin. Item et tunc erat usufructus perdendus: vt. s. de usufruc. s. finitur. unde sic esset quasi liber donec duraret usufructus. quia nihil duraret post mortem testantis: nihil valet talis institutio: vt sit liber: sed domo hereditatem querit: vt. j. e. s. alienus. Sed quid si erat usufructus repetitus in persona primi heredis: vel etiā vltimus: quod potest: vt. ff. qui. mo. usufru. amit. l. repetiti in prin. **R**ñ. tunc erit quasi liber toto illo tempore: vt in dicta. l. C. communia de ma. l. i. s. si autem fructuarius.

I Seruus autem a dño. **I** Seruus a dño institutus fit liber et heres necessarius: nisi in vita testatoris fuerit manumissus aut ab eo alienatus. h. d. **A**re.

a **I** Heredes instituere. q. d. dños in bonis suis facere. nā heredes. i. dños: vt. j. de here. qua. et dis. s. fi. **I**te ideo dici intus: q̄ ita subintrat heres in dñum rerū defuncti ac si eadē persona esset: vt in auc. de iur. iur. a mo. s. i. col. viij. et. ff. qui. ex cau. ma. l. cū miles.

b **I** Permissum. s. a iure.

c **I** Proprios. s. seruos.

d **I** Alienos. sic. ff. e. nō minus.

e **I** Constitutio. vt. C. de ne. ser. he. insti. l. cū quidā.

f **I** Eos. s. proprios seruos.

g **I** Per inuolutionē. q. d. nō induximus hoc de nouo: s; apud antiquos. hoc idē dixerat Atilicius: vt subiicit. Sed contra sua ex qui. ca. ma. pos. s. idē iuris. ibi. **I**lloa humanitatis et. So. iste Justinianus nō inuenit: sed rationem reddit. **E**ū nō est verisimile et. vt ibi. vel aliter Atilicino placuit et **P**aulo: s; in legis necessitate nō deduxerūt. sic et. s. de testa. s. s; neq̄ heres. Justinianus vero in legis necessitate induxit: vt ex ipsa institutione liber esse videatur. Item nunquid corrigitur qd̄ alias dicitur. s. q̄ pure institutus et sub conditione liber: q̄ expectatur conditionis euētus: vt. ff. e. l. seruus. s. i. et. l. quotiens. s. finali. et. l. qui filio. s. i. **R**ñ. nō: q̄ istud locum h; qd̄ hic dicitur: q̄ libertas nec data exp̄sse nec fuit retardata: at ibi ex p̄esse fuit retardata.

h **I** Proprietatē. vt iste liber et heres necessari? sit: vt. s. eo. i. **R**ñ. sed tñ usufructuari? perinde videtur ac si esset seruus adhuc: vt. C. de ma. l. i. s. si autē proprietarius.

I Est autē. **I** Seruus accusatus de crīe adulterij dimissus cū dña sua non pōt ante finem manumitti: nec ab ea heres institui. h. d. **A**re.

a **C**ausa. i. seruus eiusdē dñi Jo. vt. ff. si ex nora. ca. aga. l. i. §. i.
b **L**iber. nisi aliqua lex impediat libertatē: vt. ff. e. l. si non lex. vel cōditio: vt. ff. e. l. quotiens. §. si. vel quia ex lege peruenit ad libertatem: vt. ff. e. l. testamento f. m. Job. Item fit liber a semetipso: nisi institutus fuerit ita: cū quis mihi heres erit Stichus liber et heres esto. nā tunc a coherede accipit totā libertatē: vt. ff. de acq. re. her. l. ex parte. Item et ignoras fit heres et liber: vt. ff. si cer. p. e. l. ei qui.
c **U**trūq. i. hereditate et libertatem. nā liber fit et heres necessarius. hec duo consequi debet ex testamento dñi: vt. j. de her. qua. et disse. §. i.
d **Q**uod si alienatus. liber. directa em. libertas in seruo alieno non pot habere locū: sed institutio pot habere effectū: vt hic. sed aliud in legatis que adiunguntur hoc ipso qd alienantur serui: vt. ff. de adi. leg. l. seruo cum libertate. et est ratio: quia in legato spectatur dies quo cedit: non autē an sit manumissus: vt. ff. qñ di. le. ce. si post. §. si autē.
e **A**lienauerit. i. alieni habenti factionē testamēti: vt. ff. e. l. seruus meū. in fi. i. Rñ. et hoc nisi redimatur ab eodē testatore qui eū instituit: et postea eū alienauit: tunc em. reuocatur libertas: vt. ff. de ma. test. l. veni: et ff. e. l. quotiens. §. si. et l. si non lex: et l. antepenul.
f **A**lienus quoq. **S**eruus alienus heres institutus querit domino suo hereditatem: si iussu suo hereditatē adibit. Si vero fuerit alteri alienatus dñi iussu noui dñi adire. Si vero anteq̄ adeat fuerit manumissus pot suo arbitrio adire. h. d. Are.
g **A**lienus. qui sic institui pot cū liber sit: pñ non: vt. ff. de condi. in sti. seruus alienus: et l. quia.
h **I**ussu. precedere aditione: vt. ff. de acqui. her. l. si quis mihi bona §. iussu. et ita dñi queritur. alias si seruus nolit adire qd potest esse etiam dñi iubente non querit: vt. C. e. l. cū proponas.
i **T**estatore. etiā post iussu eius anteq̄ tamen adiret: vt. ff. de acqui. her. antist. §. i.
j **D**ominus. hoc est enim in hereditate vt illi acquiratur qui tempore aditionis est dominus. vel sibi si liber est tunc. sed in legato spectatur dies cessionis: vt si tempore mortis legantis sit meus licet alienem: tñ mihi debetur legatū: vt. ff. qñ di. le. ce. l. si post. §. ij.
k **A**rbitrio. sic. §. e. §. si vero.
l **S**eruus autem. **S**eruus alienus potest institui etiam post mortem domini sui. Et etiam seruus hereditarij vel eius qui est i. vte ro. h. d. Are.
m **M**ortē. verba legis sunt oia: et scdm hoc planū est. vel testatoris: qz si dicat. instituo seruū heredem post mortē dñi. et probatur hec lectio secunda. ff. e. qui filio. i. Rñ. nec ob. qz videatur in diem hec institutio: vt. j. e. §. heres. qz incertus est dies mortis: vt. ff. de condi. et demon. l. i. unde valet: et ff. e. l. in ips. in prin.

n **F**actio. i. passiuē nō actiuē: vt. j. de her. qua. et disse. §. testamēti. et iussio heredū spectatur: si modo cū defuncto fuit: h cū herede instituto nō sit testamēti factio: vt. ff. e. l. si seruus hereditarius.

o **M**ondū. bene dico seruū hereditariū posse institui: qz non est nullus: h ali

numissus est viuo testatore: vel mortuo: anteq̄ adeat suo arbitrio adire potest hereditatem.

p **S**eruus autē alienus post domini mortem recte heres instituitur: qz et cum hereditarijs seruis est testamenti factio. Mondū enim adita hereditas persone vicem sustinet: nō heredis futuri s; defuncti: cū etia et qui in vtero est seruus recte heres instituitur.

q **S**eruus autem plurimū eū qui bus testamenti factio ē ab extraneo institutus heres: vnicuiq; portionem domini acquirat hereditatem. Et vnum hominem et plures vsq; in infinitum quot quis heredes velit facere licet.

r **H**ereditas plerūq; diuidit in duodecim vncias que assis appellacione continentur. Habet enim he partes propria nomina ab vncia vsq; ad asses: vtpote hec

tatis que vicem defuncti obtinet.

s **D**efuncti. et est forte rō: quia defunctus ē certus q fuerit. sed non sic de herede: qz si certus sit institutus: poterit esse q non adeat hereditatem: quia potest

distingere multis de causis: vt. j. qui. mo. test. i. ff. §. posteriore. et facit ad hunc. §. j. de stipu. ser. in prin. et ff. de acq. qui. re. do. l. i. eo in fi. et l. sequenti.

t **R**ecte. cū p nato sit habendus quo ad cōmodum: vt. ff. de statu homi. l. q in vtero: et ff. e. l. eius. §. i.

u **S**eruus autem plurimū

v **S**eruus plurimū ab extraneo institutus acquirat vnicuiq; parte dñica. h. d. Are.

w **C**ū quibus. i. dñis.

x **A**b extraneo. si vero ab altero ex dñis sit institutus acquirat ceteris locis hereditas. qd dic vt. ff. p socio. l. vix. §. si suo cōl.

y **I**ussu. dic q sufficit vna iussio: h sint plures dñi: vt. ff. de acqui. her. l. seruus duorū. et l. in acquirendis.

z **E**t vñ. **Q**uis potest et vñ et plēs heredes facere. In infinitum. quid ergo si institua oēs hoies quicūq; sunt in mūdo: videtur nullū esse: cū effectū habere nō possit. puto tñ valere vt hic. sed tamen non poterit confirmari aditione propter nimiam difficultatem vel impossibilitatē.

aa **C**elit. cū sua voluntas sit. lex: vt in aucten. de nup. §. disponat. col. iij.

bb **H**ereditas. **H**ereditas proprie diuiditur in xij. vncias siue partes: quarū quelibet suo proprio noie nūcupatur. Hōt tñ diuidi in pauciores vel in plures: prout voluntas exiterit testatoris. h. d. Are.

cc **P**lerūq;. ideo dicit plerūq; quia quandoq; in plures: vt j. e. §. sed si plures. qñq; in pauciores diuiditur: vt. j. e. §. non autem.

dd **Q**ue. i. vñcie simul collecte.

ee **A**ppellatione. i. significatione.

ff **P**artes. infra posite in quātitate differentes. Vel dic melius. he pres. i. vñcie. xij. ad partes redacte. est enim ad superiora facienda relatio.

¶ **I**stius. al's sextans. i. uncia et dimidia: vt. ff. de iof. testa. pap. §. quoniam quarta. Sed quare non posuit nomen quod unciam signaret? Respondeo. quia plura sunt negocia q̄ vocabula: vt. ff. de pre. verb. l. nam natura. Et nota q̄ primum et secundum et tertium et quartum nomen interpretationem suam

mit ex eo q̄ secū dum quotam si gnat hereditatis portionē. sextans enim dicitur quia si semuncia et uncia: et est ter tia littera eius. l. non. r. Sextans q̄ sextam partē signat. l. duas yn cias. Quadrans quia quartam: et ita tres uncias signat. Triens quia tertiam par tem: et ita quat tuor uncias si gnat. Sequētia vero nomia et hy mologia habēt: et ex eo q̄ certus numerum uncia rum signant. dicitur enim quin quins nō quia quintam partē habet: sed quia quinq̄ denotat uncias. Semis: quia sex: et sic de singulis per or dinem. Item no ta q̄ non omnes uncie que signan tur per ista noia continentur in al

scilicet hoc innui videatur. sic enī contineret a. l. xlvij. uncias et dimidiam. Ideo autem as ponit has partes: quia quilibet potest in asse contineri. hac ratione et homo dicitur risibilis: et actio legis aquilie penalis dicitur: vt. j. ad. l. aquil. §. his verbis. Item nota ista tria nomina as pōdus libra idē signa re. Item quandoq̄ as ponitur pro obolo. unde illud. Nonne duo passerēs asse vaneunt. unde versus. As obolus pondus as est possessio tota: id est hereditas: vt hic. Sed et pondus large dicitur omne quod est in statera positum: s; hic stricte ac ciptur pro pondere duodecim unciarum. Unde dipondi um quasi duplex pondum: scilicet viginti quattuor unciarum: vt. j. e. §. si plures. et facit ad hunc. §. ff. eodem. seruum meum. §. finali.

b **I**stius. i. iij. uncie.

c **I**stius. i. iij. uncie.

d **I**stius. i. iij. uncie.

e **I**stius. i. iij. uncie.

f **I**stius. i. iij. uncie.

g **I**stius. i. iij. uncie.

h **I**stius. i. iij. uncie.

i **I**stius. i. iij. uncie.

l **I**stius. i. iij. uncie.

m **I**stius. i. iij. uncie.

n **I**stius. i. iij. uncie.

o **I**stius. i. iij. uncie.

p **I**stius. i. iij. uncie.

q **I**stius. i. iij. uncie.

r **I**stius. i. iij. uncie.

s **I**stius. i. iij. uncie.

t **I**stius. i. iij. uncie.

u **I**stius. i. iij. uncie.

v **I**stius. i. iij. uncie.

w **I**stius. i. iij. uncie.

x **I**stius. i. iij. uncie.

y **I**stius. i. iij. uncie.

z **I**stius. i. iij. uncie.

aa **I**stius. i. iij. uncie.

bb **I**stius. i. iij. uncie.

cc **I**stius. i. iij. uncie.

dd **I**stius. i. iij. uncie.

ee **I**stius. i. iij. uncie.

a **D**ipondio . dicitur autem dipondium pondus siue hereditas in
xxij. vncias diuisa. sic enim pondus dicitur ea que in . xij. diuiditur .
z tripondium quod in .xxvi. z quadripondium quod in .xlviij. z sic
de singulis.

b **I**dem erit . i. qd dicitur . si quis expleto asse fuit institutus heres in di
midia vocat: vel no exple
to asse in vacante pre voca
tur: vt . s. e. s. p. b. aut. vel
transcendente in vacante vsq
q ad dipondium: vt . s. p. /
ri. rñ. Idem e et si dipon
dium sit expletum. s. s. ff. eo .
ite sabinus. in fi. l. vbi di
cit. expleto dipondio insti
tutum no hēre partē vacā
tē vsq ad tripondium. s. s.
certe immo dicit q sic: si
recte illa lra intelligitur: z
ita concordat. Item vt s
ff. e. l. ex vncijs. vi. sed cer
te z illa e concordantia si
recte ibi fiat computatio
vnciarum. Sed magis vt
s. C. de le. l. cū qd. vbi di
cit non fieri transitum ad
dipondium vel tripondium:
s. tñ vt adim primo q
tum conferit secundo. s. s.
distingue. aut voluit testa
tor excedere assem vel di
pondium: quod potest: vt . s. e. s. non autem. z ita hic intelligitur. aut no
luit: z tunc habeat locum lex contraria. Item z tunc quando dubiū ē
sitr locū hēat. l. cū qstio. q est contra. Alij dicunt hanc corrigi p illā.

c **R**euocantur hereditas enim non iō auget q in plures diuidit vn
cias: sicut z liba: licet p solidum vel alium numerum diuidatur: z ideo
quotam partem quis debet habere in dipondio: totā pōt pre hēre de
asse: vt hic z. ff. e. ex vncijs.

d **I**dem erit. **I**dem pōt institui pure z sub conditione: nō aut ex
certo tempe vel ad certum tps. Si tñ sic instituat valet institutio tan
q pura viciata tali adiectōe. h. d. Aret.

e **E**x certo. sed in diem incertum quis potest institui heres: puta cum
ipse poterit capere ex testō: vel cum ipse morietur: vel cum ticius morie
tur: vt . ff. e. l. in tpe: z l. q filio. i. rñ. z ff. de li. z posth. filius a patre. i. rñ. z
C. e. l. extraneum. Miles autem potest etiam extraneum ex certo tpe
vel in certum tps instituere: vt . ff. de mili. testa. l. miles. z facit ad hunc
s. ff. e. hereditas. ar. tamen ē cōtra. ff. de reg. iur. actus. sed ibi nō ē de h
actu. s. factiois testi. vnde interpretandum est vt magis valeat q pere
at: vt . ff. de rebus du. l. quoties.

f **I**mpossibilis. **C**onditio impossibilis in vltimis voluntatib
non viciat. h. d. Aret.

g **I**mpossibilis. tribus modis potest dici conditio impossibilis . vel
s natura: vt si celus digito tetigeris heres esto: vt . j. de iuri. stipu. s. si
impossibilis. Item de iure: vt si patrem ab hostibus non redimeris vl
similis. naz hoc facere nos non posse presumit ius: vt . ff. de condi. insti. l.
conditōes: z l. filius. z in his duabus habet locum iste. s. impossibilis.
Item de facto: vt si montem aureus dederis heres esto. z hoc casu nō
valet institutio vel libertas: cum nec animus dandi fuerit iuris psum
ptione: vt . ff. de testa. li. l. cū heredes. s. i. Item est qdam quarta impos
sibilitas pp perplexitatem que viciat: vt . ff. de condi. insti. si ticius. q. l. est
huic contra. s. certe hic de impossibilitate nature dicit: vt . j. de iuri. sti .
s. si impossibilis. Sed certe idem videtur in primis duab q vicietur
institutio: vt . j. de le. s. si. qui est contra. s. solue vt ibi. Item facit. ff. de
le. i. si mlti. s. i. z. ff. de condi. insti. l. i.

h **S**cripta. Sed cur secus in contractibus vbi viciat contra
ctum impossibilitatis: vt . j. de iuri. stipu. s. si impossi. z. ff. de
ac. z obli. l. non solum: Rñdeo. hoc solum est fauore vltime vo
luntatis.

i **S**i plures. **A**d veritatem copulatiue requiritur imple
mentū vtriusq:

bus ascripte sunt siquidem con
iunctim: vt puta: si illud z aliud fa
ctum fuerit: omnibus parendus
est . si separatim veluti illud aut
illud factum erit: cuiuslibet conditi
oni obtemperare satis est. **I**dem
quos nūq testator vidit heredes
institui possunt: veluti si fratris
filios peregrinantes ignorans q
essent heredes instituerit. ignoran
tia enim testantis inutilem insti
tutiones non facit.

De vulgari substitutiōe.

Dest autem quis in te
stamento suo plures gra
dus facere hñdū: vt puta si

tpari: s. in libertate directa cuius obtemperari sufficit: vt . ff. de con
di. z demon. sub diuersis. in fideicommissaria nouissime: vt de
condi. z demon. per fideicom. z l. qd traditum. fin Jo. z facit
ad hunc. s. ff. de ver. ob. si it i qd stipuletur.

j **I**dem i quos. **E**tia penit? ignot? z quē testator nūq vi
dit pōt heres institui h. d. Aret.

k **F**ilios. vel etiam suos seruos vel quemcunq alium: vt . C.
e. l. extraneum.

l **P**eregrinantes . puta quia visitauit limina sancti iacobi
vel sancti petri. aliud si esset peregrinus id est deportatus: tē
enim institui non potest: vt . C. eo. l. i. que est huic contra. ff. eo. l.
sed si in conditione. s. solemus. It m sunt z alij qui non pos
sunt institui heredes vel hēre commodū ex testō: quos notauit
j. de lega. s. in certis.

m **D**e vulgari substitutione. s. dictum est de institution
bus primis: vt . s. e. n. i. nunc de secundis: que substitutiones di
cuntur siue primo gradu fiant vel alio: j. eo. in prin. z qz vni
garis ē magis cōis: qz a quolibet z libet fieri pōt: z ideo
de ea vulgari premitur. Accur.

n **D**est autem . **I**ste titulus diuiditur i
quattuor ptes. **P**rimo ponit
pluralitatem gradū hñdū. s. q loco vni? institui
pōt ples substitui z ecōtra. **T**ertio qñ pres sunt in istōe expi
se z nō in substōe. **Q**uarto qñ seru? alien? vt pñfamilias insti
tuit. **S**ecōda ibi. **E**t plures. **T**ertia ibi. **E**t si ex dispib?. **Q**uar
ta ibi. **S**i seruū. **E**t. h. d. **P**ōt qñ plures grad? hñdū facere: z
in subsidū substituere seruū necessariū hñdē. h. d. Aret.

o **P**otest autem. in testamento. In alia autem voluntate q
in testamento: vt in codicillis: vel aliqua alia non fit . s. hñdū
substitutio: vt directo valeat: sicut nec institutio fieri pōt: vt . j.
de codicil. s. pe. z. C. de codicil. hereditatē . fit tñ in codicill ex
certa scientia: vt per fideicommissum saltem directo substituit
p hec verba admittatur: vt . ff. ad trebel. l. sciuola. i. **R**esponso.

mentū vtriusq:
Ad verificatōes
vero alternatiue
sufficit verificatō
alteri? h. d. Aret.
s. **P**arēdū . si
sit potestatiua:
vt h. si. x. dederit.
vel mixta: vt si
iueris romaz: vt
ff. e. l. seru? . s. pu
to generaliter. si
aut casual: z tñ
sufficit primā exi
stere: vt . ff. de cō
di. insti. l. si plures
institutiōes.

p **S**eparatim sub
stitutio cōdi.
Idē i legato ser
uat qd hic in isti
tutiōe dñ. s. si i
diuersis pñb? te
stamentū iuratur
nouissime dñ ob

¶ *Distinctione ordinis pupillaris vel vulgaris substitutio-
nis. q. d. nō distinguitur si fuerit pupillaris vel vulgaris sub-
stitutio in q̄ fuerit primo facta: vel institutio vel substitutio. z
idem in vulgari. Sz hanc reprobant quidam: quia debet ibi
esse ordo: vt primo principalis z postea substitutio fiat: vt. ff.*

Acquisierit, supple in littera, at in nostro casu primo, s. huius, §. alio

Si seruus. **S**i
substitutio vulgaris facta
fuerit seruo. alieno quem
testator liberus putabat
substitutus venit ad preteritum
reditatis. quous seruus adie-

est: et aliud arbitrat. unde ibi in partem admittitur: ut ibi diximus. et hec omnia sic distinguendo seruauit princeps quando seruus suus fuit institutus et alius substitutus: ut hic dicitur: ff. de be. insti. l. 2. ita. Col lige ergo talem distinctionem: quia cum heredem aliquem instituo: et si heres non erit substituo: aut scio liberum: aut scio seruum: et tunc seruatur quod in. ij. 2. ij. Rñ/

so huius. §. dicitur. aut pu to liberum falso: cum sit seruus: et tunc substitui- guo: aut per eum voluit: aut nolui alium fieri heredem quia hoc expressi: et tunc seruatur mea voluntas: ut. C. eo. l. cum proponas. que est huic contraria. aut est dubium: volui vel non alium fieri heredem per eum: et tunc seruatur quod in principio huius. §. dicitur. Si autem puto seruum cum sit liber: hic casus in dubitabilis est. l. q. erit li ber heres.

¶ **I** Serui. i. instituti.

¶ **De pupillari sub stitutie.** Continuat. q. §. vñum ē de vulgari sub stitutie. Ceterum q. parē tes non solum vulgariter verum et pupillariter libe ris substituere possunt: ideo sequebatur videre de pupillari substitutio ne. Porcus.

¶ **L**iberis. **¶** **T**otus iste titulus diuiditur in sex par tes. Primo ponit qualiter quis possit facere pupillares sub stitutionem. Secundo de compendiosa substitutione cui fie ri potest. Tertio redit ad pupillaris substitutionis materiam. Quar to q. etiam exheredatis potest fieri illa substitutio. Quinto circa pu pillarem substitutionem aliquos casus ponit: et potissime vsq. ad qua quantitatē possit fieri. Sexto q. maiori vel puberi vel extraneo fieri non potest pupillaris. Secunda ibi. Quia ratione. Tertia ibi. Igit Quarta ibi. Non solum. Quinta ibi. Quicunq. Sexta ibi. Extra neo. Et hoc dicit in summa principium. Liberis impuberis et in pote state testatoris existentibus potest substitui non solum vulgariter: sed etiam pupillariter: per quam substitutionem substitutus efficitur he res ipsius pupilli. h. d. Areti.

¶ **L**iberis. Nota ex hac littera tria esse necessaria ut pupillaris sub stitutio teneat. Primum ut sit de liberis cui substituitur. nam extra neo substitui non potest: ut. j. eo. extraneo. Secundus q. sint ipuberes. nam puberibus non potest substitui: ut. j. eo. §. masculo. Item tertio q. habeat in potestate: ut in hac littera probatur per ordinem. Eman cipatus autem non potest substitui: ut. ff. e. l. ij. §. i. Item est necessari um quantum q. filij sint instituti vel exheredati: alias nullum esset prin cipale testamentum: ut. §. de exhere. lib. in pñ. et. ff. e. l. i. in fi. unde nec pu pillare valeret: ut. e. §. liberis. et hec omnia similiter in nepotibus seruā tur si non sint recasuri in sui patris potestate: ut. ff. eo. l. ij. §. posthumus. als cū sint recasuri nō vsq. testm: cū in eo casu sint: ut eoz testamta non valeat: si et ipsi eēnt maiores.

¶ **S**upra dixim. §. vulgariter. §. ti. i. et b. idē hic subiicit.

¶ **M**odo. hic caute no. q. pño ponit. pba instōis. scōo substōis vul garis. tertio substōis pupillaris.

¶ **E**sto. hec institutio m.

Idq. tiberius cesar in personaz partemij serui sui constituit.

De pupillari substitu tione.

Liberis suis impuberi bus quos in potestate quis habet: non solū ita ut supra diximus substituere po test: id est ut si heredes ei non ex titerint: alius sit ei heres. S. eo amplius ut si heredes ei extite rint: et adhuc impuberes mortui fuerint: sit ei aliquis heres: velu ti si quis dicat hoc modo. Tici us filius heres mihi esto: et si fili us meus mihi heres non erit: si ue heres erit et prius moriatur q. in suam tutelaz venerit. i. ante q. pubes factus sit: tunc scius be

f. **F**ilius. ecce vulgaris.

g. **H**eres. ecce pupillaris.

h. **D**ubus. bñ facit q. exponit: alias interdus pro. xiiij. annis. interdum pro. xxv. annis ponitur hec oratio: cum in suam tute la venit. ff. de le. iij. cū filio.

res esto: quo casu siquidem non extiterit heres filius: tunc substi tutus heres sit patri heres. Si vero extiterit heres filius et an te pubertatem decesserit: ipsi fi lio sit heres substitutus. Mas mo ribus institutus est: ut cum eius filij etatis sint: in qua ipsi sibi te stamentum facere nō possunt: pa rentes faciant eis. Quia ra tione excitati etiam constitutio nem posuimus in nostro codice: qua prospectum est: ut si qui men recaptos habeant filios vel ne potes vel pronepotes cuiuscun q. sexus vel gradus: liceat eis et si sint puberes ad exemplum pu pillaris substitutionis certas pso nas substituere. Sināt rñpuerit: eadē substitutiones ifirmari: et hoc ad exēplum pupillaris substitui

tes. l. qua etate: et. §. q. ma. nō pos. §. cū ergo.

¶ **Q**ua rōe. Exemplaris substitutio fit puberib. meteca pris ad exēplū pupillaris cū fili pubescit. h. d. Areti.

o. **E**xcitati. s. nos.

p. **C**onsidem. C. de ipu. et ali. substi. l. humanitatis.

q. **P**ersonas. l. filios metecaptoz. si hēat: al tñc fratres mē tecaptoz: als quoscūq. veller: ut in. d. l. hūanitatē continetur.

r. **R**espuerit. l. cū spotes mēris vel sani facti fuerint.

s. **A**d exēplū. et ita h. vocat exēplaris substō. vñ ut plene de his habeas noticiā distigue quicq. genera substōm: q. alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exēplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa. Prima. s. vulgaris subdividit: q. alia expressa: ut q. sit verbis negatiuis: ut si heres nō eris ticius erit heres: ut. §. proxi. Alia tacita que sit verbis affirmatiuis: ut hic. vos inuicem instituo: ut. ff. de here. insti. cum in testamento. §. i. Itē hec. quisq. erit mihi heres sit filio meo impuberi heres: ut. ff. eo. l. qui liberis. §. hec verba. hec vulgaris adita hereditate ex pirat: ut. C. e. l. post aditam. Secunda autem pupillaris sub diuiditur: q. alia expressa que sit verbis affirmatiuis: ut hic. si heres eris et morieris i pupillari etate tici sit heres: ut. §. p xi. Alia tacita. s. vñ si vulgariter tñi pupillo substituat: quo cū tacita subitelligit pupillaris. sic et sub pupillari tacita vulga ris itelligit: ut. ff. e. l. nā hoc iure. i. pñ. et. C. d. ipu. et alijs substi. l. q. quis. nā h. adueniēte pub. rtate expirat: ut i. fi. huius. §. Ter tia. s. exēplaris sic id dñ: q. ad exēplū pupillari ē iducta: ut hic dñ. In mult. tñ differit: q. hec et i maiorib. fit: sed illa tantum in puberibus. Item vsq. ad certaz etatē sit pupillaris. s. xiiij. annu: vel. xij. annum in feia: ut. j. e. §. masculo. vel et min. rps certum non maius: ut. j. e. l. si ita q. substituierit: et. l. in pupil

i. **Q**uo casu. su pradicto.

l. **H**eres. et soli us patris habe at bona secundū Azo.

l. **F**ilio. nñpilo min. patri: ut. ff. eo. paterfa. et bo na pupilli vnde decunq. questra sunt habet: ut. ff. e. sed si plures. §. ad substitutos. nisi in duobus ca sibus: ut i testō militis et arroga tois: ut. ff. eo. si plures. §. i. arro gator. et. §. ad sub stitutos. in fi.

m. **M**orib. al maioribus: ut. C. de ipu. et ali. sub. l. humanitatis.

n. **E**tat. ut ma sculi a. xiiij. an nū. feie aut ante xij. annū: ut. ff. de

lari. at hec exemplaris in incertum. Item in hac. s. exemplari certe persone substituitur: vt. C. eo. l. humanitatis. in pupilla ri autem quilibet potest substitui. Quarta autem id e. breui loqua fit ita duobus heredibus institutis. vos inuicem substituo: et si ambo pupilli sunt. nam quatuor substitutiones his verbis breuibz comp

benduntur: et ap pellat lex hac re ciprocam substi tutionem: vt. ff. e. l. nam hoc iure. S. i. Quinta. s. com pendiosa fit his verbis: aliquo i stituto quando cunq. decesserit tunc substituo. et si quidem hoc fiat a milite et a pupillo vel non pupillo valet iu re directo: quan do cunq. decessat institutus: vt. ff. de mili. testa. mi lites ita habere. S. i. nisi mater sit in medio: quo ca su iure fideicom missi valet si pu bes iam factus decessat institu tus: vt. C. eo. pre cibus. Si ve ro paganus si ue non miles fa ciat ea valet iure directo: si mori i stitutus in etate pupillari. S. vno

postea: tunc at p h d. ba fit. substituo illi: et tunc trahit ad fideico missaria: vt. ff. ad tre. l. ceuola. aut p h d. ba. te istituo: et si decesse ris quicunq. tibi illi facio h. d. e. et h. no. v. s. vt. ff. e. l. i. his v. bis. a. Que. s. pupillaris.

b. Adoleuerit. item finitur: alias infirmat arrogatione impu beris: vt. ff. de adoptio. nec ei. in fi. et l. senatus. Item si patris non fuit hereditas adita: vt. ff. eo. sed si plures. S. si ex asse. Item si nascitur posthumus testator: vt. ff. eo. l. pater filium. Item p secundum testamentum quod tamen valeat: vt. ff. e. l. si q. s. en. S. si. Item si testamentum paternum rumpatur per querelam in totum: aliud si pro parte: vt. ff. e. l. institutio: et de inoffi. testa. l. p. ap. S. sed nec impuberis. sed contratab. bo. pos. mora no fa cit pupillarem substitutionem cessare: quia ibi non queritur de iuribus testi: vt. ff. eo. ex duobus. S. si. et de inof. testa. fili. S. i. c. Igitur in pupillari. Facta pupillari substitutione censentur duo testamenta vel vnum duarum hereditatum. h. di. Aretinus.

c. Igitur p. fatum. vt. s. e. in prin.

d. Duo. Nota q. duo dicuntur quo ad quid: quia duobus fit. nam instituitur heres duobus: patri scilicet. et filio. Item du arum hereditatum: vnum vero dicitur: quia ab vno factum. et fact ad h. ff. e. l. p. ris et filij: et ff. de condi. et dem. l. hec scriptu ra: et ff. de bo. pos. fm ra. si ita scripti. S. si. et l. vt bonor.

tionis: que postq. pupillus ado leuerit infirmatur. Igitur et in pupillari substitutione secu dum prefatum modum ordina ta duo quodammodo sunt testa menta: alterum patris: alterum filij: tanq. si ipse filius sibi here dem instituisse: aut certe vnu te stamentum est duarum causarum: id est duarum hereditatum.

Sinautem quis ita formido losus sit: vt timeret ne filius ei pupillus adhuc ex eo q. palam sub stitutum acceperit: post obitum eius periculo insidiarum subijce retur: vulgarem quidem sub stitutionem palam facere: et in primis testamenti partibus de bet ordinare. Illam autem substi tutionem per quam et si heres ex titerit pupillus: et itra pubertate decesserit: substitutus vocatur: separarim in inferioribus parti bus scribere debet: eamq. parte proprio lino propriaq. cera con signare: et in priore parte testamē

ti cauere: ne inferiores tabule vi uo filio et adhuc impubere aperi antur. Illud palam est non ideo minus valere substitutionem i puberis filij qd in eisdē tabulis scripta sit: quibus sibi quisq. be redem instituisse: quis p. puillo hoc periculosum sit. Non so lum autem heredibus institutis impuberibus liberis ita substitu ere parentes possunt: vt et si here des eis extiterit: et ante puberta tem mortui fuerint: sit eis heres is quem ipsi voluerint: sed etiam exheredatis. Itaq. eo casu si quid exheredato pupillo et ex he reditibus legatisue: aut dona tionibus propinquorum atq. ami corum acquisitum fuerit: id om ne ad substitutum pertineat. Que cunq. diximus de substitutione impuberum liberorum vel here dum institutorum vel exhereda torum: eadē etiā d. posthumis intel ligim.

Liberis at suis testa

metu nemo pot. facere nisi et sibi

ri no solu filio instituto: s. et exheredato. Et veniunt i ea oia bona pupil li vñcunq. q. sita: qd loci h. et i posthumis. h. d. Aret.

o. Mo solu exheredat. s. substitue potest.

p. Itaq. eo casu qn exheredato substituitur.

q. Fuit. vt q. gratiosus erat h. pupill. sic vt ei donaret vl legaretur.

r. Id o. vt q. tm i eis bonis v. substō q. a p. re puenerit ad filiu exhe redatu: vt. ff. d. mi. tes. l. miles. S. exheredato. q. e. h. uic. S. uia. So. ibi miles emācipato substituebat: qd i alio. s. pagao n. tolerat: vt. j. e. S. extraneo. et iō ai vñ. p. eo. iducit. s. q. p. substitue emācipato: et aliō d. en iducat s. q. non potest substituere emācipato nisi in his bonis q. sibi dedit: vt ar. ff. de iureiu. en. q. in prin.

s. Substitut. q. substitut. nullo p. grauari legato et i ea rē q. pupillo fuit relicta: vt. C. de le. cū qdā. s. ipe exheredat. sic i re sibi relicta: vt. ff. e. l. coheredi. S. cū filie. i. fi. S. Et no. hūc. S. nō posse hodie h. re loci: nisi tal sit ipubes q. possit ee ingrat. vt. pr. in pubertati: vt. no. s. q. mo. tes. l. fir. S. itē si in fuitutē. al. nō pot. exheredari: vt. C. de iof. tes. si q. s. i suo. S. leg.

t. Institutor. vt. s. e. in prin. vñq. ad pr. S.

u. Exheredatorum. vt. s. pr. S.

Libertis aut. Mo pot. p. pupillo suo substitue pupillari: nisi pupillo suo faciat testm: et si n. v. testm p. ris: n. v. dicta substō. h. d. are.

Libertis. et sibi. hic no. q. et si filiu exheredat cui substituit prius sibi: deide d. s. facere filio testm. Si aut. en instituat: tūc vel aū vel post v. isti tutio vel substō: vt. ff. eo. l. i. j. S. prius: et. S. s. et si q. s. et. S. sed et si: et. S. si.

cir zacharellus.

Substōem. s. ai ipa i titutōe. nā h. e. ordo vt p mo istō: fo vulgari. substi tutō: tertio pupillaris fit at: vt. s. e. ti. in prin.

Locat. q. e. pupillari. Scribere. vñ etia alia charta: q. et si fieri pot. vt ff. e. l. p. ris et filij.

Lio. l. i. nū appellat ip sa. cordula q. fit d. lio: vt vi deu fieri i iuris d. n. pape. i q. b. cordul. testi appone bā. vij. sigilla d. cera: iō do dic. p. po lino: q. si alioyē dicaret d. n. s. ita apiret: et p. filiu legi nullū eēt. vel dic. p. p. io. i. separato ab alijs p. rib. testi. S. nōne magi i diabit substitut. cū tācā p. structō. i. iōrdia tōez videat p. se: l. R. n. b. ignorabat an p. se an p. aliu fca fuerit illa iōrdiāto

Lauē. idē ē et si h. n. ca ueat: dū tū sepati signet.

Din. q. d. dixim. q. sic caute fieri pot. s. si nō ita fecerit: nūqd v. iō mi nue: Respōdo. n. vt hic dicit.

Tabulis. s. apertis.

Mo solu. Sub stitutio pupillaris pot. fieri

a Faciat. h. fallit in milite qui potest substituere pupillo: h. nō institu-
at sibi aliquem heredem: vt. ff. de vul. z pu. substi. l. ij. §. q. q. s.

b Pars. sic. ff. quemad. testa. ap. l. pe.

c Valeat. i. a principio: vt q. fili? fuit pteritus: vt. ff. e. l. si q. s. en. in fi. l.
vel als. s. nō v. testm a pncipe: cū multi sunt mōi q. b? testm nō v. vt. ff.

de inuis. rup. tes. l. i. Idez
et si ex post facto rūpatur
in totū. s. testm pns. Se-
cus si p parte tū: q. tunc
substō remanet: vt. ff. e. in
substitutōe: z. ff. de inoffi.
test. l. pap. §. h. nec. Itē h
sunt vā si iure ciuili expu-
gnetur testm: alr aut si iu-
re ptoio: vt si p dta. expu-
gnetur testm: q. remanet
substō: vt. ff. e. l. ex duob?.
in fi. z. l. se. que huic. l. d. se
sunt. Sz certe aliud ē cū
expugnat iure ciuili: vt h:
aliud cum iure ptoio: vt
ibi. nā ptoio. pōt face-
re eē nec desinere heredē.
j. de bo. pos. §. quos aut.
Itē nō. hic q. d. alienū re-
bus q. s. testat: vt p d bo-
nis filij. sic. alias. ff. d. do.
inter vir. z. vro. cū hic. §. si
miles: z. ff. de inuis. rup.
tes. si quis filio. §. sed z. si
quis filius. Est z. alr ca-
sus secundum quosdam:
vt. C. de secun. nup. semie.
§. si. Sed de iure commu-
ni aliter est: vt. ff. d. te. l. ei?
qui. §. i. z. de codicil. l. con-
ficiuntur. §. si post.

d Singulis. Dupillaris substitutō pōt fieri singulis pupillis
vel ei qui vltimus moriet. h. d. Areti.

e Singulis. potest enī esse q. q. s. habeat plures filios: omnes impu-
beres: si cuiuslibet substituere vult poterit. si aut vltimo loco moriet: z. h
pōt: vt hic z. ff. e. l. singulis. z. hoc casu vno moriente defertur sua portō
iure legitimo. l. p. l. vij. tab. ad fratres: vt hic z. j. de le. agna. succel. §. i. sz
certe ex eo q. tantum vltimo morienti substituit: vt eos inuicem substi-
tuisse vsq. ad vltimum: z. ita iure substitutōis magis q. legitimo inter
eos succedi vt. ff. de le. ij. l. ticia seio. in fi. §. q. est huic contra. Sz cer-
te ibi dicit plus. s. q. non alienaret qd testator eis dimittebat: ex hoc
ibi dicitur iure substitutōis succedere: nō q. vltimo tantum substitui-
t: vt. ff. de le. ij. l. is qui. in fi.

f Nouissimus. i. in vltimo: puta his verbis. q. ex liberis meis impu-
beres vltim? moriet: ei tica? heres esto.

g Substitui. i. pupillariter.

h Substituitur. Substitutio pupillaris potest fieri his verbis
generalibus. quisquis mihi heres erit. Quo casu vocantur ad substi-
tutionem scripti p ea parte pro qua vocantur in institutione. Hoc di-
cit. Aretius.

i Noiatim. sic. §. de exhere. li. §. noiatim:

j Sit. subaudi. sit heres filio meo.

k Quibus. i. generalib? verbis.

l Heredes. i. pns. sic. ff. de exhe. li. l. i. §. noiatim:

m Extiterunt. s. binet heredes. nā secus si alij querant: vt puta patri
vel dño. nā tales. l. p. z. dñs qui sunt hdes p filij vel p seruū ex his v-
bis generalib? nō admittunt ex substitutōe. idē dicas de hdes hdis:

vt. ff. e. cū filio: z. l. liberis. §. h. verba. z. l. se.

n Pro qua. put enī dilexit testator eos instituit eq. lter vel
inequaliter: sicut in substitutione presumitur: vt hic z. ff. eo. si
p. z. §. n. i. §. si ex disparibus.

o Vasculo. Dupillaris substitutio expirat adueni-
ente pubertate.
h. d. Areti.

p Vasculo. ad

extraneo vero vel filio pube-
re herede instituto: ita substitue-
re nemo potest fideicommissus:
vt si heres extiterit z. intra aliqd
tempus decesserit alius ei sit he-
res. sed hoc solum permissum est:
vt euz per fideicommissum testa-
tor obliget alij hereditatem eius
vel totam vel pro parte restituere:
qd ius quale sit suo loco trade-
mus.

q Substito. i. di-
recto. si tñ aliqd
ba inueniant si/
deico. in testō iu-
re fideicom. vale-
bit: vt. C. d. fidei-
co. l. si p. tuis.

r Quibus modis testamen-
tum infirmatur.

s Extraneo vel
filio puberi nō po-
test fieri substō
directa p? aduā
hereditate: sz lo-
lū p fideicomis-
sum pōt granari
de hdes alie/
ri restituenda i to-
tū vt in pte. h. d.
Areti.

t Fideicomis-

sum. qd sp fecisse vt cū dicit. si fili? me? q. cūq. decesserit substi-
tuo ei vitale: q. vbi substituo cū sit generale vbi z. ad dire-
ctā z. ad fideicommissariā substitutōes possit trahi. z. ad id re-
stringetur qd est ei aprius. i. ad fideico. q. directa non habet lo-
cum quādoq. decessit. z. pbatur hoc. C. de ipu. z. alijs sub.
l. p. abus. §. si nō instō: z. ff. de vul. sub. l. coheredi. §. cū filie: z. ff.
de le. z. se. consul. l. in ābigua. forte idē si dicat. vital? heres esto.
nā trahit ad fideicommissum: q. de hereditate restituenda ro-
gasse videtur: vt. ff. ad trebel. l. ex facto. i. Rñ. z. l. scuola. Sz
contra ē: vt nō. §. in distinctōe.

u Obliget. rogādo enī p fideicommissum vt restituar.

v Tradem? vt. j. de fideico. be. p totum.

w Quib? modis testm infirmetur. Qsq. nūc q. lter firmē
tur testā: nūc q. lter infirmantur. nā nūc ē adeo firmū qd nō
rūpatur: vt in auc. de nup. §. nuptias. col. iij.

x Testamentum. Totus iste titulus diuidi-
tur in quinq. partes. Primo ponit qualiter testa-
mentum tollatur agnatione sui heredis nouiter ado-
ptati. Secundo qualiter per secundum testamentum tollatur
primum. Tercio qualiter testm irretetur capitis diminiutōe te-
stantis. Quarto an voluntas solēnis possit tolli nuda volun-
tate testantis. Vltimo q. et imperator nō capit ex testō imp-
fecto. Scda ibi in. §. Posteriore. Tertia ibi. Alio q. Quar-
ta ibi. Ex eo aut. Quinta ibi. In eadē orōe. Et. h. d. Testm si
iure factū nō v. id nō pōt rūpi qd nō iure factū ē ei? iure vici-
aro rūpi? vno testatore: vt puta p agnatōem filij nouiter ado-
ptati vel arrogati. h. d. Areti.

¶ Adoptauerit. i. arrogauerit.

¶ Constitutioem. puta au' e' q' adoptat. vt. C. de adop. l. cū i adoptiuis. §. de adop. §. hodie.

¶ Rumpitur. Si autem eum prius instituerit non rumpitur: licet postea arrogetur: vt. ff. de li. et pos. filio. §. fina. Si autem fuit exhe

redatus fili' emācipatus: et postea arrogetur: tunc non rumpitur: vt. ff. de con. tra tab. l. non putauit. §. si quis emancipatum. Extraneum autem nepotem ac tunc qui non est suus heres: cum alius eum prece dat: alias frustra et tunc exheredare tur: vt. ff. de ver. obli. quidam cū filiū: et de li. et pos. l. si quis posthumus. §. si filium.

¶ Agnatio. id est sicut natiuitate alicuius posthumi. nam tunc certum est rumpi: vt. ff. de ius. rup. tes. l. i. si. et. l. in prin. et. l. verum. et hoc in masculi testa mento. secus in testamento femi ne: vt. ff. de li. et pos. l. gallus.

§. nunc de lege velleia. in fi. §. et est ratio: q' preteritio mris hētur pro exheredatione: vt. §. de exhered. l. i. §. si quid. sed de i. offi. testamen. agit talis posthumus: vt. C. de inoffi. testamen. l. i. et. §. j.

¶ Posteriore. **¶** Testamentum secundum tollit pri mum: si secundum est iure perfectum: siue ex secundo actuali ter adeatur hereditas siue non: dummodo adiri ex eo possit. h. d. Aret.

¶ Rumpitur. hoc est verum secundum quosdam quando secundum non concordat cum primo: alias durat primum: vt. C. de testa. l. sanctimus. Sed certe hoc stare non potest. nam si valet secundum: non valet primum: cum idem non possit duo testamenta facere: cum ex secundo tantum adeatur hereditas. Contra in sententia. nam valet prima: non secundum da ab eodem et super eodem lata: vt. ff. de re iudicata. l. i. iudex.

¶ Existere. Nota non considerari quod est: sed quod esse potest: vt hic et. ff. de here. insti. l. pater filio: et. ff. de ius. rup. tes. l. cum in secundo. in prin. et. §. in futurum. Sed contra. ff. de li. et pos. l. si filius. in prima charta. Solutio. ibi secundum testamentum non valuit: etiam in prin. hic autem valuit: licet ex eo non adeatur hereditas. Item nota q' id quod

valet plus rumpitur per id quod minus valet. sic. ff. de adimen. le. l. legatum sub conditione. §. i. argumen. contra. ff. de rescin. ven. l. id qd. in pri. et. §. si. dic. vt ibi nota.

¶ Decefferit. quare non transiit nec olim nec hodie ad heredes: vt. C. de ca. tol. §. in nonissimo.

superius testamentum sublatum esse diuus seuerus et antoninus rescripserunt: cuius constitutio nis inseri verba iussimus in no. st. o. codice: cum aliud quoq' pre terea in ea constitutione expres sum est. **¶** Imperatores quoq' seuerus et antoninus coccello ca pano rescripserunt testamentum secundo loco factum: licet in eo certarum rerum heres scriptus sit iure valere: perinde ac si rerum mentio facta non esset. S. teneri heredem scriptum vt contentus reb' sibi datis: aut suppleta quar ta ex. l. falcidia: hereditatem resti tuat his qui in priore testamēto scripti fuerant: propter inserta vba secundo testamento: quibus vt valeret prius testamentum ex pressum est dubitari non oportet: et ruptum quidem testamen tum hoc modo efficitur. **¶** Alio quoq' modo testamenta iure fa cta infirmantur: veluti cum is qui fecerit testamentum capite diminutus sit: quod quibus mo

¶ Institutus. heres in secundo testamēto. et iste versus est exemplum quādo valet secundum testa mentum: et non extitit i eo heres: et vide tria ex empla.

¶ Sed si quis pri ore. **¶** Prius testa mentum iure perfectum tollitur per secundum per fectum: etiam si in eo sit in re certa heres institutus: nisi in secundo asse ruerit se velle valere pri mum: quo casu institutus in re certa: omnia per se deicommissum restituit. h. d. Aret.

¶ Sed si quis. iste. §. est. l. ff. ad tre. et inap. Si quis priore. Accur sus.

¶ Priore. Nota hic argumentum pro senten tia appellationis: vtrum ex ea vel ex prima agatur. Sed contra argu men. C. de dona. inter vi rum et vxor. l. ex verbis. Et simile potest notari in. l. penulti. eiusdem ti tuli.

¶ Rebus. quia totum habet: licet ex cetera re sit institutus: et ideo rum

pitur prius testamentum: vt hic et. ff. de here. insti. l. i. §. si ex fundo.

¶ Iussimus. hoc titulo statim.

¶ Aliquid. scilicet quod expresse confirmari potest: prius in secun do et alia: vt p. in seqnti.

¶ Imperatores. ecce vba dicte ditionis.

¶ Lampano. s. rescripserunt salutem.

¶ In eo. s. in secundo testamento.

¶ Rerum. s. certarum.

¶ Scriptus. s. in secundo testō.

¶ Suppleta. s. si res sibi date nō faciant quartam.

¶ Expressum. nam testator voluit prius testamentum manere: et tñ non potuit nisi iure fideicommissi. ex tacta tñ voluntate que ex secūdo testō p. cipit remanet prius: vt si sic dicā in secundo. Iō instituo tale: q' mortu' ē quē instituerā in p. io. nā si errauit: remanet prius heres: et legata ex vtroq' prestā. s. a p. io herede: vt. ff. de here. insti. l. si.

¶ Hoc modo. s. tribus modis. per arrogationem et agnatio: vt. §. eo. §. i. Ite et per secundi testamenti compositiones: vt. §. e. §. posteriore q.

¶ Alio quoq'. **¶** Per capitis diminutionem testm. proprie sit iuri tui: et contra. h. d. Aret.

¶ Diminutus sit. licet minima capitis diminutione: vt. §. j. eodem:

§. non tamen in fine. et ff. de co. dicil. l. conficiuntur. §. si post testamen-
tum. Sed contra. §. de testamen. mili. §. penul. Sed illud speciale est i
milite. Potest et alius modus irritandi testamentum adici: quia per
legem quādoq; cassatur in duobus casibus: ut in aucten. ut cum de ap
pella. cognos. §. si quis de predictis: et. §. sed vnum ex parentibus.
colla. viij.

a ¶ Retulimus. ut. §. de
capi. di.

b ¶ Casu. l. cuius quis capi
te diminuitur.

b ¶ Dicuntur. scilicet p
pie.

c ¶ Alioquin. scilicet si
improprie dicere velim et
large.

c ¶ Causas. i. differētiās.

d ¶ Singulis. id ē d pro
prij nominibus. et facit
ff. de sup. le. l. labeo. §. si
nali.

¶ Non tamen.

¶ Testamentum iure fa
ctum postea irritum capi
tis diminutione testato
ris reconualecit de equi
tate pretoris si testator tē
pore mortis fuerit civis
romanus et sui iuris. h. d.
Aretinus.

e ¶ Irrita. ut p capitis di
minutionem testatoris.

f ¶ Signata sunt. et pos
tea testator capite dimi
nutus est.

g ¶ Romanus. ut quan
do maximam vel mediam
capitis diminutionem pas
sus fuerit.

h ¶ Potestatis. ut in minima:

i ¶ Fuerit. et aliquo indicio voluntate primam retineat: ut. ff. de fm tabu.
l. qui ex liberis. §. testamento.

k ¶ Libertatem. immo etiam facto seruo testatore: ut quia capiatur
ab hostibus et ibi servus moriatur: tunc valet testamentum: ut. §. qui.
non est per. fa. test. §. fina. que est contra. sed illud est propter fictionem
l. come. ut ibi et ff. de vul. sub. l. lex cornelia.

l ¶ Tabulas. Nota qd de iure civili non amittitur cum sit irritum te
stamentum: sed iure pretorio: quo inspecto non potuit infirmari quod
erat factum: cū circa talia ius pretorii non habeat vi: ut. j. de bono. pos. §
quos autem.

¶ Ex eo solo. ¶ Per posterius testamentum imperfectum
vel aliam ultimam voluntatem non solemem non tollitur primum. h.
dicit. Aretinus.

m ¶ Ex eo solo. bene dicit solo: quia si plus interueniat: licet non sit
perfectum: secundum tamen quandoq; rumpit primum: ut in fine
huius. §. dicemus.

n ¶ Noluert. scilicet dicendo hec verba. nolo testamentum quod fe
ci valere.

o ¶ Imperfecte. immo quandoq; et si sint imperfecte secunde rumpit
primo factas: ut. C. de testa. sancimus. que est contra. sed ibi tam ex
cursu decemij qd mutatione voluntatis illud euenit: non sola mutatio
ne. Item contra. ff. de testamen. mili. l. eius militis. §. militia missus.
Sed ibi primum erat minus solenne iure communi inspecto. unde faci
le potuit rumpi. Item contra. ff. de inius. rup. test. l. ij. Sed ibi secundū

dis accidit: primo libro retuli
mus. Hoc autem casu^o irrita fie
ri testamenta dicuntur: cum ali
oquin^o et que rumpantur irrita:
et que statim ab initio non iure fi
unt irrita sunt. Et ea que iure
facta sunt: et postea propter capi
tis diminutionem irrita fiunt:
possumus nihilominus rupta di
cere. Et quia nihilomin^o cōmo
diuaserat singulas causas singu
lis^o appellatiōib^o distingui: id q
daz nō iure facta dicunt: qdā iure
facta rūpi vel irrita fieri. ¶ Nō
tū per omia inutilia sunt ea testa
menta que ab initio iure facta p
ptencapitis diminutionem irri
ta facta sunt. Nam si septem te
stium signis signata^o sunt: potest
scriptus heres secundum tabu
lam testamenti bonorum posses
sionem agnoscere: si modo defū
ctus et civis romanus^o: et sue po
testatis^o mortis tempore fuerit.
Nam si ideo irritum factum sit

licet non sit perfectum iure communi: est tamen perfectum iu
re militari. unde rumpit primum. Item contra. C. de testa. l.
hac consultissima. §. si quis aurem. sed ibi in secundo fuerunt i
stituti: qui et alias ab intestato successuri erant. unde facili^o rū
pitur primum testamentum in quo extranei sunt instituti: et

testamentum: quia ciuitatem vel
etiam libertates^o testator amisit:
aut quia in adoptiōe se dederit:
et mortis tempore i adoptiui pa
tris potestate sit: non potest scri
ptus heres secundus tabulas^o bo
norum possessionem petere.

¶ Ex eo^o autem solo non potest
infirmari testamentus: qd postea
testator id noluerit^o valere: vñ
adeo ut et si quis post factum pri
us testamentus posterius facere
ceperit: et aut mortalitate preuen
tus: aut quia eum eius rei penitu
is id non perfecisset diu^o perti
natis oratione cautum est: ne ali
as tabule priores iurefacte irri
te fiant: nisi sequentes iure or
dinate et perfecte^o fuerint. Nam
imperfectum testamentum sine
dubio nullum est^o. ¶ Eadem
oratione expressit diu^o pertinax
non admissurum se hereditatem
eius qui litis causa principem re
liquerit^o heredem: neq; tabulas

dem non habet: ut. ff. de his que i testa. de. l. priorum. Nec po
tuerit ea transmittere suo heredi ad eundam: ut. C. de ca. tol.
len. l. vnica. §. in nouissimo. Item contra. C. de his qui. ut
indig. l. hereditas. Sed ibi dicit talia verba qd heres erat in
dignus vel similia que plus faciūt qd si simpliciter diceret nol
le prius valere: vel qd si secundum cepisset facere: et ideo ibi
receditur a primo. Vel dic illud quod hic dicitur esse verum
de iure directo: ut non rumpatur primum: sed tamen aufer^o
ei hereditas ut indigno: ut ibi: cū hoc cogitauerit testator: ut ar.
ff. d. condi. insti. l. qdā. in fi.

p ¶ Nullum est. Nota nihil esse quod perfectum non sit.
C. ad fil. l. cum filia. in fine. Sed contra. ff. quemadmodum
testamen. ape. l. ij. §. testamento. Sed ibi abusive dicitur ali
quod quod non erat factum. Item contra. C. de testa. l. hac
consultissima. §. ex imperfecto. Sed illud speciale est fauore li
berorum: ut ibi dicitur: sicut et aliud est speciale in illis: ut dis
facilius rumpat testator illud in quo ipsi instituti sunt: ut in au
cten. de testa. imper. §. pe.

¶ Eadem ratione. ¶ Non valet institutio facta impe
rator de oratione litis quas testator habet cum alio: siue insti
tutio sit perfecta siue non. Et is impium sit legibus soluti:
tū vult viuere legib^o. h. d. Aretin.

q ¶ Reliquerit. scilicet in solenni testamento: quod facit ut
duriores faciat aduersarium suis aduersariis: que institu
tio est odiosa et inuidiosa: ut. ff. de here. insti. l. i. penult.

facilius admit
tuntur venientes
ab intestato: ut
arg. ff. de vulg. et
pupil. substi. l. et
si filius. Item con
tra. C. de testa. l.
nostra. et ad idē
cōtra. ff. si ta. tes.
nile. e. l. i. §. si be
res. Sed istis le
gibus plus fece
rat testator: ut rū
peret primum:
quia incidit qd
magis est qd si
liud testamentū
facere voluisset.
argumē. ff. d. his
que in testamen
deletur. l. ij. Item
contra. ff. de ac
quiren. heredi. l.
claudius. sed ibi
non valet primum:
quia ruptum sit
a secundo: sed qd
heres institutus
in primo nō adi
uit ex eo heredi
tatem. unde non
valet testamen
tus: quia herede

a **Q**uasi. si litis. nā si legitimas nō probat. s. princeps: multo minus probabit legitimas.

b **Q**uod probaturum. i. cōmendaturum.

c **Q**uod admissurum. i. nisi solēnter sit institutus nōlet etiā nomē heredis habere.

d **Q**uod auctoritas.

ut qd aliqd dicitur propter quod testamentū nō valet: cū mltā sint in eius facione necessaria: ut. s. de res. s. i. et. ij.

e **Q**uod Rescriptum. ut. C. de testa. l. imperfecto.

f **Q**uod Inquit. i. imperatores.

g **Q**uod Soluti. ut ff. de le. et se. cō. l. princeps: et facit. C. de iure fisci. l. fisci. s. si.

h **Q**uod Vivimus. i. iure vivere volumus: ut hic et C. de le. et sena. cōsul. l. digna. et facit. ff. de le. ij. qd pūci. et. l. se. et. ff. de leg. iij. l. imperfecto: et. ff. de inoffi. testa. l. pap. s. si imperator.

Quod De inofficioso testō. Qualit ipso iure testamēta infirmantur. s. n. i. dictū est. nunc aut qualiter officio iudicis. i. per suam iudicis intērata querela.

Quia plerūq. **Q**uotus iste titulus dividitur pūci paliter in duas partes. Primo ponit quibus pso nis cōpetat querela. Secōdo quando querela cessat. Secda ibi. Sed hoc ita. Itē pūma subdividitur. Nā pūmo de querela descendenti cōtra testamēta ascendētium. Secundo contra de querela ascendenti cōtra testamēta descendētium. Tercio de qrela collateralī. Quarto qd qrela est re medium subsidiariū. Secda ibi. Nā tamē. Tercia ibi. Soror. Quarta ibi. Taz autē. Et. b. d. Solis liberis et parentibus defuncti et sororibus et fratribus consanguineorū datur querela inofficiosa: non autem ceteris cognatis hoc colore quasi de mēte factū sit testm. b. d. Bre.

i **Q**uod Exheredant. hoc refertur ad eos qui ascendunt per lineam masculinā et femininā: sed sequens clausula respicit tantū femininam.

l **Q**uod Vel omittit. hoc tantū ad feminā lineā refertur. nā illarū preteritio pro exheredatōne habet: ut. s. de exhe. lib. s. mī. Si aut aliquis de lineā masculinā omittit filium in prāte: nullum ipso iure esset testm. si emancipatū filium omittit valerz: sed per cōtratabu. rūpitur: ut. s. de exhe. lib. in pūm. et. s. emancipatos. Hodie etiā emancipatus preterit potest dicere nullum ipso iure: ut. s. de exhe. lib. s. nominatim: et. C. d. lib. pte. maximum.

l **Q**uod Possunt. s. ab adita hereditate infra quinquēniū: ut. C. e. sancimus. s. si. et. l. si quis filium. in fi. et. ff. e. pap. in fi. et. C. in qui. cau. in inte. res. non est ne. l. ij. et hoc proposita quadā pe-

titidē ad hoc ut testm rescindatur: que nō est actio proxius nec accusatio: sed mediū tenet: et qñq actio qñq accusatio dicitur: sed proprie dicitur qd relata: ut nota. ff. e. posthu. s. si quis.

m **Q**uod Qui. s. liberi.

n **Q**uod Querunt. i. conqueruntur.

si vere furiosus sit: sed recte quidez fecit testamentū: nō aut ex officio pietatis. Nam si vere furiosus est: nullū testamentū ē. **Q**uod Nō aut liberis tantum permissum ē testamentū parentū inofficiosum accusare: verus etiā liberorū parentib. **Q**uod Soror autē et frater turpib. psonis scriptis heredib. et sacris pstitutōibus plati sunt. Nō ergo contra omēs heredes agere possūt. Ultra fratres igitur et sorores cognati nullo modo aut agere possunt: aut agētes vincere. **Q**uod Tā autē naturales liberi qd scdm nostre cōstitutionis diuisionem adoptati ita demuz de inofficioso testamēto agere possunt: si nullo alio iur ad dūcti bōa vēire pnt. Nā qd ad hereditatem totam vel partem eius here-

instituuntur heredes.

t **Q**uod Turpibus. s. infamibus ipso iure: vel per suam vel etiā de facto.

u **Q**uod Relati sunt. i. admissi sunt.

x **Q**uod Non ergo. hoc refertur ad pūmū responsū.

a **Q**uod Possunt. s. de iure.

b **Q**uod Ultra. hoc ad secundum

c **Q**uod Agētes vicere. s. qd de facto agētes nō vincerēt. medius ergo facerent si se sump. inanib. nō vexarent: ut. ff. e. l. i. Sed s. ff. e. posthu. s. si quis ex his. sed ibi nemo repellit a gentē: repellit tñ potuit: ut hic. Sz an filij fratru agant videtur ex hac littera eos excludi. sed cū hodie vocentur ab intestato et fratrib. equiparatur: forte et ipsi qrela datur: ut in auc. de be. qd ab intest. defe. et in auc. ut fratru filij. s. relictū. coll. iij. qd ē in. C. de le. here. auc. cessante: et ar. ff. de inoffi. te. l. posthu. in pūm. Sz rident quidā qd nō admittunt ad querelā: et tñ vna cū eo qd pōt agere admittitur ab intestato: ut. C. de inof. testa. fratres: et. C. cōia de suc. auc. itaq. Vel posset responderi qd admittitur iure diuerso. nā frater agit qrela et rūpitur filius alterius fratris cū sit ruptū testamentū admittitur ab intestato.

Quod Tam aut. **Q**uod Querela inofficiosa nō habet locū ubi cōpetit aliud remedium: nec ubi aliquid relictum sit: quia agitur ad supplementū b. d. Bre.

d **Q**uod Naturales. s. et legitimi. nā naturales tñ non agūt in bonis patris sed matris: ut. ff. e. suspecta. s. i.

e **Q**uod Diuisionē. ut ab auo paterno vel materno.

f **Q**uod Adoptati. i. arrogati qui habent quartā ex cōstitutione diui pū: ut ff. e. papi. s. si quis ipubes. Itē adoptati si auo pafno dati sunt: ut. C. de adop. cū in adoptiuis. s. de adop. s. hodie. et b. predict.

g **Q**uod Partē. s. quartā. si autē minus: tñ ad supplementū agitur: ut. j. pūmo. s.

h **Q**uod Posthu. scilicet exheredati. nā si preteriti ipso iure rūpitur testa-

n **Q**uod Exheredatos. a qua libet linea.

o **Q**uod Preteritos. ab aliq de linea feminina.

p **Q**uod Testm. ut. s. qui. nō est per. face. testa. s. item furios.

q **Q**uod Liberorū. s. est pūm. suz accusare filij te. i. quādo sit ab eis exheredati et hoc accipe i filio pagano emācipato: alias si es ser miles nō subijcēt qrele: ut. C. e. l. pe. i. fi. Itē si es in prāte: testm ipso iure non valeret: ut. s. qui. nō est pūm. face. tes. i. pū. et facit. ff. e. l. nam et si parentibus.

r **Q**uod Soror. hoc accipe i cōsanguineis et vterinis: ut consanguineis tantū. nā vterin non pnt: ut. C. e. l. fratres.

s **Q**uod Alii. duo dicit iste. s. pūmū qd frater et soror pnt agere querela. Fin qd verz est qñ turpes pstone

mentum: vt. s. de exhere. libe. s. posthumi. sed hodie non potest exhere
dari: vt. C. e. si quis in suo. s. legis.

a ¶ Veniunt. i. venire possunt: vt iure legati vel donatiōis: vt. j. e. s. pe
nal. vel qz eoz filij vel serui sunt instituti: vt. ff. e. l. nihil.

b ¶ Testamēto. s. iure institutionis cū testamentū facit: vt in auc. vt cū
de ap. cog. s. aliud. sed si

aliā voluntatē facit: suffi
cit quoquo relinquat ti.
vt in auc. d. triē. z se. s. i.

c ¶ Constitutō. vt. C. e. oī
modo.

d ¶ Eis. s. exheredatis vl
preteritis.

e ¶ Fuerit adiectū. vt. C.
e. sancimus. in prin.

¶ Si tutor. ¶ Tu
tor: legatū petendo noīe
pupilli non repellitur a q
rela. Idē si querelā noīe
pupilli gerit: qz nō amit
tit legatum sibi relictum
h. d. Are.

f ¶ Si tutor. testator ex
traneū instituit: et filiū ex
heredauit: z quidā pupil
lo existēti i tutela filij sui
legatū reliquit: qd petijt
filij noīe pupilli sui: non
tū ideo repellitur a qrela
suo noīe. Sed s. ff. e. l. fi.
i. Rñ. Sed ibi certe ad
uocat. vl. pcurator: spōte
faciebat: cum illa officia
sunt spontaneat: vt. j. m. a.
s. m. a. datū. at hic ē ex ne
cessitate: qz tutela ex necessitate suscipitur: vt. ff. de tu. et cu. da. ab his
l. necnō. z necessario geritur: vt. ff. de admi. tu. l. i. in prin.

g ¶ Nihilominus. nā videbatur paternū iudiciū approbasse: et sic non
posse postea qrela agere: sed tū nihilominus pōt: vt hic dicit.

h ¶ Patris. i. ipsius tutoris: imo erat exheredatus.

i ¶ Sed si ecōtrario. hic testator illum suū pupillū exheredauit z tuto
ri quē ipsemet pater filio dabat legatum dimisit. licet ergo agat de in
officioso noīe pupilli z succūbat: tamen ad legatū admittitur. et ita no
ta argu. ex hoc z superiori responsō qz quis agit aliquid interdū: non
vt ipse: sed vt alius. simile. ff. de adop. si p. s. qui duos: z ff. e. si heres.
s. fi. z. l. aduersus. s. i. z. C. de admi. tu. cū qdā: z ff. de compen. l. pe. C.
de dolo. l. i.

¶ Igitur quartā. ¶ Sufficit qz filius habeat vnā quartā quoz
relicti titulo ad hoc vt excludatur a querela siue sit vnus siue plures.
h. d. Are.

l ¶ Igitur. formatur ex eo qd habes. s. e. s. sed hec ita. vbi dicit etiam
si minus quarta haberet: nō agit querela ad complementū. So. hic loq
tur ante instinianum: vt. C. e. cum queritur: et ff. e. papi. s. quoniam
aut quartā. alias supra fm instiniani tempora per. l. C. eo. omnimodo.
et illud quod est hic ponitur inceptine non illatine. sic. ff. de iusti. et in
re. ius civile. s. hoc igitur. vel lege illatine: ex eo quod habes. s. e. s. tā.
in fine.

l ¶ Legati. sed hodie iure institutionis si facit testamentū: vt in auctē.
vt cū de ap. cog. s. aliud. si vero aliā sit voluntas sufficit quoquo relin
qui titulo: vt in auc. de trien. z se. s. i.

m ¶ Eluios. s. data ea cōditione: vt hec donatio inter viuos in quartā
cōputetur: vt. C. e. si quādo. s. generaliter. z hic subiicit.

n ¶ Constitutiōibus. vt dotis causa: z donatiōis propter nuptias: vt. C.

de inoffi. testa. qm nouella. n ¶ Qd aut dicitur: vt. s. pri. s. i.
o ¶ Portōe. vt. s. quilibet habeat quartā huius partis quas
biturus erat ab intestato: vt. C. e. l. parentibus: et. l. cū querit.
hoc tamē est hodie iure auctenticoz mutati. s. ad triē. vt ter
tia deat si sunt quattuor: vel pauciores. Si vero plures sūt

filij exheredati
habet dimidiā:
vt in auc. d. triē.
et se. s. i. que est
C. e. auc. nonissiz
ma. Et nota. in
fi. bul. ti. qz qdā
dicunt hūc ti. ho
die non habere
locū: nisi inf fra
tres turpib. per
sonis heredib. i
stitutis. z hec fu
it sentētia. ¶
per auc. qz est. C.
de li. p. vel exhe.
auct. si l. z auct.
ex cā. sed nos di
camus qz habet
locū vt olim qd
plene dicitur in
auc. vt cū de ap.
cog. s. aliud. i. fi.
z dicta auct. ex
cā. nisi qz qdam
capitula i dicta
auc. circa qrelas
sunt inouata: vt
qz olim nō trans
mittebat ad he
redē etiā suū: nisi esset prepatā: vt. ff. e. posthum. s. fi. z. l. se. ho
die sic ad suū heredē: vt. C. e. sancimus. in fi. Itē olim quarta
dabatur: hodie triēs vl semis: vt dictū est. Itē oliz filij se gra
tos esse probabāt: hodie hēdes pbāt ingratos: vt. C. e. oimō
Itē nota hūc ti. loqui de gratis filijs. si em eēt ingrati nū
hil tenetur p. eis dimittere: vt in auc. de he. et fa. s. exhereda
tos: et in auc. de imen. do. in fi. s. fi. z sunt cause ingratitudinis
cūqz quib. filij exheredatur: et. vij. quib. pat. a filijs: vt i auc.
vt cū de ap. cog. s. cas. z. s. hoc dicitur. et tres qz frater a fra
tre: vt in auc. de nup. s. ingratitudine. Accur.

¶ De heredū qualitate z dñia. ¶ Qz hēdes d. qz. s. dicitur ē
diuersi s. i. s. d. eoz dñia z q̄litate. i. differētī q̄litate videam.
¶ Heredes ¶ Totus iste notabilis ti. diuiditur
principaliter in duas partes. Primo ponit regulas
qz heredū tria sunt genera. Secūdo illa genera seqtur
et declarat seriatim. Secūdo ibi. ¶ Necessarius heres. Item illa
subdiuiditur i tres partes. Itā primo proseqtur pūmū gen
heredū. s. qui sunt necessarij heredes tñi. Secūdo proseqtur
scdm membrum siue genus videlicet: qui sunt sui et necessa
rij. Tercio proseqtur qui sunt extranei heredes. Secūda
ibi. Sui aut. Tercia ibi. Ceteri qui. Are.

p ¶ Heredes autē. necessarij. s. tñi.

q ¶ Extranei. de his autem oibus hic ti. dicit per ordinē. vt. j.
priori. s. z. s. sui: z. s. ceteri.

¶ Necessarius ¶ Diuiditur iste. s. in quattuor partes.
¶ Primo quis sit heres necessari. tñi. Secūdo rationes assignat
quare sic vocatur. Tercio infert consulendo testatori qui non
est soluendo. Quarto prouidet ipi seruo. Secūdo ibi. ¶ Siue:

¶ De heredū q̄litate z dñia. ¶ Qz hēdes d. qz. s. dicitur ē
diuersi s. i. s. d. eoz dñia z q̄litate. i. differētī q̄litate videam.

¶ Heredes ¶ Totus iste notabilis ti. diuiditur
principaliter in duas partes. Primo ponit regulas
qz heredū tria sunt genera. Secūdo illa genera seqtur
et declarat seriatim. Secūdo ibi. ¶ Necessarius heres. Item illa
subdiuiditur i tres partes. Itā primo proseqtur pūmū gen
heredū. s. qui sunt necessarij heredes tñi. Secūdo proseqtur
scdm membrum siue genus videlicet: qui sunt sui et necessa
rij. Tercio proseqtur qui sunt extranei heredes. Secūda
ibi. Sui aut. Tercia ibi. Ceteri qui. Are.

p ¶ Heredes autē. necessarij. s. tñi.

q ¶ Extranei. de his autem oibus hic ti. dicit per ordinē. vt. j.
priori. s. z. s. sui: z. s. ceteri.

¶ Necessarius ¶ Diuiditur iste. s. in quattuor partes.
¶ Primo quis sit heres necessari. tñi. Secūdo rationes assignat
quare sic vocatur. Tercio infert consulendo testatori qui non
est soluendo. Quarto prouidet ipi seruo. Secūdo ibi. ¶ Siue:

Tertia ibi. Unde qui. Quarta ibi. Pro hoc tamen. Et. h. d. in summa. Servus proprius heres a dño instituitur dicitur necessarius: quia est heres velut nolit. Bona tamen que post mortem dñi querit propria reservantur. h. d. Are.

a ¶ Necessarius. ad hoc ut sit necessarius est necessarium sit servus testatoris tē-

pore testamenti: ut hic. r. ff. e. si a lienus. in princ. Itē r. tpe mortis: ut. s. de her. isti. s. servus. Itē qd non sit alteri legatus. tunc eis legatario querit hereditatem: et ipse eius esset nisi idem servus sibi substitutus esset heres et liber: ut ff. de pupil. sub. l. si. s. i.

b ¶ Propter. i. statim: et siquidem pure instituitur est a seipso libertatem consecutus: ut. ff. de acq. he. ex parte. r. ff. de here. insti. si sub conditione. s. si. et etiā ignorans ut. ff. si cer. pe. e. ius qui: r. ff. de testa. qui iudiciū.

c ¶ Et necessarius. nisi sit institutus sub hac conditione si vellet: que verba faciunt eū voluntarium: sed i extraneo nil operant: ut. ff. de condi. insti. verba: r. ff. de here. in sti. comelius.

d ¶ Ubi. quia necessarius.

e ¶ Suspectas. ut qui scit se non esse solvendo: et facit. s. qui. ex ca. ma. nō pos. in prin. r. s. de vulga. substi. in prin.

f ¶ Fiat. s. ab hoc servo herede et libero instituto.

g ¶ Heredis. i. servi instituti: et hoc ne defunctus iniuria afficiatur: ut. s. qui. ex cau. ma. nō pos. s. i. in fi.

h ¶ Incommodo. quia inuitus hereditati astrigitur.

i ¶ Prestatur. sicut alias invenitur in multis locis: ut qd vno casu grauat dñs in alio releuari: ut. ff. de iure iur. l. est qd. in prin.

l ¶ Post mortem. s. ante aditam hereditatem: ut. C. ad fil. l. cum fil. vel certe hic potius videtur adita hereditas: et dic. l. cum fil. alio casu loquitur.

l ¶ Propter. i. qd est pzon? si est liber in vita illius.

m ¶ Reservet. separatōe ipetrata si bona pzon nō attingat. i. non inceperit administrare: ut. ff. de sepa. l. i. s. si. alias si inceperit administrare non poterit postea impetrare separatōem: nisi sit minor: ut. ff. de mi. l. ait pzon. s. nō solū. quo casu tñ. s. cū est minor separatōem ipetrabit etiā si iā attigerit hereditatem: nō aut ut ab hereditate se abstinere: ut. ff. de acq. he. necessarijs. s. si.

n ¶ Non veniunt. i. non venduntur.

¶ Sui aut. ¶ Iste. s. dividitur in quattuor partes. Primo ponit qui sunt sui et necessarii heredes. Secundo hoc limitat et restringit. Tercio rationē reddit quare dñs sui heredes. Quarto rōnem ponit quare dñs necessarii. Secunda ibi. Sed ut nepos. Tertia ibi. Sed siquidem.

Quarta ibi. Necessarii. Et. h. d. Filius vel alius quē nemo precedit i pte te dicitur suus et necessarius heres. Et suus ideo dñs: quia idē dñs iure civili heres est. h. d. Are.

o ¶ In pte. alias si sit emancipati extranei sunt: ut. j. e. s. ceteri.

p ¶ Deserit. improprie ponit: quia viuo pte nō fuit heres: s. dñs desinere qd tñ ad id quod futurum erat. sic r. al. ut. ff. usufru. que ad. ca. l. iij. s. desinē.

q ¶ Interceptus. i. filius.

r ¶ Ratione. veluti emancipatione vel deportatio ne: ut. s. qui. mo. ius pa. po. sol. s. preterea: r. s. cū autem.

s ¶ Liberatus. emancipatione.

t ¶ Succedit. ita ut etiā si emancipatus repellat: et nepos qd remansit i pte ex eo vltimo filio nat? admittat: et si iure civili qd non cognovit emancipatus: quia erat capite minutus: ut. j. de here. qd ab intest. de. s. emancipati. de iure aut p?torio soli filij emancipati admittunt: nō nepotes: ut d. s. emancipati. s. p. edi. cū de p?ligēdis cū emā.

cipati liberi ei? admittit filij? et nepos: ut. ff. d. p?lig. cū emā. l. i. ij. R. Qd. i. qd filij nepos cū pte vltimo p?is admittat loci hodie nō heredes: quia sit sublata ois dñia qd fiebat occasiōe emancipatiōis: ut in aucten. de here. que ab intesta. de se. s. i. col. i.

u ¶ Sed sui. appellatur. s. supradicti filij et nepotes.

x ¶ Quod domestici. nota filij domesticū p?i. sūt et alij mlti dñestici: ut. C. de his qui ad ecclē. cōsu. present. s. sane.

a ¶ Existimāt. s. ex artificio iur? civil? qd fingit eād psonā p?ez et filij: ut C. d. ipu. r. al. sub. l. si. Itē eandē vocē vtriusq. j. d. iuri. sti. s. ei. qd. Itē r. iō vltimis: quia illis bōis p?is alij sic ipe p?i. sic vxor dñia dotis dñs: et h?e possessionē: ut. C. de iure do. i. reb? r. C. qd po. i. pig. l. si. itē r. possessiōne viuo pte h?e vltimis: ut. ff. p. he. l. ij. in fi. hinc est qd sola administratio dñs trāsire ad filij cū p? mortis: ut. ff. de li. r. posthu. l. in suis.

b ¶ Liberor? ut. j. de here. que ab intest. s. i. c ¶ Dicitur. s. dicti filij.

d ¶ Fuit. s. iure civili inspecto. aliō de p?torio ut subiicit: qd preualet.

e ¶ Permittit. s. liberis in pte positus nō ut habeant necessitatē adire p?torē: sed sufficit si se nō imisceant: ut. ff. de ac. he. ei qd ser. r. C. si ut se ab here. ab. l. i.

¶ Ceteri. ¶ Qui nō est in pte mortis tpe mortis dicitur heres extraneus. h. d. Are. f ¶ Appellat. sic. C. d. rei vro. acti. s. extranei.

g ¶ Non habent. ut. s. de adop. s. femine.

a **I**tem dicitur. scilicet ut sit heres extraneus. nam non consequitur iste usus. s. libertate et hereditate ex dñi testō: qđ est necesse ut sit neces-
sarius: vt. s. de here. insti. s. si vero a viuo.

b **I**n heredibus aut extraneis. **I**tem dicitur. extraneus tribus tēp^{or}ib^{us} debet esse capax: videlicet tēp^{or}e mortis testatoris et aditionis. Incapa-
citas autē mediū tēp^{or}is nō nocet: et testamēti factio capitur in actiua et passi-
ua significatione. hoc. d. Aren.

c **F**actio. passive acci-
pe. i. ut possit capere ex
testamēto: qđ pōt quili-
bet exceptis quibusdā
quos nota. infra ti. i. s. le-
gati.

d **E**oz. nam seruo insti-
tuto dñi persona inspiciat:
vt. s. de here. insti. s. ser-
uus plurium.

e **I**d. s. qđ sit capax:

f **D**uob^{us} tēp^{or}ib^{us} alias tri-
b^{us}: sed tñ tria subiiciuntur
tēp^{or}a vt subiicit.

g **M**utatio. vt qđ me-
dio tēp^{or}e efficiatur nō ca-
par: tñ his trib^{us} tēp^{or}ib^{us} bñ
iuenit capax: vt hic. r. ff.
de he. insti. s. si in cōditi-
one. s. solem^{us}: et. l. si alie-
nū. s. i. extraneis. s. s. d.
ff. de acq. he. si seru^{us} eius
qđ. Sed certe qđ seruus i
seruitute nō dicebat ca-
par vt ibi: et persona do-
mini principalit^{er} erat. nā
dñs erat nō capax. vnde
eo manumissio nō nocet ei
manumissio: cū psumat
nūc qđ et tunc fuerat ca-
par. Itē sunt ar. s. ff. pro
empto. l. ij. i. pūm. et i. auc.
vt cū de appel. cognō. s.
generaliter.

h **T**ēp^{or}a. s. in extraneo
herede. sed in suo et necessario erigitur vñ fm Jo. scilicet tēp^{or}us mor-
tis: vt. s. e. s. sui. vel fm Azo. etiā tēp^{or}us testamēti inspiciatur. tempus
autē adire hereditatis nō inspiciatur: qđ statim sunt heredes pñe nior
tuo. s. de iure ciuili: vt. ff. de suis et le. in suis. In necessarijs autem tñ
duo tēp^{or}a inspiciuntur. s. testamēti: et tempus mortis: vt. ff. de here-
di. insti. si alienū. i. rñ. et. l. seruū.

i **T**estamēti. videtur. s. in actiua significatōe.

j **A**cquirere. s. potest.

k **F**actionē. in passiuā significatione.

l **S**ibi. si sunt sui iuris.

m **A**lij. si sunt in aliena potestate: vt hic et. ff. de test. l. filius. et facit
ff. de flu. l. i. s. si.

n **E**xtraneis autē. **E**xtraneis heredibus facultas libera ē adi-
re vel repudiare: nisi semel fuerit hereditas adita: qđ nō pōt repudiari
nisi a minore. Hodie vero pōt heres sine deliberatione cōficiendo iue-
rariū secure et sine dāno adire hereditates. h. d. Are.

o **E**xtraneis. abstineēdi. vt ē suus heres cui datur abstineēdi facultas
per preterem: vt. s. e. s. necessarij.

p **A**deunda. nota hic quattuor: proportiōabilia. s. imiscere et
abstinere: que duo pertinent ad suos heredes. Item adire et
repudiare: que duo pertinent ad extraneos: vt hic dicitur. sed
quandoqđ suus dicitur adire et repudiare: vt. C. de legi. here.
defunctus.

alij^{us} acquirere possunt. **E**xtra-
neis^{us} autē hēdib^{us} deliberadi prās
ē de adeūda hereditate vel nō ade-
unda. s. siue is cui abstineēdi po-
testas ē imiscuerit se bōis heredi-
tatis: siue extraneus cui de adeū-
da hereditate dōliberare^{re} licet adi-
erit postea reliquēde hereditatis fa-
cultatem non habet: nisi mior sit
xxv. ānis. Itāz butus etāz hōib^{us}
sicut i ceteris oib^{us} cāis decept^{us}:
ita et si temere dānosam heredita-
tes suscepit pñor succurrit^{us}. Sci-
endūz ē tñ diuū hadrianū ēt ma-
iori. xxv. an. ventā dōdisse: cū p^{ro} a-
ditā hereditatē grādē es alienū qđ
dite hereditatē tēp^{or}e latebat emeris-
set. s. hoc qđ diu^{us} hadrian^{us} que-
dā spālī bñficio pñstitit: diu^{us} autē
gordian^{us} postea militib^{us} tātūmō
hoc extēdit. s. et nra beniuolen-
tia cōe oib^{us} subiect^{is} iperio nro
hoc pñstitit^{us} beneficium et pñstōnez^{us}
tā eqñssimā et nobile scripsit: cui^{us}
tēorē si obseruauerit hoies: s. eis
adire hereditatē et itātū teneri i qñū
valere bona hereditatē pñgit: vt ex
hac cā neqđ deliberatōis auxiliū
fiat eis necariū: nisi omīssa ob-
seruatōe nre pñstōis: et dōliberādū
existauerit: et sese veti grauāim^{us}

C. de iu. deli. sanctimus. in princ.

r **I**d. restitit. alias prestauit. s. vt aliqđ nō graue^{re} ppter ipso
uiliū debiti. vel etiā pñstus: si ē nō sufficiens hereditas: vt
C. de iu. deli. sancim^{us}. s. ex oib^{us}. et bñ factio iuetario si res pñtes
sunt infra tres mēses. si abstinerit intra ānale spaciū: vt. C. de
iu. deli. sancim^{us}. s. si nūc dubi^{us}: et. s. si nūc in locis.

a **C**onstōem. vt. C. de iu. deli. sancimus.

b **E**quissimā. quantū ad tractatum.

c **M**obilem. quantū ad sententiam.

d **C**onstōis. qđ de cōpositōe dicti inuentarij loquitur.

e **B**rauiam. Sed quod erit grauamen: **R**ñ. tenebitur in
solidū oib^{us} creditoib^{us} et legatarijs etiā si excedant mēsurā
hereditatis: vt. C. de iu. deli. l. si. s. si vero postqđ. Si autēz pe-
tijt tēp^{or}s ad deliberādū: et facit etiā iuetariū creditoib^{us} quidē
tene^{re} i solidū: s. de legatis detrahūt falcidias: siue adierit here-
ditatē infra deliberatōis tēp^{or}s siue nō recusauerit. s. si nō fecit
set inuentariū oib^{us} i solidū tene^{re}tur: vt. C. de iure deli. l. si. s.
si autē hoc aliqđ: et. s. si quis autē.

p **D**eliberare.
infra annū deli-
berationis peti-
to tempore et in-
dulto ab imperi-
ali culmie. a no-
stris aut iudici-
bus. j. ix. mēses:
et nō nisi semel
peti pōt: vt. C. d.
iu. deli. sancim^{us}.
s. et hoc quidē:
q **D**umib^{us}. nī
si sint vñ iure cō-
muni: vt. ff. d. mi-
no. l. verū. s. itēz
nō iñstituit. Itē
nisi iurauerit a-
dultus sup con-
tractu: vt. l. i. fre-
derici. hac edita
li. in auct. de pa-
ce tenenda. s. sa-
cramenta.

r **S**uccurrit.
vt. ff. de mi. ait p-
tor. s. si heredita-
tem.

s **S**ciēdū. ma-
iori. s. cuidam p
pñuilegio veniā
obtinēt.

t **B**radē. sic. ff.
de cōdi. inde. l.
ij. s. si qđ: et. l. iij.

u **B**ordianus.
s. vbi sunt leges
istorū ipatorū:
It. nō hēim^{us}: s.
hē mēto earūz

¶ *¶* Extraneus. *¶* Heres dicitur adire hereditate gerendo se pro herede in aliquo actu: vel nuda voluntate: vel re: vel verbis declarata: et ita potest repudiare: dummodo sciat hereditatem sibi delatam: quous sit mutus. h. d. v. l. q. in fi. Are.

¶ *¶* Extr. ad legitimam. i. iure civili: aliud iure pretorio. tunc enim necesse est coram pre-

torio agnoscere: ut. C. de iure de libe. l. puberem: et. l. iunior. et. C. q. admitt. ad bo. pos. l. vltima.

¶ *¶* Nuda. oportet tamen quod extraneus declaratur.

si quod ergo pro herede velut heres gessit ut h. dicit: tunc voluntatem illam

declarat: nisi pro testatore se non ut heredes facere: ut

hic et. ff. de acq. her. l. pro herede: in p. n. c. et. l. ge-

rit. Sed contra id quod dicitur hic nuda voluntate

est. C. de iur. deli. l. potuit. sed certe est necessaria

voluntas et actus si ab actu incipias. sicut alias. ff.

de ac. pos. quem admodum.

¶ Pro herede. id est factis ipsis gerendo pro herede.

¶ *¶* Nihil. alias nisi hoc sciat non preiudicat sibi actio. nam non videtur adire: ut hic et. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

¶ *¶* Herede esse. etiam pure. nam si sub conditione non potest ante existentem conditionem adire: ut. ff. de acq. her. si is ad quem: et. l. cum qui duobus.

ma. Et cum h. mutare propositum. Vel sic. Et cum h. imiscere in una materia alia materia h. si sit oino similis: dummodo una materia transeat et cōformitate habeat cum alia materia. h. d. Are.

¶ *¶* Post hec. f. q. dicitur. s. de testa. or. huculq.

¶ *¶* Pars. scilicet q. est circa legata. et longa est: ut patet. ff. e. per multas rubricas.

est vel postea factus: nihil prohibet pro herede gerere et acquirere sibi hereditatem: si tamen intelligitur quod agit.

¶ *¶* De legatis.

¶ *¶* Hec videamus de legatis: que pars iuris extra propositam quidem

materia videtur. Nam loquimur de his iuris figuris quibus per universitatem res nobis acquiruntur.

Sed cum oino de testamentis et de hereditatibus quod testator instituitur locuti sumus: non sine causa sequenti loco

potest hec iuris materia tractari. Legatum itaque est donatio quodammodo a defuncto ficta: ab herede postea

data. Sed olim quod erat legatorum genera quattuor predictas: per donationem sine di mō: per preceptionem: et

certa quodammodo ab aliis generis legatorum assignata erat per que singula genera legatorum significa-

tereant: et. i. e. s. sed non v. l. q. et. s. ante.

¶ *¶* Legatum. Dividitur in septem partes. Primo ponit qualiter diffinitur legatum. Secundo quod erant olim genera legatorum.

Tertio qualiter unumquodque genus legatorum fiebat siue erant certa verba assignata. Quarto qualiter dicta verborum solennitas est hodie sub-

lata. Quinto qualiter per iustitiam omnis istius modi legandi vel omnia ista genera legatorum sunt redacta ad unam materiam: et legatariis datur

ius prosequendi legata altero de tribus modis. Sexto remouet differentiam que erat inter legata et fideicommissa: et ea ad quod. Sed primo respondet cuidam tacite obiectioni.

Secunda ibi. Sed olim. Tertia ibi. Et certa quedam. Quarta ibi. Sed ex constitutionibus. Quinta ibi. Prostra. Sexta ibi. Sed non v. l. q. Septima ibi. Sed ne i

primis. Et. h. d. in summa. Antiqua solennitas verborum que olim in legatis observabatur est hodie sublata: et in legatis potius voluntas quam verba spectatur.

Item in omnibus legatis una natura imponitur: habentque legatarii ius prosequendi legatum tribus actionibus. Item legata fideicommissis sunt adequata. h. d. Areti.

¶ *¶* Legatum. ff. eo. l. legatum. sed aliter diffinitur: ut. ff. eo. legatum.

¶ *¶* Quedam donatio. sunt enim tres donationes: ut. ff. de do. l. i. Et differt hec a donatione cum mortis: ut diximus. s. de do. s. i. in fine. s. Item a donatione inter vivos: cum legatum reuocari possit v. l. q. ad mortem: ut. ff. de adim. le. l. iij. in fi. et. l. iij. sed in donatione inter vivos non est ita: ut. s. de do. s. sunt et alie. Item differunt ab hereditate: cum hoc singulare et sine onere sit: illud vero universale et cum onere: ut. ff. man. si hereditatem: et. ar. ff. de eden. quedam. s. nihil interest.

¶ *¶* Quedam verba. ut si dicatur legatario. vendico tibi rem talem. vel heredi dicat. dono te illi ere alieno liberare: ut. i. e. s. et tale. Item si sic dicat. finto illi habere tale rem. Item si dicat uni heredum. precipito rez

g iij

illam. id est ante partem capiti: vt. ff. e. l. si in pluribus in secunda dpar
ta. Accursus.

a ¶ Constitutionibus. quas non habemus:

b ¶ Sublata est. s. dudum retro.

c ¶ Constitutio. que est. C. l. oia de lega. l. i.

d ¶ Lugubratione. i. vigi
latione maxime noctur
na. nam fm philosophos
luna dicitur hñe radios
lugubres. sic in auc. vt in
di. sine quoquo sus. i. pi
cipio.

e ¶ Validiores. interdum
nō est voluntas validior
scriptura: vt. ff. de usufru.
l. si alij: z. ff. d. sup. le. l. la
beo. et facit ad hoc qd in
textu dicitur: scilicet qd vo
luntas sit validior scrip
tura: quod est verum: vt
ff. de le. ij. l. cum pater. s.
cum imperfecta: z. de le
ga. l. i. ij. fm Jo. et hoc ni
si sit impossibilis vel pro
brosa: vt. j. e. s. si. vel ine
pta: vt. ff. e. l. seruo alieno
s. si.

f ¶ Cupientes. qd verba
solēnia.

g ¶ Legatis. i. omni ge
neri legato:um.

h ¶ Natura. quantum ad
hoc vt debeatur. sunt ta
men quedam favorabili
ora alijs: vt. j. de obliga.
que ex qua. cōtrac. s. si.

i ¶ Verbis. aptis tñ ad
hoc. sic. ff. de cō. pec. q. autē. in si. et. l. se.

l ¶ Personales. s. ex testamento.

l ¶ Per rem. id est per rei vendicationē. nā recta via transit dñum in
legatarū rei legatē: vt. ff. d. fur. l. a ticio.

m ¶ Hypothecaria. s. in reb' alijs q fuerūt defuncti. z nota q si legatū
sit in specie z sit res testatoris competunt ille tres actiones. si in gene
re vt seruum competunt due: scilicet testamenti et hypothecę. sed in ca
su tantum vna actio: scz et testamento. et vna exceptio competit: vt si
lego debitori liberationem: vt. ff. de libe. le. l. q. mibi. et. ff. vt in pos. le.
l. i. s. si debitori. Si autem sit res aliena: due tantum competunt: sci
licet personalis et hypothecę: vt. C. com. de le. l. i. non tamen omnibus
agit: id est actione in rem. et ex testamento: sed vna quam elegerit: vt
ff. de legatis. ij. cum filius. s. varijs. Sed si legatarius sit domin' qua
liter personali agat: vt. j. de ac. s. sic itaqz: Hñ. ratione possessionis: vt
ff. de condi. triti. l. ij.

n ¶ Perpensum. i. deliberatum.

o ¶ Aldream. id est non fuimus contenti: scilicet dicta constitutione: im
mo et aliam fecimus circa istam et eandem materiaz: vt. C. cōmunia
de le. l. ij. prima tamen remouet differentiam quattuor: generum lega
torum. s. in quo erat differentia inter se: secunda vero remouet dñam i
ter legata z fideicōmissa.

p ¶ Stricte. i. stricto iure: sic vt ex testō tñ debeantur: vt. j. de fideicō.
bere. s. preterea.

q ¶ Magis. scilicet q legata: vt ab intestato etiam debeantur: vt infra
de fideicōmiss. be. s. preterea. vel dic ex voluntate magis q ex solenni
tate testamenti.

bantur. Sed ex constitutōibus
diuorum principuz solēntas hu
iusmodi verborum penitus sub
lata est. Nostra autem constitu
tio quā cum magna fecimus lu
gubratione defunctorum volun
tates validiores esse cupientes:
z nō verbis: sed volūtatibus eo
rum fauentes disposuit: vt omni
bus legatis vna sit natura z qui
buscunqz verbis aliquid dereli
ctum sit liceat legatarijs id perse
qui: non solum per actiones per
sonales: sed etiam per in rem: z
per hypothecariam: cuius con
stitutionis perpensum modum
ex ipsius tenore per fectissime ac
cipere possibile est. ¶ Sed nō vs
q ad eam constitutionem stan
dum esse existimauimus. Quz eiz
antiquitatem inuenimus: legata
quidem stricte concludentem: si
deicommissis autem que ex vo
luntate magis descendebant de

r ¶ Exequari. quantum ad sententiam z tractatum: nō quantum
ad verba. nā non dicitur hodie legataria libertas: licet fideicō
miss. appelletur. Item propter legatum nō cogitur quis adi
re: sed per fideicōmiss. vniuersale sic: vt. j. ad le. fal. s. ex diuer
so: et. ff. ad tribel. q. poterat: z. j. de fideicō. bere. s. sed si reay
set. Accur.

s ¶ Deest. in tri
bus enim deest:
vt. j. e. s. p. mor
tem: z. j. de fidei
cōmiss. bere. s. p
terea: z. j. de sin
gu. re. per fidei
cō. re. in prin.
t ¶ Ampli. scilicet
licet vt necessita
retur: quod non
erat in fideicom
miss. vt. j. de fidei
cōmiss. bere. in
prin.
u ¶ S. ne in ci
nabulis. i. hoc
volumine: vt. s.
eodem. in proe
mio circa medi
um.
r ¶ Perepreci
um. id est pul
crum videre:
vt dicitur in sa
lustio.
a ¶ Interim. id
est anteqz veni
amus ad illam
constitutionem
vbi tractantur

cōmunia eorum.

b ¶ De legatis. vt hoc titulo z duobus sequētibz. s. de fidei
cō. bere. z alio ibi proxi. ti.

c ¶ Cognita. s. separatim.

d ¶ Eruditi. sic supra de iusticia et iure. s. his generaliter.

e ¶ Non solum. ¶ Etia res aliena potest legari: et heres
tenetur eas redimere si potest et soluere: alias tenetur per esti
mationem prestare. Et hoc verum si testator scit esse rem ali
enam: et agenti incumbit onus probandi. h. d. Alret.

f ¶ Res. z in his nil refert si scierit hoc defunctus vel ignora
uerit: vt. j. e. s. si quis rem suā: et. ff. de lega. ij. l. vñ ex familia
s. si quis rem suā. Idē de re cōi legata secundum Jo. vt. ff. e.
l. v. s. i. z. ij. sed certe ibi nō valet legatum: nisi pro sea parte p
qua non est error.

g ¶ Aliena. etia hostium: vt. ff. e. etia ab omnibus. s. etiam fm
Jo. Item ab hostibus capta: vt. ff. e. seruus ab hostibus: et
l. ad quod.

h ¶ Potest. sic et supra de iusticia z iure. s. is igitur.

i ¶ Redimere. speciale propter preceptum testatoris. sic. ff. cō
mu. diui. l. cōi diuidādo. s. si regulariter cōtra: vt. C. de cōtra
ben. emptio. inuitum.

j ¶ Redimere. vilo modo: q. non vult vendere. vel si potest:
tñ nummum petit pro precio: vt. ff. e. nō dubium. s. si. z de lega.
l. apud Jul. s. constat.

k ¶ Commertium. id est non potest super ea re contractus ha
beri.

a **Adipisci**. passim accipitur.

b **Estimatio**. si apud eos nullum est commercium: vel etiam est: sed cum grandi difficultate non valet legatum: ut hic et ff. eodem. l. apud iulianum. §. si. nisi testator voluerit contrarium manifeste: ut ff. eodem. si quis inquilinos. et nisi in alio casu: ut si liber

homo sibi legatur q̄ fuerat res dempt^a ab hostibus: quo casu a pignore erimatur: ut ff. e. senatus. §. si. Si autem commercium est in communi: sed non est ei: scilicet a quo relinquitur: valet ut ipsum detur vel estimatio: ut ff. e. l. mortuo bone §. labeo. ij. ff. et sic intelligitur ff. e. de l. i. in l. si res. Si autem tantum ei si est cui prestari debet: si propter suum delictum vel secte diuersitatem: ut in iudicio deo et incipio christiano: ut C. ne iude christia.

mā. l. i. non valet: nec estimatio datur: ut ff. de lega. ij. mortuo bone. §. labeo. i. ff. et de verbo. obliga. multum interest. sed propter status conditionem vel corporis vicium: ut quia seruo militis contracto legatur stipendium: si testator scit vicium inesse datur estimatio: alias non: ut ff. de lega. ij. fideicom. §. si seruo alieno: et ff. e. l. si filiusfamilias. §. si quid alicui. Accursius.

c **Basilicas**. basilis grece latine domus regis dicitur.

d **Destinata**. via publica

e **Ignorabat**. que ignorantia nocet: nisi coniuncte persone sit relictum: ut C. e. cum aliena. et nisi cum relinquitur liber: tas seruo alieno: ut ff. de fideicom. l. i. ff. au. ff. n. Quid si res legata fuerit euicta: ff. n. si in specie non teneri: heres de euicti. ut ff. de euic. l. heres: et ff. de lega. i. l. si a substituto. §. heres. Sed in genere: siue extra iudicium: siue in iudicio tradita fuerit legatario non stipulanti de euictione agit: ac si nihil si bi datum esset: si est extraneus scilicet iste legatarius: ut ff. de lega. i. l. si domus. §. i. et l. non quocumq; et de legatis. ij. qui concubina. §. si heres: et ff. de euic. si heres. Si de coniunctis est legatarius: ut si vni de fratribus est prelatum: non agit ne crescat inuidia inter eos: ut C. de bo. que libe. cum oportet: et ff. de legatis secundo cum pater. §. euicti. Sed quando omnibus est prelegatum omnes agunt: siue distributio prelatorum sit per iudicem facta: siue per partes. Si autem a testatore excipiendo seruant non agendo: ut C. comu. vtriusq; iudi. l. si fratres: et ff. de lega. ij. cum pater. §. euicti.

f **Si sciisset**. i eo casu quo ignorauit.

g **Clarius est**. ut ff. de probatio. verius. C. de re iudica. res:

et C. de eden. qui accusare volunt. C. de exceptio. siquidem. infra de interdi. §. commodum. C. de actio. et obliga. l. negantes. C. de pba. actor.

h **Qui agit**. nisi qui negat ius. et nisi presumet ius pro actore: tunc probat reus negans: ut ff. de proba. ex ea parte: et ff. de do. inter virum et vro. quintus.

i **Sed et si rem suam obligatas**. Heres tenetur luere rem testatoris alteri obligatam si testator sciuit esse obligatam: nisi probetur de contraria voluntate testatoris. h. d. Are.

i **Luere**. tribus casibus: luit heres. Si sciuit testator rem esse obligatam: ut hic. Item si ignorabat sed reliquit coniuncte psona: ut C. de fideicom. mil. liber. obligata. alias est. l. predia. vel si p tanto erat res obligata quantum valet: vel pro maiori summa: ut ff. de legatis primo. si res obligata. §. primo.

k **Si res aliena**. Si legatarius factus fuerit dominus rei legatee ex causa lucratiua non debetur legatum. secus si ex causa onerosa. h. d. Areti.

l **Eluo**. idem et si post mortem: ut j. §. si cui.

m **Consequi**. nota caute consequi. nam precium petere non potest: sed rem quam tamen est in obligatione finem nos: estimatio tamen datur propter defectum rei: ut ff. de dolo. obli. si seruus. §. effectus. Sed si nos est. ff. de lega. ij. l. si res mihi. ff. n. ibi propter defectum iuris petendū: et presumptu voluntate defuncti rem legata legatarij amittit: sed hic non ex voluntate defuncti amittit emendo. Quidam tamen dicunt estimationem esse in obligatione: ut ff. de condi. fur. l. in re furtiua. §. sed vtrū. in fine. Et nota quattuor casus quibus peto id quod habeo. Primus est ubi res mihi data potest auferri: ut ff. de soluti. si rem: et l. qui res. i. ff. n. Item si habeo ex alia causa quam debeam habere: ut quia non videar habere: cum precium absit: ut hic. Item si aliquid iuris rei deest adhuc tradendum est: ut ff. de so. etiam: et de verbo. obliga. iul. §. si. Item si res deterior est dolo dantis ex causa stricti iuris datur de dolo: licet habeat rem: ut ff. de dolo. l. et eleganter §. non solum. sed in bo. si agitur ex primo contractu: ut ff. de l. iij. alias iij. §. si res.

n **Ex alia**. ut legatarij: ut ff. man. si hereditate. non dotis promissio: ut ff. de actio. et obli. l. ex promissione dotis.

o **Non potest**. etiam si sua postea esse desinit: ut ff. de leg. ij. mensus. §. duobus.

p **Traditum a iure**. ut ff. de actio. et obliga. oēs: et ff. de lega. i. l. si seruus lega. §. Stichum.

q **Dominem**. ff. eodem in l. si seruus. §. i. contra. So. ibi per obliquum currunt non directo: ut hic: argumen. ff. de vulga. substitutio. que libet ris. §. finali.

r **Rem**. id est species. aliud si quantitatem: ut ff. de leg. ij. l. titio seio. in principio.

s **Non posse**. sed cur secus quando emittit: ff. n. quia nec rem habere §. iij

videtur: cū precū ei absit loco rei successerit: vt. ff. de peti. here. si rē.
 ⁊ qd me. cā. videamus: ⁊. l. si ipsa.

a **R**ōne. s. supradicte regule.

b **T**estamentis. s. duorum hominū. si enim vnus esset primum: per se
 cundum corrigitur: vt. s. qui. mo. testa. infir. s. posteriore. Quid si i eo
 des bis legauit: Rñ. di
 stingue speciem a quan
 titate: vt. ff. de lega. i. pla
 ne. s. si eadē. vsq; ad illū
 s. si cōiunctim.

c **N**on potest. vt de le
 ga. i. plane. s. sed si duo
 rum. contra. vt sequitur
 ex eodē testamēto. Sol.
 illa itelligitur fm huius
 s. distinctionē.

d **A**gere. ff. de lega. i.
 huius. s. i. cōtra. So. ibi
 restatoris et heredis te
 stantis est eadem perso
 na: vt in auten. de iure
 iu. a. mo. in principio. col
 la. iij. Vel ibi in secun
 do legato commodum re
 presentationis primi le
 gati relictum videtur: vt
 j. eo. s. ex contrario. quia
 non videtur legari bis i

duobus testamentis: ⁊ ideo non habebit nisi semel.

e **E**a quoq; res. **E**tiam res futura que tñ esse speratur legari
 potest. h. d. Are.

f **E**a. sic. ff. de lega. iij. l. quod in rem. in prin.

g **D**odo. si autem nec fuit res: nec est in rerū natura: nec erit vt chi
 mera. vel fuit sed non est: vt homo mortuus non potest legari: vt infra
 de inutili stipulatio. in principio. Si autem est dubium an sit vel non
 sit in rerū natura: cauet heres de prosequendo et restituendo: vt. ff.
 de legatis primo. seruo legato. s. finali. Idem in seruo legato qui fu
 gerat ante testamentum. aliud in eo qui fugerat post scilicet testamen
 tum: qui scilicet est periculo legatarij: vt. ff. e. titu. l. tam seruus: et. l. si
 seruus legatus. i. Rñ.

h **M**atum. et tunc competit sibi exactio: vt. ff. de verbo. obligatio. in
 terdum. i. Rñ.

i **S**i eadem res. **S**i vna res ab eodem duobus legatur con
 iunctim vel disiunctim: si ambo concurrunt ad legatum medietas da
 tur vni et medietas alteri. Sed deficiente legato in persona vni totus
 ad collegatariū datur. h. d. Are.

j **S**i eadem. duobus. Quid si dicat illi aut illi lego: Rñ. duo rei sti
 pulandi esse videntur: vt. ff. e. ti. l. iij. s. si ticio aut seio.

k **C**onunctim. scilicet per copulatiuam coniunctionem: vt. ff. de here.
 insti. si ita quis.

l **D**isiunctim. i. separatim: vt. j. proximo. s.

m **S**cinditur. viriliter: nisi simul duo coniuncti essent qui loco vnus
 obtinent: vt. ff. de here. insti. ticius: et. l. interdum.

n **C**liuo. nam si testatore mortuo legatarius decedat ad heredē suū
 legatum transmittit: vt. C. de cadu. tollen. s. cū igitur.

o **T**estatore. post testamentum tamen vt differat a sequenti.

p **D**efecerit. scilicet legatarius vt per mortem civilem. Vel dic lega
 tum: quod tribus casibus deficit et accrescit legatario: preter duos
 qui ponuntur hic. Primus si non est collegatarius in rerū natura

tpe testamenti: vt. C. de cadu. tollē. s. i. i. pñ. Scōs si mihi ⁊
 posthumo qui abortietur postea: vt. ff. eo. l. si duo. s. si. Tert
 si mihi et heredi suo legat: vt. ff. eodem. plane. s. si duobus:
 et sic sunt quinque casus. contra sunt tres casus quibus defi
 cit legatum: sed collegatario non accrescit. Primus si mihi

et seruo suo le
 gat: vt. ff. eodem.
 l. plane. s. si cō
 iunctim. Se
 cundus si mihi
 et tibi res tua le
 gatur: vt. ff. eo.
 l. huius. s. si ti
 cio. Tertius si
 mihi et non ca
 paci legatur: vt
 ff. s. legatis secu
 do. l. si ticio.

q **C**onunctis.
 scilicet re et ver
 bis: vt. ff. s. lega
 tis tertio. l. re cō
 iuncti.

r **D**isiunctim.
 scilicet verbis tā
 tum. nam re sit
 coniuncti.

s **D**o lego. Sed nonne dando seio admittit ticio: vt. ff.
 de pu. substitui. si quis. eum: ⁊ de adimen. lega. l. sicut: Re
 spōdeo. sic si probatur testatorem hoc scilicet adimere ticio et
 dare seio voluisse: non alias: vt. ff. eo. titulo. l. si pluribus. s.
 primo.

t **D**isiunctim. s. verbis tantum: re tamen coniuncti sunt:
 vt. ff. de lega. iij. re cōiuncti. Sūt et alij re et verbis disiuncti:
 vt si dicā. lego Ticio dimidiā serui. Sempromio lego dimidi
 am eiusdem serui: vt. ff. e. titu. l. proculo. Nec obstat in eodem
 titulo. l. Deuio. in principio: quia illa intelligitur quando
 vnam dimidiā vtriq; legauit. Et in istis non habet locum
 accessio: id est ius accrescendi: vt dicta. l. proculo. Sunt etia
 re disiuncti: sed verbis coniuncti: vt si dico lego tibi et Sem
 promio pro equis portionibus. Sunt et alie re et verbis con
 iuncti: vt. s. proximo. Et coniuncti vtroq; modo preferuntur dis
 iunctis vtroq; vel altero tantummodo coniunctis. Coniun
 ti vero vno modo tantum simul admittuntur: scilicet re tan
 tum. Coniuncti vero cum verbis tantum coniunctis et disi
 ctis re et verbis preferuntur: vt. ff. de heredi. insti. l. si ita quis
 heredes: et. ff. de legatis tertio. l. re coniuncti. s. penultimo: et
 s. finali.

u **S**i cui fundus. **S**i ad legatarium peruenerit pro
 prietas fundi eidem legati ex causa onerosa: et usufructus
 ex causa lucratua potest peti totus fundus: tamen officio iu
 dicis estimatio proprietatis debetur. h. d. Are.

v **E**merit. scilicet legatarius.

w **P**eruenerit. scilicet morte usufructuarij. vel ca. di. vel simi
 li causa lucratua tamen: vt. s. de usufruc. s. finitur. ⁊ sic factus
 est causalis.

a **Fundum** id est proprietatem plenam. de iudiciis tamen officio aliter fit: vt. j. sequitur.

b **Petere**. hic repetere quod dicimus. s. eo. s. si res. quia diximus fundum peti et in plena proprietate. Sz opponit. plena proprietate constat ex duobus. i. ex nuda proprietate et usufructu.

et iam habet partem. i. usufructum. ex causa lucrativa: quomodo ergo petitur fundus in plena proprietate? Rñ. usufructus hoc casu: cum fundus petitur in plena proprietate non obtinet partem domini: sed vice servitutis predialis que non est pars rei: cum non possit esse sine re: et ideo non videtur peti ea pars rei que obuenit ex causa lucrativa. i. usufructu. et hoc de rigore: sed extra de equitate vt subicit.

c **Petitione**. s. tali. i. predicta fundi per actionem ex testamento:

alias in multis locum domini habet: vt. ff. de dam. infec. qui bona. s. et supficiarium: et ff. de bo. au. iu. pos. in ven. et ff. fami. her. l. et puto. s. ij. et ff. de usufr. l. iij. et v.

d **Servitutis**. s. realis.

e **Deducto**. s. estimatio usufructus. que. s. usufructus ex causa lucrativa hz: et ideo non debet plus habere: vt. s. e. s. si res.

f **Estimatio**. s. proprietatis.

g **Destari**. s. ab herede suo.

h **Sed si rem legatarij**. Legatum rei. pprie legatarij non valet: etiam si post testum sua esse desierit. h. d. Aretius.

i **Legatum**. vt. ff. de lib. le. l. i. contra. So. ibi liberatio relinquitur que non erat debitoris.

j **Potest**. sic. j. de ac. s. sic itaq. ff. de le. iij. l. cum q. s. i. Rñ. et ff. de excep. rei iudi. l. et an eadem. s. actiones. et de acq. pos. l. iij. s. ex pluribus.

k **Alienauerit**. ff. de re. ca. l. i. in fi. contra. So. fm. B. ibi viuo testatore alienauit: hic postea. vel hic purum fuit: ibi conditionale secundum So. ar. ff. e. cetera. s. ij.

l **Si q. rem suam**. Valer legatum rei testantis: licet testator putauerit alienam. h. d. Aretius.

m **Quasi**. i. credens alienam.

n **Opinionem**. no. sic. ff. de manu. vin. si pr. s. quoties: et ff. de iur. et fac. ig. l. regula. s. q. ignorauit. ar. contra. ff. de acqui. h. e. is qui putat. So. ibi de re q. consistit in animo.

o **Exim**. i. effectum: vt. ff. quemad. te. ape. l. negare. ibi. publice enim expedit suprema hominum iudicia exim habere. i. res talis legatario acq. pot.

p **Si rem suam**. Alienatio rei legatarij a testatore facta non admittitur legatum: nisi probetur animus adimendi. h. d.

cit. Aretius.

o **Alienauerit**. vendendo: sed dando indistincte videtur adimere. nec distinguitur an valeat donatio vel non: etiam si reuocetur: vt. ff. de adimen. le. l. cum seruo: et l. rem legatam: et l. legatum sub conditione. s. i. Sed ex alia causa a donatione distingue animum: vt hic. et in dubio p.

uerit: celsus putat si non adimendi animo vendidit: nihilominus deberi: idq. diuus seuerus et antoninus rescripserunt. Idem rescripserunt eum qui post testamentum factum predia que legata erant pignori dedit: adimisse legatum non videri: et ideo legatarij eius herede eius agere posse: vt pdia a creditore luantur. Si vero q. s. partem rei legatarij alienauerit: ps q. non est alienata oimino debetur. ps aut alienata ita debet: si non alienandi animo alienata sit. Si q. s. debitori suo liberationem legauerit: legatum utile est. et neq. ab ipso debitor: neq. ab herede eius pot. heres petere: neq. ab alio q. bñdis loco est: s. et potest a debitor conueniri vt liberet eum.

lentem compensare. vt. ff. de lega. ij. l. creditorum.

r **Clideri**. nisi sub dicta distinctione. i. an habuit animum adimendi vel non. vel die nullo modo: vt hic et C. eo. qui post. et hoc quia primo valuit relictum: alias contra: vt. C. de dona. inter virum et vxor. si maritus: et ff. de dona. inter vir. et vxor. cum hic status. s. nullo.

u **Si vero**. no. de toto ad partem.

x **Quis**. i. testator.

y **Si quis debitor**. Legatum liberationis valet et potest fieri in perpetuum ad tps. Et econtra non v. legatum factum a debitor suo creditor: nisi afferat sibi aliquam utilitatem. h. d. Aretius.

a **Legauerit**. quod tribus modis fit. Primus peti nolo. vel quod debet relinquo. vel ac. remitto. et hic liberandus est legatarius ab omni debito: vt hic et ff. de lib. le. si quis rationes: et l. aurelio. i. Respō. Secundus est rationes reddere nolo: et hoc ab omni liberatur: nisi ab eo quod penes eum sit: et ab eo quod dolo fecit: vt. ff. de libe. le. l. aurelio. s. fina. Tertius si damnauit heredem ne exerceat actiones: quo casu si bonam causam habet testator litis euentus et sumptus ab aduersario facti legati videntur: vt. ff. de libe. le. petitor. si malam causam nihil videtur legare: vt in eadem. l.

b **Utile**. licet res sua sibi legari videatur: vt. ff. de lib. le. l. i. i. Respō. et est hoc verum nisi testatore viuo exactio fiat: vt. j. e. ti. s. tam autem: et ff. eo. l. fideicommissa. s. si rem.

c **Heres**. vel heres heredis: vt. ff. de li. le. l. i. in fine.

d **Petere cum effectu**. propter exceptionem: vt. ff. de lib. le. l. iij. s. nunc de effectu.

e **Heredis**. sicut est bonorum possessio et fideicommissum vniuersale. j. de bonorum pos. s. quos autem: et de fideicommissis. here. s. restituta.

f **Liberet**. per acceptilationem: si solus est debitor: si hz conreum solo: idem alias core? siue soci? pacto est liberat: vt. C. de lib. le. l. iij. s. n.

a de effectu. in fi.

b Tempus. vt. ff. de lib. le. non solum nrm. §. ij.

c Contrario si debitor. secus si alius: quia interest creditoris plures reos habere: vt. ff. de lib. le. si quis decedens. §. fina. alias incipit iulia nus. Accursius.

d Suo. scilicet ciuilitate et naturaliter. et cum effectu et pure: alias non valet: vt. ff. de le. l. i. si creditor: et per totam. l. z. l. sin autem.

e Amplius. Sed num? qd hodie semper est pl? cum habeat statim rei legatam dominium et hypo thecariam aliarum rerum defuncti? Respondeo. no vt. ff. de le. l. iij. §. si re. quia plus tantum quat tuos modis dicitur: vt. j. de ac. §. plus. iste autem modus non est aliquis de his.

f Si. f. creditori.

g Legauerit. scilicet de bitor.

h Nihilominus. ff. de le. ij. l. debitor. in prin. contra. vbi est inutilis. Solu. hoc corrigitur. vel ibi dicit. Inutilis est: cum et aliam habeat actionem: potest tamen et ista agi: vt hic.

i Constituit. id est valuit.

j Quia. ratio illius falsae opinionis.

k Non potest. Nota argumentum pro vtriusq. patre ad hanc regulam: vt. ff. de verb. obli. existimo: et l. pluribus. §. sed et si placeat: et de his que pro non script. h. l. si in metallum. §. item si seruo: et de serui. l. pro parte.

l Sed si vxori. Legatum dotis factum a marito vxori valet: etiam si maritus nullam dotem habuit: dummodo in legato certus ex primatur. h. d. Are.

m Plenus. scilicet in commodo representationis: cum legatum statim: dos vero annua bina trima die olim: hodie post annum mobilia: sed immobilia statim: vt. C. de rei vxor. actio. l. i. §. cum autem: et. ff. de do. prele. l. i. §. verum est. Item de dote datur actio in quantum maritus facere potest vel eius heres: vt. ff. soluto matrimonio. etiam. i. Responso. Ad legatum insolidum nisi in falcidia per beneficium inuentarii: vt in auten. de here. et fal. §. si vero non fecerint. col. i. Item si que pacta in preiudicium mulieris facta sunt: beneficio legati tollunt: vt. ff. de do. prele. l. i. Rñ.

n Dotem. id est illam dotem quam non recepit legatarius.

o Instrumenta dotis. scilicet in quibus confessus fuit se recepisse dotem quam non recepit: vt. ff. de do. prele. l. fina. et l. cum scriptum. §. item qui.

p In prelegando. id est legando. abundat enim pre. vt. ff. de do. prele. l. i. Respon.

q Si res legata. Si res legata facto heredis etiam ignoran

tis prestari non potest heres tenetur: secus si non suo facto. hoc dicit. Arerius.

r Si res. puta seruus stichus.

s Facto. id est mora. quo casu de interitu tenetur: vt. ff. de verborum obligationibus. si seruum. i. Respon. et de legatis. l. cum res. §. fina. Et quia sine causa occidit: vt dicta. l. si seruum. Aliud si cum causa: vt. ff. de lega. l. i. quid ergo. §. si heres. Tenetur enim de dolo et lata culpa et leui: vt. ff. eo. si cum res. §. si culpa. et. §. culpa.

tum qd de dote actio. Sed si quam non acceperit dotem legauerit: diui seuerus et antoninus rescripserunt: siquidem simpliciter legauerit: inutile est legatum. Si vero certa pecunia vel certus corpus: aut instrumenta dotis in prelegando demonstrata sunt valere legatum. Si res legata si ne facto heredis petierit: legatario decedit. Et si seruus alienus legatus non facto heredis manumissus fuerit: non tenetur heres. Si vero heredis seruus legatus sit: et ipse eum manumiserit: tenet ipse iulianus scripsit: nec iterum si scierit heres an ignorauerit a se legatum esse. Si et si alij donauerit seruum et is cui donat eum manumiserit: tenet heres quis ignorauerit

q Petierit. vel non compa reat: quo casu caueat heres de dando si ad eum redierit: et suis sumptibus recuperatur quando post mortem fuit: alias idem si in vita sumptibus legatarii: vt. ff. de leg. l. i. c. u.

res. §. item si res. de le. ij. si quis seruum.

r Decedit. quia qui in specie tenetur eius interitu liberatur: vt hic et. ff. de ver. ob. si et legati.

s Sine facto. scilicet hoc quoque: scilicet seruo alieno potest admitti culpa: puta non certificauit heres dominum: qui si sciisset se posse vendere non manumississet: sed forte cum videret velle manumittere: vt. ff. eo. l. i. cum res. §. si alienus: et §. penulti. et. fina. Item si fuerit in mora emendi: vt. ff. de ver. obli. si seruum. §. si autem alienus. Et dic factio: id est culpa vel mora.

t Heredis. contra. de le. prele. l. namque naturam.

u Manumissus. nam manumissus similis est mortuo: vt. ff. de sol. si mihi alienum.

x Tenetur. scilicet ad extinctionem: vt. ff. eo. l. si quis inquilinos. §. i. et. ff. qui et a quibus heres. sed hic non dicit tenere manumissionem: sed dicit quo minus valeat legatum. si quo ad extinctionem.

y Nec interest. cur secus vbi seruum indebitum sibi solutus quis manumiserit: vt. ff. de condi. inde. in summa. §. si seruus: que est contra. Jo. Rñ. quia debuit scire cum factum suum censetur: vt in aut. de iureiu. a mo. i. Rñ.

a Donauerit. f. heres.

b Seruum. a testatore legatum. et erat heredis.

c Tenet. ad estimationem: vt. §. pri. dicit.

d Ignorauerit. f. heres.

q Sed si quis ancillas. Extincta persona primo legata remanet legatum in accessoria quando fit per dictionem cum suis rebus. h. d. Areti.

a ¶ Legato, si seruo et libertas fuit legata, aliud si extraneo: vt. ff. de pec. lega. l. vi. §. si. et l. si Stichus. Accur.

b ¶ Petitōem, nisi testator fuerit huius consuetudinis vt redderet seruo qui sibi debebat: vt. ff. de pe. le. dñs Stichus. §. i. in fi.

c ¶ Idē rescripserunt, cū rōib⁹, qñ diceret, si relinquo seruo libertatem cū rōnib⁹ ab eo redditis:

eo ipso et peculium lega-
re sibi videor, aliud econ-
tra si libertatē relinquo et
rōes reddere veto: qñ nō
vñ legatū peculū: vt. ff. de
le. i. si seruus vetit⁹. Rō-
nes autē reddere dñ qñ a
moto dolo et fraude red-
dit: vt. ff. de fideicō. liber.
l. thais. §. Stichus.

d ¶ Reliq. al. s. reliq. s. i. a
liq. q. erat reddenda red-
dere: cū iam qdam reddi-
derat, vel et si nihil: vt. ff.
de verb. sig. l. ceteroz.

e ¶ Inferre, repetere iussus
est.

¶ La aut. ¶ Jura
incorporalia et facta pos-
sunt legari. h. d. Are.

f ¶ Incorporales, i. actiōes
et futiles: vt. s. d. re. cor.
et incor. et. ff. de le. i. l. i. et l.
cetera. i. prin.

g ¶ Prestet, sine decessio-
ne, tñ viles hz legatari⁹:
vt. C. e. l. et legato.

h ¶ Exegerit, nā si exege-
rit ip. in dubio psumo vo-
luisse legatum extingui:
vt. ff. de adimen. le. l. pe.
§. si. et d. li. le. nō solum. §.
liberatio, nisi pbeť dñi:
vel qñ debitor: vltro obtu-
lit eo nō petēte: vel qñ exa-
ctam p legatario deposu-
it: vt. ff. de le. i. l. i. fideicōmissa. §. si rem.

i ¶ Sz et tale, alieno liberare, nā utilitatem hz.

¶ Si generaliter, ¶ Legati i genere electō ē legatarij. h. d. Are.

¶ Res aliena, vt equus.

l ¶ Legatarij, a pñcipio et ex postfacto fm. B. vt h. z. ff. de le. i. l. si fu-
gat⁹. §. cū hō. Sz rñdeo, a pñcipio dabat electōez hñdus: et pñmacia
trāsferbat in legatariū. ar. ff. de serui. si cui⁹. et. C. d. so. l. i. Jo. distiguit,
at i gñe gñalissimo vel subalterno: vt subā vel corpus vñ aīal legat⁹: quo
cāu nō vñ: cū festuca vñ muscā dādo liberet. vñ eo gñe qñ dialectici spe-
ciē appellāt: vt homo et filia, et tñ subfigue: aut heat in hñditate fuos:
et tñc legatari⁹ eligit dñmodo nō meliorem: vt hic et. ff. e. l. legato. i. Re-
sponso: et l. qui duos: et de lib. le. l. i. j. aut non habeat: et tñc heres eligit:
vt. ff. de vi. tri. et oleo. l. i. j. i. Rñso: et l. i. j. Si autem testator ex certis re-
liquit incertum: aut ipse sensit de certo quod patet expressio noīe eius:
et tunc eligit heres: et eius voluntatem interpretatur, aut non sensit: et
tunc vel legatarius eligit: vt. ff. de le. i. l. i. si quis a filio. §. si plures: et l.
qui duos. In domo autē in genere legata: si habet testator domos:
vñam ex his eligit heres, si non habet et relinquit: derisorium est lega-
tum: vt. ff. e. si dom⁹. in fundo in genere legato dic nō valere legatū: cūz
vñius digiti possit fieri fundus: vt. ff. de iu. do. cū post. §. gener. et ff. e. l.
i. licet: et l. qñ in rerū. §. qñ qñs.

¶ Optioni, ¶ Legatum optionis hodie transmittitur
ad heredem: si legatarius decedat anteq optet: et pluribus d-
benibus eligere discordantib⁹ forte dirimit. h. d. Areti.

m ¶ Conditōem, si eligeret.

n ¶ Et iō, bona rō: vt. C. de ca. tol. §. sinantē aliqd.

nō fecit: et diligētiore tractatu ha-
bito: et hoc in nra pñstitutione ad-
ditum est: vt siue plures legatarij
extiterint: quib⁹ optio relicta est:
et dissentiat in corpore eligendo:
siue vñius legatarij plures here-
des sint: et iter se circa optandum
dissentiant: alio aliud corpus eli-
gere cupiente⁹: ne pereat legatus
qñ pleriq prudētium cōtra beni-
uolētiā iroducebāt: fortunaz
esse huius optionis iudices et for-
te esse dirimēdus: vt ad quē fors
deueniat: illius sententiā in opti-
one precellat. ¶ Legari autem il-
lis solū pōt cūz quib⁹ testi factio⁹
est. ¶ Incertis vero personis
neq legata: neq fideicommissa
olim relinqui concessum erat.

¶ Nam nec miles quidem incerte
persone poterat relinquere: vt di-
uus hadrianus rescripsit. Incer-
ta aut psona videbat quā icerta
opinione testator animo suo sub-
iiciebat: veluti si quis ita dicat,
quicunq filio meo filiam suam
in matrimonij dederit: id est col-
locauerit ei heres me⁹ illum fun-

t ¶ Sententia, vt tamen ceteris estimatōib⁹ us prestet suarum
ptium: vt. C. e. d. de le. i. l. i. in prin.

¶ Legari, ¶ Illi pñt ex ti. legat⁹ cape qui possunt here-
des institui. h. d. Areti.

u ¶ Legari, solū, et econtra idem solus legat⁹: vt. ff. de le. i. l. i. j.

x ¶ Factō, in passiva significatione accipe: vt. s. de be. quali.
et dis. §. testamenti. Sed qui sunt isti qui non habent testamē-
ti factionem? Respondeo, incerta persona: vt. j. proxi. §. Itē
peregrinus siue depozitatus: vt. C. de be. insti. l. i. Item in me-
tallum damnatus: vt. ff. de his q p nō scrip. ha. l. si i metallus.
Itē fu⁹ de adulterio cum dñā pmissio accusatus: vt. s. de be.
insti. §. i. j. Itē collegiū: nisi pbeť licitum: vt. C. de be. insti. l. colle-
giū. Itē icesuosi: vt in auc. q. mo. na. effi. sui. §. vl. Itē heretici
maioris heresis: vt. C. de hereti. l. manicheos. Itē apostate: vt
de apost. l. i. q sanctā. Item mulier nubens infra annum a tē-
pore mort⁹ mariti: vt in auc. de nup. §. i.

¶ Inert⁹, ¶ Qui legatū libertat⁹ vñ tutele i icertā pso-
nā pferri si potat: hodie sic: dñmō legatari⁹ certificari possit.

a ¶ Incert⁹, ¶ Cōcessum erat, hodie ē et aī legē grecā iferiosē
in paupib⁹: vt. C. de epif. et cle. l. id quod. b ¶ Itā nec mi-
les, cū? i. milit⁹ volūtas suat p lege als: vt. C. de tes. mili. l. i.

o ¶ Ex pñstitutō-
ne, qñ ē. C. cōmu.
d. le. l. i. i. pñ.

p ¶ In nostra cō-
stitutione, scilicet
predicta.

q ¶ Cupiente, et
az alio aliud sub
audi, nam utili-
tatem habet: vt
C. eo. l. constitu-
tione. §. qui. ff. d.
lega. l. i. l. i. in pñ.

r ¶ Beniuolenti-
am, id est contra
equitatem: scilicet
qñ perierunt: id
est d iure stricto
pire deberent: vt
ff. e. l. hui⁹. §. si.

s ¶ Et forte, vel
cum taxillis vel
alio modo, sic. ff.
de iudi. in trib⁹.
Sed quare iu-
dex non compel-
lit eos ad con-
tendendum: vt. ff. e.
huius. in fi. Re-
spondeo, immo
hoc modo ppe-
lit, vel ibi cōpel-
lit in actōe elige-
da qñ dñt a iure.
hic aut nō cōpel-
lit i eo quod da-
tur a testatore.

a **I**llud q̄ designati in kal. ianuarij sortiebant̄. i. incipiebāt honores administrare: et añ p tres mēses designabant̄: vt. ff. de p̄di. et de l. publius. C. de magi. mu. l. i.

b **L**ibertas dari. vt si dicat ita. illū liberū eē volo q̄ capito in p̄mo ascendit vel si se fecerit: vt. s. p̄xi. s. incertis. vt Stichū li bez eē volo: cūz habeat duos sti/

chos: vt. ff. d. ma. te. cūz ex p̄lib?

c **S**ub certa. sic. ff. de le. i. l. iij. s. h̄ apli. sic. ff. de le. i. l. si seru? legat? s. hui? sic. ff. d. re. du. l. q̄dā. sic. ff. eo. l. i. lega to. s. i.

d **I**ncertis. repe te: q̄ si naturale debiti: vt. ff. de cōdi. inde. iul. in fi. et l. frater a fra tre. et l. si domi/ nus. in fi.

e **P**osthu mo q̄. **I**llud ē et posthumus ali eno q̄ non ē futu rus su? pōt lega ri: s̄ tutor incer/ mis dari nō pōt. Itē de iure pro/ rio alien? posthu mus ē et olim po/ terat institui. b. d. Areti.

f **L**egabatur. Sed nec institue bat iure civili: vt ff. de li. et posth. l. gall? s. ille casus.

g **S**uos. s. quos dam ante eman/ cipatōz: vt seq̄.

h **F**utur? scilicet heres.

i **S**z nec. q. d. nō solū i posthu mo: s̄ oia supra dicta ab illo. s. certis. correctā sunt: vt ar. ff. eo. iij. l. h̄ legatus. i.

Itē. et l. ea tamen.

j **C**onsō. quā non habemus.

k **H**uic. scilicet posthumus.

l **T**utor. p̄nam. s. supradictā p̄stōnē grecā: nec veteri iure: vt ff. de testa. tu. tutor.

m **I**ncert? vt si ita dicit. illū tutorē do q̄ pri? d̄ tuscā venerit.

n **P**osteritati. i. filijs. o **P**oterat. s. de iure p̄torio nō ci uili: vt. s. d. bo. pos. l. i. Rñ. d. et ff. de li. et posth. gall? s. ille.

p **P**ro. i. romano.

q **I**llō pōt. s̄ q̄ ē illa q̄vxo: eē nō pōt: Rñ. multe sunt ille: vt

dum dato. Illud^a quoq̄ quod his relinquebatur qui post testa mentum scriptum p̄mi consu les designati erant eque incerte persone legari videbatur: et deni q̄ multe alie huiusmodi speci es sunt. Libertas^b quoq̄ incerte persone non videbat posse dari: quia placebat nominatim ser uos liberari: tutor quoq̄ incer te persone dari non potest. Sub certa^c vero demonstratione: id ē ex certis personis incerte perso ne recte legabatur: veluti ex co gnatis meis qui nunc sunt si q̄s uxorem meam duxerit: ei heres meus illam rem dato. Incertis^d autem personis legata vel fidei commissa relicta et per errores so luta repeti non posse sacris con stitutionibus cautum erat.

Posthumus quoq̄ alieno inu siliter antea legabatur^e. Est au tem alienus posthumus qui na tus inter suos^f heredes: heres te statoris futurus^g non est. Ideo q̄ ex emancipato filio cōceptus nepos extraneus erat posthum^h auo. Sed nec huiusmodi spēs pe nitus est sine iusta emendatione relicta: cum in nostro codice cō stitutioⁱ posita est: per quam et huic^j parti medemur: non solum in hereditatibus: sed etiam in le gatis et fideicommissis: quod eni denter ex ipsius lectione constitu tionis clarescit. Tutor^k autem nec per nostram constitutionem

s. d. nup. dirim? s. si aduersus. C. de testa. l. iij.

r **S**i q̄s in nōie. **E**rro: nōis p̄nois agnōis cognōis non viciat si de corpe constat. b. d. Areti.

s **S**i quis. sic. C. d. testa. l. si q̄s noie. ponit b. p. spē iur. vt albert^q d̄r. p̄p̄u p̄sone nomē. cognōmē q̄l cōe

In noie. nomē ē gen? s̄ cognatōis nomē: vt a sinel l. p̄. p̄. nomē qd cā d̄rie ponit: vt si sint duo tullij vni supaddat mar? et di cat mar? tullij. nā mar? ē p̄nomē. Agnomē ē qd i ponit ab enētū: vt ap̄p̄i can? q̄ vicit ap̄p̄icam. ale manie? et gortie? vt. s. i ru brica p̄mij hui? libri.

t **L**egatū. sic. ff. si cer. pe. l. certū. C. e. si fortidianū.

u **I**llidib? s. si erret in eo rñ nomie.

x **I**ntelligat. s. a testate. et h̄ i p̄p̄is. in appellati uis distigue s̄ Jo. an pa rū erret vt libros mēbra nas appellet. quo cā v3 maxie: cū fuerit p̄suet? sic appellare: vt. ff. de le. iij. liberos. s. qd tñ cassi? an multū erret: et tñ d̄: vt. ff. e. l. iij. et d̄ sup. leg. l. labeo in medio legis.

a **I**nterē. vñ liber hō si bi nomē mutare pōt: licz su? nō possit: vt. C. d. mu. no. l. i. et ff. de fal. l. falsi.

b **H**uic proxima. **F**alsa d̄monstratō nō viciat legatū. b. d. Areti.

c **E**lemā. verna ē seru? ex acilla testatoris natus.

d **S**i d̄ seruo ēpt? idē et si si emt: vt ar. ff. de vluc. nō nūq̄. s. si. sec? invendi tione: vt. ff. de p̄hen. emp. si q̄s fundū.

e **L**onge. **F**alsa cā nō viciat legatū: nisi p modū p̄ditōis fuerit pla ta. b. d. Areti.

f **L**ōge. iō d̄ic magi: qz d̄ba falsie d̄monstratōis sūt d̄ subā ipi? legatū: vt cū dico Stichū d̄nā do lego: s̄ d̄ba falsie cause nō ita.

Itē qz cāe legadi nō coherēt legato: vt. ff. d̄ p̄di. et d̄mō. cū tale. s. falsa cā. Itē qz hic dare p̄sumit: vt. ff. de p̄di. indebi. in summa. s. ei quoq̄.

g **S**i cōditōnalit r. nō. p̄ditio p̄ si apponit: vt h̄ et ff. d̄ p̄di. indebi. q̄ p̄misit. et p̄ cū: vt. ff. d̄ ver. ob. quocūq̄. s. si solū. nisi i casu: vt. ff. d̄ tut. l. muto. s. sub p̄ditōe. **M**od? p̄ vt. C. de his q̄ sub mo. l. iij. **L**ā p̄ qz: vt hic. d̄monstratio fit ostēdendo aliquid quod non ē: vt. s. p̄xi. et ff. eo. si sit. s. l. circa h̄ q̄tuor: sic dicas et p̄rio. falsa cā nō nocet: vt h̄. p̄ditō nocet si d̄ficiat: vt h̄ et ff. si cer. pe. cū ad p̄s: et l. itaq̄. mod? idem qd cōditō opat: excepto q̄ id qd d̄at sub mō ēt añq̄ mod? ipleat penē: cautio ē tamen interpolita de modo implendo: quod non est in conditōe: vt. ff.

de condi. et demon. qui heredi. §. si. et de adimen. le. liberto. §. lucius: et ff. eo. si au. In demonstratione distinguere. ff. eo. si sit. §. i. et l. non quocumq.

a **Fundum**. scilicet dominium: qui sit heres per servum: quia adhuc non est.

¶ An seruo. **¶ Seruo** heredis pure non pot legari: sed sub condicione si tempore existentis condicione non sit in potestate heredis: sed econtra. Seruo alieno herede instituto potest eius dominus legari pure vel sub condicione. sed si iussu domini hereditas adeat legatum evanescat. h. d. Are.

b **Inutiliter**. sic. C. de necessa. ser. here. insti. l. cum quidam. §. illo. contra. §. ibi non imponitur necessitas dandi. vel de alimentis loquitur: ut. ff. de ali. et ci. leg. servos. nam cum sit purum a morte testatoris cedit: ut. C. de ca. tol. §. cum igitur.

c **Legari**. propter confusionem hereditatis et legatarii: quia eadem persona sibi ipsi debere non potest.

d **Proficere**. quia actus morientis non possunt esse in suspensio: ut. ff. communi. pre. l. si. i. et propter regulam cathonis que sequitur.

e **Exierit**. servus legatarius: quia hec est regula cathoniana.

f **Valere**. exceptis quibusdam casibus: ut cum res tua sit tibi legata et ante mortem testatoris alienata.

g **Heredis**. non sit. nam si est adhuc servus non valet legatum: aliter valet. ff. ad l. falci. l. si a seruo.

h **Instituto seruo**. l. officio ex persona servi: ut. §. p. quas perso. no. acq. §. item servi. sed idem dominus erit heres: ergo non valet legatum: quia idem non potest esse heres et legatarius: ut. ff. de le. l. legatum est. §. i.

i **Heres sit**. i. dicere mortuo testatore statim post testamentum non ideo statim dominus servi erit heres per servum: et legatarius per se: et ita non erit apud eum: id est eundem heredem hereditas et legatum quod erat superior. §. immo ad hoc ut sit heres per servum duo prece dere oportet: iussus domini et obedientia servi. et interim servi conditio poterit variari: sed legatum tantum interim habebit dominus. sunt ergo separata hereditas et legatum interim: cum legatum apud dominum: hereditas apud nullum donec servus vel manumissus sibi vel iussu alicuius domini eam adeat.

l **Intelligit**. nam nemo est heres adhuc: cum et domini iussus et servi debeat sequi voluntas: ut. C. de her. insti. cum proponas. et si hereditas dies cedat ea addita: tunc legatum a morte testatoris cedit: ut. C. de ca. tol. §. i. nouissimo. vñ apud

modo. ticiosi negotia mea cura nerit: fundum do lego. **¶ An seruo** heredis recte legamus queritur: et constat pure inutiliter legari: nec quicquam proficere: si viuo testatore de potestate eius heredis exierit: quia quod inutile foret legatum si statim post factum testamentum decessisset testator: non debet hoc ideo valere: quia diutius testator vixerit. Sub condicione vero recte legatur seruo: ut requiramus an quo tempore dies legati cedit: in potestate heredis non sit. **¶ Ex diverso** herede instituto seruo: quia domino recte etiam si ne conditione legetur non dubitatur. Nam et si statim post factum testamentum decesserit testator: non tamen eum qui heres sit dies legati cedere intelligitur: cum hereditas a legato separata sit: et possit per eum servum alius heres effici: si priusquam iussu domini adeat in alterius potestate translatum sit: vel manumissus ipse heres efficeretur: quibus casibus utile est legatum. **¶ Quod si in eadem causa permanserit: et iussu domini. §. legatarii adierit: evanescit legatum.** **¶ Ante** heredis institutionem legabatur antea inutiliter. §. quia testamentum vim ex institutione bere

dominus erit legatum: sed hereditas apud nullum: que poterit esse vel apud hunc vel apud alium si alienabitur: scilicet servus prius: ut sequitur. **¶ An heredis.** **¶ Legata** et libertas hodie relinquuntur potest a heredis institutio et postea: et iter institutio et subditio. h. d. Are. **¶ Legabat**. aliud i tutor et olim: ut. §. q. da. tu. pos. §. ad certum.

dum accipiunt: et ob id veluti caput atque fundamentum intelligitur totius testamenti hereditas institutio. Pari ratione nec libertas ante heredis institutionem dari poterat. sed quia incivile esse putavimus: scripture ordinem quidem sequi: quod et ipsi antiquitati vituperandum fuerat visum. Sperni autem testatoris voluntatem per nostram constitutionem et hoc viciu emendavimus: ut liceat et ante heredis institutionem et inter medias heredum institutiones legatum relinquere: et multo magis libertatem cuius usus favorabilior est. **¶ Post mortem** quoque heredis aut legatarii simili modo inutiliter legabatur: veluti si quis ita dicat. cum heres meus mortuus fuerit: do lego. **¶ Item** pridie quam heres aut legatarius morietur: eodem modo et hec coheremus firmitatem huiusmodi legatis ac fideicommissorum similitudinem prestantes: ne in hoc casu deterior causa legatorum quam fideicommissorum inveniatur. **¶ Pene** quoque nomine inutiliter legabatur et adimebatur vel transferebatur. Pene autem nomine legari videtur quod coercendi heredis causa relinquitur: quod magis aliquid faciat: at

m **Fundamen** tum. cum sine illo nullum dicatur: ut. ff. de iu. codi. l. si. et j. ti. iij. §. i. primi: et de his qui in testamento. de len. l. pe. ibi calphurnus.

n **Ordine**. non ordinem scripture non servandum. sic ff. de sol. non eis contra. ff. de fidei. co. l. l. generalis. §. qd ergo: et in auc. de he. et fal. §. inordinatum.

o **Clonitate**. repetere recuperandum erat.

p **Constitutio** nem. quam non habemus secundum quosdam. **¶ Vel** dic verum quod loquitur de ea que est in. C. de testa. l. abiguitates. et quod ibi dicit non ex mente referat ad aliam non ad hunc ordinem.

q **Medias**. quod prius instituit herede: et postea legavit: et postea in aliis heredem instituit: et ita legat inter medias hereditas institutiones.

r **Favorabilior**. nisi in duobus casibus: ut. ff. de manu. testa. cum ex pluri

bis: et de le. l. si quis a fine. §. pe. et l. ferre: et ad treb. si proxi. §. si si **¶ Post mortem.** **¶ An** et post mortem heredis et legatarii et pridie mortis legatarii legari possunt. h. d. Are.

s **Correxim**. ut. C. ut act. ab he. et de he. l. i. **¶ Legat**. i. stipulatio ibi dicitur. ut. d. l. C. ut ac. ab he. et de he. l. i. cave tñ: quod legatum incipit ab herede vel heredi dari: quod prius nullo modo fuit: §. stipul. fuit: §. i. efficitur: ut. ff. de enic. q. pupillo: et l. si p. iudicia. §. si miri.

u **Inveniat**. ut. ff. de l. i. et §. e. ti. §. si si visq. **¶ Pene** quod. **¶ Hodie** potest pene nomine legari et legatum trans ferri vel adimere: nisi prius aliquid inhonestum vel obprobriosum vel legibus interdictum. h. d. Sal.

x **Adimebat**. hec verba exponit ut. j. ti. i.

a **Aliqd**. quod fieri vult f. m. Jo. hec adiecto. §. in pena heredis se committere: aliter est deditio et valet: ut. ff. de his qui per. no. l. i. et j. et institutio: quod prius potest legare re et postea heredem instituere.

- a Non faciat, quod fieri non vult. Accur.
 b Collocauerit, si quod fieri volo, seam collocari.
 c Ad collocauerit, si quod fieri nolo, seam collocari.
 d Alienauerit, quod volo alienauerit, nam ut alienat volo.
 e Per. i. valde.

posse: ut. s. qui
 b' mo. testamē.
 infir. s. si. in fi
 g Obseruabā
 tur. ut. C. d. testa.
 mili. l. i.

h Collocare
 rit. i. quod fieri i
 tererat.

i Constitui?
 ut. C. de his que
 pe. no. l. i.

l Impossibili
 a. ff. d. le. i. l. si mi
 bi. s. i. cōtra. so.

Ibi non erat im
 possibilis. pote
 rat enim esse q

dū viueret: et in
 fra triduum post
 id fieret quod fi
 eri volebat. Cel

dic q' ibi voluit
 testator: heredes
 constituere se so

liturum si dece
 deret scz testator
 infra triduum: qd

potuit non autē
 soluere. Itē cō
 tra. s. de here. in

fi. s. impossibi
 lis. So. quidāz
 dicunt non vale

re si testator vo
 luit ut hic. valet
 tamē pure ibi.

Cel distingue se
 cundum Jo. at
 apponitur cōdi

tio impossibilis
 heredi: aut lega
 tario. si heredi:

non valet lega
 tum: ut hic. Si legatario: valet: ut ibi. et quere exempla. C.

de his qui pe. no. l. impossibilia. De impossibili dic precipit
 heredē transferre montem: vel ei adiecit coheredem vel aliam

penam imposuit: vel precepit heredi vel legatario ut daret in
 quilius sine predijs: alias penam imposuit. nam in predijs

et similibus remanet heres et legatarius: nec tenetur ad impos
 sibile vel probrosum: vel etiam ad penam: ideo q' impossibile

ut probrosum nō impleuit.
 l Interdicta. ut in quilius sine pdijs: ut. ff. de leg. i. si quis in
 quilius.

m Probrosa. ut vestimēta in funus: ut. ff. e. i. l. seruo alieno.
 s. fina. vel reliquias in mari: ut. ff. de conditio. institu. l. penul
 ti. in p. i.

n Secta. id est ego qui sequor: iusticiam hoc tempore si pati

non faciat^a, veluti si quis ita scri
 pserit. heres meus si filiam suam
 i matrimonio cū ticio collocaue
 rit^b: vel ex diuerso si non colloca
 uerit: dato decem aureos seio.
 At si ita scripserit. heres me^c si ser
 uū stichū aliēauerit^d: vel ex diuer
 so si non alienauerit ticio decem
 aureos dato. Et intantum hec
 regula obseruabatur: ut per^e q'
 pluribus principalibus constitu
 tionibus significetur: nec princi
 pem quidem agnoscere^f posse qd
 ei pene nomine legatum sit: nec
 ex militis quidem testamento ra
 lia legata valebant: quāuis aliē
 militum voluntates in ordina
 tis testamentis valde obseruabā
 tur^g: quinetiam nec libertas pe
 ne nomine dari posse placebat:
 eo amplius nec heredem pene no
 mine adijci posse sabinus existi
 mabat: veluti si quis ita dicat.
 ticius heres esto: si ticius filiam
 suam in matrimonio seio collo
 cauerit^h: seius quoq; heres esto
 Nihil enī intererat qua ratione
 ticius coerceatur: vtrum lega
 ti datione: an coheredis adie
 ctione. Sed huiusmodi scrupu
 lositas nobis non placuit: et ge
 neraliter ea que relinquuntur: li
 cet pene nomine fuerint relicta
 vel adēpta vel in alium transla

or. sic. ff. de pac. l. si. in fine.

De ademptione legatorum. Quia ambulatoria est defuncti
 voluntas vsq; ad supremum vite exitum: ut. ff. de adimen. lega. l. iij. s.
 finali: et. l. sequenti: ideo post data legata etiam de eis adimendis vi
 deam^o.

ta: nihil distare etiam a ceteris
 legatis constituimus: vel in dan
 do: vel in adimendo: vel in trans
 ferendo: exceptis his videlicet
 que impossibilia^a sunt: vel legi
 bus interdicta^b aut alias probro
 sa^m. Huiusmodi enim t. statoru
 dispositiones valere sectaⁿ meo
 rum temporum non patitur.

De ademptione legatorum.

Ademptione legatorum si
 ue ex eodem testamen
 to adimantur^o legata: si
 ue codicillis^p firma^q est: siue con
 trarijs verbis fiat ademptio: ve
 luti si quis ita legauerit. do lego
 ita adimatur: non do non lego.
 siue non contrarijs: sed alijs^r qui
 buscunq; verbis. Transferri^s
 quoq; legatum ab alio ad alium
 potest: veluti si quis ita dixerit.
 hominem stichum quem ticio le
 gavi: seio do lego: siue in eodem
 testamento siue in codicillis hoc
 fecerit: quo casu simulz ticio hoc
 adimi videtur: et seio dari.

De lege falcidia.

Superest^u ut de lege fal
 cidia dispiciamus: qua
 mod^o nouissime legatis
 ipositus ē. Cū. n. xij. tabularum

r Alijs. scilicet ut adiuno. vel penit. o eius quod dedi vel similia. im
 mo etiam nuda voluntate presumpita: ut si inimicus postea fact^o sit le
 gatarij: ut. ff. de adi. lega. l. iij. in fi. et. l. iij.

s Transferri. facit. ff. e. translatio.

t Et seio. s. si seius est non capax: nunquid ademptio a primo facta
 valz. Rñ. si. c. ut. ff. de le. i. in prin.

De lege falcidia. Qualiter minuantur legata adēptione vel
 translatio dictum est: nunc qualiter lege falcidia minuantur: et tō
 dicat superest.

Superest. Et Notus iste titulus diuiditur prin
 cipaliter in quinq; partes: Primo continuat se ad prece
 dentia. Secundo ponit effectum legis falcidie: tam de iure
 re legis duodecim tabularum: q' de iure quo nos vtimur. Ter
 tio ponit vnum dubium: scilicet an heres non grauatus respectu

Ademptio et.
 Diui
 ditur in duas
 partes. Primo loco de
 ademptione. Secundo d
 transactione. Secunda
 ibi. Transferri. Et. h. d.
 Ademptio et translatio
 legato potest fieri in eo
 dem testamento vel alia
 scriptura. h. d. Areti.

o Adimantur. scilicet le
 gata.

p Codicillis. scilicet te
 stamento confirmatis se
 cundum quosdam: non a
 liter. Sed nos contra: ut
 in aucten. de restitu. fidei
 com. s. manifestum. col
 la. it.

q Firma. ut si eodem te
 stamento fiat videtur nec
 datum: si alia voluntate
 videtur datum: sed postea
 ademptum: ut. ff. de his q'
 in testamē. de. l. i. et. ff. d. le
 ga. l. i. si ita scriptum. Sz
 videtur q' nulla talis vo
 luntas valeat: cum videat
 ur sibi repugnare: ut. ff.
 de regu. iur. l. ubi repugna
 tia. que est huic cōtraria.
 sed dic q' ibi dicit d repu
 gnantia que fit propter i
 plicitatem verborum: ut
 ff. de condi. institu. si tici
 us. Et habet locum pre
 dicta regula quando nō
 apparet que sit vltima:
 quo casu neutra valet.
 Si autem apparet vlti
 ma: valet: ut. ff. eo. l. nihil
 prohibet. Accursius flo
 rentinus.

fui coheredis grauari possit detrabere falcidia. Quarto ad quod presens tempus redigat: ut inspiciatur an. l. falcidia habeat locū. Quito quando lex falcidia imponitur qd est ante deducendū. Secunda ibi. Tū enīn. Tertia ibi. Et cum quesitum. Quarta ibi. Quantitas aut. Quinta ibi. Cum autem. Et. b. d. Testatori non licet hereditatem ex

haurire vel vacuare in to-
tum legitis: sed solummo-
do usq; ad dodrantē: ne
testatores sine herede des-
cedant. b. d. *Alreti.*

a ¶ Super est, falcidia iō
sic dicta: qz vt falc femus:
sic bec lex legata resecat.
¶ Vel dic a falcidio aucto/
re dicta: vt publiciana a
publicio dicta: vt. j. de ac.
§. alie.

b ¶ Qua. s. falcidia.

c. **I** Gel. p. etiā.

o I Ili. hec sunt verba
xij. tabular.

c ¶ Sueri. idē in sua re
tota quas ipse legauit vl
etiam aliena. nam ⁊ alie
na res legari potest: vt h
⁊. ff. ad. l. falci. l. i. in prin. ⁊
s. de le. §. nō solum.

Item Ipoꝝ testatoꝝ. nō tñ
l3 testatoꝝibus eā renūciā
renūsi in casu. vt. ff. eo. qꝫ
de bonis. §. si. z. l. si debi
toꝝ. ar. §. C. de pac. l. penl.
ibi. Cum z alia regula sit
z. c. sed cum testatoꝝ. que ē
C. ad. l. falc. contra. Alc
cursius.

g Adire. facit. j. ti. i. s. s3
quia heredes. Accur.

Super hoc. id est sup
coartanda legandi licen
tia.

i. Nouissime. id est vlti-
mo. Accur.

l. Legare. vel etiam causa
mortis donare. nam & ibi
locum habet falcidia. Item
& in mortis causa capio
nervt. C. eo. l. penul. Licet
de hac quidam contradi
cant. & est pro eis argumen
vt. C. eo. l. ij. Item in dona
alias: vt. C. eo. in donatio
tis dicitur.

a ¶ **D**odrante. id est nouem uncias totius hereditatis. Sic enim do-
drans dicitur: vt. s. de here. insti. §. hereditas. Si ergo fiat in contrari-
um de singulis potest fieri sectio: id est quarre partis detractio: et ipso
iure proposita est rei vendicatio: vt. ff. eo. lineam. in fi. i. Respon. et l.
placius: et C. eo. l. ij. iam ergo non est questio an heres possit retinere
falcidiam in vna re. nam non potest: vt in dicta. l. placius. Sed ali-
ud quando quis legat partem bonorum. tunc enim succurritur heredi:
siue rerum partes siue estimationem dare maluerit: vt. ff. de le. i. in o am-
plius. §. i.

Et cum questum, Si plures fuerint instituti: quilibet in sua

re potest falcidiam detrabere : licet portio alterius coheredis
non fuerit grauata. h. d. Areti.

b ¶ Et cū q̄situm. facit. ff. e. in singulis. Bre.

c ¶ *Supra modū. i. supra q̄rtā. Accur.*

Diminunt, alias minuatur. 7 sic remanent he tres vncie: q̄
sunt quarta toti
us assis. Accur.

tem sue partis saluam habeat et placuit quartam posse retinere.

Etenim i singulis heredib⁹ ratio
legis falcidie ponēda ē. ¶ Quā
rta autem ponēda ē. ¶ Quā

titas autem patrimonij ad quaz
ratio legis falcidie redigitur mor-
tis tempore spectat. Itaq; ver-
bi gratia : si quis centum aureorū

h **G** Retinere. i.
 q̄ntā ptem sue p
 tis quāz iure he
 reditario h̄s: nō
 aūt datū cā ad
 plēde d̄ditōis si
 bi ab aliquo im
 purabit sibi i q̄
 tā: nisi in statu li
 bero eēt datū et
 d̄ pecūia h̄dita
 ria de q̄ ei datū
 p̄mittit: vt. ff. eo.
 id aūt: z de do
 na. cā mor. l. qd
 statu liber. Itē
 nec legatū a co
 herede relictū si
 bi imputet: vt. ff.
 e. in quartā. nisi
 testato: h̄ caue
 rit: vt. ff. e. qd au
 tem. l. 7. Rñ. z. s.
 marcellus.

res^m damnosa est heredi cui libe-
rum est non adire hereditates: q̄
res efficit vt sit necesse legatarijs
ne defuncto testamento nihil cō-
sequantur cum herede in portio-
ne pacisciⁿ. ¶ Cum autem ratio

stea et añ aditã hereditatẽ legatarijs notz vel pdest. h. d. Are:
¶ Mortis. s. de le. §. si peculũ. contra. So. ibi remanet ser-
uus quasi peculij dñs.

¶ Legauerat. s. ptes hereditarias: 2 q̄rta remanet: ita q̄ non
h̄z locū falcidia: q̄ cētū bēbat in bonis: vt. s̄. dictū ē.

¶ Ex diuerso. legata dicunt: als dēt. b locū h̄s qñ res hereditarie nō legate perierint. Si autē legate pereant distinguitur: aut erant pōdere: numero vel mensura: ⁊ tūc idē qđ hīc dī. aut nō: ⁊ tunc aut incertū: vt puta hoiem: ⁊ tūc idē qđ hīc. aut icertū: et certis: vt vnū d seruis suis: ⁊ tūc si oēs pereāt legatarij dā nū ē: vt. ff. e. in rōe. §. diligenter: ⁊. §. incerte. aut peni? certa: vt Stichus: ⁊ tūc erit legatario: vt. s. de le. §. si res legata. Accur.

¶ Ea res, rñdet tacite obiectōi, q̄si dicat, nōne erit iniquum
opelli adire ⁊ nō lucrari: ⁊ ita dānū sentire. n. ¶ Pacifica.

aliquid oportet eos dare heredi ut adeat. Et ita nota quod non per oia etiam hodie sunt exequata fideicommissa legatis: nec legata fideicommissis. nam fideicommissarius compellit heredem scriptum adire: et nil ei dat: ut. j. e. in. s. sed si recuset, sed illud est in generalibus fideicom. hoc in specialibus. Que autem sit differentia inter legata et fideicom. dicit in. l. i. ff. de legans. i.

¶ In aut. In rōe legis falcidie prima ducitur es alie: num funeris impenfa et precia seruo: et de residuo q̄ta ps legatorum. et si plus est legatus q̄ sint patrimonij vires: id prius deducitur: postea patrimonius defalcatur. h. d. Zireti.

¶ Alienū. etiam quod ipi heredi debeatur repositio: licet cofusione sit factū indebitus: ut. ff. e. qui fundū: et C. e. l. irritum: nisi expresse prohibeatur: ut. ff. e. debitor: creditor: em.

¶ Funeris. non monumenti: ut. ff. e. l. i. §. fi.

¶ Seruorū. mos erat antiquus: ut qui seruos non habebat: vnum vel plures emeret: q̄ honoris causa funus testatoris pileati antecederent: quo facto statim intelligitur manumissus: et sic illorum manumissio: detrahatur precii. et facit ad hanc positionem. C. de la. liber tollen. §. sed et qui dñi. Vel dic q̄ testator: alicui. x. legauit: ut alienum seruū redimeret legatarius et manumitteret. de hoc enī legatario nō detrahatur falcidia: nisi de eo qd̄ superesset forte facta emptione: ut. ff. de. fideicom. liber. l. decem: et. ff. e. sed et si non seruus. si autē ut suū et propriū legatarius manumitteret: et tunc nullam patitur falcidiam legatarius: et ita hec precia deducuntur ut falcidiaz nō patiantur: ut. ff. e. si seruus: et. l. iul.

¶ Ratio habeatur. scilicet estimatione rerū non ex affectōe: sed cōi estimatione: ut. ff. e. l. precia.

¶ Pro rata. ut ita quartā detrahat heres: si nihil ei dimiserat testator. vel si aliquid erat residuū penes eū adhuc detrahit ad suppletionē: vel quintā: vel etiam millesimā: ut. ff. eo. in quantitate. §. si. et facit ad hoc. C. e. l. i. §. et. ff. e. l. plantius.

¶ Itaq̄ si fingamus. retento casu q̄ habebat in bonis quadringenta.

¶ Octaua. s. quadringentorū: q̄ est quinquaginta: et ita habebat heres prima quinquaginta: et hec alia quinquaginta d̄ tractaret sic centū: et sic quartam.

¶ Quingentos. retento casu q̄ habebat in bonis quadringenta: et sic legauit ultra q̄ haberet centū. In quibus autē casibus cesset falcidia: dicit in. l. in testamento. C. ad. l. falcid.

¶ Detrahi. Improprie autē ponitur detrahi quo ad id quod

excedit: et proprie quo ad quartā: que est in bonis: et sic semel positus verbum proprie et improprie ponitur: ut. ff. de offi. proconsul. l. i. Item nota quod hec falcidia cessat in multis casibus: quos dicas ut dicimus in autē. de he. et fal. §. hinc nobis.

¶ De fideicommissariis hereditatibus. Justinianus post tractatum legatorū de. l. falcidiaz priusq̄ de fideicommissis tractauit: quia lex falcidiaz in legatis prius fuit inuenta q̄ in fideicommissis secundū. Id. vel sic.

¶ De fideicommissariis hereditatibus. Justinianus post tractatum legatorū de. l. falcidiaz priusq̄ de fideicommissis tractauit: quia lex falcidiaz in legatis prius fuit inuenta q̄ in fideicommissis secundū. Id. vel sic.

¶ De fideicommissariis hereditatibus. Justinianus post tractatum legatorū de. l. falcidiaz priusq̄ de fideicommissis tractauit: quia lex falcidiaz in legatis prius fuit inuenta q̄ in fideicommissis secundū. Id. vel sic. Dicitur est de legatis: sed quod de fideicommissariis sumus polliciti dicere: ut. s. de legatis. §. sed ne i prius: et ideo d̄ fideicommissis tractemus. et quia fideicommissum aliud gñale aliud spale. gñale vero dignum: de gñali prius videamus: ut. j. e. in prin. et. j. titu. i. in prin.

¶ Intraeam. Totus iste titulus diuiditur in septē pres. Proponit qualiter iure vetustissimo nō de necessitate sed verecūdia quadaā fideicommissa p̄stabantur. Secūdo quō tpe augusti certis psonis ex necessitate p̄stabat ut et de iure pretorio. Tertio quō fideicommissum fieri debeat vel valeat. Quarto quā restituta erat hereditas quod ex senatusconsulto trāsibant actōes oēs in fideicommissariū. Quinto qualiter ex senatusconsulto vespasiano heres institutus poterat d̄trahere q̄rtā: et qualiter dicto iure heres rogatus de tota hereditate ut trāsiret actōes p̄ rata in fideicommissariū stipulatio interpōdebatur si heres volebat adire: si nō recusabat ex dicto senatusconsulto cogebatur. Sexto iustinianus ista duo senatusconsultula equipabat: et oia q̄ senatusconsulto. trebel. statuit eidē re seruat. Et q̄ senatusconsultum vespasianū statuit attribuit senatusconsulto trebel. tā q̄ antiquo. Septimo circa materiā fideicommissorū certos casus dubitabiles ponit. Secūda ibi. Postea. Tertia ibi. In p̄mis. Quarta ibi. Restituta. Quinta ibi. Si q̄ hēdes. Sexta ibi. Si q̄ stipulatio. Septima ibi. Nihil autē interest. Et. h. d. A gñalib' tanq̄ a dignioribus est inchoandū. et olim heres de fideicommissio grauatus non cogebatur de necessitate ad fideicommissi p̄stationē: hodie vero secus si relinquitur capaci. h. d. Are.

¶ Sciendū. quasi dicat: tractaturis nobis de fideicommissis. quod eorū apud antiquos aliter se habebat: tractatur: ne quid antiquitatis penitus ignoret: quare dicam de fideicommissis gñalib' et spalib': ut ar. s. de testa. in prin.

¶ Quib'. ut spuris: et i his nil inouat. nā nec hodie v̄z fideicommissis. ut. ff. de iure fisci. nō intelligit. §. i. et. ij. et. iij. et. C. de natu. lib. l. i. et. ij. et. C. ad l. fal. etia. §. m. Azo. sunt et alij q̄ capere nō poterāt nec possunt: ut. s. d̄ lega. §. legari dixim'. et in his oibus nil inouatur: ut in muliere q̄ tranfit ad scda vota infra t̄ps luctus: cui ab extraneo relinqui nō potest: ut C. de incest. nup. l. si quis incesti: et. C. de se. nup. l. i.

¶ Nullo. i. nulla occasione.

¶ Vinculo. i. actione: sed per officium iudicis: ut. ff. de ver. signi. pecunie verbum. §. actionis.

¶ Personarū. capacū duntaxat: nō earū que sunt nō capaces: de quibus. s. locutus est: et dic personarū quarundā.

- a **I**nterponere. s. vt fideicō. prestetur generaliter in oibus.
b **E**t popolare. i. populo expediens.
c **I**n assiduā. i. vt passim de hoc ius reddatur etiā ab alijs q̄ a consilibus. Accursius.
d **I**urisdictionē. s. vt quotidie ius de hoc redderetur.
e **E**orū. i. fideicōmissa notum.
f **C**rearet. vt. ff. d. ori. iuris. l. ij. §. p. deinde dū.
In pūis. **A**d h. vt valeat fideicōmissum vniuersale ex testamento debet heres vniuersaliter institui: qui potest grauari de tota vel parte hereditatis capaci restituenda. h. d. Aret.
g **I**n primis. s. q. ius fideic. expositum sum: quā aut fideicō. vniuersalia et singularia suā hnt naturā cōiter. igitur et de eō i primis notandū est. sic et dicitur et cōtinuatur. §. de le. §. sed ne in pūis.
h **I**nstituatur. pōt etiā ab intestato: vt. j. e. §. preterea. q̄ est contra.
i **I**nutile. nota non valere testamentum sine herede. sic. ff. de his que in testa. de. l. proxime: et. ff. de codi. l. si.
l **C**ōditōne. q̄ et a quo sunt implēde: dic. vt. ff. e. facta. §. si sub cōditione.
Restituta. Qui restituit hereditatem remanet heres noiet in fideicōmissis transeūt omnes actiones. h. d. Aret.
l **P**ermanet. nota qd̄ semel est semp̄ erit. sic. ff. de mī. l. etiā si sine. §. sed quod papi. et. ff. de here. insti. l. et qui soluedo. i. si.
m **A**liquando. i. secundū vñ ius vt per trebel. vt statim dices. nam omnia transiebant.
n **A**liquando. s. secundū aliud ius nō erit loco heredis s; legatarij: vt per pegasianum secundum q̄ retinet institutus quartaz: vt. j. eodem. §. sed quia: et. §. postq̄.
o **T**rebellio. et hinc dictū fuit trebellianū senatuscōsultū: vt macedoniam a macedone: vt. ff. ad mace. l. i.
p **C**ōsulibus. s. existentibus.
q **O**mnes. imo non oēs etiā per trebel. vt. j. e. §. ergo. contra. So. licet hic dicat omnes: non tamen dicit totē vel in totum secundum Jo. Vel dic q̄ qñ de toto erat rogatus hēbat locū qd̄ hic dicitur. si autē retenta quarta de cetero erat rogatus: h; locū qd̄ dicitur infra.
r **C**ipili. vel etiā pretoria: dñmodo tales sint pretorie q̄ sunt transi-

torie: vt sūt psecutorie: vt. ff. d. actio. et obli. in onerarijs: et. ff. e. l. i. §. quis. secus in penalib;: vt. j. de actio. §. penales.
S q; heredes. **H**eres rogat de fideicōmissio vniuersali vel particulari p̄ senatuscōsultū pegasianum poterat quartā deducere: et in herede omēs actiones remanebunt nisi

cautio fuerit interposita in eū et fideicōmissa rñ de actōib; diuidendis. h. d. Aret.
Hereditatē. n̄ scā cessioe actio nū. a. l. e. et dire ctas h; ex noie cedentis.
Recusabat. sic. §. titu. l. in pñci.
Cōsulibus. s. existentibus.
Et lege. i. dū cere sic p. le. fal. d̄falcant spāla legata: vt. §. ti. i. §. cū ar. et. §. lita et gñale fideicō. d̄falcant p̄ pegasianū se. cō. vt b. Et nota triplicē eē q̄rā. vna de iure nate d̄bita: vt q̄ d̄bet filijs et filiab; et iherionib; et supiorib; et q̄busdam transuersalib;: vt. C. d̄mof. res. cū q̄rē: et. l. pentib; q̄ est aucta in autem. de trien. et se. §. i. et h̄ dicitur d̄bitū bonoz sub dū: vt. C. d̄ iof. do. si totas. alia q̄ debet iure instōis: vt ex singlarib; legatē fideicō. vt. §. ti. i. Alia q̄ d̄ trebellianica: vt. j. e. §. h; q; h; fuerit per pegasianū indu

cta: vt hic. **I**te est quarta qd̄a: vt q̄ debetur ex cōstitutioe diui pij filio arrogato: vt. §. de adop. §. cū aut. **I**te est et alia: vt in auc. qui. mo. na. efficiunt. le. §. siquis igitur. col. vi.
a **P**ermisā ē. i. p̄ senatuscōsultū trebellianū. s. vt ab herede n̄ a legatario grauato alij dare vlt̄ restituē: vt dicem; j. ti. i. §. i.
b **P**ost quod senatuscō. s. pegasianū.
c **S**ustinebat. s. oia. **P**artē. s. dodrantem.
e **S**olebat. s. iure vetustissimo s̄m **P**la. nā legatari; nō sustinebat onerā: et ideo hec stipulatio interponebatur. sed cū bodie legata fideicōmissis sint adequata: vt. §. de leg. §. i. et in

fideicommissio diuidatur onera iter herede et fideicommissarius: ut. j. p. i. §. ergo. et. §. sed quia stipulationes. patet quod hec legata vniuersalia seu particularia sine stipulatione debent transferre cum onere. et facit ad hunc. §. ff. de lega. ij. si quis seruum §. finali. et. l. sequenti.

f Interponi. puta quoniam legabatur dodrans.

a Eodem sit. sed hac stipulatione non interposita omnia onera erant heredis rogati occasione quartae quam retinebat. ut. j. e. §. at si plus.

g Ergo si rogatus de restituendo dodrantem ex senatusconsulto trebelliano actiones diuidit per rata. sed si ultra dodrantem: tunc ex senatusconsulto per pegasianum omnes actiones remanent penes heredem: nisi stipulatio de diuidendo fuerit interposita. Et si ipse ad iuramentum coactus ex senatusconsulto trebelliano actiones omnes transeunt in fideicommissarium. h. d. Are.

b Ergo. quod tunc demum locum habet se. co. pegasianum quoniam vel totum vel ultra dodrantem heres rogatus est restituere: ergo et c.

c Parte. §. e. §. restituta. contra. So. ut ibi.

d Vniuersa onera. nisi stipulatione supradicta interposuisset: ut. §. e. §. post quod: et hic subiicit.

e Si vero restitueret. s. sponte. nam poterat quartam retinere per pegasianum: ut. §. e. §. post.

f Interponebatur. facit. ff. de pecu. si creditor: et. ff. ma. heredem. §. finali.

g Si si danosam. licet causas non assignet: quod varie sunt hominum voluntates: ut. ff. ad trebel. quod poterat.

h Quo casu. i. cum per trebel. restituatur tota. vel dic per pegasianum. s. in casu proposito: ubi coactus adiit. si vero non coactus sed sponte secus: ut. §. e. §. si vero totam.

i Utroque. s. trebel. quod nil retinebat. et pegasiano: quod cogebat:

et ita quo ad sententiam concurrunt: quo ad verba eius non concurrunt: cum alio casu vnum: et alio aliud loquebatur.

g Sed quod stipulationes. fideicommissarie hereditates ex senatusconsulto trebel. restituitur sublato in totum senatusconsulto pegasiano: cuius auctoritas senatusconsulti trebelliani imperatori attribuitur: et heres rogatus potest tenere quartam siue relicta ei sit: siue minus actionibus pro rata diuisis.

Inter heres qui suspectam hereditatem adire non vult hodie per senatusconsultum trebellianum cogitur: et olim per pegasianum omnibus actionibus in fideicommissarium deuolutis. h. d. Are. l. Sed quia. dicit interponi stipulationes ex se. con. pegasia. et c. l. Cassib. §. propter solennitatem verborum: ut dicunt quod daz. vel tunc quoniam is cui restituta erat non erat solvendo. vbi inutilis erat stipulatio. vel verius hos capciosos modos nescimus qui sint. m Simpliciter. nota simplicitatem amicam legis. et facit infra de leg. ag. suc. §. nos vero: et. ff. de dolo. l. i. in pri. n Suggesti. h nota quod in sententia sunt allegationes repetende. o Quod postea. quod prius fuit trebel. p Quartam. s. de bonis hereditatis: detracto tamen alieno ere: ut. C. e. §. sine scriptura. q Liceat. etiam contravoluntate defuncti iure isto scilicet institutionum: ut. C. ad. l. falci. sicut allegat. hodie forte contra finem quosdam: ut in aut. de here. et falci. §. si vero expresse. r Solutum. propter factum iuris ignorantiam: ut. C. ad. l. falci. error. s Actionibus. s. creditorum non legatorum finem B. ut. ff. e. l. i. in fin. et. l. apud. l. Rn. sed et legatarius responderet: cum eis fideicommissaria portio non sufficeret: sic tamen ut totius hereditatis quarta sibi reseruetur: ut. ff. ad trebel. l. i. §. si his qui. finem Jo. Sed azo. contra. C. ad trebel. l. ij. sed illa finem supradictam distinctionem intelligitur. t Si vero restitueret. quod restitutio fit re et verbo: re ut si patiam res hereditarias a fideicommissario possideri vel rotas vel aliquas earum hac mente ut restituam hereditatem. verbo autem sic. restituo hereditatem tibi et coipali reus possessio non tradatur: et extunc res sunt fideicommissarii in utroque casu: ut. ff. ad tre. sca. §. si nullo modo etiam ante factam restitutionem est fideicommissarius dominus: ut. C. coia de le. l. i. §. si quod: Rn. non: quod ante restitutionem omnia facit heres: et et manumittit finem hereditarium: quod non faceret si aliter esset dominus: ut. ff. ad tre. marcell. §. res: et. l. si heres instituitur. §. si heres. nec ob. d. l. coia de leg. quod dicit dari h ij

rei vendi, fideicommissi, generali, nam est intelligendum ex quo hereditas est restituta, vel speciale in rebus alienatis: ut ante restituta hereditatem detur fideicommissario utilis rei vendi.

a ¶ Competunt, quia per omnia ut heres: ut ff. quod, cum eo. l. si filius. §. finali.

b ¶ Fuerat, ut, §. e. §. si si recuset.

c ¶ Apud heredem, cui etiam am cauebit fideicommissi, de prestando eum inde nem futurum occasione hereditatis: ut ff. ad trebel. cum hereditas, et etiam pro futuris habet exceptionem: ut ff. ad trebel. l. i. §. q. q. Sed hec cautio d qua hic dicitur qualiter fit: Item, per officium iudicis postulante eo cui est restituenda hereditas vel quota pars, non autem sic si singulare fideicommissi, sit relictus: ut ff. ad trebel. l. nam q. §. non omnes, vel etiam postulat procuratore eius cui sit mandatum: nec sufficit cauere de rato: ut ff. ad trebel. quidam, §. i.

d ¶ Nihil autem, Quod iuris est de toto quo ad totum: idem iuris est de parte quo ad partem, h. d. Are.

e ¶ Nihil diximus, ut, §. e. §. sed quia postulationes: et proximo, §. Et nota quod iuris est in toto quo ad totum: idem est in parte quo ad partem: ut ff. de acqui. her. si seruus: et ff. de usufru, qui scit, in prin. et arg. contra, ff. de euncti, ex mille.

f ¶ Si quis vna, Si apud heredem rogatum de hereditate restituenda remanet aliqua res vel quantitas voluntate restantis que valeat quartam hereditatis vel ultra: tunc restituta hereditate omnes actiones in solidum transeunt in fideicommissarium: et heres ad nulla onera hereditaria tenetur, h. d. Are.

g ¶ Quartam, vel etiam minus quarta: sed tamen agitur ad supplementum vel retinebit: ut ff. e. l. i. §. si heres ex precepto, in fine.

h ¶ Remanet, facit, C. de her. insti. quotiens.

i ¶ Actiones, scilicet creditorum non legatorum: quod dicitur, ut, §. eo, §. sed quia, in fine.

k ¶ Institutus, ut restituatur retenta certa re.

cōpetūt. Sed etiā id qd precipuum pegasiani senatuscōsul fuerat: ut quando recusabat heres scriptus sibi datā hereditatē adire: necessitas ei iponeretur totas hereditatē volenti fideicommissario restituere: et oēs ad eū et contra eum transire actiones: et hoc transposuimus ad senatusconsultum trebellianum: ut et hoc solo necessitas heredi iponatur: si ipso nolente adire fideicō, desiderat restituere sibi hereditatem: nullo nec dāno nec commodo apud heredē remanente. ¶ Nihil autem interest vtrū aliquis ex asse heres institutus aut totā hereditatē aut p parte restituere rogatur: an ex parte heres institutus: aut totā eā partem: aut partē partis restituere rogatur. ¶ Nam et hoc casu eadē obseruari precipimus: que in totius hereditatis restitutione diximus.

¶ Si quis vna aliqua re deducta siue pcepta: q quartā continet veluti fundo vel alia re rogatus sit instituere hereditatē: simili modo ex trebelliano senatuscō, institutio fiat pde ac si quarta pte retēta rogatus eēt aliquā hereditatē restituere. ¶ Illud interest q altero cāu. i. cū deducta siue pcepta aliqua re siue pecūia restituit hereditas in solidum: ex eo senatuscō, actiones trāsserunt: et res q remāet apud heredē sine villo onere hereditario apud eū māet: quasi ex legato ei acq̄sita, alio cāu. i. cū quarta pte retēta rogatus heres restituere hereditatē et restituit: scidūtur actōes: et p dodratē qdē trāsserunt ad fideicommissum, p quadrāte remanēt apud heredē: quetiā licet vna re aliqua deducta at pcepta restituere aliq̄s hereditatē rogatus est in qua maxima pars hereditatis continetur: eū solidum trāsserunt actiones et secū dliberare dō is cui restituit hereditas: an expediat sibi restituere. Eadē, si interueniūt: et si duab' plibusue deductis pceptisue rebus restituere hereditatē rogatus sit. ¶ Si certa sūma deducta pceptane que quartā vel maximā partē et hereditatis continet: rogatus sit aliq̄s hereditatē restituere idē iuris ē. ¶ Que autem dicitur de eo q ex asse institutus ē ea dē trāsserim: et ad eū q ex pte b'is scriptus ē. ¶ Preterea itestatur qmōritur potest rogare eum ad quē bona sua vel legitimo iure vel onerario pertinere intelligit: ut hereditatē suā totā partē eius at re aliquā veluti fundū boīes pecūias alicui restituat: cum alioq̄n legata nisi ex restamento nō valeāt. ¶ Eū q cui aliqd restituit potest rogare: ut rursus alij totū aut partē: vel et aliqd aliqd restituat. ¶ Si q prima fideicō, cunabula a fide heredum pēder: et tā nomē q subāz acceperunt: idē dū augustus ad necessitatē iuris ea detraxit. ¶ Nup et nos eū dē principē supare pēderes: ex fco q tribunianus vir excellentissimus et que stor sacri palatii suggestit ostōes fecim' p quā disposuim' si testator fidei heredis sui omisit: ut vel hereditatē vel spāle fidei cō, instituatur: et neq̄ ex scriptura neq̄ ex v. testiū nūero q in fideicō, legitimus

¶ Preterea, ¶ Ille qui ab intestato bona defuncti cepit etiam fideicommissarius potest grauari de restituendo totā vel partē hereditatis, h. d. Are.

i ¶ Rogare, in codicillis.

k ¶ Restituatur, ideo potest ab his fideicommissis, relinquere: quoniam

nias sua sponte relinquere legimus: max hereditates videtur: non institutendo alius: ut ff. d iure eo, l. cōficiuntur, §. i. ¶ Valeant, §. quo iure hoc est verus: antiquo non: ut ff. de leg. i. l. i. Item nouo non: ut, C. eo, d leg. i. dīc ergo antiquiori iure locum habere qd hic dicitur, vel dīc q dicta, l. de leg. i. secundus noua iura loquitur: secundū que equi parata sunt legata fideicō, ut, §. de leg. §. nō vlt. ¶ Eū restituatur, etenim quantum oneratur et honorari potest: ut §. titu. i. §. hoc solum. Sed min' quid quartas retinebit: Item, §. titu. i. §. hoc solum.

¶ Sed q, ¶ Qui pōne gauri fideicommissi esse relictū postea cōuenis nō potest dicere in min' solēni voluntate fuisse relictū, h. d. §. opī, io, vlt dīc qn testator voluit solēniter disponere: sed i fidei heredis nō cōmittere: h'is tenetur iurare nō eē relictū vel soluere, h. d. Are.

Et hanc opinionē approbant doc. in l. fi. C. eo, ti.

n ¶ Nomē, nota nomē cōsequēs rei: ut, §. de dona, §. e. et aliō.

o ¶ Detrahit, hec iura sunt, §. e. in prin.

p ¶ Ex facto, i. ex questione de facto.

q ¶ Constōem, ut, C. de fideicō, l. fi.

r ¶ Legitim', nota testes, v. i codicill' nēcios eē: ut, C. de codicill. l. fi. §. fi. et de fideicō, l. fi. ibi, §. si sine quinqz tē.

a **I**urauerit. nā in omni casu erat olim iurādū z in oi caplo :
vt. C. de iuramēto calūnie. l. i. in prin. hodie sufficit semel iura-
re: vt in auc. de his q̄ ingre. ad appel. §. finali.

b **I**ste. sed nūquid hodie corrigitur hoc: cū nulli deferať inui-
tor: vt. C. de iureiur. l. si. z. l. gñaliter. §. finaliť. Rñ. nō: q̄ hec ē
posterior: iustini-
an: vt. C. de si-
deicommiss. l. si.

na. et ita est iste
specialis casus i
quo quis com-
pellitur iurare.
c **C**oartari. no-
ta propter cōtu-
māciā non iurā-
tis cōdemnari:
vt. C. de iuramē-
to calū. l. ij. §. si.

d **E**adem. i. vt
cōpellatur iura-
re vel soluere.
e **Q**uod si. di-
xi qñ contumax
fuit nō iurādo:
nūc qñ iurauit z
per sacramentū
fuit cōfessus. vť
etiā atēq̄ iuret
sed prius nega-
uerat relictū: vt
i fine huius dice-
mus statim.

f **S**ubtilitatē.
que ē vt ex quo
est voluntas non
solemnis nō va-
leant ea q̄ facta
sunt: vt. C. de si-
deic. l. si veritas
et. C. de testamē-
tis. non dubium
§. illud.

g **S**oluere co-
gendus. s. quo-
modo coartatur ex non solēni voluntate: sic ergo soluuntur in-
utiliter relictā sicut z vtiliter: qđ esse nō debet. C. de fideicō. l.
si veritas: que est d. So. quidā dicūt q̄ vbi solēniter testari
voluit et non fecit: habet locū lex cōtraria. alias si noluit testa-
ri solēniter habeat locū qđ hic dicitur: vt arg. ff. de codicil. l.
i. s. hec falsa est: q̄ et hic de testatore loquitur qui solēniter fa-
cit vt ibi. si testator fideicō. heredis. Alij vt. B. dicebāt eē di-
stinguendū: an dicat heres non eē verum tibi legatum esse: in
quo casu cogitur probare esse verum et solēne: vt in cōtrario:
eo saluo: vt si deferatur sacm iuret: vt. §. pri. §. an dicat non
potest petere: quia eē minus solenne in quo casu cogetur:
vt hic. sed hoc non valet: q̄ fm hoc expediret ei negare: quod
esse non debet: vt. ff. de tri. illud. §. penult. dic ergo secūdu Jo.
ab initio confiteatur relictū: et tunc non tenetur ex non so-
lenni voluntate: vt in. l. illa contraria. aut negatur: sed postea
fuit per sacm vel per probationes conuictus. vel delato iura-
mento confiteatur relictū: tunc iurare compellitur: vt ita ratio
ne sui mendacij teneatur: vt hic: et ar. in aut. de tri. et se. §. stu-
diū: et. §. ad hoc.

esse noscāt: possit res manifestari:
s. si vel pauciores q̄. v. vel nō pe-
nitus testis interuenerit: tūc siue
pater heredis: siue alius quicum-
q̄ sit q̄ fidē heredis elegerit z ab
eo restitui aliqd voluerit: si heres
perfidia tentus adimplere fidem
recusat: negando rem ita esse sub-
secutā: si fideicōmissarius iusiurā-
dum ei detulerit: cū prius ipse de
calūnia iurauerit: necesse eum ha-
bere vel iusiurandus subire: q̄ ni-
hil tale a testatore audiuit: vel re-
cusantem ad fideicōmissi vel vni-
uersitatis vel specialis solutionē
coartari: ne depereat vltima vo-
luntas testatoris fidei heredis cō-
missa. Eadē obseruari cēsumus
z si a legatario vel fideicōmissario
aliqd similiter relictū sit. Quod
si is a quo relictum dicitur post
q̄ negauerat confiteatur quidez
aliquid a se relictum esse: sed ad le-
gis subtilitatem decurrat: omni-
no soluere cogendus est.

De singulis rebus per fideicō-
missum relictis.

Dest autem quis etiā
singulares res p fideicō-
missum relinquere: velu-

De rebus singulis per fideicō. Generalibus. §. titu. i. dixi: nūc
de specialib' dicit. Accur.

Dest autē. **T**ot' titulus diuiditur in tres partes.
Primo ponit de fideicōmissio pecuniario. Secūdo d libertatib'.
Tertio per q̄ ne verba fieri debeant. Secūda ibi. libertas quo

ti fundus: hoies: vestē: argentus:
pecunias nūceratas: vel ēt ipsuz be-
redem rogare vt alicui restituat:
vel legatarius: quous a legatario
legari non possit. **P**ōt autem
non solum proprias res testator
p fideicōmissum relinquere: s. be-
redis aut legatarij aut fideicō. at
cū iussibet alterius. Itaqz lega-
tarius z fideicōmiss. non soluz de
ea re rogari pōt: vt eā alicui resti-
tuat que ei relicta sit: s. ēt de alia
siue ipsius siue aliena sit. Hoc so-
lum obseruandū est: ne plus q̄ q̄
rogetur alicui restituere q̄ ipse ex
testamento ceperit. Itā quod am-
plius ē inutiliter relinquitur. Cū
autem aliena res per fideicōmiss-
um relinquitur: necesse est ei qui
rogatus ē: aut ipsam redimere z
prestare: aut estimationē eius sol-
uere. **L**ibertas quoqz seruo p
fideicōmissum dari pōt: vt heres
eum rogetur manumittere: vel le-
gatarius vel fideicōmissarius.
Itēc interest utrū de suo proprio
seruo testator roget: an de eo qui
ipsius heredis aut legatarij vel
etiam extranei sit. Itaqz et alien'
seruus redimēz manumitti debz.

§. si cui. s. ibi stetit p legatariū quo min' meliorē accepit: vť melior vide-
tur esse que elegerit: s. deteriorē elegerit: vt ar. j. d. ac. §. pterea. Itē ar.
contra. ff. de le. ij. imperator. §. i. ibi. Enūvero z c. Sed hoc qđ hic dicit
intellige qñ in quantitate legatur alicui: et in quantitate onerat: ibi au-
tē qñ quātitas datur et in specie grauaf: quo casu tñ videtur estimaf
se spēm suā legatari' accipiēdo quantitatē: vt ex eadē lege colligit. Itē
d. ff. ad. l. fal. sed et si nō seruus. in prin. sed z ibi codē mō Rñ. q̄ quā-
titas erat legata z onus erat positū in faciēdo. Sed cū quantitas le-
gatur z in quātitate grauatur: sicut hic loquitur: nūqd quartā iure fal.
potest onerat' retinere: siue sit legatari' siue fideicōmissa. qui sit grau-
tus: Quidā dicunt q̄ sic: vt. ff. ad. l. falci. penales. §. si. Nos cōtra: vt
in. e. ti. lex fal. si cer. §. mīq̄: z d vulga. sub. coheredi. §. cū filie.

Libertas. **E**tia libertas seruo per fideicōmissum pōt relinq:
et nō tñ seruo proprio: s. etiā alieno: vt qñ poterit emat et manumit-
tatur. h. d. Aret.

Libertas extranei. licet etiā crediderit suū: vt. ff. de fideicō. liberta.
Paulus rñ. ij. z. l. alieno. in prin. Sed in pecuniario legato distin-
guitur: scinert vel ignorauerit rē alienā: vt. §. de lega. §. quod autē: et
§. non solum. Accur. ius.

h iij

a ¶ Non vendat, vel etiā si vēdat ultra iustū pretiū vēdere vult, nā tūc
perinde ē ac si nō vēdat: vt. ff. de le. iij. nō dubiū, §. si.

b ¶ Sed modo, interpositio est.

Constitutum. si enim aliquid etiam modicum relinquitur alicui ut vendat: et ille
legatum accepit compellitur vendere: ut hic: *z. C. de fideicō. here. deberi.*
z. l. si re donata: et. C. ad
l. fal. si ea cuius seruū.

Recepit. scilicet dñs
istius.

e ¶ Differtur. quod dif-
fertur nō aufertur. sic. ff.
de iudi. cum furiosus. ar.
cōtra. C. de inoffi. testa-
mē. sancimus. §. finali. et
ff. de usufruc. si usufruc.
Item nota qđ inspicitur
qđ euenire potest. sic. ff.
de iurisdī. om. iudi. si idē
§. si. z. ff. de adimen. le. l.
seruo.

fiduciarius. i. heredes vel legatarij vel fidei commissarij.

Qui autes. Da
numissus per fideicomis
sus efficitur liber? manu
mittēris et nō testatoris.
Et directo manumissus
dicitur: qui eodē testamento
sive aliquo medio susci
pit libertatem. b. d. Arc.

g ¶ Orcinus, sic dict' ab
orco, i. māumissus ab eo
qui tendit ad orcum, i. in
fernū. vel ab orco qđ ē re
ctum. vñ orcin' i. directe
manumissus. vñ ab orce
qđ ē capio. nā ē ide archi
or': qz mltā capiūt māu
missi i testō i qđ mltā fiūt.

h Ex suo. nō expectata
manumissione ab alio fa
cienda:

i Testō. vel etiā codicil
lis testō confirmatis; vt. ff.
de ma. tes. libertas.

¶ Verba. ¶ Siue
preceptiuis siue rogati-
uis verbis fideicommissus
fiat: valet. b. d. Are.

l. **G**lerba. maxie iō hoc dicit: q̄buscūq; v̄bis relinq̄ p̄fit: vt. s̄. de le.
in prin. siue directis siue p̄carijs: vt. C. cō. d̄ le. om̄e v̄bū. z facit. ff. ad
treb. l. sceuola.

De codicillis. Quia testā et eorū accidentia dicta sūt: nūc de codi-
cill. i. de puula vel de mīma scripta volūtate. nā iō codicilli dicūt: qz in
breviori chartula vel codice q̄ testm̄ fiebāt: et solū i eis qdā fideicō. re-
linqbātur: et tales sunt ad testm̄ q̄lis ē capha ad nauē. S; nūqd fm lō
pūt fieri sine scriptura: qdā dicūt q nō. I; tñ dico ēt sine scriptura hō
die fieri posse: I; forte olis i scriptis tñ fierēt: vt. C. de bo. li. l. fi. in prin.

Iste augusti. **¶** Iste titulus diuiditur in quattuor partes. **¶** Primum quod fuerat introductus usus codicillorum. Secundo quod codicilli testamento confirmati valent. Tertio an hereditas directo possit dari vel adimi in codicillis. Quarto an quis possit facere plures codicil

los. Scda ibi. nō tū. Tertia ibi. codicillis. Quarta ibi. codi-
cillos. Et. b. d. Nō lim codicilli nō erant in vsu. Hodie vero eo-
rū vsus est vtilis et necessari⁹. b. d. Are.

Cōfirmatos. hic nota q̄ q̄ttuo: modis codicilli p̄ficiūt. au-
eīz in futurū cōfirmantur: veluti testō p̄ facto in quo dictū ē

p fideicommissum vt facerz aliqd.
Et cum diuus augustus volunta-
tem eius" impleffet: deinceps re-
liq eius auctoritatē secuti fideico-
missa prestabant: z filia lentuli le-
gata q iure non^o debebat soluit.

Dicit autē augustus cōuocasse
sapientes viros; inter quos treba-
tium q̄ cuius tūc auctoritas ma-
xima erat; ⁊ quesisse an possz reci-
pi hoc; nec absonans a iuris rati-
one codicilloz vsus est; ⁊ trebati-
um suasisse augusto q̄ diceret vti-
lissimuz ⁊ necessarium hoc ciuibz
esse; propter magnas ⁊ longas pe-
regrinationes q̄ apud veteres fu-
issent; vbi si quis testamentum fa-
cere non possit^p; tamē codicillos
posset. Post que tempora cum la-
beo codicillos fecisset; iam nemi-
ni dubium erat: an codicilli iuris

in omnibus erat: qui codicilli iure
optimo admitterentur. ¶ Non⁹
tamen autem testamento facto
potest quis codicillos facere: sed
interfecti⁹ & decedens fideicommissum

interfratq; decessu huiusmodi
codicillis pōt. S; cū añ testamen-
tū factū codicilli facti erāt papia
n' ait nō aliter vires hēre q̄ si spā
li postea volūtate firmēt. S; di
ui frēs sener' & antonin' rescripse

in his uel tantum in te
runt ex his codicillis q̄ testamētū
pcedūt posse fideicō. perī: si appa
reat eūz qui testamētūz fecit a vo
lūtate quā in codicillis exp̄sserat
nō recessisse, ¶ Codicillis autē

l. diu⁹. §. codicillos. q̄ est contra. Et pba
conficiuntur. §. codicilli.

Non tñ aut. Etia ab intestato
S; qñ ante testñ fiebant nō aliter valeb
firmari. bodie xō semp videtur firma

q. ¶ Ad tñ. cōfirmatur. s. exp̃s̃s̃. vel en
retineat p̃uolūtas: vt. ff. e. aīe testī tab
d. nā siue ante siue post fīat sēp vidētur
tñ: z. ff. e. si quis tamē. §. si. z. l. ab intesta

Codicillis. In codicillis heredi-
dimi si prius edito istoni apponitur nec su-
co sic et vii potest plures codicillos facere.

r ¶ Lodicillis. neq; dari directo: s; p fide

.....

que prius fecerat heredē: siue a legatarijs bene pōt reliquit: vt. ff. e. l. i. §. si. z. C. e. hereditatē: z infra proxi. §.

a ¶ Confundatur. i. ne iste due voluntates sic misceantur: vt vna ab altera discerni nō possit. nā si idē significaret quare diuersa noia darentur: vt. C. e. si idē.

b ¶ Scribi. s. vt de iure valeant.

c ¶ Directo. reli q. ur. sed qua ac tione hec heredi tas vel etiā alia in codicillis pe terentur? Rñ. qdā petiōe ex. l. vt. ff. de condi. et. leg. l. i. vñ dic vñli acti. i. ex res tamēto: cū adi star testamēti co dicilli sunt inue ti: vt. ff. e. l. ij. §. i.

d ¶ Instituto. s. intestato.

e ¶ Adijcē. z. cui conditōi adiecte necesse parere nō bz: s. in eius cō ditōis defectū de adēptōne he reditatis cogi: rāsevidef. vt. ff. d. cōdi. insti. l. pe nul. in fi. sed for te in vanū cogi: rāuit vt ibi dixi.

f ¶ Directo. si rā substituerit vi detur rogasse p

fideicō. vt restituat: vt. ff. ad trebel. l. sceuola.

g ¶ Codicillos. plures potest: vt etiā oēs valeant nisi cōtrariā contineant voluntatem: vt. C. e. l. cū proponas. aliud in testa mentis: vt. §. qui. mo. testamētū infirmetur. §. posteriore. z fa cit. ff. e. diuus. §. i.

h ¶ Et nullam. s. de illis quattuor que in testamento desiderā tur: vñ septem testū vel sigillozū: vel q. sua manu scribantur: vel q. scribantur testes: vt. §. de testamentis. §. i. sed quedam solemnitates hic desiderantur: vt sunt quinq. testes: vt dixi mus. §. ti. ij. §. si.

i ¶ De hereditatibus que ab intestato deferuntur. Nec rubri ca est generalis ad oēs sequentes titulos vsq. ad titulū d. bo no. pos. vbi mixtū tractabit de testamento z ab intestato: sed tertius huius tituli loquitur tñ de suis heredibus: et sic alias: vt. ff. si certū petatur. et de rebus credi. vbi tractat de multis i specie tantum.

Intestatus. ¶ Totus titulus diuiditur i quattuor partes principales. Primo ponit quis dicitur decedere intestatus. Secōdo q. prima cau sa est liberorū: z q. sint liberi et sui. Tertio de emā cipatis quō admittantur et de adoptiuis. Quarto ponit ali quas suas correctiones. Scōda ibi. Intestatorū autē. Tertia ibi. Emancipati autem. Quarta ibi. Sed ea omnia. Et. h. d. Intestatus dicitur quis decedere plurib. modis q. hic descri buntur. h. d. Are.

l. ¶ Fecit. vel q. nō vlt: vel q. nō p̄vte pupillus furiosus: licet hi impro prie intestati dicuntur esse: q. z si vellent testari nō possunt: vt. ff. de su is z le. l. i. in prin.

l. ¶ Et facit. quia caruit solēnitare testium: vel nō habuit testamenti fa ctionem et fecit.

mū ad suos h̄rdes prinēt. Sui au tē h̄rdes existiant vt supra dixim⁹ q. i. p̄tate morietis fuerit: veluti si li. filiaue: nepos neptisue: ex filio p̄nepos p̄neptisue: ex nepote ex fi lio nato: p̄gnat⁹ p̄gnataue. nec iterest vtz nat̄ ales sint liberi: an adoptiui. Quib. p̄nuerari neces se ē et eos q. ex legitimis m̄ionis nō sunt p̄gēti: curijs tñ ciuitatū da ti scōz diuallū p̄stōnum q. sup his posite sunt tenorē h̄rdu suoz iura nāciscūt. nec eos quos n̄re āple re sunt p̄stōes: p. quas iussim⁹: vt si q. mulierē in suo contubernio copulauerit: nō ab initio affectō ne maritali: eam tamen cum qua poterat habere p̄iugium: et ex ea liberos sustulerit: postea nō affe ctioe p̄cedere et nuptialia iura z instrumenta cum ea fecerit: z si lios vel filias habuerit: nō solum eos liberos q. p. dotē editi sūt ius tos dicimus z i potestate esse pa tris: sed etiam anteriores quē et

oblationē curie: siue per subsequens matrimoniū. h. d. Are.

p ¶ Supra. dicimus. §. de here. quali. z dif. §. sui.

q ¶ Fuerit. itē aliud est necesse vt nemo eos precedat: vt ibidem dicit: vt. §. de here. quali. z dif. §. sui.

r ¶ Filio nato. aliud si ex filia: vt. §. de pa. po. §. filius.

s ¶ Prognatus. i. procul a me nat⁹: q. in quarto gradu ē mihi q. voca tur abnepos: vt. §. d. gradibus. §. iij. vñ dic cōpositū poni p. simplici. i. natū vel natā: z sic pone pro nepote predicto. vel dic melius loquit de oibus descēdētib. vltiorib. z ideo dicit p̄gnat⁹: q. vsq. i infinitū suc cedūt: vt in aut. de here. z fal. ab intesta. §. i. et sic pprie ponitur p̄gna tus. i. procul natus.

t ¶ Nec interest. naturales. i. et legitimi.

u ¶ Adoptiui. quo ad hoc vt sui dicant⁹: nisi emācipati fuerint. tñ eis interest cū naturales emācipati iure pretorio succedūt: adoptiui nō: vt ff. e. l. i. §. suos: z. j. e. §. minus.

x ¶ Quibus. s. suis heredibus. a ¶ Curijs. erat eis curia siue corpus i qualibet ciuitate: que curia indi gebat officialibus vt negocia expediretur: vt in aut. de defen. cini. §. nulla. in fi. col. iij. vñde quicūq. veller naturalē suū filiū dare illi curie vel ipsemet filius post mortē p̄ris se offerre nō extatib. legitimis vel p̄ testamento illud dicat: legitimus fiebat: vt in aut. qui. mo. na. effi. sui §. qd. vero: z. §. si q. s. i. §. si sit remissio pctōz his q. vadūt vltra mare.

b ¶ Scōm diuallū. i. principū. i. theodosij z leōis: vt. C. d. na. li. si q. s. l. qm c ¶ Necnō eos. s. necesse est p̄numerari inter suos.

d ¶ Cōstōnes. C. d. na. li. cū q. s. z. l. nup. e ¶ Sustulerit. i. habuerit:

f ¶ Instrumenta. in q. bus cōtineat m̄ionem inter ticiū z ber. eē d. ciuz: h. iij

m ¶ Ruptum. arrogati one vel agnatōe postbu mi: vt. §. qui. mo. testa. in fir. i. Rñ. z nota q. nō est p. oia idē q. rūpitur ac si factū esset cū p̄mo casu s. q. rūpitur legatū: vt ex codicillis non valeat: vt C. de codi. l. i. scōo sic: vt §. de fideicō. he. §. p̄rete rea: z. ff. de iur. codicil. si qui tñ. in fi. i. Rñ. et i. l. ab intestato: et. §. ti. i. §. non tñ.

n ¶ Irritūe. vt per capi. dimi. testatoris: vt. §. q. b. mo. tes. infir. §. non tamē. z facit. ff. de verbo. signi. intestatus.

o ¶ Factus est. sūt z alij duo modi: vt per quere lā vel per cōtratabulas testamento recto: vt. C. de colla. vt liberis.

p ¶ Intestato. i. De reditas intestati p̄mo p̄tinet ad suū heredem. Et ille d. suus heres qui est in potestate defuncti tpe mortis eius: siue fuerit d. liberis naturalibus et le gitimis: siue de legitimis tñ: siue legitimatis per

et dote datā esse: que instrumēta dotalia vel nuptialia dicuntur: et sine his duobus. s. scriptura et dote dixit. **¶** Nō valere matrimonium: qz lex plerumqz de his dicit tali casu: vt hic. **z. s. de nup. s. non alias:** vt. ff. de re. iu. nup. nos dicimus valere matrimonium: vt. C. de nup. si vicinus: **z. i. aut. d. nup. s. nuptias. col. iij.** sed nō fieri liberos legitimos: vt in aut. de triē. **z. se. s. si. col. iij.**

a ¶ Prestiterūt. s. pūmī. nā et ob hoc retinet qdā pū cōcubinas: vt expe- riantur an ex eis possint filios hēre vt postea acci- piāt eas in vxoēs vel re- pellātur: qd scilicet vt re- pellātur i vxoē phibitū est: vt in aut. q. mo. na. ef. le. s. qm. col. vij.

b ¶ Censum. q. d. nō so- lū si nascatur postea **z** vi- uant cū pūmīs: siue non nascatur aliqui: siue etiā si nascatur **z** moriant: vt C. d. na. li. nup. **z** nota qz si etiā legitimos habent ex vxoē quondā: tñ hec valēt **z** siue ex libera si- ue ex libera siue serua quā postea manumise- rit: **z** invxoē duxerit hec seruantur: vt in aut. d. incest. nup. s. si. **z** in aut. d. trien. **z** se. s. si. **z** in aut. de filijs ante do. instrumē- ta natis p totū titulum.

his qui postea nati sunt occasio- nē legitimī nominis prestiterūt. qd obtinere censuimus: **z** si nō p- gēiti fuerit post dotale instrumē- tum cōfectum liberi: vel etiā na- ti ab hac luce fuerunt subtracti.

¶ Ita dñū tñ nepos neptisue p- nepos p neptisue suorū hīdū nu- mero sunt: si pcedens psona desie- rit i potestate parentis esse: siue morte id acciderit: siue alia rōne veluti emācipatione. **¶** Nā si p id tempus quo qd morit filius i po- testate eius esset nepos ex eo su- us heres esse non potest: idqz i ce- teris deinceps liberorū personis dictum eē intelligim. **¶** Posthumū quocqz q si viuo parēte nati essent in potestate eius futuri foret: sui hīdes sunt. **¶** Sui aut hīdes sūt et ignorātes: s. s. furiosi sint ber- des sui pnt existē: qz qd ex cāis

¶ Ita dñū. **¶** Ad

hoc vt nepos **z** alij vltiores liberi in potestate sui heredis sint requiri- tur qz alij non pcedat eos in gradu. h. d. **¶** Aret.

c ¶ Desierit. sed nunqd fili? pcedit nepotē ex altero filio vno gradu: vt. j. de gra. cog. s. pūo gradu: **z** s. ij. tñ non excludit: vt. j. e. s. cū fili? **¶** R. nō videtur pcedere cū sui pīs locū obtineat: vt in dicto. s. pūo.

d ¶ Emācipatione. vel capitis diminutione maria vlt media nō aut capti- uitate: vt. s. qui. mo. ius pa. po. sol. s. si ab hostib? **z** ff. e. l. i. s. si filius.

e ¶ Nā si p id tps. s. j. e. s. cū aut qritur. in pūm. So. vt. j. ti. i. s. pri.

f ¶ Quis. veluti auus.

g ¶ Eius. scz auī.

h ¶ Ex eo. s. auo.

i ¶ Personis. cū aut oēs liberi appellent s. post trinepotē iproprie: vt ff. de gradib? l. i. iuriscōsul? s. parētes: **z** ff. de ver. sig. l. i. liberoz.

l ¶ Posthumū. heredes. cū habeātur pro natis quoties de eoz cōmo- dis queritur: vt. ff. de sta. ho. qui in vtero **z** nota qz posthum? d: pprie qui post humatōem pīs nascit. **z** d: etiā iproprie ille qui facto testō na- scit: vt. ff. de ius. rup. tel. l. iij. s. i.

¶ Sui aut. **¶** Sui heres statim post mortē parētis efficitur he- res etiā ignorās: s. sit pupillus vel furiosus et siue aucte sui administra- toris. h. d. **¶** Aret.

l ¶ Ignorantes. **z** inuiti. **z** statim s. iure pretorio abstinere possint: vt. s. de here. quali. **z** dis. s. sui: **z** ff. si quis om. cā tel. l. i. s. qui sub.

m ¶ Heredes. s. sui. alias etiā nō nisi per curatōrē fm quosdā: vt. C. de ra. furi. l. i. s. tali itaqz.

n ¶ Acquiri pōt. sic. ff. de actio. **z** oblig. l. si a furioso: **z** ff. si cer. pe. l. si a furioso.

o ¶ Quasi. hec ideo qz in corpālibus d: pprie cōtinuatio: s. dñū ē in corpāle. hoc reprobo: qz **z** possessio ē res icorpālis: **z** tñ vna cū alia cō- tinuat: vt. ff. de acq. pos. pōp. s. pterea: **z** s. an dotis: **z** s. si ius: **z** s.

sed et legata: **z** s. penul. dic ergo improprie fieri cōtinuatiōne: qz inter diuersa non eadē fieri debet: sed pater **z** fili? vñ. fictio- ne iuris sunt: vt. C. de impu. et alijs sub. l. si. s. si.

p ¶ In pupillis. alias si est hereditas extranei **z** nō pīs: tuto- ris auctoritas et pupilli act? necessari? est: nisi sit infans: quo- casu sufficit tu- tor: vt. C. de iure deli. pōm: **z** l. si infati. s. parē- te: **z** ff. de tu. et cu. da. ab his. l. impuberi.

ignorātib? acqrit nobis: ex his cāis **z** furiosis acqrit pōt: **z** statiz morte pent? quasi? cōtinuat dñū: **z** nō nec tutoris aucte op? est i pu- pillis: cū et ignorātib? acqrit su- is hīdibus hereditas: nec curato- ris assensu acqrit furioso: s. ipso iure. **¶** Interdū aut s. i. pte pa- renz mortē tpe suus hīs nō fuit: tñ suus heres penti efficitur: velu- ti si ab hostib? quis reuersus fue- rit post mortē pīs sui. **¶** Ius aut postliminiū hoc facit. **¶** Per cōtra- rium autē hoc euenit: vt licz quis in familia defuncti sit mortis tē- pore: tamen suus heres non fiat: veluti si post mortē suā p iudi- cat? fuerit perduellionis reus ac per hoc memoria? er? dānata? fue- rit: suū enī heredē habere nō pōt: cū filio? et succedit: s. pōt? dici ipso iure esse suū heredē: s. desinere.

¶ Interdū

¶ Reueri? ab hostibus fictioe postliminiū effi- citur s. hīs et si reuersus fuerit post mortē pū. s. sitestator per duellū dānā? fu- erit hīs suū de- finit. h. d. **¶** Aret.

¶ Interdū. sic ff. de suis. **z** leg. l. i. s. interdū.

¶ Suū. ff. de tel. lex cor. i. si. s. so. ibi ille q fuit cap- tus nō fuit re- uersus: s. hic sic.

¶ Postlimi- niū. qd fingit est s. in ciuitate su-

isse: vt. s. qui. mo. ius pa. po. sol. s. si ab hostibus.

t ¶ Post mortē. nō. qdā delicta trāsire s. heredē non etiā lit. ore. vt lese maiestati i duob? casib? qñ qd s. pūcipē vlt rēpu. su- it molit? al? s. vt. ff. ad. l. i. u. ma. l. si. **z** his duob? casib? h tñ loq- tē de residuis **z** peculat? **z** repetitāriū: vt. ff. ad. l. i. u. l. repeti- da. l. si. **¶** Itē apostatā? vt. C. d. apo. l. i. **z** l. apostatāz. i. si. qdā ē tñ trāsire litē? ptes. vt oia alia publica: vt. ff. d. ac. ex iudicio rī. alia ptestata lite trāsire: al? nō: vt oia pūuata dīctā: vt. C. de delic. defunc. l. i. **z** j. de ppe. **z** tēpo. acti. s. nō autē.

u ¶ Perduelliois. i. d. pduelliois: qz pduelliois erat certamē si aliqz cris h? dicebat rē? aliqz i ips pūcipē vlt rēpublicā su- issz molit? s. s. **z** pū. **z** pū. dīci h **z** defedi: qz **z** s. iura romana vlt posse fieri debē pugna: **z** sit aliq ar. vt. ff. ad. l. ac. q ac. s. siqz i colluc. **z** ff. d. re. u. pmodū: **z** ff. d. his q no. ifa. athletas: **z** C. d. athlet. l. i. **z** ff. d. excusa. tu. l. athlete. i. pū. C. q res pī. ob. po- spez: **z** ff. de dōa. dōatōes. in si. his eiz legib? hētur mēto de tali pugna q nō fieret nisi d iure eēt. vlt dic pduelliois. i. hō- stis cris. nā pduelles hostes dñr: vt. ff. de s. sig. qd nos.

¶ Memoria. nā tpe cū sit mortu? nō pōt dānari nisi a deo vt. ff. que snie sine ap. re. l. penul.

a ¶ Dānata. h. s. mō. pūicio s. ipiuz lucū fecisse: **z** ideo bōi fisci i ferri. nā p h mēdia dānā? **z** infamia qdā dñct? afficit: vt. s. qui manu. nō pos. s. i. **z** ex tpe cōmissi delicti alienatōes ab eo facere nō valebunt: vt. C. ad. l. i. u. l. ma. l. pe. in si. **z** ff. d. do. l. donatōes. s. si. **¶** b ¶

¶ Dōt dici. s. veri? **¶** c ¶

¶ Desinere. s. lata suā. nā nō facit ipso iure desinere hē. suū eē tale delictū.

¶ Cū fili? **¶** Nepos ex filio p mortuo succedit cū alio fi- lio veniēte: qz assumit locū pīs sui: et iō succedit cūz patris **z** filijs patris in stirpes **z** nō in capita. h. d. **¶** Aret.

a ¶ Et alio filio. scilicet ex filia: vt. j. e. s. itē venustas: z. j. eo. s. di
b ¶ Equū. vt in aut. q. mo. na. effi. sui. s. ergo. col. ix. iiii.
¶ Locat. idē est et si p. bo. pos. vocent: vt. ff. de sta. l. i. s. vo
cant. s. s. ff. de contrata. l. iij. s. i. So. nō ē strata: q̄ ibi pcedit si
lius: q̄ p̄is loco ē adoptat⁹ ad nepotē: vt. s. s. ita denum.

d ¶ In stirpes. j.
e. ri. s. h. ē addē
fili. i. s. s. Sol. vt
ibi.

e ¶ Et altero. sic
j. e. s. si. ff. de
iosti. testa. pap.
s. p̄inde si ex
duob⁹. sic z. C.
de suis z. legit. l.
nepotes.

f ¶ Tres filijs. p̄
mortuis.

g ¶ Et altero. s.
nepote.

h ¶ Cū autē:
¶ Cōdito testō

q̄d postea desti
tuit ille d̄r p̄p̄in
q̄o: et si nascat⁹
post mortē illius
de cui⁹ hēditate
agitur: d̄mō fu
erit concept⁹ in
vita ei⁹. b. d. Ar.
¶ Cū autē. eo
diligenter nota
to qui sunt sui he
redes: nunc nota
quo tempore q̄
rendus ē quis su
us heres sit.

i ¶ Certum ē. s.
e. s. ita denū. s.
so. vt ibi dicit.

k ¶ Sine testō.
quod p̄tigit. vij.
modis: vt. s. eo.
in p̄m. dicitur.

l ¶ Accidit. s. vt
videatur quis si
ne testamento d̄
cessisse.

m ¶ Mortuo. s.
exheredato.

n ¶ Non potuit.
morte p̄ueni⁹:

vt. s. eo. s. ita denum.

o ¶ Solus. s. suus heres.

p ¶ Certum est. scilicet nepotem suum heredem esse: cū null⁹ p̄
cedat eum: vt. s. e. s. i.

q ¶ Mortuo. ante q̄ adeatur ex testamento hereditas. unde
constat non transmitti ad filium de inofficioso querelā: immo
etiam ea adita non transmittatur olim. sed hodie contra: vt
C. de inof. testamen. sancimus. alias. l. si quis filium. s. si.

r ¶ Testō. s. ab herede qui non vult adire.

s ¶ Tetigit. nec enim fuit proximus cognatus ei scilicet auo vi

¶ Cum filius filiane z ex altero
filio nepos neptisue existant: pa
riter ad hereditatem aui vocan
tur: nec qui gradu proximior est
vltiorē excludit. Equum enī
ēē videtur nepotes neptesq̄ i pa
tris sui locum succedere: pari rōe
z si nepos neptisq̄ ex filio sit: et
ex nepote p̄nepos p̄oneptisue: si
inul vocantur. Et quia placuit
nepotes neptesue: item p̄onepo
tes p̄oneptesue in parētis sui lo
cū succedere: cōueniens ēē visum
ē: non in capita: s; in stirpes bere
ditatē diuidi: vt filius partem di
midiam hēditatis habeat: z ex al
tero filio duo pluresue nepotes
alterā diuidiam. Itēz si ex duo
bus filijs nepotes neptesue exi
stant: ex altero vn⁹ forte aut duo
ex altero tres aut quattuor: ad
vnum aut duos diuidia p̄s pri
neat: ad tres vel ad quattuor al
tera diuidia. ¶ Cū autē q̄ritur
an quis h̄s suus existere potest:
eo tpe q̄rendum est: quo certum
est aliquē sine testō decessisse: q̄d
accidit testamento destituto.
¶ Hac ratione si filius exheredat⁹
fuerit: z extraneus heres institu
tus ē: z filio mortuo postea cer
tū fuerit h̄dem institutū ex testa
mēto nō fieri heredem: aut q̄z no
luit ēē heres: aut q̄z nō potuit ne
pos auo suo heres existere: quia
quo tempore certum ē intestatus
decessisse patremfamilias: solus

uo: quo viuo nundum animal erat: vt. ff. unde cog. l. i. s. si quis p̄orij
mus. Sed nunquid hodie per autem. succedit: vt in autem. de here. que
ab intesta. s. i. col. ix. ¶ Dicit q̄ si quia naturalis causa nū spectat
tur. ¶ So. contra. q̄: nec de iure p̄torio: quo causa naturalis ispiciebat
admittebatur vt sequitur: vt. j. e. s. emancipati: z. ff. de suis z. legit. l. tici
us: z. l. pe.

inuenitur nepos: z hoc certus ē.
z licet post mortē aui nat⁹ sit: tñ
auo viuo conceptus mortuo pa
tre ei⁹: posteaq̄ deserto aui testō
su⁹ heres efficitur. Plane si et cō
ceptus z nat⁹ fuerit post mortē
aui mortuo p̄e suo deserto q̄z a
ui postea testō su⁹ heres auo non
existeret: q̄z nullo iure cognatōnis
patrē sui p̄is tetigit. Sed nec il
le est inter liberos aui quē fillus
emācipat⁹ adoptauerat. ¶ Hi autē
cum non sint sui q̄trum ad heredi
tatem liberi: neq̄ bonoz possessi
onem petere p̄nt: quasi primī co
gnati. hec d̄ suis h̄dib⁹. ¶ Emā
cipati autē liberi iure ciuili nihil
iuris habent. neq̄ enī sui h̄des
sunt: q̄z in p̄tate deserunt paren
tis ēē: neq̄ villo alio iure p. l. xij.
tabularum vocantur: sed p̄tor
naturali eq̄tate mor⁹ dat eis bo
norum possessionem vnde liberi:
p̄inde ac si in p̄tate parentis tpe
mortis fuissent: siue soli sint: siue
cū suis h̄dibus concurrāt. Ita
q̄z duob⁹ liberis extantibus: emā
cipato vn⁹z eo q̄ tpe mortis i po
testate p̄ntis sui fuerit: sane is q̄
dē q̄ in p̄tate p̄ntis fuerit. sol⁹ in
re ciuili heres est: z sol⁹ suus h̄s.
s; cū emācipat⁹ b̄nficio p̄oris in
p̄tē admittit: euenit vt su⁹ h̄s p̄
p̄tē heres fiat. ¶ At h̄i q̄ emanci
pati a parēte in adoptōem se de
derūt: nō admittunt ad bona na
turalis p̄is quasi liberi: si mō

test venire etiam de iure p̄torio ad hēditatē patris naturalis: nisi an
te mortē suam fuerit emancipatus ab arrogatore. Si vero emācipa
retur post mortē naturalis haberetur vt extrane⁹ quo ad hereditates
vtriusq̄. b. d. Arēti.

e ¶ At h̄i. s. vocantur emancipati: s; non oēs: z h̄ sequitur. At h̄i zc.

f ¶ Adoptōem. i. arrogationem.

g ¶ Ad admittunt. ff. de sta. l. iij. s. si q̄s filio. strata. sol. ibi n̄ valuit a
doptō s; So. s; h̄ valuit. vt distigue an d̄ extraneo: vt h̄. an d̄ i adoptō
ne nepos ex filio emācipato p̄i eiusdē: vt ibi. ar. s. d̄ adop. s. s; hodie.
itē. C. d̄ adop. l. pe s; s; q̄dē. q̄ ē s. so. illā itelligit: vt. j. e. s. admonēdi.

t ¶ Hi autē. concepti z na
ti post mortē aui.

u ¶ Cognati. i. tāq̄ agna
ti. nam agnati sunt: p̄ori
mores q̄ cognati. nūq̄d
ergo tertio ordine iter co
gnatos vocantur: ¶ Rñ.
¶ D. q̄ sic: vt. ff. e. l. i. in fi.
¶ So. contra. quia ibi d̄ cō
ceptis p̄ius natis postea
loquitur. secus si postea
conciuntur z nascuntur:
vt hic z ff. de iniusto. ru.
testa. si quis filio. s. non
fuisse.

¶ Emancipati.

¶ Emancipatus de iure
ciuili incognitus ad suc
cessionem parentis nō ve
nit. p̄toris tamen bene
ficio per bonorum posses
sionem vnde liberi perin
de admittitur: ac si in ei⁹
potestate mansisset. b. di
cit. Arēti.

r ¶ Emancipati. quia bo
na rō: vt. s. d̄ h̄. q̄li. z ois.
s. sui. z. s. e. s. i. ibi. si nau
tem zc.

a ¶ Ello iure. scilicet neq̄
vt patroni: neq̄ vt agna
ti quos vocat lex. xij. ta
bula. vt. j. n. i. in p̄m. i. et
j. de suc. li. in p̄i. aliō. eō.
vt. j. ti. i. s. si.

b ¶ Soli sint. scilicet emā
cipati.

c ¶ Heredibus. scilicet cū
alijs qui remanserunt in
potestate.

d ¶ Dimidia. vt. ff. de x.
fig. nomen filiarū. s. por
tionis.

¶ At h̄i qui. ¶ Fili
us emancipatus postea
arrogatus ab alio nō po

a Cum is. s. pater naturalis.

b Cuius. eo. s. patre naturali.

c Ab ipso. s. patre naturali.

d Fuisse. ut. s. de exhere. li. s. emancipatos.

e Extraneos. si aut morte prius adoptiu facti essent iuris sui: durat

agnatiois ius inter eos. i.

inter adoptiuu z natura

le filiu adoptiuu no emaci

patu ut sibi succedat: ut

ff. de gra. co. filiu natale:

z. ff. vii cog. l. i. s. cognato

nis: z d adop. l. asp. d.

Itz z ipsi adoptiuo pri

succedut: ut. j. eo. s. s. ea.

f Adoptiu. post eman

cipatoz no prius: ut. s. e.

s. nec interest.

g Et. i. naturalis prius.

h Ad agnatos. na si no

emacipat: certu e q filij

no succedut naturali pri:

z ita agnati succedut: ut

s. pri. z. ff. vii lib. l. i. si at

emaciparet succederet: si

lij: ut. s. pri. s. z sic in ei

ptate eet ad quem bona

natural prius ptinet: qd e

absurdu z regulu iur:

ut hic z. ff. de here. insti. l.

illa institutio.

i Minus ergo.

j Fili legitimus z natu

ralis vocatur ad bona pa

tris naturalis beneficio

pretoris. Sed filius ado

prius emancipat nullo

modo potest admitti ad

bona patris adoptiu. h. d.

Arcti.

k Iuris. quia naturales

emancipati iure pretorio

vocantur: sed adoptiu

emancipati non: ut. s. p

ri. s. ergo zc.

l Naturales. id est legi

timi.

m Emancipati. ab ado

priuo patre.

n Adiuuantur. nisi sint

de suis: quia auus adoptauit nepotem in filium z postea emacipauit:

ut. ff. ad tertu. l. ij. s. adoptiu.

o Ratio. id est emancipatio que iure ciuili est: ut. ff. de reg. iur. act.

p Non potest. sic. s. de legiti. agna. tu. s. fina. sic. ff. de regu. iur. ni

bul tam.

q Emancipati. ab adoptiuo patre z post mortem naturalem: ut. s.

s. post mortem.

r Esse. no. q si emancipetur filius vel filia vel deinceps no sunt sui

heredes: non tn desinunt ee filij vel filie.

s Eadem. q obseruatur in bo. pos. unde liberi. z in contratabulas bo

no. possessio seruatur.

t Instituti. his enim institutis non datur hec bono. pos. nam si pre

teritus rumpat testa mentum: z huic scilicet instituto via aperitur: z h

est quod dicitur. nisi preteritus committat edictum: ut. ff. de contratab.

cū is^a moreret^r i adoptiua familiā
sint. nā viuo^b eo emācipati ab ado
ptiuo p^re p^ride admittit^r ad bona
naturalis p^ris ac si emācipati ab
ipso patre eēnt: nec vnqⁱ i adopti
ua familiā fuissent: z p^ruenienter
qd ad adoptiuū patrē p^rerūz: ex
traneoz^c loco eēicipiunt. Post
mortēz nō naturalis patris emā
cipati ab adoptiuo patre: z q^ruz
ad hūc adoptiuū p^res p^rerūz eē
extraneoz^c loco fiunt: z q^ru ad
naturalis patris bona p^rerūz: ni
hilomagis liberoz^c gradu nāciscā
tur. qd ideo placuit sic: qz iniquū
erat esse in potestate patris ado
ptiu^f ad quos bōa naturalis pa
tris p^rerūz: vtrū ad liberos ei^g
an ad agnatos^b. I Minus ergo
iuris^k habent adoptiuū filij q^r na
turales. nāq^r naturales^k emācipa
ti bñficio p^roris gradu liberoz^c
retināt: lz iure ciuili p^radāt. Adop
tiuū nō emācipatiⁱ z iure ciuili p^r
dūt gradu liberoz^c: z a p^rore nō
adiuuat^m: z recte. nā alia. n. iura
ciuili rōⁿ p^rimere nō pōr^r: nec qz d
sinūt sui bñdes eē: p^rnt desinere fi
lij filieue at nepotes neptēue eē.
Adoptiuū nō emācipati^p extrane
oz^c loco icipiūt eē^q: qz ius nomen
q^r filij filieue qd per adoptionem
consecuti sunt: alia ciuili ratione
id est emācipatōe p^rdunt. Eadez^r

l. iij. s. si quis ex liberis. si autem preteritus nolit vti postq se
mel agnouit institutus habet contratab. iure suo secundū ta.
quod est mirabile: nec expectat preteritum: ut. ff. de contratab.
l. si post. s. si. z de le. i. nonnūq.

t I Porter. scilicet masculi nominatiū femine inter ceteros:
ut. s. de exhere. li
be. s. i.

hec obseruatur z i ea bonoz^c pos
sessione quā p^rtratabulas testi pa
rēris liberis p^rerūz. i. nec heredi
bus institutis^u: neq^r vt oz^c exhere
dat^r p^ror pollicet. Nam eos qdē
q^r i potestate^r parentis tōpore fu
erūt: z emācipatos vocat p^retoz
ad eandē bonoz^c possessionem.
Eos nō qui in adoptiua familiā
fuerūt per hoc tēpus quo natura
lis parēs moreretur repellit^r Itē
adoptiuos liberos emācipatos
ab adoptiuo patre: sicut ab inte
stato: ita longe min^u contratabu
las testamēti ad bona eius nō ad
mittit: qz desinūt in numero libe
roz^c eē. I Admonendi^r tamen su
mus eos qui i adoptiua familiā
sunt: quine post mortē naturalis
parētis ab adoptiuo patre emā
cipati fuerūt: itestato parente na
turali mortuo: licet ea parte edi
cti qua liberi ad bonoz^c pos
sessionem vocantur: non admitt
tantur. Alia tamen parte vocari
id est qua cognati defuncti vocā
tur: ex qua parte ita admittūtur:
si neq^r sui heredes liberi: neq^r e
mancipatiⁱ obstant: neq^r agna
tus quidē vllus interueniat. An
te enim p^retoz liberos vocat taz
suos heredes q^r emācipatos: de
inde legitimoz^c heredes: deinde
proximos^c cognatos. I Sed^g

u I Exhereda
tis. cuz ergo ma
tris preteritio p
exheredatōe ha
beatur: ut. s. de
exhe. li. s. vl. ces
sat ibi contrata
bo. pos. ut. ff. de
contratab. illud.
s. ad testa.

r I In potesta
te. emancipatis
committentibus
edictum: non ali
as secūdu mar.
ut. ff. de contra
tabu. l. iij. s. si q
ex li. Sed Jo.
contra. nam nul
lum dicerz pos
sunt: z contrata
bu. suo iure ha
bent: ut. ff. de le.
i. l. si duo: z. C. d
li. p^re. maximū.
Accur.

a I Repellit. scilicet
licet p^retoz repel
lit: nisi sint insti
tuti z eis comit
tatur edictum: ut
ff. de contratab.
non putant. s. i
adoptione: z. s.
ut autem. Item
contra. ff. de con
tratabu. l. iij. s.
si quis filio. So
luitur ut. s. eo. s.
at bi. Accur.

s I Admo
nendi. I Itz si

lius emancipat^r adoptat^r nō possit venire ad bona p^ris natu
ralis p^r vn liberi vel vn agnati: venit tn p^r vn cognati. h. d. Ar.

b I Admonedi. lz hos duos qui sequuntur non admiserim d iu
re ciuili: ut. s. e. s. at bi. tn zc.

c I Ad bo. possessio. s. vn liberi:

d I Emācipati. q sunt sui p^r p^retozem: ut. s. e. s. emancipati.

e I Legitimos. i. agnatos: ut ti. i. i. Rñ.

f I Proximos. sic. ff. si ta. re. l. i. sic. ff. si qz oz. i bo. pos. fuer. l. i.

g I Sed ea omnia. I Adoptatus ab extraneo hodie non
transit in potestatem suam: z ideo neq^r querela neq^r contrata
bula licet ab intestato succedat: sed quo ad patrem natura
lem vetera iura seruantur: nisi fuerit adoptatus ab ascendēte
naturali. h. d. Arcti.

s I Sed oia. q. s. e. s. at bi. dicta sunt: z. s. pr. s.

a ¶ Aliqua. q. d. q̄dam correximus: q̄dā retinui.

b ¶ Conlōne. vt. C. de adop. l. pe.

c ¶ Naturalib. et legitimis. Accur.

d ¶ Nonnullos. i. aliquos. Accur.

e ¶ Ad neutrius. vt. s. e. s. at h. Accur.

f ¶ Vocabāt. hic idē vt ēt ptingē hodie i casu quē hēm. j. s. nra au rē. C. de adop. l. pe. s. s. hoc. s. dic q̄ au' adopras tenet ei relinqre q̄rā: vt filio arrogato: vt. j. e. s. no stra. ibi. quemad modū zc.

g ¶ Cōstōem. s. predictā.

h ¶ P̄māssit. nūqd ergo p̄mā sit: rñ. imo p̄mā sit: vt. j. de adop. s. s. hodie. s. hoc dicit referēdo se ad factū. q. d. ac si de iure z de facto in ei' familia p̄māssit.

i ¶ Zimō. nūqd euz in ius vocabit sine venia: Itē nūqd alimēta tali filio dare tenet: Itē. non p̄ hanc lram: vt s. de adop. s. sed hodie. Itē. dicit s.

k ¶ Ab intestato. i. simul cū alijs naturalib. vt. C. d. suis z le. si tes. tñ succedit alijs p̄ sanguineis sui patris adoptiui: vt. C. de adop. l. pe. s. si q̄dē. i. si.

l ¶ Ab eo. s. z a adoptiuo patre.

m ¶ Iure civili. q̄ nō est in p̄tāte sua.

n ¶ Itē p̄torio: q̄ nō ē emancipat' ab eo: vt. s. d. ex hē. l. i. p̄. z. s. e. m̄cipatō: z. s. si.

o ¶ Inofficiōs. s. de inof. testa. s. s. tā autem. So. illa intelli gūt fm distinctiōz huius. s. vt ibi dī.

p ¶ Cōsulō. qd nō hēm: s. dicebat q̄ tres iuuenes arrogati deferēbāt vt om̄i eligerēt: quo casu magna erat h' solēnitas. vñ ex p̄tōe diui p̄ij quartā ei dabat arrogator: qd hodie s. ē i vltimo idē h' cāu vt. z al. vt h' z. C. de adop. l. pe. s. qd aūt.

z ea oia quidem antiq̄tati placue runt. Aliquaz' autem emendatio nem a nostra constitutione' acce perunt: quaz' super his personis cōposuimus: que a patribus su is naturalibus' in adoptionem alijs dantur. Inuenimus eteniz nonnullos' casus in quibus filij z naturalū parentum successio nem propter adoptionem amitte bant: z adoptione facile per emā cipationem soluta: ad neutrius' partis successiones vocabatur'. Hoc solito more corrigentes: cō stitutionem' scripsimus: per quā diffiniuimus quando parens na turalis filium suum adoptandū alij dederit: itēgra omnia iura ita seruari: atq; si in patris natura lis potestate permāssit: nec pe nitus adoprio fuerit subsecuta: nisi in hoc rātummodo' casu pos sit ab intestato' ad patris adopti ui venire successione. Testamen to aut: z ab eo facto: neq; iure ci uili' neq; p̄torio' ex hereditate eius aliquid persequi potest: ne q; contra tabulas bonorum pos sessione agnita: neq; inofficiōs' querela instituta: cum nec necessi tas patri adoptiuo imponatur: vel eum beredez instituere: vel ex hereditate eū facere: vtpote nul lo vinculo naturali copulatum: neq; si ex sabiniāo senatuscō' ex tribus maribus fuerit adopta tus. Nam et huiusmodi casu ne q; quarta ei seruatur: nec vlla a ctio ad eius' persecutionem ei cō petit. In nostra' autem constitu tione exceptus est is quē parēs'

q ¶ Ad eius. s. quarte.

r ¶ Nostra p̄tōe. vt. C. de adop. l. pe. s. si vero pater.

s ¶ Parens. hoc in infinitum accipe: vt. ff. de gra. l. iur. cōsul. s. parētes.

t ¶ Seruauim'. vt siue loco filij habeat siue nepotis adoptet ac si vere naturalis eēt. i. filio p̄cedere nepotē: vt. C. de adop. l. pe. s. qd at i filio.

u ¶ Quēadmodū. q. d. sic trāsit vt i h' cāu q̄ seq̄.

v ¶ Itē vetustas. ¶ Oli nepos ex filia vñ p̄nepos ex p̄nepote vocabant' ad hēditatē. Demū post a/ gnatos: s. ex aliqb' p̄tōi bus vocabatur cum diuini tione tercie pris simul cū alijs descēdētib': quaz' p̄tē ēt minuebant agnati trāsuerfales. hodie nō ē se cus. Et isti tales descēdē tes succedūt i stirpes: nō in capita. h. d. vñ s. i. sines. Areti.

x ¶ Itē vetustas. correxi mus ius antiquū circa li beros p̄imi grad' natu rales siue adoptiuos: nē circa vltiores.

a ¶ Solos. in hoc male.

b ¶ P̄ponebat. hoc bñ.

c ¶ Nepotes vocabat. sci licet vetustas: non ciuili s iuris auctoritas: vt. s. sed p̄torio: vt. j. titu. i. s. sed quia.

d ¶ Materni. scilicet mo riente masculo de cuius bonis agitur: vt. j. s. pro ximo.

e ¶ Diui autem p̄inci pes: vt. C. de suis z legi ti. si defunctus: z. C. de colla. l. illam.

f ¶ Donauerunt. scilicet p̄incipes: sed non idem commodum: vt sequi tur.

g ¶ Suffragijs. i. l. xij. ta bularum.

h ¶ Mununtur. Nota duas rōes vincere vñaz: vt. s. de adopt. s. sed hodie. in fi. s.

i ¶ Dixim'. s. nullo modo nisi tertio ordine succede ret: vt. s. p̄ri. s.

l ¶ Paulo. nota paruz d' tertia p̄tē totius rei dici. sic in autem. de ex h. z in

tro. reis. s. sancim'.

l ¶ Existimauerunt. s. p̄incipes.

m ¶ Mortua sit. nota duos casus. si enim moritur femina: nepotes vel neptes ex masculis vñ feminis in nihilū oli nisi post agnatos: hodie euz diminitōe succedunt tercie partis. Si morit' mascul' : nepotes ex filia tñ vocent' cū diminitōe tercie pris: vt hic dicitur.

a **I**ij. tabular. qd de diminutioe hac tertie di corrigi p sequente. s. fm
mar. s. nos fm. b. dicim' sequente. s. loq in qda alia pre q debebatur a/
gnatis. s. quarta: non aut de hac tertia. sed per autem. dicim' de hac ter/
tia correctum. s. ut equaliter hodie veniant: ut in autem. de trien. z seq. s.
neqz illo.

b **I** Locat. s. s. eo. s. cum
filiis.

c **S**ed distoem. qua no
hemus. ut sequitur.

d **I** Constoe. ut. C. d suis
z leg. l. fi.

e **I** Transuersali linea. sic i
prin. aut. de non ali. s. cuz
igitur. circa fi.

f **I** Descendit. s. nepotib'
z pnepotib' ex filia.

g **I** Et tpa. ut i futuris ca
sibus tm valeat: ut. C. de
suis z legiti. l. xl. Accur.

h **I** Ita tm. hoc qd sequit
e referendu. s. ad. s. diui. fi
ad primum.

i **I** Statuit. s. e. s. cu filio.

k **I** Diminutioe. s. qre q
debeatur agnat: no ter/
tie q debebat patris: ut
s. pri. s. dixim'.

l **I** Silr beant. immo i ca
pita videtur diuidi: ut. j.
ti. i. s. hoc et addendu. i fi.
s. s. ibi de collateralibus:
hic de descendib' loqur.

m **I** De legitia agna
toz successioe. s. s. tit.
pri. dem e qliter succedat
sui heredes siue liberi.

n **I** qz post suos vocan
tur pmo agnati q cogna
ti: ut. j. e. s. fi. z. l. i. s. p' su
os. ff. d suis z legiti. io p'
titulu pcedete posuistit.

o **I** qz post agnatos suc
cedit cognati ponit po
stea de cognatis. Areti.

p **I** nemo.

q **I** Totus
iste titulu diuidi
tur i septē pres. Primo
qn admittit agnatō. Se
cūdo q ē agnat. Tertio v/
q ad quoru gradu agna
ti veniunt: z vsq ad quo
tas psonas femininas de
uoluat tā de iure verustis
simo d iure pzois q etiā
media iuris prudētia. xij.
ta. z tpe iustiniāi. Quar/
to q generi agnatoz ipa
tor addidit vnu cognatū. Qu ito q. l. xij. tab. prim' agnat' vocat: z q/
dicat prim'. Sexto q. l. xij. ta. prio repudiare sequēs nō admittēbat
hodie nō sic. Septimo q filij emancipati hēditas est legitia pti. Scō a
ibi. Sunt aut. Tertia ibi. Leterū. Quarta ibi. Hic etiam addendum.
Quita ibi. Si plures sunt. Sexta ibi. Placebat. Septima ibi. Ad

soli sint qui descendunt ex femi
neo sexu adentibus agnatos mi
nime vocabat. Et quemadmodū
lex. xij. tabular' filio mortuo ne
potes neptes vel pronepotes vel
proneptes in locuz patris sui ad
successionem aui sui vocabat: ita
et principalis dispositio in locuz
matris sue vel auie: eos cum iam
designata partis tertie diminiuti
one vocat. Sed nos cuz adhuc
dubitatio māebat inter agnatos
z inemoratos nepotes: quartaz
partez substantie defuncti agna
ti sibi vedicantibus ex cuiusdam
constitutionis auctoritate: mēo
ratam quidem constitutōne a no
stro codice segregauim': neqz in
seri eam ex theodosiano codice
nro concessim'. Nōstra autēz cō
stitutōe promulgata toti iuri ei'
derogatum est: z sancim' talibus
nepotibus ex filia: vel pronepoti
bus ex nepte: z deiceps superstiti
bus agnatis nullam partem mor
tui successionis sibi vendicare: ne
hi qui ex transuersali linea veniūt
poriores his habeat: q qui recto
iure descendunt. Quam consti
tutionez nostram obtinere secun
duz sui vigorez et tempora z nūc
sancimus: ita tamen ut quemad
modum inter filios z nepotes ex
filio antiquitas statuit: non i ca
pita sed in stirpes diuidi heredi
tatem. Similiter nos inter filios
z nepotes ex filia fieri distributi
onē iubemus: veluti inter omnes
nepotes vel neptes: z iter pnepo
tes z proneptes z alias deiceps p
sonas: ut vtraz pgenies matris

legitima. b. d. Qui sunt illi q ex linea masculina descendūt vl
et ex adoptione: dūmō sint in priori gradu. b. d. Areti.

m **I** nemo. et vn': ut. ff. de te. tu. si nemo.

n **I** Suis. s. ti. i. s. i.

o **I** pzois. s. ti. i. s. emancipari.

sue vel patris: auie vel aui portio
nem sine vlla diminutione conse
quatur: ut si forte vnus vel duo
ex vna parte: ex altera tres aut
quattuor extēt: vnus aut duo di
midiam: alteri tres aut quattuor
aliam dimidiam hereditatis ha
beant.

De legitima agnatorum successione.

Nemo "suis" hērs vel
eoz quos iter suos bere
des pzo' vel constitutio
nes' vocant extat: et q successioz
qquo modo amplectitur: tunc ex
lege. xij. tabularum ad agnatoz
primū pertinet hēditas. Sūt
autem agnati ut i primo quoqz li
bro tradidim': cognati p virilis
sexus psonas cognatione coniu
cti: quasi a patre cognati. Itaqz
ex eodem patre nati fratres: a
gnati sibi sunt: qui z consanguī
nei vocātur: nec requiritur an eti
as eadē matrē habuerit. Itē pa
trius fratris filio: z iuicem is il
li agnatus est. eodē numero sunt
fratres patruels id ē qui ex duo
bus fratribus procreati sunt: q
etiam consobrini vocantur: qua
ratione etiam ad plures gradus
agnationis peruenire poterim'.
Itē etiam qui post mo: tem pa
tris nascuntur: iura consanguī
nitatis nanciscuntur: nō tamen
omnibus simul agnatis dat' lex
hereditatez: sed his qui tunc pro
ximiori gradu sunt: cū certum ē
ceperit aliquēz itestati decessisse.
Per adoptionē quoqz agnatōis

proximior.

g **I** Ad tm. quis agnati vocent ad hēditatē: non tamen zc.

h **I** Dat lex. s. xij. tab. i **I** S3 bis. z oib' bis: ut. j. e. s. si ples

l **I** Tertū. qd ē et. l. facto testō qd emanauit: qd dic ut. j. s. p.

l **I** Quoqz. q. diat. non solum iure naturali pstituitur agnatō:

p **I** Costōes. s. s.

ti. i. s. qb' cōnu

merari: z. s. diui.

q **I** Extat. dico z

āplectat: nā bee

duo necāria sūt

r **I** Successioz.

defuncti.

s **I** Quoquo mo

do. s. ciuili vl' pzo

rio iure.

t **I** Agnati. capi

te nō minuit: ut

ff. e. capitis.

u **I** Proximior.

q primior ē de

functo. j. eo. s. si

plures. z. s. pri.

r **I** Agnati. sic ff

d le. tu. l. sūt aut.

a **I** Libro. ut. s.

d le. ag. tu. s. sūt.

b **I** Cognatōne.

cognatio ē gen'

agnatio spēs. vñ

q qz ē agnat' ē

cognat': s. nō cō

uertitur.

c **I** Itaqz cōsan

guinei. q si ex eo

dē sanguine nati.

ceteri agnati nō

dicūt d sanguinei:

ut. ff. de suis z le.

l. i. in prin.

d **I** Itē iuicē. s. si

li' fratris patruo.

e **I** Et et pzois

ni. iproprie: ut. j.

d gra. coa. s. iij.

f **I** Si danguita

ris. s. ad suos fra

tres pti' natos:

ad reliquos nō

agnatos agnatō

nis tm ius acqri

tur: ut. s. pri. di

xim'. z ē vep b

si viuēte eo. i. de

cui' hēditate agi

tur pcepti saltez

erat: ut. ff. de suis

z le. be. ric: z. ff.

vñ cog. l. i. s. si qd

sed etiam civilis: ut p adoptem. s. quamlibet iure isto: ut ff. de adoptio. l. i. z. s. de adop. in prin. sed hodie per eas tñ ex q trā sit in prāte arrogatoris: ut. s. e. n. i. s. nra aut. s. tñ licz nō fiat agnat. s. hodie: qz nō trāsit in prāte extranei arrogat. succedit tñ ab intestato pñ tñ: nō alijs pñs agnat. ut. C. d. adop. l. pe. s. siquidem.

a ¶ Naturales: z legitimos: nō tñ emancipatos: ut ff. de gra. cog. l. si filium.

b ¶ Jre si qz nō solū paf de quo dictum est.

c ¶ Suos heredes eē. i. agnosci tur alijs agnat. adoptat. z eis cognat. fit: ut. ff. de adop. qui i ado pñ.

d ¶ Ceterus.

¶ Feie z descē dētes ex eis hodie de iure civili admittūt cū oib. agnat. iter quos et admittūt descē dētes ex sororib. vterinis si i pñio gradu sunt. b. d. vltz ad. s. si plures. Areti.

d ¶ Ceterz. i. ceterz. ut alt. l. qd. xij. ta. deferebat hēditatē agnat. pñmiz: s. media iuris prudētia cuz diffictōe: z iō h dicit ceterz p s. i.

e ¶ Longissimo. i. gradu: ut. j. de succes. co. s. si.

f ¶ Feminas. a. gnatas.

g ¶ Ita placebat. nō. caute dic placet z si placet: ut. j. s. nos nō. z herat p mediaz iuris prudētia: nō p. l. xij. tab. ne qz p pñore: ut. j. e. s. z hoc qdes: z. s. media.

h ¶ Consanguinitat. i. agnatis.

i ¶ Eaz. i. feiaz.

l ¶ Tua. scilicet hereditas.

m ¶ Ad masculos. sic. s. n. i. s. item vetustas.

iuris cōsistit: veluti inter filios naturales^a z eos quos pater eorum adoptavit: nec dubium est quin improprie consanguinei appellātur. Jre^b si quis ex ceteris agnatis tuis: veluti frater aut patru^c aut deniqz is qui lōgiore gradu est adoptaverit aliquem: agnat^d inter suos^e heredes esse non dubitatur. ¶ Ceterum^f inter masculos quidem agnationis iure hereditas: etiam si longissimo^g gradu sit: vltro citroqz capitur. Ad feminas^h vero attinet: ita placebatⁱ: ut ipse consanguinitatis^j iure tantum capiant hereditatem: si sorores sint vltius non capiant. Masculi autem ad eaz^k hereditates etiam si longissimo gradu sint admittantur. Qua d^l causa fratris tui aut patru^m tui: filie vel amite tue hereditas ad te pñnebat: tuaⁿ vero ad illas nō pñnebat. Quod iō ita constitutum erat: quia comunodius videbatur ita iura constitui ut plerū^o qz hēditates ad masculos^p cōfluere. Sed^q quia sane iniquuz erat in vniuersuz eas quasi extraneas repellere: pñtor eas ad bonorum possessionem admittit: ea p^rte qua proximatis^s nomine bonorum possessionem pollicet^t: ex qua parte ita. s. admittūtur: si neqz agnatus vllus: nec proximior cognatus interueniat^u. Et hoc qdem^v lex. xij. tabularum vllō modo introduxit: sed simplicitate^w legibus amicam amplexa: simili^x mō omnes agnatos siue masculos siue feminas cuiuscunqz gradus ad similitudinem suorum in vicem ad successionem vocabat.

n ¶ Sed qz eas. i. agnatas feminas.

o ¶ Proximitatis. i. cognatis.

p ¶ Interueniat. nec aliquis suorum: ut. s. titu. i. s. admonendi. in fi. s.

q ¶ Quidem. que sunt. i. in. s. ceterum: z. s. sed quia dicta sunt.

r ¶ S. simplicitate. remota dñia agnatorum: ut inter masculos z feias: sic

Media aut iuris prudētia: que erat qdē lege. xij. tab. iunior^s: ipi ali aut. dispositōe añrior^t subtilitate quadā excogitata: pñfatas^u dñiam iducebat: z pñit^v eas^w a successionē agnatorum repellebat: oī^x alia successiōe icognita: donec pñtores paulatiz aspiratē iuris civilis^y corrigētes: siue qd deē adi plētes hūano pposito aliū ordi nem suis editis addiderunt: z cognatōis linea proximatis^z noie introducta: p bonoz possessionem eas adinuabāt: z pollicebāt his bonoz^{aa} possessiōz: q vñ cognati appellabāt^{ab}. Hos^{ac} vero legē. xij. ta. seqntes z ei^{ad} vestigia i hac pñe cōseruātes: laudam^{ae} qdē pñtores sue hūanitatē: nō tñ eos i plenū hūic cāe^{af} mederi inuenim^{ag}: quare^{ah} ete nī vno eodēqz gradu naturali cōcurrēte: z agnatōis titulis^{ai} tā in masculis qz i feis equa lāce cōstituris^{aj}: masculis qdem dabat^{ak} ad successiōem venire oīz agnatorum: ex agnatis at mulierib^{al} nullis pñitus nisi soli sorori ad agnatorum successiōem patebat adit^{am}. Ideo nos i plenū oīa reducentes: z ad ius. xij. tabula. eandem dispositionem exequentes: nostra^{an} constitutione sancimus omnes legitimas personas. i. per virilem sexuz descendentes: siue masculi ni generi siue feminini sint: simili^{ao} modo ad iura successionis legitime ab intestato vocari secūdu^{ap} sui gradus prerogatiuam: nec iō excludendas: quia consanguinitatis^{aq} iura sicut germane non habent. ¶ Hoc etiam^{ar} addendū nō stre cōstōni existimim^{as}: ut trāsferat^{at} vñ^{au} rātūmodo^{av} grad^{aw} a iur co

mus: ut. C. d. le. here. l. lex. xij. tabularū. s. i. z. s. in his.

q ¶ Tantummodo. id est non vltior: proximior tamen sit: ut ipse sorores vel fratres vterini vel vterine ut sequit^{ay}: ut. C. de legit. here. l. si. s. sed neqz.

s. d. fideicō. he. s. s. qz.

s ¶ Junior. z sic nota q l. xij. ta. ē vetustior qz media iuris prudētia z qz ius pñtorū.

t ¶ Anterior. i. dñtōe āte rior. j. scripta. q est. C. de legit. he. l. le. xij. tab.

u ¶ Prefatas. i. legē dictā: s. e. s. ceterū.

x ¶ Eas. agnatas feminas nisi sorores.

z ¶ Di. nā ordo cognatorū nō erat adhuc. vel dic ēt deficientibus agnatis: ipsi tñ nō vocabantur.

b ¶ Civilis. i. medic iuris prudētie: qd. i. civile dñ: ut. ff. de orig. iur. l. i. s. hec disputatio. Accur.

c ¶ His bonorum. i. mulierib^{ab} agnat. vltra sorores.

d ¶ Appellabatur. sic dicta: qz per eam cognati vocātur. Accur.

e ¶ Hos nō. hic iustitiaz nū loquitur.

f ¶ Cause. i. expulsiōni agnatorum.

g ¶ Quare etenim. bñ di co forte puidēdum agnatis feminis: quare ete nim zc.

h ¶ Titulis. id est nomini bus. Accur.

i ¶ Constitutis. id est ordinatis. Accur.

l ¶ Dabatur. i. concede batur. Accur.

l ¶ Adit. Certe non erat ratio iusta vel sufficiens: licet aliqua sit: ut. s. eo. s. ceterum. in fi.

m ¶ Nostra. cōstōne: ut C. de le. he. l. lege. xij. tab: Accur.

n ¶ Simili modo. id ē hic inde. vel dic ita femine ut mares.

o ¶ Consanguinitatis. id est licet nō sint sorores q germane vocāt^{ay}: qñ ex eo dē germine nate.

p ¶ Hoc etiaz existimauimus: ut. C. d. le. here. l. lex. xij. tabularū. s. i. z. s. in his.

a **I**n legitimam. s. agnatorum.
b **H**ermane. i. nate ex eodem patre et matre cum defuncto.
c **U**terine. i. nate ex eadem matre tñ.
d **D**einceps. i. vteriores: sue in gradu remotiores.
e **S**upstites. h. corrigi p autē. cessare. qz et cū his admittunt. Itē et in alio qd subiecit h. s. cor-
rigitur: qz in stirpes sit di-
uisio hodie: s. post hos fi-
lios fratru sit divisio in ca-
pita: vt in autē. de here.
q ab intest. de. s. reliquū.
col. ix. et in autē. vt fratru
filij. s. i. col. ix. Et dicit qd
dicit in autē. i. stirpes di-
uidi. verum est quādo cū
alijs. s. patris vocantur
nepotes: a. i. capita: vt h.
f **I**n capita. s. i. i. in fi.
s. So. ibi de descendētib.
loqz: h. de collat. lib. 2. Ac.
g **S**i plēs. **L**icet
sint plures agnati: tñ solus
primor in gradu vocat.
Et si plēs sint i. primor
gradu: oēs simul vocant.
h. d. Aret.
i **S**i plures sint. sic in
autē. de here. q ab intel.
s. si nō neq fratres. col.
ix. et ff. de suis et legitimis
here. l. ij. s. hereditas.
j **H**abet. h. corrigi vt
s. dicit. p autē. cessante.
k **P**roximus.
l **P**roxim' inspicit tpe
testi instituti qñ testm fa-
ciū ē: alij aut tpe mortis
testantis. h. d. Aret.
m **P**roxim' sic. s. i. i. s.
cū aut qritur. sic. s. eo. s.
non tñ.
n **T**unc. n. s. cum nō adi-
tur hēditas ex testō.
o **T**pe. i. post mortem.
p **P**lacebat. **O**li
nō erat loc' successorio edi-
cto in agnatis de persona
in psonam: sed solus d. or-
dine in ordinem: hodie ve-
ro est de persona in perso-
nā. h. d. Aret.
q **P**lacebat. s. ex. l. xij.
tabul.
r **I**n eo genere. s. iure
successionis.
s **N**on esse. id est succes-
sorium edictū inter agna-
tos locum non habet: scilicet
et de persona in perso-
nam: sed inter cognatos
sic. vt. j. sequitur: et ff. de suc. edic. l. i. s. quibus. sed de ordine in ordinem
sen de capite in caput sic: vt de liberis in agnatos: de agnatis in cognato-
ros: et post in virum et vxorem: vt sequitur: vt. ff. si ta. testamē. nul. ex. l.

i. i. Responso.
p **N**ihilominus. i. nō ideo magis.
q **S**ed nos. loquitur iustinian'.
r **P**roximus. i. in greco.
s **C**um satis. ratio prima.

qzqz itestatus decessisse intelli-
tur: q quidez aliquando lōgo tē-
pore declarat: i. q spacio tps ac-
cidit vt primore mortuo proxi-
mus esse incipit: q moriente testa-
tore non erat proximus. **P**la-
cebat "at i eo" genere percipiēda
rum hereditatum successiones nō
esse. i. vt quis proxim' qui scdm
ea que dixim' vocatur ad heredi-
tatem: aut spreuit hereditatē: aut
anteq adeat decesserit: nihilomi-
nis legitimo iure seqntes admit-
tuntur: quod itēz pretores ipse
cto iure corrigentes: nō in totum
sine adiniculo relinquebāt: sed ex
cognatorū ordine eos vocabant:
vt pote agnationis iure eis reclu-
so. Sed nos' nihil perfectissimo
iure deesse cupientes: nostra cōsti-
tutione sancimus: quā de iure pa-
tronatus hūanitate suggerente
protulimus successiones in agna-
torum hereditatibus non esse eis
deneganda: cum satis' absurdus
erat quod cognatis a pretore ap-
tus' est: hoc agnatis esse reclusus:
maximē cum in onere quidem tu-
relaz et primo gradu' deficiente
sequens succedit: et quod in one-
re obtinebat: non erat in lucro p-
missum. **A**d legitimam' au-
tem successionem' nihilomin' vo-
catur etiam parens' qui contra-
cta fiducia filius vel filiam: nepo-
tem vel neptem ac deinceps emā-
cipat: quod ex nostra constitutio-
ne omnino iducitur: vt emācipa-
tiones liberorū sp videantur qua-
si contracta fiducia fieri: cū apd
veteres nō ali' hoc obtinebat: nisi
specialiter contracta fiducia pa-
rens manumississet.

tuis mihi referuo. vel ē sic. emācipo te contracta fiducia.
f **D**anumississet. i. emancipasset. sic. ff. quando ac. de pe. est
an. l. i. s. alienatio.

t **A**ptum ē.
scilicet suc. edictū
de persona in p-
sonam.
u **D**axime. ra-
tio secunda.
x **B**radu. agna-
torum.
y **A**d le-
gitimā. **O**li
pater admittē-
batur ad legiti-
mam heredita-
tis filij emanci-
pati: si in eman-
cipatione fuerit
cōtracta fiducia:
Hodie vero pre-
sumitur contra-
cta in esse fiduci-
am. Hoc dicit.
Aretinus.
a **A**d legiti-
mam. Est enim
filius agnatus
patri proxim':
vt. ff. de suis et
le. filius. quod
ius non tollitur
per capitis di-
minutionem: si
cui neqz inter fra-
tres: vt hic et
C. de le. tut. l.
iij. quod non e-
rat rectum: vt
ff. de regulis iu-
ris. l. equum est:
et. s. de legi. pa-
tu. in fine: et. j.
de contrahenda
emprione. l. si
post emptionē.
b **S**uccessio-
nem. id est suc-
cedit.
c **P**arens. sic
contra: vt. s. e.
ti. i. s. emācipat.
d **C**onstitutio-
ne. vt. C. de emā-
cipa. l. i. si.
e **F**iducia. sic
dicendo. ius suc-
cedēdi in bonis

De senatuscōsulto tertulia no. Post agnatos de q̄b⁹ succedunt cognati: id seq̄bat̄ videre de cognat. Clez l3 ma⁹ z fili⁹ sint cognati: tñ ex spālī puisione sibi adiucez z agnati succedunt: vt. j. de suc. cog. in pñ. id post alios agnatos añ co⁹ gnatos pñit de successiōe mris ad filiū z ecōtra. Areti.

Ex. xij.
tabula
rum.

Ex. xij. iste titulus dicitur in quin⁹ p⁹ pres. p⁹mo q⁹ ex. l. xij. tabul. m⁹ ad hēditates filij zēō si admittē⁹ tēat. Secō q̄r ad mittebat̄ ex se natulcō. tertulia no. Tertio q̄ p⁹ ne p⁹ponebat̄ tē m⁹ i. Quarto cō stitutōz tertulīai remouz. Quinto remouet alias cō stitutōes. Secōda ibi. Et pñ. Ter tia ibi. p⁹referū tur. Quarta ibi. S3 nos. Qum ta ibi. S3 cū au tē. Et. b. d. l. xij. tab. Qñ nō suc cedat filio ab ite stator: nec eō fili⁹ s3 ex dñtōe sena tūcō. tertulīai si ingenua tres: li bertina q̄tuo: li berōs enīa sit. b. d. Areti.

a **Adopōebat.** ipsope. nā cogna tof nullo mō vo cabat: vt seq̄tur. b **Adalculoz.** vt. s. ti. i. in pñ. c **Adecessitudi**

nē. i. cognationem. nam dicuntur cognati necessarij: vt. ff. de iu sti. z iu. l. fi.

d **Filiū.** qui adinice sunt cognati: vt. j. de suc. cog. s. vulgo. e **Angustie.** no. ius dici angustiosum iniquum: vt. j. de suc. li. in pñ. z. ff. q⁹ q̄sq⁹ iu. l. iij. in pñ.

f **Postea.** s. post. l. xij. tab. z per diuum claudius z per sena tūcōsultū m tertū. vt sequitur.

g **Amisforū.** s. in acie principis: vt ar. s. de excusa. tu. in pñ. vel dic q⁹ generaliter statuit: vt. C. de inoffi. testamē. liberi. pñ ma verior est.

h **Exoz.** s. filiorum.

i **Auie.** ēt hodie auia succedit sicut mater: vt in autē. de hē. q̄ ab intest. s. consequens.

l **Adben.** i. tres pñs filios: non aut in pñate: vt. s. de adop s. facie. quos tres hē videtur: ēt si tres gemios peperit s3 Jo. vt. ff. de ver. sig. l. ter enīa.

De senatuscōsulto tertuliano.

Ex duodecim tabularū ita stricto iure vtebat̄: z ppōebat̄ masculorū⁹ p geniē: z eos q̄ p feminini sex⁹ ne cessitudinē⁹ sibi iungunt̄ adeo ex pellebat̄: vt neq⁹ q̄dem inter ma trem z filiū⁹ filiamue vltro ci troq⁹ hereditatis capiēde ius da ret: nisi q̄ ptores ex primitate co gnatorūz eas personas ad succes sionem bonorum possessione vñ cognati accomodata vocabant. S3 be iuris angustie postea emē date sunt. Primus q̄dē diu⁹ clau dius matri ad solacium liberorū amissorum⁹ legitimam eorum⁹ de tulit hereditatē. Postea autem se natulcōsulto tertuliano: qd diui badriani temporibus factum ē: plenissime de tristi successiōe ma tri non ēt auie⁹ deferenda cautuz est: vt mater ingenua trium libe roz ius habens⁹: libertina quat tuoz ad bona filiorum⁹ filiarūne admittat̄ intestatorum mortuo rum: s3 in pñate parētis⁹ est: vt. l. cū alieno iuri subiecta iussu⁹ eius adeat hereditatem cū⁹ iuri subie cta est. **Adreferuntur** autem ma tri liberi defuncti⁹ qui sui sunt: q̄

l **Filiorū.** qd dic vt. s. d hē. q̄ ab itel. s. i. z. ij. z. s. emācipati: z. s. diui: m **Adarē.** s. mris. z ita no. d iure romanoz vxorē alicui⁹ eē i pñate pa rēi n̄ mariti: nisi quo ad debiti carnis. aliō de iure lōgobardoz: vt b3 C. de pñi. l. i. s. i. vxorē. z i lōbardia q̄lī mulieri alienare pñissuz sit. l. i. tenet tñ opari viro vxor: vt. l. sicut. cū ibi notat̄. ff. de ope. liberto.

queue suorum⁹ loco sunt: siue pri mi gradus⁹ siue vltioris⁹. S3 z filie⁹ siue mortue filius vel filia preponitur⁹ ex constitutionibus matri defuncte⁹: id est auie sue. **Pater** vero vtriusq⁹ non etiam auus z proauus matri anteponi tur: scilicet cum inter eos solos⁹ de hereditate agitur. **Frater** au tem consanguineus tam filij q̄ fi lie excludebat⁹ matrem. soroz au tem consanguinea pariter cū ma tre admittebat̄. S3 si fuerat fra ter z soroz consanguinei: z mater liberis onerata sit: frater quidez matrē excludebat. **Comunis** au tez erat hereditas ex equis parti bus fratrib⁹ z sororibus. **S3** nos constitutione quam in codi ce⁹ nostro nomine decorato po suimus matri subueniendum eē existimauimus: respicientes ad naturam z puerperium z pericu lum: z sepe mortem ex hoc casu matribus illatam. **Ideoz** impi um esse credimus casum fortui tum⁹ in eius admitti detrimētū. Si enī ingenua ter: vel liberta quater nō pepit: imerito defrau datur a successione suozuz libero rū. **Quid.** n. peccauit si⁹ n̄ plures sed paucos pepit. **E dedim⁹** ius

vico vicēte zc. vt. ff. de diuer. z tēp. pñ. l. d accessiōib⁹. nā au⁹ pñi defun cti pñer⁹: vt. ff. e. l. eq̄simū. s. i. z pñ mri. **Ad** at au⁹ pñer⁹ mri qñ soli sūt. sic fallit i aut. d eq̄lita. do. s. his pñs. **Ite** in aut. q. mo. na. effi. sui. s. di seretis. **Ite.** ff. qui po. i. pi. ba. l. claudius. sic. ff. de inuul. rup. testamento. l. penultima.

d **Excludebat.** s3 male hodie: vt. j. e. s. sed cum.

e **Admtebat.** z bñ: vt. j. e. s. sed.

f **S3 si liberis.** trib⁹ vel quattuor: vt. s. e. s. postea aut.

g **Sed nos consōne.** **Adodie** mater ingenua ter enīa z liber tina quater tantum ad legitimā hēditatē filij admittit̄. b. d. Areti.

g **Adodice.** s. quem non habemus: sed in pñmo. C. remansit. que ē. C. de iu. deli. l. ij.

h **Fortuitum.** scilicet habere vel non habere tot filios: cum ex diuina gratia hoc descendat.

i **Adpeccauit.** nam si peccatum est: magis fuisset mariti: vt. C. de legi. hē. l. xij. tab. in fi. i. Rñ.

n **Adiussu.** s. iure antiquo: cū ois hēditas pñi p filiū q̄rit: vt. ff. d acq. hē. q̄ i ali ena. s3 hodie i sola pfecti cia n̄ aduētia. s. erigitur iussus: vt. C. de bo. q. li. l. fi. s. si non ecōtrario.

o **Adreferūt.** **Adfi** lii dñcti excludūt mrem vsq⁹ i iussu. **Ite** i pñe ex fratre q̄ ēt mres excludūt Soroz aut dñcti vna cū mre admittit̄. b. d. Areti.

p **Adreferūt.** liberi ēt adoptiui: z ita demū si ip si succedē velint: vt. ff. e. l. ij. s. liberi: z. s. ita demū.

q **Defuncti.** s. filij: d cū hereditate nunc agitur:

r **Suoz.** qd dic vt. s. d hē. q̄ ab itel. s. i. z. ij. z. s. emācipati: z. s. diui.

s **Aduni grad⁹.** vt filij:

t **Adterioris.** vt nepo tes z similes.

u **Adfilie.** q. d. n̄ soli. ne pos ex filio masculo exclu dit mrem defuncti: s3 z ne potes ex filia.

v **Adreponit.** i. pñertur.

w **Addefuncte.** s. filie.

x **Adater.** n̄ adoptiui: vt ff. e. l. ij. s. s3 neq⁹ au⁹.

y **Adtriusq⁹.** s. filij: z filie: hē marit⁹ hū mulier⁹ volē tū succedē filio suo mortuo

z **Adolos.** s. aut z mrem dñcti. si aut sit au⁹ z pñ z mri dñcti pñer⁹ au⁹ mri z ēt pñi: vt. ff. e. eq̄simū. s. i.

Et no. q⁹ h fallit regla. si

vico vicēte zc. vt. ff. de diuer. z tēp. pñ. l. d accessiōib⁹. nā au⁹ pñi defun cti pñer⁹: vt. ff. e. l. eq̄simū. s. i. z pñ mri. **Ad** at au⁹ pñer⁹ mri qñ soli sūt. sic fallit i aut. d eq̄lita. do. s. his pñs. **Ite** in aut. q. mo. na. effi. sui. s. di seretis. **Ite.** ff. qui po. i. pi. ba. l. claudius. sic. ff. de inuul. rup. testamento. l. penultima.

d **Excludebat.** s3 male hodie: vt. j. e. s. sed cum.

e **Admtebat.** z bñ: vt. j. e. s. sed.

f **S3 si liberis.** trib⁹ vel quattuor: vt. s. e. s. postea aut.

g **Sed nos consōne.** **Adodie** mater ingenua ter enīa z liber tina quater tantum ad legitimā hēditatē filij admittit̄. b. d. Areti.

g **Adodice.** s. quem non habemus: sed in pñmo. C. remansit. que ē. C. de iu. deli. l. ij.

h **Fortuitum.** scilicet habere vel non habere tot filios: cum ex diuina gratia hoc descendat.

i **Adpeccauit.** nam si peccatum est: magis fuisset mariti: vt. C. de legi. hē. l. xij. tab. in fi. i. Rñ.

a Interempti. i. cui succedere vult.

Sed cū antea **D**ater pferat oib' alijs agnatis: excepti fratribus & sororibus: & cū sororibus solū veniunt ad dimidiā: & cū sororibus et fratribus p virili. h. d. Areti.

b **S**ed cū antea ostēdes. quas non hēim' fm Jo.

c **P**ersonis. patruo & filio & nepoti patru: vt. C. e. in fi. i. Rñ.

d **F**aciebāt. i. nū dabāt nisi pdictis.

e **C**ū ē. vt. C. e. l. fi.

f **P**ersonis. ē. defuncti: nisi in vltimū. & toto qñ hēbat defunctū in prāter: al' in vltimū mī. s. & in hoc casu hodie ē in totū hz: vt. C. e. l. fi. & de le. her. l. d. emācipatis. iure nō autenti. descēdētib' deferat egliter pñis & mñis: vt i autē. d. hē. q ab intest. s. pñis: & s. hoc quidem.

g **D**iminutōe. q fiebat p agnatos supradictos i pñ. istius. s.

h **Q**uēadmodū. q. d. q in vno honorat i alio grauetur. sic. ff. de iureiu. cū qui. in pñ.

i **E**am. s. matrem.

l **S**imul. s. cū matre.

m **S**orores. hoc casu est hodie idem quod in seqñ. s. vt in auten. de nup. s. penul. & s. quoniam. colla. liij.

n **S**i vero matre. legitima. qā sunt ex vtroq pa rente.

o **C**ognatōis. quia sunt tantus ex matre sorores.

Sed quemadmodū. **D**ater ab hereditate filij repellitur: nisi i fra annuz tutorem eidem postulauerit vel suspectus remoueri petierit. Et filio non tñ legitimo sed etiā vulgo quesito mater succedit. h. d. Areti.

p **P**rospeximus. in successione.

q **C**onsulere. s. in tutore petēdo.

r **S**cituris. scilicet: matribus negligentibus: alias non perdunt: vt C. qui pe. tuto. l. cum a matribus & maioribus. als filij non perdunt: vt. C. si aduersus delict. l. ij. Accur.

s **I**mpuberum. aliud si puberes moriantur: vt. C. e. matres.

t **Q**uesitus. nisi hec mater sit illustris. sic econtra talis filius illustri matri non succedit: vt. C. ad ofici. si qua illustris.

De senatusconsulto orficiano. Quia. s. visum est sicut descendētes succedunt ascendētib' : verum quia ascendentes descendētib' quoq' succedunt ex senatusconsulto orficiano: iō de his tractatur sub

legitimum plenus matribus siue ingenuis siue libertinis: & si non ter enire fuerint vel quater: s. cū tantum vel eam qui queue mor te interepi sunt: vt & sic vocent in liberorum suorum legitimam successionem. **S**ed cum antea constitutiones iura legitima successionis pscrutantes: partiz matrem adiunabant: partim eam p grauant: & non solum insolidū eam vocabant: sed in quibusdā casibus tertiaz ei partem abstrahentes: certis legitimis dabant personis. **I**n alijs aut contrarium faciebant: nobis autem visus est recta & simplici via matrē omnibus personis legitimis an reponi: & sine vlla diminutōe filiorum suorum successionem accipere: excepta fratris & sororis psona: siue consanguinei sint: siue sola cognatōis iura habentes: vt quēadmodum eam toto alij ordini legitio preposuimus: ita frēs & sorores siue legitimi sint siue nō ad capiēdas hēditates simul vocemus: ita tamē vt siquides sole sorores agnate vel cognate: & mater defuncti vel defuncte sup sint: dimidiā quidem mater: alteram vero dimidiā partes omnes sorores habeant. Si vero matre superstite & fratre vel fratribus solis: vel etiā cū sororibus siue legitima siue sola cognatio nis iura habentibus intestatus quis vel intestata moriatur: in ca

dit de senatuscō. orficiano.

Et contrarium. **T**otus iste titulus diuiditur in quatuor pres. **P**rimo ponit qñter ad hereditatē matris & nepotes ad hereditatem auie admittat. **S**cōdo nō qd capitis diminutōne tale ius succedēti tollatur:

Tertio q sunt illi filij q ad hēditatē mris admittuntur. **Q**uarto subnectit nouus casus ad materiam ab intestato. **S**cōdo a ibi. **S**cēdus ē. **T**ertius ibi. **M**ouissime. **Q**uarta ibi. **S**i ex plurib'.

De senatusconsulto orficiano.

Et contrarius at fit: vt liberi ad bona matruz intestataruz admittant ex senatusconsulto orficiano: qd orificio & ruffo cōsilibus effectus est: qd latuz est diui marci tēporibus: & data est tam filio q filie legitima hereditas: ēt si alieno iuri subiecti sunt: & pferunt cōsanguineis & agnatis defuncte matris. **S**ed cū ex hoc senatuscōsulto nepos ad auie successiōis legitio iure nō vocabatur: postea hoc cōstitutionibus principalibus emendatum est: vt ad similitudinē filiorum filiarūq' nepotes nepotesq' vocetur. **S**cēdus aut est huiusmodi successiones q a tertuliano & orficiano senatuscō. deferunt. capitis diminutione nō perimū: ppter illā regulam qua dicē: nō ue hereditates legitia capitis diminutōe nō pereūt: s. ille sole q

d **C**onstitutōib' quas nō hēim'.

e **N**epotes. idē in alijs descēdentib' ex hac linea dicā. **S**ed qd si nepos iste fuit ocept' post mortē auie: Rñ. vt. s. de hē. q ab intest. s. cū an dicim'.

Scēdum ē. **S**uccessio ex tertuliano vel orficiano nō tollit mīna capitis diminutōe. h. d. Areti.

f **D**iminutōe. s. mīna. nā p alias oē ius ē cognatōis tollit: vt s. de ca. di. s. qd aut. **g** **R**egula. tenor cui ē h. & ff. de ca. di. tutelae. i. Rñ. **h** **S**ed ille sole. ff. vñ. li. l. i. in fi. s. So. h

Tertio q sunt illi filij q ad hēditatē mris admittuntur. **Q**uarto subnectit nouus casus ad materiam ab intestato. **S**cōdo a ibi. **S**cēdus ē. **T**ertius ibi. **M**ouissime. **Q**uarta ibi. **S**i ex plurib'.

Per cōtrarium. i. cōtrario. nā. s. n. i. tractatū ē qñt mī filio succedit: nūc dicē cōtra. **V**ñ verus. **S**uccedit mī filij p orficiā nū. **I**nuidiā potatē ē tertulianū

Liberi. stricte ponit p filiis tā tū: vt. j. e. s. i. al' s. vt. ff. de n. sig. l. liberos.

Matru. ige nūaz vñ libertatū: vt. ff. eo. l. i. i. Rñ. imo & accl' larū: dūmō sit l' bi facta mora in fideicōmissaria libertate: vt. C. e. l. fi.

Legitia. non q lex. xij. tablarū dare: imo de negabaf: vt. s. i. tu. i. i. pñ. s. senatuscon. que vi cē legi obier: vt j. de ecce. s. hoc exempli.

Et preferuntur. s. filij.

Cōsanguineis. i. cognatis.

dicat solerit excludat eas tñ que ex senatusconsulto. deferunt non pretorias successiones: ut ibi.

a ¶ Duodecim. sic. ff. e. l. i. §. capitis. sic. ff. de suis et legi. l. capitis.

b ¶ Deferuntur. quare magis lege. xij. tabu. data hereditas perditur per capitis diminutio nē minimā q̄ se natuſcōsul. dila- ta: Rñ. q̄ illa agnatis deferit: q̄ agnatio p̄ ca- pitis diminutio nē minimā tolli- tur: ac senatus- consul. filio qui matri est cogna- tus. et cognatio nō tollitur per capitis dimutio- nē minimā: ut. s. d. le. ag. m. §. fi.

c ¶ Nonissi-

me. ¶ Etia filius vulgo q̄ sit ad hereditates ma- tris admittitur h. d. Are.

c ¶ Vulgo. q̄a non habent cer- tus patrē: ut. s. de nuptijs. §. si aduersus. multo magis i naturali tñ: ut. C. e. l. penul.

d ¶ Hereditatē. s. una cū legitimis: nisi erat mater illustris. tñc eim cū legitimis ab intestato nō veniūt. secus in naturalib⁹ ex- licita consuetudine p̄creatis: ut. C. e. l. pe.

e ¶ Admitti. nunq̄d hodie succedit vulgo quest⁹: videtur q̄ nō: ut in auten. qui. mo. na. effi. sui. §. vlti. s. tñ distingue: aut est ex tali coitu qui possit dñari: ut incesti: adulteri⁹ nepha- ri⁹: et fili: quo casu non succedit ob hoc ipm dñat⁹ dñs est: ut in dicta auten. et. ff. so. matri. si ab hostib⁹. aut nō: et tñc succedit matri: ut hic nō patrē: cū sit incertus nā et si habet certū p̄em naturalē: non tamen succedit ei nisi in duabus vncijs ab inte- stato non extantib⁹ legitimis: alias in nihilum: ut in auten. qui. mo. na. effi. sui. §. discretis.

f ¶ Si ex pluribus. ¶ Si plurib⁹ deferatur hereditas et quidā adierit et quidā repudiauē: adeuntib⁹ portio de- ficiens accrescit: q̄d ius etiā ad heredes transmittit. h. d. Are.

g ¶ Sed si ex plurib⁹. ¶ Iste. §. est cōis ad om̄s titulos quos i hoc tertio libro habuimus: non tñ ad hunc titulū: et d iure ac- crescendi inter legitimos tñ tractat: ut hic et. ff. e. l. i. §. si nemo et. C. de ca. tollen. §. is ita. idem etiā est in his qui de iure pre- torio succedūt: ut. ff. de bo. pos. l. iij. in fine: et. l. iij. et. v.

h ¶ Alia causa. ut si defecerit conditio sub qua instituti erant: ut. s. qui. mo. testamen. in fir. §. posteriore.

i ¶ Adierit. sic. ff. de leg. ij. cū p̄. §. libertis. ibi. ceterū prout:

j ¶ Accrescit. sed pro qua parte: Rñ. prout erant instituti: ut C. de caducis tollendis. §. is ita: et. s. de vulgari substitu. §. i. Itē nunq̄d est necessē iterū adire: Rñ. n̄: nisi q̄ ex alteri⁹ p- sona puta serui fiat mibi augmentū: ut. ff. de acquirenda here- ditate. si solus. in fi. i. Rñ. et in fine. l.

k ¶ Et licet. anteq̄ accresceret eis. vel dic anteq̄ isti q̄ repudia- uerunt: nō autē anteq̄ suā partē adierint: imo adiuerāt ut se-

quitur: alias non transmitterent olim vel hodie: ut. C. de cadu. tollen. l. in nouissimo. nisi in personis liberorum: ut. C. de his qui ante aper- ta. l. i.

l ¶ Pertinet. s. augmentū supradictū.

m ¶ De successione cognatorum. Que cōtinuatur per ipsum tex. in prin. ad precedētia. Vel sic et darius. Rñ. s. de successioe suorum et agna- torum: verum quia post il- los vocantur cognati: id sequitur de successione co- gnatorum.

erent p̄stō: primos cognatos p̄tor vocat: qua p̄te naturalis co- gnatio spectat. Itē agnati capi- te diminuti: q̄ que ex his p̄geniti sunt ex lege. xij. ta. Legitimos nō habet: s. a p̄tore tertio ordie vo- cant: excepti solis tñtūmodo frē et sorore emancipati: non et liberis eorum quos lex anastasiāna cū fra- trib⁹ integri iuris p̄stituit: vocat q̄dem ad legitimas fr̄is b̄ditates: si ne sororis: nō eq̄s tamen p̄tib⁹: s. cū aliqua dimiutōe quā facile est ipi⁹ p̄stōis v̄bis colligere. Alijs nō agnati inferioris grad⁹: licet ca- pitis diminutōes passi non sunt: tamen antepōit eos et procul dubio cognatis. ¶ Eos etiā q̄ per feminā sexus personas ex trās-

Post suos. ¶ Totus iste titulus diui- ditur in tres p̄tes. Pri- mo q̄ cognati admittan- tur et quo iure. Secūdo qui sunt cognati. Tertio v̄s ad quorū gradū cognati et agnati admittunt. Se- cundū ibi. Quia p̄te. Ter- tia ibi. hoc loco. Et. h. d. Post suos et agnatos vocantur cognati de iure pretorio: qua parte veni- unt emancipati agnati: ni- si sit frater et soror dñi: qui veniunt cū agnatis. h. d. Are.

m ¶ Suos. ut. s. de here-

di. ab intesta. §. i.

n ¶ Pretor. ut. s. de here. ab intesta. §. emancipati.

o ¶ Constitutiones. ut. s. de heredi. ab intesta. §. necnon et. §. diui.

p ¶ Agnati. ut. s. de legitima agnatorum successione. in principio.

q ¶ Et hi quos. s. qui sunt de numero legitimorum.

r ¶ Senatusconsulta. ut supra proximis duobus titulis.

s ¶ Constitutio. ut supra de legitima agnatorum succes. §. hoc etiam.

t ¶ Proximos. scilicet quos nemo cognatus antecedit vel precedit: ne vnus sit sine plures: et inspicitur quis proximior sit eo tempore quo bonorum possessione defertur: ut. ff. eodem. l. i. §. proximo: et. §. grada- tim.

u ¶ Cognatio. nunquid ergo inter seruos datur hec bo. possessio: Rñ. etiam si fiat postea liber non datur: ut. ff. eo. l. i. §. pertinet: et. l. is qui. sed nunquid adoptiu⁹ scz: quia non videtur ibi naturalis causa: Rñ. sic: quia quibus agnoscitur et cognoscitur: ut. ff. eodem. l. i. §. cognati- tionem.

x ¶ Nam. qui queue. breue debet esse.

a ¶ Non habentur. ut. s. ti. i. §. sciendus:

b ¶ Tertio ordine. nā sunt quattuor: ordines succedendi: ut. ff. si tabule testamenti nulle et. l. i.

c ¶ Exceptis. nam isti inter legitimos numerantur.

d ¶ Quos. s. fratres emancipatos et sorores.

e ¶ Anastasiāna. quā non habemus: sed de ea habetur mētio. C. d. leg. tute. l. iij. et de legi. here. l. fi. §. i.

f ¶ Integri. i. non emancipati.

g ¶ Diminutione. tertie partis forte.

h ¶ Antepōit eos. s. fratres emancipatos.

i ¶ Cognatis. s. antepōit: et sic vocatur cū fratrib⁹ et agnatis et cogna- tis vltioribus preferuntur.

j ¶ Eos etiā. ¶ Trāuersales p̄ lineā feminā et liberi in alterius fa- milia adoptiu⁹ exites vocatur ex isto ordine. h. d. Are.

k ¶ Eos etiā. nō solū agnatos capite minutos: ut. s. et.

a Gradus. f. cognationis.

b Ziberi. vt. s. de here. ab inter. s. admonendi.

c Eodē gradu. f. tertio puta cognationis.

E Vulgo questos. Vulgo questus nō hz agnationē s; cognationes. ideo succedit matri z alijs ex sua familia descendētibz isto ordine. h. d. Are.

d Si autē. spēs est. nā cognatio gen^{er} est. cōsan-
guitas est illa q̄ inter fra-
tres tñ est: vt. ff. de suis
z le. i. j. i. l. r. z. s. de legi-
tuna ag. suc. s. i.

e Sunt sibi. sic. ff. eo. si
spurius.

f Itaqz omibz. inter se
et cū mīe: vt. ff. vnde co.
hac parte.

Hoc loco. Ag-
nati vsqz ad. x. gradū:
cognati vsqz ad sextum
succedūt excluso filio cō-
sobrini et cōsobrine. h. d.
Are.

g Hoc loco. iste. s. cōis
est ad to. istū ti. z illuz. s.
d leg. ag. suc. sic. s. titu. i.
s. finali.

h Legitimis. scilicet a-
gnatis.

i Proximitatis. i. co-
gnationis.

l Pretor. caute tacet
hic d iure ciuili. nā cogna-
ti de iure ciuili nō vocan-
tur.

l Ad sextū. immo vide-
tur qz vsqz ad quintū tñ
vocētur taz agnati qz co-
gnati: vt. ff. de vetera. mi.
suc. l. ij. s. fi. s. Rñ. illa ē
in castrensibus loquūtur:
hec in alijs. vel dic qz ibi
ita erat de facto. s. quidā
in quinto gradu: z ita fa-
ctū narrat.

m Ex septimo. subaudi qui sunt.

n Nataue. sed nunquid sunt alijs in septimo gradu? Rñ. multi z alijs
esse possunt: vt colligitur. j. n. i. s. vi. Item et quare magis hī vocātur
qz alijs in septimo gradu? Rñ. quia hī respiciunt inferius lineam trans-
uersalem: alijs omnes superius: vt argu. ff. vnde li. l. scripto. in fi. Sed
nunquid corrigitur hodie distinctio huius. s. per autem. de here. ab in-
testa. s. i. vbi nulla inter agnatos et cognatos differentia fit? P. dicit
omnes in infinitum succedere: et sic corrigi quod hic dicitur. nos omīs
vsqz ad. x. gradum vocamus: non autem trahimus agnatos ad cogna-
tos: cum extendere successiones debeamus. id est velimus: vt. j. de bo.
pos. s. adhuc. ar. d. C. de pac. l. lege. z in au. de nup. s. deinceps.

De gradibus cognationum. Quoniam in succedendo admit-
titur qui est proximior in gradu: vt cōprehendatur quoto gradu quis
sit ponitur iste titulus. Are.

Hoc loco. **E**ste titulus diuiditur in plures par-
tes. Primo continuat materiā. Secundo incipit dinume-
rare gradus. Tertio dat vnam regulam generalem in gra-
dibus ad cognatos. Quarto ponit quomodo numeretur gradus

agnatorum. Secunda ibi. Quare in. Tertia ibi. Hactenus:
Quarta ibi. Agnationis. Et. h. d. Omnis agnatio est infra
aut supra aut ex transuerso. Et superior et inferior incipit a pri-
mo gradu. Et transuerso vero incipit a secundo gradu. h. d.
Aretinus.

nīs sunt: z ex gradu septimo^m a so-
brino sobrinag nato nataueⁿ.

De gradibus cognationum.

Hoc loco necessarium^o ē
exponere: quēadmoduz
gradus^p cognationis nu-
merentur. Quare iprimis ad-
monendi^o sumus cognationem a
liam supra numerari: aliaz infra:
aliam ex transuerso^o: que etiam a
latere dicitur. Superior cogna-
tio est parentum: inferior libero-
rum: ex transuerso fratrum soror-
umue z eorum qui queue ex his
generantur: z conuenienter pa-
trui amite: auunculi matertere.
Et superior quidez et inferior co-
gnatio a primo gradu incipit.
At ea que ex transuerso numera-
tur: a secundo^o incipit. Primo^o
gradu est supra pater mater: in-
fra filiusⁿ filia. Secundo gradu
supra auus auia: infra nepos ne-
ptis: ex transuerso^o frater et soror.
Tertio^o gradu supra proauus p-
auia: infra pronepos proneptis:
et ex transuerso fratris sororis:
qz filius filia. Et conuenienter

l. iurisconsul. s. gradus. sed nullus ex transuerso proximior
fratre iuenitur: ergo non potest inueniri primus gradus a la-
tere: vt hic z. ff. e. l. i. in prin.

r Primo. pater et mater. si pater est mihi in primo: z ego
sibi in alio primo: ergo sumus in duobus: Rñ. non sequitur.
nam sum ei in primo: ita qz in eodem et inter me et ipsū vñ
tantum gradum facimus ad similitudinem fenestre. nā due
columnne ex lateralibus vnam faciunt fenestram. tertia etiam
adiecta fiet alia fenestra: et ita in gradu persona adiecta etiaz
vna deinceps facit gradū: vt. j. eo. s. hactenus.

u Filius. qui licet multi sint: omnes sunt patri in primo: in-
ter se autem in secundo: vt. ff. eodem. l. iurisconsul. s. transea-
mus.

r Ex transuerso. nūc de hoc gradu incipit: cū nemo ex hoc or-
dine primo gradu inueniatur: vt. ff. e. l. i. in prin.

a Tertio. ex transuerso. nota caute qz etiam illi qui sunt ex
transuerso diuiduntur in superiorem et inferiorem lineam: et
sic reperies in sequentibus gradibus: et quandoqz in paren-
tibus: vt. j. e. s. iij.

o Necessarii.

s; qd ad nos de
his: Rñ. prop-
ter hī dīrates q̄
per gradus de-
feruntur et tute-
las: z propter te-
stimonia non di-
cenda: vt. ff. eo-
dem. l. iuriscon-
sul.

p Gradus. qd
sit: dicv. j. e. s.
hactenus.

q Admonen-
di. sic. ff. eodem
l. prima.

r Transuerso.
hec superflua vi-
detur: vt. ff. e. s. iij.
gnata. contra.
So. ibi in dire-
cta linea tantuz
loquitur: hic in
indirecta.

s A secundo.
s; quare si a pri-
mo: Rñ. cum
ego pī meo s; z
in vno gradu: et
ipse pater fratri
meo in alio: su-
mus ergo in du-
obus gradibus
ego cum fratre
facto ascēsu ad
patrem quasi p-
quendam gra-
dum: vt. ff. eodem.

a ¶ **P**atruus, soror, vñ versus. Sūt patruī prīs fratres: amī
tes sorores. Frater auūcul' ē: soror est matertera matris.

¶ **Q**uarto. ¶ **Q**ui distat a stipite p tres psonas vñ gra
dus tam in linea ascendēti directo est in quarto gradu: sed i li
nea trāsuerfali si distat per duas sponas. h. d. Areti.

b ¶ **A**bnepos.

h inferi respicit.

c ¶ **P**atru' h re

ferē ad supiorē li

nea trāsuerfale.

d ¶ **I**re auūcul'.

hoc aut ostat q

q ē mei prīs pa

truus: mihi erit

magn' patru'. q

meē mris auūcu

cul' est: mihi erit

magn' auūcul'.

Sed qd si erat

patru' matris

meē: vñ auūcul'

mei prīs: Rñ.

io, oēs illi mihi

ēē patruū vñ a

uūculū magnus

q ē meo prī vel

mī simplex: vt

e. l. iuriscō. s. pa

tru' r. C. de suc.

co. l. i. s. respon.

cōtra.

¶ **Q**uinto.

¶ **A**ttau' r ab

nepos r alie per

sone h ennumera

te sunt in quinto

gradu. h. d. pñ.

¶ **E**ritau' r alie

psone hic ennu

rate sunt i sexto

gradu. hoc se

cundo. Aret.

e ¶ **F**ilia. isti no

miatiū regūt su

piores gētiuos

ab illo officulo.

¶ **I**re frīs rē. r sē

isti oēs in qnto

gradu lineē col

lateral' respectu

descēdētū.

f ¶ **P**ropior cō

sobrin'. q. d. q si

l' d: ppior pso

būm: r q filia d:

ppior p sobria.

g ¶ **I**di sūt. sub

audi i quinto gradu lineē collateralī ex pte ascēdētū. s. fili' pa

truī mei magni r filius: de qb' d: hic: et. ff. eo. l. i. in fi. r. l. ij.

¶ **I**actenus. ¶ **U**nica persona adiecta alteri persone p

carnis ppagationē facit gradum taz in cognatis q in agna

tis. h. d. Aret.

h ¶ **B**enerata. gradu. hoc est verū si vna ab vna: nō si plures

patruus' r amita: auūculus r ma
tera. Patru' ē frater prīs: q gre
ce patros appellatur. Auūcul' ē
frat' matris: q grece matros dici
tur: r pmissue theios dicit'. Ami
ta ē prīs soror. matertera nō ma
tris soror. vtracq enia: vel apud
quosdaz enit' appellat'. ¶ **Q**uar
to gradu supra abau' abauia: in
fra abnepos' abnep'. Ex trāsuer
so frīs sororisq nepos neptisue: r
pueniēter patruus' magn': ami
ta magna. i. auī frat' r soror. Itēz
auūculus' magn': r ma'tera ma
gna. i. auīe frat' r soror: cōsobrin'
cōsobrina. i. q que ex sororibus at
frīb' pcreatur. S; qdā recte cōso
brios eos ppe dici putāt: q ex du
abus sororibus pgeneratur: qua
si cōsobrinos. Eos nō q ex duo
bus frīb' pgeneratur pprie fra
tres patruales vocari. Si aut ex
duobus fratribus filie nascūtur:
sorores patruales appellātur. At
eos qui ex frē r sorore pgenerā
tur amittinos proprie dici putāt.
Amite tue filij p sobrinū te appel
lāt: tu illos amittinos. ¶ **Q**uinto
supra attauus attauia: infra atne
pos atnep'. Ex trāsuerfo frīs so
rorisq p nepos p nep': r pueniē
ter ppatrius pamita. i. pauī fra
ter r soror: r pauūcul' et pmater
tera. i. pauīe frater r soror. Item
frīs patruelis: vel sororis patru
lis cōsobri r cōsobrie: amittini et
amittine filius filia' ppior' sobri
nus sobria. h' sunt patruī magni
r amite magne: auūculi magni:
ma'tere magne: filius filia. Sex
to gradu supra tritau' tritauia:

ab vna: vt. ff. e. iuriscō. s. transeam'. r hoc est verū ex oi ordie gradu
fm nos. sed fm canōes ex latere trāsuerfo aliō ē. nā quē nos dicim' in
scōo ipi dicūt in prio: r q nos in qrtō ipi in scōo: r sic d singul': vt i de
cre. xxxv. q. v. c. ij. sed fuit eoz cōsideratō bōa ppf mīoria. nra ē bōa
propter hereditates q p grad' dferūtur: vt. j. d. bo. pos. s. quos at. r. ff.
e. l. iuriscō. in prin.

infra trinēpos triēptis. Ex trāsuer
so fratris sororisq: abnepos ab
neptisq: r cōueniēter abpatru'
abamita. i. abauī frat' r soror: ab
auūculus abma'tera. i. abuīe fra
ter r soror. Itēz sobrini sobrineq
i. q que ex frīb' r sororibus pa
truelibus vel cōsobrinis vel ami
tinis pgenerantur. Item pro
patruī proamite pauūculi pma
tertere: sobrini sobrineq eozum:
qui que ex fratribus vel sorori
bus patruelibus vel cōsobrinis
vel amittinis pgenerantur: fili'
filia. ¶ **I**actenus ostendisse suf
ficiat quēadmodum gradus co
gnationis numerentur. Itamq
ex his palam est intelligere quē
admodum quoqz vltiores gra
dus numerare debeamus.

Quippe semp generata' queq p
sona gradum adiūciat: vt longe
facilius sit responderi quoto' gra
du quisq sit: q propria cognatio
nis appellatione' quenq denota
re. ¶ **A**gnationis quoqz gradus
eodez modo numerātur. S; cū
magis veritas oculata fide: q p
aures animis hoium ifigitur: tō
necessarium duximus post narra
tionem graduū ēt eos presenti li
bro iscribi: quaten' possint r au
ribus r oculorum ispectōe adole
scētes perfectissimā graduū do
ctrināz adipisci.

De seruli cognatione.

Iud' certum est ad ser
uiles cognationes illaz
ptem edicti' qua pimi
tatis' nomine bonozuz possessio
pmittit' nō pñere. Itā nec vlla

tio nō viciat. l. duos reos. s. fi. ff. de duob' reis. Porcus.

p **I**ud. alias ē bec rubrica de seruli cognatōe. al' nō. Accur.

q **E**dici sunt eiz quattuor: pres successiōis ab intestato: vt

ff. q. s. or. in bo. pos. ser. l. i.

r **P**roximitatis. i. cognatōis vt seqtur: vt. ff. vñ cog. l. i. s. pertinet.

s **P**ertinere. s; nec aliā aliquā vt vel ipse succedat vel ei succedatur:

i ij

i ¶ **A**diūciat. h p colligi
diffinitio grad': vt dicat'
Grad' ē nūciatio singu
laz psonaz cognatō evl
affinitate sibi cōiūctarū
quoto gradu vna psona
distat ab altera optie idi
cās: dicit' q si lapide' gra
d': vt. ff. e. iuriscō. s. grad'.

l. ¶ **Q**uoto. scilicet octa
uo vel decimo.

l. ¶ **A**ppellatōe. ppf du
as rōes. r qz vltra trine
potēv tritauū vocabla si
inueniūtur spālia: sed su
periores r inferiores vo
cāt: vt. ff. e. l. fi. s. parētes
r qz sūt plura negocia q
vocabula: vt. ff. d. pscip.
s. l. iij. S; vsq ad quē
numerabim': Rñ. vsq
ad. vij. cognatoz: et vsq
ad. r. agnatoz: vt. ff. e. l. fi.
facile: r. s. ti. l. s. fi. nisi rō
ne demōstrādi vellem' v
teri' numerare: nō vilita
tis: s; decretiste hic aliter
dicant.

m ¶ **Q**uō. s. adiecta psoa

n ¶ **S**ed cū. p aures. vñ
horat. i arte poetica. Ser
gñ' irritat aīmos emissā
p aures: q q sunt oculis
subiecta fidelib'.

o ¶ **A**dipisci. vñ quidam
hñt hic arborem.

¶ **D**e seruli cogna
tōe. ¶ **Q**u. s. de cognatōe
r successiōe cognatoz:
nunc qz naturali iure in
specto iter fuos etiā ca
dit cognatio: r dubitari
poss; an inter fuos esset
successiō: iō de seruli co
gnatōne merito subdit.
¶ **N**ec obstat q inter illū
titulū de successiōe co
gnatoz r istū sit titul' i
termedi' de gradib': qā
ex quo pñet ad materi
az hoz tituloz continua

vt. C. de suc. seruus. nisi in tribus casibus: vt. C. ad fil. l. pe. r. C. de suis et le. apud hostes: vt. C. ad o. fi. l. fi.

a ¶ Putabatur. hic videtur mala ratio: cum magis iure pretorio quod naturalē casus intuebatur deberet computari. s. d. de. ab. intel. s. emancipati quod cuiuslibet dicatur quod et ad alia: vt ad tutelam et filiam nisi quod ad nup. vt. s. d. nup. s.

illud: r. ff. de ritu nup. l. a. doptiu. s. seruiles. Sed nunquid dicitur ex sui persona succedit cognatis serui?

R. n. nō: vt b. d.

b ¶ Tempora. loquitur Iustinianus.

c ¶ Peruenientibus. scilicet parentibus.

d ¶ Ipsi. s. parētes.

e ¶ In seruitute. i. donec serui erant.

f ¶ Uenerūt. s. parētes.

g ¶ Ueniāt. aliud si liber factus seruus iterum manumittatur: vt. ff. vñ co. l. is qui d. r. s. de ca. di. s. q. aut. q. est ibi quod sibi imputetur. s. nunquid etiam iste hodie succederet naturali causa inspecta: vt. C. de suis et le. de. autem. successione: R. n. nō s. Jo. q. pretor naturalē casus intuebatur: et tñ nō vocabatur esse dicitur ē. Itē d. C. de suis et le. l. ex libera. So. hic non ius. vel ibi loquitur quoniam nec de facto erat matris nū. vel ibi quo ad honores loquitur: h. q. ad successiones.

h ¶ Alter. i. pētes liberi: et contra exclusio propter hoc s. m. oēs. Itē l. i. b. vñ alteri eide fratri suo et ita frater liberti preferatur propter hoc: s. h. q. uol dā: vt. hic. S. i. d. p. fert eis propter hoc: vt. ff. de bo. li. l. intestato: r. j. ti. i. s. fin. autem.

i ¶ Ex illa. s. supradicta greca.

k ¶ Repetit. ¶ In successione ab intestato prior vocatur sui heredes et hi qui inter suos noiantur: quod etiam remotiori gradu constituti precedant omnes descendentes vel collaterales etiam proximiores. h. d. Are.

l ¶ Repetitis. hic. s. cois ē ad omēs ti. s. hoc libro tercio positos: et idem in sequenti pri. s. sic et al. s. de suc. cog. s. vl. et ad o. fi. s. fi.

m ¶ Radidim. a prin. tertij libri.

n ¶ Enumerantur. vt curie datos et emancipatos: vt. s. de de. ab. inte. s. i. et. s. emancipati.

o ¶ Fuerint. hoc subdividitur.

p ¶ Ex seico. q. tñ cū diminutio tertie partis succedit huiusmodi. tpe. s. de de. ab. inte. s. diat. hodie sine diminutione: vt i. autē. de triē. et se. s. nec nō.

q ¶ Amotis. ¶ Post suos vocatur agnatus: et post agnatos vocatur

tur cognatus primus: excepti frater et soror: emancipatusque cognatus sunt: tñ ceteros agnatos vltioris gradus excludit. h. d. Are. p. ¶ Amotis. cessantibus suis. fallit adhuc hec regula. Qui prior ē in gradu rē. vt. j. e. s. totiens.

q ¶ Integrit. i. capite minus non est. sic. s. de suc. co. i. R. n. i. si.

vocari: eo quod amplius nec eorum quidem qui primus sit cognatus sibi potior esse. Cuius n. prius causa sit suorum heredu et eorum quos iter suos heredes enumeramus: appet. p. ne potē vel abnepotē defuncti potior rez ēē q. frēs aut patrem matrē defuncti. cū alioquin pater quid et mater vt supra quod tradidimus: prius gradu cognationis obtineant: frat. nō scōs: p. nepos aut tertio gradu sit cognatus: et abnepos quarto. Nec interest an in potestate morietis fuerit an nō: qui vel emancipatus vel ex emancipato aut ex femineo sexu p. p. gatus ē. ¶ Amotis. quod suis heredibus et quos inter suos vocari heredes diximus agnatus: qui regum ius habet agnationis: et si longissimo gradu sit: plerumque potior habetur quam primus cognatus. nā patrui nepos vel pronepos auunculo vel matertere preferitur. Toties igitur diximus aut potior haberi eorum qui proximior gradu cognationis obtinet: at p. vocari eos qui cognati sunt: quotiens neque suorum heredu iure: quod que inter suos heredes sunt: neque agnationis iure aliquis preferri debeat: secundum ea que tradidimus: excepti frater et soror emancipatis: qui ad successionem fratru vel sororu vocantur. q. et si capite dimiuti sunt: tñ p. feruntur ceteris

nā secus ē si eorum capite minus: quod ille successiones veniunt ex lege rñ. ta. p. p. m. nima capi. di. vt. s. ad o. fi. s. scē duz.

r ¶ Plerumque. p. frēm et sorore emancipatos: vt. j. e. ibi. Excepti. Itē propter quod dā cognatos quod vocatur agnatus: vt. s. de le. ag. suc. s. hoc etiam. Itē p. patres quod filii emancipati: vt. s. de leg. ag. suc. s. i.

s ¶ Nepos. qui est in quinto gradu cognationis:

t ¶ Pronepos. q. ē sexto gradu agnationis:

u ¶ Auunculo. q. ē in tertio gradu cognationis.

x ¶ Matertere. in suc. eius quod tales h. agnatos.

a ¶ Toties. nō. reglar. bonā: vt. C. de suc. l. a. uñdo: r. C. vñdo. l. i. j. et ad e. cū dētiā nō. tres ēē ordines succedē di. s. inferiores et superiores: et ex latere venientes: vt in au. d. de. q. ab intesta. in prin. ¶ Prior d. scēden

tes i. infiniti vocantur: vt. s. de de. ab. inte. s. i. et in au. d. de. ab. inte. s. i. h. s. cessantibus vocantur ascendentes. prior p. et m. scōd. au. et a uia: et sic deinceps: sic tñ frēs ex vtroque p. ente d. fūcto p. i. c. t. cū his superioribus vocantur: s. q. dā dicat cū p. e. et m. e. tñ eos vocari et alios inferiores p. f. res excludi. et p. nobis est au. d. de. ab. inte. s. s. i. d. cū ascendentes: r. ff. de su. et le. l. i. j. s. h. d. i. t. s. superioribus cessantibus. p. ff. ex vtroque p. ente: et soror et eorum filij. p. ex alio tñ et eorum filij. tertio h. i. g. l. a. obtinet. vt q. p. o. ē i. gradu rē. vt hic et in autem. de de. que ab intest. s. reliquū: r. s. si vero neque frater: et in autem. vt fratru filij. s. i.

b ¶ Tradidimus. vt. s. proxi. s. et hoc. e. s.

c ¶ Exceptis. excipit ab eo quod s. dixerat. qui integritatem

a ¶ **Q**uatenus non possit. quia iusta causa ingratitudinis intercessit: quod sunt. xiiij
 vt i aut. vt cū d ap. co. s. cas. quo casu nullo iure agitur: vt i au. d. immep.
 do. s. si. S3 qd si filiū emancipatū pfr ptereat sine cā: vñ d ta. h3 nō aut
 querelā: vñ admitti psonus. S3 hic large accipe de inoffi. vt etiam cō
 tineat per d ta. sic. C. fami. ver. l. filiū.

b ¶ Tūc const. tutōne, scz
greca.

c. ¶ Quinta. sicut erat d. in
re p. t. o. i. o. v. t. s. e. q. de c. a. t.
v. t. f. f. d. b. o. l. i. l. i. i. i. j. s. s. i.

o Consequantur, s. quo
cuius titulo relictū.

e ¶ **C**ōstōne, s. condictio
ne ex. l. greca: vt. ff. de cō-
di. ex. le. l. i.

Repleat. p̄ter hoc ius
succedendi ē z aliō p̄ p̄o
nat. s. vt n̄ vocetur ab eo
in p̄ sine venia: vt. C. d̄ in
ius. vo. l. ij. Itē vt alar. eni:
vt. ff. d̄ li. ag. si q̄s a liberj
s. solēt. Itē vt turpez a/
ctōz v̄l excep. d̄ eni n̄ p̄o
pōat: vt. ff. de excep. dol.
ap̄d cellus. s. aduersus: z
ff. de obsequijs. l. honore:
z. l. parens. Itē vt possit
eū in fuiturē reuocare: vt
in auten. vt lib. de fete. s.
i. col. vi. Itē vbi eni inue:
nerit faciat ei ruerētā: vt
ff. de in ius. vo. gñalr. z h̄
iura mult. mōis p̄dūtur.
p̄io si p̄on̄ remiserit: vt
in aut. vt li. d̄ ceto. s. illd̄.
Itē si apulit libertū in/
rare ne accipiat vxores v̄l
libertā ne nubar: vt. ff. de
iure pa. q̄ d̄. l. z. l. adigere
Itē si d̄negat ei alimen
ta: vt. ff. de bo. li. si p̄on̄.
Itē pp̄ etie p̄is d̄cessio
nez: vt h̄ z. ff. de bo. li. l. et
s. totiens. Itē si aliter
eoz relegat. fuerit vel de/
portat: vt. ff. d̄ iure pa. si
ne. Itē si natalib. restitut.

est libert^{us}: vt. ff. d. bo. li. l. etiā. §. i. Itē si mercedē p. futur^{um} opis ab in-
uito liberto extorsit: vt. ff. d. agna. libe. l. si q̄s. Itē si libert^{us} dñi mortem
vindicauerit: vt. ff. d. iu. pa. l. penul. Itē si enī capite accusauerit: vt. ff.
de bo. li. q̄ cū maior. i. Rñ. Itē si nō suis nūmis empt^{us} est: v^{el} a princi-
pe factōz liberā testi impetrauerit: vt. ff. de bo. li. l. etiā. §. si.

g **D**onere, sic in aut. de be. & fal. §. sin autem.

h. Liber. q. b. datur alia legata et rupto res. p. sta. vt. ff. d. li. p. sta. l. i.

¶ Effetetur. s. tñ filij sint qre nō excludāt prōnū. vt. s. e. s. cū xpo ma
iores. lxx. hī filij erāt ingratī. vt. s. e. s. si xpo. vel dic q hī liberī erāt ne
potes. q z liberī dñr. vt. ff. de ver. signi. liber. z eos pcedit eoz pfr. et
eis talia legata dabantur. vt. ff. de li. p. testā. l. i. s. gñaliter.

l. **C**oheredes. sed nūq̄d insolidū tenebūtur coheredes: **R**ñ.ñ. vr. ff.
de le. iij. l. ii. §. fi. z de vul. sub. z si cōtrata.

E Multis. Libertis non tamen prout succedit sed etiam coniuncti ipsi patrono usque ad quintum gradum. In capita tamen et quod primus est patrono preferitur. h. d. Bre. In casibus qui sequuntur statim.

in C. Patronus. vt. ff. de bo. li. patrono.

n. **Liberi**. vt. ff. de bo. li. si p̄r ex p̄ono. §. **Julianus**.

o ¶ Ad quintū gradū. nūq̄d fili⁹ trinepos ipi⁹ p̄oni v̄ etiā ipe
trinepos admittitur: vñ q̄ nō: q̄ hic dīc v̄q̄ ad quintū gra
dū. siq̄s tñ velit p̄dicere illd̄ p se induceret: q̄ om̄s ascendit

nunt' seruando. Pene' enī cōso
nātia iura īgenuitat' z libertinī
tat' ī successiōib' fecim'. Et hec
de his libertis hodie dicēda sunt
q' ī ciuitatē rōanā puenerūt: cū
nec sint ali' liberti: simul z dediti
cū z latis sublati: cū latinorū
līme successiones nulle penitus

itine iucentiones mille penitus
 erāt. q. l. v. liberi vitā suā pae-
 bāt: atq. ipso vltio spū simul ani-
 mā atq. libertatē amittebant: et
 quasi seruorum ita bona eorum
 fure qdāmodo peculij ex. l. i. i. unia
 nobis in mānuis flores detiebāt.
 Postea x. senatus. largiano cau-

tū fuerat : vt liberi māumissoris
nō nōiati ex hīdati fci: extraneis
hīdib^a eoz^a i bōis latioz ppoēre
tur: q̄b^o ēt supuēit diui traiāi edi
ctū: q̄ eūde hōiez, si iūto vel igno
rāte pōno ad cītatē rōanāvēire
ex bñficio pūcipis festiauit: facie
bat q̄dez viūū ciuē rōanū: latinū
nō mouētē. S; nostra p̄stōe pp
bmōi: p̄ditōnūvices ⁊ alias diffi
cultates cū ipis latis: ēt. l. i. iunīa ⁊
senatuscō. largianū ⁊ edictū diui
traiāi i ppetuū deleri cēsuimus:
vt oēs liberti cītate rōana fruā
tur: ⁊ mirabili mō q̄busdā adie
tōibus ipsas vias q̄ i latinītates
ducebāt ad cītatē romanam ca

duo. **¶** **I**tem hec. **¶** Differentia inter liberos & hodie sub
lata. & ideo predicta succedunt in omnibus libertis: quia hodie omnia
numissus efficitur civis romanus. b. d. Gre.

t ¶ Sed hec. quodāmodo. nō eis est de peculīū cū sint liberi:
vt. C. de inoffi. testa. l. fi. in fi.

u ¶ Peruenerūt. i. q̄ facti sunt plene liberi.

Postea vero, notatis, qd hoc sit: vt. s. de exhere. li. 5. i.

a ¶ Εοϋ. i. manumistoz.

b ¶ Quibus. i. latinis.

c ¶ Ad ciuitatem. s. vt ciuis roman' efficeretur ipetrando ius aureo:ii annulou:ii. vel natales: qd multo p:ono non est facien dum: vt. ff. de na. re. l. ij. in fi.

¶ Sed nra cōstōe. vt. C. de lat. lib. tōl. p totū.

e ¶ Ad dictōibus. s. x. vel. xi. casib⁹. C. de lat. li. tol. per totū.

¶ De assignatione libertoꝝ. Supra uisus est quemadmoduꝝ pꝛoniet eorū liberti succedant libertis. Uerū qꝫ liberti

interdum consueverunt assignari liberis patronorum: ideo de hac assignatione subdit. Porcus.

In summa. **¶** Totus iste titulus dividitur in tres partes. Primo quod per potestatem ex liberis libertate assignare: et ille solus libertus succedit. Secundo declarat

quibus liberis hoc fieri potest.

Tertio quod verbis et in qua voluntate. Secunda ibi. Datur autem.

Tertia ibi. nec interest. Et. h. d.

Assignato liber to vni ex liberis siue filijs siue ne

potib' in parte ille solus libertus succedit exclusis alijs et in eo gra

du constitutus. h. d. Are.

a **¶** Senatus. cui verba sunt hec ff. e. l. i.

b **¶** Pertineat. nulla facta. s. assignatione.

c **¶** Et. s. p. roni. d **¶** Filio. s. post hunc: vt. ff. e. l. fi.

e **¶** Datur autem. **¶** Chir. li. beris i parte po

test libertus assignari involunta

te etiam quibuslibet qz verbis. h. d. vt. l. i. s. ff. eo.

Are.

e **¶** Liberos. na i vno si e necesse

f **¶** Unde. i. an. g **¶** Euanescat. ff. eo. l. vtriusqz d.

So. fm pla. ibi valet assignatio

facta emancipato vt ibi: s. emanci

patione hoc perdat si antea facta fuerit assignatio: vt hic. ar.

ff. de arbi. no distinguem? s. p. roni. vel dic fm azo. q. in. l.

aria no. d. fieri assignationes in emancipato: sed an soli fieri i pra

te possit. sed nec in dicta. l. de arbi. dicit copromissus: sed dicit

non copelli suam dicere. h **¶** Verbis. etiam nunt. ff. e. l. i. s. as

signare: et pure vel sub conditione: vt. ff. e. assignare.

¶ De bonorum possessione. Supra visum est de heredi

ratibus q ex testō et ab intestato deferuntur iure civili et prim

ture pretorio. Verū qz pretor interdū emendauit interdū confir

mauit ius ciuili. in succes. intestati et intestati dando bonorum

possessionē: ideo subdit de bonorum possessionibus.

¶ De bonorum possessione. Totus iste titulus dividitur i quat

tuor partes. Primo ponit causas propter quas fuit i

ntroduca bonorum possessio de iure pretorio. Secundo po

piendam transposuimus.

¶ De assignatione libertorum.

In summa quod ad bona li

bertorum attinet admonē

di sum? celsisse senatus:

vt quis ad oēs prōni liberos qe

iisdem grad? sunt equaliter bona

libertorum pteat? tñ liceat pēti vni

ex liberis assignare libertū: vt p?

mortē ei? solus is prōn? habeat?

cui pri? is assignat? ē: et ceteri libe

ri q ipsi qz ad ead bona nulla assi

gnatōe iterueniēte piter admittere

rent? nihil iuris i his bonis habe

ant. S; ita demū pristinū ius fci

piūt: si is cui assignat? est decesse

rit nullis liberis relictis. **¶** Nec tā

tū libertū s; etiā libertā: et nō rātū

filio? nepotine: s; etiā filie nepri

ue assignare pmitit. **¶** Dat? at

hec assignādī facultas ei q duos

pluresue liberos i parte habebit:

vt eis qz i potestate h; assignare

libertū libertāue liceat. **¶** Qñ qre

bat si eū cui assignauerit postea

emācipauerit: an euāescat? assi

gnatio. s; placuit euāescere: qd ē

iuliano et alijs pleriqz visum est.

nec ictest an testō qz assignz: an si

ne testō: s; ē qbuscūqz vobis? prō

nis hoc pmitit? facere ex ipso se

na. qd claudia? tpi? factū est: sub

illo ruffo et ostorio scapula psuli

b? **¶** De bonorum possessione.

nit quas bonorum possessiones pretor facit. Tertio impator quasda corripit et emendat. Quarto quatuor tempora et quale statutum sit ad agnoscendas bonorum possessiones. Secunda ibi. Sunt autem bonorum. Tertia ibi. Si eas quidem. Quarta ibi. cum igitur plures. Et. h. d. Bonorum possessiones introducte sunt de iure pretorio non solum ab intestato sed etiam ex testamento corrigendi ius civile antequam. h. d. Are.

Sis bonorum possessionis introductum est a pretore emendandi gratia ut is iure nec solum in intestatorum et hereditariorum verum et eo modo pretor emendauit sic super dictum est: si in eorum quod testamento facto decesserit. nam si alieni heredes posthumum fuerit institutus: quis hereditatem iure civili adire non poterat: cum in testamento non valebat: bonario tamen iure bonorum possessionis efficiebatur: videlicet cum a pretore adiunabatur: s; et is a nostra potestate hodie recte heredes instituit: quasi et iure civili non incognitus. Aliquid tamen neque emendandi neque impugnandi veris iuris: s; magis confirmandi gratia pretor pollicetur bonorum possessionem. nam illis qui recte testamento facti heredes instituti sunt datur secundum tabulam bonorum possessionem. Item ab intestato suos heredes et agnatos ad bonorum possessionem vocat s; et reorta quod bonorum possessionem ad eos pertinet hereditas iure civili. Quos autem solus vocat pretor ad hereditatem heredes quidem ipso iure non fiunt. Illas pretor heredes facere non potest: per leges autem tantum vel similes iuris potestatem heredes fiunt: veluti per senatusconsultum et potestatem principales. S; cum eis pretor datur bonorum possessionem loco hereditatis instituit et vocat bonorum possessionem. Ad hoc autem et alios quod plures gradus pretor fecit i bonorum possessionem. dandis: dum id agebat ne quis sine successore

u **¶** Impugnandi. vt. s. pri. ff. de i. corrigendi.

x **¶** Iuris. s. civilis.

a **¶** Possessionem. nota tres vias pretoris.

b **¶** Et remota. que ergo fecit pretor: ff. de success. orb? vias ampliar. ff. de le. ij. cum fili? s. varijs. ar. d. ff. nau. ca. sta. id. s. s; an sic: et. s. s; si grat.

c **¶** Quos autem. **¶** Pretor solus non facit quem heredem sed loco heredis. h. d. Are.

d **¶** Ad hereditatem. i. ad successiones: vt emancipatos ab intestato et cognatos. **¶** Per senatusconsultum. tertium. et orsi.

e **¶** Constituitur. vt. C. de ius et legi. here. l. fi.

f **¶** Adhuc autem. **¶** Pretor ampliat successionis materiam vltim? quod sit per. l. xij. tab. h. d. Are.

g **¶** Quod plures. quod lex. xij. tab. vel quod dixerat.

h **¶** Ne quis. ff. de interroga. act. et qz.

i **¶** Ius bonorum pos. q est ius persequendi retinendi

qz nuntius qd cuiuscumqz cu is mortu? fuerit: vt. ff. e. l. iij. s. bonorum.

l **¶** Emendandi. i. supplendi qz min? bñ dicens ad ple

nū dixerat ius civile non cognoscēs emancipatos:

vt. s. de he. ab ites. s. emācipati. ff. ad. l. rbo. d. ia

ctu. l. vl. s. i. et fi. vel dic es medadi pprie vt i agna

tis seis vbi ius prōm d? i civile idurit: vt. s. d. le.

ag. luc. s. s; qz. et i posthu mo: vt. j. s. pri.

l **¶** Emendauit. expone vt. s.

m **¶** Posthumus. quis sit dic vt. s. de le. s. posthu.

n **¶** Non poterat. vt. s. de le. s. posthu. d. So. vt ibi:

o **¶** Bonario. ff. e. no ē s. vbiqz d. s; hic spaliē

ex illa regula excipitur p ipz prōre. Et quo ad hoc

drogatur illi regle gñali: qz nō est dubiū qñ gene

ri per spēs drogetur: vt. ff. de pe. l. sanctio legum.

p **¶** Possessor. fui.

q **¶** Si is. s. posthumus.

r **¶** Constitone. s. greca: vt s. d. le. s. posthumus.

s **¶** Incognitus. s; cognitus. na cōstōes sūt de iure ci

uili: vt. s. de ius. et ius. s. i autē ciuile.

t **¶** Aliquid. neqz emendandi vt. s. e. i. ff. de i. emen

dandi. i. supplendi.

a ¶ Nam angustissimis. nā sui heredes et agnati tātū succedebāt de iure civili ius integrū habentes: qz non sunt emācipati. de alijs: enī non dicitur: vt. s. de here. ab intesta. s. i. z. de le. agna. suc. in prin.

b ¶ Sūt. pterit. siue emācipat. siue nō: vt. C. de li. pte. maximū circa pā.

c ¶ Tabulas. s. quare datur suis: ita. cū ipso iure nullū sit testm: vt. s. de here. li. in prin: Rñ.

duas h̄vias. vñā de iure civili p quam pōt dicere nullū: aliā de iure pte: ris per quā nō pōt dici nullū: sed anulādū: cū nec fieri nec desinere pos sit h̄re d iure pte: vt C. de li. pte. l. i. et. s. eo. s. quos at. Itē quare ita. d: ex testō: cū magis cōtra testm dici deberet cū n̄p̄it testm: vt. C. de col. vt liberis: Rñ. ideo sic d: qz sine testō ppetere n̄ pōt. Itē qre h̄ac premi sit cū fm ta. dignio: sit: Rñ. qz donec ista cōpetit illa dari nō pōt: vt. ff. de stab. l. illud. s. si. z. d. secūdis tab. l. i. s. eq̄sumus. i. Rñ. Itē nūquid hec pā rēi datur ita. filij eman cipati: Rñ. sic ad instar pzon: vt. ff. si a pa. q̄s su. ma. l. i. z. ar. ff. de bo. dā. l. si. sic. ff. si ta. tes. nul. ex: tant. l. i.

d ¶ Scōz ta. sic. ff. si ta. te. nllē ex. l. i. Itē b̄qñ testm factū est in scripti: al fm nūcupationē: vt. C. de se. ta. l. ij.

e ¶ Fecit. sic. ff. si tab. te. nulle extant. l. i.

f ¶ Et pzo loco. s. iter eas q ab itestato deferuntur. z nota h̄ic ordinē qui se quitur in edicto fuisse: sed non in obseruando: vt. j. sequitur.

g ¶ Cōsiderantur. vt. s. d. he. ab intesta. s. emanci pati.

h ¶ Unde liberi. qd erit ecōtra filio emācipato mortuo: Rñ. p̄ ba bet bo. pos. vnde parētes vñ vnde liberi vtiliter cū equa rōe vocēt pā trē ad hereditatē filij: vt. ff. de inoffi. tes. nā z si: z. ff. vnde li. scripto. vel dic vñ legitim: cū sp dcta fiducia cū emancipet: vt. s. de le. ag. suc. s. si. Itē nūquid filio in bonis matris datur hec bo. pos: Rñ. nō: vt. C. de suis z le. he. l. i. Itē nūquid in alijs vltiorib̄ ex linea descendētibz supradicta seruantur. s. vltra filios: Rñ. sic: cū omīs inferiores dicātur liberi: vt. ff. de ver. signi. liberozum.

i ¶ Scōdo legitimis. i. agnatis et eis qui eoz loco sunt: vt. s. de le. ag. suc. s. i. z. s. hec etiā: et. ff. vnde le. l. ij. s. hoc autē: et. l. iij.

l ¶ Tertio. extraneo. i. ei qui emebat filiū a pfe z postea cū manumitte bat. nā sic fiebat olūm emancipatio: vt. s. qui. mo. ius pa. po. sol. s. pre terea. vel melius: vt. j. e. s. que autem.

¶ Quarto cognatus. q iure civili non vocant: vt. ff. vñ cog. l. i. i. Rñ. z

s. de suc. ag. i. Rñ.

m ¶ Ex familia. que dabatur p̄ono liberto moriēte itestato sequens dabat eio liberto moriēte cū testō fm quosdā. Vel dic q he familie. i. agnatis trāsuersalib̄ p̄oni datur vsqz ad quintū gradū: vt. ff. de ver. sig. p̄nunciatio. s. familie: z. j. e. s. q

cūqz: z. s. de suc. li. s. m̄lq. seq̄ns p̄ono z descen dētib̄: z ascendē tibz vsqz ad qñ tū gradū. prima eis nō vs: cū h̄ic tractetur tū de his q ab itestō deferūtur. n ¶ Sexto patro no. quare p̄mo agnati patroni vocantur q̄ ipsi p̄oni: Rñ. h̄ic ordinē edicti ser uat: nō qualiter succedi de facto debeat: z h̄ic ex: ror in alijs casibz inuenitur. o ¶ Septimo. s. ficiente parente: la: etiam sisco: ex cluso: vt. C. vñd vir. z vxor. l. i. ¶ S̄ eas. ¶ Bonoz pos sessio vñ decē p sone ē bodie sub lata. h. d. Aret. p ¶ Sed eas. s. supradictas. x. bo. pos. q ¶ Incuriosū. i. sine cura. r ¶ Cōstōib̄. q remāserūt i greco s ¶ Necessarias. i. vtilēs. sic. ff. de of. p. l. i. in prin. r ¶ Quiro. s. con nūerant bo. pos. ex tes. z ab ites.

u ¶ Dāmissor. expōe vt. s. s. iij. vñ dic q extraneū māumil sor ē ipe p̄ qñ n̄ ex dcta fiducia emācipat. s. si q̄ras qre sibi ipi p̄fert: Rñ. sane itelligas vt p̄ autē emācipatē nepotē p̄ez dat: vñ si ipse p̄ emācipauit: inueniūt tñ. x. p̄sōe q̄ eū precedūt.

r ¶ Cōstō. C. de emā. l. i. l. i. a ¶ Dāmissorib̄. i. emācipa torib̄. b ¶ Fiducia. i. saluo iure succedēdi. c ¶ Dānumil siōes. i. emancipatōes. d ¶ Dedit. i. concessit. e ¶ Dānumil missio. i. emācipatio. f ¶ P̄dicta bo. pos. s. vñ. x. p̄sone.

¶ Lūqz ante. ¶ Bonoz possessio. cū qua ex familia et vñ liberi z parētes p̄oni z vñde cognati p̄oni sunt sublata: z remanent tñ sex bo. pos. ordinarie. h. d. Aret.

g ¶ Cōstōes. i. de q̄ h̄emus mentōes. s. de suc. li. s. sed nostra.

h ¶ Posuim̄. vt. s. de suc. li. s. multis.

i ¶ Sufficit eis. s. tam cognatis q̄ agnatis patroni.

cūqz: z. s. de suc. li. s. m̄lq. seq̄ns p̄ono z descen dētib̄: z ascendē tibz vsqz ad qñ tū gradū. prima eis nō vs: cū h̄ic tractetur tū de his q ab itestō deferūtur.

n ¶ Sexto patro no. quare p̄mo agnati patroni vocantur q̄ ipsi p̄oni: Rñ. h̄ic ordinē edicti ser uat: nō qualiter succedi de facto debeat: z h̄ic ex: ror in alijs casibz inuenitur.

o ¶ Septimo. s. ficiente parente: la: etiam sisco: ex cluso: vt. C. vñd vir. z vxor. l. i.

¶ S̄ eas. ¶ Bonoz pos sessio vñ decē p sone ē bodie sub lata. h. d. Aret.

p ¶ Sed eas. s. supradictas. x. bo. pos.

q ¶ Incuriosū. i. sine cura.

r ¶ Cōstōib̄. q remāserūt i greco

s ¶ Necessarias. i. vtilēs. sic. ff. de of. p. l. i. in prin.

r ¶ Quiro. s. con nūerant bo. pos. ex tes. z ab ites.

a **Alia**. altiori. bictrabe q̃ digniores altiori loco sedere de-
bent: et est altior q̃ primior dñio et tirones nō posteriores: vt. C.
d. tiro. l. si. et ff. de aq̃ plu. ar. l. i. §. pe. et C. d. of. re. p. l. potiores.
b **Decia**. bñ dico sexto ponit: et hoc dico sublata decima.
c **Enumeratas**. s. e. §. cūq̃.

Septia.

Si lex dat a-
liqui bonoz pos-
sessiōes de nouo
ex testō vel ab i-
testato illa dñ se-
ptima extraordi-
naria. h. d. Are.

Introduce r.
vt. ff. vt. ex. l. et se.
cō. l. i. §. Rñ.

Et def. s. bo.
pos. et nō duo eē
necaria vt h. bo.
pos. opetat. s. vt
l. caueat: vt bo.
pos. def. et q̃ de
iure cū nō possit
succedere: al. ope-
tari vt legitimi: vt
ff. vñ le. l. iij. et ff.
vt. ex lege et se.
cō. l. i. §. si.

Lege. ponit
q̃dā exēplū ex te-
stamento: vt. C. d.
inof. test. l. iij. §.
s. cū eā. ex eo q̃
fili? nat? in puer-
perio istitur? p̃su-
mit ab itestato.
ponit exēplū in
agnat? feis: et i q̃
buldā cognat? q̃
efficiunt agnatis
siles: vt. s. de le.
ag. suc. §. hoc ē.
vñq̃ reprobo:
q̃ nulla lex exp̃se
dat supradictis

bonoz possessiōes: s. eos succedere. d. ergo si dat h. septia: sed
vñ legitimi: vt. ff. vñ le. p. de ergo exēplū ex testō i posthūo alieno
istituto: vt. s. e. §. i. Itē rā a testō q̃ ab itestato. pone exēplū d
eo q̃ dcessit apd hostes: i cū bōis dat bo. pos. ex. l. noua cor. vt
ff. de bo. pos. l. iij. §. sed et ei?

Senatus con. orfi. et tertu. vt. ff. vñ le. l. iij. in p̃i. §. si. nā eis
dat bo. pos. ibi. et nō succedebāt de iure ciuili: vt. s. ad tert. in
p̃i. d. ergo dari hic: vt. ff. vñ le. l. iij.

Lōstōne. ponit exēplū. s. de le. ag. suc. §. h. ē. Itē. C. de
emā. l. si. s. h. reprobo: cū. l. si caueat eis dari bo. po. vñ hñt vñ
le. vt. ff. vñ legi. l. iij. p̃f. tñ dici q̃ ibi subaudiā maxie. vñ meli?
dic si aliq̃ noua p̃stō fieret d nouo q̃ darz bo. pos. ex ea dare?

Et extraordiariū. nō. duob? mōis fieri bo. pos. ex. l. h. vij.
tra ordia. q̃ vaga: vt h. Itē q̃ si tribuit ius: vt carbōiana. et si
veter mittat i pos. talia q̃ dat grā agnoscedē lū q̃ dat sine cāe
cognitōe: vt. ff. de car. e. l. iij. §. cāe: et de ven. in pos. mittē. l. vñ
cūq̃. §. inter dñ: et de inof. test. p̃ap. §. i. et alie cū cāe cognitōe:
vt. ff. de bo. pos. l. iij. §. si cā. et q̃s ordo in bo. pos. ser. l. iij. §. dies:

et s. in bonorum.

U igitur. **Liberi** et p̃etes hñt annū ad petēdā bonoz pos.
Alij agnati hñt centū dies. et portio deficiens accrescit pari i gradu vt
ad aliū p̃ successorium edictum. h. d. Are.

Plures. q̃. r. quarum sex remaserūt ordinariē: vt. s. e. §. aliam. vñq̃
ad. §. septima.

Disposuissz. alio mō
in edicto q̃ de facto com-
petant: vt dixim? s. eo. ti.
§. vi.

Differantur. sic. ff. d.
suc. e. l. i. §. Rñ.

Liberis. naturalib? et
emancipatis et emancipā-
tib? vt. ff. d. suc. e. l. i. §. si.

Anni. i bonoz sangui-
nis: imo nō vident coar-
tādi: cū velut ad p̃p̃ia bo-
na veniāt: vt. ff. e. l. i. §. lar-
gius: et de li. et posth. l. in
suis.

Accrescit. p̃tes. n. non
petenti accrescit petenti
b? vt. C. qñ nō pe. p. pe.
accre. l. i.

Ex successorio. h. itelli-
ge i cognatis: s. iter agna-
tos successorū edictus lo-
cū nō hēbat. s. hodie vñ
q̃ locū hz: vt. s. de h. e. ab
iure. §. placebat.

Do licet. s. p̃tor.

Et exclusus. tñ tan-
q̃ fili? admitti pōt vt a
gnat? et exclusus vt agna-
t? admittat vt cognat? vt
sibi succedē videat: vt. ff.
de suc. e. l. i. §. s. vidēdū.

Siquis itaq̃.

Idio repudiante bo-
noz pos. statim sequi in-
cipit currē tps. h. d. Are.

Repudauerit. j. suū
tempus.

Admittit. vt. C. e. l. si.

In petenda. **Tps** petēde bo. pos. est vile. Et hodie bo. pos.
pōt q̃ltercūq̃ sine solēnitāte peti. h. d. Areti.

Uiles. in quib? tria p̃currē oz. s. q̃ iudici copia sit. Itē actoris. Itē
rei: vt. ff. d. diuer. et rep. p̃sc. l. i. et ff. q̃s oz. i bo. pos. ser. l. iij. i p̃i. et §. dies.

Princeps. C. q̃ admit. ad bo. pos. l. pe. et si.

Idio petēda. erat. n. al. edictalis q̃ edicto mortui p̃toris p̃petebat.
hanc nō erat necesse peti: vt. ff. de bo. pos. l. iij. §. s. si nemo. al. detur q̃ a
p̃tore viuo decernit. et h. oli solēniter. hodie sufficit quocūq̃ mō dicat se
velle agnosce: q̃ iudicial? dici pōt: q̃ i iudicis p̃ntia agnoscat: vt h. et C.
q̃ admit. ad bonorum pos. l. pe. et si. Itē nūq̃d hodie bo. pos. locuz hz:
Rñ. sic. nāz et eas p̃p̃dere q̃s pōt et stabul? necessaria ē ē filio eman-
cipato et p̃terito. Itē vñ vir et vxor: necessaria vñ: et vt olim alie non
erant necessarie: sic nec hodie. eis tñ vñ possumus cum non? mod? suc-
cedēdi sit inuent? vt. s. de h. e. ab intes. p̃ totū.

Judiciū. coram quocūq̃ iudice.

De acq̃sitiōe p̃ arrogatōz. **Q** bōa q̃ nobis acq̃rūt ti. vñiuer-
sali aut acq̃runt p̃ adiōz hñt itaq̃ at p̃ bo. pos. aut p̃ arrogatōz: aut p̃
adiōz bonoz cā libertatū p̃fūdaz. §. si. s. p̃ q̃s p. nō. ac. iō viso. s. d

a **I** Accommodatum. ff. de fideicō. l. i. l. iij. §. h. q.

b **I** Attēdit. vt. pcuratores nri. c **I** Preferēdā. h. qñ ope
d **I** Logēdā. i. accipiēdā p filiū. tñt libertates.

e **I** Adita. oli p' fise' admittēbat bōis n' adit' ab alio: z ēt adit':
dūmō ēent bōa solūcōdo: al' aditō ab alio scāvalebat: vt. ff. d. si
deicō. l. i. l. iij. hō.

die idistincte ad
mittit: vt. C. de
rel. ma. l. si. §. pe.

I Docēscrit
pro. **I** Bōis ad
iecti cessat vēdi
tio ipoz. h. d. pri
mo. Et adiectio
bonoz tē dūmz
hō locū cū dūct'
reliq't libertates
ex testō v' ab ire
stato. h. scōdo. **I** Si
f **I** Ueneāt. i. vē
dantur.

g **I** Successor. nū
qd ex testō v' ab
intestato erit iste
hēs: nū. neutruz
dici p't. dic ergo
hūc anormalum
successorē ēē: sic
illū q' succed' hēdi
n' iplēti dūcti vo
lūtātē: vt i aut. d.
hē. z fal. §. i oib'.
col. i. z iura sepul
chroz hō: vt bo.
pos. vt. ff. d. fidei
cō. l. i. l. iij. §. si.

h **I** Mēnē. hēdē
existē ab itestō:

I Si is q.
I Si ille q' repu
diauerit hēditā
tē possit i itegru
fistui z itez adi
re: tñ adiectio se
mel facta z liber
tates n' cessabit.

Et si libertates
date fuerit inf vi
uos dat' adiectō
bonoz: hō reuoca
tur i dubiū an da
te fuerit i fraude
creditor. h. d. af.

i **I** Fieri. z nū. sic.
vt. ff. de fideicō.
l. i. l. iij. §. i.

l **I** Si cū dimissōes. i. casus. **I** Cōstō. C. d. test. ma. l. si.

m **I** Spēs. i. casus.
I De successiōib' subla. s. vñ ē d' mltiplici spē successio
nū: q' s' qdā q' hodie s' sublate: vt illa q' fiebat p bo. traditio
nē v' senatuscō. clau. iō subdit d' successiōib' sublat'. **I** Pore.

I Rat at. **I** Tor' iste titul' dī dī i. ij. pres. p'io
tollit vēditōes z successiōes q' ex eis fiebāt. Scōdo q'

fiebāt ex senatuscō. clau. Scōda ibi. **I** Rat. Et. h. d. Successio facta p'ē
ditōes bonoz d'bitōis z q' fiebāt p senatuscō. clau. s' hodie sublate. h.
n **I** Aliē due. ēptio. i. vēditio: vt seq't. ff. d. ac. z ep. vefes. d. **I** Re.
o **I** Ambages. nā ppōebat creditor. actōz: z si cadebat a syllaba: cade
bat a cā. si nō si cadebat: bōa d'bitōz abñt v' pñt vendebat sua aucte
qd hodie si ēvt h' z. C. de
formul' z ipe. l. i. z. ij.

p **I** D' diaria. i. solennia.
q **I** Expirauerunt. i. recess
serunt.

r **I** Bōa. s. oia: vt. ff. qbus
et cau. i. pos. ea. l. i. §. hodie
p mēsurā d'biti d'clarat:
vt i aut. d. exbi. z itro. §. si
s **I** Libr'. vt. ff. q. nō.
et cau. i. pos. ea. p totū.

t **I** Rat bachata. i. capta
vel decepta. vt eni vīno ca
pitur vel bacho: ita z a
more. Item furore amo
ris nū. vehemētius inue
nitur: vt in auten. q. mo.
na. ef. legiti. §. illud. col. vi.

u **I** Substātiā. si cō iū
gebat se alieno seruo z cō
tra offi nūciationem: vt
C. ad senatuscō. claudi
a. l. i.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

I De obligatio
nib'. Dictū est. s. de pfo
nis li. p'io de reb'. i. scōdo
z tertio vsq' huc. nūc
de actionib' debz dicere:
vt. s. de iur. ma. §. si. §. qā
obligatio mater ē actōis:
vt. ff. de procu. l. §. ea ob
ligatio. ideo p'mittit de
his obligationib': z ideo
dic' hic. **I** Nunc. zc.

aliā subdiſiōz ſubdidit. Scda ibi. **Q**uiz at. Tertia ibi. Sequens. Quar
ta ibi. Et p^o. Et q^o pōit diffinitio z diſiō ſi pōt z grue ſummary. Are.
¶ Obligatio. v^o q^o nulla obligatō h^o diffinita. nā ciuili ſola ſi h^o effectū
erigēdi: vt p^o i obligatōe ſpaz aū biēniū: vt. j. d. lit. ob. Itē p^o i obliga
tiōe cili z naſali ſi. nā ſi pactū fieret d^o ſi petēdo tollit naſal z reāz ci
uili: vt. ff. d. ſol. ſticbz aut
pāpibili. §. naſal. z tñ nō
h^o effectū iſtuz: vt. j. de ex
cep. §. p^otea. itē nec naſal:
q^o nec p^o eā ſit exactō: h^o i
pediat repentitō: vt. ff. de
do. l. h^o iure. §. ſi. h^o dic q^o
ſil' vtraz h^o diffiniē. Itēz
ſi bōa ē diffinitō: ergo cō
uertit cū ſuo diffinito. vbi
cūq^o ergo ē iur' vici' ē ob
ligatio: z eō vbi nō ē t^o iu
ris vici' nō ē obligatio: er
go nec fideiuſſor adhiberi
p^o: vt. ff. d. d^o. ob. l. i. §. i. ſi.
q^o ē falſuz: q^o naſali obli

gatoī accidit: vt. j. d. fideiussor. i. pñ. S; dicas qd hē decepto. nā si dicas
ñ ē obligatō. s. ciuil. z nafal: x̄a ē. si dicas obligatio. s. nlla ē nafal fal
sa ē: z sic vis ē i dictōe obligatō. vbicūq; .n. dico qd nafali obligatōe q̄s
renet: intelligo de iuregen. qz dūenit solis hominibus z omnibus.
b ¶ Juris vinculum. i. ius vincēz. z sic ē res incorpalis: vt. s. de re. cor.
z incor. in fi. vt. n. bones funibus visualiter ligantur: sic hōines x̄bis li
gantur z intellectualiter: vt. ff. de ver. sig. l. rei. §. i.
c ¶ Necessitate. tunc enim vere debitor est cum necesse habet soluere:
vt. ff. de ver. sig. l. debitor. z ita secundum hoc nulla ē obligatio cui op
ponatur exceptio put diffinitur. ff. de re. iu. l. nō videtur cepisse. quod
verum ē si opponatur exceptio: ideo qz desijt esse vinculū naturale vel
ciuille. nam quedam exceptōes proponunt ēt qñ vtrūq; vinculu adest:
vt in mace. z vell. Sunt. n. effectualis obligatōis duera dices. vna na
turalis. s. q̄ cōsensu nascitur: q̄ inter oēs fieri pōt ēt inter seruos: z h̄ na
turalis dī: vt. ff. de pac. l. i. §. adeo. hec radix contrario sensu tollitur: vt. ff.
de so. l. stichū. §. naturalis. qz nil tam naturale zc. vt. ff. de re. iu. l. nil. sed
hec naturalis vim nō hz erigendi: impedit tñ soluti repetitōem: vt. ff. d.
fideiussor. l. fideiussor. §. fideiussor. huic qñq; accedit ciuillis ēt radix: q̄
illi naturali faciē dat vel formā vel vestē vt possit parē actiōem: z hec
ciuillis tollitur contrario ciuili actu: nō naturali: vt p acceptilatōem: vt
j. qui. mo. tol. ob. §. i. al. §. per acceptilatōem. Item p sniam remanente
naturali. s; hoc nō est ipso iure: sed p exceptōem: vt. ff. de condi. inde. l.
iul. snia enim ē de iure ciuili: cū oīa iudicia sint de iure ciuili: vt dixim?
s. de iure na. §. ius aut. in glo. vt sint zc. p. l. ff. d. ori. iur. l. ij. §. hec dispu
ratio. z hec ciuillis nō adheret seruis: cū nil sint inspecto iure ciuili: vt. ff.
de re. iu. l. seruū: z l. qd attinet. Frē filio d̄ p̄rem vel ecōtra nō nascitur:
vt. ff. de condi. inde. l. frater a fratre. cū inter eos nō possit eē iudicium:
vt. ff. de iudi. lis. iure ciuili impediēte ratione patrie potestatis: vt. s. d.
de pa. po. §. ius aut.
d ¶ Rei. vel ēt facti: qz verbum rei generale ē: vt. ff. si cer. pe. l. i. in fi. z
ff. de ver. sig. l. rei.

e ¶ Scdm istud scdm pōt referri ad totā diffinitōem. q. d. obligatō sic diffinitur fm iura rōana. l. fm. l. 7 sic cilis 7 naturalis hic sūt diffinitur. vñ dīc q̄ referitur tm̄ ad pncipiū. s. iuris viculū. Et qd̄ dīc quo astrigimur s. qñq̄. vt qñ ē ciuilē 7 naturalis. qñq̄ sūt. vt qñ ē naturalis sola vel ciuilis sola. vel dīc q̄ pōitur remotiue h̄ dictio fm. q. d. illa obligatō ē iuris viculū q̄ ē fm ius nō p̄ ius. ff. d. x. ob. gñalit. 7 l. veluti. 7 fm h̄ referitur ad p̄mū. Vel dīc q̄ referitur tm̄ ad illā dictōē solūde. nā p̄ ius sūt faciēde solutōes vt res eq̄ bona soluat. vt. ff. si cer. pe. l. cū qd̄. 7. ff. cō. mo. l. iij. §. si res. Itē d̄gruo loco 7 tpe. vt. ff. de so. si solutur. Itē d̄ euitiōe p̄mitti aliqñ vñ solūe. vt. ff. de x. ob. l. iul. §. q̄ fun. 7. ff. de cōdi. cā. da. l. si. 7 de eui. l. iij. Itē p̄ p̄p̄etēs actōes 7 iudices fiat solutō. aliter

nō v3 ſnia nec ſolutō fieri d3: vt. ff. ſi a nō ppe. i. l. ſi.
f ¶ **D**iuīſiō. ſumma. i. prima. vel ſumma. i. breuis. ſic. ſ. de iu. p.
ſo. in prin. eſt. n. qñq; maior: vt. j. e. in prin.
g ¶ **D**iuīſio. diuiſio eſt mutabilis materie breuis cōpoſitio. ⁊
diſio mīlea facit: vt dicim⁹ i peniō. §. pe. b ¶ **L**egib⁹. vt. l.

exⁿ p^rtractu sunt: at quasi ex p^rtra
ctu: at ex maleficio^p: aut ex quasi
maleficio^q. ¶ Prins ē vt de his q̄
exⁿ p^rtractu sunt dispiciam^r. barū
equē^s quattuor sunt spēs. at. n. re
cōtrahitur^r: at xbisⁿ. at lris^r: at
psensu^r: d̄ q̄b^r singulis dispiciam^r
Quibus modis re con
trahitur obligatio.

Contrahitur obligatio
veluti ex mutui datōne.

tervt. §. d. in. na. §. ius aut. q. a iure civili sunt cōprobate: vt. ff. de
inst. 2. in. l. ius aut. ciuile.

l. ¶ Pretorie. i. i. stitute: vt obligatio ex furto manifestato: vt. j. d.
ppe. 7 tē. ac. §. i. Itē ex rapia 7 vbiq; p̄oraliquā obligatō
inducit: vt p̄ p̄ m̄ros tit. vt. ff. d. iusti. 7 in. l. i. aut cūile. §. p̄rom.

l. **I** Donorane, quia pretores honores gerebant, quod dicuntur
 s. de iu. na. §. pretorum. m. **I** Sequis diuisio, s. obligationum

o ¶ Quasi ſctu. vt. j. ſ ob. ex qſi ſtrac. ſeq̄ntes. ſ. p q̄s pſo. no

Ex maleficio. ut. j. d. ob ex malef. vsq. ad ti. de ob. ex q.

audi aut ex varijs figuris carum: vt. ff. de ac. t. ob. l. i. in prin.

¶ Et dicitur, proprie ponit quo ad illos scilicet: vel quoniam hanc
tur obligatio: improprie quo ad alios: vt. ff. de reb. sig. l. labeo
sig. ff. licet. ne l. certi conditio in prin. & de of. procon. & l. iij.

8 ¶ **E**q. vt. s. t ¶ **C**ontrahitur. vt. j. ti. pr. u ¶ **V**erbis. vt. j. ti. u. vt. ad. ti. de. lit. ob. r ¶ **P**ris. vt. j. de. l. r. r. u. ob. l.

a ¶ Consensu. vt. j. de ob. et contractu. cū sequentib⁹ ti. S5
est dīrta inter actiones ⁊ obligatōes et dīrctiū ⁊ Rñ. contrad

est verborz cōceptio vel cōsensus: vt p3. ff. de ver. ob. cōceptō
vel cōsensus: vt pater. ff. de ver. ob. l. stipulationum. §. stipul

verborum ut patet in hoc verbo: *conspiciamus namque in p[ro]p[ri]o*
titio. et est facti: ut ff. de cur. fur. l. cō filio. in fi. Obligatio et quod
de nascitur actio: ut ff. si cer. pe. l. n. circa fi. Actio est quod postea

inde surgit: & sic nullū est alterum: vt. ff. de pecu. l. 5. §. ea. et. ij. in prin. et hec duo sunt iuris: vt in diffinitōib⁹ p3.

¶ Quib' modis re contrahit obligatio. Continuatio istius tituli ad precedentem p. s. ti. pr. in fi. Aret.

Respondetur. Quod iste titulus dividitur in quatuor pres. Duo pōit d mutuo. Scō d indebito soluto

Tertio d'comodato. Quarto d'posito. Quinto
pignore dato. Scda ibi. i. §. Ita. §. Tertia ibi. Itz is. Qua

ta ibi. Pieterea. Quinta ibi in. §. Creditor q̄. Et. h. d. in li
ma. Obligatō et mutuo p̄bitur reiet in his reb̄ q̄ pōdē nu

mero vel mensura consistit. Et de mutui: qd de meo tuu fit. b. d.
b. **C**ontrahit i pmiis no. vestiari paciu id qd e nudu. vi. modis

*Re: vt b. abbas: vt. j. tti. l. f. i. s. v. r. j. d. lit. ob. p. s. e. su. vt. j. d. ob. er co
coheretia. Sc? : vt si iuxta Scm appoat aliqd pactu an vl p*

ut C. d. pac. petes. r. ff. d. pac. iur. l. g. §. q. mo. ite. iternu. rel.
ut in contractibus inominatis ex quib. nascitur actio de m. n.

secuta: vt. C. d. re. per. ex placito. Sz qd differt ea q vestitur
ab ea q iteru rei vestit: Rñ. pñia hz vestimñ z robur stat

cū nascitur: nā tacite agit vt reddat mutuū v' cōmodatū: vt ff. si cer. pe. cū qd. S. i. alia dudū forte postea qñ res tradit. C. de pac. petēs: z. C. de re. pnu. ex placito. z adde duos mo- dos: vt no. d. S. qñimo. s. qñ vestit legis auxilio qd ē quoties nudū pactū actōem p. rit: vt i donatōe: vt. ff. de pac. l. legitiā.

Itē rei p. cipio:

vt i pollicitatōe facta reip. vt. ff. d. polli. l. i. Itē au- toritate legis: vt C. d. do. si qñ ar- gēti. Itē iureiu- ran. vt. ff. d. ope. li. vt iurisiu. ac.

Q Mutui. no: q. qñtuor: o. z. ē i mutuo. nāta: vt ad b. sit iūcta vt mēsurē l. meti- at sic ē i pecūia: vt. ff. de d. b. ep. l. i. Itē consue- do: vt ad numez vt ad pōdus sue nature apte. itē actio. s. vt datur

fm naturā: vey non in sacculo s. i. pecunia:

b **Q** Dōdere. vt. ff. si cer. pe. l. i. j. S. itē mutuū. d. Sol. ibi large accipit nomē pecunie: vt. ff. de le. i. talis.

c **Q** Aut numerando vt pecuniā.

d **Q** Aut merēdo. vt vni oleū frumētū. S. qd si libā ad pō d. dederō: rñ. si ē mutuū: q. d. siderat d. suetudo z aptitudo z natura rei tal. sic. ff. e. l. i. j. S. i. Itē qd si pecūia i sacculo vt spēs: rñ. si ē mutuū: q. act. i mutuo s. i. s. exigit: vt. ff. d. le. i. plac. S. i. j.

e **Q** Aut appendendo. vt ere z argento z auro.

f **Q** Et qñq. icidenter. n. qñq. eadē: q. nō indiget ea: vt ar. ff. si cer. pe. l. q. pecuniā. s. cū accepit ei d. z. ē. p. p. sit vt aliō red- dat: vt. ff. si cer. pe. l. i. j. in prin.

g **Q** Qualitas. i. bonitas: q. q. tacite sp. p. sumitur agi: vt. ff. si cer. pe. l. cū qd. S. i. j. **h** **Q** Unde. q. sit accipiētis.

i **Q** Tū fiat. sponit. n. ex itēgro z corrupto: vt hic z. ff. si cer. pe. l. i. j. S. appellata. Et no. q. l. z. deseruire noi: q. noia debent ēē p. sonantia reb': vt. ff. de do. S. ē z aliud. Et no. reconsiliari mutuū trib' modis: vt no. ff. si cer. pe. l. i. j. S. i. j.

l **Q** Cōditio. s. certi spāl. q. de mutuo dat: q. appellat a qbusdā si cer. pe. vt. ff. tribu. l. i. s. dic q. d. d. iō certi ex mutuo spāl. oī ca. Est z alia gñal. q. dat ex oī cā z ex oī d. tu ex quo certum peti: vt. ff. e. l. certi d. d. iō. i. p. i. S. nūqd ad itēreē dat certi a- ctio: Quidā dicūt q. nō: vt. ff. si qñ in ius. vo. nō i. e. l. si. nos oī cū q. sic. z. q. d. l. d. i. cer. d. d. iō. dic. i. certi d. d. i. q. dat ad in- tereē qd ē incertū. z ē rō: q. l. p. a facie sit icertū: certificatur tñ p. iudicē: vt. j. de act. S. curare. sec' si ad factū: q. in snia non certificatur q. titas: vt. ff. de ver. obli. vbi aut. S. qui id qd: z. ff. de re iudi. si qñ ab alio. S. si.

m **Q** Si soluit nō debiti p. erroze re cōtrahit obli- gatō: sic ex mutuo pupill'. tñ sine tutor' aucte si obligat. b. d.

n **Q** Si p. erroze aliō si ex certa scia: vt. ff. d. d. i. d. e. l. i. debiti: z. ff. de re iudi. si p. erroze: z. C. de iur. z. fac. ig. cū qñ.

o **Q** Ab eo. l. q. soluit.

p **Q** Actō. i. d. d. iō indebiti q. dat pp. i debita soluta si facta sit accipiēt: vt. ff. e. l. i. indebiti. S. i. a. l. nulla d. d. iō dat: nisi dñiū sit trāslatū: vt. ff. de vsu. quē ad modum ca. l. i. si. z. j. de ac. S. sic itaq: z. S. appellat'. Itē ad augmēta naturalia: vt. ff. e. l. i. dē

biti. n. ad ciuilia: vt. C. e. l. i. z. i. q. tñ locupletior: ē accipiēs si bōa fide p. ce- pit: vt. ff. e. l. i. si sōtē. S. libet'. al' si sciēs accepit i totū: vt. ff. e. l. i. i. summa S. si seruū. z. qñq. furti: vt. ff. de condi. fur. l. qñ. qd dic vt ibi.

o **Q** Perinde ei. cui soluti est.

p **Q** Si appet. si. i. q. s. v' h. d. i. c. i. q. p. uo appeat idebitū: z. sic p. b. e. a. n.

rem soluit re obligatur: daturq. agenti contra eum propter repe- titiōem condiciōis actio. Itā peride' ei z ab eo potest condici: si apparet eum dare oportere ac si mutuū accepisset. Unde' pupil- lus si ei sine tutoris auctoritate i debiti p. erroze datū ē: nō tenebi- tur idebiti d. d. iōe. magis q. mu- tui' datōe. S. hec spēs obligatō- nis nō v' ex p. tractu' p. sistere: cūz is q. soluēdi aīo dat: magis volu- it negociū distrabere q. cōtrahere. Itē is cui res aliqua vtēda dat. i. p. modatur re obligatur: z

credēs te teneri nō poter' d. pupillū agēs d. d. iōe idebiti ex mutuo. sed ista obligatō nō v' ex cōditōe descēdere: q. soluit pupillo p. erroze.

s **Q** Mutui. q. neuter: nisi sit factus locupletior. **t** **Q** Datōe. s. qñ tene' ex mutuo: d. i. t. g. u. ē i. s. m. i. o. z. v. j. an. z. t. n. l. l. o. m. o. tene' vt ff. e. l. qd pupill'. z. ff. d. ac. z. ob. l. pupill'. at maior i. f. a. t. e. z. t. si tutor' p. mit- tat n. l. l. o. i. u. r. e. d. b. e. t. vt. ff. d. auc. tu. pupill'. si alij p. mittat z sine tutor' e: na- turalit' tñ tene' vt. ff. d. noua. l. i. si cū tutor' ēēt ciuili' z naturalit' obligat: s. z. restituit: vt. ff. de auc. tu. l. i. p. u. b. e. r. e. s. z. C. si tu. vel cu. iter. p. totū. z. in- adulto hñte curatore idē qd i pupillo: vt. C. d. i. t. e. resti. minor. l. si cura- torē. al' si curatore si h. z. ciuili' z naturalit' tene' s. z. restituit. z. h. o. i. a. sunt d. a. n. i. s. i. f. a. c. t. i. t. locupletior: vt q. sit salua pecūia: vt i aliā rez d. a. vt. ff. d. so. l. in pupillo. tunc. n. tenetur z ciuili' z naturalit' z cū effectū: vt. ff. e. l. naturalit'. S. si. z. l. seq. z. ff. commo. l. i. j. his ergo eisdem modis de in- debito tenetur: vt hic d. Et nota similitudinē inter mutuū z indebitū: quod valet ad multa: vt. ff. e. l. indebito. S. i. z. j. vbi recōciliatur ide- bitū eisdem modis qbus mutuū.

u **Q** Ex contractu. nec est: immo ex quasi contractu: vt. j. de obli. ex qua si contractu. S. item is. Aliquid tamen tacite geritur propter quod ē po- situs hic casus inter obligationes re z ex contractu: vt. ff. eo. si in area. l. i. Rñ. z. ff. commo. si is qui. S. vl.

v **Q** Item is cui. **Q** Qui recipit commoditatem obligatur re. Et differt a mutuo: quia in commodato non transfertur dominium: nec te- netur de casu fortuito: nisi culpa ei p. cedat casum: z h. si gra' concedit: als si cū mercede ēēt locatio vsus. b. d. Areti.

v **Q** Item is cui. q. d. non solum in duobus supioribus casib'. s. qñ aliq. accepit mutuū: vel quando accipit indebitū obligatur re: s. ē in h. ca- su. si vero cōmodauero tibi rē aliquā: re obligaris: vt possum d. te agere cōmodati actione. sed differentia est inter illum qui mutuū accipit et illum cui commodata est res: quia si commodauero tibi equum meus: ego non do tibi eum vt tuus fiat: z ideo teneris mibi de eadem re resti- tuenda. secus in mutuo: quia si mutuauit tibi: non teneris mibi reddere eandem rem: sed aliam rem eiusdem nature z eque bonam. Alia ē dif- ferentia: q. p. mutuū accipit: si casu fortuito amiserit quod accepit mu- tuo: veluti incendio: ruina: naufragio: aut incurso latroni: n. p. l. o. m. a. g. i. s. possum agere contra eum ex mutuo. sed cōmodatari' diligētē d. z. custo- dire rē sibi cōmodatā. nec suffic' si adhibeat tales diligētia in custodiēdo qlem in suis reb' solz adhibē: si al' hō diligenti' potuerit custodire. si nō

pp maiores casus comodatar? re sibi comodata amiserit nō tenet: si tñ pp culpā suā casus iste n̄ euenit. alioqui si tibi accomodauero ciphū meū vt p̄res in domo tua: z tu f ostra tecū in pegrinatōe attuler? z i cursu latronū amiseris vel naufragio: teneris mihi de eo restituendov? ad eius estimationem.

a ¶ Si is. namq; prima differētia iter mutuūz cōmodatū.

b ¶ Fiat. qd ē i mutuo.

c ¶ Re. qd n̄ ē i mutuo.

d ¶ Tenet. et n̄ dteriorē: al' vt reddita. vñ tenet ad iterē: vt. ff. cōmo. l. iij. §. si res.

e ¶ Et is qd ē. scōa dria.

f ¶ Mutuū accepit. h nō mutuū naturale tñ. s. qñ fit nūeratio sine stipulatōe d soluedo. ciuile tñ qñ stipulatio interuenit. ff. si cer. pe. l. ij. Itē dicitur mutuū rōe rei: vt i fure: vt. ff. e. l. ij. §. mutui: z. §. appel lata. z rōe p̄sone: vt. ff. si cer. pe. l. si furiosus. z rōne dissensus: vt. ff. si cer. pe. l. qñis. vñ capione ad in star anone aliene pecunie date i dotē: vt. ff. d. iu. do. l. proculus.

g ¶ Naufragio. h no. fortuitos casus meli? q̄ i a lia lege. sic enūerant aliq casus. C. de pig. act. qui fortuitis.

h ¶ Exactam. al' exactissi mā. z sic ponit postitū? p suplatiuo. z distinguit: qz iterdū sol' dol' venit i cōmodato: vt si commodo vroni mee vt cōpta vēiat ad me: vt. ff. e. si certo. §. nūc vidēdū: z. §. iterdū. qñq; dol' z culpa ei? le uis: vt si cōmodo tibi ciphū vt cōes amici iuitent ad cenā: vt. ff. e. in re bus. §. hoc ita. interdū leuissima: z hoc gñaliter vt hic. interdū casus: vt si culpa p̄cedit casum vt hic seqtur: vt. ff. e. in reb? §. alioquin.

i ¶ Si. s. commodatario.

l ¶ Casus. s. alius.

l ¶ Mercede. sic. j. locati. §. i. sic. j. man. §. si.

m ¶ Comodatū. comodatū. n. ē si dedi tibi rē meā vt utaris nec inde ac cepi mercedē. si nō merces interueniat erit locatio z dductio. gratuitū ei? d? ē cōmodatū: iō teneris ad exactissimā diligētiā. sic. j. loca. §. i. sic j. man. §. si.

n ¶ Preterea. si nō deposui penes te rē meā: mihi obligaris z possum agē? te ac. depositi ad rē mihi restituēdā: z teneris ex solo dolo si doli amiseris: s; si negligēter custodieris nō teneris. z iō si rē tibi depositā p negligētiā tuā amiseris furto: d? sibi imputari q̄ custo diēdā rē suaz amico suo tradidit negligent.

¶ Preterea z is. ¶ Depositari? obligatur re: z tenetur de do/ lo. h. d. Areti.

o ¶ Deponitur. i. custodiēda dā: vt. ff. e. depositi. l. i.

p ¶ Dolo. no. in deposito solū doli venire: vt h z. ff. de pos. l. i. §. illud. Itē lata culpa q̄ p dolo accipit: vt. ff. e. qd nerna. Qñq; leuissima: vt si hoc fuerit pactum: vt. ff. e. l. i. §. sepe. Itē si fuit in culpa: qz portauit rem

tenet cōmoda. actōe. Sz is ab eo q̄ mutuū accepit lōge distat. Itā non ita res datur vt ei? fiat: z ob id de ea rē ipa restituēda tenetur? z is qd ē q̄ mutuū accepit: si qñ fortuito cāu amiserit qd accepit: veluti icēdio: ruina: naufragio? a miserit: at latronū: hostiūue i cur su nihilomin? obligat? rmanz. At is q̄ vrēduz accepit: sane qd ex actam? diligētiā custodiēda rei p stare iubet: nec sufficit ei? tantā di ligētiā adhibuisse: quātā i suis re bus adhibere solit? ē. Si mō ali? diligēti? potuerit eā rē custodi re: s; pp maiorē vñ: maiorēue ca sus? nō tenet: si modo nō ipsius culpa is casus iteruenit. Alioqn si id qd tibi comodatū ē domi pe regre tecū ferre malueris: z vel in cursu hostiū pdonūne vel naufra gio amiseris: dubiuz nō ē qui de restituēda re ea tenearis. Cūmo data aut res tūc pprie intelligit: si nulla mercede? accepta vel cōsti tuta res tibi vrēda data ē. alioqn mercede iterueniēte locatus tibi

depositam p locū piculosum: vt. ff. e. l. in reb? §. i. z. l. si vt certo: §. interdum. Itē mora facta in restitutōe: vt. ff. de positi. si in a lia. §. si. z hic sibi tenetur de casu.

q ¶ Culpe. s. levis.

r ¶ Imputari. sic. j. p socio. §. si. z. ff. de mino. l. cū mādato. §. si.

s ¶ Debet. hic

no. aliud ē doli vt qñ ē machia tio studiosa: vt ff. de dolo. l. i. §. ij. Aliud lata cul pa: vt nō itelligit qd oēs itelligit: vt. ff. d. x. sig. l. la te. Aliud leue: vt desidia z negli gētie: vt h. Aliud leuissimam: vt si quocūq; mō po tuit puidē z nō puidit. vñ furtū fieri nō pōt sine leuissima clpa: vt. ff. p socio. l. cū duob? vñ cen dū nascit: s; nō noceat i cul pabi lib? vt. ff. d. offi. p̄fec. vigi. l. iij. §. i. z. ff. de p̄ci: z cōmodo rei vē di. l. si vendit: z s. pr. §. z. C. de pig. ac. l. q̄ fortui tis.

¶ Credit tor. ¶ Credit or ex pignore rece pto obligat re: z tenet solū d leui clpa. h. d. Areti.

De verborum obligatōe.

t ¶ Creditor. creditorē accipe ex oī cā: vt in aut. de fideiussoi. §. si. z. ff. de ver. sig. l. si cui.

u ¶ Accepit. Itota caute ponit accepit: aliter non dicit re obli gari: s; pignus creditori et nuda conuentōne tenetur: vt. ff. de pig. ac. l. i. z hypothecaria sibi nascitur ad pignus illud p̄eqn dū: vt. j. de act. §. itē seruiana.

r ¶ Pignoraticia. q̄ nascit demū soluta pecunia: vel als satisfi cto: vt. ff. de pig. act. si rē. §. ois. sic in actōe tutele q̄ demū fini ta tutela nascitur: vt. ff. de tu. z ra. dñ. si turoz. §. si. z. l. seq. l. q̄ dā et dicit p: eā nascit: s; non intentari: vt no. i. d. §. ois.

a ¶ Exactā. pprie ponitur p suplatiuo: vt. s. e. §. at is. non eim tenetur de leuissima: vt. ff. de pigno. ac. l. si conuenerit. §. venit: z. l. sequen.

b ¶ Prestiterit. s. exactā diligētiā.

c ¶ Fortuito. sed quis probabit hunc casum? Rñ. creditor: p/ bat se amisisse: vt. C. de pig. ac. l. si creditor. Item debitor: pro/ babit dolum. vel culpā creditori commississe: vt. ff. de prob. quo tiens. §. qui dolo: z. l. qui ecce. l. bulgarus aliter distinxerit: vt no. d. l. si creditor.

a ¶ Secutum. repete placuit.

¶ De xboz obligatōe. Itta continuat ad p̄cedētia: vt pater in tex. s. de obli. in fi. Areti.

Uerbis. **¶** **Q**uod iste titulus dividitur in quatuor partes. Primo ponitur obligatio verbis dicitur et quod actio ex ea resultet. Secundo quod verbis obli et hodie recipitur. Tertio quod modis stipulatio fieri potest. Quarto illud per exempla declarat. Secunda ibi. In hac re. Tertia ibi. De stipulatione. Quarta ibi. Pure vel luti. Et h. dicitur.

¶ Der stipulatio ne dicitur verbis obligatio ex qua omni certi conditio: si est certum in stipulatione deductum. h. d. Areti.

¶ Uerbis. ex interrogatio. s. pce dicitur et rursus de se quere: ut h. z. C. de usur. l. i. alias non valeret.

¶ Dari. s. certum: quod apper quod que vel quoniam sit in obligatio: ut ff. e. stipulationum: z. l. se. Accur.

¶ Fieri. ut et non fieri: ut ff. eo. ubi aut. s. id quod: z. i. eo. s. si.

¶ Stipulatio. mur. et aut stipulatio verborum: conceptio quod aliquid dare vel facere. promittitur. zc. ut ff. e. l. v. s. stipulatio.

¶ Ex qua. s. obligatione verborum.

¶ Conditio. s. certi generaliter. de qua dicitur ut. s. ti. i. dicitur circa pan. Item et triticaria loci h. ubi petis certum vel incertum: nisi petat pecunia numerata: ut ff. de tritica. l. i.

¶ Ex stipulatu. si aut incertum quod mihi debeatur: non stipulatio de se ex alio contractu agit conditio incertum. nam dico quod est proprium nomen actio: ut ff. de condi. inde. l. 3. z. si me. s. i. ubi de hoc no.

¶ Si certa. nisi in casu: ut C. de rei vxo. actio. in pri. Sed quid si promittitur aliquid in genere: non vix quod agit. nam dabo musca liberarer. oz. n. quod aliquid certitudo sit ibi: ut h. d. vel equus: quod certum finibus pertineat: aliter vix: ut ff. e. lita stipulatu. i. pri. z. ff. de iure do. cum post. s. g. ener a socero. l. Que. s. stipulatio.

¶ Uti. alludit vocabulo. sic. s. de testa. i. pri. z. ff. de acq. pos. l. i. i. pri. nam noia personarum dicitur esse rebus: ut s. d. do. s. e. z. aliud.

¶ Firmum. nam z baculum per stipitem palee dabat vix alii per inueitura: ut hodie sit in marchia. s. i. lohardia bibunt. alibi per manum tellus inuestrunt. sic. ff. de pac. l. i. s. i.

¶ In hac re. **¶** Ubi requerebat quodam solennitas in stipulatione quod hodie est sublata: nec refert ex qua lingua fiat interrogatio z rursus: dummodo se intelligant. h. d. Areti.

¶ In hac re. s. stipulatione contrahenda.

¶ Facia. quod oia dicitur debebat in stipulatione vel aliquid de his. sic. s. d. sing. reb. p. fideico. relic. s. fi. Sed hodie vel vnu ex his vel et aliud: dummodo aptum sufficit: ut. j. e. s. s. h. quod continuari dicitur cum isto. s. vel oli p. id est fiebat rursus: hodie et per aliud.

¶ Lingua. ut assyria: latina: greca: vel alia: ut ff. e. l. i. s. fi.

¶ Stipulatio. proprie et improprie dicitur. sic i. aut. d. equali. do. s. i. col. vii. z. sic improprie et promittens dicitur stipulari: ut hic z. ff. de condi. inde. l. si non forte. s. si decem.

¶ Sed hec. quod dicitur. s. e. s. in hac.

¶ Constitutio. ut. C. de pben. z. omittit stipulatione. l. oes.

¶ Sessu. s. verbis expressis ab utroque z in unum: ut ff. e. l. i. i. pri. z. s. quod pre lens: z. s. si quod iter. s. h. verba inutilia fuerit inserta: ut ff. e. quod extrinsecus. al. si diceret verba expressa non eriguntur: non differret ab his dicitur quod consensu duntaxat: ut. j. d. obliga. ex consensu. l. i. Rn.

¶ Quibuscumque. ab illis tamen ad h. quod n. si dicitur. a. z. velim representare. promittis tu dicas. b. z. velis representare. promitto: non vix: ut ff. d. constituta pe. quod aut. s. fi. z. l. seq. z. ff. de mu. z. ho. ut gradatum. s. z. si lege.

¶ Dis stipulatio: **¶** Stipulatio ubi est pura statim potest peti. Sicut est in die non potest peti nisi precreat tota illa dies. h. d. ar.

¶ Confesti. l. statim: ut ff. e. l. eni quod ita. s. fi. z. h. nisi ratione loci sit in diem: ut. j. e. s. loca. vel ratione rei que ad huc non est in rerum natura: ut. j. de excep. s. antepe. z. ff. eo. interdum. in prin. z. ff. de condi. z. demon. s. fi. Sed ad quod sit promissio: cum non incontinenti soluitur: Rn. non est sic praeue intelligendum verbum con

festum ut veniat statim cum sacco patitur: ut ff. de solu. quod dicitur. s. aliquid quod spacium: puta. x. dierum dandum est: ut. j. de inuti. sti. s. pe. z. si. z. ff. de consti. pe. promissio. sic est fere ubique consuetudo interpretatur: ut infra. x. dies fiant precepta a potestatibus: quod est bona legum interpretatur: ut ff. de le. z. se. consti. l. si de interpretatione.

¶ In diem. s. sit stipulatio. Sed nunquid stipulatio est actus civilis? Rn. sic: ut. j. de act. s. de constituta. ergo non debet recipere diem: nec etiam conditionem: ut ff. de re. in. actus. Sed dicitur quod hic actus ibi non computatur. sic in nouatio: ut dicitur. ff. de noua. l. nouatio. et illa regula. actus. h. locum in suis numeratis casibus.

¶ Promissis. suppone h. d. ff. e. cum quod in prin.

¶ In diem. aliud si ad diem. nam tunc usque ad diem tenetur z non post: ut ff. de ac. z. obli. l. obligationum fere. s. i. Et dicitur quod idem est dicere ex die quod in diem: ut. d. l. in prin. z. hic.

¶ Promissus. nam cessit: s. non venit dies. quod dicitur ut ff. de ver. sig. cedere.

¶ Promissus. sic. ff. si cer. pe. certi conditio. in prin. z. si petis repellitur per exceptioem: ut ff. de excep. s. preterea.

¶ Nec eo quod ipso. nisi ab initio sic dicat. hodie dare spodes. quo casu pura est: ut ff. e. liber h. d. s. decem. s. si est pura peti non potest ante decem dies. ita. n. determinat verbum confesti. s. e. s. oes: z. in. d. l. ff. e. liber h. d. d. quod ea de die: ergo male. s. ibi expressa est dies.

¶ Est. s. ut solvatur.

¶ Tribui debet. **¶** Hic nota questio de facto. Iudex statuit terminum peremptorium partibus ad audiendam sententiam: puta in diem ious: una partium non veniente eadem die quero quando debeat ea sententia ferri: an die statuta vel sequenti: Et videtur quod non die statuta: quod ut in contractibus tota illa dies videtur sua: ut hic. Et pro hoc est. ff. de feriis. l. more romanorum. p. qua lege est si media nocte venisset satis sufficeret. vix p. quod ea die ferri non debuit. Item alia ratio: quod post peremptorium debet eam partem absentem citare iudex: ut ff. de iudi. l. post edictum. et inter unam citationem z aliam debet esse spacium decem dierum olim:

¶ Quibuscumque. ab illis tamen ad h. quod n. si dicitur. a. z. velim representare. promittis tu dicas. b. z. velis representare. promitto: non vix: ut ff. d. constituta pe. quod aut. s. fi. z. l. seq. z. ff. de mu. z. ho. ut gradatum. s. z. si lege.

¶ Dis stipulatio: **¶** Stipulatio ubi est pura statim potest peti. Sicut est in die non potest peti nisi precreat tota illa dies. h. d. ar.

¶ Confesti. l. statim: ut ff. e. l. eni quod ita. s. fi. z. h. nisi ratione loci sit in diem: ut. j. e. s. loca. vel ratione rei que ad huc non est in rerum natura: ut. j. de excep. s. antepe. z. ff. eo. interdum. in prin. z. ff. de condi. z. demon. s. fi. Sed ad quod sit promissio: cum non incontinenti soluitur: Rn. non est sic praeue intelligendum verbum con

festum ut veniat statim cum sacco patitur: ut ff. de solu. quod dicitur. s. aliquid quod spacium: puta. x. dierum dandum est: ut. j. de inuti. sti. s. pe. z. si. z. ff. de consti. pe. promissio. sic est fere ubique consuetudo interpretatur: ut infra. x. dies fiant precepta a potestatibus: quod est bona legum interpretatur: ut ff. de le. z. se. consti. l. si de interpretatione.

¶ In diem. s. sit stipulatio. Sed nunquid stipulatio est actus civilis? Rn. sic: ut. j. de act. s. de constituta. ergo non debet recipere diem: nec etiam conditionem: ut ff. de re. in. actus. Sed dicitur quod hic actus ibi non computatur. sic in nouatio: ut dicitur. ff. de noua. l. nouatio. et illa regula. actus. h. locum in suis numeratis casibus.

¶ Promissis. suppone h. d. ff. e. cum quod in prin.

¶ In diem. aliud si ad diem. nam tunc usque ad diem tenetur z non post: ut ff. de ac. z. obli. l. obligationum fere. s. i. Et dicitur quod idem est dicere ex die quod in diem: ut. d. l. in prin. z. hic.

¶ Promissus. nam cessit: s. non venit dies. quod dicitur ut ff. de ver. sig. cedere.

¶ Promissus. sic. ff. si cer. pe. certi conditio. in prin. z. si petis repellitur per exceptioem: ut ff. de excep. s. preterea.

¶ Nec eo quod ipso. nisi ab initio sic dicat. hodie dare spodes. quo casu pura est: ut ff. e. liber h. d. s. decem. s. si est pura peti non potest ante decem dies. ita. n. determinat verbum confesti. s. e. s. oes: z. in. d. l. ff. e. liber h. d. d. quod ea de die: ergo male. s. ibi expressa est dies.

¶ Est. s. ut solvatur.

¶ Tribui debet. **¶** Hic nota questio de facto. Iudex statuit terminum peremptorium partibus ad audiendam sententiam: puta in diem ious: una partium non veniente eadem die quero quando debeat ea sententia ferri: an die statuta vel sequenti: Et videtur quod non die statuta: quod ut in contractibus tota illa dies videtur sua: ut hic. Et pro hoc est. ff. de feriis. l. more romanorum. p. qua lege est si media nocte venisset satis sufficeret. vix p. quod ea die ferri non debuit. Item alia ratio: quod post peremptorium debet eam partem absentem citare iudex: ut ff. de iudi. l. post edictum. et inter unam citationem z aliam debet esse spacium decem dierum olim:

vt. ff. de iudi. l. p. interualla. hodie. xxx. dies: vt in auten. de litig. §. oēs. col. viij. z fm p̄suetudinē bonon. vni⁹ diei. Vñ p̄ q̄ in die p̄ptorij si debet ferri. Sz in illa lege post edictum exponit debet. i. potest. Item vt ecōtra q̄ in die p̄ptorij debeat iudicari: vt. C. qñ appel. nō ē neces. l. cū nō eo die. Itē si sit ita ppe sero vt certū sit eā p̄tē apli⁹ non posse

venire: d̄s iudicare ista di em p̄ptorij: vt. ff. de ver. obli. l. cū stipulat⁹ sum mi hi vel p̄culor: l. liber hō. in fi. z h̄ ē verior opinio. Sz tñ post vespas statiz vel in ipsiis vespis debet ferri: vt in aut. de iudi. §. sedebūt. col. vi. sz in nocte debet ferri snia: z ita paulo post excessum vespaz debet iudicare. z ita qdā electi ad quoddā p̄siliū de facto iudicauerunt.

a ¶ Datū. i. non ē hoc verū incommutabiliter.

b ¶ D̄iūsq̄. vt. ff. e. quic qd. §. si. z de pig. act. si ne cessarias. §. si annua.

c ¶ Et si ita. ¶ Stipulatio annua quo ad q̄s viuet pura z p̄petua ē: sz post mortē stipulatori ob stat exceptio heredi. h. d.

c ¶ Annuos. aliō si dixerit singulis annis. aliō si dixerit hoc anno. mā p̄io casu in initio cuiusq̄ anni: scdō in fine d̄mittit si

pulatio: q̄ sic est in legato sic i relicto: vt. C. qñ dies lega. ce. l. i. z. ff. qñ dies lega. ce. l. nec semel. vñ. Annua si debes tñc respicies caput ani. Anno si debes in fine teneberis anni. vt dices. j. d̄ iuri. si. §. q̄ h̄ ano: z ff. e. l. q̄ h̄ anno. Sz nūq̄ ē vna stipulatio vlp̄es: Rñ. vna ē: vt. ff. e. si stiebñ. §. i. l. legata sic relicta sint plar: vt. ff. de do. ca. mort. l. lenat⁹. §. si. Sz q̄ ē rō: rñ. q̄ semel in stipulatōe ispiat⁹ d̄ditio stipulā: vt si sit fili⁹ acq̄rat p̄ri. z vna ē actio: vt. ff. e. si fili⁹. sz i legati pluries d̄sideratur. l. singul annis: cū singul annis cedat dies legati z plures sint actōes: vt ff. de an. lega. l. cū in annos: z qñ di. le. ce. l. cū in annos. Sz. d̄. dice bat hāc eē d̄iam: q̄ i stipulatōe ē vna x̄boz d̄ceptio: sz q̄tū ad rei ve ritatē pl̄es sunt: sicut legata. z facit p̄ eo. ff. e. plib⁹. §. i. sz ibi certe p a lia x̄ba fuit facta. l. p̄ hanc annua trima die. Vel dic q̄ ibi quorū dam snia recitatur. nec obstat q̄ vna est d̄ceptio. nam z i legato vna ē conceptio.

d ¶ Quoad viuat. i. donec viuat.

e ¶ Facta. l. rōe p̄mi anni: sz rōe seq̄ntiū est in diē quo ad qd: q̄ ante anū nō debet: z d̄ditionalis quo ad aliud. nā al nō d̄bet nisi viuat. ar. ff. e. l. h̄ iure: z. l. i. illa. vñ dic q̄ ē pure abnegatiua. i. nō cōditionalis.

f ¶ Perpetua. i. donec viuat. ff. p̄ socio. l. i. fm quosdā. imo dic p̄ omia sc̄a ēt p̄ mortē. nā tpe nō tollitur obligatio ipso. l. iure: vt seq̄tur: vt. ff. de act. z ob. l. obligationum. §. placet. z. ff. de serui. seruitutes. sz p̄ excep tionē: vt seq̄tur de he. pe. zc. vt. ff. de act. z obli. l. obligationum. §. pla cet. ff. de serui. l. seruitutes.

g ¶ Sub conditōe. ¶ Stipulatio collata in aliquem futurū euentū incertum est condicionalis. h. d. Areti.

g ¶ Casum. id est in aliquam fortunam inopinatam: vt possit se h̄re ad eē z nō esse: qd in futuris tñ est: vt. j. e. §. conditiones.

h ¶ Differtur. nam ante euentum conditionis obligatio cessat: vt. ff. si cer. pe. l. non omnis. z sic ea pendente non est debito: sic nec heres sub

tum ē eo die in quem promissum est datus⁹ non esse priusq̄ is pre terierit. ¶ Et si ita stipulaueris. x. aureos annuos⁹ quoad viuat⁹ dare spōdes: z pure facta⁹ obli gatio intelligitur z p̄petuatur⁹: q̄ ad tēpus non potest deberi: sz heres petēdo pacti exceptōe sub mouebitur. ¶ Sub conditōne stipulatio fit cū i aliquē casum⁹ differ⁹ obligatō: vt si aliqd factū fuerit vel si fuerit d̄mittat⁹ stipu latō: veluti si tici⁹ p̄sul fuerit faci⁹ quinq̄ aureos dare spondes.

¶ Si quis ita stipulatur: si in ca pitolium nō ascendero⁹: dare spō des⁹: p̄ide erit ac si stipulat⁹ esset cum moriet⁹ sibi dari. ¶ Et cōdi tionali stipulatōe tantū spes⁹ est debitū iri: eāq̄ ipsaz spes in here dem transmittimus⁹: si priusq̄ cō

conditōne institutus: vt. ff. fa. her. si maritus. ar. §. C. de cōsti. pe. l. i. in eo qd dicit condicionalē debitum posse constitui⁹ qd non posset nisi eēt debitum: vt. ff. de consti. pe. l. i. sz dic q̄ suffi cit d̄bitū spe. Itē nec illud iteri debet: vt. ff. de p̄sti. pe. id qd. Itē ar. §. ff. et q̄. ca. i. pos. e. l. i. possessiōe: z. ff. de x̄. sig. l. si cre

ditores. sed rōe spei creditores dicunt: vt. j. e. §. ex conditōnali. ¶ Si quis. ¶ Lōditō nega tiua eius quod quoridie potest impleri z eē in fi eri implet p̄ mor tē. h. d. Areti. ¶ Ascendero. §. posuit in affir matiua conditio ne: nunc in nega tiua tantum. ¶ Spondes. l. v. aureos vel ali quid aliud. ¶ Mouetur. si miles sunt ille due stipulatōes i hoc: q̄ mortuo stipulante i vtro q̄ cāu d̄mittit vt h̄des agat. nā pōt obligatō ab h̄de sic iape re: vt. C. vt act.

ab h̄e. z d̄ h̄e. l. i. dissiles i h̄: q̄ p̄ia cōditōnalis: sc̄da i diem: quē diē certū ē eueire: vt. ff. de condi. inde. nam si. l. sz nesciamus quādo: vt. ff. de condi. z demō. l. i. z in aut. d̄ nup. §. deiceps. colla. iij.

h ¶ Et condicionali. ¶ Stipulatio condicionalis trāsmi titur ad h̄edes. h. d. Areti.

m ¶ Spes. non aut cessit vel venit dies: sed impura statim cedit z venit. ff. de verb. sig. cedere. sz in illa q̄ est in diē statim cedit dies legati: sz non venit. §. e. §. in diē.

n ¶ Trāsmittim⁹. sic. C. de his q̄ añ aper. ta. l. i.

o ¶ Lōtigerit. sz q̄re legatari⁹ d̄ditōnal⁹ legati spēm ad h̄edē trāsmittit: vt. C. d̄ ca. tol. §. sinat⁹: rñ. i stipulatōe iteruēt factū stipulā: volēt sibi p̄spicere: z sic h̄edē: vt. ff. de pb. l. si pactus. qd factū non est in legatario cui⁹ factū non interuenit. z eodē mō rñdeo in h̄editate condicionali.

z ¶ Loca ēt. ¶ Locus solutioni adiectus afficit stipulatō nē in illam diē in qua verisimiliter possit ad locum pueniri: z i possibilitas viciat stipulatōem. h. d. Areti.

p ¶ Inseri. nō solum conditio vel dies.

q ¶ Tempus. quod bonus iudex arbitratur: quod dic vt. ff. e. continuus. §. cum ita.

r ¶ Repromissio. rōe eiz impossibilitat⁹ stipulatio viciat: vt. ff. de iuri. stipu. §. si impos. nisi vterq̄ haberet ibi procuratorem: z egisset quilibet cum suo vt eadem die fieret solutio: vt. ff. de l. si. §. si inter eos.

z ¶ Conditōes. ¶ Conditio de p̄terito de p̄nti nō suspen dit stipulatōem. h. d. Areti.

s ¶ Consul fuerit. sic. ff. si cer. pe. itaq̄: z. l. cum ad p̄is tempus: ¶ Naturam. ergo nec futura morantur obligatōes. nam cū

illa per rerū naturā certa sunt: vt. ff. de iudi. §. 3. si restituatur §. si. §. 5. dic qd aliud est certū per rerū naturā. i. per naturā scilicet naturā p quā sola pterita et ptesentia sūt certa: ita hic accipit. et etiā illa futura certa sunt que nō hnt se ad vniū §. 3. vt si moriar. nā et h nō moratur obligatō: vt. ff. §. 3. di. ide. nā et si. l. pe. et se.

et ff. de noua. si pupilli: et l. qui sub cōditione. et aliō est i natura rerū. i. in scia dei i qua oia q sunt vel fuerūt vel futura sūt teste boetio tāq ptesentia sunt. Itē et alis sūt mille anni ante oculos et tāq hesterni dies q pterit. et di cū pua nata natura: §. 3. fa na tura naturāsqd idē ē qd ipse de: u. §. 3. Moratur. i. nō suspendit si ne differit.

§. Incerta sit. ff. de reg. iur. l. in totū. §. 3. Sol. illa loqitur i his vbi pns solennitas exigat: vt. vij. res. tes in testō: vt §. 3. de testis. §. i. v. loqitur in illis casib vbi certa scia et intellect

de pnti exigitur in cōtractib puris: vt. C. de do. nec inuitus. hic autem in conditionali.

§. Non solū. §. Etia facta possunt in stipulatōe deduci: in quib vtile est adijcere penā: ne alias stipulator habeat p bare interesse. h. d. Are.

§. Solū. §. de stip. q in dādo consistit hucusq diximus: nūc de his q in facto consistunt.

§. Subijcere. sic. ff. de ptoz. stipula. l. si.

§. Quātitas. ff. de arbi. l. nō aut. §. 3. So. nō interest quo ad hoc vt valeat cōpromissū. Interest tñ quo ad vtilitatē stip.

§. Probā. §. qūo itesse pbat: Rñ. p testes: vt h inuit. et C. §. sentē. q p eo. l. i. nisi petat ex dolo alteri: tñc p solū facit: vt ff. qd vi aut clā. l. sp. §. i. h infdicto: et §. se. et C. vñ vi. l. si qñ.

§. Sed si qdam fieri. puta ire romam.

§. Non fieri. puta per florentiam non ire.

§. Clausula. i. penalis.

§. Aduersus. hoc redditur scdo.

§. Nō fuerit. h refertur ad pūmū: et si ex vno capite sit pena omīssa si cōmitteretur pl: vt. ff. de arbi. l. si duo. §. si. nisi actū hoc sit vt pluries cōmittatur: vt. ff. de trāsac. qui fide.

§. De duobus reis stipulandi. §. i stipulatōe d q dictū est. §. i. l. i. plures persone interueniūt qñq: et iō dic d duobus reis stipulandi ac promittendi.

§. Stipulandi. §. 2or iste titulus diuiditur in quattuor partes. Primo ponit de duobus reis stipu

landi qualiter fiant. Scdo de duobus reis pmittendi. Tertio effectus ipsius obligatōis plurū reorū. Quarto redit ad duos reos pmittēdi Scda ibi. §. Duo pluresue. Tertia ibi. Et hmoi. Quarta ibi. Ex duobus. Et h. d. in summa. Duo rei stipulandi sūt qñ sepatim interrogāt debitorē: et ipse simul vtriqs respondeat. h. d. Are.

for respondeat vtriqs dare spon deo. Itā si pri ticio spopoderit: deide alio interrogante sponde at: alia atqz alia erit obligatio: nec credantur duo rei stipulādi esse. §. Duo pluresue rei promittēdi ita sūt: meni. x. aureos dare spōdes: et sei eosdē. x. aureos dar spondes: si rñdeant singuli sepa rati: spōdeo. §. Et hmoi obliga tōibz et stipulatōibus insolidum singulis debetur: et pmittētes sin guli isolidū tenēt. In vtraqz tñ obligatōe vna res vertit: et vel al ter debitum accipiēdo: vel alter soluēdo oīuz perimit obligatio nem et omēs liberat. §. Et duo bus reis promittendi alius pure alius in diem vel sub conditione obligari potest: nec impedimēto erit dies aut pditio quo minus ab eo qui pure obligat ē petat.

De stipulatōe seruorum. Seruus ex psona dñi ius stipulādi hz: §. h dñtas i

p §. Spōdeo. hoc acto vt fiant duo rei: et insolidū: vt. ff. e. reos. §. si.

§. Et hmoi. Natura duoz reorū est vt debeatur insolidū: §. vñ us solutionis et receptōis tollitur obligatio vtriusq. h. d. Are.

q §. Obligationibus. hoc refertur ad reos promittēdi: et qd seqtur. so lidū et stip. vt pbat. j. statim.

r §. In vtraqz. i. vtriusq obligatione. nā vna est quo ad vñū effectū: vt ff. e. l. iij. in si. §. plures sunt: qz plures tenentur: vt hic.

s §. Debitū. alter. i. reorū stipulandi.

t §. Alter. i. reorū pmittendi.

u §. Obligationes. ille qui accipit.

r §. Liberat. ille q soluit filis lectio seu implicatio vborū ē. ff. §. arbi. l. si duo. v. dic q qz istoz refert ad vtrūq supradictū: et pnt fieri in stipu latione duo rei et in quolibet gñe obligandi: vt. ff. e. l. eandē.

§. Et duobus. Etiam diuersitas tpis adiecti solutioni non fa cit cessare cōstōez duorum reorū. h. d. Are.

a §. Ex duobus. pōt. §. 3. nōne ē h ipitas. qd ēē h d: vt. ff. e. l. eandē. §. 3. si qz: Rñ. §. 3. qd ibi reglarit dī salit hic: vt. ff. e. si ex duobus. §. si. Alij vt. §. 3. dicūt q h nē iparitas: cū adueniente pditōe v. dīc abo eqūe teneantur: §. adhuc medio tpe remanet impitas. qre dic qñ qz titate debita vel re q debetur nō pōt esse impitas vt ibi: §. in alijs pōt vt hic: et. ff. e. l. si ex duobus. §. si. et. ff. e. ex duobus.

b §. Vñ. §. 3. adueniēte cōdi. locū pōit cōuēire mandati §. 3. quosdaz: vel verū neg. ges. vt. C. e. l. i. p. ergo cōstitui posse pure duos reos de bēdi et quēz isolidū cōuēiri. C. e. l. i. hodie §. 3. et si hoc actū est expressuz nisi alio abūte v. iope exñte: vt i autē. d. duobus reis. §. i. nisi renūciatū

l §. Stipulandi. hic d: re stip. ille q rē aliquā vt pe cunias stipulatur a re non reatu dicit. et eō re pmittēdi q aliquā rē pmittit: vt. ff. e. l. i. alias re tñ dñi tor: d: vt p. C. §. in. calū. l. iij. al. d: re q cōuenit: vt C. de m. l. pperandū. §. siquidē. et dic vt. ff. eo. l. i. pōt dīc alio respectu re us stipulandi et pmittēdi vt d: in glo.

m §. Spondeo hoc adie cto vt sint duo rei isolidū etiā iure veteri: vt. ff. eo. l. reos. §. si. et. §. cū i. tabul.

n §. Rñdeat. ex nūallo: puta si diuerterit ad ali os actus extraneos: vt. ff. e. l. duos. §. si. alias si nō est extraneus act contra dicerz. d. l. ei. qd mō dīc rat ibi. Nam si pri. et qd dīcatur. ff. e. l. iij.

o §. Duo rei. i. vt vna sit obligatio vñū rei: §. sunt creditores duo et diuersa rñ rerū: vt. j. e. §. ex hui.

§. Duo plēs. §. Si duo pmittant eidē eandē pecunias efficiuntur duo rei. h. d. Are.

uerit illi cōstitū: vt. C. de pac. l. pe. z. ff. de mio. l. si iuder.
De stipulatione seruoz. Supra u. l. et ti. prece. dictū est de sti-
 pulatione liberarū personarū. Clerū qz interdū serui stipulatur: iō de
 his tractatur intinulatur de stipulacōe seruozum.

Seruus. **Totus iste titulus diuiditur in tres ptes.**

**Primo qz ser-
 uus stipulādo**
 acqrit dñō in cuiuscūqz
 persona stipulatio cōcipi
 atur. Scdo excipit a re-
 gula qz factū nō acquiri-
 tur. Tercio si sunt plures
 dñi p dñas portioibz ac-
 quiritur. Scda ibi. S3
 cū factū. Tercia ibi. Ser-
 uus cōis. z. h. d. Etia ser-
 uus hereditatis pōt sti-
 pulari. z. acquirat heredi-
 futuro. h. d. Are.

Qui dñs caput
 est seruū: vt. j. de noxa. s.
 ois. ex sua. n. pōa nll pte
 vt. ff. de reg. iur. l. fuit. et. l.
 quod attiner. nisi ex quo
 manumittitur. tñc. n. inci-
 pit hñe caput: vt. ff. de ca.
 dñi. hodie.

In plerisqz hoc ppter ea dicitur qz hereditati furtū fieri nō pōt: nisi
 in tribus casibz: vt. ff. de fur. hereditarie. z. l. se. Itē ppter vñfruct. qui
 seruo hereditario promitti nō pōt vt hñditi qratu: vt. ff. e. vñfruct.
Defuncti nō heredis: vt hic z. s. d. he. isti. s. seruū: z. ff. de ac. re. do.
 hereditas. z. qz sit rō qre psonā defuncti z nō heredis: dic vt. d. s. fu.
Hereditarius. sic. ff. de iur. l. i. s. quonēs autem.
Sive sibi. nisi in casibz: vt cū factū est in stipulacōe: quo casu nō ac-
 qritur: vt. j. pri. s. z. cū opas a liberto stipulet: vt. ff. e. l. a. n. p. s. si fu-
 me. z. talis casibz quos nō. ff. e. l. i. z. l. se. S3 nūqd sibi pōt stipulari fra-
 tri suo i eadē pte exstī: vt seruū pseruo: dic qz sic: qz fu? cōseruo suo
 stipulari pōt: vt hñg frā frī. ar. C. de diuer. rescri. l. i. Itē qz vor filiū vor
 pñs intelligitur: et vor serui vor dñi intelligitur. vt. j. de iur. sti. ei q
 s. post mortem.

Sive aut. Seruus siue filiū familias a quacūqz stipuletur z
 in cuiuscūqz persona stipulacōz concipiat acqrit dñō z pñ. h. d. Are.

Impsonaliter. nullū facta mētoe. i. vel pñio noie vel appellatiuo:
 vel facta mētoe de noie appellatiuo: sed nō pñio: vt. s. de ex. li. s. i.
Acqre. vt ex causa pfecticia et aduenticia isto iure. qd dic vt
 s. per quas perso. nobis acquiratur. s. i.

Sed cum. Si seruus stipulatur ire agere licere solus tpe nō
 etiā dñs eius ire potest. h. d. Are.

Cū factū. s3 si stipulatur fu? sibi scribi libzū z sit factū: nonne acqrit
 dñō: l. k. sic. z. qd hic dñ. s3 cū factū z c. i. a seruo factū dñi z nō ab alio: vel
 etiam a domino.

Minimodo. sic. ff. de vñ. z. h. a. plenū. s. sed si vñfruct.

Continebitur. sic. ff. de condi. z. demō. qui heredis.

Itē. hec verba expone: vt. s. de serui. in prin. et. ff. de serui. rusticoz
 predioz. l. i. Et nō qz p verba loqutur: alid si p nomē: puta iter: tñc dñō
 acqritur: vt. ff. e. si cōis. **Etia dñs. subaudi prohiberi non d3**
 q. d. deberet prohiberi. S3 cōtra. s. per quas pso. nobis acquiratur. s.
 non solū: et. s. de his qui sunt sui vel alieni iuris. s. i. sed non est d3: qz et
 hic acqritur dñō cōmodū. nā ad sui dñi vñfructū ibi seruus.

Seruus. Seruus acquirat dñis suis p pōtione dñica: ni
 si iussu vñ? aut vñ fuerit stipulatus. h. d. Are.

Seru? cōis stipulādo. ipsonalr vel sibi vel dñis suis sub noie ap-
 pellatiuo: alid si pñia noia expñit. nā tñc acq. pro virili: non pro por-

tionē dñi. S3 qd si propriū nomen et appellatiū: Rñ. si p-
 ponat propriū p virili: si appellatiū pponat p dñio: vt. ff. de
 stipu. seruo. l. si seruus cōis: z. ff. de sta. l. i. ita. s. i.

Notatim. pñio noie: vt. s. de ex. li. s. i. vel appellatiuo:
 dñmō intelligatur de quo dñio dicat: vt. C. de li. pte. l. i. et. iij.
 et. ff. si cer. pe. l.
 certum.

**non etia? dominus eius. Ser-
 uus? cōis stipulādo vñcūqz do-
 minorūz pro portione dñi acqri-
 rit: nisi iussu vñ? eoz aut nomi-
 natim? cui eorum stipulatus est.**
 tunc enim soli ei acquiratur. qz si
 seruus cōmunis stipuletur: si al-
 teri ex dominis acquiri non pōt:
 solidum alteri acquiratur: veluti
 si res quam dari stipulat? est vñ
 us domini sit.

De diuisione stipulationūz.
Stipulationū? alie sunt
iudiciales? alie pñioe? alie
cōes? taz pretorie? qz iudiciales.

itaqz restat g? vt soli? lteri qrat. alid si ex re vñ? stipuletur: tñc
 oibz qritur. s3 cōmuni diuidūdo iudicio reddet: cū agit cōi di-
 pro isto seruo. pōt ēt deducere qd soci? su? lucrat? erater sti. fa-
 cta ex reb? suis. z. redditur illi ex cui? re qrit: vt. ff. e. si ex re. s. i.

De diuisione stipul. Supra dictū est de stipulationūz
 materia: vñ qz earū multiplex est species: ideo subdit de di-
 uisione stipulationū. **Portus.**

Stipulationū. Itē iste titulus diuidit? i dual
 ptes pñcipales. **Prmo pōit diuisione stipulacōis.**
 Scdo illā p exempla declarat. Scda ibi. iudiciales. Et. h. d.
 tot? titul? **Stipulatio iudicialis ē qz incidet? inter pñioe pñioe**
 rianō qz pñcipalr in pñioe: cōuētoalis qz ex sola pñioe cōuētoe
 cōis nō qz aliqñ pñcipalr: aliqñ incidet? in pñioe. h. d. s3
 glo. vñ sic s3 Bar. **Pretoria stipulatio ē qz est inducta ab edi-**
 cto pñioe: iudicial? a iuriscōsulito vel alijs pñib? iuris qz a p-
 tore: cōuētoalis a sola pñioe pñioe. cōis qñqz a pretore qñqz
 qz a iuriscōsulito inducta est. h. d. Are:

Stipulationū. sile p oia. ff. de s. obli. stipulationum.
Iudiciales. qñ iudex cognoscit de aliqua cā etia? pēdētē
 causa pñcipali incidenti. et facit interponere cautionē. z. di-
 cuntur iudiciales a iudicio.

Pretorie. sunt qñ nō adit? iudex aliqua de cā: s3 pñcipalr
 vt talis cautio in pñioe: veluti dñi infecti: z cautio legato-
 rii pñadoz. et tal? ē dñia in ea qz dicta sūt. **Cōuēto-**
 les. qz ex cōuētoe pñioe sūt: z dñis certū est et planū.

Cōes sunt. veluti rē pupilli saluā fore. S3 quare dicunt?
 aditōes? Rñ. qz pñcipalr pñ adiri iudex vt interponat cau-
 tio cū pupillus habet tutore qz non satis dedit rē pupilli saluā
 fore: sic dicet? pñioe. pōt nō adire iudex nō pñcipalr vt cautio
 de illa interponat sine aliq cā: veluti cū pupill? nō h3 tutorem
 pōt petere corā iudice: et iudex qz dat tutore ex officio suo fa-
 cit interponi cautionē rē pupilli saluā fore: et ita dñ: iudicial?
 Itē quidā dicūt illā cautioē rē ratā hñi eē cōes: qz qñqz in-
 ponitur a pcuratore actoris: qñqz a procuratore rei: vt. ff. de
 pcur. l. pōpo. s. sed z is qui. Vel alia rōe dñ: cōis: veluti cū p-
 curatorio noie cōuenit iudex: et officio suo d3 facere vt cau-

no rem ratā hēri interponat: et tūc est iudicialis. Pretoria est qñ quis pmitit mibi q pmitteret rē ratā hēri: mō volo q p mittat: et sic principi ad istā stipulatōē vado ad ptozē vt ip sa interponat. Nec est cōis et alia cā q supior. nā hec cōuenti onalis si fiat extra iudiciū ex dūentōe: vt. ff. rē ratāz hēri. l. i. iñt dum. Itē iudici

alis: qz inēponit a pcuratore: cū dubiū fuerit an hēat mādatur: vt. C. de pcur. l. i. z. C. d. satisfda. l. i. al. si possz re expiri: qz nō ad mitteret: vt. j. de satisfda. §. pe. A lii dicit eē cōe: qz a pcuratore rei qñqz interpo nit nō solū acto ris: vt. ff. de pcur. non solū. §. si sta t: z. §. rursus: z. §. si. z. l. pōpo. z. l. si defunctus.

¶ Pretorie. s. cū hic pōitur p torie: vt species opposita iudici ali: quare. ff. d. p

toria stipu. l. i. in prin. ponit vt gen⁹. s. pretorie: Rñ. ibi aliter accipitur iudicialis. s. a iudicio: hic a iudice: vt. ff. man. l. i. l. i. z. ucl.

¶ Judiciales. s. stipulatōes. b ¶ De dolo. vt si ago pignoratitia: caues ne fuitutes dolo pdideris vel ius rei i ali quo leseri: vt. ff. d. pig. ac. creditor. Itē si rei ven. agā. p re quā mcepisti tā lite prestata: caues de dolo ne alienaueris vlt māu miser: fūi: vt. ff. d. re. vcl. si p. sic. z. ff. mā. si proci. §. pe. z. l. se.

¶ De psequēdo. vt si metu mibi abstulisti fūi quē postea p dideris: caues de eo psequēdo vlt ei pocio restituendo: vt. ff. qd met. cā. si cū ex. §. q si bō. itē q redibet z nō hz fūi quē red dere d3 qz aufugit: d3 cauere emptor de psequēdo fūi: z si ha bere poterit restituat venditori: vt. ff. de edilio edicto. l. redi bere. §. si. sic. z. ff. de cōdi. cā da. si pecuniā. §. penul.

¶ Ele. pro vel. e ¶ Pretorie stipulationes.

¶ A mero. i. puro. sic q si iudicis officio. s. tali qñ z supiori cāu g ¶ Dāni. vt. ff. de dāno iſecto. l. i. pretor ait. §. en. q. d. z alio re spectu pretoria illa q ab initio erigit: siue sit pretoria iūctōe: siue ciuili: siue quocūqz mō inuēta: ex eo. s. q pretor eā appro bat: vt. ff. de verb. sig. l. lege. et hoc sensu cōprehendit pretori as z iudiciales z cōes et omis preter conuentionales. z ita ac cipitur. ff. de preto. l. i. l. i. sic est de adoptio. ff. de adopti. l. ij.

¶ El legator. vt. ff. vt leg. vel fideicō. no. ca. l. i. l. i. Rñ.

¶ Edilicie stipulationes. edilicie vt si aial tibi vclō de vitijs ei cauere debeo: vt. ff. de edil. edic. l. itaqz: et. l. si venditur.

¶ Uenit. cū ediles erāt ex pretorib⁹: vt. §. de iure naturali. §. pbonebat. S3 q erit intelligibil dōia iter ptozias z iudicia les: cū h ti. accipit pretoria z iudicial: Rñ. qz pretoria a ptoze mortuo inducta ē: s. iudiciala iuris cōsulz alijs. Itē i pretoria iuenies iudicē ob hoc ipsū pncipalr. adiri: s. i iudiciali p conse quētiā: vt p3 et supradicti exēplis. Itē iudiciales vage sunt p totū corp⁹ iuris: s. pretorie s. et ipse sint vage cōprehense: tñ sunt fil i vno titulo: vt. ff. de preto. stipulatio. l. i. Itē potes no tare quartā dōia: vt notatur. ff. de v. ob. l. v. §. ij. S3 dñs Jo.

addit aliā differentiaz dicens: qz pretorie sunt q p solū ordinem impo nuntur: et iudiciales q per quemlibet aliū iudicem.

¶ Cōuentionales peneriō dicit pene: qz in quibz dāz v3 ali⁹ cōtract⁹: vt venditio in libero pole z filibus: vt. ff. de pben. empt. l. et liberi: et. j. d. pben. ēpt. §. si. i quibz dā n v3 stipulatio: vt. j. t. i. i. Rñ. i. si. §. i.

contrabendarum. ¶ Cōes⁹ sti pulationes sunt veluti rem saluā fore pupillo. nā z pretor iubet rē saluam fore pupillo cauere: z in terdū index⁹ si aliter res expediri nō potest: vel de rato⁹ stipulatio erigitur.

¶ De inutilibus stipulationib⁹.

Omnis res q dominio nostro subicitur in sti pulationē deduci pōt si ne mobilis⁹ sit: siue imobilis. At si quis res que in rerum⁹ natura non est: aut esse nō pōt: dari stipu lat⁹ fuerit: veluti stichū q mortu us sit quez viuere credebatur: aut hipocētaurum⁹ qui esse non pos sit inutilis⁹ erit stipulatō. ¶ Idē

m v⁹ curarorū: ex dñtia peti⁹ z si pāse. vñ z i h bz naturā iudicial: vt ff. de adm. tuto. l. iij. l. i. Rñ. z. §. de satisfda. tu. vlt. cu. §. i. et. §. ij. El dic cōes alio modo: vt. j. e. §. Sed fm hoc ois pretoria potest esse cōis.

¶ Et ptoz. s. mortu⁹ cui⁹ dñba nō hēnt⁹ s. iñi: vt. §. de satisfda. tuto. in pñ. §. i. q ¶ Index. s. viuis.

¶ Non pōt. qz spōte si vult satisfdare ex pcepto mortui ptoz. vñ iuit⁹ appellatur a iudice viuo. s. ¶ De rato. hē cois et alia cā q supior. nā h ē pñtionalis qñqz: vt si fiat extra iudiciū ex dūentōe: vt. ff. rem ra. ha. interdū. Itē iudicialis qñ iterponitur a procuratore actoris cū du bz est an sit pcurator: vt. C. de pcur. l. i. et de satisfda. l. i. alias non p res expediri cū non admittat: vt. j. de satisf. §. pe. alij dñt eā cōez. §. d ra to: qz z a pcuratore rei pstat qñqz si solū actoris: vt. ff. de pcur. l. i. solū §. si status: z. §. si casus: et. §. vl. et. l. pompo. §. ij. et. l. si defunct⁹. §. vl.

¶ De inutilib⁹ stipulationib⁹. Supra i ti. de v. ob. obli. dixit i gñe de stipulationib⁹ inpositi ab vno: vñ qz tā ex pte creditoris qz ex pte d bitoris aliqñ plures plone iterueniūt z sunt duo rei: et ideo subiecit ti tulū d duob⁹ reis. Uex qz non tñ stipulatio inēponit a libero s. etiaz a seruo: ideo subiecit titulū d stipulatōne fuorum. Uex quia stipulatio non ē simplex s. mltiplex: id postea anecit titulū d diuisiōe stipulatio nū: vt. §. ti. pr. Uex aliqñ stipulatio ē iutil: z h pōt erigere multis mo dis: ideo ponit hic istū titulū de inutilib⁹ stipulationib⁹. Are.

Omnis res. ¶ Qñ iste titul⁹ ē valde long⁹ et h3 plu rimos pafos: z vñqz h3 materiā de pfer: ideo non diuidā: qz eēt valde longa diuissio. Et. h. d. pncipiū. Stipulatio rei q non ē nec eē p i rez natura si v3. sec⁹ si possit i nro dñio hēri. h. d. ar.

¶ Subieitur. i. subieci pōt. Sūt. n. qdā res q non possit eē i nro dñio: vel qz nec sunt nec fuerūt. s. in rez natura: vt. j. pri. §. vel si sunt ipossi bile ē de natura: vt i sole z luna z filibus: vt. j. e. §. sed si impossibilis. vel de facto: vt aureū montē: vt. ff. de sta. li. cū heres. §. i. vel de hōim dispo sitione: vt res sacre et religiose et scē publice et in vsu publico existen tes. z alie siles: vt liber homo ex sui natura: vt. j. pri. §. et. §. de re. di. i. Rñ. et. §. nullius: et. ff. de ver. obli. inter stipulantē. §. sacram.

¶ Mobilis. cu⁹ appellatione et per se mouentia: vt equi continētur: l. ij

m ¶ Quaz. s. dūentō alitū.

n ¶ Contrabendar. s. esse gñā. i. quot possumus di cere esse gñā dñtūz: tot sunt gñā stipulationū. i. vbiqz pōt dñt: ibi pōt stipulatio iteruenire. nāz stipulatio est dñt: vt. ff. d. ver. sig. l. labeo.

o ¶ Cōes. abnegatiue le ge. i. si pretorie tñ: vel iu diciales tñ: vñ dūentō a les tñ: s. pñs ex vno: pñs ex alio naturā accipiunt. nā si nō cauerit tutor pu pillo h ips peti pōt: z q ad hoc h3 nāz pretorie si peti⁹ tutor: z p dñs p stat satisfdatō: z i h bz na tās iudicial: vt. §. d satisf da. tu. §. i. S3 d h dic ple n⁹. ff. d. v. ob. l. v. §. preto ric. vbi est h titul⁹ d vbo ad vñ. Item si petat h satisfdatio ab altero tuto

vt. ff. de ver. sig. l. mouentium.
r **Q** Rex natura. l. apud aliquos hoies. sic. s. de ver. obli. conditiones.
a **Q** Credebat. marie subau. nā idē si sciret mortuū nisi mora debito:is
 p:ecessisset mortē: vt. ff. de cōsti pe. l. promissor: z. ff. de ver. obli. inter sti.
 s. stichus. que est contra.
b **Q** Pocetaurū. aīal for:
 te natū ex equa z thauo
 qd nūq: fuit vīus. vñ ho
 rati. l. diano capiti z c.
c **Q** Inutilis. i. viciosa: qā
 contra ius est.
d **Q** Idē. **Q** Stipula
 tio rei q i dñio nō ē sed
 postea desit l: possit effi:
 ci in nro pmerito non v:
 siue pure siue pditionali:
 fuit cōcepta. h. d. **Q** Re.
a **Q** Idē iur. s. vt sit iur.
b **Q** Sacra. l. si valeat sti
 pulatio vt h: vñ veditō
 inter ignorātes: vt actio
 detur. vt. j. de dñen. emp.
 s. si. z. ff. de dñen. emp. l.
 z liberi. z. l. s. cellus. **S**
 q est rō: l. k. q: in veditio
 ne nō est necesse trāsseri
 dñiuz: in stipulatōne sic:
 vt. ff. de dñen. emp. z ven
 di. l. si ita: z. s. si. z. ē silis
 rō quare q: pōt rez alie
 nā vendere: vt. ff. de dñen. emp. l. rē. s. non obligare: vt. C. q: res pig. ob.
 pos. l. q: liberos. q: in pignore d: ius pstitui creditori qd sibi det hypo
 thecaria actōez: in veditōne sola traditio cū obligatōe euictōis suffi
 cit: vt. ff. de pig. l. z qui nondū. s. qd dicitur: et de ac. emp. l. exempto.
c **Q** Religioz. hec verba exponit: vt. s. de re. di. s. nulli: z. s. religiosi.
d **Q** Elibus. al si nō est in vñ p: alienari: vt. ff. de cōtrahē. emp. sed cel
 sus. l. l. k. z. l. pacta. s. si. et sic. ff. de vīa publica. l. vīam.
e **Q** Forū. l. vbi redditur ius: vt. ff. de iust. z iu. l. pe. vel rerū venaliū: s.
 forti est burla. **f** **Q** Theatru. expone vt. s. de re. di. s. vniuersitas.
g **Q** Credebat. idē si sciebat: vt. j. pri. s. z. ff. de dñbo. obli. inter sti. s. la
 cram ibi. casum enim z c.
h **Q** Cōmertū. generale nomē est ad offis ptract. vñ d: aliquis habe
 re cōmertū r i qñ p emp. vel alio mō pōt eā hēre. qre iude nō h: cō
 mertū xpiani mācipij: vt. C. ne xpiani man. iu. z c. vñ si iude iudeo p:
 mittit tale mācipiū non vñ xpian iudeo: vt. ff. si aut xpiano pmittat
 iude vñ: vt. ff. de ver. obli. multū interest: et de le. i. apud iuli. s. si.
i **Q** Quā. nā cū sua sit plus sua fieri nō p: vt. s. de le. s. s. si rē: z. j. d. ac.
 s. sic itaq. nī s: rōe possessionis apud aliū constitut: vt. ff. de p:aben.
 emp. l. si emp. s. iij. vel nisi sub pditione stipulatoris res esse desierit:
 vt. ff. de verbo. obli. si rem meam.
l **Q** P:otm. i. statū. q: pura stipulatio suspēdi nō pōt: vt. ff. de sti. ser. l.
 vñ iur. secus in alijs actib: viuorū: vt. ff. cō mu. pre. l. si. in fi.
l **Q** Itē s. i. cōrio. nā s. dicit qñ ab initio res erat sacra vel silis: postea
 desit. nūc ecōtra qñ prius nō sacra sed postea sit.
m **Q** In earū. i. sacra vel religiosa vel similis: vt. s. pri. s.
n **Q** Facto. qd est cū erat res aliena: alias si sua: sp suo factiofactū vide
 tur: etiā si alienauerit post tps stipulationis. idē z si erat aliena dñmo
 do post mortē: vt. ff. de ver. obli. si seruū. s. i. z. iij.
o **Q** Extinguitur. ar. s. s. de le. s. q si viuo.
p **Q** Silia. puta rē sacra cū erat pphanat: et sic de singulis. s. sacra vñ re
 ligiosa: vt. s. pri. s. **q** **Q** Obligatōez. i. ista hoc est stipulatōez.
r **Q** Si q. **Q** Factū alienū nō pōt in stipulatōez deduci. h. d. **Al.**
Q Alium. p:otius extraneum.

s **Q** Obligabitur. et ē rō: q: nō alienū factū pmittere p: vt
 hic: et. ff. de ver. ob. stipulatio ista. in pñ. nisi pena pmitterat:
 vt. j. e. s. versa vice. z nisi in casib: in qbus psumit lex interesse
 pmitteri: nisi fiat vt in cautōe iudicio sili: vt. ff. de dñbo. obli. quoti
 ens quis. Itē in stipulatōe ista hēre licere: vt. ff. de ver. ob. sti
 pulatio ista. i. r. k. s.

A nec statim ab initio talis sti
 pulatio valebit. lucium ticiū
 cum seru^o erit dare spondes z si
 milia: que natura enī sui domi
 nio nostro exempta sunt: in obli
 gationē deduci nullo modo pos
 sunt. **Q** Si quis alium daturus
 facturūne quid promissit: nō obli
 gabitur: veluti si spondeat tici
 um quinqz aureos daturum. qd
 si effecturum se vt tici^o daret spo
 ponderit: obligatur. **Q** Si quis
 alij q ei cuius iuri^o subiectus sit
 stipuletur: nihil agit. Plane solu
 tio etiam in extraneas personas
 conferri potest: veluti si quis ita
 stipuletur: mibi scio dare spon
 des: vt obligatō qdes stipulatori

ne de rato: vt. ff.
 rē ra. ba. l. in sti
 pulatōe. Itē in
 stipulatōib: edili
 cijs: vt sanū esse
 seruū veditū vel
 nō furē z silis:
 vt. ff. de euic. l. si
 ita q: s. Itē in sti
 pulatōne repu.
 sal. fo. nā cū s: p
 toria erigit fide
 iussor: vt. ff. de p
 to. sti. p:etorie.
 stipulatur q pu
 pill^o his dñis a
 fideiussore. pmit
 tis rē meā saluā
 fore p tutorē vel
 curatōrē. nā et
 his dñis ab eis
 stipulat: vt. ff. rē
 pu. sal. fo. l. i. z l.

cū pupill^o. **P**reterea nōne q: sp pmittit p se et suos heredes
 ea scā q p alij pñt exēplificari: vt. C. d. dñe. sti. l. si. s. si si si
 pñt p alij fieri: vt. ff. e. e. e. s. s. s. id qd: et. C. d. cadu. tol. l. i.
 s. vt aut. l. k. nō ē al pñs q testator: imo idē psumit: vt i au.
 de iureiu. a mo. p:re. s. i. col. vi. **Q** Effecturū. tñc eis suū sōm
 maifeste pmittit. id si dicit se curatū vt fiat: vt. ff. si cer. p. l. si.
 s. si. **Q** Si q. **Q** Alteri stipulari nemo pñt nisi ei cui^o
 pñt sit subiect^o. extrane^o nō pñt solutōi eē adieci. h. d. **Al.**
u **Q** Iuri. i. dñio vt fu dñio cui acqrit: vt. s. p q: p. no. ac. s. itē
 q fuit. Itē reuerētia pñna vt sili^o pñt. s. p q: p. no. ac. s. i.
 Itē obediētia: vt mōach^o mōasterio cui qñt z le z alia: vt in
 aut. de mo. s. illd. col. i. **I**ddē dicat d suo fructuario. **I**ddē de
 vñario. **I**ddē d suo bōa fide possidet libero bōa fide pos. q
 ex duab: cāis qñt: vt. s. p q: p. no. ac. s. dñis: z. s. idē plag.
Q Nihil agit. z ē rō: q: mēte se zc. vt. j. e. s. alij: z. ff. de dñbo. obli.
 pulatio ista. s. alij. fallit tñ i casib: xvi. **I**n pñs vt si stipulat i
 ter sit: q: sit tutor: et cui stipulat repu. sal. fo. **S**cōdo q: pcura.
 sti. dñis. **T**ertio si stipulet creditōr: vt. j. e. s. s. z si q: s: et. ff. de
 dñbo. stipulatio ista. s. si stipuleret. s. si q: s: iulij. **Q**uarto fal
 lit i oib: p:otijis stipulatōib: vt. ff. d p:ot. sti. i oib: vt dñi iu
 fec. ff. d dā. i. ff. d dñi. s. si. Itē iudicatū solui et siles: vt. ff. d p
 cu. i cāe. s. si. Itē fallit i pcuratore pñt: vt. ff. d dñbo. si pcura
 tor: et. ff. de p. cu. l. pcurator. Itē fallit i actore municipum ex
 cui^o p:cto qñt mūcipib: **I**ddē i curatore furiosi z pñtū pñā
 rū et tutorib: vt. ff. d pñt. pec. l. eni q. s. si acton. Itē fallit i iust
 tore. nā sibi actio ex pacto iustitū qñt: vt. ff. de iust. l. i. i. si. et l. iij.
 Itē fallit i iudice. vel notario vñ sili^o pñna publica ex quoz
 pactis stipulatōib: alteri qñt: vt. ff. repu. sal. fo. l. iij. z. iij. z. iij.
 i. l. k. s. et in au. d execu. z his q cū. s. i. col. viij. et in aut. de be.
 ab intes. s. ex his. col. ic. Itē fallit i creditore ex cui^o pacto qñt
 actō dñtorū: z. ff. de pig. act. l. si cū videret. l. k. s. Itē fallit
 si au^o paciscat dōtē reddi nepoti quā etiā i pñte nō h: vt. ff.
 so. ma. cal. s. i. Itē fallit i pcuratore veditis: vt. ff. de ac. emp.

iul. s. si procurator. Item fallit i deponere si paciscat alij re resti
tui. Item fallit in omodate faciente sile pactu: vt. ff. de pos. pu
bli: et. C. ad ex. si res. Item fallit i donare sile pactu facien
te i euetu alij: coditio: vt. C. d. do. q. sub. mo. quonies. Item
fallit si p stipulet filio vli alij posito sub sua prate post mores

suu. l. p. ris. na r
filio qrit: l. b. ris
no sic: vt. ff. d. x.
obli. l. qd. cumq.
s. si q. ita. si ve
ro pure r no p
more ipsi stipu
lati qrit: vt. ff. d.
ver. ob. d. n. suo
l. d. is eum casib
ex pacto vel sti
pulatione alteri
alteri qritur no
als: vt. b. r. C. p
q. s. p. no. ac. l. i.
cu eis snt spales
non sunt trahen
di ad pnam: vt
ff. de le. r se. co.
l. qd. vero. Sed
l. d. dicebat
hos casus face
re reglas. r si q.
casus eet d. illd
spale est. r qd h
regulariter d: r
j. e. s. alteri: r. C.
p q. s. p. no. ac. l.
i. dicebat iure di
recto no valere:
s. vtiliter acqri
pt. et sic in cum
ip ex pacto alte
ri qritur: qd fal
sum est: cu parit
interess: directo

vel vtiliter quereretur: vt. ff. de nego. ges. actio.

a Acquiratur. l. m. b Seio. non tñ heredi ei: vt. ff. de
x. ob. cu q. s. Item hoc intellige statu hui adiecti no mutato:
als d: vt. ff. de solu. cu quis. Item h intellige ante lit. ptes. a sti
pulate: als d: vt. ff. de solu. si q. stipulat: fuerit. r. s. i. Item l. sol
ui possit adiecto: non tñ agere potest adiectus: vt. ff. de consti.
pe. sed r si filie. in fi. r. l. si vero.

c Inuito eo. qui stipulatur. d Possit. l. stipulator.

e Contingat. nisi in casu: vt. ff. de eo qd certo loco. l. iij. s. ides
iul. s. ibi facta fuit solu. alibi q fieri debuit vñ venit interesse:
vt. j. de act. s. loco. in quo no potuit dñ p iudicare accipiendo
sore adiect: vt. ff. de reg. iu. no d. l. s. r ipse dñs posset: vt. ff.
de eo qd certo loco. l. icertu. i. fi. r. l. si. i. fi. f. Ille. l. stipulator.

g Mandati. nñqd adiect: mandati sprenet. d. dicit q sic: vt
hic. et. ff. de x. ob. iul. s. si. na ip tacitu mandati r si no expres
sus interuenire dicebat: et in abntia et sine nñcio vel epla: qd
est d: vt. ff. d. pc. l. i. s. i. qre dicem? q mandati agit si intercessit
mandati: vt qz pñte adiecto fuit stipulat: vt b. et. ff. de x. ob.
iul. s. si. r. ff. man. q fide. als agit neg. ges. cu no sit pcurator:
vt. ff. d. solu. l. x. pcur. s. infdñ: r. j. d. obli. q ex qst acti. i. pñ.

h Qd si. Si q. s. libel alteri copulatiue stipulatur di
midia tñ stipulatori debetur. h. d. Are.

h Qd si q. s. valebit. scilicet p pte dimidia vt subijat: vt. ff. de eo qd
certo loco. l. iij. s. si q. s. r collige q no viciat vñle p iurile. sic. ff. de verb.
ob. l. i. s. s. et si mibi argu. d. ff. de arbi. l. pui. alias pedius. s. i. et dic vt
ibi. i. Non plus. vt. ff. de ver. obli. si mibi. s. s. de contrah. emp.
l. fundi. sed dic vt ibi.

necesse est in respondendo eadez
omnia repeti: que stipulator exps
serit. Item iurilis est stipulatio
si ab eo stipuleris q tuo iuri sub
iect: est: vel si is a te stipulet. s.
seru? quidem no solum dño suo
obligari no potest: sed nec quide
vlli. filij vero familias obligari
pnt. Item Mutus neq. stipulari ne
q. pmittere posse palā ē: qd r in
surdo receptu ē: qz r is q stipula
tur xba pmitteris audire d: r et
is qui promittit verba stipulan
tis audire debet. vnde appet no
de eo nos loqui qui tardius ex
audir: sed de eo qui omnino non
audit. Furiosus nullum negoti
um gerere potest: quia non in
telligit quod agit. Item Pupillus
omne negotium gerit recte: ita
tamē vbi tutoris auctoritas ne
cessaria sit adhibeat tutor veluti
si ipse obligetur. Nam alium si
bi obligare ē sine tutoris aucto
ritate pot. Sed quod dixim? de
pupillis vtiq. de his ver. est q iaz
bñt aliquē intellectum. nam ifans

i pño casu nullo modo vñ: vt h. r. ibi. at si ille rē. et. ff. e. l. i. s. cu adijat r
s. si q. s. simplr. Si x. i. qritate i eo qd dñonaz vñ si detrahat siue adij
ciat: vt. ff. de ver. ob. l. i. s. si stipulate. q est d. in alio fi: vt h. ibi. veluti rē.
Si at i spe pñitit vna spes p altera r tñc sñv: vt. j. e. s. si de alia. aut
alia adiecta et ita copulatiue: et tñc vñ alia si adiecta: vt. ff. d. ver. ob. l. i.
s. s. si. Si aut plures stipulens: tñc aut copulatiue fuit scā interrogatio
et vñ i eo qd responsus est: aut disñctiue: vt illā: aut illā pñitit: quo cau
valet siue ad vñq. siue simplr respondeat et in vtracq. si vero in vna
non vñ etiā in ea: licz in sñmis non vñtetur alternatiue: si respondeatur
ad vñ tñ: vt. ff. de ver. obli. l. i. s. si q. s. et. l. inter stipulatez. s. stipulatē.
p Expresserit. q eis i pfationib? dñr in ptractib? repetita creditur: vt
ff. de ver. ob. l. i. d. i. s. i. ides: Rñ. Item iurilis qñtñ ad ciulle vñclz: s.
naturale dñtur: vt. ff. de pñti. inde. si id quod et. l. fr a frē. s. i. vñ fideius
sor accedit: vt. j. de fideius. an pñ. et hec vera sñt nisi in castren. pecu. vel
qñ. nā tñc est loco patris. vt. ff. ad mace. l. i. j. et. ff. d. col. bo. l. i. s. nec ca
stren. tñc eis et cu pñ obligat et agit cu effectu: vt. ff. de iu. l. i. s. nulla.
Item. Item dñz et seruum patre et filiu non contrahitur sti
pulatione. h. d. Are.

q Obligari. ex oi cā: vt. ff. de iudi. tā ex ptractib? et pueniri in solidū
durate pa. po. auctoritate tñ pñs interueniente ad qd pñ appellatur of
ficio iudicis: vt. C. de bo. q lib. l. non solū. s. i. et postea nisi in sex casib?
qui sunt. ff. q cu eo. l. i. j. Excepe duos casus vt i mutua pecunia ex qua
l. iij

Si pñ
stipulatur filio acqritur si
bi. h. d. Are.

h Acqris. sic. ff. de ver.
ob. l. dñs seruū: et. ff. d. d
ben. et dñmitten. sti. l. i. j. et
ff. de pac. l. hered. s. nos.

l Filij. cu vna persona
censeatur pñ r fili: vt. C.
de impu. r ali. sub. l. si. sic
et i seruo r dño est eadez
vor: vt. j. e. p. mortem.

m Acquiri. vt. pñcticio
peculio r aduentio quo
ad vñmfru. vt. s. p. quas
perfo. no. ac. s. i.

Di
uersitas in quātitate in
ter interrogatioz r respō
siones viciat stipulatōez
quaten? ē discōrdia: s. di
uersitas i qñtate viciat in
totū. r responsio simplex
intelligitur qñlis pñctit in
terrogatio. h. d. Are.

n Inutilis. interdum i
totū: interdū p parte.

o Respondeat. s. ogue
Biligenter tñ attende q
vbicūq. est diuersitas si i
continenti placet diuer
sitas stipulatoris vñ stipu
latio: vt. ff. de ver. ob. l. i. s.
cu adijat. si at si placeat:
at est i qualitate aut i qñ
tate aut in spē. diuersitas

A horizontal number line with tick marks every 1 unit, labeled from 8 to 17.

qd h exceptio cyle e pēptoria vel dilatoria: vī pēptoria: qz proius pī
mit id i quo oppōit. Itē eō vī dilatoria: qz aī lit. pte opponi dī: vt h.
qre vī dilatoria: vt. C. d. pb. l. excep. S3 dico eā qī anormalam: cū nec
pēptoria proius imitef: q vīqz ad iniam oppōit. nec dilatorias q tū
differūt: vt. j. d. excep. §. hoc ecce. z. C. sen. resc. non po. l. pemptorias.

S3 qd si soluit nūqd re
petit qī sit fauorabil ex
ceptio: vt q sic vt i vell.
vt. ff. d. dī. ide. l. q excep.
z. ff. e. l. q dēdat. S3 dī
co: qz si inuenio q sit sic fa
uorabil: z qz sūi rāpī: vt
ff. d. dī. ide. repetitio.

a **I** Dnerat. ar. d. ff. ad. l.
rbo. de fac. l. ij. §. si quis.

b **I** Si is. l. reus.

c **I** Dmī hadriani. fac. ff.
e. l. vt fideiussor.

S **I** Fideiussores.

I Fideiussor nī pī plus
obligari q pīcipal. Et i
pī obligari dī ēt q cīteri
oī tpe obligat. h. d. Are.
v **I** Obligat. s3 nūqd in
idipz i quo re tenet saltē
remanet obligat qī i pī
fideiussor: dā dīcūt q
sic: p qb h ē gīale. vīle
p iūtle nō vīcāt. vt. ff. e.
si a reo. §. i. z. C. de do. si
qz ar. §. si his oīb. nos
d. l. in nīlībz teneantur.
z est pro nobis. ff. eo. grece. §. illud.

e **I** Nec plus. contra hanc regulam est. s. de re. di. §. si tamen rem alie
nā. Itē ff. de pben. ep. si rēptōe. i. pī. Itē. ff. d. so. q. res. §. mīpī. r. z. §.
q stipulat. z. §. mīpī rome. s3 his oīb. da generalē solutōz: vt sic expo
nas hīclām nō plus eē pōt i accessiōe z c. i. i. accessoria obligatōe fīm
Jo. Itē d. ff. d. iudī. quēadmodū. So. ibi nō ē pī: qz s3 nī fideiubeat aī
reū: nī tū pī tenet. Itē d. s. e. ac. ne. s3 ibi nī est plus eo mō quo dī plus.
dī. n. pī qītuor modis: quoz null ē ibi. j. de ac. §. pī autem.

f **I** Cōtra. i. si re. v. pīmit: fideiussor. r.

g **I** Cōtra. si re. sub pīdōe pīmittat: z fideiussor pure.

h **I** Plus dare. facit ad hoc. ff. de verbo. si. is cui. §. fina. z. j. de act. §.
plus autem: z. ff. de sol. l. insolidum: z. ff. sol. ma. si constante. §. quonīes.
Si qd aūt fideiussor soluerit: siue p iudicē siue nō: vt. ff. mā. idēq. §. si
deiussores. s3 fallit i casibz qītuor: z aī q soluat agit mā. vt si b dīcū sit
vt ad tps teneat. Itē si fuerit pdenat. Itē si cepit bona sua dissipare
re. Itē si dīu stent fideiussor i obligatōe: vt. C. mā. si p ea: z. ff. man. l.
lucī. al nō agit aī q soluat: s3 soluerē dī: vt. ff. de dī. ide. l. indebita. s3
et i casibz nullo mō agit: vt si promitto aūt donādi aīo aut i re suā fide
iūstī: vt. ff. mā. si remunerādi. §. si passus: z. l. si pīte. Itē si b actū sit vt
nō agā: vt. ff. man. si remunerādi. §. si marcell. Itē si mādatū nō sit ob
ligatōrū: vt. ff. man. §. illud. Itē z si fideiussor nō opposuit excep. quā
debuī opponere: vt. ff. man. si fideiussor.

i **I** Si qd. **I** Fideiussor solues p reo bz dī eī mādati actōz. h. d.

j **I** Mandati. i. actōe.

k **I** Iudicī. si intercessit mādatū vī ēt eo pīesente fideiussor: vt. ff. mā. q
fidem. z. l. ex mādato.

l **I** Brece. facit. ff. e. grece. l. Rū. z. j. q. mo. tol. ob. §. sed z grece: z. s. de
ver. ob. §. sed virum.

m **I** In stipulatōibz. **I** Solēntas iūfēca pīsumī. h. d. Areti.

n **I** In stipulatōibz. factū. q. d. ita dīcīt scīptā ac si vere ita fuīssz fa

ctū: qd forte fuit vel si fuit actū: certe pīsumī p scīptā: vt sic vi
deat actū: z ē hīc scīptā pīuata. dīcīt. n. si qz se zc. z er cā vn
de i cōtinenti pīiudicat: nīst pīa pīobē: vt. ff. de nō mī. pe. ge
neraliter. z facit ad hīc. §. ff. de ver. ob. §. scīendū: z. C. de cōtra
hen. stī. l. ij. z. s. ti. l. §. si scīptū. in scīptura aūt publica cōstat

i quātitate: s3 ēt i tpe mīn. ar pī
intelligīt. Plus ē. n. statīz aliqd
dare: mīn. ē post tps dare. **I** Si
qd aūt fideiuss. p reo soluerit: ei
rei recuperāde cā bz cū eo māda
tī iudicī. Brece fideiussor ple
rūqz ita accīpīt sine ēt x
bo. S3 z si dīxerit p eo erūt
ac si dīxerit **I** In stipula
tōibz fideiussor scīdū ē hoc ge
neralīt accīpīt: vt quodcūqz scī
ptū sit quasi actū: videat ēt actū.
Jōqz constat si qz scīpserit se si
deiusfisse: videri omīa solēnter
acta.

O De litterarū obligatōe.

O Lim scīptura fīebat
obligatō que nōibz fī
eri dīcebat: q nōia bo
dīe nī sunt i vīu. Plāe sīqz dībere

ei standum: mul
tomagis nīlī con
tra pīetur: vt. C
de proba. cū pīe
cibus. z in aūtē.
de si iūstru. §. si
vero mō. in pīn.
§. colla. vi. Item
nō hīc pīsumī om
nīa solēnt acta:
quod probāt su
pīadīte. ll.

n **I** Solēnter.
i. interrogatōz fa
ctā fuīssē: quā ne
esse ē pīcedē: vt
s. de ver. ob. in
pīn. z. C. de con
trahen. z cōmīt.
stīp. l. i.

o **I** Acta. s3 con
tra. ff. de publi. q
amqz. §. si. Sol.
ibi sunt extrīnse
ce solēntates
de tutore z iudi
ce qui debent ad

esse cum pupillus vendit. Et hic actus promissionis nullus
est sine actu interrogationis. unde ex quo dicit fideiubeo vel p
mitto intelligitur interrogatio facta esse quasi pars promissio
nis: et sic nō ē extrīnseca solēntas: cū sit pars stipulationis.

I De litterarū obligatōe. **I** Ita Rubrica continū
tur ad pīcedentia. Quia supra vīsum est de obligatōibz
que contrahuntur verbis: nūc ponit de his que contrahūt
litteris. Areti.

O Lim scīptura. **I** Totus iste titulus dīuī
ditur in duas partes. Pīmo ponit qualiter olīm
scīptura obligabatur z eius cōrrectionem z nouū
statutum. Secundo ponit infra quantum tempus olīm z hō
die potest exceptio opponi non numerate pecunie. Secunda
ibi. **I** Quid. Et hoc dīcīt. Scībēns se dīberi ex mutuo quod
non recepit sperans recipere: obligatur litteris cum effectū:
olīm post quīnquēniū: hōdie post biēniū. Hoc dīcīt to
tus titulus. Areti.

p **I** Scīptura. id est solēntate quādā scīpta que p quedāz
nomīna specialia fīebat: vt subīcīt.

q **I** Plane. s3 dīcta verba in vīu eē dīclerūt. plane zc.
r **I** Si quis. homo pīuatus. idē est z si fiat per alium: dūm
modo per publicam personam. aliud si per pīuatam: vt. C. de
proba. instrumenta. Ar. tamen contra. ff. de pīg l. si fideiussor.
§. i. sed ibi in scībēntis pīiudicīum creditur.

s **I** Debere. scīlicet ex causa mutui z sine stipulatione. hēc ēz
verba non sunt apta ad stipulationem: vt. s. de ver. obli. §. i.
Si autem sine causa non pīiudicat: vt. ff. de proba. cū de in
debito. in fi. Quid si stipulatio interuenit: Rū. z tūc bz locū
effectū hū? tī. nam ecce. in factū pī opponere: vt. C. e. l. cū vītra.
z hī si spē future nūeratōis: al si tāqz tā eēt dībūt: cū non esset

sciēter p'sente v' donare. al. i. si vult donare: s' q' credit se ei
dēre n' v' stipulatō: q' obijcit exceptō: vt. ff. de re. iu. l. cui: r. ff.
de ecce. do. l. ij. s. ij. r. no. caute h' q' p' vba p'nt' t'p'is fit obli. vt
p' h' scribo me dēre: v' p'fiteor me dēre: vt h' d'f. r. sic ē d' op' n'f'az
q' d'icim' oblig. l'ris dēre fieri p' vba futuri t'p'is t'm. C. d' postu.
l. sub sp'ē: vt scribo me datur: t' b' i. r. ex cā mutui
ad istar stipulatō nis q' p' vba futuri t'p'is t'm fit:
vt. ff. d' v. ob. l. i. p'lationis. s. sti
platio. sed certe nec h' dico q' per h' vba nascat nē:
r. vt nē: s' q' si ē p' nata sit: si p'fiteor: p' vba p'nt' v' p'fiteor t'p'is. r. facit. C. d' epi. au di. l. si p'nt' r. C. e. l. d'ctib' i. p' i. v' ap' n' facit bec vba vt obliger:

se scripserit qd sibi numeratū nō ē: de pecūia minime nūerata: post multū t'p'is exceptōes opponere nō pōt. hoc. n. sepissime p'stitutū ē: r. sic fit vt r. bodie dū q'ri nō pōt scriptura obliget: sed ex ea nascitur cōdictio: cessante. l. ver boz obli. **¶** Multū. n. tēpus in hac exceptioe. antea qd ex p'ncipalib' cōstōib' v'q' ad qnquē mū pcedebat. Sed ne creditores diuti' possint suis pecunijs forsi tan defraudari per constitutio nem nōstrā t'p'is coartatū ē: vt v'

mittit: s' an bienniu pbat creditor: vt. C. e. l. si ex cauti. qd certe ē equū. r. ita bienniu h' solū opat q' pbatōis puerat on? r. t'p'is h'is facit qd a lias d'f: q' non fiat illicite exactōes: vt. ff. de offi. p'el. l. illicitas. S' certe aliter de iure v'f. vt nullo mō admittatur ē. p'bas. nā sacramētū nō pōt deferre qd ē spēs pbatōis: vt. C. e. l. in d'ctibus. s. illo: r. C. de iure deli. l. si. s. licentia. s' certe satis credo p'mū vez et equū. Nec obstat qd de iuramēto dicit: q' ex tem poze illius legis in d'ctib' nō h' iuramentū v'm p' batōis si non vult aduer sari: vt. C. de iure iu. l. g'ia liter. s. sin autem.

tra' biennij metas h'mōi exceptio minime extendat'.

De obligatōib' ex consensu.

Qonsensu' fiūt obligatō nes in emptioib' ven ditōib': locatioib' cō ductōib': societariib' mādatib'. **¶** Ideo aut istis modis obliga tio dicit' consensu cōtrahit: q' ne q' scriptura neq' p'ntia oimodo op' ē: ac nec dari q'c'p' necesse est: vt substantiā capiat obligatio: sed sufficit eos qui negocia gerūt cō sentire, vnde iter absentes quoq'

deli. l. si. s. licentia. s' certe satis credo p'mū vez et equū. Nec obstat qd de iuramēto dicit: q' ex tem poze illius legis in d'ctib' nō h' iuramentū v'm p' batōis si non vult aduer sari: vt. C. de iure iu. l. g'ia liter. s. sin autem.

¶ Cōdictio. l. ex illa. l. C. de nō nu. pe. l. in d'ctib'.

¶ Obligatōe. i. stipula tione que verbis fit. nam tūc titū' iste cessat: h' lo cū. s. de ver. obli. q' accē p'it vel h' locum exceptio in facit: vt. C. e. l. cum v' tra q' non a accepit.

¶ Multū. q' p' multū t'p'is exceptioe p'ponere

nō pōt: vt. s. mō dicit. Quid sit multum: exponit hic. Et no. multum p' qnquēmo ponit: s' dū p' decimo ponit: vt. ff. q' r. a. q' si p'fidico. s. aristo.

¶ Cōstōib'. q's n' h'm? **¶** S' ne creditores. non solum isti s' veri. p' suis pecunijs. subaudi ē. nā occasiōe h'mōi si darem' lōgū t'p'is ēt veri d'bito: es iterdū illa opponerēt: r. ita occasiōe licitū p'mitter' illicitū: qd ēē n' d'z: imo ēt licitū coartat vt viret illicitū: vt h' r. i. aut. d'ecle. ti. s. imo alia. i. p' i. col. v. **¶** Per d'ctōes. vt. C. d' n' nu. pe. l. i. d'ctibus.

¶ Ultra biennij. sic. C. d' oi agro d'ler. l. q' agros. **¶** Extēdat. r. h' i cā mutui. si vero ex alia cā p'fiteat i scriptis: veluti ēptōis vel s'li icōtinē ti p'udicat sibi: nec p' p'bari nisi p' alia scriptura: vt. C. d' non nu. pe. l. g'ia l' r. Itē h' i d'bitore cōfiterē: s' i creditoze cōfiterē sibi solutū. r. r. d'is es statuunt: nisi in casib' vbi icōtinēti p'udicat: vt. C. d' non nu. pe. l. cō tractib'. s. super certis: r. s. s' r. q'.

¶ De obligatōe ex consensu. Supra dictum ē de obligatōib' q' re verbis r. litteris contrahuntur. v' q' sunt alie q' consensu contrahū tur: s' de h'is subdit. Porcus.

Qonsensu. **¶** Tot' iste titū' diuidit' in tres ptes. Pri mo pōt quot casib' q' obliget ex cōsensu solo. Secūdo q' in his magis cōsensu solo q' i alijs obligatio p'nt'. Tertio pōt effectū h'm' obligatōis ponēdo d'ias iter h'ic d'ctū r. stipulatōz. Secū da ibi. Ideo aut. Tertia ibi. Itē in his. r. h. d. Tot' titū' in quattuor d'ctib' h'ic enūerat' solo consensu d'bitur obligatio. h'incide ēt inter absen tes mediante nuncio vel epla. h. d. Zireti.

¶ Consensu. i. c. ff. de ac. r. ob. l. consensu.

¶ In ēptōib'. vt. ff. d' d'be. ep. l. i. s. si. r. j. al. i. p' i.

¶ Locatōib'. vt. j. ti. ij. i. p' i.

¶ Societatib'. vt. j. p' socio. i. p' i. s' s' p' socio. l. iij. i. R. si. s' certe ibi nō negat' qn cōsensu d'bat' societas. v' si non est contra.

¶ Mādāt'. s' nōne ēē i stipulatōe cōsensu d'z iterueire: vt. s. de ver. ob. s. h' r. s' de pac. l. i. s. p' i. R. si. ibi exp'lis verbis debz ēē cōsensu: vt. ff. d' ver. ob. l. i. s. i. h' aut aio sine verbis r. inter absentes: vt. j. p' i. ibi. inter p'ntes t'm: vt. s. de inuti. l. i. s. item verborum.

¶ Scriptura. h' caute no. d'iam quā facit iter h'ic r. i. r. supiores. nā qd dicit neq' scripturā. hoc discrepat ab obligatōe l'raz: vt. s. ti. i. Item in eo q' dicit. neq' p'ntia. dicit propter verborum obligationem que inter p'ntes fit: vt. s. de inuti. l. i. s. itē inutilis. Item q' dicit non est ne cessē quid dari: ideo dicit vt discrepet ab alia que fit in re: vt. s. qui. mo. re contrahitur ob. p' totum.

¶ Scripserit. i. scriptura p'sens fuerit ibi.

¶ Numeratū. al. n. si nūeratū ē: nō l'ris s' re obligat' ē: vt. s. q. mo. re d'bi. ob. l. i. R. si. **¶** Multū. h' exponit. j. p' r.

¶ Exceptōz. l. i. n. nu. pe. q' p' p'poni siue petat actor. siue nō: vt ar. C. e. l. si q' si. r. i. script' f'm quosdā: vt i. aut. d' tē. n. nu. pe. sup dote. s. i. v' forte illd' spāle i dote. p'mū t'm f'm Jo. verius est.

¶ Constitutū. a multis ipatorib' q' fecerūt leges tales. C. eo. per totū v'q' ad. l. g'ia l' r. nam postea iustiniāni sunt.

¶ Hodie. sic loq' q' sup'dicta loquāt' an t'p'a iustiniāni: r. nē subijcit q' bodie fit idē. vel dic' bodie. i. postq' cucurrerit h' t'p'is l. quinquēniū olī: bodie biennij: vt. j. p' r. r. s' h' si d'z ēē: r. in tex.

¶ Itē pōt. i. dū q'rimoniā p'ponē nō p' de exceptōe nō nu. pe. q' cucurrerit t'p'is. i. obligabit p' scripturā ad dandū pecuniā

¶ Scriptura. i. p' scripturā. s' certe v' neminē nō nūeratā scriptura v' l'ris obligari: s' intellectū q' ex l'ris p'cipit r. v'bis:

vt. ff. d' ac. r. ob. l. nō figura. qd qdā concedit. s' certe v'ntis fa cit ad obligatōem: r. ipsa figura l'raz r. consensus quem expri munt: r. q' dicta. l. d'f. nō figura. l. sola. Itē nūq' d' r. p' d'ia scrip turā obligatio ciuilis nata poterit tolli si creditor sic scribit.

Confiteor me nō p'numerasse vel tē confessum non fuisse vel il lū soluisse: R. si. sic. vt. ff. de reg. iur. l. nūl' tā naturale ē.

¶ Obliget. i. ciuilit' r. naturalit' p' biennij: q' biennij p'at naturalē obli. nā an erat ciuil' t'm: nō naturalē: cū nūl' nūeratū fuerat. Itē si ciuilis nō ēt frustra dicit' h'ie locū exceptio. d'ci m' ergo q' sola ciuil' fit an biennij: s' post biennij adiicit. v' qd est verius nō adiicit: s' p'ima ciuil' incipit h'ie v' naturalis r. ci uilis. nā r. stipulatio est de iure ciuili: h' t'm effectū natural' ob ligatōis r. ciuili. nā ciuil' p' se n' v' ad erigendū: vt. s. de obli. s. i. Itē sic ē i re iudicata. adhuc t'm dnt qdā vt Jac. r. l' Aug. q' si vult post biennij excep. opponere r. p'bare sibi nō nu. pe. q' ad

a ¶ Per ep̄lam. vi. ff. de rei ven. l. q̄dā mulier.

b ¶ Prē i his. fit supior. dñia ad tria gñia obligationū: b̄ at it dñia ad sti
pulationē vel verb. ob. c ¶ Contractib⁹. q̄ fiunt consensu.

¶ **I**tem. q. d. hinc de hinc obligatio est in his q. n. sunt dicta. n. veniunt
viure p. moia: vt. ff. d. ac. ep. iul. §. ex vedito. idē ē t. in oib. bone fidei
iudicijs: s. n. ex actu s. q. n.
nascit: vt. j. d. ac. §. in bo
ne fidei.

e ¶ Alii stipuleſ. q. d. neces
ſe ē q oīa dicant i ſtipula
tōe. nā al' nihil vēit i talē
obligatōz. ff. d. neg. ge. l.
ſi pupilli. i ſi. 7. l. q. tūde

De eptōe ⁊ vēditiōe. Supradictū ē d ob
ligatōib⁹ q̄ ex cōsensu dñi
tur: vñ q; ille cōsūt atq;
ēptōib⁹ ⁊ vēditōib⁹ at lo
catōib⁹ ⁊ cōductōib⁹ vñ so
cietatib⁹ vñ mādaf; vt. s̄
tū. i. pū. iō d his tractatu
r⁹ icipit d ēptōe ⁊ vēditō
ne. Porcus.

Eptio. ¶ **T**o
r^o ille titul⁹ didic
i quib⁹ pres. **S**u
mo qñ eptio ⁊ veditio d^r
bat: ⁊ qñ ab ea possit res
cedi. Scdo pñu d^r inter
uenire. Tercio qñ eptio ē
pfecta ad quē spectat pi
culū rei ven. Quarto an
sub additōne possit eptio
celebrari. Quito qñ casti
b⁹ eptio eē n̄ possit. Scda

ibi. *Adieci* at. *Tertia* ibi. *En* aut. *Quarta* ibi. *emptio* tñ sub additōne.
Quinta ibi. *Voca* sacra. *Et*. b. d. *Emptio* dñi eo ipso qđ pñcio. dñem
 ē: nōdñ nñeratiū vel aliq̃ arra data si sine scriptura. fiat. alñ. at scripu
 ra celebrata erit emptio pfecta ⁊ non pñ. b. d. *Are*.

f ¶ Emptio ⁊ vē. ſibi. h. no. trib' modis p̄fici ēptōz. vno mō. ſ. ex quo ſi
p̄nt diſcedē ſhētes: vt. C. d. ac. ⁊ ob. l. ſic ūtio. fm quē modū ēr p̄ditio
nal' ē ēptio p̄fecta. Scōdo mō qn ē pura: ⁊ tē icipit p̄ciz rei ad ēptōrē
p̄tinere: vt. ff. d. p̄i. ⁊ dmo. rei vē. l. neceſſario. i. p̄i. ⁊ ita ſibi h. ſiue p̄fici
tur. Tertio qn res tradit' p̄l' p̄fici adhuc ſiue ipleri: vt. ff. d. ac. ēp. ſi q̄s rē
g ¶ Sūmul. i. ſtatim. h ¶ Atqz. i. poſtea. alienā.

i **U**neratum, nec aliqd datū loco precij: vt. s. ti. i. in prin.

l. **¶** *Arre. vt. ff. e. qd̄ sepe. in prin.*
l. **¶** *Emptōis. d̄cte. nō aut̄ de subst̄tia contract⁹.*

in **S**ine scriptura. i. sine solennitate scripture.

n **T**enditionib⁹. s. q̄ sunt sine scriptura.

o ¶ **L**ōficiū. p.3 h q alia ē ēptō siue veditō i scriptis; alia siue scripti. In
scriptis dīr qñ h agūt dñtes vt n̄ alī valeāt dñtes nisi fiat scripta fm̄
quosdā; qd̄ si videm⁹ i vsu. Alij dñt vt. **P**. q sufficit q dñtes vñ al
q̄s eoz dicat i pñcipio dñt q̄ ide scripta fiat; lz n̄ dicat q alī n̄ valeat
nisi fiat; z h approbo; vt. C. d. si. istr. l. dñt. ibi. Illos tñ quos i scriptis fie
ri ouēit zc. Si at̄ simplr siāt dñt; lz postea ad pbatōez fiat scripta; v3
qd̄ actū ē z et valuilz siue ea; vt. ff. d. pig. dñt. Et eod̄ mō dico et itelli
gēdiu bñciqz dñt. l. dñt alique i scriptis fieri vñ distracti; vt. C. d. te. l. testa
mētū; z i au. d. te. s. z lz. col. vij. s3 cū fiat i scriptis bñdī veditō z siue scri
ptura n̄ valeret. qre si dñ obligatio lz a3; rñ. q; aliō h3 nomē. s. ēptio. et
vex ē hoc nomē. at i mutuo nō ē vex mutuatū eē. tē. n. re esset obligatō
dñt; vt. d. de lit. ob. s. plane. p ¶ **L**ōstituiū. p̄teriti t̄pis ē. z dic vt
C. d. si. istr. dñt. q ¶ **F**uerit. s. h i strā z sub. n̄ alī valeāt nisi zc.

r ¶ **A** d hēte. s. vtroq. s. ēptore z vēditore. z tal' subscriptō fit: tal' vbi dicit' fit ali' i scriptis: vt i aut. d. fi. istr. §. si q's igr: z. §. si q's mu tuū: z. §. se.

s. **M**issi istra. q̄ vulgo rōes dicūt f3 Jo.

t ¶ Eōpletōes: i. nōdū opletmū.

ii ¶ Acceperit. s.
ab eod tabellio
ne ⁊ a pñibus. ut
subiicit.

x Et fuerit. s. q
petatur pro iter
eē ⁊ p iuramen
to in litem.

a **A**bsoluta, vt
qz lecta fuerit pti
b^o & laudauerit,
vel dic absoluta
i. scripta.

b ¶ Pena. sed
quod sine pena:
cui statim arri-
puiat: rñ. sine
pēa iterē z iure
iū. i litē. nā h pēa
eēt qñ ad solue-
rez: sñ qñ ad
accipientez: vr. ff
si qñ iū. di. si ob.
li. s. si. nō at ab
arris alr liberat:
vr subiecit. Ita
tamē zc. Item
ille talis non fa-
cit contra. l. c. d
ac. z ob. sic qñ

perfectā esse vēditiones ⁊ empti-
ones constituimus^p; nisi ⁊ instru-
mēta ēptōis fuerint cōscripta; vel
manu ppria cōtrahetium vel ab
alio qđdem scripta, a cōtrahente^r
aut subscripta; ⁊ si p tabelliones
fiunt; nisi^s ⁊ ppletōes accepit^r ⁊ fu-
erit^r partib⁹ absolutaⁿ, donec eis
aliquod deest ex his; ⁊ peniten-
tie locus est; ⁊ pōt emptor vel vē-
ditor sine pena^o recedere ab ēptō-
ne ⁊ vēditōe. Ita tñ ipune eis re-
cedere cōcedimus; nisi iā arrarū
nōie aliqd fuerit datum. Hoc. n.
subsecuto; siue ī scriptis siue sine
scriptis vēditio celebrata ē; is q re-
cusat adimplere contractum; siqui-
dem est emptor; perdat qđ dede-
rit. Si vero venditor duplum re-
stituere cōpellitur^r; l5 super ar-
ris nihil expressus^o est. Precius
autē constitui oportet, nā nulla

hec lex sibi permittat. Et nota qd huius. l. permissio est cū ali
qua pena. argu. contra. in autem : constitutio que de dig. s. il
lud. colla. vi. Sed si non est subscripta : t̃ tamē res est tradita :
an valeat translatio : Quidam dicunt qd non : vt. C. d. suffra.
l. vnica. Alij contra : vt. C. si quis alteri vel sibi. l. multū interest :
t̃. l. dolo. Distingue aut p̃ errorem aut scienter.

C *L*ōpellit. s; q̄ actōe: rñ. cōdit. ex. l. lista. z ex. l. lilla. C. de f. i. stru. d. c. vel etiā p of. iudi. vt ar. C. d. f. ci. ven. l. ij. Itēz p ac. ex empto. si tñ fiebat venditio sine scripti. nā si fieret i scripti. nisi ef ser modū dpletū nō ageret actōe ex empto: cū nō esset adhuc venditio: vt hic dī: s; p ddi. ex. l. vel offi. iudi. vt dictū est. s; nun qd vltra hāc duplicatoz erraz tenef venditor: ad iteresse si nō tradat: vt. ff. de ac. emp. l. i. z. l. ex empto. s. idēz ait: **D. z A.** 30 dicit q nō: qz sibi pūdicanit accipiēdo arras: sic z pūd cat q̄s sibi eligēdo: vt. ff. de tribu. act. q̄ i heredes. s. eligere. Itē qz h videt agē strahentes iter se: vt amissione z duplica tiōe arraz dbeāt esse p̄tenti: ergo p exp̄sso ē hñdū: vt. ff. si cer. pe. cū qd. Itēz fac. ff. d. le. ij. cū fili? s. cū varijs. **B. z Jo.** d. di cūit. n. adhuc posse agi ad h vt tradat ad iteresse: ita vt arre in teresse cōputent. z facit p eis. ff. de test. mili. l. iij. z. ff. de inof. testa. mater: z. C. de pac. do. l. si. facit mel? ff. de ac. emp. z ven. p̄dia. i. fi. S; quid si dederit p aris z p pagamto? **R**espon. pactū seruandum. i. non potest discedere: vt. ff. de pac. in tradi tionib? z duo opari vñū vt arre debeant duplicari venditorē penitente. Itēz vt emptio remaneat firma et agatur ad inter esse. Item emptore penitente eadem duo opantur.

De Expiſſi. i. nihil dictū fuit a partibus qđ ſup aris fiat altero penitente.

a **¶** *Esse potest. ut ff. e. l. ij. et c. e. l. vi.*

b **¶** *Sed certum. no. duo: et quod precium debet esse et quod certum.*

c **¶** *Precium. repetit de precio quod debet intervenire: ut addat duo. l. q. sit certum. item in pecunia numerata.*

d **¶** *Hoc. i. de hoc.*

e **¶** *Precium.*

f **¶** *Emptio non potest esse sine certo precio. sed si pretium in alio arbitrio deferatur: tunc videtur emptio facta sub conditione: ut si ille fuerit pretium arbitratum valeat emptio: aliter. et idem in locatōe. h. d. ff.*

g **¶** *Decisio. ut*

h **¶** *C. d. h. e. ep. l. fi.*

i **¶** *Estimaverit:*

j **¶** *no. q. caute po-*

k **¶** *nit de rena pso-*

l **¶** *na. nā se. si in s-*

m **¶** *hensis arbitrio:*

n **¶** *ut dicem. j. c. s.*

o **¶** *emptio.*

p **¶** *¶*

q **¶** *¶*

r **¶** *¶*

s **¶** *¶*

t **¶** *¶*

u **¶** *¶*

v **¶** *¶*

w **¶** *¶*

x **¶** *¶*

y **¶** *¶*

z **¶** *¶*

aa **¶** *¶*

ab **¶** *¶*

ac **¶** *¶*

ad **¶** *¶*

ae **¶** *¶*

af **¶** *¶*

ag **¶** *¶*

ah **¶** *¶*

ai **¶** *¶*

aj **¶** *¶*

ak **¶** *¶*

al **¶** *¶*

am **¶** *¶*

an **¶** *¶*

ao **¶** *¶*

ap **¶** *¶*

aq **¶** *¶*

ar **¶** *¶*

as **¶** *¶*

at **¶** *¶*

au **¶** *¶*

av **¶** *¶*

aw **¶** *¶*

ax **¶** *¶*

ay **¶** *¶*

az **¶** *¶*

ba **¶** *¶*

bb **¶** *¶*

bc **¶** *¶*

bd **¶** *¶*

be **¶** *¶*

bf **¶** *¶*

emptio sine precio esse potest: sed et certum esse pretium debet. alioquin si iter aliquis ita puerit: ut quicquid re estimaverit: tati sit emptio: iter veteres satis abunde hoc dubitabat: sine potest venditio sine no. Sed nostra de cilio ita hoc constituit: ut quicquid sic composita sit venditio: quicquid ille emptio mauerit sub hac conditione stare co tract: ut si quid ille quod noiat esse pretium diffinierit: tunc omnino secundum eius estimatorem et pretium soluat: et res tradat: et venditio ad effectum producat: emptore quod ex emptio actore: venditore ex vendito agere. Sin autem ille quod noiat: et vel noluerit vel non potuerit pretium diffinire: tunc pretium nihil esse venditionem: quasi nullo pretio statuto. Quod ius cum in venditionibus nobis placuit: non est absurdum et in locatōibus et in conductibus trahere. Item precium in numerata pecunia consistere debet. Item et in ceteris rebus an pretium esse posset valde querebatur: veluti an homo aut fundus aut roga alterius

ditore habeat rem: et tunc sententia. Sed tenet per suas. l. an non habeat rem: et tunc aut dolo vel culpa desit eam habere in fraudem: puta emptoris: et tunc sententia. Sed tenet. aut sine dolo et culpa: et tunc non tenetur venditor: ut ff. eo. s. cum autem esset enim valde mirum quod ait. Sed ut si compellatur estimatorem pro re recipere: ut ff. si cer. pe. l. ij. et

rei esse possit pretium: sabinus et cassius et in alia re putat pretium posse consistere. Item illud est quod vulgo dicebatur permutatōe rerum emptores et venditores pertrahere: eadem species emptoris et venditionis vetustissima esse: argumentum quoque vrebatur greco poeta homerus: quod aliquando per exercitum achivorum vinum sibi comparasse ait: permutatis quibusdam rebus bis verbis.

Diverse schole auctores pro sentiebant: alioquin esse existebant permutatōes rerum: alioquin emptores et venditores. alioquin non posse rem expediri permutatis rebus quod videatur res venisse: et quod pretium nomine data esse. nam utrumque videri venisse: et utrumque pretium nomine data esse rationem non parit: sed periculum finis dicentis permutatōem propriam esse speciem pertractus a venditore separatim merito permutatōis: cum et ipse aliis homericis sibi addimabat: et validioribus rationibus argumentabatur: quod et auctoriores divi principes admiserunt: et in nostris digestis latius significatur.

no. arg. quod auctoritates auctorum et philosophorum sunt in causa allegande. sic ff. de sol. si per: et ff. de iudi. pponatur: et ff. de sta. ho. l. septio. s. iterum redarguit: ut hic et ff. de re. di. in fin. s. si. et l. sed divi.

u **¶** *¶*

r **¶** *¶*

a **¶** *¶*

b **¶** *¶*

c **¶** *¶*

d **¶** *¶*

e **¶** *¶*

f **¶** *¶*

g **¶** *¶*

h **¶** *¶*

i **¶** *¶*

j **¶** *¶*

k **¶** *¶*

l **¶** *¶*

m **¶** *¶*

n **¶** *¶*

o **¶** *¶*

p **¶** *¶*

q **¶** *¶*

r **¶** *¶*

s **¶** *¶*

t **¶** *¶*

u **¶** *¶*

v **¶** *¶*

w **¶** *¶*

x **¶** *¶*

y **¶** *¶*

z **¶** *¶*

aa **¶** *¶*

ab **¶** *¶*

ac **¶** *¶*

ad **¶** *¶*

et dmo. rei vē. q. si pēdēte. Itē q. sit facta vēditio i spē. nā si i gñe: vt puta vēdo hoies: si perit ēptori aī traditōz: vt. ff. d. peri. et dmo. rei vē. l. eū: et l. q. si neq. Itē q. sit certa spē: q. si sub icertitudine eēt tradita l. si spē: n. tū spectabit sp. picl. ad ēptorē: puta vēdo stichū aut pāpbi lū. prim. n. morit piclō vēditōis: vt. ff. de dñe. ep. si in. ep. s. pe. Itē q. alio mō peat q. publica

tione rei. nā tē si perit em ptor: vt. ff. lo. si fūd. Itē q. nllū pactū sit insertū q. picl. vēditōe respiciat. nā tē si pirz. ēptor: vt. ff. e. si i vēditōe: et j. pr. s. qd si su. et c. siue spāl. eēt de casu fortuito dictum fm B. siue gñal. fm. B. vt dicim. ff. si q. cau. l. 3. et si q. s. q. lū. Itē q. ven ditor si fuerit in culpa vel dolo q. res pereat: vt. j. pr. s. Itē q. nō sit in mo ra. nā tē q. lūmā fecit mo rā sibi perit: vt. ff. d. picl. et dmo. rei vē. illd. et b. est vez. b. casu: siue res pitu ra erat penes ēptorē siue non fm Jo. vt. ff. d. le. l. cū res. s. si. l. 3. B. distingue ret ar. l. ff. de rei vē. l. item si dberatū. s. si. Itē q. si sit res q. degustatōz desi deret: vt. vinū et zinziber et filia. nā tūc distinguit an vendat in spē: et tē post d gustatōz est piclū ēpto ris. an i gñe: et tē sūt duo necessaria vt sit ēptor. pi culo. s. degustatio et mēsu ra siue pōd. f. Jo. et. B. et. Jo. vt. ff. de pi. et dmo. rei vē. l. i. in pū. et. s. l. s. B. dñe dñe q. in vino sit spe ciale: q. statī facta vendi tione ēt aī d gustatōz sit ēptor. piclū si sit in spē

vēditio: vt. ff. e. l. qd sepe. s. in his. S. nūqd distinguit periculū pem ptionis a deterioratōe vino vendito in mēsurā: vt i venditione dditio nali dicim. modo p. l. ff. de peri. et commo. rei ven. Quod si pendente: vt sic effusionis ad venditorē: acoris et mucoris ad emptorē. Bul. ait q. sic: q. b. sub quadam conditione. l. si mēsuratur. Sed certe ipse met mutauit consiliū postea et merito: q. aliud est in alia conditōe q. non sit in prāte venditoris: aliud in hac que in sua prāte est: cū possit d nunciare emptori vt gustet et accipiat: alis potest effundere: vt. ff. de pi. et cōmo. rei vendi. l. i. s. si. et sic indistincte periculum ante mēsurāz est venditoris.

a. Itaq. nunc ponit exempla.

b. Periculum. facit. ff. de peri. et commo. rei ven. l. id qd: et de reg. iur. l. fm naturā: et. s. de le. pa. tu. s. si.

c. Clenit. i. vendit. est.

d. Itaq. culpa. ēt tal. q. l. in dmodato grā vtriusq. ptis dñe venit: vt ff. de peri. et cōmo. rei vē. l. custodiā: et. ff. commo. si vt certo. s. interdū.

e. Animaduertendū. i. distinguendum.

f. Suscepit. q. n. pactū vz: vt hic et. ff. e. q. sepe. s. si res: et. ff. de peri. et cō mo. rei ven. l. i. s. l.

Cum autem emptio et venditio contracta sit: qd effici dixim. simul atq. de precio cōuenierit cū sine scriptura res agitur piculū rei vēditē statim ad emptorē p tinz: tū et si adhuc ea res emptori tradita nō sit. Itaq. si hō mor tuus sit: vel aliqua parte corpis lesus fuerit: aut edes tote vel ali qua ex pre icendio cōsumptē fue rint: aut fundus vi fluminis tot. vel aliqua ex parte ablatu sit: siue etiā inundatione aque: aut ar borib. turbine deiectis lōge mi nor aut deterior cepit: ēptoris dā nus ē cui necesse ē: l. rem non fue rit nactus precium soluere. q. qd eniz sine dolo et culpa vēditōis acciderit: i eo venditor securus ē. Sed et si post emptiōnē fundo ali quid per alluionez accesserit: ad emptoris cōmodū pertinet. nāz et cōmodū eius esse cuius pericu lūz ē. Quod si fugerit hō qui ve nit. aut surreptus fuerit: ita ne q. culpa vēditōis iteruenerit: aiaduertendūz erit an custodiāz eius vsq. ad traditionē eius vēdi tor susceperit. Sane. n. si suscepe rit ad ipsi. piculū is casus perti

g. Is casus. etiam leuissima culpa contingens secundū Jo. non dñe fortuito: l. 3. B. contra: vt. C. de pig. ac. q. fortuitis.

h. Conditōem. i. furtiua. q. s. soli dñe dabat: vt hic et. ff. de cō di. fur. l. i.

i. Exhibere. i. cedendo act. istas. et hoc quando non fuit i cul

net: si non susceperit securus est. Idē et in ceteris animalibus cete risq. rebus itelligimus. Aliq. ta men vendicationem rei et condi ctiones exhibere debet empto ri: qui sane qui nondum empto ri tradidit: adhuc ipse dominus est. Idem etiam est de furti et de damni iniurie actiōe. **E**mpitō tam sub conditione q. pure con trahi potest. sub conditione: ve luti si stichus intra certum diem tibi placuerit. erit tibi ēpt. aure is tot. **L**oca sacra vel religio sa. item publica veluti forum ba silicam frustra quis sciens emit. Que tamē si pro prophanis vel priuatis. deceptus a venditore quis emerit: habebit actionem ex ēpto: quod non habere ei lice at vt cōsequatur qd sua interest eum deceptus non esse. Idem iu ris est: si hominem liberum pro seruo emerit.

De locatione et cōductione.

Locatio et cōductio proxima est emptioni et venditōi: isdemq.

sub conditione fieri. at hic sub conditōe facta fuit. vñ non pōt impleri nisi impleta conditione: vt. ff. e. hec venditio. in prim.

h. **E**mpitio. **E**tia sub dditōe pōt ēptio celebrari: et acci dentalia dñe pñt in alterz ex dñib. celebrari. h. d. Are.

m. **A**ureis tot. puta. r.

n. **L**oca. **E**mens ignoranter rem q. n. est i dmeritio bz d venditorē actōz ex empto ad interesse. h. d. Are.

o. **L**oca sacra. que sunt ista habes. s. de re. di. s. flumina: et. s. nullius: et. s. religiosum.

p. **P**riuat. redde singla singul. nā priuata dtraria ē publice: pphana sacre et religiose. et fac. ff. e. l. et liberi: et. l. q. et. l. liberi.

q. **D**ñe nō. i. q. emerit ignorans: vt. ff. d. dñe. ep. l. liberi hois.

r. **D**elocatōe et cōductiōe. **L**ex. et iustia. **R**u. q. locatio est filis emptioni: vt in ter. et. ff. e. l. i. **I**git post emptiōnem se

q. tur videre de locatione. Are.

Locatio. **E**t **L**ocus iste ti. diuidit in quinq. partes. Primo ponit q. iste contractus habet simili tudinē cum cōtractu emptiōis. Secdo illd. p. exēpla dclarat. Tertio qd veniat i isto dñu. Quarto ad qd teneur

parat non libera tur cedēdo: vt. ff. p. socio. l. d. illo. i. pū. q. ē contra.

l. **E**t dñi. pu ta si fuerit res vē dita vēditōi sub tracta: vel i ea da tū sit dñi: vt in pū. hui. s. nā b actio dñi i iurie dñe dat: vt. ff. ad l. aquil. itē mela. s. legis.

l. **P**lacuerit. s. vt q. in alteri. d. hētis arbitriū cō feratur: qd ēē n. pōt: vt. C. eo. l. i. emētis. alis invē dentis: et. ff. eo. l. q. sepe. s. i. q. sūt dñe. sed dic rem ipam hic confer ri arbitrio ēpto ris: aliud si dmer cū: vt sit tibi em pra si vis vel pre cium p. q. to vo les: vt dictis legi bus contrariis. Item opponit. hec venditio q. b. sit non vñ condi tional: vt. ff. eo. l. iij. q. est contra. sed certe ibi fuit emp. pure: s. re solutio debebat

conductor. Quidam an iste contractus transeat ad heredem. Secunda ibi. Nam ut emptio. Tertia ibi in §. Conductor. Quarta ibi. Qui per usu. Quinta ibi in fine. Sexto. Et. h. d. in summa. Locatio perficitur consensu eorum quod de precio convenit et in voluntatem tertij precij conferri potest: quemadmodum in emptio et si ei natura quod per oia locatio regulariter. In certore ro hanc constituto. Sed in iuribus efficitur. h. d. Are.

a Locatio. ff. e. l. ij.

b Si de precio. ut. s. ti. i. §. precij autem.

c Si merces. s. certa. et in pecunia numerata: ut ff. de pos. l. i. §. si quis servus. et ff. de p. scrip. §. natura lis. §. at cum do.

d Si merces. s. certa. et in pecunia numerata: ut ff. de pos. l. i. §. si quis servus. et ff. de p. scrip. §. natura lis. §. at cum do. vñ partiarum co lonum quod prem dno reddidit fructum improprie dñi conductor: imo solum magis: ut ff. c. l. si merces. §. vis maior.

e Quid locatio. sicut venditio: et ex venditio: ita emptio ex emptio actio operit: ut s. ti. i. §. s. et certum precij in fi.

f Supra diximus. ut. s. e. titu. §. item precium.

g Arbitrio. ff. e. si merces. l. i. Rñ.

h Qua de causa. quod dixi certum debere precij intervenire:

i Si fulloni. e. autem fulloni qui lauat siue tingit siue pollit:

k Sarcinatori. sarcinator: e. qui fracta vestimenta resarcit: ut dicitur mus. j. man. in fi. §.

l Postea. non postea. nam per re non secuta. i. non dñi tradita ad re aptam actio non daretur: ut. C. de rez pnu. ex placito.

m Noie. quasi ex nouo actu noiato: ut. ff. de p. scrip. §. l. i.

n Verbis. j. ma. §. si. §. si distigue an certa merces intervenierit: et tunc agitur locatio: ut. s. e. in pñ. aut incerta: et tunc perip. verb. agitur: ut hic. aut nulla: et tunc e. mandatum: ut. ff. de pñ. §. si tibi pollienda. et in contrario.

o Preterea. Si merces consistit in specie: non locatio sed innominatus contractus nascitur: ex quo actio prescripta verbis datur. h. d. are.

p Vulgo querebatur. ut. s. ti. i. §. item precium.

q Boves commodaretur. improprie ponit: ut sequitur.

r Boves perijt. sua culpa: alio non tenet. cum utriusque gratia dñi sit: ut hic et ff. de p. scrip. ver. si gratuita. §. si margaritas: et ff. c. o. mo. si ut certo. §. nunc videndum.

r Non fuit. bona ratio: ut. s. quibus mo. re contrahitur obligatio. §. com modati.

s Prescriptis verbis. que competunt ex contractibus tribus innominatis. do ut des. facio ut facias: ut. ff. de p. scrip. ver. naturalis. §. i. iij. et iij. alias datur ex pactis incontinenti appositis: ut. C. de re. per. reb. al

datur quando dubium e de noie contractus: ut. ff. de p. scrip. ver. l. i. §. si. et l. iij. iij. et iij.

t Adeo. Et contra: et epheoteic: quod pñat cum alicui res conceditur mercede i pecunia vel in spe constituta a actu locatōis et ab emptio in aliq bō differt: et multipliciter convenit cum cura. quod iure civili fuit intro ducta: et interit totum rei p tinet ad dñm particulare et ad epheoteia. h. d. Are.

u Adeo aut. hñde regulis et pñdibus consistit. multa ergo habent inter se cōia.

v Aliqua. alio non est i lra aliqua.

x Creditio. s. ex vna pre.

a Et conductio. s. ex alia.

b Ut in emptio. quod videbatur cum talis datio alienatio sit: ut in aut. de no ali. §. alienationis. col. vij. qd locatio non facit: ut. ff. eo. l. non solet.

c Et venditio. quod videbatur cum mercedem solvere teneretur.

d Perpetuo. aliter accipitur: ut. ff. p socio. l. i.

e Denotio. i. pecunia.

f Redditus. in spe.

g Alienaverit. cum multi

sint modi alienandi: ut. ff. de pu. l. iij. et iij. v. et vi.

h Ausere liceat. interdum autem datur et certum tempus. interdum in tertiam personam vel generationem: cum oia pacta sup hoc contractu habita valeant: ut. j. pr. §. sed ecclesia dat in emphi. vñ ad tertiam generationem tñ: ut in aut. de no alie. colla. ij. §. emphi. vel ut puto et in perpetuum dabitur: ut hic et i aut. de aliea. et ephe. §. licetia. col. ij.

i Zenoniana. ut. C. de iure emphi. l. i.

k Emphiteoseos. emphi grece latine dicitur melioratio. hoc ideo: quia olim tantum sterilia dabantur ut meliorarentur: sed hodie non tantum sterilia dantur: sed etiam fertilia: nisi in ecclesia que dat sola ea que congrua videntur economo et alijs gubernatorib⁹ eccle. sic. C. de sac. san. eccle. aut. perpetua q. Accur.

l Propriam. agitur ergo conditione ex. l. ad omnia observanda que conveniunt. Sed nunquid emphi. potest alij dare in emphi. Rñ. sic. ut in hoc. §. et in aut. de non alie. aut permu. §. alienationis. col. ij. Item nūq illud utile dñum qd solū hñ transferri in eum: Rñ. sic cum rei vē. vñ sibi def: ut. ff. si ag. vec. l. i. et iij. Sñ qñ ager pñ ephe. §. fm. ut en ex pellat: rñ. rei vēdi. qñ dñi iure sibi pñ opetatur: excepto tñ opponi pñ: qñ replicaret: et sic si dñs dñs vñ: ut. C. de trasac. vñ. §. dñs tñ agi et vñ: ut. ff. de ecce. rei iudi. si qñ rē. vel veri agat pñ. ver. vel dic ex. l. zenonis ad mercedem.

a ¶ Ad locatōes, immo differt in. vij. nā hic in spē pstatut pēssio: s; ibi i pecunia tū: vt hic scripsim. Itē hic possidet naturalit si ē fructuari: vt ff. d. acq. pos. naturalit: s; pductor: nō: vt. C. dōia de vsuca. l. i. Itē h; dñum vtile: s; pductor: nō: vt. ff. e. l. nō solet. Itē hic pēssio sit in mobili: bus tū: ille ē i mobili: vt in aut. de alie. z emp. §. licet iā. col. i. Itē h; agit p dñ. ex. l. ibi ex condu

cto. Itē hic pēssio iuris ciui lis ille naturalit: vt dñ. Itē hic in scriptura: ille ē sine ea: vt. C. de iure ēph. l. i. z s. d. oblig. ex. sen. z. s. e. in prin.

b ¶ Ad venditōem. quia hic pensio pstatut: ibi res libere trāsit. Itē ob hoc res reuocat: s; ab ēptore nō p veditōem: vt. C. de rei v. l. l. incivile. Itē hic vtile trāsit dñum: ibi dñi rectum: vt. s. de re. dñ. §. p traditionem.

c ¶ Naturalit. i. iuregē. qd naturalit rōe est inductū: vt. s. de in. na. §. quod dñ. hic. n. ē de iure ciuili. vt z al. j. de act. §. de pstatuta.

d ¶ Ad dñm. vt pensio nō hēat.

e ¶ Particularis. i. medi etatis: vt mñ. fm. d. z Jo. ar. ff. de vsufr. c. i. z de ver. si. nomē filiarū. §. portōis: z. ff. de dam. in fec. inter quos. §. damni: z de contrahen. emp. dñ. mium. Nos dicimus si aliqd ē parum remansit dñmz emphiteote eē. ar. huius. §. z. C. e. l. i.

f ¶ Ultimur. sunt z duo a lia naturalia siue tacita pacta in hoc dñm: vt dñ re iiciēdo ēphiteotā: si non soluerit p pēssionē: vt. C. e. l. i. §. i. z i aut. dñ nō alie. §. scire. col. ij. z i ēphiteota

aut ecclia siue ecclono priuati dic vt ibi nota. §. p biēniū. Itē z si velit ēphiteota vēdere dñm pñio denūciare dñm: vt. C. e. l. i. §. i.

g ¶ Itē qñt. ¶ Cū in dñm rei pcesse trāsit pecunia p mercede psti tuta emptio non locatio dñ. h. d. Are. g ¶ Suo. §. artificio.

h ¶ Forme. §. demonstrate. S; qd si certa nō ē materia demonstrata: rñ. nō itereit: vt. ff. d. dñ. ep. pñit: z. l. sabim. vñ facies pñit i dictōe suo.

i ¶ Conductor. ¶ In b pñia veniūt q de natura ipsius venire de bentz nō fuerint expresse. h. d. Are. i ¶ Legē. i. pacta: vt. ff. de positi ti. l. i. §. si conuenerit. l. ¶ Equo. vt vsuras pñioz: vt. C. e. dñs. Itē es. nā dductor agit: vt dom? z hostia sibi reparent: vt. ff. e. ex cōducto.

k ¶ Qui. ¶ Conductor de leui culpa tenetur: z pñtus locatōis ad heredes trāsit conductoris. h. d. Are. i.

l ¶ Qui p vsu. diligētissim? i. diligēs. sic exponit: vt. ff. e. si merces. §. q colūnā. nā cū vñusq; grā fiat locatio nō vñt exactissima: vt. ff. cōmo. si vt certo. §. nūc vidēdñ. Alij ppue ponūt z dicūt spāle in his reb? que facile possunt frangi.

m ¶ Amiserit. vñ dñm datū sit qd pñideri nō potat: vt. ff. e. s; d dñ nō.

n ¶ Locatore pñietat. sec? in vsufr. vt. C. de vsufr. si dñā. vel dic vt ibi. z de iur. do. si socr? in fi.

o ¶ Succedit. vt. C. e. viā. s; an i oriēte scolarari vñ recedēte sub stituere pñt: Rñ. sic de iure cōductōis. s; rō societati pñibz: q pñeulet vñ certa pñona eligi: vt. j. ti. i. §. soluitur.

locatōnē nēq; ad veditōnē in clinatē: s; suis pactōib? fulciēdā. z siquidē aliqd pactū fuerit: hoc ita obtinere ac si naturalit? esset cōtractus. Sin aut nūb? pñculo rei fuerit pactum: tūc siquidēz to rius rei iteritus accessit ad dñm? super hoc redūdare pñculū. Sin aut pñicularis? ad ēphiteoticiariū bñm dñmz venire: quo iure vñ mur? ¶ Itē queritur si cū aurifici ce tici? pñenit vt is ex auro suo? certi pñdei is certe q; forme? anu los ei faceret z acciperet. vñi grā d cē aureos vñz ēptio z veditō an locatio z cōductio cōtrahi vide atur. Cassius ait materie qd em pñionē z veditōz cōtrahi: opere aut locatōz z cōductōz. S; pla cuit tātuz ēptionē z venditōnēz cōtrahi: q si iūcius suum aux de derit mercede propria constitu ta: dubium non est quī locatio et cōductio sit. ¶ Cōductor aut om nia scōz legēz cōductōis facere debet: z si quid i lege pñtermisū fuerit: id ex equo? z bono pñesta re dñ. ¶ Qui p vsu? aut vestimē toruz aut argēti at iūmēti merce de aut dedit aut pñmisit: ab eo custodia talis desideratur qualē diligētissim? paterfa. suis reb? ad

bibz. quā si pñstitit: z quo casu ali fortuito eā rē amiserit? d restitu enda eā nō tenebitur. Mortuo cōductore? intra tpa cōductōis heres ei? eodē iure in cōductōne succedit?

De societate. Societate coire solem? : aut totor? bonorū: quā greci specialiter

appellat: at vñ? alicui? negoci atōis: veluti mācipior? veditōz emēdorūq; at olei at vini: at fru mēti emēdi? vendendiq;. ¶ Et q dez si nūb? pñibus lucrī z dāni nō aut pñenerit: equales? s; pñes i lucro z i dāno spectant. Quod si expresse? fuerit pñes be seruari debent. nec. n. vñq; dubiū fuit qñ valeat pñetio? si duo inter se pa cti sint: vt ad vñū qdem due par tes z lucrī z dāni pñineāt ad ali ūz pñeat tertia. ¶ De illa? sane cōuentiōe qñtuz ē: si tici? z seius iter se pacti sunt: vt ad ticiū lucrī due partes pñineant: dāniter ticia: ad seius due partes dāni: lucrī tertia: an rata debeat haberi cō uentio. Quintus mutius contra natas societatis talē pñtionē es se existiauit: z ob id nō esse ratas habendma. Seruius? sulpitius

De societate. Societate coire solem? : aut totor? bonorū: quā greci specialiter

appellat: at vñ? alicui? negoci atōis: veluti mācipior? veditōz emēdorūq; at olei at vini: at fru mēti emēdi? vendendiq;. ¶ Et q dez si nūb? pñibus lucrī z dāni nō aut pñenerit: equales? s; pñes i lucro z i dāno spectant. Quod si expresse? fuerit pñes be seruari debent. nec. n. vñq; dubiū fuit qñ valeat pñetio? si duo inter se pa cti sint: vt ad vñū qdem due par tes z lucrī z dāni pñineāt ad ali ūz pñeat tertia. ¶ De illa? sane cōuentiōe qñtuz ē: si tici? z seius iter se pacti sunt: vt ad ticiū lucrī due partes pñineant: dāniter ticia: ad seius due partes dāni: lucrī tertia: an rata debeat haberi cō uentio. Quintus mutius contra natas societatis talē pñtionē es se existiauit: z ob id nō esse ratas habendma. Seruius? sulpitius

i. §. i. z. l. ij. §. i. nā h nomē. §. tot? ta. tñ. totitatē ad vñā rē signat.

q ¶ Emēdi. Itē duob? alijs modis. s. oim bonorū simpliciter: vt ff. e. l. coiri: z. l. nec adijcit. Itē vñ? rei: vt. ff. e. l. v. z. l. i. societas.

r ¶ Equales. sic. ff. de hē. isti. l. quoties. §. heredes: z. s. de hē. isti. §. ita demū: z. ff. e. l. si nō fuerit. z dic egle fuisse capitale.

s ¶ Expresse. ē in solo lucro: vt. j. e. §. illud.

t ¶ Conuentio. i. talis vt seqt. u ¶ Tertia. §. ps lucrī z dāni.

De ¶ Claz pñetio inter socios: vt maiorē prem lucrī ferat alter q dāni: z es. Et lucrū dñ qd superest omni dāno d ductor: z ē q lucrū pñcipet alter z dāni nō. h. d. Are.

x ¶ Illa. ad ticiū. dputatio hic expedita fiat: vt si lucz i vna re i alia dñ damni pñigerit: vt si dducto oī damno lucrū superest: vñ? i duas pñes ali? i tertiāz pñē admittat ei? lucrī. si dñ tñ dā nū superest: q i duas pñes damni ferre dñ i reb? q supsunt tñ vñ? q tñ alter accipiat q tñ faciat tertia ps dāni: vt. ff. e. muti?.

a ¶ Serui. h serui? sibi met dñdicere vñ: vt. ff. e. l. muti? s; nō ē ve rū. nam ibi dic de facto hoc eē nō posse. §. vt damni z lucz sit i

De socie tate. Est at socie tas vt ait mare? talli? duoz pluri umue pñetio ho neste pñta ad vñ beriore qñtū z cō modiores vsuū. Cōtinuat pñer. s. d. obliga. §. si.

Societa tem.

¶ Tot? iste titul? diuidit i quatuor pñes. Pñio pñt i dñ rebz possit pñi societas. Scōdo q pñes pñt eē in lucro z dāno: z si nō fuerit a pñib? expñse q itelligit tur. Terto qñ so cietas z quō fini tur. Quarto ad qd soc? tenetur. Scōda ibi. Et q dem. Tertia ibi. Danet aures. Quarta ibi. So c? socio. Et. h. d. Dim bonorū et vñ? negociatōis tñ dñi pñt socie tas i q dāni z lu cri sunt pñes eq les: nisi iter soci os alr conuētus fuerit. h. d. Are. p ¶ Totor? i. oīs z expñse: vt. ff. e. l.

eade se cietate: cū dānū lucro z ecōtra lucrū dāno deducto i
telligatur: vt ibi dicitur: z. j. e. s. adeo.

a **¶** Et adeo. hec pacta in equalia tūc demū locū habent qū al
ter plus contulit opere vel industrie q̄ alter: vt. ff. e. si non fu
erit. s. si vero placuerit: fm. **¶** 230. cū societas sit fraternitatis
iūs: vt. ff. e. si ve
ruz. **¶** 30. s. z sub
audit in. l. illa si
fi fuerit: maxie:
aliq̄ idem quod
30. sed tali rati
one: qz iure pue
tionis valēt nō
societatis: vt. ff.
depo. l. i. s. si con
uenerit.

b **¶** Partē. non
totā: alias eēt le
onina: vt dī: i ta
bla autan: z. ff.
e. si nō fuerit. s.
fi. et. l. si vn̄. s. et
si p̄cium. in fi.

c **¶** Quod z ip̄
suz. s. dictū ē hoc
proxi. casu.

d **¶** Conueniēter.
i. conueniens esse
sue inie quā dī
xit. s. e. s. d. illa.

e **¶** Illud.

¶ Particula a
dicta in lucro ta
cite videtur ad
iecta in dāno et
ecōtra. h. d. are:
¶ Seruari. no
ta eandē rōez d
riorum. sic. ff. de
le. iij. l. si. ff. fami:
ber. si filia. s. itez
pap. ar. d. ff. de
li. z posthu. d. mo
distime: z. ff. loc:
le. i. **¶** Rñ. et de
neg. ges. si q̄s ne
gocia.

¶ Danet
Societas sol
uitur renūciatio
ne qua soluta lu
crū quod post
renūciationē ac
quiratur nō cōicatur nisi dolose fuerit renūciatū. h. d. Are.

¶ Danet. si renūciauerit p̄nti socio nō absenti: vt. ff. e. s. z so
cius. s. si absenti.

¶ Callide. idē z si intēpestiue renūciat. Itē z si expedit nō
renūciari: vt. ff. e. actione. s. labeo: z. l. sed z si soci. s. si.

¶ Tororum. i. omniūz hoc expresso: vt. ff. e. l. iij. s. i. alias p̄tra
ff. e. nec adiecit.

¶ Si qd̄ vero. als si qd̄. sic. ff. ex qui. ca. ipo. e. l. fulcim. s. q̄
si aduersus. sic. ff. e. actōe. s. diximus.

¶ Captauerit. s. nō precogitauerit.

cuius sentētia preualuit p̄tra sen
tit: qz sepe quorūdam ita precio
sa est opera i societate: vt eos iu
stus sit conditione meliori i socie
tatē admitti. naz z ita coire socie
tatē non dubitatur: vt alter pecu
niam conferat: alter non confe
rat: z tñ lucruz inter eos commu
ne sit: quia sepe opera alicuius p
pecūia valet. Et adeo cōtra quin
ti mutij sententiaz obtinuit: vt il
lud quoqz cōstiterit posse cōueni
re: vt quis lucrū partem ferat: de
dāno nō teneat. qd̄ z ip̄s seruus
puenientē sibi estimauit. quod
tñ ita intelligi opz: vt si i aliqua
re lucrū i aliqua dānuz illatū sit:
p̄pensatōe facta soluz qd̄ supest
itelligat lucrū eē. **¶** Illud expe
ditū est si vna pars fuerit expres
sa: veluti in solo dāno: in altera
vero ommissa: i eo q̄ in quo p̄ter
missū ē eadē p̄te seruari. **¶** Ma
net autē societas eousqz donec
i eodē p̄sensu pseuerauerit. Et cū
aliq̄s renūciauerit societati solui
tur societas. Sz plane si q̄s calli
de in hoc renūciauerit societati
vt obueniens aliq̄d lucruz solus
habeat: veluti si totorum bono
rū socius cūz ab aliquo heres es
set relictus i hoc renūciauerit so
cietati vt hereditatez solus lucrū
faceret: cogitur hoc lucrum cōi
care. Si qd̄ vero aliud lucrū fa
ciat quod nō captauerit: ad ip̄m
solū pertinet. Et vero cui renūci

¶ Conceditur. nota hic. v. casus soluende societatis hic et sequētibz
quattuor. s. sūt et alia duo: vt interēptione rerū naturalū vel ciuiliūz: vt
ff. e. verū. s. pe. Itē cū ab alio stipulor aio nouādū: vel iudiciū cū aliquo
dicto aio nouandū: vt. ff. e. actione. i. **¶** Rñ.

¶ Soluitur. **¶** Morie vnus ex socijs. Itē interitū rei vel publi
catoz bonoz soluitur so
cietas. Itē si vnus ex so
cijs bōis cesserit. h. d. ar.
¶ Morie. idē est in tu
rela: sec⁹ i deposito z mā
dato: vt. ff. de his qui no.
insa. furri. s. illud.

¶ Et si. i. q̄uis.
¶ Conuenit. s. vt durer
iter supstites etiā vno mo
riēte nō aūt ad h̄ dez trā
sit etiā ex pacto: vt. ff. e. l.
adeo. i. **¶** Rñ. z nisi denuo
consentiāt: vt. ff. e. l. plāe.

¶ Itē si alicuius rei. vt
duo tabernarij de vendē
do vinūz in foro.

¶ Publicatione. q̄ pu
blicatio sit p̄pter dicta:
vt. ff. de bo. dā. l. i. i. **¶** Rñ.

¶ Alter. s. filius.

¶ Pro mortuo. sic. ff. d
actione. s. publicatione.

¶ Habetur. Sz qd̄ si h
socius cui bona publica
ta sunt ratione opis soci
erat nō rez: qd̄ esse pōt:
vt. s. e. s. nā z ita: **¶** Rñ. id
cūz libertatē vel vitā vel
ciuitatē amittat: vt. ff. de
bo. dā. l. i. z. j. pr. s. immū
tur. in fi.

¶ Itē si q̄s cesserit. qd̄
facere pōt: ne i carcere d
trudatur: vt. j. de actio. s.
fi. z. C. de cel. bo. l. i.

¶ Debita. qz fisco vel
p̄uatis debebat: vt. ff. e.
actione. s. i.

¶ Veniat. i. vēdatur:

¶ Sed hoc casu. quasi
dicat non sicut superiori
proximo qū bona fuerūt
publicata. nā viuens z in
ciuitate existēs sibi post
ea acquirere potest: vt. ff.
de cessi. bo. l. v.

¶ Socius. **¶** Soci
us tenetur de leui culpa vel de tali diligentia qualē suis reb⁹ solitus ē
adhibere. h. d. Are.

¶ Actione. que est directa abvtraqz p̄te: vt. j. de pe. te. li. s. ex quibus.
z finita societate nascitur: vt. C. e. tandū. nisi in casu: vt. ff. e. actione. s.
nonniq̄.

¶ Passus. qui de solo dolo tenetur z lata culpa que doliū rep̄ntat: vt
ff. de positi. l. qd̄ nerua: z. ff. si quis re. li. esse ius. l. i. s. non autem.

¶ Teneri. nisi alter tantā culpā prestiterit. q̄tam et iste: z afferret par
dānum: quo casu cōpensatur culpa. Itē dolus cū dolo: vt. ff. de cōpē
si ambo. et de dolo. l. si duo.

a **¶** Solet, an cōtractā societate: et in hoc discrepat a depositario qui ut in presenti tenetur, sic ff. de po. l. qd̄ n̄erva. sic est in eo cū quo h̄eo rem eōdem sine societate: ut ff. de her. l. heredes. §. non tñ.

b **¶** Qui parū, sic §. qui. mo. re contra. ob. §. preterea.

c **¶** De mādato, obligationū alie re cōtrahuntur: alie verbis: alie

litteris: alie cōsensu: ut §. de ob. Itē eaz. que ex cōsensu alie per v̄e. alie p lo ca. et cōducti. alie p socie tatē. alie per mandatum: ut §. de ob. ex consensu. i. p̄i. de trib. p̄imis dicit: nūc de q̄rta. l. mandato. Accur. Ita glo. bene cōtinuauit ru. om̄s a. titulo de obligatiōib. v̄sq. huc.

Mandatum **¶** Titulus diuiditur i quatuor partes. P̄mo ponit quorū modis mandatū d̄bitur: et illud per exēpla declarat. Sc̄do q̄ fines mandati nō sunt pretere undi. Tertio quō mādatur finiat et qñ mandatū possit renūciari. Quarto q̄ mandatū d̄z esse gra tuitū. Sc̄da ibi. Itē qui. Tertia ibi. recte. Quar ta ibi. in summa. Et. h. d. Mandatū obligatoriuū cōtrahitur plurib. mōis: nec obligatur quis si mādatarij gr̄a tñ mādatur. et mādantis tñ gr̄a tñc mādatur: cū aliquid sibi v̄tile mādatur. h. d. v̄sq. ad §. tua.

c **¶** Mandatū. mandatū est officiū gratuito ab eo qui suscepit exhibēdū. nisi. n. fiat gratis incipit esse locatio: si nō erat fa

cturus. alias em̄ tale factū ideoq̄ locari cōsuevit: ut. j. e. §. si. et fit p er verbū rogo: volo: mando: supplico: et filia: ut. ff. e. l. i. §. i.

d **¶** Quinq. imovidetur q̄ ser: ut sequitur. s̄z dic quinq. s. obligatorij. s. ultimū eiz nō est obligatorij. ultimū em̄ est qñ tantū tua gratia nō est obligatorij: ut. ff. e. ti. l. ij. §. si. Itē fm̄ Jo. est quoddā aliud ut obliga torij: ut cū sua gratia et tua et aliena aliquis tibi mandat ut emas fun dum pro me et p te et ticio. Item ultimū potest dici septem modis: et exemplifica: ut. ff. e. si. pcur. §. si tutores. vbi tutor mandat cōtutori suo ut seruū necessariū emat pupillo: et sic gr̄a mādantis et mādatori et pu pilli contrahitur mandatū.

e **¶** Obligatio, nisi dolus et calliditas intercedant: ut. ff. de regu. iur. consilij.

f **¶** Mandatis. gereres. et tunc q̄ suscepit mādatur: nō q̄ gessit: tene tur: ut. ff. e. si. remunerandi. §. i.

g **¶** Tua. **¶** Ad cognoscendum cuius gratia mandatus fiat inspi ciendum est cuius utilitatem concernit illud quod mādatur: et dicitur illius gratia celebratum: et mandatū gratia mandatori tantum nō est obligatorij: sed dicitur proprie consilium. h. d. Are.

g **¶** Sub usuris. in hoc est utilitas mutuat̄is: propter usurarum lucrū.

in suis rebus adhibere solz. Ita qui parum diligentem socium sibi assumit: de se queri debet: hoc ē sibi imputari debet.

¶ De mandato.

Mandatum contrahitur quinq. modis: siue sua tantum gratia aliquis tibi mādatur: siue sua et tua: siue alie na tantum: siue sua et aliena: siue tua et aliena. Et si tua tantū gra tia mandatū sit: superuacuum est mandatū: et ob id nulla ex eo obligatio nec mandati inter vos nascitur actio. Mandatis tantum gratia interuenit manda tus: veluti si quis tibi mandat ut negocia eius gereres: vel ut fun dū ei emerēs vel ut pro eo spon derēs. **¶** Tua gratia et mandā tis: veluti si mandat tibi ut pecuniam sub usuris crederēs ei q̄ in rem ipsius mutuaretur: aut si volente te agere cum eo ex fide iussoria causa mandat tibi: ut cū reo agas periculo mandatis: vel ut ipsius periculo stipuleris ab eo quē tibi delegeris in id quod tibi debuerat. Aliena autem cau sa interuenit mandatū: veluti

Sed contra. ff. de usu. cum quidam. §. si pupillo. in fi. sed tibi debet subaudiri tñ. vel dic. non sunt propter lucrum inducte: scilicet principaliter ut tibi. secundario tamen sic ut hic dicitur **¶** Si. puta procuratori mandantis.

¶ Ipsius. si mandantis. et in hoc est utilitas mandatis.

si tibi mādatur ut ticij negocia ge reres: vel ut ticio fundū emerēs: vel ut pro ticio sponderēs. Sua et aliena: veluti si de cōmunibus suis et ticij negocijs gerendis ti bi mander: vel ut tibi et ticio fun dum emerēs: vel ut pro eo et ticio sponderēs. Tua et aliena: veluti si tibi mandat ut ticio sub usu ris crederēs: q̄ si sine usuris pecu niam crederēs: aliena tantū gra tia intercedit mandatū. Tua tantum gratia interuenit man datum: veluti si tibi mandat ut pecunias tuas in emptiōes po tius prediorum colloques q̄ fene res: vel ex diuerso: ut pecunias tuas feneres potius q̄ in empti one prediorum colloques: cuius generis mandatū magis con silium q̄ mandatū est: et ob id non est obligatorij: quia nemo ex consilio mandati obligatur: etiam si non expediat ei cui mā datur: cum liberum cuiq̄ sit ap̄ se explorare an expediat cō silium. Itaq̄ si ociosam pecuni am domi te habentes hortatus fuerit aliquis ut rem emerēs a liquam vel eaz crederēs quis nō

¶ Mandet. sci licet fideiusor: et hoc casu age tur contra fide iussorem: mādatur actione mā dat: non ex sti pulatione p̄ima si nouandi aimo hoc mandatū intercessit: ut. ff. eod. si mandato meo. in fine. l. si autem non no uandi animo: a gatur ex p̄ima causa: ut. ff. de p cur. l. licet. §. ea obligatio. in fi.

¶ Sua et aliea mādatur. hoc agi potest duab. a ctōnibus māda tis: scilicet contra mandantem. et neg. ges. contra ticiū d̄z quē dat mandati: ut. C. de nego. ges. si mandatū.

¶ Crederēs. si mandauit.

¶ Tua tantum gratia. hic autē addunt docto res. vi. mōs. qd̄ dic: ut. §. eo. in p̄in. in glo. imo v̄z et in fi. glo.

¶ Ex consilio. nota bonā reglāz quē de consilio si teneri. fallit tñ in casib. q̄ his legib. dicunt: ut. ff. de dolo. q̄ si cū scires: et. ff. de p sen. l. ij. sed certe ibi fuit fraudulētū consilij: ut. ff. de re. iu. l. cō silij. Itē fallit: ut. ff. ad. l. acq̄. l. liber h̄o. i. Rñ. et. ff. de ini. l. n̄ solū. in p̄in. et. l. pculus: et. ff. q̄ vi. aut clam. sp. §. i. et. ff. de fur tis. si q̄s v̄ro. §. cū ticio: et. ff. de ser. cor. l. i. i. Rñ. et. §. p̄suadere. sed hoc in maleficijs: ideo nō datur mā. tenetur tñ v̄l de dolo v̄l alijs actōib. Itē alias factur nō erat in p̄dictis casib. al obtinet h̄ reglā: ut h̄. et. ff. e. si remunerandi. §. plane. s̄z certe nec his casib. videt teneri: ut. j. p̄i. §. Sed dic si tenet illi cui tale consilij p̄stat: ut ibi: s̄z illi i cui lesiōs consilij: ut h̄ dicim. v̄n dici p̄t q̄ nec his casib. fallit dicta regula: cū dicat si teneri illi. s. cui consilij p̄statū ē nisi in casu illi. l. ff. de dolo. qd̄ si cū scires: et illius. l. ff. de p̄sen. et. l. ij.

¶ Mandati. actione.

¶ Liberū. si suscepto consilio: sed suscepto mandato necesse est consumari fm̄ Jo. nisi cōgruo tpe renūciat: ut. j. e. §. mādatur: et. ff. si mādauero. §. si. et. ff. cōmo. l. i. d̄ modatū. §. sicut.

¶ Itaq̄ ociosaz. nō aliter hoc esse videtur p op̄i. pla. q̄ dicit

duo. s. ubi cōsulo certe p̄sone mutuari: teneor ita demū si alias facturus nō eras. ubi autē non est designata aliqua persona nō teneor: etiā si alias facturus nō eras. S3 Jo. introq; cāu di cit d. nā p̄mo indistincte teneor: siue alias eras mutaturus siue nō. scdo autē cū distinctio ē: nō aliter facit. p̄ eo. ff. e. si remu nerandi. §. pla

ne. §. e. §. tua et aliena. in fi. r. ff. d. neg. ges. l. iij. i. fi. r. l. iij. nec ob. qd h d. qz r. si al etiā factur' eras teneor qui mandauit: ut dictū ē. vñ pōt subaudi ri marie. Quia non aliter rē.

¶ Illud.

¶ Mandatū rei turpis vel cōtra bonos mores si valet. h. d. Are.

¶ Obligatō

um. et si iuramē

tū infcederet: ut

in autē. ut scēt.

non solū. §. i. col.

ij. r. facit ad hūc

§. ff. e. si remune

rādī. §. rei turpis

r. l. si mandauē

ro §. qui edez: r

de arbi. l. si cū di

es. §. i. cōpromis

so: r. §. de iurati.

stip. §. q̄ ex tur

pi: r. ff. de p̄. ob.

l. gñaliter. r. l. se

que. r. ff. d. pdi.

istū. cōditōes.

¶ Dices. h. q̄

ritur qd si man

dau tibi ut illi

noīe meo iuriaz

ifere: an teneor?

Rñ. vñq; ar. ff.

d. dāno ifec. l. dā

ni. §. si mādato.

¶ Prestiteris.

scz ei cui cōmissus est maleficiū: ut penā dupli. r. ita l3 interste

mādatarij tñ nō agit: qz nec interesse fingitur: ut. ff. de cōdi. i

fi. filius. et meli'. ff. d. reg. iur. l. q̄ q̄s culpa. i. fi.

¶ Ticiū. i. mandantem.

¶ Is qui. Mandatarius nō d3 excedere fines man

dati. et quatenus excedit non habet actionem mandati. h. d.

Arelinus.

¶ Mandatū. s. forme. nā qñq; h3 certā formā: r. tñc h3 locū

qd h d3: ut. ff. e. diligēter. qñq; fi: r. tñc bona fide facere d3: ut

ff. e. l. iij. r. p̄batur etiā hec distinctio: ut. ff. e. si quis pro eo.

¶ Mandati. actōes. s3 nec certe neg. ges. fm. B. r. Jo. r. ē p

eis. C. de neg. ges. l. vl. r. ff. de neg. ges. q̄ aliēa. §. libertis: et de

peculio. si credito. §. i. sed. D. dabat vñlem neg. ges. actionē.

et respondebat illi. l. ff. de neg. ges. qz spālīs. ibi fuit p̄hibitio.

S3 certe miro: de hac opl. cū videat lex expedita q̄ etiā vñlē denegat expresse: ut. ff. e. si p̄ ter. r. ff. de edē. l. i. §. causa.

¶ Alio. actionē p̄ precio dato: ut. ff. de iurē ver. si fundū.

¶ Emeret. est autē illa rō: qz maiori sūme mino: inest: ut. ff. de ver. obli.

l. i. §. ij. r. l. inter stipulantē. §. ij. r. ff. de arbi. diē. §. si plures.

expediat esse tibi emisse vel cre didisse: nō tñ tibi mandati credi tur. Et adō hec ita sūvt q̄sitū sit an mandati teneat qui manda uit tibi ut pecuniaz ticio fenera res: sed obtinuit sabini snia obli gatorium esse in hoc casu man datum: quia nō aliter ticio credi disses: q̄ si tibi mandatum esset.

¶ Illud quoq; mandatū nō est obligatoriu: quod cōtra bonos mores ē: veluti si ticio de furto aut de dāno faciendo at de iniu ria facienda mander tibi. licet. n. penā istius facti nomine prestite ris: nō tamen vllā habes aduer sus ticiū actionē. ¶ Is qui ex equitur mādaturū nō d3 excede re fines mandati: ut ecce si quis vsq; ad centū aureos mandaue rit tibi ut fundum emerēs vel ut p̄ ticio sponderēs: nec pluris e mere debes: nec i ampliores pe cuniam fideiubere: alioqñ nō ha bebis cum eo mandati actōez. adō qdez ut sabio r. cassio placu erit etiā si vsq; ad centum aure os cū eo agere volueris iutiliter te acturū: s3 diuerse schole aucto res recte vsq; ad cētū aureos te acturū existimāt: q̄ sententia sane benignior ē. Qd si minoris eme ris bēbis. s. cū eo mandati actio nem: quoniam qui mandat ut si

bi cētum aureorū fundus emere tur: is vñq; madasse itelligitur: ut minoris si possit precio emeret

¶ Recte q̄ mādaturū contractū: si dñ adhuc itegra res sit reuoca tū fuerit: euāescit. ¶ Itē si adhuc itegro mādato mors alterutri us interueniat. i. vel eius q̄ man dauerit: vel illius qui mandatū suscepit: soluitur mandatum. s3 vñlitis cā receptum est: ut si eo mortuo qui tibi mandauerat: tu ignorans eum decessisse execu tus fueris mandatum: posse te a gere mandati actionē: alioquin iusta causa r. probabilis igno rantia tibi damnum afferret. Et hūc simile est qd placuit: si debitores māumisso dispensato re ticij p̄ ignoratiā liberto solue rint liberari eos: cū alioqui stri cta iuris ratōe nō possz liberari qz alij soluisent q̄ cui solvere de buerit. Mandaturū nō suscipere cuilibet liberum est: susceptū aut cōsummandū est: aut q̄primū renunciatū est: ut per semetipm aut per alium eandem rem man dator exequatur. Itaz nisi ita re nūciatur ut itegra cā mādatorī reseruetur eandē rē explicādī ni bilominus mandati actio locuz habet: nisi iusta causa intercesse rit: aut non renunciandi: aut in

seruus. §. si vino: r. ff. pro socio. heres socij. quod nō ē re itegra: cū ce pti non sit. m. ¶ Alioquin. i. si non posset agere.

¶ Probabilis. que est in facto alieno: ut hic r. ff. e. adempt. §. pe. al' q̄ ē probabilis: ut. ff. ad vell. q̄ q̄. C. de rescin. ven. quilibet: et. ff. de edul. edic. l. i. §. causa.

¶ Afferret. qd esse non debet.

¶ Et hūc. s. primo casu. q̄ Liberto. p̄io dispēsatorī r. seruo:

¶ Liberari eos. facit. ff. si cer. pe. ei' q̄: r. C. de solu. si cū seruis.

¶ Liberari. nisi in casib': ut. j. qui. mo. ro. ob. in prin. dicemus.

¶ Mandatū. Mandatū pōt ab initio nō acceptari: s3 postq̄ est susceptū d3 executioni mādari: nisi ex iusta cā r. cōgruo tpe recuset h. d. Are.

¶ Mandatū. p̄mū pōt fieri.

¶ Iusta cā. puta casus fortuit'. nā de dolo teneat r. lata culpa r. leui r

l ij

¶ Recte. ¶ Dñ datum re itegra pōt res uocari: r. re itegra finit morte: succurritur. tñ ei q̄ ignorauit mandatum res uocatum. h. d. Are.

¶ Recte. Itā si nō recte nō ē necesse reuocari: ut §. e. §. illud.

¶ Euāescit. spālē est in mandato: ut sic facile res uocetur p̄ voluntatē vñq; r. m. i. alijs. n. d. c. b. nō sic: ut. C. de act. ob. ff. e. q̄ ē dñ hūc. r. est rō: qz h nō statū interest: r. ideo nō statū hic inde nascitur ob ligatō q̄ ex itereē datur: ut. ff. e. si procurator: r. §. mādari act. r. fa. ad hūc §. ff. de iurisd. o. iur. r. q̄a: r. ff. de mino. si mino: §. scenola: r. C. d. repn. he. l. fi. r. ff. d. r. i. nu. l. pleriq;.

¶ Itē si adhuc itegro: sed vsq; quo d3 itegrus: Rñ. si mādaturū fuit ēptō donec arras dederit: vel alias se ēptō obligauerit. et idem sūb'. r. ut bre uius accipias: si itaz cepe rit itereē mādaturū nō ē res itegra: alias sic. ar. ff. e. si p̄ci. §. mādaturū. si vero nō est res itegra: nō finit mandatū nisi i iudicio: ut ff. de iudi. tam ex cōtracti bus. §. fi. Sed qd pdest si nō finit mādaturū re non itegra: Rñ. qz per hēre dē cepta negocia dōbēt cō sumari: ut. ff. p̄ socio. l. fi. l3 noua ichoare necesse fi sit: ut. ff. de neg. ges. nā et

pa teneri: vt si ad deferta negocia accessit. ff. de nego. ges. l. iij. §. inter dū. q̄siq; de dolo lata culpa et leui: et hoc regularit: vt C. e. tutor. et ff. de l. si pupill. §. si. q̄siq; d̄ leuissima: vt q̄n ali' diligētius volebat administrare: vt hic d̄r: et ff. de l. si pu. §. videamus. q̄siq; de cāu: vt in his casibus ubi agit iniquatū dñs loq̄pletior est: vt mō. §. diximus in eo. §.

¶ Tutor. et. §. Actio vtilis recta et d̄ria oriatur ex quasi contractu tutele. h. d. Areti.

¶ Tutor. et. §. quodā. nā q̄ diu est tutor nō ouit obligatō: vt. ff. de tu. et ra. d̄l. si tu. §. si. et l. si nō datur. l. 30.

¶ Ex maleficio subaudi vel quasi: vt bōa sit illatio.

¶ Actionē. §. directā. tenet etia3 alijs actiōib' tutor: vt dixim'. §. de attil. tu. §. si. et ita hēs d̄. §. a et iō3 tu. directā et d̄ria3 eē ex q̄si d̄ctu. Quid d̄ actione p tutele? Rñ. idē: cū ad iustar actiōis tutele sit inducta: vt ff. de eo q̄ pro tu. neg. ges. l. i. §. p tutore.

¶ Contrariam. quā finita tutela demū intēdit: vt mō dixim' de directā: vt. ff. de d̄hen. act. tu. l. i. §. finito.

¶ Obligatus. vñ absuturū est quod p̄inde ē ac si iā abeēt: vt. ff. de neg. ge. l. iij. in fi. et l. si q̄s mādato. in fi.

¶ Jre. §. Actio familie heriscūde vel cōi diuīdūdo non oriatur ex contractu sed ex quasi d̄ctu. h. d. Aret.

¶ Societate. tūc eiz agere p socio. §. si eēt societas. vt tñ q̄ hic. §. sibi p̄i d̄dicat. nā tūc d̄ic q̄ non est societas: et postea d̄icit soci' et est. S3 d̄ic q̄ nō est societas d̄a: §. qdā incidēs. nā vera d̄h̄t cōsensu: vt. §. de obli. ex cōsensu. in p̄i. hēc autē p̄ter sp̄z: vt in hoc. §. d̄icitur.

¶ Et. §. p̄sors et. ip̄op̄ie eiz ponit: vt modo diximus.

¶ Ex maleficio. subaudi vel q̄si: vt sit bōa illatio: vt. §. eo. in p̄in. et facit ad hūc. §. ff. de l. si. §. si. §. et. ff. cōi. d̄l. l. i. §. i. §. si. §. si. §. p socio. et l. ac. §. si p̄ distractū

¶ Idē iuris. nō p̄ oia: q̄ supior. §. §. cōi. d̄i. p reb' singlarib' cōpetit: hic autē ad vniuersitatē: vt. §. p̄i. et. ff. p socio. arbi. Jre super' pluries intēdi pōt: hoc autē semel tñ: vt. ff. de l. si filia. §. familie. et. C. fa. her. l. i.

¶ Ex his cāis. q̄s supior. §. diximus.

¶ Heres obligatus. vel maleficio. subaudi vel quasi.

¶ Intelligit. actione ex testō: vt. §. de le. §. nra. Rñ. v̄dicatio autē que datur: vt in eo. §. d̄: nūq̄d est ex q̄si cōtractu? Rñ. nō puto: q̄ nō est obligatio. vñ nō d̄3 d̄ici ex d̄tractu vel quasi: vt. §. de act. §. i. Idē. §. q̄ in rei ven. de hypothecaria dico: q̄ siliter legatarijs datur: vt. C. cōia

ex his cāis obligat' est. **¶** Hēs' quoq; legatorum nomine non proprie ex contractu obligatus intelligitur. neq; enim cum herede: neq; cum defuncto vllum negotium legatarius gessisse p̄prie d̄ici potest: et tamen quia ex maleficio nō est heres obligatus quasi ex cōtractu deberi intelligitur.

¶ Jre' is cui q̄s per errores nō debitu3 soluit: quasi ex cōtractu debere videtur. adeo. n. nō intelligitur proprie ex cōtractu obligatus eē: vt si certiorē rōem sequamur: magis vt supra diximus ex distractu q̄ ex cōtractu possit d̄ici obligatus esse. nā qui soluēdi animo pecuniam dat: in hoc dare videtur: vt distrabat pot' negotiū q̄ contrahat. S3 in perinde is q̄ accipit obligat': ac si mutuum ei daretur: et ideo p̄dictōe tenetur. **¶** Ex' quibusdā tamen causis repeti nō pōt quod per errorem non debitum solutum sit. sic nāq; diffinierunt veteres ex q̄bus causis inficiando lis crescit: ex his causis non debitum solutum repeti non posse: veluti ex le

actionē siue obligatōem ex d̄tractu. §. qui. mo. re p̄tra. obli. §. i. que est huic d̄. Rñ. vt ibi in fine. §. diximus.

¶ Diximus. vt. §. qui. mo. re. cōtra ob. §. is quoq;:

¶ S3 tñ. §. benignitate inspecta q̄ p̄ualeat: vt. C. de iudi. placuit. naz.

¶ Cōdictōe. §. i debiti. et ita trāsit dñus i accipiente. tal. n. p̄dictō nō datur nisi d̄ furē: vt. ff. de v̄sufu. quēadmo. ca. l. si. S3 §. ff. de acq. re. do.

¶ Si procurator. Sol. multū interest an error sit in obligatōe an in re. p̄io casu trāsit dñus: vt hic d̄ic. et p̄dictio ouit sedo nō: nec trāsit dñus: nec oriatur actio. vñ agēs exee. repellitur: vt. ff. m̄a. seruum ticij.

¶ Ex quibusdā. **¶** Indebitu3 solutu ex causa q̄ crescit per inficiationem nō pōt repeti: et legata indebita soluta venerabilibus vñ p̄ijs locis nō possunt repeti. h. d. Aret.

¶ Ex quibusdā. iste. §. nō facit ad hūc ti. sed pōitur hic grā vberioris doctrine ad proximā materiā de indebito.

¶ Quod per errorem licet ponat vñ casu3 tñ in quo solutu per errorem indebitū non pōt repeti: tñ et alij ser sunt vt si sciēter soluit indebitū. nā nō h3 locū repetitio: vt. ff. de cōdi. indebi. l. i. Jre p̄pter sniaz solutu etiā indebitū nō repetitur: vt. C. de cōdi. ide. l. i. Jre p̄pter trāfactiōez vt. ff. de cōdi. inde. in fū. §. et qdē: et. C. e. l. iij. Jre si iurauit quis sibi des

beri etiā indebitū deferēte aduersario et fuerit solutū nō repetitur: vt ff. de iureiu. nā postea. §. i. Itē qñ soluitur in eā q p inficiationē crescit vt. ff. e. l. 7. eleganter. §. si. 2. C. e. ea q. et hic dī. Itē cā pietatis solutū indebitū nō repetitur: vt. ff. de cōdi. indebi. cū his. §. si mulier. Itē si est ab alio debitū licet sit indebitum ab eo qui cedit: vt. C. de peti. hēre. l. de hereditate.

u **¶** Et. l. acq̃lia. vt soluan do dānū ab alio datū qñ ego dedissem. videor. n. ofi teri me dānū dedisse qd ab alio datū est. nā si a nō lo datū est: si ipediar spe tere sic nec mihi pūdicat p̃fessio mea si a nullo da tū cērdānū: vt. ff. ad. l. ac quū. inde neraci. §. si. 2. l. sequē. 2. ff. de interro. ac. qui seruū. §. i. 2. §. ij. in fi. Sed nāqd hec sunt vera siue in iure siue i facto er ret is q soluit: ff. cū lex illa. C. e. ti. l. ea. q nō dī stigit: nec ego distiguā. 2. est ar. ff. vt in pos. le. l. i. S3 quidā dixerunt vt si errauit in iure nō repetat si in facto repetat. p̃ie tū siue sto: vt. ff. e. §. 2. si me p̃re. S3 d hūc. §. e. ff. de cōdi. inde. 2. elegāter. §. si. So. illa erit penalis a p̃i. h̃ at ex inficiatione: vt hic dī: 2. §. d. act. §. si furtū Itē ex legato: qz 2 ipz p inficiationē crescit: vt. §. d. acti. §. item mixta.

a **¶** In his legatis. s. inde bite solutis qmz ad soluentē: debitū tñ qmz ab alio: vt 2 mō dixim⁹ in. l. aq̃l. 2. h̃ fm quosdā. S3. §. dicit eiz de indebito a quolz: 2 sic dire cta a supiori p̃i. cāu: 2 est speciale in hoc legato de quo h̃ dīat. l. i. in alio legato distiguo: aut soluit scīeter indebitū legatū quocūqz mō: et tūc si reperit: vt. ff. de cōdi. inde. fideicō. Si aut p errore iuris idē ē vt nō repetat si est debitū naturalē: s3 ciuit indebitū: vt. C. de ad. l. fal. l. error. nisi sit minor q̃ repetit. vtroqz cāu p restitutionē i integrū: vt. C. si aduer. solu. l. ij. si vero p errore facti repetit: vt. C. de p̃ditō. ide. fideicō.

b **¶** Lucius. al. cuiqz: vt p hec dība. dñs esto heres: illuz ere alieno li berare: vt. §. de le. §. sed 2 tale.

c **¶** Conso. vt. C. cōmu. de le. l. ij.

d **¶** Dīb⁹. i. oibus gñib⁹ legatorū: quoz q̃tuor erāt genera: vt. §. de le. §. i. e. Legatarijs. vt eis solutū indebitū non repetatur.

e **¶** Religionis. vt monasterijs. **g** **¶** Pietatis. vt hospitalia et silia: que noiantur in auten. de non ali. §. nos igitur. col. ij.

h **¶** Per quas personas nobis obligatio acquiritur. Cōtinua itā Ru. vt hic in nigro in prin.

¶ Expositis. **¶** Totus titulus diuiditur in tres partes. Primo q nobis acq̃ritur per illos qui sunt in totū i dñio vlt p̃tate nra. Secōdo quō p illos in q̃b⁹ hēm⁹ aliqd ius vel q̃ ser uū nobis bona fide. Tercio quō acq̃ritur p illos q̃ sunt i dñio nro pro parte. Secōda ibi. Itē per liberos. Tercia ibi. Cōe. Et. h. d. Obligatio acq̃ritur etiā per seruū vel filiū: neqz p seruū i totū. In filiū quo ad cōmodū exercitiū ṽsufu. h. d. Are.

h **¶** Expositis. q. l. obligatōes. S3 quid differt hic t. a supiori. §. p q̃s perfo. no. ac. Rñ. ille dicit de reb⁹ acquirendis: h̃ aut de obli. vt ibi dī

rimus. Itē qd differt iste ab alio. §. de sti. ser. cū ibi de ob. dī catur: Rñ. ille special⁹ ē in obligatōib⁹ q̃tis p̃stipulatōes: h̃ aut in oī gñe obligatōnū loq̃tur acq̃redo p filiū vel p filiū pre terqz si sint ex castreſi peculio vel q̃si: q̃bus cāib⁹ nūl ad p̃ p̃rietatē nec ad ṽsufu. patri acq̃ritur: vt. C. de bo. q̃ li. cū opoz ter. §. ij.

nas que in vestra potestate sunt: veluti per seruos vestros 2 fili os: vt tamen quod per seruos vestros vobis acquiritur: totū vestrum fiat. Quod autē per li beros quos in potestate haberis ex obligatione fuerit acquisitū: hoc diuidatur secundū imagi nem rerum proprietatis 2 ṽsufu. quam nostra decreuit constitu tio: vt qd ab actiōe cōmodum p ueniat: huiusmodi ṽsufu. quidē habeat parer: proprietas aut fi lio seruetur: scilicet patre actio nem i mouente: secundum nouel le nostre constitutionis diuisio nem. **¶** Itē per liberos⁹ boies et alienos seruos quos bona fi de possidetis acquiritur vobis: sed tantum ex duab⁹ cāis. i. siqd ex operib⁹ suis vel ex re ṽra acq̃ rant. Per eum quoqz seruū i quo ṽsufu. vel ṽsum habetis similiter ex duab⁹ istis cāis acq̃rit vobis.

i **¶** Et tñ. als est vt tñ. 2 hic filie subauditur tñ. **l** **¶** Acq̃rit. nisi ab alio possidea tur seru⁹: q̃ pos sessori nec dñū: nec possessionē q̃ rit si n̄ ex re ei⁹ cō paruit⁹ ex opa sua nec dñō si ex re bone fidei pos sessoris vel opa acquisiuit: q̃ en non possidet: vt ff. d. acq̃. re. do. si seru⁹. i. Rñ. 2. l. liber bō. §. fi.

l **¶** Scdm ima gies. q. o. fiat hec diuisio ymagina rie 2 intellectu aliter. nā ṽsufu. fieri nō pōt: cuz sint incorpalia q̃ nō diuiduntur: vt ff. de acq̃. re. do. seru⁹. §. incorpa les: 2. §. de re corpo. et incor. i. Rñ. et. §. de ṽsu

fruc. in prin.

m **¶** Conso. vt. C. de bo. q̃ li. l. fi. §. vbi aut.

n **¶** Actionē. p̃p̃ietas tñ est filij ip⁹ actionis: vt hic dī. 2 obri net hoc hodie in oibus aduenticijs: sed olizati. v. actiones fili ossa. competebāt ratōe p̃p̃ietatis: vt iniuriarū. qd vi aut dā. depositi. cōmodati. 2 actiones i factū: vt. ff. de ac. 2 obli. filius fa. 2. l. in factū. has tñ pater exercebat vel ius procurator: nō filius: vt. ff. de iniur. sed si vnus. §. ait pretor: 2. §. filio: et. l. pa ter. in fi. nisi pater abesset: vt. ff. de indi. si longi⁹. §. i. quod etiā in mutuo erat: vt. ff. si cer. pe. cum filius. Sed hodie ex omni causa aduenticia acquiritur ipi filio p̃p̃ietas: vt hic dicitur. **o** **¶** Diuisione. quam diuisione longū esset hic dicere: sed dici tur plene per ordinē in dicta. l. C. de bo. q̃ li. l. fi.

¶ Itē per liberos. **¶** Liberi et serui alicui bona fide pos sessi: et serui ṽsufu. 2 ṽsufu. acquirunt nobis ex re nostra 2 ex opera ipsoz. h. d. Are.

p **¶** Per liberos. no. q̃ liber bō qñqz bona fide possidet: vt quando possessor credit eum seruū esse 2 suū: 2 qñqz ma la fide: vt quando credo eū seruū esse 2 scio meum non esse: vt. ff. de acqui. pos. l. i. §. sed p eum. qñqz nullo modo posside tur licet detineatur: vt quando scit liberum esse: vt. ff. d. acqui. pos. qui ṽniuersas. §. i. 2. ff. de p̃b. si quis liberum.

q **¶** Per eū quoqz. ṽsufu. in quibusdā libus est in littera ṽsu fruc. vel ṽsum: 2 fm hoc videtur q̃ per eū seruū in quo habet ṽsufu. ex duab⁹ cāis acq̃rat. S3 §. ff. de ṽsu. et h̃bi. p seruū. in prin. So. dicunt qdaz illud corrigi. Vel dic fm Jo. q̃ illud

verbum: ex duabus referatur ad solū vñsū. alterū vero. si ex
re ad vñsū: et sic erit in littera cōfuso. sicut. C. de colla. illa: et
s. qui da. tu. pos. s. si q. Sed in alijs libris nō est. Et vñs
et tunc planum est: et nullum est contrarium.

¶ **Comunes.** **¶** **Seru' cōmunis acqrit dñs cōmuniter**

p portōe dñica:
nisi vñi vel tñsū
vñi fuit stipula
tus. h. d. Arre.

a **¶** **Idō dñica.**

nisi cū ppria no
mina eorum sti
pulationi inseru
it: vñi pro virili
b' portōe ib' ac
qrit: vt. ff. de sti.
ser. si cōis seru'.

b **¶** **Stipulat' s.**

alī simpliciter:
vel sibi dñō nō
iubenti: vt statz
seqt: alias nullū
esset dubiū: vt
s. de sti. ser. s. pe.

c **¶** **Supradictū**

est. s. de sti. ser. s.
prererea.

¶ **Quib'**

modis tollit obli
gatio. Qñs est
s. de obligatōe
ne inducenda: se
quitur videre d
obligatione dis
solueda siue tol

lenda: qñ nihil tā naturale ē qñ vt vñō qñ vinculo quo ligatur
dissolui possit. l. nihil tā naturale. ff. de re. iur. h. d. Arre.

d **¶** **Obligatio. ergo nō renascit de cetero: vt. ff. de solu.**

qui res. s. area: et de noua. l. si alienos: et C. de remis. pig. cum ex
causa: et C. de sen. pas. si debitor. vñi magis suscitāt solutio ei'
qd debetur qñ tollatur: vt. ff. de nō. l. electō. s. si. sed ibi equi
tatis ratione nec sublatā dīcitur.

¶ **Tollitur autem**

totus iste titulus diuidi
tur i quatuor pres. Primo qualif solutione tollit
tur obligatio. Secūdo qualiter acceptilatio. Ter
tio qualiter nouatione. Quarto qualiter cōsensu. Secūda ibi.
Item per acceptilationem. Tertia ibi. Prererea obligatio.
Quarta ibi. Hoc amplius. Et. h. d. Si soluitur id quod de
betur vel aliud loco illius consentiente creditore: ois tollitur
obligatio tā rei principalis qñ fideiusoris. h. d. Arre.

e **¶** **Tollitur. alias tollitur. alias soluitur.**

f **¶** **Obligatio. siue re: siue verbis: siue litteris: siue cōsensu.**

nas de his supra dictum est a ti. de obli. vsqz buc. S3 nūquid
est idem i his que ex maleficio sunt vel qñ: Rñ. sic. Itēz hec
sunt vera siue ciuīlis et naturalis fuerit obligatio simul: siue
naturalis tñ: vt hic et ff. ad. l. falci. si pupillus. i. pñci. Sed nū
quid ciuīlis tñ tollit solutio eius qd debetur: videt qñ nō:
vt. ff. de sol. qñ hoīez. s. si. et b' qdaz dicit. S3 dīco. si. n. scēs
me debere ciuīl' tñ solui: sicut ecōtra. si nudo pacto tibi. x. d.
bea et solui ex cā mee fidei iplende quare nō libero: vt ff. de
condi. inde. l. fideiō. Qd aut in dicta. l. qñ hoīez. dī ideo est: qñ
aliud opabat solutio qñ crederet solues. i. repetitōe: cū erra
bat credēs se teneri naturali. nō ergo mīrū si nō facit qd cre

debat solues. i. liberationē. Itē est d ad h. i. Rñ. i. autē. vt b' qñ ob. per:
res. s. qñ nō tacuit. col. ij. So. illud speciale ē. Itē s. ff. de solu. l. si re me
az. Itē extra. ff. de ver. obli. iul. s. qñ fidus. Itē s. ff. cōmo. l. iij. s. si reddi
ta. S3 his legib' h' fuerit facta solutio: nō tñ fuit facta sicut debuit fi
eri. vñ p nō facta qñ ad b' bētur. Itē d ad id qd subijcit: qñ demum

liberatur. n. et alio soluēte siue sci
ente siue ignorāte debitorē vel in
uito eo solutio fiat. Item si re
soluerit: etiā b' qñ pro eo interue
nerunt liberātur. Idē ecōtrario
conringit: si fideiusor soluerit.
nō enim ipse solus liberatur: sed
etiam reus. **¶** Itē per acceptila
tionē tollitur obligatio. Est au
tem acceptilatio imaginaria so
lutio. quod enim ex verborū ob
ligatione ticio debetur: id si ve
lit ticius remittere poterit sic fie
ri: vt patiat' hec verba debito
rem dicere. quod ego promisi ti
bi habes ne acceptus: et ticius re
spōdeat: habeo. Sed etiam gre
ce acceptilatio potest fieri: dum
mō sic fiat vt latinis verbis solz
exigi grecū. quo genere vt ita dī
xim' cātū he solunt obligatōes
q ex vñbis pñstūt: nō etiā ceterē.

curatori creditor' vel ei cui extiterit bñs creditor: vel futuro debitor: vt
similib' pñoms: qñ nūerātur. ff. de sol. soluti: et ff. de pig. ac. soluti. s. soluti.

i **¶** **Itē si re. iteruenerit: vt sunt fideiusores: mādatores et sponsores:**

vt. ff. de excep. l. omnes: et C. de non nu. pecu. l. iij.

h **¶** **Ipse liberatur. s. fideiusor: et si qdaz soluat nō se suo liberatur ipso**

iure: reū aut liberat p exceptōez: vt. ff. de pe. bñ. l. si qñ posses. Si ve
ro nō reū liberat ipso iure reū: vt. ff. de neg. ges. soluēdo: et ff. de noua.
l. Stichū. in fi. S3 si b' vez ē qñ liberatur re' soluēte fideiusore quō cre
deret acti. creditor fideiusori. qd facere dī: vt. ff. de sol. Modestus: et
ff. de fidei. l. fidei. qñ sit d hāc. l. Rñ. illd pōt fieri añ solutōz. i. cessio
vel ē postea hoc acto pñus: qñ videtur inesse. probatur hec solutio. ff.
de fidei. cū. his. Itē nota h vñā solutionez parere plures liberatio
nes. et fa. it. s. de duob' reis. s. ex pluribus: et ff. de arbi. si duo.

¶ **Itē per acceptilatioz. **¶** Per acceptilatioz tollit obligatio ver**

bis contracta. Alie aut possunt in stipulationē deduct per aqñanam:
et demuz per acceptilationem in totū: vel pro parte tollitur ciuīlis qñ
forme vel materie existant. h. d. Arre.

l **¶** **Per acceptilationē imaginariā. i. fictā. sic. ff. de reg. iur. l. imagina**

ria. vel dī imaginaria. i. per momentum duratura. sic in autē. quomō
opor. epi. s. i. et in psal. In imagine pertransibit homo: et cetera.

m **¶** **Et patiat' et etiam respōdeat ei: vt sequitur. j. eo. s. non est autē**

in fi. s. nam sola patientia non pdest.

n **¶** **Sed etiam grece. non solum latinis: sed etiam grecis verbis: dum**

tamē aptis ad hoc vt sequitur. et facit. s. dñer. obli. l. i. s. si.

o **¶** **Quo genere. dīxim': vt. s. e. s. ibi. Quod enī ex verboz et ē.**

p **¶** **Ceterē. s. qñ sunt de iurēgen. cū acceptil. qñ est ciuīlis actus: vt. ff. de**

reg. iur. actus. nō possit iura gen. tollere: vt. s. de le. ag. rñ. s. si. qñ sunt
vetustiora et firmitiora: vt. s. de re. di. s. singulor. S3 nunqd alias obli

gationes iuris civilis tollet acceptilatio ut litterarum et emphi. similes: ut dicitur. §. de iure na. gen. et ci. §. aus autem. Rñ. nō: cū solas obligatio nē dñbis inducta tollat: ut hic dñ. s. certe tñ nō possunt tolli iure acceptilationis: sed obligatio iuris gen. et alie ciuiles: tñ nō possunt iure pacti etiam acceptilatione facta scdm Jo. ut ff. de re sci. vñ. et emptō. l. cum emptor. qd generaliter ē

dicebat. **D.** q. vñcūq; fieret acceptilatio iuris qd habebat vñ pacti. et facit pro eo. ff. de pac. s. si vñ. §. pe. **Ar. B.** totū cō cedit. et erat pro eo. ff. de accep. q. iuris. l. Rñ. et ff. d. cōsti. pe. l. i. §. eū qui. sed nos dicim⁹ idem qd **D.** vñ sit iuris ratio ne rei: ut dictū ē. Itē idēz quod. **Bul.** vñ ē iuris ratione conceptōis: et facit pro nobis. ff. de accep. si accepti.

a **Consentaneus.** et facit ad h. j. e. §. si. et ff. d. re. iur. nihil ē tā: et. C. qñ l. ab ep. ti. dis. l. ij. et ff. de pac. ab emptione.

b **S.** et id qd ex alia. s. q. verbis.

c **Dissolui.** s. ipz dñtū. et nō. mirabilē. pbatōz. nā cū si pateret. **Sc.** ali⁹ tolli suo dñō actu. p acceptila. decipit et deducitur i qñdā n. p. sus dñuz actū: ut i stipulatiōz qd ē obligatorū: et sic fit nouatio idillicite iure isto: ut. j. eo. §. pe. et ff. de ac. et obl.

obligatiōnū fere. §. si. et ipa stipulatio patitur se tolli p accep. ut h. dñ. **d** **Sicut aut soluitur.** s. volente creditore. S. nūqd eo iūto debiti ps soluitur: Rñ. at pfitetur de toto debito et tñc nō pōt soluer nisi totū: ut. ff. dñsur. tutor. §. lueri. q. ē huic cōtra. nisi volenti creditore: ut h. dñ. aut diffitetur: et tñc ps pfectata tñ recipiet ab iūto: ut. ff. si ce. pe. qdā estimauerunt. et hoc ē casu pōt itelligi quod hic dicitur.

e **Est aut pñta.** i. pñta ē his dñbis q sequuntur. qēqd te et. et nō. q nō pōt sic legi qñ aliq verba sint h. supflua. Itē nūquid vñ solū ex his duob⁹. s. dare vel facere sufficit. s. dare cū solū qd erat dādū in hac stipulatiōne deducitur: ut. j. abi. Tāz pecuniā. et. Rñ. sic. ar. §. d. ver. obl. l. i. §. s. h. bec solēnia: et. C. de dona. l. si.

f **Par.** vñ dñz dñuz trāstere: ut. j. de acti. §. sic itaq; et. §. de ver. ob. l. vñ aut. non apparet. §. si.

g **Actio.** i. personā: ac petitiō i rē psecutio vñcūq; cōtinet: ut. ff. de ac. et obl. actio i psonam.

h **Petitio.** in rem.

i **Ele.** pro vel.

l **Res.** i. estimatio.

l **Stipulatus.** nunc mutat personas. de secunda enīz transit ad tertā. Et nota q etiaz real actio deducitur i stipulationē: facta rei estimatiōne: et ita ipsa pecuniā siue rei estimatiō deducitur in stipulationē et in acceptil. nā ipa res nō pōt cuz nemo rē suā possit stipulari sibi dari: ut. §. de iurili sti. §. ij. S. quō perā estimatiōne cū nō debeat: Rñ. imo qñ debita ē. liberatur. n. exceptiōe qñ rei vñ. si pñtat estimatiōne: ut. ff. de rei. vñ. eius rei: et. l. se. si at ipaz rē i acceptilatiōz deducam valet iure pacti. fm. **B.** ut diximus. §. eo. §. quo genere.

Intererea. **Interuentu** noue persone olim fiebat nouatio et si a pupillo stipuler: quod alius mixi debet non autē a seruo. hodie vero non psumitur nouatio: nisi expresse hoc agatur. h. d. **Ar.**

m **Intererea.** nō solū solutiōe vel acceptilatiōe ut dictū ē. §.

n **Nouatiōne.**

si fiat per stipulatiōz: ut subicitur siue p iudiciū: ut si al' nōie iūto iudiciū suscipiat aio nouatiō: ut. ff. de solu. l. solutio nē: et. ff. de i. rē. §. si p pñe: et. ff. de ver. obl. scire debem⁹ i si. i. Rñ.

o **Nonne pñone** et si h. si agat ut fiat nouatiō iur isto. hodie cōtra: ut. j. e. §. s. cūz.

p **A pupillo.** q naturalr tēetur: ut. ff. d. noua. l. i. si. si est maior: in fāte. alias nec naturaliter: ut. ff. de ac. et ob. l. pupil.

q **Nulla ē.** S. nūqd restituitur credito: i pñore dñtoz: Quidā dicunt q sic: ut C. de repu. l. i. in §. i. et ff. de fidei. iur. l. si ticus. §. huic. q ē pñra. et

qd h. dñ res amittit. s. iur cōi. s. si p restitutionem: ut dictū ē. alij ut **Bul.** dicūt. hāc i ipubere qñ stulte accepit h. creditor tā puillū: illā i pubere loq. vñ pñeferan mior inueit: ut si teneatur p beneficiū restōis: et tñc ē restituitur credito: i veterē credito: ut ibi. An dñ nō restituitur: qñ ē necesse cū tñ nāta liter sit obligat⁹: ut. ff. de noua. l. i. i. si. et tñc nec credito: resti tuit: ut h. nec ē tñc qñ dolo credito: mior fuit obligat⁹: ut. ff. de fidei. si tici. §. si. vñ huic dolo nō succurritur: qñ frustra. et ē. ff. de mīno. l. auriliū. i. si. et. l. i. ex cā. §. nūc vidēdū. et ad velle ianū si dēpiēdi. Qd ē i muliere distiguitur. nā restituit i pñ mū debito: actio ea subducta p vell. ut. C. ad vell. si mulier. nisi fuerit dolo i ducta: ut. ff. ad vell. qdā: et di. l. si tici. i. si. Et se cus ēē vñ nulla ēē scda obliga. ut i fūo subicit qñ pōt ēē naturaliter teneri fideiūbēdo vel itercedēdo quoquo mō: ut. ff. d. fidei. fū. i. fūo. et. l. se. Idē ē i fante dicā q scdo se obliga uent. nā cū nlla sit nō tollit pñra: cū nō hēat i quē trāseat. Qui dā tñ dixerit naturalr fūi teneri ēē fideiūbēdo: qd falsū est. nā nec alit tenet: nisi naturalr: occasione dñis tenet d. pecu lio. at h. si tenet: ut. ff. d. pecu. l. iij. §. si fili⁹. et fac ad hūc. §. si d. fidei. si tici. §. huic. **r** **Idē idē.** s. q ē rō diuersitatē iter hūc. §. et supi. rñsuz: Rñ. qz ibi saltē natural obligatō fuit: h. nlla i fūo: ut ibi dixim⁹. Itē h. qz pupill⁹ potuit obligari naturalr et cū aucte tutor: et p cū. s. credito: stetit qre sibi i putz. vñ pñ actō tollit et posterior: si manz. fū. at nulli aucte pōt obligari ciuili: iōq; si ipat. s. credi. et actō pñ durat.

a *Nullus stipulatur. i. interrogat. stipulor. eni. i. interrogo fm pri-
scianu. sic accipit. ff. d. condi. inde. si non fore. §. si decem.*

b *Novatio fit. no. hic tria iura circa novatōem antiquissima
vbi et si nihil noui interueniret: fiebat tñ novatio: vt. ff. de act.
et ob. obligationū fere. §. si. Itē noua vbi novatio principaliter
fiebat quotiens
nouū qd interue-*

*nit: et sp̄ intellige
bat h̄ agi: vt h̄
ff. de noua. l. ij.
Itē qñ hoc exp̄
fuz diceret: vt. C.
de noua. l. si. vel
dictantū et ve
rius duo eē. pri
mo fiebat si hoc
agebat exp̄ se vel
tacite: vt. ff. e. l. ij.
et nouo iure si id
exp̄mat: vt. j. §.
pr. et in. d. l. obli
gationū fere. no
num interuenie
bat. §. stipulatio
penalis. et facit
ad hoc. §. q. mo.
testa. infir. §. i. et
ff. d. re. aud. l. l. ij.
§. si ex conventō
ne et. §. sed si pi
gnora.*

c *Qd aut. facit
ff. de noua. l. quo
tiens.*

d *Novationē:
exp̄ se vel tacite.*

e *Sed cum h̄
introducebant.
et alij in alijs: vt
quia forte aliqd
nouū in obligā
tione erat adie
ctum: vt. §. eo. §.
sed si eadem.*

f *Constitutio:
vt. C. d. noua. l. si.*

g *Accedere. fit tamen ex actio tantum. sanel d eodē: vt. ff. de
re. iu. bona fides.*

h *Doc ampli. Contractus qui consensu contrahit d̄
rio sensu re nō sequuta dissoluitur. h. d. Are.*

i *Que consensu. scilicet solo. Sed que sunt be: Respon. mu
merantur. §. de obli. ex consensu. Item in quibusdam ex male
fi. vt nudo consensu etiam tollantur ipso iure: vt iniuriarum.
Item furti et similes: vt. ff. de pac. si tibi. r. §. quedam actio. ali
as non ipso iure tolluntur.*

j *Consensu. s. pacto d̄ si petēdo: sed per excep. vt. ff. de pac. l.
si vnus. §. pactus.*

k *Idem o soluto. Sed nunquid si partem precij soluat: Re
spo. non est res integra: et ideo non rescinditur modo consensu:
sed ita demum si hinc inde facta sit retro traditio: vt. ff. quan
do liceat ab emp. dis. l. i. et ff. de pac. l. ab emp. et est ratio vtro
biq: quia nil est tam conueniens naturali equitati q̄ eo
dem genere quodq̄ dissolui quo ligatum est: vt. ff. de reg. iur.
nihil.*

*stipulat. nā tūc prior peride obli
gatus manet ac si postea nullus
stipulatus fuisset. Sed si eadē p
sona sit a qua postea stipuleris:
ita demū novatio fit: si qd in po
steriori stipulatiōe nouū sit fore
si conditō aut dies: aut fideiussoz
adijciat aut detrahāt. Qd̄ at di
xim⁹ si conditio adiijciat novatio
nē fieri: sic intelligi oportet vt ita
dicam⁹ factā novatōem si condi
tio extiterit: alioquin si defecerit
durat prior obligatio. Sed cum
hoc qd̄ inter veteres constabat
tūc fieri novatōem: cū nouādū a
nimo in scdā obligatōez itū fu
erat. Per hoc aut dubiū erat qñ
nouandū animo videret hoc fieri:
et quasdam de hoc presumptōes
aliū in alijs casib⁹ introducebat: iō
nra pcessit p̄stō q̄ aptissime diffi
niuit: tūc solū novatōz prioris ob
ligatōis fieri: q̄tiēs hoc ipsum un
ter p̄bentes exp̄sum fuerit: q̄ pp
nouatōez prioris obligatōis co
uenerūt: alioquin manere et pristī
nā obligatōem: et scdā ei accede
re vt maneat ex vtracq̄ cā obliga
tio scdm nre p̄stōis diffinitōes:
quā h̄ ex ipsius lectōe aptius co
gnosceret. Doc ampli⁹ be obli*

l *Idem est. vt. §. e. §. et no. in si. huius ti. xij. esse modos p quos tollit
obligatio tā civilis q̄ naturalis ipso iure vt nulle maneat reliquie. p
solutōem: vt. §. e. in prin. Item per acceptilatōem: vt. §. e. Item p no
uationē voluntariā: vt. §. e. §. p̄ eterea: et. §. pr. §. Item p nouationem
necariā: vt p sniaz et p̄stātōz lū: vt si al. mo noie subeat p me iudiciū:*

*gatōes q̄ consensu p̄bunt p̄tra
ria volūtate dissolunt. Itā si ri
cius et ser⁹ iter se consenserunt: vt
fundū tusculanum ēptū seius bē
ret centū aureorum: demū re non
duz secuta. i. neqz p̄cio soluto ne
qz fundo tradito: placuerit inter
eos vt discederetur ab ea emptō
ne et venditōe inuicē liberantur.
Idē est in conductōe et locatōe et
in oib⁹ p̄ctib⁹ qui ex consensu de
scendūt: sicut iā dictū est.*

Explicit liber tertius. Inci
pit quartus.

**De obligatōibus q̄e deli
cto nascuntur.**

Quam sit expositus su
periori libro de obli
gationibus ex cōtra
ctu et ex quasi cōtra
ctu: sequitur vt de obligatōib⁹
ex maleficio et quasi maleficio di
spiciam⁹. §. ille quidez vt suo lo
co tradidimus quattuor genera

Quam sit expositū. **¶** Tot iste titulus i nouē p̄tes diuidit.
P̄rio p̄tinet ista. no. um ad librum p̄cedentem. Scdō ponit
diffinitōz allusioz et diuisiones furti. Scdā ibi. Furtū ē p̄ctio:
Zertō p̄tinet duo ḡia furtōz eoz penā anectēdo. Tertia ibi. Manifeste
fū ē. Quarto i q̄b⁹ reb⁹ fiat furtū: et qñ fur excuset: ibi. Furtum at fit
Quito qñ q̄s p̄stet op̄e ibi. Interdū furtū. Sexto qñ illiq̄ sit i p̄tate
alteri d̄ h̄o v̄l p̄i furat: ibi. H̄i q̄. Septio cui p̄petit actio furti: ibi. Fur
ti at actio. Octauo an ipubes p̄mittēs furtū teneat: ibi. In summa. Ul
timō ponit q̄ sit p̄a pena furti manifesti. Et. h. d. Ois obligatio ex deli
cto nascit ex re. i. ex maleficio. h. d. Are.

m *Ex actu. vt. §. de obli. ex act. vsqz ad ti. de obli. ex contractu.*

n *Ex quasi contractu. vt. §. de obli. ex quasi contractu.*

o *Ex maleficio. caue tibi: qz h̄ p̄mittat dicē de oib⁹ his: nō tñ dicit: i
h̄ ti. d̄ his q̄ sūt ex q̄si maleficio: §. dic vt. j. d̄ ob. ex q̄si maleficio. nec ē d̄
oib⁹ q̄ ex maleficio: §. d̄ solo furto agit in h̄ ti. sic et als rubrica ē ḡnālī
or q̄ sit tex. vt. ff. si cer. pe. et d̄ cō. ide. et. C. de re. cre. et iureiurā. nā nō di
cit ibi d̄ re. cre. §. in seq̄ntib⁹ ti. p̄ illū. p̄ Illū. q̄ sūt ex actu. nō
at repetit eas q̄ sūt ex quasi actu.*

*vt. ff. de noua. l. legare. §.
i. et l. alia. Itē p p̄p̄atio
nē: vt. j. de ac. §. pe. et. §. in
bone fidei. Itē p delegatō
nē: vt. ff. d̄ noua. l. delega
re. l. rñ. Itē p p̄fusiōz d̄bi
ti: vt. ff. d̄ fidei. l. si debi
tor creditōi. Itē p obliga
tione p̄signatōz et d̄posi
tione: vt. C. d̄ fo. l. ob̄signa
tōe. et ēt ipso iurē: vt. ff. d̄ po
siti. l. i. §. si pecuniā. i. si. §.
Itē p iterū sp̄er: vt. ff. d̄
ob. l. si ex legati. Item
maleficio suo mora nō p̄
cedēte: vt p p̄stōz. si q̄s in
tātā. vt p edictū diui mar
ci: vt. C. vñ vi. l. si q̄s i tā
tā: et ff. q̄ me. cā. l. lectat: et
ff. ad. l. iul. d̄ vi p̄ l. pe. Itē
nudo p̄sensu q̄siqz: vt i b̄
§. Itē nudo pacto: vt in
maleficijs. §. et alijs mōis
tollit: n̄ vtracq̄. §. civil et na
tural: vt p sniam: vt. ff. de
p̄di. ide. l. iul. §. iterdū ciui
lis tantum: et remanet na
turalis: vt per sententiā
am. itē remanet civil et
tollit nātāl: vt p actū et cy
rographi redditōz et iul
iurādū: vt. ff. d̄ fo. l. stichū.
§. nātāl. ipsa ēt cū sic elī
dī vt si h̄eat vigore. j. de
excep. §. i. Itē sunt et alij
modi q̄b⁹ tollit obli. p ex
ceptōz: quos h̄em⁹. j. d̄ ex
cep. d̄ to.*

¶ *De obligatōib⁹.
Hic continua vt in prin.
hui⁹ tituli continetur.*

vel malum: vt. ff. e. in furti. §. pe. in fi. Item consilium dicitur qd capitur a multis: vt. C. de le. z consi. l. humanum.

a ¶ Certe. cū als eēt facturus furtum ē sine dñlio huius: als tenet vter qd. ff. de fur. q. seruo: z de verb. sig. l. sepe. aliud vñ in actiōe serui corru: pri: vbi tenetur etiam si als esset facturus. nec. n. oportet laudando au geri maliciā: vt. j. ad. l. aq. l.

§. ceterz: z. j. de ac. in qua duplum: z. ff. d. ser. cor. l. i. §. persuadere. Sed que est rō? Rñ. q: hic agitur de delicto secuto post per suasionem: non at ex ipsa persuasione: z ideo distin guitur: an erat alias factu rus vel non. s. in alijs ca sibus ex ipsa persuasione agitur quicqd postea seq tur: vt. §. e. §. illd. domino do non ex iteruallo nimio sequat: vt. ff. de ser. cor. l. i. hoc: z. l. neracius. Item ē contra. j. de inu. §. non so lum. sed ibi non erat alias facturus z fecit.

¶ Qui. ¶ Filius z seruus surripiendo pa tri vel domino furtū com mittunt: z res efficitur fur tiua: licet actio furti nō na scatur: qui tamen opē vel consiliū dederit tenetur furti. b. d. are.

b ¶ Nec ob id. quod vez est: nisi fuerit lis estimata vel dominus vendiderit furti: vt. ff. e. l. q. uis.

c ¶ Non nascitur. nisi sit filius habēs castrense pe culium quasi castrese vbi filius tenetur patri z pa ter filio. Idem de vxore quod hic de filio dicitur: vt. ff. eo. si qd vxori. in pu. z in §. l.

d ¶ Furti autem. cuius in terest etiam modice: vt. j. titu. i. §. fi. z. ff. de vi bo. ra. l. ij. §. generaliter. Itē oportz qd intersit ex iusta causa et probabili causa. nam si est male fidei pos: vel huius rei fur: furti nō ager: vt. ff. eo. l. itaq. circa principium: z. l. eum qui emit. §. hi autēz. sed si bo num initium habuerit: vt quia si commodauit vel locauit habet actionem fur ti. z hic est casus i quo fur ti agere potest: vt. ff. eo. q. vas. §. si ego tibi.

e ¶ Actio. res tamen non furtiua: vt dicit. §. eo. §.

vel ostiū effregit vt alius furtum faceret: que ferramenta ad effrin gēduz: aut scalas vt fenestris sup poneretur comodauerit: sciens cu ius rei grā comodauerit. Certe qui nullaz opē ad furtū faciendū adhibuerit: sed tātūz pñliū dede rit atqz horatus ē ad furtū faci endū non tenetur furti. ¶ Qui q in parentū vel dominorum pote state sunt: si rē eius surripit furtū qdē faciūt: sed z res i furtiua cām cadit: nec ob id ab villo vsu capi potest anteq in prāte domi ni reuertatur. s. furti actō nō na nascitur: qz nec ex alia cā vlla po test inter eos actio nasci. Si vero ope z consilio alterius furtum factū fuerit: qz vtiqz furtū pmit titur pueniēter ille furti tenetur: qz verūz est ope z cōsilio eius fur tūz factūz esse. Furti at actio ei cōpetit cuius interest rē saluari esse s. dominus non sit. itaqz nec dño aliter competit qd si ei inter sit rē nō pñre. vnde constat credito rē de pignore surrepto furti acti one agere posse: et si idoneum de bitorez habeat: qz expedit ei pñ giori potius incumbere: q in p sonaz agere: adō quidez vt qñis ipse debitor eam rez surripuerit: nihilomin⁹ creditori ppetit actō furti. ¶ Itēz si fullo pollienda curādaue: aut sarcinator sarcinda vestimēta mercede certa pñstituta acceperit: eāqz furto amiserit: ip se furti habz actionē non dñs: qz dñi nihil in ēst eā rē non pñre: cū iudicio locatū a fullone aut sarci natore rē suaz psequi pōt. S. z bōefidei emptori surrepta re quā emerit qñis dñs non sit oīno cō petit actio furti qd modū z cre ditori. Fulloni vñ z sarcinatori non aliter furti actionez compe tere placuit: q si soluēdo fuerint: hoc ē si dño rei estimationem sol

aliquando:

f ¶ Competit. contra debitorem qui surripuit.

¶ Item si fullo. ¶ Item i le qui tenetur ex locato in ali qua re si surripatur habet furti actionem. Idem in bonefidei emptore. b. d. are.

uere possint. nam si soluendo nō sunt: quāuis custodia ad eos per tineat ppter qd eis act. o furti cō petit: tūc qz ab eis suū dominus consequi nō possit: ipsi domino cōpetit actio: quia hoc casu ipsi us interest rē saluā ei esse. Idēz est z si in parte soluēdo fuerit ful lo aut sarcinator. ¶ Que de ful lone z sarcinatore dixim⁹: eadē z ad eum cui comodata ē res trās ferēda veteres existabāt. Nam vt ille fullo mercedem accipiēdo custodiā pñstat: ita is qd qui com modatū vtēdi cā accepit: similif necesse bz custodiā prestare. Sed nra pñdētia ēt hoc i nris decisi onibus emēdauit: vt i volūrate dñi sit: siue pmodatū actionez ad uersus eū q rez pmodatā accepit mouet desiderat: siue furti aduer sus eū q rē surripuit z alē utra ea ruz electa dño nō possē ex pñenti tia ad alterā venire actiōez. s. si q dez furē elegerit: illū q rem vtēdā accepit penit⁹ liberari. Si aut cō modatō veniat aduersus eum q rem vtēdā accepit: ipsi quidem nullo modo competere posse ad uersus furem furti actionez. Eū autem qui pro re commodata cō uenitur posse aduersus fures fur ti habere actionem: ita tamen si dominus sciens rez esse surreptā aduersus eū cui res cōmoda fue rit puenit⁹. Si aut nescius z du bitās rem nō esse surreptā: apud eum commodatū actionez istitu it: postea aut re comperta voluit remittere quidem comodatū acti onem: ad furti aut actionē perue nire: tunc quidē licētia ei pcedit: z aduersus furē venire obstacu lo nullo ei opponēdo: quoniam incert⁹ pñstitut⁹ mouit aduersus eū q rē vtēdā accepit comodati actionē: nisi dño ab eo satisficim⁹ ē. tūc etenī oīno furē a dño quidē

g ¶ Fullo. sarcin ator. qui sit die vt. §. man. §. fi. b ¶ Sed z bo ne. facit. ff. eo. l. itaqz.

i ¶ Possunt. imo videt q sem per dominus de beat furem con uenire: vt. ff. loc. z conduci. cum i plures. §. vesti menta. sed ibi de actionibus in rē vel condi. furtiua dicit: ite autē de actione furti.

l ¶ Idē. in prem vt furti actō com petat dño. z fac ad hūc. §. ff. d. cō di. sine cau. in. l. si fullo.

¶ Que de fullone. ¶ Si res pmodata fuerit pmodatario sur reptā dñs habet electionem vruz velit agere cōtra furem actiōe fur ti: an d pmodata rium pmodatū: z vno electo sciēf alius libera f. se cul si fuerit igno rās vel dubitās b. d. are.

l ¶ Decisiōib⁹. vt C. de fur. z fuo. corru. l. si. §. tales itaqz.

m ¶ Ad alterā. vñ ac. furti b cau n ē ābulatoria.

n ¶ Pñt. l. cōmo datōi.

o ¶ Pre actōz. et penā ex actā dño restāuere si cogi tur: qz vbi piclū ibi pmodatū: vt. C. d. fur. l. fi. §. s. cū.

p ¶ Peruenit. agē do s eū ac. pmo q ¶ De eo. dati l. pmodatario.

a **I** Suppositum, s. furem.

b **I** Si qui, s. commodatario.

c **I** Cum manifestissimum, unde dico qd eligendo unam repellit ab altera si sciens a principio fuit.

d **I** Sed is apud **I** Depositarij qd tenet de dolo non hz furti actioem: sed

dñs. b. d. **Ar.**

e **I** Dolo, s. q. mo. re. p. tra. ob. s. p. terea. z. C. d. po. l. i. z. l. pe. z. l. fi. z. idē qd h. ba. bem. ff. e. euz. q. s. is autē.

f **I** In summa. **I** Impu. bes nō tenet fur. ti: nisi fuerit do. li. capax. b. dicit. **Ar.**

g **I** In summa. i. ut breuit hunc titulum expediamus.

h **I** Proximus. a decimo anno z dimidio: scilicet vt. s. dicitur de finit. stipu. s. fur. riosus. facit ad hunc. s. ff. e. l. im. pu. z. ff. ad sile. l. excipiantur. ff. d. re. iu. l. pupill.

i **I** Furti a. ctio. **I** Actō fur. ti ē mere penal: sed conditio fur. tiva z rei vendi. catio competunt pro rei z rei ven. dicatio datur cō. tra possessorem: z conditio furti: ua contra furem z eius heredem.

Ar. dicit. **Ar.**

j **I** Glendicando, i. dominium petendo si extet.

k **I** Condicendo, i. in personam agendo cōditiōe furtiva si cō. sumpti sunt. z facit ad hunc. s. ff. de p. di. fur. l. si p. fure. s. furti: z. l. in cond. z. j. de act. s. sic itaqz: z. C. de fur. l. ancille.

l **I** De vi bonorum raptorum. Eliso de furto sequitur de rapina. Et consequenter vt potes videre. s. ti. i. in p. m. a.

Qui res alienas. **I** Totus iste titulus diuidi. tur in tres partes. Primo quia raptor: z fur inequa. litur puniuntur. Secundo quando quis rapit rez su. am vel alienam putans esse suam. Tercio quid sit subiectum in hac actione: videlicet quid debet deducere actor. Secunda ibi. Quia tamen. Tercia ibi. Sane in hac. Et. b. d. **Ar.** Rapiens per vim rem alterius tenetur furti z etiam actione vi bonorum raptorum que datur in quadruplum infra annum: postea ve. ro in simplum: z in quadruplo inest simplum. **Ar.**

tinus.

i **I** Qui res alienas: large accipe: vt etiam si sint communes idem si quo ad socij partem: vt. ff. de fur. l. si socij.

l **I** Furti. scilicet non manifesti: etiam si deprehendatur secundum. **Ar.** quod falsum est: immo si deprehendatur manifestus est: z in quadru.

test auferre sed rei vēdicatio ad. versus qdē possessores ē: siue fur ipse possidet siue ali. quilz. **Ar.** cō. di. cti o. item adue. rsus furē ipm. be. redēne ei. l. si nō possideat cōpetit.

De vi bonorum raptorum.

Qui res alienas rapit tene. tur quidē et furti. q. s. n. magis alienas rē inuito domio contractat qd qd vi rapit. **Ar.** Ideo qd recte dictū est eū iprobū furē esse: sed tñ propriam actiōē ei. dīcti nōie p. rator introduxit: qd appellatur vi bonorum raptor: z est intra annum quadrupli p. annum simpli: que actio vtilis ē et si qd vnā rē l. minimā rapue. rit. Quadruplū aut nō totuz pe. na ē: s. extra penā rei p. secutio ē: sicut in actione furti manifesti di. xim. s. in quadruplo inest rei p. secutio: vt pena tripli sit: siue cō. p. bēdatur raptor in ipso delicto si uenō. **Ar.** Ridiculū ē. n. ē lenioris cō. ditionis esse eum qui vi rapit: qd qui clam rem alienam amouet.

Quia tamen ita cōpetit hec actō si dolo malo quis rapuerit. nam qd aliquo errore induc. rez suā esse existimet: z ipudēs iuris eo aīo rapuerit: quasi dñō liceat etiam per vim rem suam auferre

tum bonum raptum est: id est vna res rapta est. Et facit ad hoc qd pluralis oratio scilicet raptorum, trahatur ad singularem: vt. ff. de cō. di. z demon. l. falsa. s. vl. z. ff. de neg. ges. l. iij. s. negocij: z. ff. de peti. he. l. re. gulariter. z. l. licet.

p **I** Extra penā. repete non manifesti.

q **I** Dicitur. vt. s. ti. i. in fi.

r **I** Raptor: comprehendatur. Sed quomodo potest raptor non deprehendi: cum dicatur eripere quasi de manu auferre: vt. ff. ne quis eum qui in ins. l. iij. s. i. **Ar.** Respon. distingue animum auferentis: vt si erat animus ei palam z quasi per vim auferendi: licet ibi neminem inueniat: tamen est raptor: sed fur est qui habet animum vt faciat clam: licet interdum deprehendatur: ex qua deprehensione efficiatur manifestus: vt ar. s. ti. i. s. furtum aut a furio.

s **I** Ridiculum. bñ dixi siue nō. ridiculum. n. erat.

t **I** Qui clam. i. fur. nec manifestus. nā raptor tenet in quadruplus: hic fur non manifestus in duplū tñ vel triplū cū re. sed qd palam furatur

plum potest conueniri: vt ff. de fur. si vendidero. s. cum raptor. alias si non deprehendatur non mani. festi tenetur: qua actione si fuerit actum tollitur vi bonorum raptor: nisi in id. qd excedit: vt. ff. e. l. i. **Ar.** i. casu nec manifesti nec nō manifesti tenet: vt si qd ex. domo in qua nemo erat rapuerit: sed tantum hac actione vi bonorum rap. tenetur secundum. **Ar.** vt ff. de fur. l. si quis de do. mo. alias ex domo. sed h. ē falsū: qd ibi erat actū fur. ti nō manifesti: z ideo datur hic actio vi bo. rap. quia excedit. z i id quod exce. dit: vt dicta. l. ff. eo. l. i. z fa. cit de act. z obli. l. qui ser. uum. s. fi.

l **I** Qui rapit. quasi dis. cat nullus: vt hic z. ff. q. me. cau. l. si cum excep. s. qui vim.

m **I** Annum. scilicet vti. lem: vt. C. eo. l. fi. z. l. res: z C. de nor. l. pe.

n **I** Quadrupli. nisi in ca. su quo agitur ad duplum tantum: vt. C. de paga. l. paganus: z. l. christian. que est huic contra. s. illd. est speciale.

o **I** Vtilis. id est efficax et directa. Vel dic qd di. recta competit quando plures res racte sunt. sed vtilis quando vnum tan.

certum est in p^r teneri q^uo raptorē: cū in quintuplum cū re teneatur.
¶ **Q**uod tñ. **A**ctio in bonorū raptorū cōpetit p^{er} violentia. dolo cō
 missa. secus si re suā bona fide rapuit: tñ raptor si dñs est cadit a dñio
 suo. Si nō est dñs teneat ad tñdē: si ueres fuerit mobilis siue imo
 bilis. h. d. Are.

¶ **Q**uod tñ. istud q^uo v^{er} sup
 fluū. vel pone q^uo p^{er} h. alij
 ita tñ: tñc est planior.

¶ **A**bsolui d^{icitur}. s. ab actio
 ne vi. bo. rap. iudicis snia
 vt qdā dicit: v^{er} ipso iure
 fm **A**zo. vt. ff. de pub. et
 vec. l. omnia. §. si.

¶ **S**ed nedi. p^{er} tamē. fm
 quosdam. v^{er} pone pprie.

¶ **I**nueniat. sic. s. u. i. §.
 vñ illud.

¶ **C**ōstōnib^{us}. vt. C. vnde
 vi. si q^uo in tāta. et in alijs
 sequētib^{us} v^{er} in fine ti. s.
 hic p^{er} q^uo tñ tenorē illi
 us si quis in tāta. et in ali
 is sequētib^{us} v^{er} in fi. ti. su
 p^{er} qua materia longū est
 hic dicere: cū. xxi. ostōes
 ibi notēt sup^{er} p^{er} dicta. l.

¶ **S**oli. pprie. qñq^{ue} tñ
 iproprie: vt. C. de ac. ep. l.
 ij. s. rei mobilis occupas
 tio: s. et qñq^{ue} imobilia di
 cant occupari: vt. C. d^{icitur} rei
 ven. l. domum.

¶ **S**ane. **A**ctio i
 bonorū raptorū nō solum cō
 petit illi q^uo dñum h^{ab}et re:
 s. et illi q^uo h^{ab}et aliq^uo ius: et
 istō ius estimat. h. d. Are.

¶ **A**ctōe. s. vi. bo. ra.

¶ **I**n bonis. i. in dñio: vt
 ff. de acq. re. do. l. re in bo.
 z. l. statuas: z. ff. de ver. si.
 l. bonorū appellatio. vel si
 et bona fide possideatur
 idem est.

¶ **S**i ex bonis. nisi aliq^uo
 ius habeat: vt statū p^{er} exē
 pla pbat.

¶ **H**ec actio. s. vi. bo. ra.

¶ **D**eposita. i. promissa
 custodia a depositario: vt
 s. u. i. §. pe. vel et omisit
 culpa vt sequitur. vel et sup^{er}

cū accepit depositōis. nō tñ qñ mercede teneat eide: vt. ff. e. l. ij. §. dicit
 aliq^uo. alioq^uo esset locatio: vt. s. man. §. si.

¶ **H**ac actōem. facit. ff. vi. bo. ra. l. ij. §. generaliter.

¶ **D**ñi. i. dñij estiatōz: vt. ff. q^uo me. cau. l. similitur. §. q^uo possessioz: z. ff.
 vti pos. l. pe.

¶ **D**e lege aq^ul. Post maleficiū rapie seq^uit^{ur} d^{icitur} dāno qd^{am} p^{er} laq^ul. pu
 Amni. **¶** **Q**uod iste titul^{us} dicit^{ur} i duas ptes. Et nif.
 p^{ri}o tractat de p^{ri}o capite. l. aq^ul. Scdo tractat de tertio capi
 te. Scda ibi. Capite tertio. Itē p^{ri}a subdividit^{ur}: q^uo p^{ri}o ponit
 d^{icitur}ba p^{ri}mi capite. l. aq^ul. Scdo illa iterprat^{ur}. Scda ibi. Qd^{am} at nō p^{er}isse.
 Itē scda p^{ri}ncipal^{iter} subdividit^{ur} in duas ptes. nā p^{ri}o ponit d^{icitur}ba. Scdo i

a possessoribus absou^{er} debet cui
 scz cōuentiens est nec furti teneri
 euz qui eodē boc animo rapuit.
 Sed neduz talia excogitentur: i
 ueniat^{ur} v^{er}ia per quā raptōres: i
 pune suam exerceat auariciā: me
 lius diualibus constitutionib^{us}
 p^{er} hac parte prospectūle: vt nemi
 ni liceat vi rapere: vel rem mobi
 lem vel se mouēre: s. suā eādez rez
 existit. S. si quis contra statuta
 p^{ri}ncipum fecerit: rei qdē sue dñio
 cadere cogit. sināt aliēa res sit p^{er}
 restitutionē et etia estimatiōe
 eiusdez rei p^{er}stare d^{icitur}. quod nō so
 lū i mobilibus reb^{us} que rapi p^{er}nt
 constitutiones obtinere censue
 runt: s. et in iuasionibus que cir
 ca res soli^{as} fiunt: vt ex hac causa
 ab omi rapina omnes se abstine
 ant. **¶** **S**ane i hac actōe nō vtiq^{ue}
 expectatur rem in bonis actoris
 esse. nā siue i bonis sit siue nō: si
 tamē ex bonis sit: locū bec actō
 habebit. Quare siue locata: siue
 p^{er}modata: siue et p^{er}gnorata: siue
 deposita sit apud ticiū res sic vt i
 ter sit et eā rē p^{ri}o nō auferri: velu
 ti si i d^{icitur}posita te culpa q^uo p^{ri}misit: si
 ue bōa fide possideat: siue vñfru
 ctū quis habeat in ea vel quid a
 liud iuris vt intersit eius non ra
 pi: dicenduz est ei competere hāc
 actionem nō vt dominium ac
 cipiat: sed illud solum quod ex
 bonis eius qui rapinam passus
 est: id est quod ex substantia eius

terprat^{ur}. Scda ibi. Itaq^{ue} si q^uo. Et. h. d. Qui occidit furi alie
 nū vel pecudē alienā tenet ex p^{ri}o capite legis aq^ul. ad et estia
 tōez q^uo p^{ri}les fuerit ab anno retro: z. pecudis appellatōe p^{ri}i
 nēt aialia domestica q^uo gregatim pascuntur. h. d. Are.

¶ **D**ñi iurie actō. i. actio aq^ulie legis q^uo p^{er}petit p^{er} dāno dato

ablatus est proponatur. Et gene
 raliter dicendū est ex quib^{us} cau
 sis furti actio competit i re clam
 facta: ex eisdez causis omnes ha
 bere hanc actionem.

¶ **D**e lege aquilia.

¶ **A**nni^{us} i iurie actio cō
 stituitur per legem aq^uli
 tiam: cuius p^{ri}mo cap
 te cautuz est: vt si quis alienuz bo
 minem alienamue quadrupedez
 que pecudum numero sit iuria
 occiderit: q^uo ea res in eo anno
 plurimi fuerit: tātū domino da
 re dānetur. **¶** **Q**uod autē non p^{er}
 cise de quadrupede: s. de ea tan
 tū que pecudum numero est: ca
 uetur eo pertiet: vt neq^{ue} de feris
 bestijs: neq^{ue} de casibus cautuz el
 se intelligamus: sed de his tātuz
 que gregatiz p^{er}pprie pasci dicū
 tur: quales sunt equi: muli: asini:
 ones: boues: capre. De suibus q^uo
 q^uo idem placuit. namz sues pecu
 dum appellatione continentur:
 quia z hi gregatim pascuntur.
 sic deniq^{ue} z homer^{us} in odissea ait
 Sicut diuus elius marcianus i
 suis constitutionibus refert gre
 cum **¶** **I**n iuria aut
 occidre itelligit^{ur} q^uo nullo iure occi
 dit. Itaq^{ue} q^uo latronem i fidiatorē
 occiderit: nō tenet vtiq^{ue} si alit^{er} picu
 lū effugere non potest: ac nec is
 quidez hac lege tenetur: qui casu
 occidit: si modo culpa eius nulla
 iueniat. nā alioqn^{am} nō min^{us} ex do

i. destructōe ali
 cui^{us} rei facta. nāz
 sic d^{icitur} dānū dimi
 nutio p^{ri}monij:
 vt. ff. d^{icitur} dā. ifec. l.
 iij. si at rē alteri
 surripes s. videar
 ris dānū iferre:
 tñ si ifers tale qd^{am}
 p^{er} hūc ti. teneat^{ur}:
 s. ac. fur. vt. ff. e. l.
 si fu^{er} fuū. §. si o^{mn}
 iunā: z. §. idem t
 in silua.

¶ **P**ri^{mo} capite:
 hēbat. n. hec tria
 capita siue capi
 tula. z d^{icitur} p^{ri}o ca
 pi. d^{icitur} h. s. at nō
 ē i vñ. d^{icitur} tertio d^{icitur}
 j. e. §. caput. fm
 Azo. §. capite: z
 ff. e. l. ij. Accur.

¶ **I**n iuria. i. nō
 iure. i. e. q^uo iurie.

¶ **O**ccidit. nō
 occiderit. nā si a
 lio mō lelit exter
 tio^{rum} capite agit:
 vt. j. eo. §. capite
 tertio.

¶ **I**n eo āno s.
 p^{er}erito.

¶ **P**ri^{mo} i. bira
 estiatōe nō affecti
 one singlorū: sed
 cōi estiatōe: vt. ff.
 e. si fuū meū.

¶ **D**ñio. vt. ff. e.
 l. acē mela. §. legj.
 v^{er} quasi dñio: vt
 fructuario v^{er} alij
 q^uo h^{ab}et ius in re: vt
 ff. e. itē mela. §. si.
 z. l. seq.

¶ **Q**d^{am} at pascū
 tur. fac. ff. d^{icitur} leg.

ij. l. legat^{ur} fuus. §. pecoribus.

¶ **I**n iuria. **¶** **Q**uo ad legem aquiliam iuria dicitur oc
 cidisse qui dolum vel culpam commisit occidendo: qñ in actō
 ne. l. aquilie venit leuissima culpa. Casus vero occidēte excu
 sat. h. d. v^{er} ad. §. ff. de. Are.

¶ **I**n iuria. facit. ff. e. s. z si qñq^{ue}. §. iuria.

¶ **L**atronē. i. diurnū: vt tñ clamet z se defendat: s. furē et si se
 nō defendat: vt hic subiicit: z. ff. e. l. iij.

¶ **A**lioq^uo. n. si culpa interueniat.

¶ **N**on minus. i. non plus ex dolo q^uo ex d^{icitur}pa: cū et leuissima
 culpa in hanc actionem veniat: vt. ff. e. l. in lege. vel pprie. l. z cō

[Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including "M. C. 1780" and other illegible scribbles.]

uerte litteras. non minus et c. non minus ex culpa q̄ ex dolo. sic et alias. ff. de pac. l. in regem. §. pactorum. et c. de secun. nu. l. cū apertissime. et ff. de pig. paulus. §. dam. et est figura bipba ton secundum Jo.

c **D**istinguitur verum commiserit dolo vel culpa vel non.

d **N**ulla culpa.

nisi data opera factum est: vt. ff. eo. l. si obsterit. in fi. et l. nam.

e **R**eus. quia hoc nō est ei de putatum. arg. in autem. vt hī qui ob. per. res. mi. §. sin vero tacu. it. colla. vi. et ff. e. lides iū. in fi.

f **I**tem si pu tator. **E**x qua litate loci indica tur damnum da tum dolo vel cul pa icidenti. h. d. **E**st sic. In itēra te dicitur adesse culpa quādo di ligētia potuit p uidere et non fe cit. h. d. **A**re.

f **P**utator. id est qui putat vi tes in arboribus positas: vt in q̄ bus dā terris sūt. vel etiam ipsas arbores. nā et ar bores putant.

g **P**roclama uit. nisi forte do lo: vt. ff. eo. l. si pu tator.

h **P**retea si medic. **S**i per imperitiam medici seruus d cedit: quia relin quit eius curam lege aquil. tene tur. h. d. **A**re.

h **I**mperitia. fa cit. ff. de re. iū. l. i. peritia: et ff. loca. l. si quis fundus. §. cellus: et §. si q̄s fundum vel domū. §. cellus:

et §. sequitur: et de suspē. tu. l. tuto: quoq. §. si.

i **I**mperitiam quoq. **S**i mulus vel equus propter impe ritiam vel imbecillitatem mulionis vel equitantis seruū al terius occiderit: tenetur mulio vel equitas. l. aquil. h. d. **A**re.

i **I**nfirmiorem. non debet enim infirmitatem suam in alter

ius lesionem conuertere: vt. ff. e. idem iuris.

h **V**eberetur. puta in rheda vel vehiculo vel et ipso equo.

k **I**tem autem. **A**ctio legis aquilie est penalis: quia estimatur quanti plurimi valuerit ab anno retro: et ideo non transit contra here des. h. d. **A**re.

q̄ qui cum equo veberetur impetu eius: aut propter infirmitatem aut propter impitiā suā retinere nō potuerit. **I**tem autē verbis legis q̄ri id in eo anno plurimi ue fuerint illa summa exprimit: vt si q̄s boiem tuum q̄ bodie claudus aut mancus aut luscus erit occid rit q̄ in eo anno integer aut p̄cio sus fuerit: non tanti teneat: q̄ti eo anno plurimi fuerit. **Q**ua rōe creditum ē penalem huius legis actionē: q̄ non solus tati q̄s ob ligat q̄tum dāni dederit: sed ali q̄n longe pluris. iōq̄ constat in heredē eam actionē non transire que trāsitura fuisset: si vltra dāni nunq̄ lis estimaretur. **I**llud non ex verbis legis: sed ex interp tatione placuit nō solum pempti corporis estimationem habenda esse secundus ea que predicti mus: s̄ eo amplius quicq̄d prete rea p̄pto eo corpore dāni vobis illatū fuerit: veluti si seruū tuum heredem ab aliquo institutus an tea q̄s occiderit q̄ is iussu tuo he reditates adierit. nā hereditas q̄s admisse rōem esse habendam cō stat. **I**tem si ex pari mularū vnā vel ex quadrigis equorū vnū q̄s occiderit: vel ex comedīs vnū ser uis occisus fuerit: non solū occi si si estimatio: s̄ eo amplius id q̄s cō putat q̄ti de p̄ciati sunt q̄ super sunt. **L**ibet autē ei cui seruus occisus fuerit ex iudicio privato legis aquilie dānum p̄seq̄: et capita lis criminis eum reum facere. **C**aput scōs legis aquilie i vsu nō ē.

l. finali.

k **L**iberum. **A**ctio legis aquilie non solum ciuilitur sed etiam criminaliter potest intentari. h. d. **A**re.

s **D**amnum. s. q̄ri fuerit in anno retro: vt. §. e. in prin.

t **C**apitalis criminis. scilicet. l. cor. de sic. vt. ff. e. l. unde neracius. §. sed

l **E**o anno. materialiter verba ponitur. et habes ea. §. e. ti. in prin.

m **C**onstat in heredem. nisi in damno locupletior factus esset: vt. ff. eo. in de neracius. §. hanc actō nem.

n **E**stimaretur. **O**ppo nitur de eo qui hodie plu rimi fuerit q̄ olim: et occi sus est ab aliquo. nam nō videtur in hoc casu eē pe nalis hec actio. ergo vide tur transire debere in hoc casu ad heredes: sed non sequitur. s̄ eis reperiatur in hoc casu q̄ non sit pe nalis: tamen est apta na ta vt transire debeat: vt in hoc exēplo. aliquis nō videt vel nō ridet actua liter: tamen est aptus ri dere vel videre naturali ter: vt ar. ff. de aqua quo. et esti. l. i. §. quotidiana: et ff. de flu. l. i. §. item inter dum.

k **I**llud. **I**n actione legis aquilie non solum venit estimatio rei: sed etiam estimatio extra rem. **H**oc dicit. **A**re.

o **I**llud. ea q̄ diximus per totum hunc titulum.

p **N**am hereditatis. in lege enim aquilia dam num cōsequimur et ami sisse dicimur: q̄s aut cōse qui potuimus: aut eroga re cogimur: vt. ff. eo. l. pro uide: et l. si seruū occi. et l. si seruū meum.

q **I**tem vel ex comedīs. qui cantabant de come dia: vt vnus sine altero cā tare nesciebat.

r **Q**ui supersunt. facit argumentum contra. ff. d. act. emp. si sterilis. §. cum per venditorem: et de peri culo et commodo rei ven.

est pena actionis iniuriarum. Quarto quoniam iniuria atrocissima
tur. Quinto quod pro iniuria potest et criminaliter agi. Et an tunc
possit intervenire procurator. Sexto quoniam tollatur ista actio: Se-
cunda ibi. Datur autem. Tertia ibi. Pena autem. Quarta ibi.
Atrox. Quinta. In summa. Sexta ibi. Nec actio. et. d. Iniuria
potest accipi generaliter
et specialiter: et com-
mutatur non solum
facto sed verbo et
scriptura: vel ali-
is multis modis
h. d. Are.

a) Generaliter:
facit. ff. eo. l. i. Ac-
curius florētū?
legis doctor.

b) Iniusticia. i. i.
quitate committit
iudex quoniam si equi-
tatem pronunciat.
iusticia quoniam contra
strictum ius. iniq-
uitatem et iniusticias
quoniam contra verum
et pronunciat. ac-
curius florētū?
legis doctor.

c) Accepisse di-
citur: scilicet ille con-
tra quem est iudi-
catum. ac.

d) Iniuria. b.
prosequitur per
hoc. accipitur.

e) Coniutium.
quasi conuictus:
cum in unius plures
voces proferun-
tur: vt. ff. eo. apud
labeonem. §. con-
iutium.

f) Quasi debito-
ris. cum non esset:
vt hic: et. ff. e. l. si
iniurie.

g) Qui intellige-
bat. ex affectu eius
fit iniuria: vt. ff.
eo. l. iij. Sed quid
si erat vere debi-
tor: adhuc vide-
tur idem: cum ni-
hil adeo durum sit
quod familiaritatem pompamque ostendi. quid
enim tam durum tamque inhumanum quam publicationem pom-
pamque reus famul. et paupertatem dregi et vilitatem si est: vt. C. qua-
do et quibus debetur quarta pars ex bo. de. l. iij. §. i. sed dico
contra si iure eum prouocauit vel meum debitorem appella-
ui cum esset: vt. ff. eo. eum qui. in pra.

h) Fieret. nisi nocens erat. nam peccata nocentius nota esse
expedit: vt. ff. eo. eum qui. in pra.

i) Matrēsa. matrēfamilias dicimur quod est note auctis et hone-
ste vite in domo sua: vt. ff. de li. ex. l. iij. §. si. et. ff. de his qui
sunt sui vel alie. iur. l. nam ciuium.

Generaliter iniuria dici-
tur omne quod non iu-
re fit. Specialiter alias
contumelia que a contemnendo
dicta est: quam greci byuris ap-
pellant: alias culpa qua greci ab-
enclima dictum: sicut in lege aquil-
lia damnum iniuria datum accipitur.
Alias iniquitas et iniusticia qua
greci anomia vocant. Cum enim
pretor vel iudex non iure contra
quem pronunciat: iniurias accepit
se dicitur. Iniuria autem committit-
tur non solum cum quis pugno
pulsatus: aut fustibus cesus: vel
etiam verberatus erit: sed et cui
conuictum factus fuerit: siue cu-
ius bona quasi debitoris qui ni-
hil deberet possessa fuerit ab eo
qui intelligebat nihil enim sibi de-
beri. vel si quis ad infamiam alicuius
libellum aut carmen aut hyposto-
riam scripserit: proposuerit: ediderit
dolore malo fecerit: quod quicquid eo-
rus fieret: siue quis materfamilias. aut
prestatum preteritane affectat
fuerit: siue cuius pudicitia at-
tenta esse dicetur: et denique alijs
plurimis modis admitti iniuri-
am manifestum est. Partitur autem
quod iniuria: non solum per semetipsum
sed etiam per liberos suos quos in
potestate habet. Item per uxorem suam.
Id enim magis preualuit. Itaque si
filie alicuius quod ticio nupta est in
iuria feceris: non solum filie nomine
tecum iniuriarum agi potest sed etiam

l) Preteritane. preterita genus est vestis qua nobiliores ciues romani
solebant uti. unde si alius quod cui permittum erat deferbat in alicuius
persone certe ignominia: iniuriarum tenebatur illi quem insectabatur.
i) Affectatus. affectari est frequenter sequi sic plerumque. sed attentare est
blando sermone pudicitiam alicuius impetere: vt. ff. e. ut apud labeonem. §. aliud.

quoque patris et mariti nomine. Con-
tra autem si viro iniuria facta sit: vxor
iniuriarum agere non potest. Defendi-
enim vxores a viris: non viros ab
vxoribus equum est. Sed et socer
nurus nomine cuius vir in eius po-
testate est: iniuriarum agere potest.
Seruis autem ipsis quidem nul-
la iniuria fieri intelligitur: sed do-
mino per eos fieri videtur. Non
tamen esides modis quibus etiam per li-
beros et uxores: sed ita cum quid a-
trocius commissus fuerit et quod
aperte ad contumeliam domini respi-
cit: veluti si quis alienum seruum
atrociter verberauerit: et in hac
casus actio proponitur. At si quis
seruo conuictus fecerit: vel pugno
eum percusserit: nulla in eum actio
domino competit. Sed si conseruo
iniuria facta sit: equum est non pro
ea parte qua dominus quisque est
estimationem iniurie fieri: sed ex
dominorum persona: quia ipsis fit
iniuria. Quod si usufructus in ser-
uo tunc est: proprietatem meam est: ma-
gis meum iniuria fieri intelligi-
tur. Sed si libero homini qui tibi
bona fide seruit iniuria facta sit:
nulla tibi actio dabitur: sed suo
nomine is experiri poterit: nisi in
contumeliam tuam pulsatus sit.
tunc enim competit et tibi iniu-
riarum actio. Idem ergo est et in
seruo alieno bona fide tibi deser-
uiente: ut toties admittatur iniu-
riarum actio: quotiens in tuam

contumelia: sed fuit tamen adhuc si de iniuria relinquitur a prore: vt. ff. eo. item
apud labeonem. §. si quis. sic fecit. a) Dominus respicit. his duobus casibus
domino datur actio: si est siue ad eum contumelia fiat iniuria: siue fuit atrociter
verberatus: et tunc dominus agere propter iniuriam suo factam: si tamen fuit nomine quasi ser-
uo competit actio: si in primo casu suo nomine per iniuriam sed sibi commissam.
b) Hinc casus. non solum in superiori casu quoniam ad contumeliam domini facta est iniuria:
c) Dominus. imo per preteritane: vt. ff. e. l. si non esse. §. si. si dicit si recte intelligatur.
nam quilibet agit roe dimidie: ut si duo sunt viri nobilissimi: si ignobilis: si seruus
esset totus nobilissimus ageret iniuriam. xx. nunc ergo ager in x. ignobilis autem ageret in
x. si esset totus seruus: nunc ergo agit in quinquaginta: et ita quilibet per preteritane. et ro-
dignitatem habet. vel ibi erat pares pro oia domini. d) Sed ex prioribus. q. d. non
m

m) Cuius. i. alicuius.
n) Plurimis modis. quod
notantur. ff. e. per totum:
et. C. e. per totum.

o) Datur. Si
fit iniuria filio vel vxori ali-
cui: et pater maritus vel socer
de ea pati ut habeat actionem
iniuriarum. h. d. Are.

p) In potestate habet. si ille qui in-
iuria facit scit eos esse in po-
testate sed ignoret in cuius po-
testate sunt: alioquin non sicut
marito si mulierem viduam
credat: vt. ff. e. l. eum qui no-
centem. §. si.

q) Per uxorem vel sponsam: vt
ff. e. ut apud. §. sponsam.

r) Itaque. sed etiam pater licet
in potestate patris eius non es-
set: vt. ff. e. l. i. §. item.

s) Cuius. scilicet femine.

t) Seruus autem. Ex
iniuria facta suo non agit
fuit: sed et dominus si iniuria sua
fiat: vel fuerit atrociter iniuria.
hoc primo. Et pro iniuria
illata suo conseruo agit uterque
dominus hinc distinctione di-
gnitatis utriusque. h. d. §. d.
Et per iniuriam facta libero
homo et suo alieno qui fuit
nobis bona fide facta fu-
erit in despectum mei competit
mihi actio iniuriarum. h. d. A.

u) Nulla iniuria quoniam ad
b) ut agatur. i. inspecto iure
cui. sed sic inspecto iure na-
tali: vt. ff. e. cum quis. §. i. et. ff.
de his qui sunt sui vel alie. in. l.
iij. et. §. de his qui sunt sui
vel alie. in. §. si. qui sunt domini:

v) Per liberos. i. filios.

w) Atrox. quod equum sit.
x) Et quod aperte. repetere et
cum idem commissum fuerit
quod et. Si autem non in domini

ex fui persona.

o **D**agis, q̃ ticio.

2. §. itē si liberū

f ¶ Et tibi. nō solus ei.

a ¶ In promelliaz. nec minus ipse iniuriarum aget. ideo in fructuario distinguui oportet: vt. ff. eo. item. §. itē si liberum.

De iuriaz e peciaria q̄
ti fuerit estimata t p iudi
ces ratata: q̄ estimatio t ra
ratio crescit vel diminuit
scd̄ dignitatē psonaz t
cōditiōez. b. d. **Areri.**

b **T** Debrum, puta ma-
num vel pedem.

c ¶ Quidem . ruptum . i .
detruncatum .

¶ **T**alio. i. similitudo sup
plicij: vt mēbz p mēbro.

e **D**igna. h' est rō nō
ad primuz: s; ad illd qd
erat pena talionis

f **T** Estiauerit. p. sacramē
tum taxatione iudicis.

g ¶ Szpēa bonozaria, fa
cit. s. de iure naſa. gen.
§. pponebāt.

h. Effiatō. ppōita actō
ne iuriaz pōtia qāno
cōtinuo tollit: vt. C. e. l. si
fi quicij. nisi i cau vbi an
no vtili daf: vt. ff. q me i
cau l. si cū. etc. §. p'ānus.

i **V**ictore.i, castaldo.

l: **W**oie. q̄ meſo'nauta
 v̄r. ſſ. nau. cau. ſta. l. i. §. ij.

I Vel cōpedito. i. in eo
fuo q̄ nullā aliā affert vti
litate: s; tñ ligatus stat.

E I S^z lex. I Ze
ge cornelia d iurij^s tenet
q^s et i trib^s casib^s h speci
ficat^r: z dom^s n^{ra} d^r: pdu
ducta. h. d. Bre.

in **C**ornelia. id sic dicta
q: corneli? scilla prefect?
pu? ea fecit: vt. ff. de accu.
l. hos accusare in fi. l.

n ¶ Introducit. s. dicta. l.
cor. i q̄ actōe cōdēnatiō
fit estiatōe iudi. iurū. i li
tē: vt. ff. e. i cōstōib⁹. sed

nūqd his casib⁹ q̄ trel sūt ex. l. cor. ē h̄ actō ppetua: dicit̄ q̄dā vt. **Q.**
 q̄: sic cū oīs actio ex. l. descēdēs sit ppetua: vt. j. d̄ ppe r̄ tē. ac. i pū. s̄
 io. d̄. Dicit̄ eīz semp̄ eā āno p̄tinuo tolli: vt. C. e. l. si h̄ cōiūij. Et nota q̄
 his trib⁹ casib⁹ ē ciuīl: als ē vbiq̄ p̄tozia: cū ā p̄toze sit iducta: vt. ff. e. l.
 p̄toz. **o** **¶** Bullam sine dolore

o T Pulsati sine dolore

p **T**erberath. i. chi dolore: vt. ff. e. l. cor. §. i. q **D**omii. facit. ff. de
his q̄ deie. vl. effu. l. i. §. habitare. **A**tror. **A**trorciuria esti
ma^s ex q̄litate. facti loci z psonay. b. d. **A**r. r **A**tror. iō atror iū
ria ab alia sepatur que sit minor vt p h magis puniat: vt. ff. eo. §. pena
aⁿt. z facit. ff. e. l. p^ror edicit. §. atrocē: z. §. pe. z. l. v^ltheris: z. l. se.

s ¶ Ex facto, magis q̄ ex precio rei: vt. ff. d. incel. rui. nau. l. pedius. §. i.
t ¶ Humili. que sit persona humili: dic vt. C. de incel. mu. l. humilem.

contumelias^a iniuria ei facta est.

Pena aut̃ iniuriarū ex. l. xij. ta
bu. introducta ē. ppter mēbru;
quidē ruptū talio^r erat: pp̃ os
vero fractū nūmarie pene erant
cōstitute quasi ī magna veteruz
paup̃rate. sed postea p̃tores p̃
mittebāt ip̃is q̃ iniuriā passi sūt
eā estiāre: vt iudex vel tāti reū cō
dēnet quanti iniuriā passus esti
mauerit^r vel minoris prout ei vi
sum fuerit. S3 pena^r iniurie que
ex. l. xij. tab. introducta est: in dis
suetudinē abiit: quā aut̃ p̃tores
introduxerūt que etiā bonozaria
appellat^r: ī iudicijs frequētatur.
Itā scōm gradū dignitatis vite
q̃ honestatem crescit aut minui
tur estimatio^r iniurie: qui grad^r
cōdēnationis et in seruili p̃sona
n̄ īmerito seruat^r: vt aliud ī seruo
actor^e: aliud ī medij act^r boie^r: a
liud in vilissimo p̃redito^r ius e
stimatois cōstituatur. ¶ S3 lex
cornelia^m q̃ de iniurijs loquitur:
et iniuriarū actionē introduxit^r:
q̃ p̃petit ob eā rē q̃ se pulsātū q̃s
verberatū^e vel domū suā vi in
troitā eē dicat. Domū^r aut̃ acci
pim^r siue in p̃pria domo q̃s ha
bitet siue p̃ducta: vel gratis siue
hospitio recept^r sit. ¶ Aliotr^r iu
ria estimatur vel ex facto^r: veluti
si q̃s ab alio vulnerat^r sit: vel fu
stibus cesus: vel ex loco: veluti si
cui in theatro vel in foro: vel ī cō

u. ¶ **A** liberis, quibus aduersus parentes ⁊ patronos agere
permittitur si sit atrox iniuria facta eis a parentib⁹ ⁊ patro-
nis: vt. ff. e. l. p̄tor. edi. §. p̄terea, puta in oculo vel in ore: vt. ff.
eo. l. p̄tor. §. fi. ⁊ l. fe.

et **¶** Nonnunquam aliquando et sic due negationes faciunt una affirmacionem.

a ¶ Filioſa. niſi
qꝛ facta iniuria a fi
lio due actiones
naſcuntur: et vtri
uſqꝫ exercitium
cōpetit patri: vt
ſſ. eo. l. ſi vnꝫ. §. fi
lioſa. z. l. pater.
ſed facta iniuria
patri nō ideo fi
lius ager.

In summa
Ex quitate in
iurie pot agi cri
minari ad estia
tionem: cuius ad
condenatorem ex
tra ordinem i quo
iudicio criali no
pot iteruenire p
curator: nisi pro
illustri persona.
hoc. d. Are.

b ¶ Agere, & sic
tollitur vñ indi
cū per aliud: cū
tñ vtrūq; sit p dū
cū ad vindictā
vt. ff. eo. ptoz. §. i.
z. l. qd̄ senatus.
secus si alterum
effet de re fami
liari: vt. C. quā
do ciuilis actio
cri. pre. l. i. z. ideo
si d̄ iniuria atroc
actō est iur. nix
lomu? pōt agi. l.
aqlia ad dānū z
ecōnerio. nec eiz
i actione iniuri
aruz agi? ad dā
nū: vt ad dānum
sed ad contume
liam: vt. ff. eo. l.

c ¶ Quod dictū

labeo. §. si. q. s. verberato. c. Quod dictū
ē. vt. s. e. §. pena. in fi. d. Penā. pecuniaria actori dāda.
e. Extraordinaia. §. capit. vlt. it. si iudici sedeat. vel pecunia
riā iheredā fisco: n̄ actori: vt. ff. e. l. fi. f. Cōstō. vt. C. e. l. fi.
g. Illustres. hī sunt q̄ tū nōie illustres sunt: z nō dignitate.
Illi aut̄ sunt supra eos q̄ dignitatē z administratōez habēt: si
p̄a quos nemo est nisi imperator. qd̄ dic vt notauī in auten.
vt ab illustri. z qui supra eos sunt. colla. v.

h. ¶ Actiões. idest accusationē. z ē spāle. al cōtra: vt. ff. de pau.
l. 5. §. actiōes: z. ff. de publ. iudi. l. pe. §. ad crimen.

i ¶ Apparet, dic ergo hic casum eius. l. si is.

¶ Non solū. *¶* Faciēs fieri iniuriā ita punit sicut faciēs.

a ¶ Et cui. i. alicui.

b ¶ Mala. i. marilla.

c ¶ Percuteretur. sed videtur qd ex tali consilio non teneatur: vt s. de obli. qd ex de. nas. s. ope. in fi. s. s. de vt ibi dicitur. ¶ Tres ar. contra. s. ma. s. tra. tñ. ibi. ¶ Remo. qd ex consilio.

d ¶ S. hactio. ¶ Actio iniuriarum non nascitur: nisi ab initio

in aio suo ad iniurias reuocauerit. h. d. ¶ Vel sic scd3 glo. Actio iniuriarum nota tollit simulatōe. h. d.

e ¶ Dissimulatio. vt si risi vel lusi vel comediti eo postea. ¶ Tres tollitur nudo pacto ipso iure: vt ff. de pac. si tibi. s. quedam actio / ones. S. nūqd ē nata etiam statim facta iniuria: an ita demum si dicat ad aīz fuoco: qd vltimū dixit. B. vt dicit. s. certe imo ē nata statim iniuria. nec eis ex reuocatione ad animum vel x / bis tñb' nascit' actio s. ex contine lia: vt. ff. de pac. l. si vnus. s. pa / et. ¶ Tres quomodo aboletur hec nisi esset nata: certe nullo modo: vt. ff. de iniur. rup. test. l. nam et si. s. post defectū. ff. de ver. obli. l. decem.

f ¶ Non reuocauerit. i. aboleuerit. non enim oportet dicere ad animum reuoco: s. sufficit si remaneat iratus et ei non recedat. S. quid si i. vltima voluntate i. penitētia remittit qd coact' morte et postea cōualet: nūqd renascitur: videtur qd sic: vt. ar. s. de dona. s. mortis cā. ¶ Tre qd coactus remisit: vñ p'or raturum non habet: vt. ff. qd me. cau. l. i. s. s. dico: qd fuit semel exticta: vñ in ppetuū resuscitari nō pōt: vt. ff. de sol. qd res. s. areā. ¶ Tre p' sumo. qd ppetuo voluerit remittere siue cōualuerit siue non. nam alias nō potuit bñ penitere. presumam ergo euz nō fuisse in memores diuine salutis: vt. C. ad. l. iul. repe. l. si. ¶ Item est contra ad id qd hic dicit nuda voluntate tolli hanc actōez. ff. de neg. ges. l. pomp. ibi. ¶ Mā quōd rē. s. certe ab initio tollitur nuda voluntate et simplicitate vel vñ tñ. s. si semel ad aīz reuocauerit nō remittit p nuda voluntate: s. p voluntate nuda x / bis vñ pacto expressaz: sic et ipso iure: vt dictus ē per. l. ff. de pac. si tibi. s. quedam. ¶ f ¶ De obligationib'. qd de obli. gatōib' ex maleficio dicim'. seqt' d' his qd ex qsi maleficio sūt.

¶ Index. ¶ Totus iste titulus diuiditur in duas partes principales. Prio pōit casus i. qd obligatur ex qsi maleficio. Secdo qua actioe his casib' agatur. Secda ibi. ¶ His aut. Et h. d. ¶ Index qui p iperitiam male iudicat facit litem suaz: et ex qsi maleficio tenet i qm equū videbitur indicanti. h. d. ¶ Tre.

g ¶ Si iudex. siue sit paterfa. index siue filiuffa. s. qñ ē filiuffa.

fa. pater d' pecu. tenet i qm fuit i peculio: euz filiuffa. litē suā fecit: vt ita sint duo spalia. et qd datur de pecul: s. sit qsi maleficiū qd nō ē ali / as: vt. ff. de his qd deie. vel effu. l. i. s. si fili'. ¶ Tre qd inspicitur tps quo se cit litē suā i cōdenādo: s. als rei iudicare tps spectet: vt. ff. de pecu. l. q siñ. et pbat' b. ff. de iudi. l. si filiuffa. vel dic qd fili' cōuenit: vt nota. i. dicta. l. si filiuffa.

est is qd ea parte quavulgo iter fieri solet id depositum aut suspensum h3 qd p' si ceciderit alicui nocere: quo cau pena de ce aureoz constituta est. De eo' nō qd deie ctū effusū ē: dupli qti dānū dātū sit constituta sit actio. Ob hominē vero liberū occisū quiquaginta aureoz pena constituitur. si vero viuat nocitū ei eē dicet quantū ob eā rē equū iudici vide tur actio datur. Iudex enī pputare deb3 mercedes medicis pstitas: ceteraq' ipēdia qd i curatōne facta sunt. preterea operaz qd caruit aut carit' ē ob id qd inu / tilis est factus. ¶ Si filiuffam / lias seorsum a p're habitauerit: et quid ex cenaculo el' defectū effusū fuerit: siue qd positum su spēsūmue bñerit: cui' casus per / culosus est iuliano placuit in patrem nullā esse actionez: s. cū ipso filio agēdū ē: qd et i filiofam /

uerit. l. ¶ Ex contractu. vel qsi.

l ¶ Ideo vñ. vt si dubitauit circa legē fusiā caninā duri' punitur. si autē in. l. lilla gall' aqli' miti' punitur: et hoc qñ nō fuit data pecunia iudici vel pmissa: als graues vne seqrentur: vt. C. de pena. iud. qd male iudi. aut. nouo. inr. et fac ad b. ¶ Rñ. ff. d' var. et extraor. cog. l. si als. i.

¶ Tre is. ¶ Ille ex cui' domo aliqd p'icitur qd alsi noceat ex qd si maleficio obligatur ad dupluz estimatōis dāni. Prio boie vero li / bero occiso ē pena qnquaginta aure. s. si viuat et fuerit sibi nocitū tenetur i qm iudex estimauerit. Qui vero h3 supra viā aliquod appēsuz qd possit alteri nocere tenetur pena. x. aur. h. d. vñ ad. s. filiuffa. ¶ Tre. m ¶ Habitabat. hospes plane nō tenetur: s. is qd hospitū dderit: vt. ff. d' bñ qd deie. vel effu. l. i. s. pe. n ¶ Id depositū. s. ipe nō deposuerit.

o ¶ Si ceciderit. nō enī spectatur vt noceat. p ¶ Pena. pstanda.

q ¶ De ce aureoz. vel solidoz: vt. ff. de his qd deie. vel effu. l. si vero. s. p / tor: et. s. si. et tñc dicas actōez i factū fore ānuā: vt. ff. de po. ac. l. si.

r ¶ De eo. est actio perpetua qd bñ datur: sed i bñ dē nō datur: vt. ff. de his qd deie. vel effu. l. si vero. s. hec autem actio.

s ¶ Quiquaginta. et iō certa pena statuitur: qd nō pōt estimatio liberico: poris fieri: vt. ff. ad. l. rbo. de iac. l. ij. s. ij. et apetit hec actio itra ānuz. et nec heredi nec in bñ dē datur euz sit penalis et popularis: qd p' datur ei cui' magis iurest: vt. ff. de his qd deie. vel effu. l. si vero. s. qd autem.

t ¶ Actio datur. ppetua sibi. sed aliq' puta bñ d' p eo si mort' ē ānalis datur: vt. ff. de his qui deie. vel effu. l. si vero plures. s. hec autem actio.

u ¶ Factus est. quia difficilimū est estimare futuras operas.

¶ Si filiuffa. ¶ Si ex cenaculo filij hñantis seorsum a patre ali / quid fuerit p'ictū: vel aliqd fuerit appēsū: vel fecerit litē suā: pater m ij

non tenetur. h. d. Are. a Seorsum. i. separatus a patre.
b ¶ Nullus esse de peculio. vt. ff. de his q. deie. vel effu. l. i. z. l. si fili.
c ¶ Sua fecerit. i. si sine patre habitauerit. als pater d. peculio tenet: vt
ff. de iudici. si filius. fm Jo. vel dic idē scz vt teneatur ipse fili? sine non
habitet cū pte. s. ēt fm Azo. pater hic tenetur de peculio vt dictū est
per l. ff. de his q. deie. vt
effu. l. i. s. si fili? filio nō cō
dēnato z ibi pater tenet
de peculio cū videatur q
si hī cum filio p. sniaz: vt
ff. de noxa. actioni. l. et si
cō dēnat: z. ff. de pecu. l.
ij. s. idem scribit.
¶ Item exercitor.
¶ Pro furto vel dolo cō
misso i. nauī vt i. stabulo:
vel in caupona tenet dñi
eorz ex qñ maleficio si dā
nū datū fuit p aliquē cui
opera vtatur: z ex qñ ma
leficio agit actioe i. factuz
q non transiit contra heredē. h. d. Areti.
¶ Item exercitor. quid sit dicit vt. j. qd cū eo. s. ij.
c ¶ Ex maleficio. i. actioe i. factum i. duplus: vt. ff. nau. cau. sta. l. si. z
ff. d. fur. aduer. nau. cau. sta. l. si. Preest z alia i. factū actio que est ex eo
tractu de recepto: vt. ff. nau. cau. sta. l. i. in prin. f. ¶ Ex actu. vel quasi.
s ¶ Aliqñ culpe re? facit. ff. ad. l. aq. l. si fu? seruū. s. proculus: z. ff.
fur. aduer. nau. cau. sta. l. i. s. pe.
b ¶ Aut casibus. i. supradictis omnibus.
i ¶ Que heredi. patienti iuria. s. in casu de suspēso si datur hīdi: vt di
xim? s. eo. s. ob. homines. z nota hic differētiā iter actionē ex maleficio
z qñ. nā ubi ex maleficio si plures sunt qlibet insolidū ouenitur. sed se
cus in hac actione ex qñ maleficio: vt. C. de condi. fur. l. i. z. ff. nau. cau.
sta. l. i. z. l. si. s. si plures. Item i. actione ex maleficio vi? soluēdo si libe
rat aliū: s. in hac sic: vt. ff. nau. cau. sta. l. i. s. possum? Item furi si pcedū
tur actiones ex maleficio: vt. ff. nau. cau. sta. l. i. s. s. i. actione. ex qñ ma
leficio pceduntur: vt dicto. s. possum? datur etiaz bec actio nō pcessat:
vt. ff. de his q. deie. vel effu. l. si nō plures. s. cū aut. Item he generalit? dā
tur heredib? actoz: vt hic: qñ ille q sunt ex maleficio: vt. j. de ppe. z tē.
ac. s. s. hīdib? l. ¶ Aduersus hīdes. vt. ff. d. iudi. l. i. l. i. ait: z. ff. nau.
cau. sta. l. si. s. pe. l. ¶ De actionib? ideo pōit i. plurali: qz plures
actiones sunt: vt. j. e. s. per totū. s. cū sunt plēs quare i. singulari nume
ro diffinitur: vt. j. e. s. i. ¶ Rñ. licet sit numerus singularis: tñ ponitur
vt gen? i. alijs diffinitionib? cōtingit: z sub se cōtinet oēs actiones. Item
quare nō dicit de agēdo: ¶ Rñ. qz illud est facti: hoc iuris. Et continua
ri potest vt dicit glo. s. in rubi. de obligationibus quā seqtur Bal. h.
¶ Upest vt de actionib? ¶ Totus iste titulus diuiditur
i. tres partes principales. Primo ponitur cōtinuatio istius ti
tuli ad precedentes materias. Secundo diffinitur actio. Ter
tio ponitur diuisio omnū actōnū. Secūda ibi. prope p. cipii. Actō
autē nihil. Tertia ibi. ¶ Im aut actionū. Ista vera p. cipalis subdiui
ditur in sex prout in hoc ti. ponitur sex diuisiones actionū: quas enu
merat per ordinem glo. magistra. i. s. ¶ Preterea. i. glo. i. z ibi glo. addit
alias sex diuisiones actionum q ponitur in alijs locis extra hūc ti. ibi.
¶ Videbimus istud p. cipium vsq ad. s. ¶ Qz. ¶ Ad summatur: qz ipera
tor diffinendo procedit nec pfit diffinitiones breu? sumari. Jason.
m ¶ Superest. sed quid superest? Respon. forma. vt supra tractatum
est de obligati. quarum filie sunt actiones: vt. ff. de procu. l. licet. s. ea
obligatio: z. s. de verbo. obliga. in p. inci. ideo de filia post matrem po
nit quasi ordine successorio.
n ¶ Actio autē nihil. nota q actio quādoqz p. o actu ponitur: vt i. a ut.
de non alienādis. s. si minus. in fi. z. C. de sacrosan. ecclē. autē: hoc
ins p. orecum. sic z de dona. inter vi. z vxo. l. iij. s. sciendum. circa medi

us. Quādoqz pro accusatione criminali: vt. C. qñ ciuiliis actio
cri. p. re. l. i. quādoqz pro iure agendi vel psequendi: vt hic: z
ff. eo. l. nihil. Item nota q illud qd de actione hic dicitur voluit
¶ Bla. dicere de cā. i. q cā sit actio: vt sicut apud dialecticos
dicitur argumētus. qd ex p. positione assumptione z cōclusio

ne cōsistit: nō ta
men conclusio.
sic apd legistas
actio cā agendi
dicitur: vt si di
cam conuenio te
ad. r. qz vēdidi ti
bi equū pro. r. sit
idem ac si dicerē
ago p. tra te actō
ne ex vē. s. Azo.
dicit q vēz est
aliud esse causā
z aliud actionē.
nā obligatio est
cā z mater actio

De actionibus.
¶ Superest vt de actioni
b? loquamur. ¶ Actio

nis: vt. ff. de procu. l. i. s. ea obligatio. sicut ergo aliud est obli
gatio z aliud est actio: sic aliud est cā z aliud actio. Item qz
vēdidi ē factū: s. actio ē ius: vt. ff. d. cur. fu. l. consilio. s. i. z si. z
hic. Item pōt eē q vendidi z non competit mihi actio: quia
mihi solum est: vel quia remisi. vnde bec verba. qz vendidi
nō sunt actio. Item nomia certa actionū sunt a iure inducta:
vt. ex empto z similes. nec hoc inductū vt cā sit actō. Si quis
ergo hoc vdit dicere nō pōt: cū lex nō dicat: vt. ff. de supellec.
le. l. labeo. in fi. Item si cā esset actio: frustra diceret lex mutari
actionis nomē: cum agitur de dolo patroni vel parētis vel si
milium psonaz: de quorum dolo non agitur per actionem de
dolo: sed per actionem i. factum. nam ad quid mutaretur no
mē cum tamen causa maneret eadez cū eēt ius in sola causa.
¶ Concludo ergo z dico q aliud ē cā z aliud est actio. Prez lies
dixerim q noia sunt actionū ex empto z similes. caue tibi qz
nō sunt actiones s. actionū nomina: sicut bec dictio hō nō est
homo sed significat hominem.

¶ Aliud est. p. z ergo q olim aliū erat. erat enim pceptio ver
boz formata a magistratib? vt. ff. de origine iur. l. iij. s. deinde
ex his: z. s. oim. vñ formulā vulgaris dicebat: vt. ff. de fur. l. si
seruus natus. sed hodie bec solennitas ē sublata: vt. C. de for
mu. z impe. l. i. z. iij. z et circa interdicta est sublata solennitas:
vt. j. de interdic. s. fi. s. q erat olim differentia iter actōz. nā
z iter dic. erat verborz cōceptiones: vt. j. de interdicta. in p. ipio.
¶ Rñ. vt dicemus ibi. at hodie nulla est differētiā inter interdi
cta z actiones: cum interdictum nih. l. aliud sit q actio p. to
ria: vt. j. de interdictis. s. fi.

¶ Quā ius. scz ciuile: vbi actio est ciuiliis. vel p. torium vbi
actio p. toria est. nāz ciuiles actiones z p. torias dico hic dif
finit. Item nota q actio ē ius quo psequimur: sed obligatio ē
ius ppter qd psequimur. Et si queratur quid sit istud ius
vel naturale vel ciuile vel p. torium vel gētiū. ¶ Rñ. qz ciuile vel
p. torium vt modo diximus. nec facias magnā vi ibi: qz cū mul
tas habeat significationes bec dictio ius: vt. ff. de iusti. z iure
l. pe. z si. hoc ē et vñ de significatis eius: vt dicatur ius agē
di vel psequēdi. s. pro eo ad cui? differentia ponitur i. diffini
tione ius cū singula mēbra posita in diffinitōe habeāt suū
ministerium. ¶ Rñ. s. ¶ Qz ad differētiā rez o. palū h ponit
vt det itelligere q actio sit res corp. alis. qd verū ē. vt. s. de re
bus corpo. z incorp. s. i. vel melius dicas ad differētiā officij
iudicis q nō est actio: vt. ff. de munici. q si minor. s. fi. s. ¶ Q
dicat q officij iudicis est bec actio: z est pro eo qd dicit lex

in actione iur. fieri estimationem iudicis officio: vt. s. de iur. s. pena aut: z. s. i. summa. s. certe actio iuriaz est accusatio cui in peret officium iudicis: nō tamē illud officium est actio. sed in facto pot' hoc consistit. ius enim petendi per actionem mī bi cōpetit qd per officiū iudicis mitigatur. S3 quid petam?

Itē. quod est? mauero. nā dbeo estimari: s3 iudex possit refrenare. est tamen quod dam aliud officiū quod vice su finet z obtinet actōis: vt dice mus. j. eo. s. pte terea. in fi. s.

a ¶ Persequen

di. hoc dicitur ad differentiam exceptionum que dantur reis: per q's defenduntur. sicut enim actōes sunt arma actoris ita exceptiones sūt arma reor: vt. ff. d. exceptio. l. ij. in prin. s. illud.

b ¶ In iudicio. hoc dicit ad differentiam eorum que fiunt etiā licite z extra iudicium: nō tñ sunt actōes: vt si nocturnus vel diurnus furem vel milite deferentem militiam quis capiat: vt. ff. ad. l. aquil. l. iij. z. C. quādo licet vnicuiq; sine iur. se vin. l. i. z. ij. Item et propter debitorem fugitiuū quez capere pos sumus: vt. ff. de his que in frau. cre. l. ait pteor. s. si debitores. s3 qdaz exponant. l. illaz ibi q' captus fuit auctoritate iudicis

c ¶ Debetur. hoc duobus modis exponitur: scz ad differentia realis actionis fm. 230. z ita stricte accipitur hic diffinitio pro personali actione tantum. sicut accipitur. ff. eo. l. actio in psonam. alias largius vt etiā reale contineat non tamen officiū iudicis: vt. ff. eo. l. actionum genera. qñq; largissime: vt et iudicis officium contineat: illud scilicet quod ē loco actōis: vt per quod restitutio minorum petitur: vt. ff. eo. l. actionis ver bo. vel ponuntur hec verba ad differentiaz criminalium acti onū per quas nō prosequor mibi debetur: sed ad vindictam. z fm hoc reale actionem dicas diffiniri hic. s3 enim non sit obligatus qui realiter tenetur: vt. j. e. s. l. ibi autem cu3 eo qui nullam tē. veruz est personaliter. grosse tamē potest dici q' sit realiter obligatus. z facit pro h' etiā vt realis hic diffiniat: quia verbum debere z ad actionem in rem z ad actionem ad personam refertur: vt. ff. de ver. signifi. l. pecunie. s. si. Itēz fac quod est in diffinitione verbum psequēdi: quod est cōmune tam ad realeam q' ad personale actionem: vt. ff. e. l. actio in personam. Itēz facit. j. eo. s. i. in prin. vbi actio realis species est actionis: sicut personalis. z ita large accipies hoc vbum debetur. sed in stricta significatione verbi huius debere tñ alienū z nō mibi debetur. vnde personalis obligatio tantum diffiniri videtur: vt. j. eo. s. sic itaq; z. s. de le. s. sed si rē. sed certe qñq; ago ē ad id quod non mibi debetur: vt. C. de pac. l. si pacto quo penā. naz ibi si ago ad id qd est debitū: s3 ad id qd ex nudo pacto oueni. s3 certe illd naturalit' erat dū tum qd nudo pacto dbebat: vt. ff. de fideiusso. l. fideiussoz. v' non agitur ibi ad id quod nudo pacto debetur: s3 ad id quod vere debetur: s3 ptectu eius cōsequitur etiā quod nudo pa cto debetur: vt. ff. de ver. signifi. si cui. Itē oppo. de populari bus actionibus. nā in eis nō dicitur debitum: z tamē petitur: vt. ff. d. popu. ac. l. pe. s3 si obstat q' saltē post lit. cōtes. debet. v' dic q' z sibi debiti. psequitur. nā cū toti pplo sit dūti: ergo et sibi. Itē op. in ac. inu. q' nō dicitur esse in bonis: vt. ff. de iur. l. iniuriar. Item nō ad debitum sed ad vindictam compe tit: vt. ff. de collati. bono. l. ij. s. enācipat. z tñ est actio: Itē. non ē in bonis: vt transeat ad h' des: vt. ff. ad. l. fal. l. penalis.

Item licet detur ad vindictā: tñ potest deberi mibi propter id qd est in estimatione vindictae: vel in alterā vindictā. Item oppono. de pe. here. Item de actione de peculio. nā in his agitur et an q' sit penes posses sozē vel an q' sit i pecul. vt. ff. de pe. here. l. iij. z. l. si quo: z. ff. de pecul. l. qñcū in prin. z. ff. de lib. le. l. si q's reum. s. idem. sed dic ē subaudiē

qñq; aut cu3 eo q' ei obligat' est: vel ex cōtractu: vel ex maleficio: quo casu prodite actiones sunt in personam per quas actor in tēdit aduersariū ei dare: aut fa cere' oportere: z alijs quibusdaz mōis. at cū eo agit q' nullo iure

qui pro alijs: vt pcurator: z tutor: z p'lar' z similes. nā agūt z tñ non sibi debiti petit. sed dic q' qñ dñi sunt: vt. ff. p. ep. l. qui fundū. s. si tu tor. vel dic sibi. i. ei cui actio cōpetit debetur: q' itenditur vel subaudit q' sibi debetur: vel ei cui' noie agitur. h' alternative scda ps est vera.

¶ Itēz aut actionū. ¶ Prima diuisio actionū est q' respicit cām materiales: q' qdā actōes sunt reales: qdaz psonales: qdaz cāz mixtā hñtes. Et ista pars durat vsq; ad. s. s3 iste. Scda diuisio ē q' respi cit cām efficientē: q' qdā ciuiles quedam p'orie: et durat vsq; ad. s. se quentē. Tertia ē respiciēs cāz finalē: q' quedā sunt rei psecutorie: que dā penales: qdā mixte rei z pene. Et durat vsq; ad. s. dēs. Quarta ē respiciēs cāz formale: q' quedā dantur ad simpli: quedā ad dupli: qdā ad tripli: vsq; ad. s. actōnū. Quinta ē respiciēs cām substantiales: q' qdā sunt bonafidei: qdā stricti iuris: ibi vsq; ad. s. Sūt pte terea. Sexta ē respiciēs psecutōis effectū: q' qdā sunt psecutorie solidi: qdā nō: ibi vsq; ad. si. vt sequitur. Bal. hic Et. b. d. hec prima pars Actionū alique sunt reales: alique personales. Personal' est que p'e supponit debitore obligatū: s3 realis nō. et iō d' cū cōpetit q' possidet b. d. Et diuiditur i duas ptes. Primo diuidit. Scdo mēbra declarat. Scda ibi. Itēz nā tot' iste ti. pcedit p diuisiones actionū. Itē.

d ¶ Inter aliquos. v' inuere q' alie actōes sūt que corā alijs iudicib' proponuntur: s3 nō est verum.

e ¶ Iudices. ordinarios vel delegatos.

f ¶ Arbitros. s. cōpromissarios. nā z apd eos actōes pponēde sunt: vt hic z. ff. de arbi. l. i. ē etiā libellus offerēd': vt. C. de arbi. l. cu3 ante. s. licet. circa fi. s3 fm pla. C. de epi. z cler. aut. generalit'. ad qd Itē. q' ibi nō de libelli oblatione loquitur: s3 de remissione cautionis q' cō sensu partiū fieri pōt: vt. ff. de ferijs. l. i. i. Itē.

g ¶ De qñq; generaliter accipe verbi rei: vt. ff. si cer. pe. l. i. i. si. nā p corpali' z incorp. cōpetunt actiones: vt. j. eo. s. pti. z. ij. z. ff. si serui. ven. l. ij. i. pñci.

h ¶ Summa. i. p'ia quo ad tractatū. vel summa. i. breuis. breuior. n. ēē nō pōt q' binēbris: sicut ista ē. s3 opponitur. j. e. s. qdā. Itē. q' z ille sūt reales qñ ad res agūt. Itē i psonā qñ ad psonales pstatōes agūt. imo etiā si siml' agūt si tñ egredit hāc actionē. alias diuisione cu3 sunt in rē z i psonā. nisi. n. sic exponerēt iā multe iuenirēt breuior'es: vt. j. e. s. alie: z. s. actionū. z alie qdā diuisiones breuior'es iuenirēt.

i ¶ Aut i rē sunt. iō in rē dicitur q' rē pcomitatur. ff. de pub. l. ipato res. z i personā: q' nō recedit a psona obligatiue h' des ei' cui' eadē ē p'oa: vt. ff. e. l. actionū gñā. s. i. z. ij. z i au. d iurū a mo. p. i. pñ. col. v.

l ¶ Aut. hic respicit aliud aut. quod est. j. eo. aut cū eo zc.

m ¶ Per quas. i. personales actiones.

n ¶ Dare cū datio ē i obligatione: vt. ff. de ver. obli. l. vbi aut nō. s. si

o ¶ Aut facere oportet. cū factū sit i obligatōe: vt si pmissu scribere li bñ qd petitur ac. ex stipulatur: vt. s. de ver. obli. in pñ.

o ¶ Modis. i. ex qñ p'ctu z ex qñ maleficio. nec ei3 de his supra dixi m ij

rat. qd̄ r̄probat: q̄ ex quo dicit d̄ his q̄ sūt ex d̄ctu v̄l ex maleficio: p̄ cō
sequēs de his q̄ sūt ex q̄si d̄ctu z ex q̄si delicto: vt. s. de obli. q̄ ex q̄si
d̄ctu i p̄i. z. s. tit. l. i. p̄i. vel d̄co oīa ista supra eē d̄phensa: s̄ sūt sup̄adi
cta itelligēda: vbi p̄cise agebatur ad dādū vel faciēdū. h̄ aut q̄ nō
p̄cise: s̄ sub alternatōe: vt hoc at illd̄. s̄ z hoc reprobatur: q̄ n̄ sup̄adi
rit q̄ p̄cise quid fieret.

dic ergo h̄c de cōdi. fur.
loqui q̄ ē personalis: non
tamē ex contrac. vel q̄si:
v̄l ex maleficio vel quasi:
s̄ ex varijs figuris cāuz
oritur: vt. ff. de ac. z obli.
l. i. in p̄i. Itē de interdi.
oib̄ p̄or d̄ci q̄ oīa sūt
personalia: vt. ff. de inter
di. l. i. s̄. nō tñ iure ordi
nario sed extraordinario
sūt introducta. vñ nō con
tinentur sub hac diuīso
ne ex cōtrac. v̄l q̄si ex ma
leficio vel q̄si ex delicto:
tñ p̄pter delictū q̄s dā
tur: vt i interdico vñ vi po
test videri. q̄s n̄: vt i iter
dicto q̄ vi aut clam. q̄s d̄tra eū q̄ non fecit opus: s̄ factū h̄z datur:
vt. ff. q̄ vi aut clā. l. iij. s̄. et clā: z. l. i. compertit. z vt breuī d̄cā ille terti
articul⁹ q̄ dicitur. ff. co. l. i. in p̄i. n̄. Ex varijs figuris z c. est qd̄ h̄c d̄ci
tur z in alijs quibusdam z c. Accur.

p̄ Jure. nota h̄c q̄ ille qui rē meā tenet nō ē mibi iō obligatus: sed
ratione possessionis eū possūz conuenire: vt. C. de alie. iu. mu. cau. fac.
l. i. s̄ oppo. teneris mibi ad rē restituēdas: ergo es obligatus. Rñ. nō
ē v̄z: q̄ tenet duob̄ modis accipitur. nā si dicas teneris: iō q̄ ex na
tura actōis sis mibi obligat⁹ falsū ē. si d̄o dicas teneris: q̄ per offi
cium iudicis d̄z tibi necessitas iponi vt restituas: verum est: vt. ff. de rei
ven. q̄ restituat. z si h̄ mō accipiatur teneris: ergo es obligat⁹ si sequit.
a J Possideat. nota i actione itez ex parte actoris alterū duoz debet
iteruenire: scz dñus: vt. ff. de rei v̄dic. l. i. rē. z h̄c. vel q̄si dñus: vt i em
phiteota sup̄ficiario et i bone fidei ēptore z similibus: vt. j. e. s̄. alie. z
ff. si ager vec. vel emphi. l. i. z. s̄. si. z. l. i. j. z. l. iij. z. ff. de sup̄ficiab̄. l. i. i. si.
i. Rñ. z. s̄. qd̄ ait. Itē ex parte rei similiter duoz alter. s̄. possessio vel
q̄si: vt q̄ dolo desierat possiderē: vt h̄z. ff. de iterro. ac. q̄ fuit. s̄. iuric. z
de nora. elec. s̄. i.

b J Dicat. h̄ nō ē necesse pbare vel dicere: sed ex volūtate d̄r: vt. C. de
eden. q̄ accusare: z de rei. ven. l. i. z. j. de iterd̄. s̄. cōmodū.

c J Rem corporalē. bene rē dicit corporalē: q̄ incorporea nō vendicā
tur: vt. ff. de rei ven. l. v̄dicatio.

J Eque si agat. J Supra. s̄. p̄i. ponit de actionib̄ in rē pro re
bus corp̄alib̄: n̄c pro rebus incorp̄alib̄. Et sunt due actiones: confes
soria z negatoria. Et diuidit iste. s̄. i. duas partes. Primo pōit de ac
tione cōfessoria q̄ intentatur pro fuitute p̄stituta cōseruāda v̄l pro cu
stodiēda. Scdo ponit de actione negatoria q̄ cōpetit dñō negādo ad
uersario suo ius esse fuitutis: z sic cōpetit p̄ libertate. Scda ibi. Et
quoq̄. Itē totus iste. s̄. sex facit. Primo ponit exēplū de cōfessoria q̄
datur p̄ fuitute personali. Scdo dat duo exēpla de cōfessoria pro fui
tute reali v̄bana. Quarto ponit plura exēpla de negatoria. Quinto
ponit differētiā int̄ fuitutes reales q̄ cōpetit p̄ reb̄ corp̄alia et in
ter eas q̄ cōpetit pro rebus incorp̄alib̄. Sexto fert quādā excepti
onem. Secunda ibi. Vel per fundū. Tertia ibi. Eiusdē. Quarta ibi.
Ecōtra q̄. Quinta ibi. q̄ gen⁹. Sexta ibi. Sane. Et. h̄. d̄. i. summa. Pro
fuitute cōstitūda v̄l nō p̄dite sunt actiones i rem tā p̄ seruitutib̄ ru
sticis q̄ v̄banis realib̄ v̄l personalib̄. Et in his etiā agit qui possidz.
secus in rebus corp̄alibus regulariter. h̄. d̄. Bre.

d J Eque scilicet datur actio i rem.

e J Agat. s̄. actōe cōfessoria. q̄ sic vocet: legif. ff. si s̄. v̄. l. i. i. p̄i.
f J Cōfessio. h̄ fuit⁹ ē p̄sonal: s̄ sequētes reales sūt: vt. ff. d̄ ser. l. i.
g J In rē. cōfessoria. h J Veneris. s̄. vt sit in rem.

i J Altius tollēdi. vt si erat i q̄si possessione fuitutē dom⁹ meet:
nec mibi liceret altius tollerē me voleote edificare debeo age

re negatoria: et
ita h̄ interferit ex
ēplū negatorie:
vt. ff. si serui. v̄.
z si forte. s̄. i. In
hac enī negato
ria seruitute ver
bis affirmatiuis
z cōfessoria ne
gatiuis propo
nitur: vt. ff. si ser.
vendi. l. loci.
Alia vero exem
pla que ponit
bene ponit in
cōfessoria v̄s il
luc. Et cōtra z c.
vel pone hoc ex
emplum in con

fessoria: vt si talē mibi debeas fuitutē vt alt⁹ teneas edificatū
vt. ff. de serui. v̄. p̄. si arborē. s̄. interdū. z. l. euz debere.

l J Contra. i. i. p̄trariū. nā. s̄. de p̄f. p̄ quā fuitutes debentur
n̄c de negatoria p̄ quā fuitutes denegāt: vt. ff. si ser. ven. l. iij.

l J Proditae sunt actiones. s̄. negatorie.

m J Altius tollēdi. exēplū cōfessorie. i. h̄is enī exēplis oib̄
repetitur. vel dic nō repeti: non ad hoc exēplū sed ad alia sic
S̄ queritur bicquare noīa talia datur talib̄ actionib̄. Rñ.
pla. q̄ negatoria negatiuis verb̄ s̄ p̄pōitur. cōfessoria vero af
firmatiuis. h̄ opinio reprobā in seruitute alt⁹ tollēdi. ibi enī
cōfessoria negatiuis: negatoria affirmatiuis v̄bis p̄ponitur.
dic ergo poti⁹ sp̄iciēdas eē naturā q̄ v̄ba: vt cōfessoria ideo
dicatur: q̄ ad hoc vt cōfiteatur se debere datur: negatoria aut
q̄ negat. Itē q̄re iste dicit i rē. Rñ. q̄ ad similitudiez rei v̄e:
dāt. sicut. n. illa rōe dñij vel q̄si dāt. sic z iste. vt ecce rōe dñij
dāt cōfessoria. s̄. dñō fūdi cui fuit⁹ debet: vt. ff. si ser. ven. l. iij. s̄. h̄
aut. z rōe q̄si dñij: vt fruc. creditori z superficiario. Item pu
blicana datur ei cui fuit⁹ est cōstituta non a dñō fundi: vt. ff.
d̄ remis. l. iij. s̄. idē iul. z d̄ sup̄. l. i. s̄. si. z si v̄suf. pe. l. i. z d̄ pu.
l. si ego. iij. z. iij. Rñ. Itē sicut ratione possessionis vel q̄si da
tur rei v̄e. sic z hec cōfessoria ratione vere possessionis aduer
sus enī qui possidet agrū q̄ fuitutē debet: vt. ff. si v̄suf. pe. l. i.
v̄ti. s̄. v̄trū. vel quasi possidet: vt. ff. si v̄suf. pe. l. i. si. hoc idē in
negatoria. nā ipsa ratione dominij datur domio fundi qui ne
gat seruitutē debere. v̄tilis aut q̄si dñō: q̄ ius habet in fundo
quē negat seruitutē debere: vt. ff. si serui. ven. l. iij. ecōtra ratio
one possessionis intenditur contra eum qui possidet rem ra
tione v̄suf. vt. ff. de acquirē. pos. naturaliter. vel quasi possi
det: vt i re v̄ratur propter illam seruitutem quā sibi dicit de
bitam i quib̄ nō ē vera possessio et naturalis. ar. ff. de ser. v̄. p̄.
l. si edes. s̄. libertas: z. s̄. se. z rōe h̄oz z similib̄ dicit i rē. Itē
no. qd̄ dicit. Pla. q̄ negatoria ita demū datur si fuerit v̄tut
p̄stituta z postea amissa. s̄. falsum ē. p̄petit. n. z si nulla. fuit:
vt. ff. si ser. ven. loci. s̄. competit: z. l. fistulas.

n J Itē quoq̄. de quibus. s̄. p̄oxi. s̄. dixit. nā ad prima est
faciēda relatio: vt. ff. de le. i. si fū. plurimū. s̄. si. z de testa. heres
des. s̄. s̄ si notam. naz alie non sunt negatiue: s̄ affirmatiue.
sed in eo q̄ dicit in rem sunt: potest ad v̄trūq̄ referri.

o J Qd̄ gen⁹ actōis. s̄. negatoria z affirmatiua. Et nota q̄

nomen actionis large hic ponitur: alias vero pro personalibus tantum: ut dicimus. §. e. §. i.

a ¶ His. scilicet in causis rerum corporalium.

b ¶ Possidz. si solidū. si eiz duo asserāt se possiderē: et uterq; viderit: poterit alter vēdicare: ut. ff. vii. pos. l. si duo. i. si. i. ff. n.

c ¶ Negz rē acto-

ris. hec verba restringit pcedentia. l. si vero rē. naz h ppetuo verū est qd alias si datur actio possidenti per quas neget rē actoris esse: potest poni casus: ut possessor habeat actionem p quā dicat se dominū esse: ut. ff. d. rei vē. l. officium: r. ff. v. usufr. quēadmodū ca. si usufru. noie. cōstat enī cōmodatariū nō possidere: r. cōmodatariū possidere: ut. ff. cōmo. l. rei. idē in cōductore r. locatore: ut. ff. de usufr. l. nō solū. §. i. Alij dicūt legē illā officiū loq qn ali' non possidens agit: ut sic rōne dēretatōis talis agatur. Sūt r. alij: ut bul. r. Jo. qd dicit qd eo ipso qd agit possessor rei ven. renūciat causē pos. cū hoc sit impossibile r. possidere r. vēdicare posse. prima verior est.

d ¶ Uno cāu. i. duplicib' iudicijs: ut. ff. de iudi. l. i. tribus: r. j. e. §. quedā: r. ff. vii. pos. l. dno. §. i. r. j. de interdic. §. tertia: r. ff. fami. per. l. i. vel dic qd dicit de qlibet exceptione proponēda. nec. n. hic dicit qd sit actor: s; caute dicit qd partes siue onera actoris sustinet secundū Jo. ut. ff. de excep. l. i.

e ¶ Appetit. ff. d. iud. l. i. trib'. §. primū. vel. ff. d. excep. l. i. §. scōz.

f ¶ S; iste quidem. ¶ Actio publiciana dicitur pretoria et datur ex equitate pretoria illi qui rem est nactus ex aliquo iusto titulo a domino: qui titulus esset aptus ad translatio nem domini: r. datur quasi ipse rem v'su cepit. b. d. Et diuī dicitur in duas partes. Primo ponit et declarat actiones pcedētijs. §. fore civiles. Secōdo ponit de actionibus p'torijis. ibi: Aliē aut. Itē ista scōa subdividitur. Nā primo ponit de actionibus i rem p'torijis. Secōdo ponit de personalib'. Scōa ibi in. §. Personā. Itē prima subdividit. Nāz primo ponit quādo res petitur quasi v'su capta q nō ē. Secōdo qn v'su capta est: et dī ac si v'su capta nō ē. Scōa ibi. §. Rursus. Itē prima subdividitur. Nā primo ponit de actionibus p'torijis in rē Secōdo ei' ponit exempla. Scōa ibi. Plerūq; Are.

g ¶ Sed iste. latēter accedit ad secundāz divisionē: scz alie sunt civiles r. alie p'toriz: r. de omnib' exēpla ponit. S; querit d duab' .l. de actione in rē q datur cōtra enī q dolo desijt possidere. videtur. n. p'toria: ut. ff. d. nora. ac. l. electio. §. i. S; r. ciuilis videtur inspecta persona actoris que de iure civili admittitur ad agendū: ut. ff. de rei. vendi. in rem. sed dic eam ciuilez inspecta potius p'sona actoris que dignior est: ut. ff. de excep. l. do. pure. §. si. r. h cōsideratio semp hētur. nā hēre. petitio dicitur p'toria qn bonoz possessor datur vel fideicōmis. l. contra possidētes pro hēde vel pro possessore datur. r. econtra si de tur hēre. de iure civili dicatur ciuilis: ut. ff. de pe. hē. l. i. semper

enī iudicam' actionem sit ciuilis vel p'toria inspecta p'sona actoris. Se cūdo queritur de actione p'modati. S; dic eā ciuile: ut. ff. cōmo. l. i. cōmodato. §. sicut. Et quod dicit. e. ti. l. i. p'tor ait rē. vel approbando vel confirmādo dicit si iuentēdo. sic r. de pe. hēre. dicitur. ff. si ps hē. pe. l. i. in p'i. sed tū ipsa ciuile ē cū sit ex se. cōsul. r. centūmial' dicatur: ut. ff. de hēre. pe. itēve. §. cū autē. r. C. de hēre. peti. l. si. in p'i. oēs. n. actōes q dūnt ex his quibz p'tib' iuris. l. l. se. cōsul. plebisc. p'i. pla. r. respōsiois p'i. ciuiles sunt. q vero a magistrati b' vel p'tor edicto descēdunt p'torie sunt: ut. §. de iure na. §. cōstat. v'sq; ad. §. ex n scripto: r. ff. de iusti. r. iur. l. ius aut: r. j. de ppe. r. rē. ac. in p'i. alie p'ter duas suprad. incerte sunt vtz sunt p'torie vel ciuiles. Accur.

¶ In personam: quas et ipsas ne cessarium est exemplis ostendere. Ecce plerūq; ita permittit p'tor in rem agere: ut vel actor diceret se quasi v'su cepisse quod non v'su cepit: vel ex diuerso si possessor diceret se aduersarium suū nō v'su cepisse qd v'su cepit. Nāz sicut ex iusta cā res aliqua tradita fuerit: veluti ex cā empti onis: aut donationis: aut dotis: aut legatorum: nec dum eius rei dominus effectus: si eius rei casu possessionem amiserit: nullā habet in rem directam actionē

hēre. pe. itēve. §. cū autē. r. C. de hēre. peti. l. si. in p'i. oēs. n. actōes q dūnt ex his quibz p'tib' iuris. l. l. se. cōsul. plebisc. p'i. pla. r. respōsiois p'i. ciuiles sunt. q vero a magistrati b' vel p'tor edicto descēdunt p'torie sunt: ut. §. de iure na. §. cōstat. v'sq; ad. §. ex n scripto: r. ff. de iusti. r. iur. l. ius aut: r. j. de ppe. r. rē. ac. in p'i. alie p'ter duas suprad. incerte sunt vtz sunt p'torie vel ciuiles. Accur.

g ¶ Quaz mentionem. l. exp'ssaz: ut ex qbusdā dīctum est.

h ¶ Et si q sunt similes. ut subijcit: ut q sunt ex dētu vel qst: vel ex delict. vel q

st: vel ex varijs figuris cāz: ut. §. eo. §. i. r. j.

i ¶ Legitis. l. ex. l. r. i. ta.

h ¶ Et. pro idest.

l ¶ Ciuilib'. r. dic ciuilib'. i. ex auctoritate iurisprudētūz r. eoz r'sis. nā totum est ius ciuile: ut. ff. de iusti. r. in. ius a sit ciuile. r. de origi. iur. l. ij. §. nouissime.

m ¶ Aliē. taz i rē tū q i personā tū. nec enī aliqua p'toria iuenitur q sit mixta. l. i rem r i personā: l. ciuilis talis iueniatur: ut. j. eo. §. quedam. d'tra. ff. de pos. hēre. pe. l. iij. r. primo hic de realib' dicit v'sq; ad. §. i p'so nā. r. postea de personalibus dicit.

n ¶ Ipsas. l. p'torias: quasi diceret nō solum ciuiles quā exposum'. n ¶ Necessariū. i. vtile. qd enim medicamenta morbis: h exhibēt iura negocijs: ut in aut. hec cōstitutio Innocē. in p'i. colla. viij. nec. n. neces sitas i p'udpe poni pōt: ut. ff. de le. r. sena. con. princeps. Item qz per exempla apertius intelligitur: ut hic. r. C. de transac. ut responsum: r. ff. de colla. bono. l. p'tor: §. iulian'.

o ¶ Ecce. h est primū exēplū qd exponitur statū ibi. Nāz rē:

p ¶ Plerūq;. qz h semp dicere nō poterit. l. d'tra d'iz: nisi i calib': ut statim dicem'.

q ¶ Diceret. agēdo publiciana

r ¶ Vel ex diuerso. hoc exponitur. j. §. rursus.

s ¶ Possessor. idest dñs quōdaz ad quē redijt nunc possessio. vel dic possessor quondam: nunc petitor.

t ¶ Ex iusta cā. i. ex aliquo dētu q descēdit ex iusta cā. i. ex affectione vtriusq; p'tis: ut. ff. e. l. in oibus: quā affectionē iustū ē fuari: ut. §. de re. diuī. §. p traditionē. r. hoc dñmō cā vel ti. fuerit apt' dñmū trāsserre l. s n trāsserat: qz traditio n pl' trāssert q sit apd enī q tradit: ut. ff. de acq. re. do. l. traditio. r. notatur h'mōi cōtract'. ff. de pu. l. i. i p'i. r. l. iij. iij. v. vi. r. vij. si vero dētus nō ē habil' trāsserre dñmū nō cōpetit publi. ut ff. e. qcumq;. §. i. r. finali.

u ¶ Tradita. a non domino.

v ¶ Effect'. p v'suca. nā per traditionem dñs fact' non fuit. si aut alte ro istoz modoz fact' dñs fuerit publiciana ei nō datur: sed directa rei vēdicatio: ut. ff. de pu. l. i. in p'm. r. §. i.

a ¶ Casu. immo r si quocūq; mō. naz si p furtū vel rapinā vel aliā v'z amiserit: n tū hz i rē actōez directā: s; hāc: l. hēat als actōes: ut furti v'z vi. bo. rap. r similes: ut. §. d ob. ex dlic. §. l. r bōefi. r. §. vi. bo. ra. §. si.

b ¶ Nullā. de alijs aut realib' stat: s; de hac rei ven. dubitatur.

c ¶ Directā. S; nūquid publiciana cōpetit rōe vtilis dñij: Quidā m iij

videtur qd sic dicentes vtile dñiuz hz cui publiciana cōpetit: et dicit hāc esse cāz publiciane: sicut directū dñiuz ē cā directe actionis in rē: vt. ff. d. rei vē. i. rem. Alij dicit qd nec vtile dñiuz hēat: cū ille qd vtile dñiuz hz ē d. dñm agat: vt. ff. si ager vec. vel emph. pe. l. i. ij. z. iij. quod nō ē in publiciana: vt. ff. de pub. l. pe. z. si.

a **¶** Glendicet dñiuz. hoc vñ saluz. nā aut hēo dñiuz: z tñc nō vēdico qd hēo si nō habeo: nec tñc vendi cor: vt. ff. de rei ven. l. in rē. l. n. n. Itē dñiuz ē ius z res incorpali: quomō ergo vēdicatur. s. dñiuz. i. rē rō ne domini.

b **¶** Cāu. s. supradicto.

c **¶** Actiones. qd erat fm ius civile.

d **¶** Actio. s. publiciana: vt statim subicit. als nifi p tot actōis: nomē diceret i factū daret: sicut ex civili obligatōe noua datur. ex. l. conditio. si nō caueatur de noie actōis: vt. ff. nau. cau. sta. l. idēz s. i. z. ff. de conditio. ex. le. l. i.

e **¶** Dicit. z sic videtur qd p̄tor: p̄mittit mētiri: qd p̄la. concessit. et idēz in sequētibz casibz tribz. et facit. C. de bo. ma. l. i. vnde sic libellū for mabis. peto talē rem quā possides et quā emi vel alia simili iusta cā habui: qd dico me vsucepisse. nāz l. h. verba me vsucepisse directaz rei ven. magis videatur inducere: tñ ex adiunctis publiciana signat. Alij dixerūt ita eē formādū. peto rē talez quā dico meā: s. qd forte nō posses pbare meā: ppono publiciana. Alij dicūt vtrāqz alternativē pponi. s. rei ven. z publi. hoc mō peto rē talem iure directi dñi vel q̄si: et hanc approbat cōsuetudo. S. certe due prime nō placent: qd quomō dice retrem suā se vsucepisse: cū hoc nō sit ver. sic enīz deieraret in sacramē to calū. C. de sacra. calū. l. ij. Sed illi respōdent: qd hoc facit. l. permittē te. vñ non periurat. ar. ff. qui satisda. cog. l. si. S. nec vltima placet. qd vnā debet eligere et non pluribus agere actionibus: vt. ff. de reg. iur. l. nemo. s. quotiēs. Dic ergo quarto esse formādū in hūc modū libel lum. peto rem talem mihi restitui iure quasi domini: perinde ac si vsu cepissem. Verbū enīz quasi positum. s. eo. s. alio hic repetere: z simili tudinarie ponatur nō affirmatiue. i. directe sicut vendicāre quo ad esse cū re de vsucap. ita nūc q̄si vsucapta: et idēz in sequētibz casibz. Et p̄dict p̄z qd quiqz sunt necessaria: vt detur publiciana. s. traditio vñ quasi: qd dico ppter res incorpales q̄ tradi non possunt: vt. ff. de acq. re. do. l. fu. s. incorpales: z. ff. e. l. i. z. l. publici. s. i. Scdo qd ex it. apto ad mutuatōz domini: vt h. dicit. vel ex ven. vel sim lib. Itē qd nō dñō accepit. nam als dñiuz esset trāslatū: vt. ff. e. l. i. s. i. Item q̄to qd bonafide acceperit vñ credidit se dñz factū eē tñc: vt. ff. de ac. re. domi. l. eñ qui a furioso. s. p̄tor. Quito qd credidit se dñz hodie nō esse cū pponit eā: alias eēt sibi dñ: sed tñ duo ex his quiqz sunt difficilia agendi. s. p̄batio traditionis z n. reliqz p̄stāt in intellectu agētis: cū sint de sua cōscia: qd per testes p bari nō p̄st. Sed qd si dubitat vtrū actor: hodie fuerit dñs vñ n. n. salua fide p̄pōat qd sibi meli vñ: vñ rei ven. vel pu. s. qd penit ē in du bio pponat publiciana: z i ea obtinebit: nisi aduersari p̄bet actorē hu ius dñi fuisse. qd si p̄bet dabitur huic rei vñ. qd egit. n. actione publi. z succubuit: nō repelitur a rei vñ. directa. idēz ecōtra: vt. ff. de euc. mi / noz. s. si fu. s. qdā dixerūt cōtra in vtrōqz cāu: qd ius suum vnde cūqz z qualecūqz i primo iudicio deduxisse vñ: vt. ff. de ecce. rei iudi. si mater s. eadē. S. expone vnde cūqz z q̄le cūqz. i. siue de iure civili siue de iur regē. dñmō directū: vt. ff. de rei. ven. in rē. i. p̄ci. At illi dicebāt siue di rectū siue vtiler: ita p̄z qd cū sint dñe rei vñ. directa z publiciana vno libello pponi nō pōt: vt. C. si ser. ex li. l. i. s. ex s. uetudine dñi fuatur: nā vtrāqz siml pponit: s. supvno p̄bationes tñ inducat: ne sibi dñ sit qd certe ē d. dicta. l. C. z reglāz illā. ff. d. re. iu. nēo. s. quotiēs. z h. ex p te actoris. ex pte aut rei spectam? an possideat vel dolo desierit posside re: vt i rei vñ. dñm. nā cōtra oēs possidētes datur: p̄ter qd cōtra dñm: vt. ff. de publi. l. pe. z. l. si. s. ē cōtra dñm datur in ser casibus. Adūm ē a nō domino emi: z postea ver? dñs succedit z ad eñ possessio redi

erit. nā l. si sit factus dñs tenetur tñ publiciana: vt. ff. de excep. rei vñ. si a ticio. Scdo ē si rē a nō dñō emi: z postea ver? dñs voluerit a me vēdicāre: s. ego fui absolut? z postea res ad illū rediit: agā publi. z si excipiat d. dñio: ego r̄plicabo: qd quiqz eo agēte fui absolut? vt. ff. de ecce. rei. iu. liqz rē. Tert? ē si egi no

eā rē q̄si se vsucepisse. z ita vēdi cat suā eē: qd actio publiciana ap pella: quoniā p̄mū a publicio p̄ tore i edicto p̄posita ē. **¶** Kurs? ex diuerso siqz cūz reipublice cā abeci? vel i hostiū p̄tate eēt rē ei?

ralit d. bo. si. pos. serui. z ipse ddit eū mihi p nora. siue. n. cōtra me possidēte ver? do min? agat: siue eo possidēte ego agā pub. obtrineo vt. ff. d. nora. gñs lit: z. l. p̄cedētū i siue. Quarrus

ē si ego fui missus i possessione vicine dom? quā aliqz bona fide possidebat possessore nō canēte: z tñc verus dñs ineniat tur possidet vi forte: z vnde vi interdictū z pub. habeo: vt. ff. de dā. ifec. dāni. s. nō solū. Quir? ēt adijci: vt si rē nō possides am z eā nō dolo s. culpa desijt possidere: z sic litis estimatio nē tñ fm ius vendicanti p̄stāt: vt. ff. de rei vñ. qui restitue re. s. si postea res ad dñm redeat: agā pub. cōtra eñ: vt. ff. de rei vñ. si culpa. vel expone. l. illā: vt hēat vtilē actionē quā ac tor: directā hēret q̄si nomē emisse vidatur. Sert? adijci? si me mandante rez meā vēdidisti: s. me p̄hibēte tradidisti empro ri: hac actione vel exceptione defendi. p̄terea etiā cōtra me dñm hac actione agit: vt. ff. de publi. si quis prohibuit.

f **¶** A publico. sicut ab aq̄lio aq̄lia fuit iducta: vt. s. ad. laq̄l. s. ex hoc tñ capite.

g **¶** Kursus. **¶** Iste. s. diuiditur i duas ptes. p̄io pōit de restitutione dāda p̄nti s. absentez. Scdo addit et extēdit ad alios multos casus. Scda ibi. Qd gen? Et i sūma. b. d. p̄nti s. absente reipub. cā vel i p̄tate hostiū vsucapiētē rem p̄nt succurritur rescissa vsucapione. b. d. Alre.

g **¶** Kursus ex diuerso. id est ecōtrario. nam supra affirman do z se vsucepisse di. h. negādo z aduersariū nō vsucepisse dicit. **h** **¶** Reipublice. s. ciuitatē romāe: vt. ff. de ver. si. eñ q. idēz ex ge nerali clausula posita de resti. ma. l. i. in fi. Idēz i ceteris ciui tanibz dīcēdū est: vt. ff. ex q̄b? ca. ma. l. s. z si p̄torē. s. pe. Idēz ēt si cā municipij alicui? vt. ff. de resti. ma. l. legatur.

i **¶** Absent. als absens eēt: qd absuit reipu. cā rem p̄ntis duo b? modis potuit vsucapere. s. per se: z qd rē illā secū detulit si ue domi dimisit: z aio possedit: vt dicitur de eo qd ad nūdinas p̄fect? ē: vt. ff. de acq̄ren. pos. clā. s. qd ad nūdinas. Itēz per ali um: id ē p filiū vel suum: vt statim in captiuo dicemus.

l **¶** Vel i hostiū. qd sūt hostes dñ. ff. d. ca. hostes: z. ff. d. si. ho stes. s. q̄b? s. q̄b? po. ro. bellū idijit: vñ qd r̄plo romāo bellū idij rerūt. Si ergo ab alio qd capiat nūqd h locū hēbit qd h dñ: Credo qd sic: sicut q̄si abest cā alicui? citatis vñ municipij: vt. s. dicitū ē. In h aut differūt: qd nō sūt fui tñuz hostiū: vt. ff. de ca: hostes. z sic poterit facere testm: qd als nō possz: cū eēt fu? imo z ei obles nō pōt: vt. ff. de tes. l. eñ q: z. l. obsides.

l **¶** P̄tate. i. future. als accipit p iurisdicōe: vt cū dicim? p̄tā hz p̄tate i hoies d. districtu. i. iurisdicōe. Itē pōit p obediētia i qd p̄tate ē mō ad? sub abbate: z clā sub p̄lat. Itē pōit p di lectōe siue pietate. z h pa. po. dñ: vt. ff. d. s. sig. p̄tā. S. quōd iste ab hostibz capt? pōit vsucapere cū ipse ab alio possideat: vt. s. d. iur. p. s. fu. g. ipe possidere nō p̄t: vt. ff. ad. l. iul. de adul. sic eueiet: z. ff. d. acq. re. do. hō liber. s. qd qd. ergo nec vsucape vt. ff. d. vsu. siue possidēte: Itē. vsucapit p filiū vñ p suū in re pe. vt. ff. ex q. ca. ma. itē ait p̄tor. s. h. at: z. l. dñiqz: z. l. ait p̄tor. s. h. plāe: z. ff. d. vsuca. iusto. s. si. s. nec vñ qd p suū possit capti u? vsucape: vt. ff. d. vsu. neqz fu? S. dicit qd illa loq̄ i cā nō peculū

ari qd vtz est. vello qd ipsa veritate inspecta: h aut in. postli. ispe
cio: qd puals veritati: vt. s. q. mo. ius pa. po. sol. s. si ab hostib?
a ¶ In ciuitate. q. d. q. si abest. Quid ergo si vterq abest: et alit
alteri? re vsucapit: Rñ. et tē bz locū hec restitutio: vt. ff. ex q.
can. l. si. vt aut delinere abesse cū domū redijt vel redire potuit

finito negotio p
quo erat absens:

Item. econtra si
pñs re absentis
vsucapit: vt. ff. q.
ex cau. ma. l. i. s.
eadē rba. et tūc
siue completa ē
vsucapio i pñtia
i. infra modicū tē
pus siue i abien
tia: siue postea
parz idē ē: vt. ff.
e. ab hostib? s. s.
qd. et tūc dī desi

qui in ciuitate^a esset vsuceperit:
permittitur domin⁹ si possessor
reipublice causa abesse desierit:
tunc intra annū rescissa^a vsucapi
one eam petere: id est ita petere:
vt dicat possessorem vsu⁹ non ce
pisse: et ob id suam esse rez: quod
genus actionis^c quibusdam^e et
alijs simili equitate. motus pre
tor accommodat: sicut ex latiori

nē abesse: nisi iusta cā ipedit⁹ fuerit i redeñdo. statuit. n. ei. xx.
militaria diurna: vt. ff. ex q. ca. ma. sic. s. rādū. s. p. q. de neces
saria absentia tūc intelligit: al. s. vt. ff. e. l. itē bz: et l. se. s. pñ d
fuerit hic positū stricti⁹ ponitur. i. q. possit oueniri.

b ¶ Annū. s. vtilē q. stabat ex. ccdv. dieb⁹: vt. ff. d. sta. l. i. cū he
res. s. si stict⁹. in qb⁹ actor habuit facultatē agēdi: nec impedi
ref p se nec p reū nec p iudicē. nā hec tria necessaria sunt vt vti
lis dies aut an⁹ curat: vt. ff. d. diuer. et tēp. p. scrip. l. i. hodie nō
in omnib⁹ restitutib⁹ qdriēniū dīnuū dputat: vt. C. d. tēp. in
inte. resti. l. si. Et itē nō. h q. hic liber corrigi p. C. i. h anno vti
li gñaliter fm quosdā. S. dico d. q. illa tū in restitutib⁹ di
cit. vñ in alijs remanet vtilis annus.

c ¶ Rescissa. p. inte. resti. petita a iudice viuo: vt subducā tps
vsucapionis quo fuit absens: vt. C. de resti. mino. l. iij. sic et mi
nores petūt: vt. ff. de excep. l. exceptōes q. pñone in fi. l. et h ipz
s. q. postulare pñt a mortuo pñore dcedit eis: vt. ff. e. l. i. p. totū.
restituūt ergo eos pñor: viū: vt sic agāt antiq⁹ actōe: ac si res si
cēt vsucapta vel actio pscripta: et id actio ad quā restituūt dī re
scissoria: si q. sit nomē pñuū actōis: s. q. erat pñor real⁹ siue p
sonal⁹ directa: nūc dī vñt: vt. ff. ex q. cau. ma. l. si. et de cap. l. ab
hostib⁹. Alij dicūt q. statū eo reuerso bz rescissoria: et dicūt eē p
pñuū nomē actōis. et sic dicūt q. maiores iure actōis: s. minores
officio iudicis restituunt. Dicūt tñ q. h rescissoria actio effica
ciā nō bz aūq. insufflet in eā pñor: spñ vite dādo restitutōem:
qd sat recidit in pñmā opiniōē. nā sp vtz ē h quod a pñoris
mortui edicto: sit auctoritate pñoris viui.

d ¶ Vsu nō cepisse. et sic vñ concedere mentiri. qd. p. confite
tur: sed dic q. non mentitur: sed dicat sibi restituēdum ac si vsu
capiti nō esset: vt. s. pri. diximus.

e ¶ Actionis. s. rescissorie supradicte.

f ¶ Quibusdā. vt si re absentis vsucapiat pñs. Itē si absens
fuit pbabili cā: vt studioz. Itē in vindlis possit: vt. ff. e. l. i. et l.
s. et si pñorem in fi. et l. se. et de illis legib⁹. j. facit mentōes cū
dicūt. de volumine digestoz.

g ¶ Itē si q. in fraudē. ¶ Diuidit i duas ptes. Primo
ponit dictū ex quo. Secūdo determinatōz qōnis. Secūda ibi.
¶ Permittit. Et. b. d. Alienatū in fraudē creditoris pñmittit ip
sis ex snia pñoris bonis debitorz possessis reuocare. b. d. Bre.

g ¶ Si q. s. debitor.

h ¶ In fraudē. nō. q. vterq. tā debitor q. receptor: o. q. frau
dē pñcipet qñ titl⁹ si ē lucratiu⁹. si at ē lucratiu⁹: puta donatō
nis: vt si dedit. et h itellige ad h vt creditor possit reuocare alie
natōem: tē sufficit fraudē debitoris tñ interuenire: vt. C. de re
uoca. bz que in frau. cre. l. pe. et ff. que in frau. cre. q. autem. s.

hoc autem edictum: et s. simili modo. Et de hac fraude nota bonam
distinctionem: quia aut adhibetur a debitore alienante inter viuos: aut
in vltima voluntate: vel a liberto in fraudē patroni. similiter inter viuos
vel in vltima voluntate. si in vltima voluntate: tunc aut per legata: aut
per libertates. et si per libertates aut directas aut fideicom.

digestorum seu pandectarum vo
lumine intelligere licet. ¶ Item
si quis^a in fraudem^b creditorum^c
rem suam^d alicui dederit: bonis
eius a creditoribus possessis^e:
ex sententia pñdis^f permitti
tur^g ipsis creditoribus rescissa
traditione eam rem petere: id est
dicere eam rem traditam non es
se: et ob id in bonis debitoris

dolo. in vltima voluntate si legatum vel fideicō. in frau. cre. reliquit solū
eventum inspicimus: licet fraus non interuenierit: vt in donatione cau
sa mor. vt. C. de in. deli. l. si. s. si vero creditor. cum legata non debentur
nisi deducto ere alieno: vt. ff. e. q. autē. s. pe. et ad trebel. l. i. s. is qui qua
draginta. idem in patrono p oia: si libertus in fraudem legauit vel fidei
cō. reliqit vel donauit cā mor. nā solū eventū inspicim⁹: vt. ff. si qd i frau.
patro. l. i. in prin. et s. i. in libertatib⁹ aut in fraudem relictis distingue di
rectas a fideicōmissarijs. in primo casu consiliū et eventū inspicimus: vt
ff. de his q. in frau. cre. l. si. et l. i.

i ¶ Creditor. large accipe pro omni eo cui aliquid debetur: vt. ff. de ver.
signi. l. creditor: et l. i. creditor: et l. si cui: et in auten. de fideiussio. s. pe.

l ¶ Rem suam. s. corporalem: ex eo q. dicit tradiderit. idem tamen est
in corporalibus: vt p. multa exempla: vt. ff. que in frau. cre. l. i. ij. et iij.
vsq. ad l. q. autem.

l ¶ Possessis. i. possideri iussis. nec. n. re ipsa a creditoribus fuerit pos
sessis bona debitoris: cū ipse alienauerit. vel dic possessis q. remaserant
et nō sufficiebāt: vt. ff. e. l. ait pñor.

m ¶ Pñdis. puta quia fuit condemnatus et non satisfecit condemna
tioni infra tempus. Unde missus fuit actor in bonorum possessio
nem.

n ¶ Permittit. s. infra annū vtilem: vt. ff. de his q. in frau. cre. l. i. i. Rñ. et
de eo qd peruenit ad eū: vel qd dolo fecit quomin⁹ perueniret: ppetuo
dat: vt. ff. e. ait pñor. s. hec actio.

o ¶ Petere. Sed qua actione? Rñ. pauliana: que datur creditori ad
reuocanda corporalia: sed in factum ad reuocanda iura: vt. ff. de vsu. l.
videamus. s. in fauiana: et ff. eo. l. hac in factum. Vel verius dic q. nul
la dicitur pauliana nisi adiectiue: quia a paulo fuit inducta. sed in factū
pauliana dicitur que ad reuocanda corporalia et incorporalia compe
tit: et datur contra accipientem et heredem eius in quantum ad eos p
ueniat: etiam non restituto ei pñcio: vt. ff. eo. ait pñor. s. fina. et l. seq.
et l. si debitor: et l. ex his. In eum autem qui in fraudem alienauit actio
non datur: cum nudus sit: nisi ita fraudulentē dispersit vt res appare
re non possit: quo casu etiam in carcerem detrudetur: vt. ff. eo. l. fina. s.
fina. Est et fauiana que datur solī patrono ad reuocanda ea que liber
tus in fraudem patroni alienauit inter viuos vel vltima voluntate: quo
minus patronus habeat tertiā: vt. ff. si quis in frau. patro. l. i. in prin. et
s. i. et s. de suc. liber. s. sed nostra constitutio. Et est caluissiana: et ipsa tā
patrono q. creditori comperit: vt. ff. que in fraudez patro. l. in fauiana.
Quidam tamen dicunt contra in eo quod de fauiana dictum est. a. r.
ff. de vsu. l. videamus. s. in fauiana. Sed certe ita dicit ibi in littera per
quam: et sic refertur ad proximam tantum: scilicet paulianam. Et iste
due imitantur naturā superioris in factū pauliane. S. q. q. q. sunt h
be posite iter reales pñorias: cū ipse pñonales sint: qd pbat p id qd dic
lra: In fauiana q. vt. ff. d. vsu. l. videam⁹. s. i. fauiana. nā pñe dicerat

de psonalib⁹. vñ dñuat eā cū psonalib⁹: z pbat. ff. si qñ in frau. patro. l. i. §. h. actio. S3 rñ. q: si similitudine h3 cū supiorib⁹ duob⁹ casib⁹: in eo q: si cur sibi pmittit aliqd dicere qd nō sit: vel eēnt faciēda aliq ac si nō p cessissent q si pcesserūt: sic z hic. Itē sicut ibi sit reuocatio: ita z hic. er go fñm hēc ita dici debent hē reales sicut supiores: qd qdā concesserūt.

S3 rñ. hic nō petis quod meū fuerit: vt in supiori ca su: nec quasi meū: vt i pu bli. vt. s. eo. §. alie. Nec ob. j. §. pr. q: hypotheca ria ē in rē: nec tñ meū peti tur. vñ qñ: q: ibi qd peto: peto qñ meū. i. possessiōz p hypothecariā actōez vñ seruianā: hic aut neqz pos sessio neqz dñū ē meū nec fuit: imo i accipiētē trās si uit: s3 i fraudē sit cōdētū a lienatū: vt. ff. de pben. ep. si sciēs. in fi. z p dīcte tres actōes reuocatorie dicun tur. S3 vñ oñt hēc actio: Rñ. ex qñ maleficio quā do dol⁹ fuit in vendēte et emēte. si tñ in vendēte tñ: tñc pōt dici ex qñ dñu: si agit d illā possidētem:

S3 nūqd h3 retentōnem vt ab eo nō reuocet si vult soluere qd sibi creditori reuocare volēti de/ bet: Quidā negāt: vt ar. ff. rez. amo. si cū dos. §. si. z. l. se. S3 dīco in/ star posterioris creditoris si vult soluere pūori qd sibi debetur. pōt hē reuocet: vt. ff. de euic. l. euic⁹. qd dīc vt. ff. de his que in frau. cre. ait pre tor. §. illud.

a ¶ Dñsisse. vñ ergo q pmittat mēiri: qd nō est ver: sed ita petis ac si mansisset in bonis debitoris: vt. s. e. §. alie: z. §. rursus.

b ¶ Itē seruiana. ¶ Diuidit in tres ptes. Prio q actio seruiana vel quasi seruiana ē ptozia. Scdo q sit dñia inter actōz seruianā vel q si. Tertio q sit dñia iter pign⁹ z hypothecā. Scda ibi. Seruiana autē. Tertia ibi. Inter pign⁹. Et. h. d. Actio seruiana vel qñ ē ptozia. z cō petit fūiana p reb⁹ coloni: qñ fūiana p rebus aliorūm debitorū ob ligatis. h. d. Aretinus.

b ¶ Fūiana. q. d. nō solū publiciana z rescissoria reales sūt z ptozie d qd dīctū ē: s3 et due iste capiūt vi ex ptozis iurisdīcōe. i. ptozie sūt: vt h z. ff. de pac. si tibi. §. de pignore. Accur.

c ¶ Quis. i. dñs fūdi: siue sit ptiarius: siue nūmis celat. Itē ē p dterio ratōe dom⁹: vt. ff. q. cau. p. ta. l. ij. s3 ex locato sit ac. vt. ff. loca. l. q fūduz.

d ¶ Coloni. subaudi vñ iqlin. nā z cōres sūt tacite obligate: vt. ff. q. cau. pig. tacite. §. l. ij. z ē coloni in villa: iqlin⁹ citate: vt. ff. d. acq. pos. l. res pi gnoris. Dñia ē iter has duas tacitas obligatōes. nā i rusticis ita dñū si dñs sci. t iducta z illata i vrbano siue sciāt siue nō. z ē rō: qz scā ru/ sticitas oīa palā h3: s3 iqlin⁹ mltā ē clā appōtat q locator ignorat: vt C. loca. certi iuris. itē tñ i vtroqz si ego aio sūt iducta vt ibi sūt pperuo: nō ad tps: vt. ff. d. pig. dñtor: z. ff. q. cau. pig. ta. contra in predijs. §. i.

e ¶ Pignoris. i. tacitū. f ¶ Fundi. vel dom⁹: vt. s. dīctum. est.

g ¶ Quasi. h dīctio ponit ad dñam supioris. vtrāqz tñ fūiana dñ: a ser uiedo forte dicta: cū oē ius aut in acqredo aut i fūado aut in amittēdo pssit: vt. ff. de le. z se. cō. l. fi. S3 q est dñia inter fūianā actōez z salua nū iterdictū: cū illud ad idē ppetere videat: vt. j. d. iterdic. §. iterdictū: Rñ. q: in seruiana o3 q creditor pber debitorē fuisse dñm tpe obliga tionis: vt. ff. de pig. z q nō dñ sūt. §. i. s3 in saluiano sufficē q pber eum possedisse: vt colligit. ff. de salui. iterdic. l. i. in pñ. z dixim⁹. j. d. iterdic. §. i.

h ¶ Pign⁹ interest. nisi in sono vocis: vt. ff. de pig. l. res hypo/ terdictū. tbece. §. itē pign⁹. imo z et qñ ad actōem vñ interesse. nam pscriptio

hñti pignus nō currit cū possideat. sec⁹ i hypothecaria cui cur rit pscriptio iterdñ. x. iterdñ. xx. iterdñ. xxx. iterdñ. xl. an. vt. C. si aduer. cre. l. i. z. ij. z. C. de pscript. xxx. vel. xl. an. cum notissi mi: z de an. excep. l. i. §. i.

i ¶ De q re. mobili vel imobili si tradat creditori vel nō. corpa

lis vñ icorpal: ex cepta vrbana fui tute q nō p obli gari: ne ruinis ci uitas deformet: vt. ff. de pig. si is q. §. si. z. l. seq.

l ¶ Appellatōe. i. hypothecaria: vt hac actōe pe ti possit a quol3 possessore.

l ¶ Darie. hoc abūdat: vt. C. de test. ma. l. fi. §. i. duo. n. o3 iteruei re: vt sit pign⁹: et q tradat credi tori: vt h. z q mo bilis sit: cū pign⁹ a pugno dicat: vt. ff. d. verb. sig. plebs. §. pignus.

Si aut mobil ē si tradat. Itē si imobil ē tradat vñ non hypo/ theca ē. p3 ergo q qñtuor sūt ptozie actōes i rē. i. publi. z re scissoria z fūiana z qñ fūiana. Itē alie due reales pēiudicia les: vt. j. e. §. pēiudiciales. Est z alia q dat supiciario: qñ qñ ad nō modicū tps dūrit: vt. ff. de supci. l. i. in fi. l. i. rñ. z. §. ait. z. l. fi. z. ff. de rei. vñ. supiciario: z. l. ptozie. Est z octaua actio in rē: vt q dat metū passio. nā ila ptozia ē i rē: vt. ff. q me. cau. metū. §. volēti. Sūt z alie. i. bonoz possessio: bñdita petitiō. Item si deico. bñdita. petitiō. bo. possessio. pñia dat ei q suscepit p pto rē. scda ei cui p trebel. bñdita restituta ē: vt. ff. de bo. pos. here dita. petitiō. l. i. z. ij. z. ff. de fideicom. heredita. petitiō. l. i. z. ij. z ij. z sic decem sūt ptozie in rem.

¶ In psonā. ¶ Itē. §. vsqz ad. §. Pēales tractat de tri bus actōib⁹ psonalib⁹ z ptozijs. Et hoc pñcipium vsqz ad. §. Actōes aut diuidit: q: i pñcipio pñmittit de actōe de pñstitu ta: z de peculio. Itē z d iuramento in gñe. Scdo in spē deyna qñ dīc. Scda ibi. De pñstituta ē actōe. Itē pñia subdiuidit: q: pñio ponit qñ oli erat in actis de pñstituta z recepticia: bo die nō sūt oīa a pñprietate pñstituta. Scda ibi. S3 ex nra. Et h. d. in summa. Actio de constituta ē psonal⁹ z ptozia: z h3 oēs vires qñ hēbat olim. z et illas qñ habebat recepticia: z oñtur ex nudo pacto. h. d. Aretī.

m ¶ In psonā. q. d. dīctū ē d realib⁹ ptozijs: seq⁹ de psonalib⁹. i. ptozijs: s3 d qbusdā psonalib⁹. s. iter posuerit in. §. itē si quis.

n ¶ De pecunia. vt. ff. de consti. pe. l. i. in pñm.

o ¶ Qui silis. i. q ad qdā: q: vtrāqz dabat vñ i qñ pñstuebat se solutuz. p se vel alio. s3 z dissimilis videbat: q: actio constitu ta p his tñ reb⁹ in pñstitutōe deductis ppetebat in quib⁹ nu tuum pñstit. i. q pōdere nūero z mensura pñtinent. S3 recepti cia qñ alie res in constōne deducebant: sed hodie p oib⁹ ppe tit actio de constituta: cū oēs res appellatōe pecunie pñtinean tur: vt. C. de consti. pe. l. ij. §. pe.

p ¶ Constitutōe. vt. C. de consti. pe. l. ij.

q ¶ Ea. i. recepticia.

a ¶ Item ptoz. h capitula exponit. j. pr. §. et iō h nō dicas.

rem. ex parte autem rei si iurat in actione personalitunc exceptionem tantum parit. si autem in actione realitunc distinguitur: aut iurauerit re peitoris non esse: quo casu excep. tantum datur. an suam esse: quo casu etiam actio si res actoris ad actorem redeat: non datur. Et hoc quod dixi in actore habet locum si iuratur ex sacramenti dilatione. sed si iuratur ex traditione facta occasione iuratur. tunc publiciana datur contra quemlibet: si sit iusta causa traditoris: ut ff. de iurcuran. na postea. §. si. z. l. seq. z. de publi. l. i. in fi. vbi ad l. cum qui. nec ob. in eo. ti. l. euz qui. §. si petenti. q. ibi verbis

peteret: neq. ei solvatur: iustissimè accommodat ei talem actionem: per quam non illud queritur: an ei pecunia debeatur: sed an iuraverit. Penales quoq.

distat dominium tantum excludit contra quem publi. non datur: ut ff. de publi. l. pe. z. fi.

a Justissime. q. pp. sacramentum datur.

b Actorem. in factum: ut. C. de iurei. actori.

c Querit. et si prius vellet probare: q. sufficit divina ultio: ut. ff. d. dolo. q. si deferente: z. l. se. z. C. de re. cre. l. iij. nisi in casib. ut. C. de re. cre. l. fi. z. ff. de iurei. admonendi. Et no. q. hoc l. c. q. d. e. de re: ut. ff. e. quo tiens. l. de veritate: ut. ff. ad l. cor. de fal. l. i. §. q. in rōibus. triplex inuēit. voluntarium qd ex voluntate dat: suscipit z. recusat: z. extra iudiciū: ut. ff. e. l. i. iurandū. Item necessarium qd necessitate imposita a iudice deferatur z. suscipit: ut. ff. de in litem iuran. l. fi. nec n. potest hoc sacm. referri vel recusari: nisi pretendat iusta causa recusantis: ut. C. de re. cre. generali ter. §. si autem. Item iudiciale qd sic dicit a iudicio: q. n. pars parti sacramentum in iudicio deferat: quod non est necesse subire: s. pot. recusari z. referri: ut. C. de lata: z. l. generaliter. §. si autem. sed iure veteri n. poterat recusari: ut. ff. e. manifesti. sed fm. p. ita demum actio in factum datur ex sacro si sententia non subsequatur: alio quare oritur actio in factum: cum ex sententia eadem nasceretur: ut. C. de re. cre. actori. sed nos contra. licet enim due sint ad idem z. eodem noie non nocet: ut. ff. d. ac. emp. non est nouum: z. ff. de fideius. heres a debitore. semel tñ fiet ex actio tñ: ut. ff. de ver. ob. q. bis: z. de re. iur. bona fides.

d Penales q. Qui edictum in albo ptois positum corruptit: vel q. vocat ptem vel patronū in ius sine venia: z. eximens dolo aliquē vocatum in ius vel eximi faciens tenetur actione ptoia. b. d. Et primo ponit dictum vnum generale. Secōdo ponit tria exempla. Secunda ibi. Cleuti. Areti.

e Penales q. dictū ē. s. d. ptois rei psecutoris: nē d. pēalib. ptois. s. q. ē d. fia iter pēales z. psecutorias: Rñ. m. l. re: q. pēales ptoie sunt annales excepta actōe furri: ut. j. de. per. pe. z. tempo. act. in prin. sed rei psecutorie sunt ppetue z. pēales actōes: ut. ff. de ac. z. ob. in honorarijs. Item penales odiose sunt: rei psecutorie nō: ut. ff. de pe. l. interpreta. tione. Item penales non transeunt contra heredes: nisi aliquid ad eos peruenit: vel lis sit drestata: ut. C. ex delicto defuncti. l. i. s. psecutorie sic: ut. ff. de ac. z. ob. ex contractibus. Item ubi plures tenent rei: psecutoria vno soluēte ceteri liberant: nō ita in pēali: ut. ff. de condi. fur. l. i. z. ff. de lib. ca. l. vl. z. ff. ad l. aq. l. itē mela. §. si ples.

f Pene. i. fere. vel meli. dic q. abundat. nā vere multe sunt.

g Quid. i. aliquid.

h Ex albo. erat. n. album dealbatio qdam posita in loco eminenti: ut apparet in auten. de lit. §. cōem. ibi. Cloce pto. zc. in quo albo erat scriptum: vel de citando aliquo: vel de alio pcepto generali vel spālī: ut. ff. de albo scri. l. i. z. l. iij. z. ff. de iurisd. om. iu. l. i. si q.

i Corrupti. s. vel positū sustulisset: q. uis nō corruperit: z. siue p. se v. palium: z. tñc albo tenentur: nec vnus liberat aliū. z. est in l. aureos: z. in d. l. si q. s. r. l. seq. tenet ē ille corruptor. l. cor. de fal. l. pe. cui. pena ē dporatio z. oim bonoz publicatio: in seruis ē vltimū supplicium: ut. ff. ad l. cor. de fal. l. i. in fi.

j In cū. s. filiū vel libertū dat actio i factū: q. ē s. r. pena: ut supior. i. l. aureos. q. dat patrono vel pti: z. si liberi nō possit soluere dictā pecuni

as castigabit. Idē forte i filio: s. n. noxali: n. det. r. t. ff. e. l. d. in i. vo. l. pe. z. j. denor. i. fi. supior. tñ punit solū doli: s. solū factū cōsiderat: ut. C. de in ius vo. venia.

k Patronū. subaudi vel ptonā. Item filios z. ptes eoz: ut. ff. de in ius vo. l. iij. §. i. z. accipe hic ptonū q. māumiser: vel p quo

iudicam ē in cā i genuitāt z. libertināt: v. l. i. ex cā fideiō. māumiser: vel si emit eo pacto ut manu mitteret: z. manu misit: s. ex dōde

actiōes ptoz penē multas ex sua iurisdicōe introduxit: veluti aduersus eū q. qd. ex albo et corru pisset: z. i. eū q. ptonū vel parētem in ius vocasset euz id nō

diui marci pūit ad libertatē: ut. ff. d. in ius vo. adoptiū. §. i. z. l. is q. z. l. i. s. z. si hac lege. Item liberos ptoni accipe mare z. fēminas z. ptes ēt adoptiuos: ut. d. l. sed si hac lege. §. liberos q. z. s. parentes.

l Vel pēre. z. h accipe mare z. fēiam z. v. l. i. s. i. i. i. ut ēt si a dā viueret si possit vocari i ius sine venia. Item nō refert si sunt legitimi ptes vel naturales: ut. ff. de in ius vo. l. iij. §. i. i. z. l. iij. z. l. ptes: z. l. pti: z. l. adoptiū. in prin.

m In ius vocasset. i. iure expiēdi cā vocasset: ut. ff. de in ius vo. l. i. s. z. hoc. z. hic siue cā sit ciuilis siue crialis vel multo magis. nā z. tunc etiam cum venia nō pōt. q. non conceditur: ut. ff. de de in ius vo. sed z. si. §. ptoz. aī: z. ff. de accu. qui accusatus. i. fi. z. l. bi. §. ij. Sed quid si solum libellum dedit: Rñ. non in cidit in hoc edictum: ut. ff. de in ius vo. libertus. Item quid si non veniat vocatus: Rñ. semper icidit: sed facilius remittitur hec pena quando vocatus venit: ut. ff. de in ius vo. q. uis. licet quidam dicant vocantem nullo modo cadere in edictum si vocatus non venit ex predicta l. q. uis. z. hoc ideo: quia verba cū effectu sunt accipiēda: ut. ff. ne quis cum q. in ius vo. est. v. l. i. l. pe. §. docere. s. ptiā sūia verior ē: ut q. in d. l. q. uis nō dic q. n. icidat in edictū: s. nō remittit pena nisi cā cognita. Item nūqd heres p. vocare i ius sine venia. z. certe si extraneus ē pōt: ut. ff. de obse. presta. liber. l. heres. fili. nō p. vocare i ius sine venia. S. q. re. l. e. in b. de liberi z. in b. de patroni: Rñ. in pto odij dīatur: qd d. restringi. in scdo fauor q. d. progari: ut. ff. de li. z. posthu. l. quidam. Item si altera agat tutorio noie vel curato rio. ar. ff. de in ius vo. l. in hac. l. §. fi. z. l. quesitus. Rñ. q. nemi nem officium suum d. esse damnosum: ut. ff. q. ead. test. ape. si quis ex signatoribus.

n En id n. ipetrasset. i. n. petisset z. n. accepisset. d. n. a ptoie sic petere. dñe pmitte mihi ut possum dñe ptem vel ptonū meū: ut colligit. j. d. pe. te. liti. §. fi. z. ff. de in ius vo. l. iij. z. l. iij. §. i. Illō ēt qro an h postulatio venie d. fieri i ptonis oim q. in ius vocari n. pōt: q. enūciat. ff. d. in ius vo. l. iij. z. si n. fiat q. cadat in penā: Quidā dñt q. sic nos q. n. q. h pēa i euz tñ statuit q. icidit i edictū. at ille psonē i edicto non ptenet: qd marie pba tur ex b. §. Aliter tñ puro eos vniēdos: put placuerit iudici ad silitudinē istoz. S. nūqd h petitio hodie ē correctā: ut q. hnt hodie liberti i nataliū z. regnatōis: ut i autē. ut lib. de ce. §. i. col. iij. rñ. nō: q. z. ibi reseruant iura ptonis: marie obseq. alia q. nata dñt. supiora q. tñ ad libertū plana sūt. In filio distin gue: at erat emācipat. at in ptoie. si emācipat. erat hnt locum supiora. si vero in ptoie: tñc nec cum venia nec sine venia pōt puenire ptem: ut. C. de in ius vo. l. fi. z. ff. de ac. z. obl. l. actōes. nisi p castrensi vel quasi castrensi peculio: ut. ff. d. ind. l. lis. et tē cū venia: ut. ff. d. in ius vo. l. adoptiū. §. i. z. h cū agit cōtra patrem. Si autem contra extraneum: tunc secundum vetera iu ral tantum. v. actiones filiofa. competeant: ut. ff. de ac. et ob. l. filius. et. l. i. factū actōes. S. hodie oēs venietes et aduēcia

ca: ut dicitur. s. per quas perso. no. ac. s. i. Itē qro quis iurabit de calumnia cū filiū suū in iudicio erit: Rñ. si filiū suū petita venia patrem pueniat: iurabit filius si maior est: alias curator ei dabitur ad litem: vt in auten. vt li. ma. z au. s. i. in fi. si autē sit in potestate patris z agat de castrensi vel quasi peculio: et tunc iurat fili: cū

paterfa. habeat: vt. ff. ad mace. l. ij. si vero esset minor: daretur curator: liti: nō psonē: cū sit in potestate: vt. C. de cura: furi. l. fi. in pñ. et

de bo. que liber. l. si. s. si autē p patre. Si autē ē extraneus agat filius: si agat pater eius noie: pater iurat: vt. C. de iu. calū. l. ij. s. q. obseruari. Si filius forte pte absente: vñ veteres ll. in. v. castibus: vel fm nouas in oi aduenticia cū iurat fili: cū suo noie agat z maior ē: si mō pñ in aduenticijs non hñ vsumfr. al' pñ ageret z rñderet z iuraret: vt. C. de bo. ma. l. i. in pñ. vbi nō fili: iurat l' pñ nō hñat vsumfr. dñ pater pñsentire filio agenti z rñdenti: vt. C. de bo. q. li. l. si. in pñ.

a. Itē aduersus eum. l. dñ actio in factū penal: vt ecce cū vocare ticiū in ius q tenebatur mihi actōe tpal: z dum esset in itinere detinui eum vi: vel capiēdo eum p psonam: vel faciēdo dolo: vt alius eū detineret: tñ q dñs actōis mee exiuit. teneris. n. mihi qñ iurauero in litem: z sic est actio penal ex p te meat: qz vltra rei xitatem forte iurabo: z ex parte tua: quia das mihi aliqd z tibi nihil adest: vt. ff. ne qñ eum q in ius vo. vi. ex. l. pe. s. i. Sup hoc. s. quero cū duo sunt tituli: vt. ff. ne qñ eum q in ius vo. vi. ex. z alius ti. de eo per quem factum erit: de quo sit mentio in hoc. s. Rñ. de primo: qz inde oritur actio ex vtraqz parte pñal: vt dictū est: sed ex alio ē penal ex pte rei nñ: cū ad interesse actoris detur: vt de eo per quem factum ē. l. si. i. rñ. Itē pñ de quo sit mentio hñ pñsult actori tñ: vt pñ i. l. ij. z. iij. s. eximere. At scdus pñsult vocato nō solū: s. ēt vo cāt: vt. ff. de eo p quem factū est. l. i. s. si reus. in fi. z. l. i. i. Rñ. Itē pñ hñ locum qñ aliqñ exemptus est añ satisfactōnez: z post in ius vocatōz: s. scdus post satisfacta. l. factas iudicio fisti z als q firmant iudiciū: vt. ff. de pto. stip. l. i. in pñ. Et pñ dñia ex ordie illoz tituloz. Itē pñ qñ vi exēpt' sit qñ: at scdus ēt sine vi: vt pñ in. l. i. s. si dolo. de eo p quē factū est. z ne qñ eū q. l. i. z. ij. in fi. Vel satis dici pñ q de vtroqz hic loqitur: z q licz duo sint illi tituli: tñ de vno edicto sunt. Itē z q dñca penal actio ēt illa q ex vna pte tñ ē pñal. Sup b. s. ij. qñ. Añe p pñetōz solā ēt i re veteri ppetuabat actio: vt. ff. dñ ac. z ob. l. cō stitutionibus: nō solū p noua iura: vt. C. dñ pñcip. xxx. an. cum notissimū: z. l. si. rñ. hic nñ p executorē: s. p suā denūciatōz eum pueniat. vel vñ qñ pñstū in. d. l. s. dñb. assertiue ponit si silitudinarie: z fm hñ hodie ēt correctum qd hic dñ. Vel dic q tal' fuit pñetio in illa. l. s. dñb. q p lite cōte. habebat: vt quia actio erat tpal z libell' fuit pñcipi dat': vt. C. q. li. pñ. da. lit. fac. l. i. z. ij. Vel dic fm Jo. q. ll. veteres circa pñales actio nes loquūt: vbi nō ppetuant p executorē: s. lex illa cū notissimū: z. l. cū in rē. loquunt in reali. vñ adhuc ēt hodie nñ corrigitur quod hic dicitur.

b. Imnumerabiles. imo nñerari pñt. s. dñcunt innumerabiles: qā de facili nō pñt nñerari. vñ dñ nō posse fieri pñode qd cū dñs facultate fieri pñt. vt. ff. de ver. sig. nepos pñulo. enñera ergo aliqñ: vt est actio in factū de calūniatorib': de q dñcem'. j. s. qdru pli. Itē actio q me. cau. Itē furti manifesti. Itē serui cor rupti i dupli: de qbus dicemus. j. e. s. oēs autē actōes. Sū t z alie in factū: vt de effusis z eiectis z de appensis: vt. ff. dñ hñ

q dñec. vel. effu. l. si vero. s. pñetor. Et alie multe sunt quas enumerare nō expedit. Accur.

Preiudiciales. Itē. s. duo fac. pñio actōes pñudiciales enu m. rat. Scdō dic q qdā sunt actōes ciuiles z qdā pñoe. Scdā ibi. Ex qb' fere. Et. h. d. in summa. Actōes pñudiciales q hic enñerāt sunt i

rē: qz aliqñ sit ciuiles z a liq pñoe. h. d. Are.

Preiudiciales actiones in rem esse videtur: quales sunt p quas queritur: an aliquis liber sit an seruus: vel libert' sit: vel de par'

c. Preiudiciales. p con stāti pñt qz hñ pñoe sūt cū in tractatu pñoe pñ nñtur. z sunt i rem: qz res peti' z vñdicat'. Cū qñt qñ nō posuit inter reales pñoe: rñ. qz qdā de eis

ē ciuile. vñ ei' occasiōe z d ceter' hñ dicere reseruauit. z sūt tres. Pñia ē p quā qñt an aliqñ sit liber. subaudi vel fu'. Scdā an aliqñ sit liber/ tus. subaudi vel ingenu'. Tertia ē de partu agnoscēdo p quā qñt an qñ sit fili' vel nō: vt oīa cōseqtur q fili' a pñe cōseq dñat at agit d pñ agnoscēdo pp alimēta tñ: z tē filiātōi nō pñudicat: qz sūmati qñt: vt. ff. de li. ag. l. i. s. iul. z. l. si qñ ali. s. si vel parēs: z. ff. dñ his q sūt sui vel alie. iur. l. si iudex. l' videat d de or. cog. l. ij. s. si. s. dñc vt ibi. S. dñc qdāz z male q tñ due sūt: z d duab' pñis faciūt vñā: hñ mō. an aliqñ liber i. genū' vñ libert': z hñ vñā faciūt. alia nō d pñ agnoscēdo nō mutāt. s. pñia opt. verior ē: cū sit cōmodi' singlas causas singlis appellatōib' oñstigui: vt. s. q. mo. test. i. ff. s. alio at mō. Itē qz postea dñc cetero vñ zc. z ita loq' d pñb' excepta vñā. In pñio ergo vbi qñt sit liber vel ser uus. dico q siue fu' agat d dñm dñcēs se ēē libez. siue ēd dñs d fuuz: z fu' sit in possessione libertat': q hñ actio i rē q intēdit ē pñudicial: vt ff. de li. cā libert'. s. si. Itē dico siue patron' vendicat libertū i libertinita tem: siue libert' se vendicat in ingenuitatem: vtraz ē pñudicialis: vt ff. si ingenu' ēē dñ. l. si. in pñ. z. s. si. intenditur ēt hñ casu oñm iudicis: vt diximus. ff. de iurei. si duo patroni. in pñ. z. ff. si inge. esse dñ. l. i. z. ij. z ff. de rei ven. l. i. s. i. Idē dicas in tertia: vt siue agat pñ petēdo filiū i fili ationem: vel fili' dicat se nō filiū: z erit pñudicial z directa bñinde. S. qdā dixerūt q directa dat patrono peti z dñio: s. illa q dat liberto filio z fuo ē dñia: qd nulla. l. cautū inuenit: s. alie qdā inueniant directe z dñ rie: vt mādari depositi z siles. S. qñ formāt libelli in his: rñ. sic. peto iohāne in filium meum iudicari vt mihi paternam debitaz pñstet reue rantiam: z alia que patribus a filijs debent. z idē in patrono. z extñc lata snia alimēta pñi z patrono pñstabitur. vt. ff. de li. agno. l. i. si quis alij. in pñ. z. s. solent. quia sententia pño veritate accipiunt: vt. ff. dñ sta tu homi. l. ingenuum. Et probatur hec libelli formatio. C. de fideicom. l. i. l. i. In seruo z dño sic. Peto ticiū in seruū meum: quia eum me um dico. Contra seruū vel libertū vel filius dñcēs. peto me non iqui etari a ticio qui me in seruū vel libertū vel filium tenet: quia me i tali vñculo non subesse dico: vt. C. de ingenuis ma. l. diffamari. Vel sic. peto vt ingenuus vel liber vel non filius pronunciet contra ticiū: qā sic se rei veritas habet. Et differt hec ab ea qua petit pater filium in potestate ex iure romano: cum ibi tantum de potestate queratur: hñ au tem de filiatione: vt. ff. de rei vendi. l. i. s. i. z hic dñcitur. Itē hec pñeto ria vt hic: illa ciuilis. Quibus autem modis filius possit peti: diximus s. de patria po. s. ius autem potestatis. Itē quare dñuntur pñudi ciales: Rñ. secundum quosdam: qz in modum exceptionis pñonūtur: z ita pñudicant: vt si agas contra me hereditatis petitione: z ego obij ciam tibi q fu' sis defuncti: vel quia ipse dñfunt' fu' fuit: vt. ff. de peti. here. l. si qñ libertatē: tē nō pñt ēē lis inter nos: vt. ff. de iudi. l. lis: z. s. dñ ob. q ex de. s. hi. z facit p hac snia. C. de or. co. l. ij. z dñ pe. l. liber: z. ff. si qñ ingenu. ēē dica. l. si. Alij dñerunt ideo dñc pñudiciales: qz snia la ta sup his sit pñudiciū omnibus alijs questōib': vt. ff. dñ sta. bo. i ge nuum: z. ff. dñ lib. ag. l. i. s. si. z. l. ij. Sed certe secundum hoc etiam que rela inofficiosi testamenti dñcitur pñudicialis: qz pñudicat alijs que stionibus: vt. ff. dñ inoffi. testamen. s. si. Sed contra hanc sententiam est ff. dñ liber. causa. si seruus. sed ibi non fuit pro nunciatus ingenuus

vel collusio ibi fuit. Vel dic secundum Jo. q. preiudiciales ideo dicuntur: quia oēs alie questiones que interim iter eas personas mouentur debent filere. C. de or. cogni. l. i. z. iij. z. ff. de lib. cau. l. ordiata. z ad hoc facit. ff. de hora. l. pe. i. Rñ. nisi esset talis causa que ageretur etiam si constaret eum fore seruum: quod est quandoq. vt. ff. de iudi. vir. sed se

cundum hoc si conqueritur inter patronus z liberum de libertinitate: non est questio preiudicialis: cum alie questiones interrim inter eos possunt exerceri: venia tñ petita: vt. s. eo. s. in eum. Sed dic q. ille questiones quiescant que non competeret si cōstaret eum libertum: vt. ff. de i. ius. vo. l. s. si bacvi. s. pe. z. si. Itē quid si nulla alia questio mouetur: nonne tunc isti dicuntur p iudiciales: cum non habeant cui preiudicent? Et sic dicit q. nō. sed Jo. d. l. p. i.

cif. n. aptitudo: q. ab ille eē p iudicial: sic angust dicitur: s. nō semper auget: vt. s. in rubrica proemii. Item nunquid sunt plures preiudiciales nisi he tres? Respon. sic: vt. here. pe. nā z tunc cessant omnes alie questiones donec ista intenditur: vt. ff. de pe. he. l. si quis libertatem: z loquus. in si. licet hodie contrarium sit: vt. C. de here. pe. l. si. s. i. z. ij.

Item quo iure ascripticij coloni censui z similes petuntur? Rñ. vtili preiudiciali: directa non. z ipsi coloni se petunt in libertatem contraria preiudiciali vtili non directa: ideo quia liberi non sunt serui: vt in autē. de san. epis. s. ascripticios: z. s. si seruus. Item ideo preiudiciali: quia parum a seruis distat quo ad seruitia que facere debent: vt. C. de ag. z cens. l. ne diutius. libro. xi. Sed alij dicunt q. officio iudicis petuntur z petunt: vt. C. in qui. cau. cen. dominos accusa. pos. l. i. lib. xi. Sed certe officium iudicis non potest locum habere ad futuras preiudicationes: vt. ff. de vsu. l. i. Alij dicunt habere locum negatoriam z confessoriam vtilem: vt que datur directa seruitutibus alijs: hec vtilis hic datur qd nūc est. Item si quis ad aliqua annua seruitia teneatur: quo iure petatur vt condemnetur vt prestat in posterum: z ipse quo iure petit absolui? Rñ. satis puto q. iudicis officio hoc fiat: siue promissa fuerit h seruitia: siue ex consuetudine debeantur. Sed z seruitia ipsi prestita longo tempore ex promissa petuntur: vt. ff. de vsu. l. cum de in rem verso.

a ¶ Ex qb. l. tribus preiudicialibus: q. pmissio probabit ex lōgo vsu: vt ibi. b ¶ Fere. ideo dicit: quia in ciuilibus questionibus quattuor considerant. s. actor: reus: iudex: z ipsa res. Hic autem est idem qui conuenit z conuenit. Vel id: q. p. iudex: itro duxit de p. i. agnoscendo: z a se. cō. p. firmat.

c ¶ Legitimam. i. de iure ciuili.

d ¶ Liber sit. subaudi vel seruus.

¶ Sic itaq. discretis. ¶ Diuiditur principaliter in tres partes. Primo ponit regulam generalem illatiam ex precedentibus fm gl. sed fm doc. repilogatiua. Secō ponit vnā fallētiā. Scōa ibi. Plane. Tercio natura actōnū realiū z psonaliū z eaz dñas. Tercia ibi. appellam. Itē p. i. subdiuidit: q. p. i. ponit qdā illatio seu repilogatio ex sup dictis. Scōa pōit rōes. Scōa ibi. Nec eiz. Et. b. d. in sūma. Dñs rei nō p. agere ad dandū rē suā: nisi d. furē odio furis z actōes i. e. p. tūt ad vēdicandū. psonales at ad dandū vel faciēdum. b. d. Bre.

e ¶ Sic itaq. formatur hoc itaq. ex illa diuisione que fit. s. eo. s. i. q. d. dictum est que sunt in rē actōes z q. in psonā. itaq. sic eis discretis i. sepa. z diuis p. hec reglā s. a: q. psonal actio q. ppetit ad dandū nō ppetit p re sua alicui: vt hic. iō dixi ad dādū: q. ad tradēdū bñ p. dari actio psonal: vt. d. modati depositi z siles. z ita ē vis inter dare z trade re: vt hic subijcit: z. ff. de ac. ep. l. ex ēpto. in prin. z. ff. d. ver. ob. vbi at. i. fi.

z. l. si rē tradit: z. l. nemo. z. b. ē qd subijcit si appet eū dare oportere. z ita agit i psonā vt aliqd det. S. qdā dicunt vt. s. d. q. h. vba. si appet eū dare oportere. sunt noia cuiusdā actionis. f. ¶ Optet. l. o. q. nō det. ē. n. ipossibile q. det vt subijcit: q. dare ē accipiēti facere: vt subijcit. Nec res que zc.

q. ita dat vt ei fiat: nec res q. iā actoris ē: magis ei fieri potest. Plane odio furū quo magis plurib. actōib. teneatur effec. u. ē: vt extra penā dupliuat q. dupli rei recipiēde noie fures ēt hac actōe teneatur: si appet eos dare oportere: quā sit aduersus eos ēt bec i rē actio p quā rē suā q. s. esse petat. Appellam. sūt in rem quidez actōes vēdicatōes. In personā vero actiones quibus dare aut

g ¶ Magis. sed opponit. plies d. beri p. r. vt. ff. d. ex cep. rei i. u. l. z an eadē. s. actōes. i. si. s. ergo plies dñus p. fieri meum. S. nō seq. nā s. plies d. bea tur: tñ semel fctā sua n. d. p. fieri sua: vt ibidē d. r. ff. d. acq. pos. l. iij. s. ex plib. z. s. d. le. s. si rē legata rij. nisi itez d. sine rer. ēē suau. mea: vt. ff. d. d. ob. si rē

h ¶ Plane odio. s. in q. vñ istud odiū. rñ. q. i. p. dñe meā furtiua q. s. de facto ifama. apō bonos z graues viros: vt. ff. d. obse. l. honori. s. si ifamia iuris: vt. ff. d. ac. z ob. l. cesset. s. in rei vēdicatōe neq. d. facto neq. d. iure ifama. Itē mltā veniūt in p. dñe furtiua q. si veniūt in rei vē. vt q. iteritū rei si libera. s. i. rei vē. sic. vt. ff. d. p. d. fur. l. i. rē. z iō malū ē furi q. hac actōe teneatur. Itē sic p. dñe alicui ples h. reos d. bitoris: vt. ff. de lib. le. l. si q. s. decedēs. s. si. z h. reos ples actōes: vt. ff. de le. ij. s. vari is. ita ē d. ei nocere si plib. teneatur actōib. s. ēt nū. la alia sit vilitas. Itē nū. q. vna tollit p. alia: dic q. sic. vt. ff. d. p. d. fur. si

i ¶ Si appet. i. q. appet eos zc. idē d. r. a. p. fure. s. furti. ctione i psonā. S. vt h. stare si posse. nā certū ē eū q. agit dñm fuisse: ergo z nūc ē: q. sine facto suo dñm ab eo discedere si po tuit: vt. ff. de re. i. u. l. id qd nūc. z. C. de. p. b. l. siue possidet. ergo nō p. agere vt sibi det qd ē suū: z tñ h. dñc q. sic. s. dñc relatōz ēē faciēdā ad gen. si ad spēs. q. d. ea actōe p quā al. agit ad dā dñi. s. psonal: s. h. si ad dādū intēdit. z ita ē mirabile q. rē meā p psonalē actōz peto s. i. tui. al. s. vt. ff. d. vsu. fr. quē adm. ca. l. si. z. ff. de p. d. i. d. l. si vrbana. s. ē spālē: vt h. dñ. ¶ Vñ dic agi ēt ad dādū. s. possessionē dādā quā amiserā p furtū: vt. ff. d. acq. pos. l. rem que nobis: z. ff. de condi. tritica. l. ij.

l ¶ In rē. actōes. i. vēdicatōes q. p. dñe de iure ciuili vel gētiū q. iō intenditur: vt. ff. de rei vē. l. in rē. Itē nō. q. hic. s. locum h. i. quolz malefidei possessore aliene rei: si solū i fure: vt. s. d. re rñ dñ. s. si cū: z. ff. de p. d. i. trit. l. i. in fi. z. l. ij. in prin. Interdus ēt d. bonefidei possessore dat p. dñe rōe possessionis: vt. ff. d. p. d. i. de. s. s. si nūm. S. nū. q. d. rē suā p. q. s. ēt a nō fure p. dñi. sine cā repetere: z. ff. de p. d. i. sine cā. p. totū: rñ. fm quosdā ibi dñ ppetere actio psonal: nō tñ t. l. p quā intendat vt aliqd dñur. Alij dicūt q. si alicubi inueniatur p. dñe sine cā p sua re ppetere: de vtili intelligendum ē.

m ¶ Vēdicatōes. siue rez. corpaliū de q. b. dñtū ē. C. d. rei. vē. p totū: z. ff. e. p. totū. siue rez. incorpaliū de q. b. dñtū ē. ff. si vñ. p. pe. per to. z. ff. si serui. ven. p totū. siue sunt directe siue vtilis iste vēdicatōes: vt. ff. de publi. p totū: z. ff. si ager. vecti. p totum.

n ¶ Quib. iō dic q. b. q. sūt z alie q. b. nō irēdū dare facē s. restitui: vt. d. modati actio z depositi z siles. iste nō appellatur p. dñe in stricta significatōe accepto vocabulo: vt hic dñ. ¶ Vñ dic q. in actōe commodati z depositi z similibus intenditur dari vel fieri. s. ipsa detentatio rei: quasi ipsum factum p. s.

fit quis in stipulatione deducere: vt. ff. de verb. obli. l. ubi autē non. §. id quod non fieret. nisi aliquid daretur: cum. siue rei nūc la eēt stipulatio: §. aliene tñ: vt. §. de inuti. stipu. §. i.

a ¶ **Cōdictōes.** §. appellamus.

b ¶ **Denunciare** dicit qdā q qui volebant alii puenire pūo sibi denunciare dēbant: vt argu.

ff. de serui. §. ba.

pre. l. quidam.

Sed hoc nō pla-

cer: quia ex volū-

tate aut bonita-

te vel vrbānitate

hoc fit non neces-

sitate. Sed dic

q bec denuncia-

tio fiebat: p mal-

gistratus: cui a-

ctiones cōstitu-

bant vlt dabant:

vt. ff. de orig. iur.

l. ij. §. omnium:

quod est hodie

sublatu: vt in fi.

hui. §. dicitur: z

C. de formul. l. i.

z. §.

c ¶ **Abusue.** ve-

re abusue dici-

tur p dictio: id ē

actō in personā:

qā bñ consonat

nomen rei quam

signat quid fieri

debet: vt. §. d do

na. §. est z aliud.

d ¶ **Sequens illa.** ¶ **Iste.** §. v. q ad. §. qdā diuiditur i du-

as partes. Primo ponit vnam summam pūcipalium actio-

num. Secō declarat eam per exempla. Scōa ibi. Rei perse-

quēde. Item scōa subdiuiditur in quinq. Nam pūmo ponit

de actōib' rei psecutorijs. Scōo de actōib' mixtis ex contractu

descēdētib'. Tertio ponit vnā regulam vel summam in actō-

nib' ex maleficio descēdētib'. Quarto illud per exempla d-

clarat: pūmo ponendo de actōibus penalib': scōo de actōib'

mixtis. Scōa pūcipalis est in xij. plane. Tertio in. §. ex ma-

leficijs. Quarta in. §. penam. Quinta in ver. sed legis. Et. b.

d. in summa. Omnis actio aut ex contractu vlt ex maleficio ē:

vel ex rei psecutoria: vel penal: vel mixta. h. d. vltz ad. §. Que

dā legā tñ vltz ad. §. Ex maleficijs.

e ¶ **Sequens.** bec est tertia diuisio actōnum in bti.

f ¶ **Compare.** l. adiuncte.

g ¶ **Dixit.** Sed nonne qdam sunt q nullum horum habent:

vt si ago ne quid fiat in loco sacro vel scō: vel si factū est tolla-

tur: z alie siles q neq ad rē neq ad penā neq mixtum se hñt:

§. vel ad rei reuerentiam: vlt ad publicam vtilitatem dantur:

Rñ. satis ad rei psecutōem. §. diuine rei vel publice pertinz: cu-

ius noie agere videoz: vel et meo noie: cum cuiuslibet inter sit

deum venerari: vt. C. de here. l. iij.

h ¶ **Actōes.** §. que decem sunt: vt dicimus. §. eo. §. Itē seruia-

na. Sed certe videtur q sunt omnes penales. nā in eis iurā-

in litem: vt. ff. de rei ven. l. q restituere: z. ff. de in litem iuran. l. in

actionib'. S; dic q illd nō fit iure actōis: §. officio iudicis: vt

§. e. §. ptererea. in fi. §. vñ non dicunt penales. Alij tñ dicebāt

q iō nō dicebant pēales: qz nō originalr illd nō fit qd crescat p facim in

litē: §. ex pūmā: vt. ff. d in litē iura. l. i. z iō mag attendebāt qd nācāl-

erat qd qd incidēter. S; certe actio depositi i qtuor casib' ab initio ē

rei psecutoria: z tñ dī penal inspecto q crescit ex pūmā: vt. §. pū. z

§. e. §. quadrupli. vñ pūmā rñsonem approbo.

i ¶ **Fere.** fere dīc pp actō

nē ex stipulatu: p quā pēa

penit: nec inspicit qd iter-

fit: vt. §. de iuti. sti. §. alfi.

¶ **Fin** quosdā: qd ē fallūm: i

mo pp actōz depositi i q-

tuor casibus: vt. §. subijar.

¶ **Itē** pp actōz redibitoria

q dāt in duplū aduersus

vēditōrē q ne p pūmā ne

qz accessiōes soluit: vt. ff.

d redi. l. redibitoria.

j ¶ **Perit** actor. ad vtrāq

at. §. ad mutuū z ad eā pe-

cunā q i stipulatu dducta

ē certi p dictio dāt: vt. ff. si

cer. pe. l. si qz certū: z. §. d

ñ. ob. in pū. ita q ad mu-

tuū dēt p dictio spālō mu-

tuo: vt. §. q. mo. re cō. ob.

in pū. Ad pecuniā dedu-

ctā i stipulatoe dēt p dictio

certi gñal: si certū sit: vt. §.

de ver. ob. in pū.

k ¶ **Cōducto.** §. nōne oēs

lite dant ad iterē: et qd ē

extra rē: vt. ff. de act. ep. l.

i. in pū. ergo peto aliqd

qd tibi nō adest: ergo sit

penales. S; dīc tñ mo-

dīs dīc actōz pēalē. Pūo illa q hñc inde ē penal: vt furti z siles: qñ

peto qd mibi nō adest z qd tibi nō adest. Scōo qñ ē penal ex pūna

§. ex pūrei tñ: qd ē vbiqz actoris interesse excedit id qd reo adest. in

hac significatōe actōes iste dicuntur penales. §. ex empto z siles: z etiā

rei vē. qñ in litē iurā: z q inspecta psona tñ rei pēales dicunt. pba. ff.

d eo p que fac. l. i. §. si ples: z. l. fi. z. §. e. §. pēales. Tertio dī penal in

specta psona actoris tñ: vt si accepisti ab aliquo aliqd vt me accusares

p calūniā. nā repeto §. nūb mibi absit a re. §. cui adest: vt pba. ff. de ca

lū. l. generaliter. §. illud erit notandū.

l ¶ **In dupli.** §. si reus inficietur: vt. §. e. §. §. furti.

m ¶ **Dolo** ipi. §. hñdis. ex dolo. n. dñcti i simpli tñ: vt. ff. dposi. l. i. §. i.

Et rō qre i his casib' dāt i dupli z i alijs i simpli ē: qz ex necessitate

deponit: nec potuit pūidē apud que deponeret: vt. ff. dposi. l. i. §. iurto:

n ¶ **Ex maleficijs.** ¶ **Supra** dīc de psecutorijs in rem tam rea-

ubus q personalib' z etiā mixtis. Nunc vero in maleficijs z perse-

cutorijs z de mixtis penalibus. Et. h. d. Actionum descenduntum ex

maleficijs qdam sunt psecutorie pene tñ: qdā mixte tam rei q pene:

qd p exempla declarat. h. d. Tre.

n ¶ **Quadrupli.** Sed quare plus manifestum furtum punitur q non

manifestum: cum clam facta magis punienda sunt: vt. ff. de adm. tu. l.

nō existio. ff. de ritu nup. l. vlt. Rñ. imo magis deliqt q palaz q qui dā

amouet: vt. §. vi bo. rap. in pū. vñ magis punit: vt argu. ff. de offi. pte

sidis. diuus.

o ¶ **Perens.** §. rei vendi.

p ¶ **Quilz.** vt. §. de ob. que ex deli. nā. §. fi.

q ¶ **Conditio.** §. furtiu a que soli dño datur z heredi eius aduersus furē

z eius heredem: vt. ff. de condi. fur. l. i. z. l. v. z. §. de obli. que ex deli. na

scuntur. §. fi.

a Quadruplū. v. s. l. ad annum in simplum: vt. s. d. vi. bo. rap. in fin. nū in casu: vt si iude' d. xpianū agat: tē in duplū tū agit: vt. C. d. pag. l. xpiani. S. nūqd ē raptor: tē actōe furti manifesti: dic q nō p. s. q. in duplū tū tenet: si furti nō manifesti oueniat: vt. ff. d. vi. bo. ra. l. i. nū in casu vbi nec in duplū tenet fm eum: vt. ff. de fur. l. si q. ex do mo. s. certe ibi erat. actus actōe vi. bo. rap. vñ subla ta erat actio furti nō ma nifesti: vt. ff. vi. bo. rap. l. i. z. ff. de ac. z. ob. l. q. seruū. s. satis vñ q. ē manifesti furti noie oueniat: z in quadruplum: vt. ff. d. fur. l. si veditōro. s. cū raptor: z. l. si q. ex domo. s. d. d. d. r. r. d. i. c. t. u. m. ē.

b In simplū. vbi d. cōfi tentē datur. nā tunc i sim plū z d. negantē i duplū: vt hic z. j. e. s. at ille: z. C. ad. l. a. q. l. cōtra. z. l. d. ne gantē: z. ff. de inur. cū q.

c Traditā. vt. s. ad. l. a. quīl. in p. m. nam ibi diuī dit p. m. caput. l. a. q. l. a. tertio capite: ex quo ter tio sit condemnatio q. nū res retro valuit in. r. r. d. i. es: vt. s. c. n. s. ex hoc capi te. Item adiunge actōes q. metus cā. nam z ipsa mixta est: vt. ff. q. me. cau. l. si cum ex. s. i.

d Contra eos. s. heredes vel alios qui legatis vel fideicommissis gra uari p. s. q. m. onerati sunt pecuniariter: vt. j. de singu. re. per fideicom miss. relic. in p. m. z. ff. de le. i. plane. in fi.

e Locis. que multa sunt: z enumerantur in auten. de non alie. s. nos igitur.

f Distulerit. s. fraudulēter vel sine iusta cā: al' nō puniunt: vt. ff. si cer. pe. l. q. te: z. ff. de vñ. l. sciēdum: z. ff. de pe. here. l. illd. Et nō. quē puni ri ex p. r. a. t. i. n. o. e. u. l. d. i. l. a. t. o. e. s. i. c. s. ff. de eden. l. p. r. o. z. s. s. z. si seru'. in fi. z. ē spāle in his legat. in alijs legatis vel fideicommissis nō p. s. t. a. t. duplum: s. vñ currunt ex mora: vel saltē post contestatōem lit. z fru ctus rerum restituant: vt. C. de vñ. leg. seu fideicō. l. i. Itē z legata ha bent in alio p. m. i. l. e. g. i. u. m. vt si indebitum soluat nō repetat: vt. s. de ob li. q. ex quasi contrac. in fi. Quid si p. m. o. n. e. g. a. u. i. t. p. o. s. t. e. a. c. o. n. f. i. t. e. a. t. r. n. p. o. t. p. e. n. i. t. e. r. e. q. exoneret actōem approbando: vt. s. de iurei. cum q. ar. s. ff. de edil. edi. l. q. d. sit fugitiuus. in p. m. Itē qd si confessus est et postea negat: Rñ. p. u. n. i. t. c. u. m. v. l. t. i. m. a. m. o. r. a. n. o. c. e. a. t. v. t. ff. de per. z. com mo. rei ven. l. illud. Item quid si non inficietur: sed dicat testamentum non valere: vel aliam proponat rōnabilem cām: Rñ. quidam q. puni tur ne inueniatur via per quam negantes suam exerceat auariciam: vt s. vi. bo. ra. s. q. rñ. Alii d. quod verum puto: vt. j. e. s. at ille. Item nū quid hoc in legato generali z spāle locum hz: Rñ. sic fm Jo. cūz vñ q. sit legatum: vt. s. de fideicom. here. s. fi. z. C. de fideicom. l. si in p. m. Item quid si duplum nō pōt soluere: Rñ. luit in co. p. o. r. e. vt. ff. d. pe. l. i. s. generaliter: z. C. de ser. fug. l. q. cūq. z. ff. de in ius vo. l. pe. z. fi.

g In iudicium. quid si in iudicium non vocantur: sed alias sunt i mo ra: Rñ. quidam adhuc idem vt dupleur: sed hic lex contradicit. Item in dubijs pene sunt molliende: vt. ff. d. pe. l. interpretatōe. Sed dicā cur rere vsuras z fructus deberi ex mora z ipsa re. i. sine interpellatione di cam morā d. m. i. t. t. i. a. d. i. n. s. t. a. r. m. i. n. o. r. u. m. q. b. l. e. g. a. t. a. d. e. b. e. n. t. u. r. v. t. C. in q. cau. in inte. resti. nō est ne. l. in minorum. Itē qd si reipub. vel fisco reliqua tur: vt q. idem sit: cum ius diuinum z publicum simile sit: vt. C. de sa

crofan. ex. l. si. z in auten. de non alie. s. si minus. col. ij. Sed d. co contra: quia pene sunt molliende vt diximus: vt. ff. de pen. l. pe. Item quid si in redemptione captiuorum: vt idem quasi rei venerabili sit relictum: sed certe non extendam cum sit pēa: Itē quid si deo vel alicui sancto vel administratori: que idē va

stulerint vsqueadeo vt etiam in iudicium vocarentur. tunc enim et ipsam rem vel pecuniam que relictā est dare compelluntur: et aliud tantus pro pena: et ideo i duplū et sit cōdenatio. Quedam actiones mixtam causam obtinere videntur: tam in rem q. in personam: qualis est familie heriscunde actio que competit coheredibus de diuidenda here ditate. Item communis diuidū do: que inter eos redditur: inter quos aliquid commune est vt id diuidatur. Item finium regun dorum actio qua inter eos agi tur: qui cōfines agros habent. In quibus tribus iudicijs per

lent: vt in auten. de ec. ti. s. si quis in noie: z. ff. ad. l. fal. l. i. s. si q. s. er s. ad municipiū: Rñ. locum hz h s. q. venerabili loco ē relictū: vt ff. de an. le. l. an nua. s. a. ticio. h. d. p. r. o. p. e. n. a. s. i. h. e. c. e. s. t. r. o. v. t. s. i. t. e. m. i. x. t. a. p. s. q. c. o. n. d. i. t. i. o. e. x. l. i. l. l. a. s. i. q. u. i. s. i. n. t. a. n. t. a. m. s. i. t. m. i. x. t. a. v. t. C. v. n. d. e. v. i. s. i. q. u. i. s. i. t. a. n. t. a. m. Itē z illa conditio q. datur ex. l. i. c. o. n. s. t. a. t. i. n. i. v. t. C. finis reg. l. si cōstiterit. z oēs ille actōes vbi r res z aliqd. p. pe na petitur: q. d. v. e. r. u. m. e. s. t.

h Quedam actiones. Actio familie heriscunde p. diui dēda hereditate. Et actio cōi diuidendo p. re particulari. Et actio finium regundoz p. diuidendis fundis dicuntur actōes miete. s. reales z psonales. vel proprii mixtam cām hñt in q. b. iudici licitū est vñ p. m. o. n. i. u. m. a. d. i. u. d. i. c. a. r. e. r. e. s. i. e. q. u. i. s. i. b. i. v. i. d. e. b. i. t. u. r. b. d. Et diuiditur in tres ptes. P. m. o. p. o. n. i. t. u. r. d. i. c. t. u. s. g. e. n. e. r. a. l. e. S. e. c. d. o. i. l. l. u. d. p. e. r. e. m. p. l. a. d. e. c. l. a. r. a. t. T. e. r. t. i. o. p. o. n. i. t. q. p. o. t. e. s. s. e. p. a. r. t. e. s. i. n. d. i. c. i. s. i. n. i. s. t. i. s. a. c. t. o. i. b. u. s. S. e. c. d. a. i. b. i. Q. u. a. l. i. s. ē. T. e. r. t. i. a. i. b. i. In q. b. u. s. i. u. d. i. c. i. s. z. c. A. r. e. t. i.

i Queda actōes. hic adijcitur tertium memby illi diuisioni quā habes. s. e. s. i. v. t. ibi diximus.

h Familie. actio ista sic dñ: q. f. milia p. hñ ditate ponitur.

l Heriscunde. i. diuidende. herisco is. i. diuido diuidis. q. d. actio diuidende hereditatis. Itē id dñ mixta: q. in ea petitur dñia rez corpaliū nō dari: s. tradi vel assignari p. parte sua: z in hoc dñ realis. Itē petuntur fruct: si alter eos tñ pcepit: vel ipse solus ipenlas fecit. z hēc petitur dari. i. vt fñt sui cui datur. z pp h dñ psonal: vt. ff. fami. her. l. itē labeo. s. familie: z s. d. obli. ex qñ dñ. s. itē: z. s. e. s. sic itaq. S. q. t. p. t. e. d. u. r. a. t. rñ. r. r. x. a. n. i. s. p. e. c. t. o. p. o. t. i. q. s. i. t. p. s. o. n. a. l. v. t. C. d. a. n. e. x. c. e. l. i. Itē q. r. o. e. x. q. n. a. s. c. i. t. u. r. rñ. s. z. a. z. o. e. x. v. o. l. u. n. t. a. t. e. a. g. e. t. u. r. v. t. ff. fami. her. l. i. s. z. c. e. r. t. e. i. n. o. e. x. qñ dñ: vt. s. d. ob. q. ex qñ dñ. s. i.

m Cōi diuidūdo. q. sunt hic loco psonaliū pstationū. z q. loco realiū dic eodē mō vt prime dñm in actōe fami. her. z idē i p. m. o. c. a. s. u. z. f. a. c. i. t. a. d. hñc. s. ff. cōi diui. p. h. i. u. d. i. c. i. u. s. s. i. c. u. r.

n Aliqd cōe. s. sine societate vel cū societate: vt. ff. p. socio. l. q. b. z. l. i. s. i. t. a. t. u. r. z. s. d. e. o. b. l. i. e. x. qñ dñ. s. i. i. n. t. e. r. a. l. i. q. u. o. s.

o Itē finium regundoz. s. est mixta: vt hic z. ff. si. reg. l. sed et loci. s. in iudicio.

p Confines. quid si domos hñt conuicinas: Rñ. nō hz locū si hñc de sunt domus: vt. ff. si. reg. l. i. i. j. in fi. Si at ex altera pte tñ sit domus: ex altera fundus: tunc vñle locū hz iudicium sit

in reg. vt. ff. fin. reg. l. ij. in prin. et adfinge his tribus actionibus iuris quādam alia: scilicet herede. pe. vt. C. de heredi. pe. l. hereditaria. ff. de pe. herede. l. sine hōest. §. si. Item quid de oibus norali bus actionib⁹: videtur enī qd sint i rem: qd contra quēlibet pos sidentem fūi dantur: vt. j. de norali b⁹ actio. §. omis autē. Itē quid de actione de signo iuncto nā et hec datur cōtra quēlibet ei⁹ possidentē: vt. ff. d. sig. iunct. l. i. in fi. Itē quid de actioe qd me. cā nam et hec quēlibet possidentē pōrit: vt. ff. qd me. cau. l. si cū ex. §. pedi us. Itē quid de actione in factus que datur §. euz qd aliqd hz i loco publico positus: vt. ff. ne qd i loco pub. l. ij. §. asipe. Itē quid de ac. in factū siue iter

dicto qd vi aut clā. nā et hec cōtra possidentē datur: vt. ff. qd vi aut clā. l. cōpetit. i. fi. Itē quid de actioe ad exhibēdū. nā et illa possidentē psequitur sicut et ceterae superiores. vñ vidēt oēs i rez: vt. ff. d. ac. et obli. l. obligationū genera. Quidā dicūt eas anomalas. i. nec in rē nec i psonā. S; dic omnes eē pso nales: vt p; i actioe ad exhibēdū: vt. ff. ad exhib. l. iij. §. e aut p sonalis hec actio.

a Trib⁹. l. fa. ber. cōi diuid. fin. regum.

a Trib⁹ mittitur. a lege. Accur.

b Trib⁹ ad iudicare. et qd ad iudicatur statim fit eius cui ad iudica tur: vt. j. de offi. iud. §. si.

¶ Omnes autē. Nulla actio extēditur extra qdruplū et i simplū agit rēlariter ex oī dōtu. In duplū hō ex furto nō manifestō. Et ex. l. acq. l. i. et ex seruo corrupto. Ex deposito in qtuor casib⁹. Et ex legato facto venerabili loco. In triplū vero quoties agit i pō debito: vt aduersarius maiorib⁹ i por tibus executori pgrauef. In qdruplū vero furti māifesti et qd me. cā. b. d. vñq; ad. §. Actionū autē. legā tū per ptes. Et hic pōitur qrtā diuisio actionū: vt d; in glo. Qd qdāz dantur ad simplū: quedā ad duplū et triplū et qdruplū. Et diuiditur in tres ptes. Primo ponit dictū gñale. Scdō illō per mltā exē pla i quolibet mēbro declarat. Tertio pōit aliq; differētiā i ter ista exēpla. Scdā ibi. In simplū agit. Tertia ibi. Sed furti quidem. b. d. Are.

c Omnes autē. hec ē qrtā diuisio que fit in hoc ritu.

d Actio. l. vltra qdruplū. S; d in. l. aq. l. vbi occasione vñ ser ui interfecti agit ad vñā hēditatē p dītā q v; cētuz marcas: vt §. ad. l. aquilia. §. illō. Itē ptra de eo qui vñem clauū de nauē abstulit qre tota nauis perijt. nā ad totū dānū tenet: qd ē qdruplū et vltra excedit: vt. ff. de incē. rui. nau. l. iij. §. senar. Itē aliō ptra i actione exēpto vbi occasione pecoris morbofi tot⁹ meus grex cōraminatus ē: vel occasione tigni viciōfi tota do mus corruit: vt. ff. de ac. emp. l. iul. i prin. S; certe his tribus dñis nō agit ad aliqd qd sit pēa i specta psona agētis s; totū ē suū iteresse. nā hñc. §. intellige qñ penal ē actio ex vtraq; pte. Itē d; i eo q manumisit fūi alienū in pñtia principis. nā duo mācipia dñō: et tria filia dat fūco: et ita i qdruplū dānatur: vt

C. de his q a nō domi. ma. l. fi. Itē cōtra in eo qd dicitur. si dedi tibi pecuniā ne mihi calūniāz faceres et ab alio accepisti vt calūniā face res mihi i octuplū mihi teneris: vt. ff. de calū. l. et gñali. §. si. S; certe pñō. cāu pñta pēa diuersis. Et bñ di. glo. diuersis. nā sec⁹ eēt si vñ. ff. de ac. et ob. cūz et vñō. pñt. n. plures actiones ex eodē crimine acqri

dānt: iniurie: ex lege aquilia: de positi ex quibuscūq; casibus. Itē serui corrupti: que competit i eū: cuius hortatu consilio seruus alienus fugerit aut cōtumax ad uersus dominū factus est: aut luxuriose viuere ceperit: aut de nīq; quolibet modo deterior fa ctus sit. In qua actione earū re rum quas fugiendo seruus do mino abstulerit: estimatio dedu citur. Itē ex legato quod vene rabilibus locis relictum est: secū dū ea que supradiximus. Tri pli vero cum quidam maiorē ve

luz excedit: vt. C. de li. et eoz li. si māumissus. s; dic q illa ē accusatio nō actio. Vel dic q nō pñtatur pena habito respectu ad rez. Itē ptra eū qui surripuit seruū fūcales. nāz dānatur in. xij. lib. argenti et seruo resti tuendo. C. de seruo fugi. l. siq; seruū. S; ibi si sit relatio ad ipsaz rē vñ ad simplū. Est. n. hic. §. intelligēd⁹ qñ actio ē penalis: et i pena ad ipsaz rem habetur respect⁹. Itē cōtra. §. de iuri. stipu. §. alteri. nā ibi non in spicitur qrtā sit sed tota erigitur. sed ibi nō hētur respectus ad ipsam rē. Vel dic aliud in pena cōventionaliter vt ibi: q in legati vt b. Item contra in eo qd dicitur eū qui emit admīstrationē. nā qui accepit qua druplū reddz: et sua bona confiscātur et cingulo priuatur: vt i aut. vt iu dices sine quoquo suffra. §. sic igitur. i. fi. col. ij. s; illō sit per accusatio nem non per actionem.

¶ In duplū. Itē. §. siue sumat⁹ cū pcedēti. Et tñ in specie. b. d. Actiones hic posite datur ad duplū. b. d. vñq; ad. §. Tripli. Are.

e Furti manifesti. vt. §. de obli. q ex delicto nascuntur. §. pena.

f Aquilia. puta per inficiationem: vt. j. e. §. at ille.

g Ex quibusdāz. veluti q tumultus incendij ruine naufragij cā de ppositum est: vt. §. eo. §. rei persequende.

h Est. l. in mēte. nā si in corpore loci hz lex aquilia: vt. §. ad. l. aq. i pñ. et hoc siue fiat de bono malus: siue de malo deterior: vt. ff. de ser. cor. l. i. §. suadere. vñq; in fi. et l. se.

i Deducatur. et oē cum ipsa re dānum dupletur: siue puenerit res ad ipz sollicitatore siue ad aliū: vt. ff. de seruo corrup. l. i hoc iudicio. S; nñ qd iure actōis sit h estimatio vñ iudicij officio: Rñ. fit iudi. of. §. h; yr. ita fit in actione qd me. cā. ff. qd me. cā. si cū ex. §. i. et §. quadruplatur. S; p filio corrupto vel p filia qualiter agit: Rñ. habet vñlē actio nem: vt. ff. d. ser. cor. p. l. in tantum. §. i. vñde dicunt q veniet interesse pa tris consistens i operis filij: quāmodo vult operari: et cum sit corru ptus aliud q opera non potest estimari: quia liberum corpus non re cipit estimationes: vt. ff. de his qui deie. vel effu. l. si. h; n. istā vñlem ac si esset in bōis. et erit in eā. l. sumā quā ipse estimauerit suo iure iudicando: vt. de actioe iuri. d; vt. §. d. iniur. §. pena. ff. de iniur. l. pñtōib⁹. Vel dic q primo estimat iudex summas ad quā cōpetit: vt. arg. ff. de custo. re orum. l. siq; rerum.

l. Diximus. §. eo. item mixta.

¶ Tripli vero. Itē. §. summat⁹ est cū. §. oēs. aut. §. eo. pñt tñ i specie sic summati. Acto: petens per dolum in libello maiorē quā

titatem q̄ debeat ut reum maioribus gratiet expensis tenetur in tri-
plo eius damni qd̄ reus passus est: in quo triplo continetur simplum
pro damno. h. d. Arest.

In libello. hic nota duo. Primo q̄ libellus est faciendus i causa:
quod est verum iure nouo: ut hic et. C. de epis. et de. auten. generaliter:

et. C. de lit. contest. auten.
offeratur. nisi i quattuor
casibus quos no. in aut.
de ma. p. i. s. sicut col. iij.
Aliud ē iure veteri. nam
tunc nō fiebat nisi volun-
tate: ut. ff. de eden. l. i. nisi
in casu: ut. C. de dig. quo-
tiens. Item scdo nota q̄
quātitas ē certa in libello
cōprehendenda: vel res:
et ita ē i personali actioe
debet actor certificare re-
um: ut hic et i aut. de liti.
s. ad excludenduz. col. viij.
et. ff. de rei vendi. si in rez
s. et si vestimenta. etio no.
q̄ sp̄ ortule vel salaria: q̄
dabatur executorib⁹. i. m̄
cijs q̄ faciūt hoies repre-
sentari: et als q̄ faciūt bu-
iusmodi exactōes p suis
officijs dabantur fm q̄ri-
tatē petita ut h̄ dicit. sed
hodie magis fm cōsuetu-
dinē vel longitudinē itine-
ris: ut. C. de epis. et de. aut.
sed hodie. Vel dicas q̄
hic dicitur ex hac cā esse
causatiue nō cōsecutiue

dictum. sed iste sportule que iudiciibus dabatur: certe sunt: nec crescunt
h̄ q̄ritas petita sit magna: nec decrescūt h̄ sit parua: ut in aut. de iudi.
s. ne aut. colla. vi. Item nota q̄ re soluebat h̄mōi sportulas: ut hic et
C. de epis. et cler. aut. ḡialiter: s. actor ei restituebat: nisi iusta cā eū vo-
casset: ut. ff. de iudi. eū qui temere. Itē nota adhuc q̄ h̄mōi sportule q̄
busdā prius remittuntur: ut paupib⁹: ut i aut. de ma. p. i. s. opz. colla.
iij. a quibudā pauciores erigebatur ut a clericis: ut C. de epis. et cler.
aut. ibi. posita. s. hodie. Alijs autem per priuilegiū principis videntis
remittuntur in totum vel pro parte: ut. C. de fruc. et li. expen. l. fina. Sed
quero si he persone que hēnt priuilegiū ne sportulas soluant an habe-
ant actionē i tripli: Dicit q̄daz q̄ si ne fauor noceat eis: ut. C. de le.
et p̄sti. q̄ fauore. Alij dicūt q̄ nō q̄si suo iuri renūciauerit cum volentes
soluerit qd̄ pōt: ut. C. de pac. l. quis i cōscribēdo: qd̄ x̄ius ē. Si autē
iūst exacti sunt i q̄druplū p̄tra exactōē vel executorē agitur: ut. i. eo.
s. q̄drupli. S. cū hodie caueat de duplo restituendo: ut in aut. de ex-
ecutori. s. i. videtur corrigi quod hic dicitur. unde hodie nulla ē actio i
triplo: quod verum puto. S. alij dicūt: si cautio ē omīssa habz locū
quod hic dicitur: alias h̄z locum aut predicta.

Sportulaz. ideo sic dicitur: q̄ in sportulis q̄busdā oblationes
huiusmodi ponebatur. est autem genus vasis sportula vel sporta.

Reus. alie sportule que iudiciibus prestabatur ab utroq̄ p̄staban-
tur. ut i aut. de iudi. sine quoquo sus. s. volumus. col. iij. Itē iste sportule
que dabantur executoribus dabantur ante lit. contesta. idest p̄recto
libello. iste alie in contestatione causē dabantur iudiciibus: ut in aut.
de exibi. s. sancimus col. v. et de iudici. s. ne autem labor. col. vi.

Consequatur. conditione ex hac. l. greca ut subiicit: que erat in alio
codice: non autē est in eo quem habemus. et patitur actor: hanc penam
tripli: siue sine dolo siue cum dolo inseruit: et sic causatiue vel consecu-
tiue dicitur. sed nonne etiam causaz amittit: ut. C. de plus peti. l. i. S.

re estimationis quantitatē in li-
bello cōventionis inseruit: ut ex
hac causa viatores. i. executores
lituz ampliorē summā sportula-
rum noīe exegerint. tūc enim id
propter qd̄ eorū causam dānum
passus fuerit reus: id in triplo
ab actore consequatur: ut i hoc
triplo etiā simplū in quo dānum
passus est cōnumeretur: qd̄ no-
stra constitutio introduxit: que
in nostro codice fulget: quā pro-
culdubio certū est ex lege cōdicti-
cia emanare. Quadrupli agitur
veluti furti manifesti. Itē de eo
quod metus causa factū sit: et de
ea pecunia q̄ i hoc data sit: ut is
cui datur calūnie causa negociū
alicui faceret vel nō faceret. Itē
ex lege cōdicticia q̄ in nostra cō-
stitutione oritur in quadruplū
condemnationes imponens bis

certe ibi plus delinquit: quia in certamine negocii cautionem
de petitis ecegit: vñ grau⁹ punitur: ut arg. ff. de offi. pre. diu.
et l. codice. quem non habemus.

Condicticia. l. qdā erat q̄ condicticia vocabat: et sub se quas
dā constitutiones habebat: ut hic et. j. e. s. ites et. l. cōdicticia.

Furti. facit
s. de oblig. que
ex delict. nas. s.
pena.

Qd̄ mer⁹. s.
actō q̄ ex otuma-
cia sit i q̄druplū
ut. j. e. s. ites actō
et vsq̄ ad anū m̄
p̄ anū i simplū
ut. ff. q̄ me. cau.
si cū ex. s. i.

De pecunia. s.
actio i factū d ca-
lūniatorib⁹ anal
i q̄druplū: ppe-
tua i simplū: ut. ff. d
cal. l. i. p̄m. et. s.
i. q̄ locū bz si do-
alicui aliqd: ut
calūniōse aliqūe
veret: dat enim
actō i factū eiob
et malū data fu-
it nō aut danti
Itē dāt q̄ de-
dit ut sibi nego-
ciū sine calūnia
n̄ fieret: ut hic et
ff. d cal. l. i. et l. ge-

neraliter. s. si. l. cōdicticia. d̄ q̄ dicit: ut. s. e. s. tripli. i. si.
s. dicitur. l. cōstōe. quam nō hēmus.

In q̄druplū. cur q̄druplū iure nouo tripli fisco: simplū
dāni passō datur: ut i aut. de lit. iur. i. exor. l. i. s. h̄ q̄. et petit per
p̄ditionē ex hac. l. quā nō habem⁹: cū si sit cautū quo genere
actiōis agam⁹: ut. ff. de p̄di. et. l. i. i. n̄ cōstōis. p̄di-
cte quā nō habem⁹. o q̄mōi. i. i. fōmā. certa. n. erat for-
ma i cōstitutione quā non habem⁹ p̄ q̄reis. i. p̄uentis.

Qd̄mō. de actione furti p̄stat q̄ semp ē i duplū: ut hic et
s. de. ob. q̄ ex deli. nas. s. pena aut. Ites de actōe ferui cor. n̄
si in cāu: ut q̄i marito inuorē dat: et ecōtra: ut hic et. ff. de ser.
corup. l. doli verbū. s. hec actio: et l. si. vel dīcōmōdo. i. siue
neget siue nō aut i oī psona. r̄ Depositi. als ē d̄ dolo d̄
positi. et tūc dic actōes d̄positi p̄p doli. nā vtraz si p̄b̄re lo-
cū simul. s. et de dolo actio et depositi: ut de dolo. l. i. s. i. als nō
ē de dolo: et tūc plana ē l̄ra. s. Duplicatur. s. si legis p̄
batōib⁹ nō iure. cōuicantur: ut. C. ad l. aq. l. d̄. et. ff. de iure iur.
leuz q̄. r̄ Silla. s. actio ex testamēto. et cōstrue sed illa
actio. s. ex testamēto simpli redditur: q̄. s. actio cōpetit de his
que re. ve. lo. duplicatur. n̄ Insciatōe. bene dicit inscīa-
tione: q̄ si cōfitemur nō tenetur vel si ius iurādū demerit a
ctor: q̄ exonerat eū a p̄batione: ff. de iure iur. l. euz qui

Simul. caute pōit siml. illud. i. vna cū eis de q̄b⁹ als dicit:
ut. s. e. s. quadrupli. a Restituit. vsq̄ ad diffinitū sen-
tentie. nā actōe qd̄ me. cā. due fuerūt siue. p̄ia d̄ restituēda re:
alia de dādo q̄druplo ē re cōputāda i eo: ut. ff. q̄ me. cā. si
cū ex. s. hic aut. S. nūqd vtraz ē diffinitū: dīc q̄ sic: quia
vtrōz diffinitū p̄trouersā: ut. ff. de re iud. l. i. Alij esse dicūt ad
mōitōes quādā p̄iaz siiaz: ut i aut. de here. et sal. s. si q̄s aut.

no sine nō: tñ sp credif tacite z vtilit itenuere: vt. C. d rei vro. actō. §. i. nā z alitelligit stipulatio tacita vbi nō ē: vt. ff. de ado. his verbis: z. ff. si cui plus q̄ p. l. fal. l. ij. §. itē sciēdū. a ¶ **De iur. l. actio ex stipulatu:** vt b. z. C. de rei vro. act. §. sed non ignoramus. als. n. stricti iuris ē: cū si iueniat q̄ sit bo. si. vt. §. e. §. actionū. b ¶ **Tacitā. l. actio nē hypothecariā.**

c ¶ **Li. l. actōi ex stipulatu. vel mulier. d ¶ Hypo thecā. l. ex vtracq̄ pte: siue ex pte mulieris ad repeten dā dotē: siue ex pte viri ad petēdā eā. sp. n. sit ibi tacite hypothecē: vt. C. d rei vro. actio. §. i.**

c ¶ **Creditorib⁹. §. nūqd oib⁹ idistictē: l. ff. m. sic siue pmi hēat pign⁹ ex pte siue siue n. §. h opio n valz: qz. l. distiguit: vt. C. d iure do. l. vbi. Itē filis z mulier pari passu abulāt: vt. C. d pti. fil. l. q̄uis. z filis n p ferē hñib⁹ ex pte: vt. ff. q po. i. pi. ha. si pign⁹. g. nec mulier. Scda ē opt. vt disti gatur iter pign⁹. l. traditū**

z hypothecā. l. nō traditā. pñō cāu nō pferat mulier: scdo sic: vt ar. ff. q. ca. ta. pig. d. l. pe. Sz z hāc reproba. p id qd ē. §. e. §. iter pign⁹. Ter tia ē opt. ff. B. z. Jo. z. Elzo. vt pñtib⁹ tacitā hypothecā pferatur: n aut hñib⁹ ex pte: l. n. suū pñilegiū qd dederat pñs eis adiere pñu mif pñt mulierē: nō aut id pñilegiū qd q̄s sibi adiūciss⁹. et h caute pbat p verbal. C. q po. i. pi. ha. l. si. ubi. Zz añrioris tps pñilegio sint vallati zc. f ¶ **Li. ipa. vis faciēda ē i eo qd dic ipa. nā ali nō ad mittit ad tale pñilegiū agens p dote ē hñs mulieris: vt. C. de pñi. dot. l. i. nisi sit de suis hñdib⁹. i. d filijs z alijs descēdētib⁹ mulieris: vt. C. q po. i. pi. ha. l. si. Sz nūqd pcuratorū mulieris datur h pñiū: l. ff. sic: vt. ff. lo. ma. alia. z. ff. de p. l. si minor. §. qm̄. Itē qd h di. de dote sua: iō di. qz alio ē i do. pp nup. nā i ea n hz h pñ. vt. C. q po. i. pi. ha. l. si. Sz qñ mulier pñt expiri de dote: l. ff. lo. ma. si pñt nisi marit⁹ ad iopñā hñgat: vt. C. d iū. do. l. vbi. z. ff. lo. ma. l. si ostēte. i. pñ. z h siue ipa dērit dotē: siue ali⁹ extrane⁹: q tñ si fuit pacē d ea sibi reddēda: q cāu sibi si mulier daret: vt. C. d rei vro. ac. §. accedit. si at pñ mulier dērit dotē: pñi actō z filie siml⁹ dabit. simo ali q̄tulū hz pñ pñ q agit: z filia sp creditur con sentire nisi hēat iustā cāz pñdicēdi z pñdicat: vt. ff. lo. ma. l. ij. §. si. z. l. si so lū. z hāc dotē integrā dē fuare pñ p filia: nisi clade. i. tēpestare vel vi su uz fuerit pñionū diminiutū: vt i aut. de eq̄li do. §. qz xō oia col. vij. Sz nūqd pñi pñilegiū dabitur: vt q nō: qz sua actōe agit: vt. ff. lo. ma. l. ij. §. volūtate. Ecōtra qz sic videtur: qz p h filie puidetur: cum pater hāc refuare cogitur filie: z h vez puto vt b dñ. Lul⁹ puidētia zc.**

f ¶ **Soli. l. mulieris. g ¶ Hec idurim⁹. l. vt ali⁹ pferat.** ¶ **In bōefidei. l. hodie opēsatio opposita ab hōie pñmittit oēs actōes ad cōcurrētes q̄titates ipō iure: siue sit actio bo. si. siue sit stri ti iū. excepta actōe depositi q̄ p cōpēsatiōnē nō tollitur. b. d. Et diuidi tur i tres ptes. Pñio q̄liter cōpēsatio sit i bo. si. iudi. Scdo q̄liter olūm z hodie sit i stri. iū. Tertio facit quādā exceptōz. Scda ibi. Sz z stri. iū. Tertia ibi. Excepta. h ¶ **Restitui. large accipe siue p dādo siue p restituēdo: vt. ff. d ver. si. l. xñū reddēdi. z h itelligas siue i vsuris ex moza: vt. ff. de vsu. moza. §. i bo. si. siue itersse agē: vt. §. de ob. ex pñen. in fi.** i ¶ **In quo. l. of. iudicis. l. i. ¶ **Porteat. l. reo.******

l ¶ **Cōpēsatio. l. opposita exceptōe cōpēsatiōis tñ. m ¶ **Doli ma li. q̄ exceptō iō dābat: qz dolo facit q̄ petit qd restitui⁹ ē: vt. ff. d excep. dol. l. dolo. Et ita nō. q̄tñ ad effectū nulla ē differētia: §. q̄tñ ad xba vñ rigore iuris. n ¶ **Cōstitutio. vt. C. de cōpē. l. si. o ¶ **Appto. l. vbi********

q̄titas hic ide debet: nā spēi ad spēs: vñ ipēi ad q̄titatē: vñ q̄ titatē ad q̄titatē: si ē q̄titas vt spēs nō sit cōpēsatio: qz nō pñ iure apto: vt. ff. d pi. act. si cōuenerit. i. l. Rñ. z. ff. de pñi. ide: si nō for. §. si cētū. z de ipē. iure do. fa. l. qd dñ: z. l. si. z. ff. de pe cul. l. si creditor. §. i. §. nōne statū h subijcīt q̄ actōi i rē pñ obij

ci opēsatiō: ergo vñ fieri de spē ad q̄titatē. Sz dic q̄ sit rei vñ. quā do re n restituta iuraf i litē vel in verā estimatōz: vt. ff. de rei vñ. q̄ restitue. Itē qd si hic ide debiti ē i genere: vt de beo tibi hōies z tu mihi hōiem? l. Rñ. sit cōpēsa tō: vt. ff. si ps be. pe. l. i. §. itē cum me: z. ff. d hñ. isti. q̄ nō militabat: i. l. Rñ. z. ff. de le: ij. vñ ex familia §. si si vno. Itēz

qd si ab vna pte debiti ē cōfessatiū: ab altera negatiū: l. Rñ. nō pñ apto iure. vñ nō sit opēsatio: vt. C. de pñen. l. si. §. pe.

p ¶ **Actiōes. acti casus est. q ¶ **Ipso iure. vt dixerit qdā: nō ē necesse voce hōis opponi opēsatiōnē: vt b. Sz cer te imo ē necessariū vt oppōat: qd pbo trib⁹ rōib⁹. nā fideiūf. pñens eligit: vt vel quod sibi vel quod reo debetur cōpēsēt: que electio sibi non daretur si ius compensaret: vt. ff. de comy pen. si quid. Item z reus conuēt⁹ eligit i quā cāz opēsat si de beat ex plib⁹ cāis: vt. ff. de pñ. l. q̄ labeo. Itē. l. dicit cū male agere cū obijci pōt opēsatio: vt. ff. de compē. l. vez. §. q̄ male agit hz actionē: §. eliditur exceptione: vt. ff. qñ di. vñ. l. ce. l. i. i fi. Sz fm hāc opt. qd adijcīt i act. stri. iū. ad id qd erat oliz: l. Rñ. qz doli mali tñ obijcēbat exceptio. sed nūc etiam cōpē sationis exceptio oppo. vt. b. z. j. e. §. pe. z nūbiloni⁹ doli: cū generalis sit: vt. ff. d excep. do. l. ij. §. generaliter.****

r ¶ **Diuidant. l. cōpēsatiōes. s ¶ **Siue als. l. mirtas: que sunt. iij. vt. §. e. §. qdā actōnes. Itē pñsecutio fideicom. Item of. iū. z similia: q̄ actōes sunt largissime accepto vocabulo: vt ff. de act. z obl. l. actōnis xbo. vñ z petitōes cautionū occasio ne dāmiñse. cōpēsant: vt. ff. de dā. infē. l. si q̄s. §. si q̄s qz.****

t ¶ **Depositū. qd tu itelligas qñ pecūia si signata ē deposita: quo cāu ēt alia simlē reddere pōt: vt. ff. depositi. l. lici⁹: z. l. die. l. po. §. i. si aut ēēt depositū facta i spē vel i pecūia vt i spē qd ēē pōt: vt. ff. d le. i. plāe. §. §. h ita tñ ēt alia rōe si obijcēt opēsatio: qz i spē n sit opēsatio. Itē qd h di. i actione depositi: idē dicūt qdā i actione pmodati: vt. C. pmo. l. sub pñextu. Sz certe imo ē ibi rō: qz i specie fierz. nā sole spēs pmodatur si q̄titates: nisi q̄titas vt species pmodet: vt. ff. pmo. l. ij. §. si. Itēz cessat als opēsatio: vt qñ p violentiā mihi rez abstulisti: vt. C. d pñen. l. si. i fi. Itēz z fisco si oppo. i q̄busdā casib⁹: quof dic: vt. ff. de iure fñ. aufertur. §. q̄ cōpēsatur. Item i curatore q̄ fraudauit publicā ānonam: vt. ff. de cōpēsa. ob negotium u ¶ **Defraudetur. Sz nōne h rō obijc pōt hñe locū: l. Rñ. si ita: qz si restitutō denegatur ē doli: vt. ff. mā. si pcuratores. §. dolo. Itē depositari⁹ de dolo tñ alias si tenet. vñ si h magis grauetur non est mīrum: vt ar. ff. de iure iū. cū q̄. in pñm.****

z ¶ **Præterea. l. Actiones arbitrarie iō dicte sunt: qz me**

¶ Preterea arbitrarías, Sz nūqđ sunt bo. fi. vl' stri. iur. Rñ.

n ¶ Pretea. arbitrarías. Sz nūqđ sunt bo. fi. vl' stri. iur. Rñ.

§. actōmiz. b ¶ Ex arbitrio, bñ dicit ex arbi. nec. n. obli

c. ¶ Restituat. ut i reivē. q̄ est arbitraria: cū p̄io rē restituēdo

cū ad exhibendū agit. e ¶ Vel soluat. s. cū certo loco solue

i ¶ Sz iste actões. s. arbitrarie. li ¶ In re. s. separi. nam.

uiana. n. ¶ In psonā. l. s. sit i psonā: vt h: tñ i rē est scripta: vt

fi possit alibi iudicis officio iurari i litere: vt. ff. de vol. l. i arb. i pñ.

certo loco reddedi, na p[er]is trib[us] callo[rum] loci h[ab]et certu[m] coditu[m] ar
bitraria. Si i[n]mittit[ur]q[ue] legato q[ue] munio[rum]q[ue] alias n[on] v[er]o ff. de eo

tā agetis q̄ rel. vt. j. eo. §. loco. r ¶ Actionib⁹. l. plonabib⁹. z
arbitrariis

q: arbitraria sit: l3 q: bōe

actu est natura eliare queadmo
amota. si cū dos. in fi.

quatu pombone et ut certe pelli
nie^a vel^b rei sniaz ferat^c et si de in

plexus fuerit q̄ ad eū ptinebat
re: z nisi iſti. fiat p̄dēna. i

toze nisi minor erat, xxv, annis, bu
actoe qd mter ea: t factio
ne de dolo: t rei vñ. t i ac

erat; ita et i hac cā succurrit illi
tū erat. Eūde si cā magna cā iusti

iozi rex an succurrebat: voluti si

phibere nō valēte deliqt, alias ifolidū tenet: vt, ff, de noxa. l. ij. i. pun. z

z restões maiorz z mox: vt. ff. de mino. l. qñ si minor. §. fi. Aliud e qd

dit: vt qñ liberz sit b facere. s; i actionib⁹ bo. si. astringit ad hoc. Jte in ac

ē possibile vltq̃ q̃tū. Tercio remouet vnū obiectū oīq̃ ibi. Etiā si de i

genere promissus petitur: vel sub alternatōe: puta stichū aut pāphylus:

ante te habere, peccata tua iudicabit et non habebit, ponere vultu suum contra te et iudicare
ante te. unumquodque de vobis extirpabitur ex assue vel ex seisse, et ideo tibi heredita

z hoc il certu e peccatu. auas. n. no tenet nra. nra. auqua pre attoru res
certa scripta inueniatur: vt. C. de sen. que sine cer. qua. l. h. snia. si aut est

z tunc loci h3 b. s. aut no pot deduci certitudine: vt i pole generaliter
pariter z simillib2 a modo dirim2: z tunc non h3 locum. s. iste.

te: et in aut. vt de. apud prop. i. e. co. §. i. d. De certa. vt de intere. e.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Si quis agens. Plus petēs in iudicio loco: cā: re: vel tempore olim cadebat a causa, hodie vero pl' petentes ipe venit aliter puniēd' qz i eo inducie duplicātur: et actor ad oē dānuz litis teneretur. **P**l' nō petēs alijs modis in triplū sumpt' quē sustinuit re' litis nomine puniētur. h. d. vsqz ad. **S**i min' l'z ego legam vsqz ad. **S**i uic aut. Et diuiditur principalr in duas ptes. **P**rio pōit id qd erat de iur' antiquo: qñ pl' petebat. scdo id qd ē d' iur' nouo. Scda ibi **S**z hec qd ē. **P**re pūma sub diuiditur i tres. **I**ta pūo ponit regulā gñalē iuris atiqz qualiter pūiatur pl' petēs. Scdo quot mōis dicatur plus petere. **T**er tio extrane' cuiusqz. **S**e cūda ibi. **P**l' aut. **T**ertia ibi. **R**e veluti. **A**reti. **e** **S**ua itentione. i. libel lo ubi erat itentio sua. **f** **C**ōplexus. ē tpe: vt ff. de lib. le. l. nō solū. **S**i. z. **S**i. nā pl' qtuor mōis dī: vt. j. pr. **S**i. z. i oib' his locum habet. **S**i. iste. **g** **A**mittebat. fac. j. de exce. **S**i. tpales. z. qd h. di. i puato: id ē erat i fisco: vt C. de iu. fil. l. iustas. l. i. r. **h** **Q**uic. mior. xxv. an. **i** **C**ognita. bñ dicit cā: co gnita. nā oēs i itegrū fsti tuere cā cognita pmittit: tur: vt. ff. d' i ite. re. l. i. oēs. **l** **I**n iunēture. i. facili tate sua. id mltō magis si dolo aduersarij: vt. ff. d' i ite. re. l. i. **l** **C**ōstantissim'. qz erra uit i fco: i quo prudētissi mi fallit: vt. ff. d' iu. z. fac. igno. l. ij. **m** **Q**uib' s. codicillis. **n** **Q**uibusdā. s. legata. pūrea qz sibi i testamēto relicta sunt. **o** **M**inuebāt. nā tot erāt legata: vt lex falcidia lo cū hēret. i. oportebat vt le gata defalcaretur ad hoc vt haberet hēs falcidiaz: qz dodratē excedebāt. vñ heres d'z detrahēre falcē. vt. s. ad. l. fal. **S**i. **p** **P**l' aut. vt oib' his mōis a cā videat cadere iure atiquo. vñ xpus: Plus petitur cā: tpe: reqz: loco. **q** **T**pe. rōne. a simili p dūm. **r** **P**etere. vt hic: z. s. de fideicō. **S**i. nō solum. **s** **L**oco. dīmedratōe. i. sine utilitate rei debite vel itereffe rei. nā ē hñda eius utilitas si sua iter sit i loco dīstinato poti' dūeniri. **T**el dīc dīmedrat' i. mētoez de ipō loco. nā ipz locū ubi erat faciēda solutio i libello pōredz sic. peto. x. vt mīpi soluas h vel ubi soluere pmissisti: vt h. z. ff. de eo qz certo loco. l. ij. **S**i. post h nisi soluat poterit eū pūēre vbiēqz voluerit: dūmodo pūer' hēat ibi foz nō als: vt. ff. d' iu. l. heres absens. in fine. **S**i. pla. dicit qz si vbiēqz poterat eum cōuenire: pōt ēt ibi vbi nō hēat foz. z. ē p eo. ff. de iudi. l. eū qui: et. ff. de cōsti. pe. si duo. **S**i. sed

certo. Sed certe qd dictis legib' dī: vt quolibet loco possit cōueniri: vñ ē idēo ubi dūctus hēat foz: vt. ff. de mu. z. ho. l. vt gradati. **S**i. **t** **A**dimit. i. adimere desiderat: nō tamē adimere pōt. **u** **A**rbitraria. i. vtilis certi cōditio ex stipu lant ubi stipulatio intercessit: hic fuit. vel vñ certi cōditio ex

mutuo ubi mutu um erat datum certo loco reddē dū. vñ vtilis actō ex testamēto ubi legatū ē dādū m certo loco. nec. n. est ppūū nomē actōis: vt. ff. d' eo qd cer. lo. l. ij. **S**i. h aut actō: z. l. si be res: z. l. at si mu tua. **A**cur. **x** **P**roposit. i. tribuitur vñ dā: vt. ff. d' eo qz cer. lo. l. si ephesi. **a** **P**romissori. s. z actoris vtili tas attēditur: et vtriusqz utilitas simul attēdit: vt ff. e. qd ce. lo. da. l. ij. i. **R**ñ. **b** **P**ura. i. non habita mētiōe vel rōne loci vbi erat faciēda solu tio: vt dūm. **S**i. eo. **S**i. **A**c. **S** **Q**uic **S**ummat' est iste. **S**i. cū precedē ti. vñ xpo qz i alter natiuis dīctibus i dubio ē electio creditori s. d' cor. l. plerūqz. i. si. ff. d' iur. do. **A**reti. **c** **Q**ui cā. hāc cām electionē iā vocabat. **d** **E**lectō. nisi cū iā vñ iterijt tūc alterū qd supē p stabit: vt. ff. d' eo qd cer. lo. l. si vti

qz: z. facit ad hñc. **S**i. ff. de iure do. l. plerūqz. in fi. **e** **Q**ui gñt eripit. i. eripere vult. **f** **F**acit. i. facere vult: **g** **P**rodita ē. i. data. z. ē actō ex stipulatu hoc modo pponē da: vt dicitur hic. **S** **P**reterea. **S**ummat' ē cū. **S**i. qz agēs. **S**i. e. ti. **A**re. **h** **P**reterea. hoc ē aliō exemplū qualif cā plus petatur. **i** **T**ollit. i. tollere vult. **l** **P**recij. facit ad hñc. lo. itē qritur. **S**i. z. ff. de cō di. z. de. qd traditū ē: z. l. se. z. ff. de i dīe adiec. l. si vēditōr. **S**i. si neutra: z. ff. de vsu. z. hab. l. si. z. ff. de vsu. hacten'. **S**i. si. z. l. se. **l** **S**i. h quidē. s. qz diximus: vt pl' petendo cadat a tota cau sa: vt. s. e. **S**i. siquis agens.

m **Senoniana**. s. greca quā nō habemus.

n **Et nostra**. scilicet greca quā non habemus.

o **Constitutio**. s. greca: ut diximus. cuius finis ē ut tēpus debeat duplicari cōuēto et oēs expēse sibi restitui: ut. j. de excep. §. hodie autē.

p **Quantitate**. et sic re.

q **Ad**. i. loco vel cā: ut. §. s. pl. autē n. Ac.

r **Dixim**. ut. §. eo. §. tripli. et ibi hū? nostre pōtō nis grece inīa re citatur: s. si nō sō lū petijt sēt cau tōez exegit post li. cont. amittit d bittū ēt hodie: ut C. de plus pe. l. i. q. ē hūc dīa. si aū lit. cont. peni teret nō punitur: qz nō petit s. pe tere vult: ut. ff. rē ra. hā. l. i.

s **Punitur**. s. conditione ex. l. illa greca: cui? ef fecit habuim? §. eo. §. tripli. et ibi §. plus autem.

t **Si min**. **Detens min**

qz ei debeat potest coram eo iudicere residuū petere. idē si ali ud pro alio petierit p errorem. nā pōt libellū mutare. b. d. Et diuiditur i duas partes. Primo qm min? petijt: qm aliud pro alio per errorem petijt. Scda ibi. Si qd aliud. Areti.

t **Intentione**. s. in libello intentionis: et h p errorem. si. n. sciēter donare psumit fm quosdā. S. d puto q nūq donare psumi tur: nisi tūc qm traditio fieret ab eo qui donare psumit: ut. ff. de re. iur. l. cuius p errorem. h autē nō erat datio s. qdam absti nētia. vñ siue sciat de reliquo q agit siue nō: tpe cepti iudiciū locū h. §. iste.

u **Judicio**. i. qm qm aū inīaz reliquum petierit siue noua ptestatione fm quosdā: ut h d. et hoc ppe duas rōes falsas. vna qz pōt emēdare libellū qm aū inīam ut dicit. et ē p eis. ff. de nox. i. delict. §. si directa: et sic intelligit C. de edē. edita. Altera rō ē qz fm eos ēt si nō petat vel pbz hoc actor tñ iudex si scit d. fm suā cōsciāz pdenare reū. et est p eis ad hāc rōes. ff. l. i. reg. l. si irruptōe. §. ad officiū. et i hac inīa fuit dñs. **D**. S. certe fm Jo. positiū ē falsum et due rō nes male. nā nō pōt qd imutare libellū nisi vsqz ad lit. conte. nec ēt hodie post datū libellū: qz sic dīc aut. qz si hēt necesse i pūo libel. lit. cō. p sūtere: ut i aut. de litigi. §. oēm. col. viij. Itēz qz nō vñ i iudiciū venisse qd p? liti. cōte. cōtingit: ut. ff. d. iud. l. nō pōt: et. ff. de excep. rei iudi. cū qritur: et. l. legi. nec ob. quod hic dīc et qd dicit eo. iudicio. nā sic dīc. i. corā eo. iudice et ab eo dez actore et reo. nā et pp hāc cāz. s. pp idēritatē psonaz ēt vbi pñsus aliō petijt: tñ dī iudiciū idē: ut. j. pr. §. Item nō ob. ff. de nox. i. delict. §. si detracta. qz ibi exeadē cā et eadē actōe et ad idē agebatur: s. ēēt variatō i quodā bñficio qd domi n? h. §. p. l. ut dñs possit p noxa dare: ut. j. de nox. ac. §. summa: et. ff. de re iudi. miles. §. i. Itē alia rō nō ē b. qz nō f. z sciam s. f. z allegata d. iudex iudicare et pñciare: ut. ff. de of. p. si illi citas. §. veritas. nisi hēat dīcīaz ut iudex: ut i. d. l. ff. si. reg. si ir

ruptōe. §. ad officiū. et hoc i singlarib? iudicijs. S. qd i vniuersalib? Itē. pōt i eis adijci qm aū inīaz: ut. ff. de pe. hēre. l. iij. et. l. si quo tē pore. et sic intelligitur. C. de ap. l. si. §. si.

r **Constitutio**. s. greca quam non habemus.

a **Si qd intenderit**. s. sibi deberi.

Si qd aliud? p alio intenderit ni bil en periclitari placz: s. i eodez iudicio cognita vitate erroze su uz corrigere ei pmittit: veluti si is q hoiez stichum petere deberet herores petierit: aut si qd ex testō dari sibi oportere itēderit? quod ex stipulatu debetur. **S**ūt pte rea qdaz actōes? qb? nō insolidū qd debetur nob is psequimur: s. mō solidū perseqmur: nō minus: ut ecce si i peculūz filij seruine a gam? nā si nō min? i peculūz sit q psequimur insolidū dñs pñue cō dēnatur. si nō min? inueniat ea ten? pdenet iudex: quaten? i pe culio sit. quēadmodū at peculū i telligi dbeat suo ordie ppoem? Itēz si de dote in iudicio mulier agat placet eatenus maritū? pde nari dberē: quatenus faceret pos

i aut. de lit. §. oēs. col. viij. et ita intētabit veterē et nouā: nisi reo absolu to: ut i veteri obijciat exceptio rei iudicate. i noua ut qz sit eadē cā agē di et eedē psona et eadem res. licet alia sit actio: ut. ff. de iure iur. l. duob? §. exceptio: et. ff. d. exc. rei. iur. l. si iur. §. ead. et. l. cū qrit. vñ vbi actō pñia ita se hēat ad scōaz ut electione tollatur: qd i casib? cōtingit: ut. C. de sur. l. i. et. C. si fu? emi. se. man. l. i. et. C. de codi. l. si. et. C. de pac. iterēp. et vñ. l. cōmissio: et. ff. de tribu. l. qd i hēdē. §. eliger: et. ff. d. le. ij. l. cū fili? §. va rijs.

o **Intenderit**. scilicet sibi deberi. **S**ūt. **I**ste. §. vsqz ad si. i. b. d. Actōes oēs aut sunt psecuro. solidi aut i qm qd facere pōt vel iquātū hz ut pbat i qm qd excepilis h postis. b. d. Et diuiditur i duas ptes. In pñia pōit vñ dīctū genera le: vidēz q nō omnis actio est persecutoria solidi. Scdo illud per plu ra exēpla pbat. Scda ibi. Ut ecce. Itē scda sub diuif. Itā pñio pōit exēplū de peculio. Scdo de dote. Tercio qm agit d pñz patronū vel dōtariū. Quarto qm agit p cōpēlatōes. Quito qm agit d illū q bōis cessit. Scda ibi. Itē si de dote. Tertia ibi. Si cūz parere. Quarta ibi Cōpēlatōes. Quinta ibi. En qz. legā tñ p pñclās ut clari? vna qz ma teria cōprehēdat. Aret. **E**t **Actiōes**. inuit h qdā diuisione ac tiōnū. s. qd alie sūt psecutorie i solidū: alie nō et hāc pñclatur i si. hū? ti. et nō ē ista diuifio de. xij. diuifionib? nā pñia ē qd alie sūt i rē: alie i per so nā: ut. §. e. §. oīm. Scda ē qd alie sūt ciuiles: alie pñorie: ut. §. eo. §. s. iste actōes sūt. Tertia sūt. §. e. §. se. Quarta. §. e. §. oēs aut actōes Quita. §. e. §. actōnū qdā sūt. Sexta ē qd alie sūt tñales: alie ppetue Septima qd alie sūt transitorie ad heredes: alie nō: ut. j. de ppe. et tē. act. §. nō oēs. Octaua ē qd alie sūt famose alie nō: ut. j. de ppe. et tem. liti. §. pe. Nonā qd alie sūt directe alie vñles: ut. ff. si q. pau. se. di. l. pe: Decima qd alie directe alie dñe. §. de ob. q ex qñ dētu. §. i. Undecia qd alie singlares: alie oniuersales: alie gñales: ut. ff. p socio. arbi. Duo decia diuifio ē qd alie sūt simplices: alie duplices: ut fami. her. cōi di. si. reg. et qdā itērdi. ut. j. de interdic. §. tertia diuifio. Est at et h extraua gās de qd dīc. **I**tem **Propōnem**. ut. j. ti. i. §. cum autem.

qñ ac. de pecu. est. an. l. qñstrum. in fi.

d **¶** Rei grā. bñ. n. dñe ei rei grā. nā si ob aliā rē puta negocij sui: vñ cū eēt pposit⁹ aduehēdū on⁹: z ipe accepit mutuā pecu niā: nā ad vtilitatē nā: nō tenet dñs: vt. ff. d. exerci. l. i. §. n. at.

e **¶** Questus. i. prouentus siue lucrum. sed magister appellat cui totius nauis anchora. i. guber natio commēda tur: vt. ff. de exer ci. l. i. §. magistru autem nauis.

f **¶** Seruū. vel li bertū in fi. b. §. **g** **¶** Locat⁹. nota qd istoria appel lat a pposito: sed exercitoria a pre ponēte vocat⁹: vt hic z pr. §.

h **¶** Duas. per b qd dicit duas ex cludit primas qd iussu.

i **¶** Equat⁹. no. qd vbi eadē ē eqtas idē ius statuēdū ē. ff. ad. l. aq. l. illud: z. §. q. mo. ius pa. po. sol. l. pari rōe.

k **¶** Introdu cit. **¶** Si fuus sciente dño i mer ce peculari ne gociat⁹: z ide do min⁹ aliqd recipē dñs: vocat⁹ i tribu tis vna cū alijs creditorib⁹. h. d. Areti.

l **¶** Introducit. b caute dicit non in dñica: vt. ff. de insti. §. z si pupil lus. §. pe.

m **¶** Negociet. ad oēm qd porrigit negociat⁹: vt. ff. d. tribu. l. illud: z l. i. §. licet.

n **¶** Din⁹. hāc act⁹ tributaria dicit qdā n dari nisi dñs prio distribuatur: z dicit qd cogit offō iudic⁹: z b colligit ex h. §. qd dñc min⁹. S3 dico qd an z p cōpe tit: qd min⁹ tribuit qd nūq tribuit: vt. ff. de tribu. l. illud. §. si cuius dolo: z ar. ff. de ver. sig. l. min⁹: z l. verbum amplius fm Jo.

o **¶** Pretea. **¶** Et dñs iūto cū suo dño ignorāte tenet dñs i id qd i rē suā dñs ē: vñ d peculio. Et dñs i rē dñi si aliqd in rē dñi ipēderit nccario: iudex tñ dñs p ipicē vñ i rē dñi si rē ver sit: qd de peculio dñet. h. d. Areti.

p **¶** De eo. caue ti⁹ bñ: qd de duab⁹ act⁹ib⁹ sñr dñc. §. de pecu. z de in rē verso.

q **¶** Dan⁹. facit. ff. de pecu. l. si qd fusi. §. z et. z b aduige. §. ce tez q est. j.

p **¶** Mercat⁹. facit. ff. de in rem ver. si p parte. §. in rem.

q **¶** Et de. ē. qd quor sunt dñs psumpti i tot dñs tenet: vt. §. pr. §.

r **¶** Debes. facit. ff. de in rē ver. l. si p parte. §. in rem.

s **¶** Licet. b punctū quod est hic ita prae intelligit qdā: qd qñq agit de peculio vñ intentare illā formulā z agere. §. de in rē verso: vt h. z. ff. d.

in rē ver. l. filius. i. fi. z. ff.

de pecu. l. i. §. ē aut⁹: qd opti.

nccaria ēē vñ. nā cū de pe

cu. agit: debita peculiana

dputant⁹: z ita qd fu⁹ dñs

dñs z dñs dñs seruo natu

raliter: qd qd fu⁹ ipēdit in

rē dñi venit in act⁹ dñs pe

cu. vt. ff. de pecu. l. qd tube

romis. §. sed z id. qd nūq

aliud ē qd d in rē ver. agi.

z ita qd agit de pecu. z de

in rē ver. agit. S3 Jo. dñc

qd diuerse sunt act⁹ nes z

act⁹ num formale: nec qd for

mula vñ: pponit alterius

formulam. pponē vñ. nec

ob. d. l. d. pecu. l. i. §. ē aut⁹:

qd l. ibi videat⁹ sub act⁹ e

z edicto de peculio actio

nem de in rem ver. ppone

re: tñ non demonstrat edi

cū qd sit de peculio tñ: s3

gñale qd dicit dñs ei qd

fit cū eo qd in aliā ē pte:

vt in ea. l. §. verba at. Itē

non ob. d. l. filius. in fi. qd

quo ad effectum ppoit d

in rem ver. qd proponit de

peculio non quo ad for

mulam. Et eodem modo

expono quod hic dicitur:

vna est actio de peculio z

de in rē ver. l. ille qd ppoit

actionem de peculio con

sequitur effectum actionis

de in rem ver. z quod sub

ijcit duas habet condem

nationes: scilicet actio de

peculio: vñ. §. pro suo ef

fectu: z aliam pro effectū

f. actionis de in rē ver. cō

demnari debet. facit. ff. de

in rem ver. si pro parte. §.

in rem.

t **¶** Act⁹. §. d. peculio.

u **¶** Lū at. **¶** In pe

culio dñ ē id qd supest deducto eo qd debet dñs: dñmō nō debeat

vicario seruū. h. d. Areti.

v **¶** Domio. §. debet. cum enī inspecto iure naturali seruus liber sit: et

apparet qd naturaliter potest obligari et dñs suo: vt. ff. de dñi. ide. si id

qd: z. ff. de pecu. nec seruus: z. §. de fideiuf. §. i.

w **¶** Dñs. q. d. z id deductat qd dñs dare seru⁹ bis qd sūt in pte: vt pseruif

luis z filiis dñi. z pupilli dñi: vt. ff. de pec. §. z si dñs. §. peculū.

x **¶** Si is. §. cui dñet: puta bñ fusi castaldū qd ordiari⁹ dñs: qd bñ sub se ali

uz qd vicari⁹ dñs: s3 ordiari⁹ aliqd de vicario z pñeior de peclio ordiari⁹: nō

dduca qd vicario dñet. z ē rō i pñeior: qd si deduco p vicario: adhuc re

man⁹ pecu. ordiari⁹: z ita frustra fieri dductō: cū qd māer⁹ ordiari⁹ pec.

a In ipso. s. ordinarj. **b** Lo priet. i. qd mo sub nube dixi obtier i b
c Seru. s. ordinarj. **d** Lurs. s. ordinarj. **e** cau.
f Ceter. **g** Qui opetit actio istitoria vl exercitoria vl qd iussu co
petit et de peculio: b pno. Et in actoe d peculio toti? e qd i peculio ro
e hida: i tributoria solui id circa qd negociat. Quapp qnq expedit a/
gi vna: qnq alia: b scdo.
z ex actu mutui fili? n pr
pueiri: nec et ei? pr de pe
culio. b. d. Bre. **e** Le
tez. s. dixim? s. i illo. s. pe.
q is agit de peculio q d
bit cu seruo iuito vel igno
rate dno. vñ vñ q q drit
eo volere: puta iussu suo
no posset age de peculio:
s tñ aliò dicit. Cete
rñ pro sed.
f Sed erit. no. que esse
stultu si eligat malu cum
posset elige bonu: vt in au
te. q. mo. na. ef. sui. s. i. col/
la. viij.
g Is q. fac. ff. de tribu.
l. aliquando.
h Do. i. aliqui.
i In hac actoe. s. de pec/
culio.
k Negociat. z qd idere
ceptu e: vt. ff. d. tribu. l. p
curatores. s. per hanc: et
s. e. s. introduxit.
l Elige. z postq elege
rit no variabit: vt. ff. d. tri
bu. qd i bide. s. elige. nisi
fuerit decept? qñ pñmaz
elegit: vt. ff. qd cu eo q i a
lie. po. l. sed ex pte. s. si.
m Que dicim? a pñ. ti.
vlsq adhuc.
n Eade. qñ ad actio/
nes supradictas: s. in qui
busda n ouerit: vt in mu
tua pecunia: qd dic vt. j.
pr. s. Bre fili? pot subire
iudiciu z arbitriu z prem
obligat qñ ex actu de pe
culio: s. fu? n: vt. ff. d. pec.
l. iij. s. si seru? z. s. idē scri
bit: z. C. de iud. fu? Brez
fil? fideiubere pot z prem de pecu. obligat: vt. ff. de pecu. l. iij. s. si fili? s.
fuus non. ff. de fideiuf. l. seruus: z. l. sequen. z propter hoc dicit fere. s.
eo. s. i.
o Illud. et d peculio non tenet pr: vt hic dñ: z. C. ad mace. si fili? z cau
te colligit: vt. C. ne fili? p pre vel pater p filio. l. i.
p Satuscul. mace. vt. ff. ad mace. l. i. qd cessat in mult casib? s. xi. si
fuerit miles filius. vt. C. ad mace. l. si. Bre si dixerit se premfa. vt. C. ad
mace. l. i. Brez si publice paterfa. videbatur: vt. ff. ad mace. si qñ prem.
Bre si fuerit in scholis: vt. ff. e. sed iulia. s. qd dñ: z. C. e. l. macedoniani.
Bre si alij creditor soluit: vt. ff. e. sed iul. s. pe. Bre si fact? paterfa. debi
tu pñmo dñ quocunq mo agnouit: vt. C. e. zenodo? Bre si dñt in rez
pñs: vt. ff. e. s. iulia. s. s. si fili? Bre z si no accepit vt verteret i re pñs:
postea tñ dñt: vt. ff. e. s. iulia. s. s. si ab iutio. Bre cessat qñ pr pñs: vt
pñs no dñt: vt. ff. e. s. iul. s. qñ: z. l. si tñ sciēte: z. C. e. si pñtēte Bre
l. postea pr ratu hēat: vt. C. e. l. si. Bre si pñfa. fact? soluere cepit: vt. ff. e. l.

s. z iul. s. si. z. l. se. al. at locu bz vt no teneat pr vl fili? siue per
cunia fuerit mutuo data: siue aliò i fraudē senatusco. vt. ff. e. si
fili? s. is at: z. l. s. iul. s. mutui datō em.
q Illud i summa. **q** Ex actu vl iussu vel de i re xfo vl istito
ria vel exercitoria pt agi directo d pñz vl dñm. b. d. Brei.

Que dicim? de seruo z dno ea
de intelligim? z d filio z filia z ne
pote z nepte z pre auoue cui? in
prate sūt. Illud pñe seruaf i eoz
pñona qd senatusco sultu? p mace
donianu phibuit: mutuas pecu
as dari eis q i prate pñt erūt: et
ei q crediderit denegat actio taz
aduersus ips filiu filiāue: nepetē
nepteue: siue adhuc in prate pñs
iūt: siue morte pñt vel emācipatō
ne sue prāt eē ceperit: q aduersus
pñm auūue: siue eos hēat adhuc
iūprate siue emācipauerit. **Que se
nat?** iō pñpexir: q sepe oerati ere
aliēo creditaz pecūiaz quas i lu
curiā pñmebat vite pñtū insidia
bat. **Illud i summa admonendi
sum?** id qd iussu pñs dñue dñtū
fuerit: qñ i re ei? xfo erit: dñco
qd posse a pñe dñoue dñci: tāq si
pñcipalit cu ipso negociu gestuz
eēt. **Ei qñ q exercitoria vel istito
ria actoe tenet directo posse dñi
ci? pñz: qñ b? qñ iussu dñtū intelligit?**
De noralibus actionibus.
**Maleficijs seruoz: ve
luti si furtu fecerit? at bo
na rapuerit: aut dñu d
derint: aut iniuriā pñmiserit: noxa
les actoes pdite sūt qbz dñō dā
nato pñmittit: at lñt estiatōz? suf
ferre: autēz hunc hominem noxe
tradere vel dedere. **Flora autem****

q Directo. i. cer
ti. adi. directa nō
adhibita hac ad
iectoe d peculio
vl d i re x. s. nū
qd supdicta sex
noia. s. q iussu ex
ercitoria: istitoria:
a: tributoria: d pe
culio: z d i re x. s. se
noia actionū: rñ.
qdā q sic: z faci
unt p eis ifinite
ll. q dñt d act. de
pecu. z sic desin
gult: vt pñ et i ru
brica cuiusq tit.
Sz Jo. d. dñ. n.
q si actoes ad
iectōnū n actōes.
z fac. p eo. ff. de
neg. ges. l. mada
sti. z. ff. d. pecu. l.
iij. s. cui pñruit.
r Lō dñci. s. certi
pñtōe n adhibi
ta hac adiectoe i
stitoria. Bre z d i
re x. vt. ff. d i re
ver. l. i. in prin.
s Intelligit. fa.
ff. d edē. l. pñor. s.
si fu? z. ff. si cer.
pe. l. istitorē.
t De nor. actōi
b? n solui ex actu
b? eoz q i nra pñā
te sūt pñuimur:
s et ex delicti. et
p eis norali agi
tur: iō d noxa po
nit. Ad istā pñ/
nuatōz fac. l. i. ff.
Bre.

Maleficijs. **Lotus** iste titls didit pñcipalr i
du s ptes. **Prmo** qñ dñtio p noxa bz locu i suo dñqñ
te. **Secdo** an hēat locu i filiofa. **Secda** ibi. **Sz** vefes. **Et**
b. d. ex q dñcto pñmiso pñm dñō ignorate vl phibere n valē
te dñs tenet norali: qd eqat rō introduxit: ne ex dñcto rei pñe
qs i pl? grauef qñ situaloz dicte rei. b. d. are. **u** **Ex** malefici
is. idē ē er qñ maleficijs: vt. ff. nau. cau. sta. l. si. s. fuoz. z de b
plāe dixim? s. d ac. s. actoes at. **r** **Fecerint.** sup. exneo. z
idē i seqñtib? articul. nā cū duo talia pñmittēdo agi n pr: vt. s.
d ob. ex dñi. s. bi q: z. ff. d nor. cū fu? **a** **Dñato.** nesciēti cū
dñqñet fu? vl sciēti: n phibere n potuit: alioqñ isolidu tenet:
vt. ff. d noxa. l. iij. z. l. i dñcti: z. C. e. l. iij. **b** **Estiatōz.** puta dñē
ad q sp ē obligat? s. liberat dādo aial. s. qñq actoe iudicati
pñciat: vt. ff. d re iud. l. miles. s. dñē: z. ff. d. peti. b. e. itē vñit. s.
cum pñdiximus.

a **¶** Noxia. vñ dñs. Noxia delicti: delictus noxa vocat. s. qñ qñ vno p alio vtinur. b **¶** Iniqui. s. iquū eēt scñ alieni a lienis ee damnosum. 73 Jo. vt. ff. de fur. si fu' cois. s. qñ vero.

c **¶** Dñs noxali. **¶** Pro delicto fui dñs liberaf. dñdo ser uñ p noxa: z in dñm passio trāssert dñus qñ auocari pñ si dñs emēdet dñm z

velit eñ māumit tere. Et noxaliū actionū qdā sūt ciuiles z qdam ptoie.

c **¶** Liberaf. sed cñ fu' nō sit i ob ligatōe: s. i dñm eliatōe: vt. ff. de re. iud. miles. s. d. cē. quō dñdo ser uñ liberaf: cñ ali ud p alio inuito creditoze solui n pñ: vt. ff. si cer. pe. l. ij. s. i. rñ. spāle ē: qñ iquū ē serui nequā vltra ipi corp' extēdi: vt. s. e. s. summa.

d **¶** Dñs. q. d. s. de p alio: s. p dñcto vel esti matōe dñcti: tñ dñm trāssert.

e **¶** Auxilio. s. nē iquū ē aufer ri qñ ppetuo sibi qñtū ē vt mō dñ rerat: z pba. ff. re. amo. l. nō eiz. s. certe ē spāle fa uore libertatē sic z al. C. de patri b' qñ si. di. l. ij. z ff. si ignu' eē di. l. ij. sic z ff. de her. insti. l. pignori.

f **¶** Sñt furti. s. z nō māifesti. nam actio furti manifesti ē ptoia: vt. j. de perpe. z tē. ac. s. i.

g **¶** Damni. s. actio.

h **¶** Dis aut. **¶** Dis ad quē seruus delinquēs transit no xaliter conuenitur. Et noxaliter ē qñ punitur p delicto liberi hois facti postea serui. h. d. Areti.

i **¶** Comiserit. s. extraneo.

j **¶** Prate. vel dolo fecisti quo minus sit. nā tñc utilis noxalis locū habet. ff. e. si bo. si. z. l. electio. s. si is.

k **¶** Directo. distingue. an fu' delicti: aut dñt. pño casu si in do minum nō tenetur postea facit liber: vt. s. de ob. ex. dñi. s. h. qñ. z j. pr. s. z. ff. de fur. l. serui z filij. Si extraneo tenet directa: vt hic. Si aut dñat z fuerit comera gestio illa quā gessit i serui tute cñ ea quā in libertate fecit tenet: non al. vt. ff. de neg. ges. eum actus: z. C. an seru' ex suo facto. iij. in si. nisi in cām: vt. C. de here. pe. l. si. s. pe. in si.

l **¶** Libio. vt. s. de iure perso.

m **¶** Si fu'. **¶** Ex delicto fui pprii nulla dpetit dñō actō:

est ipz corp' qñ nocuit. i. seru'. no xia ipz maleficiū: veluti furtus: dñm: rapina: iniuria. Summa aut rōe pmissus ē noxe deditōe fūgi. nāq erat iniquū neqñā eoz vl tra ipoz corpa dñis dñosa esse.

¶ Dñs noxali iudicio serui noie pñt: seruū actori noxe deditō liberaf. nec min' i ppetuū ei' ser ui dñus a dñō trāssert. sināt dñ nū ei cui dedit ē seru' resartierit: qñta pecūia auxilio ptois iūto dñō manumittet. Sñt at pñtu te noxales actōes at legib' at edi cto ptois. legib' veluti furti et. l. xij. ta. dñm iūrie ex. l. aqlia. Edi cto ptois veluti iūriaz z vi bo noz raptorz. **¶** Dis at noxalis actio caput seqt. nā si seru' tu' no xia comiserit: qñ diu i tua prate sit tecū ē actō. si at i alteri' prate per uenerit: cñ illo icipit actō eē: at si māumissus fuerit directo ipse te necur z extinguit noxe deditō. Ex diuerso qñ indirecta actio noxalis eē icipit. nā si liber hō noxia pmi serit: z is seru' tuus eē cepit: qñ q busdā casib' effici pño libro tradidim': icipit tecū eē noxalis actō qñ an directa fuissz. **¶** Si seruus dñō noxia comiserit actō nulla na scit. nāq iter dñs z eñ q in prate

et si postea alienet vel māumittat. Idē in suo alieno q effici ipi' dñ nū passi. Itē ex delicto dñi nō dat actio suo libero facto. h. d. Areti.

m **¶** Si fu'. obligatio. s. cilis: s. natural sic: vt. s. de fideius. s. i.

n **¶** In prate. cñ alienat ē: z facit. ff. de pec. z an. allaz. s. s. si alieno.

c **¶** Manumissio. vt hic z. C. e. l. i. in fi.

eius ē: nulla obligatō nasci pōt. Ideoq z si i alienā prate seru' p uenerit at manumissus fuerit: nō cñ ipō negz cñ eo cuius nūc i prate sit agi pñ. vñ si alienus seruus noxia tibi pmissit: z is post ea i potestate tua eē cepit interdici' actio: qñ i eñ casum deducta sit in quo pñstere nō potuit. Ideoq s exierit de tua potestate: agere n ptes. quēadmodū si dñs i ser uuz suū aliqd comiserit: nec si ma numissus at alienatus fuerit ser uus nullaz actionē corra dñs po test hēre. **¶** Sed veteres quidem hoc i filiis. masculis z seīs ad miser. Noxa aut hois puerfatio hñmōi aspiratē recte respuēdaz eē existiauit: z ab vsu cōi hoc peni tus recessit. qñ ei patiat filij suū z maxie filia suaz i noxiāz aliq da re: vt pene p corp' filie pñ magis qñ fil' pñt: cñ i filiabus etiaz pudicitie fauor hoc bñ excludit. Et ideo placuit in seruos tātum in dñ noxales actōes eē pponēdas: cñ apud veteres legum commen tatores iuenimus sepius dictum ipos filiosfamilias p suis deli ctis posse cōueniri.

Si quadrupes pauperie fecisse dicatur.

gatur. q. d. p corpus filij patientis penā.

a **¶** In seruos. i. pp seruos.

b **¶** Filiis. nē ē pñs: vt si filius. iudex litē suā fecerit male iudicādo: vt. ff. de iudi. si filius. vel si dñm alicui dederit pñciendo eo sepati bay bitante a pñe: vt. s. de ob. ex. quasi deli. s. si filius. z. ff. de his qui deie. vel effu. l. i. s. si filius. z de his legibus dicit hic: cum dicit. antiquos cō mentatores.

c **¶** Conueniri. s. directo: vt. ff. e. noxali: z. l. seq. qñbus filiis condemnatis datur in patrem actio in facum de re in. in peculium: vt. ff. e. l. sed et si condemnatur: z. ff. de pecu. l. ij. s. item scribit. Sed quid si iudicium si lius accipere noluit: immo contumaciter non venit an mitti actor debz in possessionem peculij pfecti: Elidetur qñ nō: quia ex delicto nō debet conueniri pater: vt hic dñ. Ecōtra vñ qñ sic: qñ alias dñt lex qñ pos test cedere bonis in peculio tali: vt. C. qui bo. cedere pos. cum z filij. i eo qñ dicit vel a pñe zc. Sed huic verbo rñ. Aldricus qñ dicit lex cñ filij loqñtur de castrensi vel eo qñ bz a pñe sibi cuncti in castra donatū: qñ et castrense dñ: vt. C. fami. her. si fili'.

p **¶** In prate. ante lit. con test. non in: erdici: vt. ff. e. si alienus seruus. z ē rō: qñ iputatur ei quare alie n. uerit: vt. ff. e. quēadmo dum. in prin.

q **¶** Interdicitur. fac. ff. de mino. l. verum. in si. i. rñ. z ff. de le. i. legatari' in si.

r **¶** Non potuit. s. noxalis actio. Et nota rem impe di: si deducitur in euz ca sum a quo incipere pōt: arg. s. de leg. s. ecōtrario.

s **¶** Potest. ar. ff. d capti. z postli. re. l. ij. s. i. al' d ca: di. l. ij. s. i.

t **¶** Si vefes. **¶** Oli pater pro delicto filij siue filie noxaliter tenebatur sicut pro seruo: hodie ve ro nullatenus. Sed ipse filiusfamilias ex delicto suo vt quilibet alius po terit conueniri. Hoc dñt. Aretinus.

u **¶** Admiserit. iure veteri dabatur filius pro noxa vt seruus: vt hic. Item oc cidbat licite a patre sicut seruus a domino: sed ho die non sic: vt. s. de his q sunt sui vel alie. iur. s. ij. z de lib. z posthu. l. in suis. in fi.

v **¶** Existimauit. vt hic et C. de fur. z ser. cor. l. apud antiquos. in fi.

x **¶** Benz. id est fere. vel pene nominaliter: s. pro corpe pene: z tunc diptō

a ¶ Si quadrupes. De maleficijs feruor dicti est: nunc de maleficijs irrationabilium animalium. nam aut dānū dat hō liber: et tūc locū hz. s. ad. l. aq. p. totū. at fū: et tūc locū hz. s. ti. i. p. totū. aut aliū aial: et tūc locū hz. hic titū.

Aimaliū. ¶ Si Tor' iste titū didit i duas pres. ¶ Si mo qñ actio de paupie locū hz vel n. Scdo loqur quādo hz locū ac. de edil.

edicto vñ nō. Secūda ibi. ¶ Dec q. Et. h. d. Pro dā no p qdrupedē masueta dato actio nora' directa p dñm datur: cū aial p natura sui generis dānū de derit. S; si qdrupes nō masueta iuxta naturā sui generis dānū dederit in libez corpus nō occidēdo: domū ex edilicio edicto arbitrio iudicis pdenatur. in alijs reb' i dupli vñ nora' actio hīs duob' casib' p domū dirigetur: et pēales actōes p eodē facto pcurrētes nō pūunt se dursu. h. d. tot' ti. ¶ Bre: b ¶ Alii. s. qdrupeduz: vt. ff. e. in prin. sed noie dā nī dati a bipede vñ locū hz: vt. ff. e. l. pe.

c ¶ Lasciua. i. luxuria. vel dicitur calitate fac pupill' d ¶ Aut feruore. i. amore: vt si equ' m' ad equā me am adit: hostiū meū fregerit. et d' feruor: q' calefacit amor: vt in autē. q. mo. na. ef. le. §. illud.

e ¶ Feritas. i. crudelitate. i. sua: nō sui generis natura: vt. j. pri. §.

f ¶ Actio. q' vocat' i factū vel simplr de pauperie.

h ¶ Scripta. vt. s. e. l. i. §. sin autē: et ff. e. l. i. in prin.

i ¶ Soli. subau. vtroq' exēplo. nā ē idē ē et si nī sit solit': vt i pn. hū' ti. l. ¶ Dec at. d. naturā. i. p'uetudinē illi' gñis aial: s; sit sua p'uetudo: vt s. pr. §. nā maior ps equoz nō pessidat: et maior ps boū nō comupe tit: q' ed' et boues dicunt' masueta. et masueta dicunt' q' gregati pascit. vñ fm h' canis nō ē in nūero feraz nec masueto: nā maior ps canum nō mordet: et maior ps nō gregati pascit. s; vñ ē q' in his feris locum hēat h' actio: vt. j. e. §. si. q' ē d. so. vñ ibi locū hz: directa nō: vt hic. et ff. e. l. i. §. in bestijs.

m ¶ Feritas. i. crudelitas:

o ¶ Ubi. i. post q'.

q ¶ Paupies. mirabil' ē hec expositio et legalis: iō sic forte dicta: quia paupie aliquā facit: sicut et dānū diminutio vel depditio p'rimonij dī: vt. ff. de dam. infec. l. iij.

s ¶ Ad nora'. s. supradicta duo. et q' noie fere bestie nō agat hac actō ne et q' noie masuete noraliter tñ agat: vt. s. pr. §. et in prin. ti.

t ¶ Edicto. posito. vt. ff. de edil. edic. l. bi enim non erunt. §. deinde.

u ¶ Leonē. Itē lupū: pātherā: et gñalr oē ai. l. qd debeat nocere: siue solutū siue ligatū: ita tñ q' dānū nūllomīn' facē possit: vt. ff. d. edil. edic. l. bi.

x ¶ Et nocitū. q' nō sit mortu': al. cc. solidi debetur: et s; et l. gñalr.

vt. ff. de edil. edic. q' vulgo. ij. rñ.

a ¶ Condemnetur. rōe deformitatis nō hīta: s; ipēfaz tātum i curatōne

Aimaliū^b noie q' rōe ca rent: siqua lasciua: aut feruore aut feritate paupie fecerit: nora' actio^c. l. xij. ta. p. dita^d est. q' aialia si noie de datur p'ficiūt reo ad liberatōes: q' ita lex. xij. ta. scripta^e est: vtpu ta si equ' calcitrosus calce p'cisse rit: at bos comupetere solit' cor nupetierit. ¶ Dec at actō i hīs q' cōtra naturā mouentur locū hz. Leteruz si^f genitalis sit feritas^g cessat actio^h. deniq' si vñs fugit a dño: et sic nocuit: nō pōt quon dā dñs cōueniri: q' dñs esse vbiⁱ fers euasit^j. Paupies^k autē est dānū sine iniuria faciē datū. ¶ Nec. n. pōt aial iuriā fecisse dici qd s' su caret^l. hec sunt q' ad nora lē^m prinēt actōes. Leterū sciēduz ē editio edictoⁿ p'hiberi nos ca nē: verrē: apz. vñsuz: leonē^o ibi hē re quo vulgo iter sit: et si aduers^p ea factū erit et nocitū^q libero hōi eē dicatur: qd bonuz et equū iudi ci videt^r tātū dñs p'denetur^s. Leteraz nō reruz q'ri dānuz datus

g ¶ Proditā. i. adinuēta.

h ¶ Actio. s. directa.

i ¶ Si gētral. si a gñe hēat q' sit fera.

j ¶ Actio. s. directa.

k ¶ Euasit. vt. s. de re. di. §. fere.

l ¶ Si gētral. si a gñe hēat q' sit fera.

m ¶ Actio. s. directa.

n ¶ Euasit. vt. s. de re. di. §. fere.

o ¶ Si gētral. si a gñe hēat q' sit fera.

p ¶ Actio. s. directa.

q ¶ Euasit. vt. s. de re. di. §. fere.

r ¶ Si gētral. si a gñe hēat q' sit fera.

s ¶ Actio. s. directa.

t ¶ Euasit. vt. s. de re. di. §. fere.

u ¶ Si gētral. si a gñe hēat q' sit fera.

v ¶ Actio. s. directa.

w ¶ Euasit. vt. s. de re. di. §. fere.

x ¶ Si gētral. si a gñe hēat q' sit fera.

y ¶ Actio. s. directa.

z ¶ Euasit. vt. s. de re. di. §. fere.

factaz et opaz amissaz et amittēdaz: vt. ff. e. l. ex hac. Itē s'dē naf i dupli occasiōe dāni dati i alijs reb' ex h' edicto: vt h' et ff. d. edil. edic. q' vulgo. ij. rñ. i. si. b ¶ Dec at. h'as. i. p'f. hōs modos agēdi d' edil. edic. c ¶ Debit. i. vñl: al. p'f. vt. s. e. §. h'at.

d ¶ De eadem. i. ex illo facto et dicto.

e ¶ L'ofuit. h' ē i telligēdū pcuriū. pceptōe. n. vna a lia psumit. et ad euidentia istarum dic q' qñ opetit ples actōes eidē et d' euidentat oēs pēales s' at oēs rei psecutorie: at alie pēales alie rei psecutorie. p' mo cau subdisti gue. at d' sex vno d'co: tēna tollit alia pceptōe: vt ff. d' pua. d. l. i. nū q' i p'f. nīl i id qd excedit: vt. ff. vi bo. rap. l. i. et ff. d' ac. et ob. q' fūi. l. rñ. et l. cū ex vno d'cto. n' at pcur su: vt h' dicit. vbi at ex diuers' fact vna n' tollit altaz et p exceptōes: vt ff. d' pua. d. l. i. nū q' ibi. scdo capi te. Quā oēs s' rei persecutorie: dic q' aut contra eū dem dantur: et tūc tolluntur ad inuicem percep tione nō concur

mus.

Nunc admonendi^a sum^b agere^c posse quēlibz^d bo minē aut suo noie aut a lieno. alieno veluti procuratorio tutorio: curatorio: cū^e oliz in vsu fuissz alterius noie agere nō pos se: nisi p populo: pro libertate: p tutela. Preterea lege hostilia per missum est furti agere eorum no mine qui^f apud hostes essent. aut reipublice causa abessent: quine in corū cuius^g tutela essent. et q' hoc nō minimā icōmoditatē hē bat q' aliēo noie neq' agere neq' excipere actōes licebat: ceperit ho mīes p pcuratores suos litigare. nā et morib' et etas et necessaria peregrinatio. Item q' alie multe cause sepe hoib' ipedimēto^h sunt quominⁱ rē suā ipe exēq' possunt.

su: vt. ff. loca. si merces. §. culpe. aut d' diuersos: et tūc n' tollūtur perceptiōe: vt. ff. loca. l. locū. §. p'denatio. In tertio cau. s. qñ a lia ē pēal: et alta rei psecutoria: itez subdistigue: q' at ē pēalis origialr: tē neutra p alterā tollit: vt. ff. d' fur. si pignore. §. cū fur ti: et ff. d' condi. fur. si p' o fure. §. furti. hoc tamen fallit in casu: vt. ff. nau. cau. sta. l. idem. §. si. q' ibi ppetebat altera d' iure cōi: alta d' iure spāi. at n' ē origialr pēal: et tēna p alterā tollit: vt ff. qd me. l. men. §. l. §. ¶ De bis. Qd actōib' dicitur: vñda m' p quos exerceant: et in h' icipit. Nunc et c.

Nunc at. ¶ Si Tor' iste titū didit i. iij. pres. ¶ Pro pōirvñū dictū bimēbre. Scdo vñū mēbz assumit et de clarat tā d' iur' atiq' q' hodierno. Tertio d'clarat qd ē pcurator et tutor. Scdo ibi. Aliēo veluti. Tertia ibi. Procurator. Et. h. d. Actōes itētāt pnos et p pcuratores nros q' pstituit obis bilib' itēpositi ēt aduersario abñre et ignorare. quoz pcurato rñvñus nccār' ē qñ p'cipal' ipedit' ē agē vñ d' fēdē. Olixovñus pcuratoz p'hibu' erat: nisi i cert' casib'. h. d. Bre. g ¶ Ad monēdi sum^a. i. admōem^b. h ¶ Agē. s. hodie. i ¶ Quēbz. s; idoneū pp fūi q' nec suo nec aliēo noie admittit: vt. C. d' iud. l. fu'. Itē pp pupillū: vt. C. q' leg. ha. p. to. h ¶ Cū. i. q'uis. l ¶ Preterea eoz. s. si q's facit furtū captiuis l' reip. cā abñtib'. m ¶ Qui. s. pupilli. n ¶ Qui. s. i. alicu'. q. d. noie eoz q' sunt i tutela captiuoz et reip. cā abñtib'. o ¶ Impedimēto. s; qd si nullū sit ipedimētū: Rñ. adē: vt. ff. de procu. l. i. §. vñus.

¶ Procurator neq; certū vobis nū
pntē aduersario: imo plerūq; eo
ignorātē pstituit. cuiūq; eū p
miseris rē tuā agere atq; dēdere:
is tu' pcurator itelligit. tutores
et curatores quēadmodū pstitui
tur: p'rio libro expositū est.

De satisfactionibus.

Satisfactionū mod⁹ ali⁹
antiq̄tari placuit : aliuz
nouitas p̄suz āplera ē.
olī. n. si ī rē agebat : satisfac̄re pos
sessor⁹ p̄pellebat : vt si victus esset
nec rē ip̄as restituerz : nec ei⁹ litis
estimatōz p̄rās esset petitori : aut
cū eo agēdi : eut cū fideiussozib⁹
ei⁹ q̄ satisfactō appellat̄ iudicatū
solui. vñ aut̄ sic appellat̄ : facile ē
itelligere. nāq̄ stipulabat̄ q̄s vt
solueret̄ sibi qd fuerit iudicatū :
multo magis is q̄ ī rē actōe p̄nēi
ebatur satisfac̄re cogebat̄ : si aliēo
nomie iudicatū accipiebat. Ip̄e
at̄ q̄ ī rē agebat : si suo nomie pete
bat : satisfac̄re nō cogebat̄. p̄cura

nū. **S. T. Tol?** datōe subiūgit. ac.
 idit i tres ptes. **Pr̃o** pōit qd iur̃ erat oli
 atōz i iudicio: siue q̃s agebat noie suo: siue
 qd iur̃ sit bodie. **Tertio** extēdit hāc legēz
 Secūda ibi. Sed bodie. **Tertia** ibi. Quā
 ad. **S. S5** bodie. **Oli** puer' actōe reali fa
 e alieno nomine pueniebat. sed agēs reali
 prestabat si suo noie agebat. **Secus** si pro
 tit dab at ratā rē dominū habitur. **Agens**
 a cogebatur ad q̃ agēs reali. cōuent' vero
 prestabat iudiciū solui: si alieno faciebat.
 satisfatōem cogebatur. **h. d. Are.**

nomine conuentus.

10.
nomen sit consequens rei: vt. §. de donat.
l. ¶ Periculū. facit. ff. de procu. non

is: quod edictum tamen non habem?

is: quod edictum tamen non habem?
curatorib? Sed quando hoc? Respon.
rant testamentarij vel dativi. l. p. inquisitio
bāt de rato: vt. s. de satisfda. tu. in prin.

curatorib. Sed quando hoc: Kelson.
ant testamentarij vel datini. s. p. inquisitiō
bāt de rato: vt. s. de satisfda. tu. in prin.

t ¶ Logebat. i. h. solo casu
 differebat ab actōe i. rē: h.
 p. multa vba hucusq. iter
 eas notauerit dñam.

Die quē i suo noie qēciq; a
ctioē n̄ satisfat iudicatū
solui: s; de iudicio listi: n̄
nō possidet i nobi ia: q̄ a
liqñ ē cū fidius fore: aliqñ
non. b. d. areti.

n **S**atisfactiones. i. nullā
promissioz p fideiussōres
facere. nā satisfatio p fid
iussōres fit: vt. ff. q̄ satisf
co. l. i. nā nec de defēdēdo
nec de dolo: qd absit: nec
iudicatū solūē promittit: q̄
tria p̄tinent sub clausula
hac. s. iudicatū soluit: vt. ff.
iudi. sol. l. iudi. sol. nec vllā
aliā nisi vnā quā subiicit.
Sz eō nūq̄ actor aliquā
facit satisfatōē: **E**ic q̄
sic q̄ dual. p̄io q̄ litē cō
restabit vsq; ad duos mē
ses dñserādos a die libel
li porrecti: vt i au. d̄ execu
z bis. §. i. q̄ ē aut. C. d̄ lit
p̄te. l. libellū. **A**liā q̄ p̄i
ster vsq; ad finē: z si vict
fuerit iniuste se mouisse l

o sifi: vt h p r z . ff. q satisfda
oria hoz caploz. h. n. prio l
tisda. co. l. sciendu est.

35 nūq̃d fideiussor: rādiu t
 sūt i certū tps: tē rādiu tene
 ā publica nec i scrip̃t: tē nō
 s. d. r. t. ē rō: qz actor ṽf sibi
 l duos mēses: vt i aut. de ex
 criptis: tunc ppetuo: vel qd
 tātia cāe: vt. C. de iud. l. pp
 tisdatio: rñ. nō nisi quēciā i
 fda. co. l. ij. §. si. s. si ē promiss
 i qdē sex mēsum ē: iſra alio
 r: si maius. nō bēat tñ nisi sē
 i si exptbeat rē: l. p̃rio exbu
 qd si possidet imobilia tñ
 sic: ad m̃n? i eo qd excedit: o
 quo ad p̃te: vt. ff. d. acq. bē. l.
 p̃romissioni. l. vbi possidet
 ge. l. l. l. ij. d. dig. l. quotiens
 lta: vt. C. vt oēs tā ci. q̃ cri. l.
 cio fisti. o ¶ p̃romissio
 : vt i aut. d. san. ep̃l. §. si q̃s
 fideiuss. p̃o ido p̃pecum
 . l. iij. z. ff. q̃ satis. co. l. ij. §. ij. z.

qd ait ptoz. sz nūqd hodie idistincte satisfadū ē: vt in at. de erbi. z itro. §. suscepto. q̄ ē i. C. de lit. cōte. aut. offerat. rñ. illa f3 distinctōz huius. l. in telligif. nā posteriores p priores intelligit. vt. ff. de le. z sena. cō. l. sz z po steriores. d. G. Personē. l. rei. **S** Sināt p pcuratorē. **G** Pro curator dñi actoris vel q̄si satisfad de rato si dubium fuerit de mādato pcuratoris rei: et si de mā dato certus extiterit cauet iudicatū solui cū oib' clau sul' oportunis p q̄ re' pōt existerē fideiussoz: q̄ fide iussoria obligatō hypothe caria h're d3 annexa: q̄ sti platō iudicatū solui d' he redē fideiussores porrigit. tene' ēt id pcurator: si re' fuerit litē ptestat' caue' q̄ tpe serēde inie re' in iudi cio pat' erit: al' fideiussoz: p eo q̄ fuerit mādātū: nisi p uocatio intercedat. h. d. **E** Dādātū. ēt ius scēm. **F** Insinuatiū. corā iudice demonstratū. **G** Confir mauerit. repete nā cōfir mare pte: z tē satisfad n te nē: vt. j. pr. §. h. **I** dā binuz. i. q̄ dñs hēbit ra tū. z cōmittit q̄ dñs scit z pte h're ratiū z n h3: vt. ff. re ra. h. a. q̄. n. z. ff. de so. l. ratiū. vbi dñ. **R**atiū ac h're dñs d3 cū pūmz certioz facit ē. h' cū distigue: an sit certū h're mādatur: z tē n cauet: vt. C. de satisfad. l. i. at certus ē q̄ n h3: z tē ēt cū satisfadōe n admittit: vt. ff. de neg. gest. si pupil li. §. si. aut dubium est: et tunc secundum. **P** d. est in electōe reioz: erigat pbatōz mādātū a pcuratore: an satisfad. scipiat. z ē p eo ar. in aut. de col. §. eos. in si. col. ix. sz ibi n loquit d' pcuratorē: sz de ex actorē tributōz. sz io. d. dñ. in electōe pcuratoris ēē qd duoz istoz facēvelit: qz quottens ad dñō q̄s al' finatue tenet: ei' ē electio: vt. §. de a ctio. §. huius. **B**. at distinguebat vtz dicēs. n hēo mādātū: z tē pbet mā datū. an dicat dubito: z tē satisfad. sz io. opi. **P** d. ē. pstat ēt aliā cautōz pcuratoris. l. de defēdēdo eni p q̄ agit: vt. ff. d. pcur. fuū. §. si. al' denega tur ei actio: vt. ff. d. pcur. l. mut. §. pēa. **I** Alienaz. vt ptes in bonis si lioz: vt. C. de bo. ma. l. i. z de bo. q̄ li. l. si. vbi at. **P** d. ē orphanotrophi z gēotrophi: vt. C. d. epis. z de. orphāotrophos. itē iconomi l' actores v' sin dici: vt. ff. q̄ cuiusq̄ vniuer. no. l. i. §. q̄b'. z. l. nli. z. l. itē. §. i. C. d. sacrosā. ec. iubem'. circa pūm. ibi. nli iconomo: z. C. d. epis. z de. oēs q̄ vbiq̄. §. b. nihilomin'. **P** d. apocripharij: vt in aut. quō opoz. epis. §. z illd. itē mgra t' noie mūcipij: vt. C. d. iur. calū. l. ij. §. i. isti. n. pūit inferre p aliū litē: vt h' subijcit. **I** Inferit. p pcuratorē: qd ē intelligēdū si pū' litē cōtestet' z sic litū dñi efficiat: vt. C. d. pcur. l. neq̄. al' n: cū n dñi sz admistratores sē: z pcur. a dñō d3 dstituit: vt. ff. d. pcur. l. i. i. pñ. sz si ipe sup'dē psonē agūt nūqd d' rato cauet: l' d' iudicato solui si pūit: rñ. n: vt. C. d. admi. tu. l. tu tores d' bica: z. l. i. scim'. §. d' fēdōz. sz tñ i tutore v' dicē lex d' si sit certū d' offō suo: vt. ff. d. admi. tu. l. vulgo. sz certe ibi n dic' q̄ dbeat d' rato caue: sz q̄ re' dānū n subibit. p pēa q̄ n sit tutor: sz q̄ ē rō q̄ pcuratores satisf dāt sz sup'dē psonē n: rñ. qz p dīcte psonē q̄si dñi sē: vt. ff. d. ep. l. q̄ fūidū §. si tutor: z. C. d. epis. z de. l. orphāotrophos. sz i pcuratorib' sē: qz n sē dñi h'e sz fice: vt. ff. d. pcur. l. i. pñ. **I** P dñs. pñtē accipe et si sit i por

tis v' in stinētib' edificijs: vt. ff. d. pcur. l. pñs: z. l. q̄ i foro: z. l. iō **I** P dñs. i. d3 f3 quosdā. dicit. n. q̄ si dñs ē pñs: ipe tñ d3 fide iube p pcuratore suo. si at abñs ē pcur. pte z d3 fideiussores suos dat. z fac p eis. ff. iud. sol. si ad d' fēdēdū: z. ff. d. pcur. l. q̄ pñs i pñ. l' dicit pte q̄ si dñs ē pñs: tñ pte pcur. dat fideiussores: cū et sine mā dato q̄z possit a lūi d' fēdē: vt. C. d. satisfad. l. i. z. C. de pcur. l. erigēdi. z et iuituz: vt. ff. de so. l. solutōz. z ita p pē accipit h'v bum potest. **M** Exponere. a ctioi vel notario scribē pcuratōz ex cui' stiplatōe q̄rit actori vñl' a ctio: vt. ff. rēp. sal uam fore. l. n. q̄st. **N** Clausul. que clausule tres sē. l. d' d' fēdēdo reo: z d' dolo qd abstr: z qd sonat ipz v' bñ: vt. ff. iud. sol. l. iud. sol. z h' dñ. **O** Compellitur. p iudicē. p p dē des ei'. nā h3 na turā h' stiplatio: vt ad hēdes trā feat: sic illa iudi cio sistit: vt. ff. si q̄ cau. l. si eni. §. q̄ in iure. **Q** P pñ. l. rei. **R** Exponenda. a pcuratore. **S** Veniat. l. rei q̄ litē prius ptestat' ē suo noie. **I** Fideiussoz. dat' nunc a pcuratore. **U** Continent. ergo d3 dēdēnari pcurator pñs. **S** Sivo re. **A** Aliene lit' d' fēsoz: nēo legitim' cēset nisi sa uidet: siue h'eat mādātū siue n. **E**t pcurator: interueniens etiaz post litem contestatam tenetur satisfad. h. d. **A** re. **P** dñs. i. p' lit. ptes. a **S**atisfadōz. no. q̄ siue iternēiat pcurator an lit. ptes. vt. §. e. §. si. h' d3 satisfad. siue postea: vt h' z. C. d' d' fēsoz. ep. l. i. l. nec ob. qd dñ q̄ d3 fieri an lit. pte. vt. ff. d. pcur. l. pōpo. z. l. ratiū habitio. qz ibi iternēit pcurator an lit. con test. vbi at postea interuenit: z postea satisfad: vt dictum est. **B** Remo. l. pcurator: vt. ff. d. pcur. l. q̄ p pñs. §. ij. **C** Dictū ē. §. §. ab ei'. **D** Regia. l. pstatinopo. v' dñ d' veteri roma. **E** Caput. C. d' ve. iu. enu. l. i. §. nli. z. §. sz z si q̄le **F** Seq. imo n v' ispiciedū qd ibi fiat: sz qd fieri d3: vt. ff. d' of. p. l. sz sz. q̄ ē d. sz ē intelligēda qñ ex certa scia ē cōsuetudo l' lex: n p erroze vt ibi. z fac ad hāc. ff. d. le. z sena. cō. l. d' q̄b'. **G** De ppetu is. Qz d' actōib' ē dictū: z qdā sē ppetue z qdā n: iō d' h3 po nit: vt. j. e. in pñ. **P** dñ qz qdā trāsitorie sē h' dñb' z d' h' dñs: z d' h3 pōit. j. e. §. n at. **S** z mell' residet ista **R**ub. imēdiate p' ti. d' ac. qz d' tūat a remoz nimuz: cūz n sumus in principio libri. **H** De loco. **L** Loc' iste titls dididit i. iij. ptes. pño pōit reglāz z exceptōz. l. q̄ actōes sē ppetue. Scdō po nit reglā z exceptōz. l. q̄ actōes sē trāsitorie ad h' dñs. **T**ertō pōit nouū casū. Scdā ibi. **P** dñ at. ois. **T**ertia ibi. **S**u

pest. Et. h. d. Actōes ciles tā reales q̄ psonales s̄ ppetue. p̄to
rie nō pēales reglar. durāt āno. qd̄ fallit i actōne furti maife
sti q̄ ppetua ē. p̄to. rie nō rei p̄secutorie ppetue sunt. h. d. Alret.
a. J. Hoc loco. q̄ ex. l. xij. ca. vt. fami. her. vt. ff. fami. her. l. i. Jtē no
ral. de paupie. vt. s̄. si q̄dru. paupe. fecit. di. i. p̄i. Jtē d̄ nor. vt
s̄. d̄ nor. s̄. finatit

b. J. Cōsulto. vt
h̄ditat. pe. vt. ff.
d̄ peti. h̄. ite ve
nuit. s̄. p̄dier. z
C. de pe. h̄. l. i. fi.
m. p̄i. Jtē si q̄s
clauū. d̄ nau. ab
stulerit. cuius cā
tota nauis peri
it. vt. ff. d̄ icē. rui.
nau. l. ij. s̄. senat.
c. J. Cōsultōib.
vt. p̄stōe ex lege
q̄ dat. ex p̄stōib.
q̄bus. p̄. l. xij. ca.
bu. d̄stituit. vt. ff.
de condi. ex le. l.
v. nica. z. ff. ad. l.
iul. d̄ adul. quod
ār. ex h̄is. z. C. d̄
dona. l. si q̄s ar.
s̄. fi. z. s̄. de ac. s̄.
tripli. vel ex q̄cū

q̄ alia pte iur. vt. plebiscito. vt. p̄z. l. i. aq̄l. vt. s̄. ad. l. aq̄l. s̄. cete
rū. z. ff. ad. l. aq̄l. l. i. nā q̄ncq̄ sūt ptes iur. p̄ter p̄to. r̄. vt. s̄. d̄ iur.
na. s̄. stat. z. totū ē ius ciuile. vt. ff. de iusti. z. iur. l. ius aut. z. a
ctōes ex eo descēdētes sunt ppetue. vt. hic dicit. i. sine p̄finitō
ne t̄pis f̄m antiq̄ t̄pa. s̄. sacre p̄stōes in psonalib. meras ip̄osū
erunt. xxx. annis. vt. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. an. l. i. s̄. z. l. oēs.
z. C. q̄b. nō obijc̄t lōg. r̄p̄. p̄scrip. l. neq̄ vnum. z. C. de āna.
excep. l. i. z. de consti. pe. l. ij. In realib. aut ip̄onit̄ meta p̄stō
nes in reb. mobilib. t̄m ānoz. i. imobilib. x. an. inter p̄ntes. xx.
iter absentes. z. h̄ q̄n̄ titulū h̄s possessor. al. xxx. an. vt. C. d̄ vsu
ca. transfor. l. i. z. s̄. de vsuc. s̄. i. In hypothecaria ē q̄ est in rez
certa statuūtur t̄pa. vel. x. vel. xx. vel. xxx. vel. xl. an. vt. C. si ad
uer. cre. l. d̄uturni. z. C. de p̄scrip. xxx. an. l. cū nouissim. z. d̄
anna. excep. l. i. S̄z quō erat perpetua rei vendicatio f̄m anti
qua t̄pa. immo t̄palissimā. vt. s̄. de vsuca. in p̄i. ff. si. q̄ hic di
cit q̄ erāt ppetue. i. psonales. s̄. meta ip̄onit̄ tā i realib. q̄ in p
sonalibus. Jtē caue tibi. q̄ due psonales sunt ciuiles q̄ durāt
p̄ annū t̄m. vna iuriaz. q̄ descēdit ex. l. cor. vt. C. de iur. si non
duicij. alia q̄ dat. ex. l. iul. repetun. vt. ff. ad. l. iul. repetū. l. ij.

d. J. Eas. i. pēales. z. tē si ē necesse plerūq̄. v̄l si h̄es plerūq̄ ex
e. J. Plerūq̄. h̄ dic p̄ p̄to. r̄as rei p̄secutorias q̄ p̄ pone vt. j.
petue sūt. nisi i rescissoria q̄ annal. ē. q̄ d̄ ius ciuile dat. vt. ff. d̄
ac. z. ob. l. i. honozarijs. z. s̄. d̄ ac. s̄. rursus. z. j. e. s̄. itē. nisi i redi
bitōijs q̄ dant ad t̄ps. h̄ rei sunt p̄secutorie. vt. ff. de edil. edic.
sciendū. s̄. fi. q̄. dat. s̄ id qd̄ duenerunt p̄hētes. Jtē fallit dicta
regla. ff. q̄. rai. u. l. hui. actio. s̄. has actōes. z. q̄ in frau. cre. l.
ait p̄to. s̄. ann. C. de dolo. l. fi. z. ff. d̄ eo p̄ quē factū ē. l. i. s̄. pe.
si aut sunt pēales p̄to. rie. locū h̄s qd̄ h̄ic d̄r vt sunt ānales. siue
sint penales ex vtraq̄ pte. siue ex altera t̄m. vt. ff. de calū. l. i. et
de in ius vo. l. pe. z. ff. de ali. in. mu. l. post annum.

f. J. Annū. i. vtilē. nā de talib. ānis p̄to. r̄es loq̄bant. vt. p̄z. ff. de
vi. z. vi. ar. l. i. s̄. ann. z. ff. d̄ edil. edic. l. sciendū. s̄. fi. nisi i cāu vbi ē
innit. ad sui p̄cipiū. s̄. d̄rinn. ad sui p̄cessū. vt. ff. d̄ calū. ann.

g. J. Aliq̄. ecce q̄r d̄ic plerūq̄. h. J. Cōsultōib. d̄ q̄b. d̄icit. s̄. e. i.
i. J. Possessor. i. ciuiz possessor. q̄ vult succedere iure p̄ p̄i.

torio q̄ h̄s here. peti. bo. pos. de. q̄ h̄es. ff. de fideicō. h̄. peti. p̄ totū. Et.
h. J. Sūt. vt. q̄b. restituta ē h̄editas p̄ fideicōmissum q̄bus dat. h̄. peti. si
deicōmissaria d̄ q̄ h̄es p̄dictū. ff. de fideicō. here. peti. p̄ totū.
l. J. Proficiscatur. no. actōem furti manifesti ēē p̄to. r̄. s̄. nō manifesti ē
ciuilis. vt. s̄. de nora. s̄. sunt. autem.

si actio q̄nis ex ipsius p̄to. r̄is
iurisdictione proficiscat. tamē
perpetuo datur. absurdum enim
esse existimant. anno eam termi
nari. J. Non. oēs actiones q̄ in
aliquē aut ipso iure ciuili cōpe
tunt aut a p̄to. re datur. et in he
redē eque p̄petit. aut dari solēt.
Est ei certissima iuris regula ex
maleficijs penales actōes i h̄dē
rei nō p̄petere. veluti furti. vi bo
noz raptorū. iniuriarū. dāni. iu
rie. s̄. heredit. b̄mōi actiones
cōpetit. nec denegatur excepta i
iuriarum actōe. et siqua aliqua
similis ineniat. Aliq̄. tamē
etiā ex p̄ctu actio contra heredes

di v̄l q̄si maleficijs. vt. s̄. de ob. ex. q̄l. d̄ic. s̄. fi. Quid i publicis q̄bus
tractat. j. d̄ publi. iudic. R̄n. idē z. p̄. q̄. et lit. d̄est. nō trāseūt d̄ h̄des.
vt. ff. d̄ accu. l. ex iudicior. nisi i quib. casib. p̄m. ē. l. iul. maiesta. i. duo
b. caplis t̄m et leg. vt. ff. ad. l. iul. maiesta. l. i. scōs ē crimē h̄es. vt. C. d̄
apost. l. ij. z. l. apostataz. in fi. tertius ē crimē repetidaz. q̄r. de residu
is. quē peculat. crimē. vt. ff. ad. l. iul. pecula. l. fi.

r. J. Cōpetere. nisi lis fuerit p̄testata. vt. j. e. s̄. pēales. z. ff. d̄ accu. ex iudi
cior. in fi. Jtē nisi aliqd ad h̄dē puenit t̄c. n̄. enet. vt. d̄ calū. i. h̄dē.
z. ff. q̄. me. cau. videam. In duob. t̄m casib. ē d̄. vt in actōe vi bo. rap.
q̄ nō dat in h̄dē. s̄. ad h̄dē aliqd puenit. s̄. furtina dat d̄ditio. vt. ff.
vi bo. rap. que non datur i h̄dem. s̄. in factum actio. vt. ff. de vi. z. vi. ar.
l. ij. s̄. fi.

s. J. Iniurie. i. legis aq̄lie actio.

t. J. S̄z h̄dib. i. de h̄dib. eoz qui passi sunt hec maleficia.

u. J. Actiones. nā hec nō datur heredi nisi lis contestetur.

x. J. Actōe. h̄ idē. q̄ nō ē in bonis n̄is aū lit. p̄tes. vt. ff. de iuri. l. iuriaz.
s̄. iij. in p̄i. z. l. i. l. i. t̄. Et ē alia rō. q̄. n̄. i. m̄i de p̄monio abest. nec
reo adest. vt. ff. de col. bo. cū emācipat. s̄. emācipat. Sunt z. alie s̄iles
ei. vt. subijcit. in q̄b. nec actori aliqd de p̄monio abest. nec reo aliqd
adest. v̄l idē iuris ē qd̄ z in ista. vt ē actio in factū q̄ dat d̄ libertū vocā
tē p̄ronū i ius sine venia in. laureis. vel filio vocātē p̄em. vt. j. de pena
teme. liti. s̄. fi. z. ff. de in ius vo. l. pe. Jtē i popularib. actōib. vt si quis
h̄eat postū vel suspensum. vt. ff. de h̄is q̄ deie. vel effu. l. i. s̄. x. o. s̄. q̄ autē.
Quidā d̄icūt idē de actōe i factū d̄ calūniatorib. vt. ff. de calū. l. h̄ actō.
s̄. certe ibi alia ē rō. q̄. h̄s p̄ditōz ob turpē cām. vt. ibi d̄r. Jtē q̄. abest
ibi aliqd actori. z. adest aliqd reo. v̄l nō ē s̄ilis supradictis.

a. J. Inueniat. hic p̄tinuat ille. s̄. q̄ est. j. penales.

b. J. Aliq̄ actio. i. actio de dolo nata p̄ dolum adhibiti in d̄hēdo. nāz
si dedit dōl. cām d̄ctur. nō agit actōe ex eo d̄ctur. cū null. sit. s̄. de dolo. z
vt. hic z. ff. de dolo. l. elegatē. in p̄i. si. n̄. esset incidēs ageret actōne ex
eo d̄ctu. vt. purgaret dōl. vt. ff. de ac. z. ob. l. ex d̄ctibus. z. ff. de ac. ēpt.
l. iul. s̄. si venditor. z. daretur in heredes. vt. ff. de act. z. obliga. l. ex con
tractibus. Vel pone casum q̄ dolum fuit incidēs vel superueniens et
remaneret contractus z. non agitur contra heredem nisi peruenerit ali
quid ad eum. vt in actione depositi que datur in duplum d̄tra eum qui

m. J. Existimant. i. p̄to. r̄.
idē. q̄. s̄. penali eo qd̄ p
uenit ad deliquēre. vt. ff. d̄
vi. z. vi. arma. l. i. i. p̄i. z. ff.
de dolo. l. sabinus.

n. J. P̄to. r̄. aut omnes.
J. Pēales actōes p̄to. rie
vel ciuiles d̄ h̄des n̄ dat.
nisi lis d̄ d̄ictos fuerit cō
testata. h̄di nō p̄petunt
excepta actōe iniuriarum.
Ex p̄ctu nō p̄petit d̄ h̄
des p̄ter actōes de dolo.
nisi aliqd ad eos pueney
rit. h. d. Alret.

o. J. P̄to. oēs. h̄ ponit diui
sioes. nā alie sunt trāsto
rie alie nō. s̄. supior. sunt q̄
alie erant ppetue alie nō.
vt. s̄. eo. in p̄i.

p. J. P̄to. iure ciuili.

q. J. Solēt. i. iure p̄to. r̄.

r. J. Ex maleficijs. i. p̄uāt.
vt. subijcit i exēplis. subau

doli pmissit i deposito ca tumultu vel incendij vel ruine vel nau. si i hrdē
nō dat in dupli ex dolo dñfici: l. in simpli def: vt. ff. depo. l. i. §. i. Itē
q̄l ē actio i factū q̄ dat i agrimēso: nō at aduersus hrdē: vt. ff. si men
sor: fal. mo. di. l. iij. §. pe. Idē in actōe ex stipulatu iudicio sisti i eo q̄ erat
duer: in iure: vt. ff. si q̄s cau. si en. §. q̄ iniuriar. Itē i actōe tributaria: vt.

ff. de tribut. l. illud. §. si. et
de his casibus loq̄tur hic
§. als aut ex dōtu agit i
hrdē: et de dolo defuncti re
gulariter: vt. ff. d. ac. r. ob.
l. ex dōtu: r. l. ex deposito.
q̄ sunt huic dñe. r. hāc spe
cialitatē denotat hāc cū
dicat. aliq̄n tñ r.

a **I** Dolose. dolo dāte cāz
dōtū. v. l. dñe incidēti v. l. su
pueniēti: vt. mō dixim⁹.

b **I** Ad hrdē. sed si supue
nisset actio in factum ppe
tuo i hrdē r. dñfici dā
ret: vt. ff. de dolo. l. itaq̄.
§. de dolo oli infra annuz
vtilē: hodie. l. biennii pti
nuū dat: vt. C. d. dolo. l. si.

c **I** Dixim⁹. vt. §. e. §. non
autem.

d **I** Contestate. imo vt def
hdi sola preparatio suffi
cit: vt. ff. de inof. test. post
hum⁹. §. si. Jo. vel sine p
paratione datur querela
heredi.

e **I** Danf. nisi in duobus
casib⁹. prim⁹ cū agitur ad
opas i libertū r. moritur
patron⁹ extraneo hrdē re
licto ad quē nō trāseunt
ope: et lit. oref. vt. ff. d. ope
ri. lib. l. opariū iudicio. Se
cūda in pte repetēte dōtē filie q̄ a viro diuerterat r. decedet pater extra
neo hrdē relicto: et lit. contest. non trāst: vt. C. de rei vro. act. l. vnica. §.
videamus.

f **I** Transeunt. nisi in duob⁹ casibus. prim⁹ in actōe de dolo. C. de dolo.
l. si. scds in retractatōe alicui⁹ in fuiturē vel libertatē q̄ p collusionē p
nūciat⁹ fuerat ingenu⁹: vt. ff. ne de sta. defunc. l. i. §. sed interdū.

g **I** Superst. **I** Condēnandus dñ absolui ab obseruatione iudicij si
an iniam soluerit qd̄ debet. h. d. Are.

h **I** Superst. hec de vita r. transitu actionuz fm q̄ in rubrica pmissit di
cta sunt: nunc de iudicis officio dicat: qd̄ cū exponere debeat: iā pauca
vt modicū respiret deliberat. nā dceptū fmonē q̄s retinere pōt.

i **I** Absoluere. l. ab obseruatōe iudicij. nā principal cā est sublata solu
tione: vt. §. qui. mo. tol. ob. in prin.

j **I** De exceptōib⁹. Quia exceptio vicem tenet actōis: vt. ff. de excep.
l. i. ideo post actōnes ponit de excep. r. q̄ de armis actorum vidimus:
r. de reoz armis vidēdū enō dicit vt sequitur. Accur.

R Equitur. **I** Totus iste titulus diuiditur in quinq̄
partes principales. Primo continuat ad precedentia Rubri
cam. Secundo ponit causam quare fuerunt exceptiones in
uente. Tercio id demonstrat per exempla tam in actōibus realibus q̄
personalibus. Quarto ponit duplicem diuisionem exceptionum. Qui
to exemplificat. Secunda ibi. Comparate sunt. Tertia ibi. Verbi grā.
Quarta ibi in §. Appellantur. Quinta ibi. Perpetue r. peremptorie.
Et. h. d. vsq̄ ad §. Idem iuris. Exceptiones sunt arma reorum: r. equi

tate nititur ad excludendum actiones que competunt actori
ipso iure: quales sunt metus doli r. in factum exceptiones.
h. d. Aretinus.

l **I** Compate. al. inuente.

l **I** Eorum. id est reorum. nam ipsi sunt cum quibus agitur: vt
ff. de iureiur. l. iij.
in prin. r. §. in §.
cum.

agitur. verbi gratia: si metu co
actus sit: aut dolo inductus: at
errore lapsus stipulanti⁹ ticio p

missisti quod non debueras pro
mittere: palā est iure civili te obli
gatum⁹ esse: et actio qua tēditur
dare te oportere efficac⁹ est: sed
iniquū est te condēnari. Ideoq̄
datur tibi exceptio q̄ metus cā:
aut doli mali: aut in factum cō
posita ad impugnandas actionē

I Idē iuris est si quis quasi cre
dendi causa pecunias stipulatus
fuerit: neq̄ numerauerit. nam eā
pecuniam a te petere posse eū cer
tum est. dare eis eū te oportet: cū
ex stipulatōe tenearis. S; quia
iniquum est eo nomine te condē
nari: placet exceptiōe pecunie nō
numerate te defendi debere. Cu
ius exceptionis tempora nos se
cundum q̄ iam superioribus li
bris scriptum⁹ est: constitutione
nostra coartauimus. Preterea
debitor si pactus fuerit cum cre
ditore ne a se pecunia peteretur:

p **I** Obligatus
esse. l. inspecto iu
ris rigore de eq̄
tate obligatus
non est: vt. ff. de
lib. l. e. l. si credi
tor: r. ff. de ver.
obli. l. obligati:

r **I** Efficax est.
scilicet in sui sub
stantia. nam ei

muliter et naturaliter est obligatus r. pure: sed nō ē efficac q̄ tū
ad opem ex actionis. vel dic efficac ē ipecto genere. naz prima
facie condemnandus videtur: sed inspecta qualitate q̄ sit do
lo facta vel metu v. l. simili causa impediā est inefficax. r. ita ex
pone in seq̄ntib⁹ casibus.

s **I** Aut doli. hoc qñ inductus fuit per dolum.

t **I** In factum. redde singula singulis propositis causis secū
dum Jo. Sed nonne hoc tertio casu: scz quando per errorem p
missi datur doli exceptio: Terte sic: vt. ff. de do. excep. l. iij. §. cer
ta. quare dic q̄ hec actio in factum est proponenda in subsidij
um doli exceptionis. l. contra patronum r. parentem: §. quos
turpes exceptiōes non proponunt: vt. ff. de excep. doli. apd cel
sum. §. aduersus. r. ita hic accipit.

u **I** Scriptum est. §. de lit. ob.

x **I** Coartauim⁹. vt. C. de nō nu. pe. l. in dñctibus.

a **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

b **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

c **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

d **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

e **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

f **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

g **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

h **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

i **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

j **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

k **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

l **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

m **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

n **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

o **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

p **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

q **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

r **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

s **I** Idē iuris ē. **I** Exceptiō nō nferate pecunie dñitori ope
tit: q̄ pessus fuit se pecuniam recepisse quā nō recepat: r. ipsam
p stipulatōes restituere. pmisserat eq̄tate fūdat. h. d. Areti.

a **I**nno. qz nō civilis sed naturalis tñ: vt. ff. de so. stichū. §. natural. In casib⁹ tñ ipso iure vtrūq; tollit pactū: vt in maleficijs factis si quis paciscatur ne agat. Itē pignore remisso p pactū: vt. ff. de pac. l. si tibi. §. qdā actōes: z. §. de pignore.

b **A**pparet. oratio posita loco actōis fm. **P**. sed fm. Jo. cōtra: vt dixim⁹. §. de ac. §. sic itaq;.

Eque si debitor. **E**xceptio iurisiurandi actōes nō tollit: s; eas elidit: que etiam nūtur eq; tate: z. ecōtra realem actōem exceptio iurisiurandi opponi pōt: q; repellit agēte iurē. b. d. **A**re.

Iniquum ē. nō. sic. ff. d. i. li. i. l. scim⁹: z. ff. de iur. iur. nā postea. §. dato: z. ff. de do. l. o. l. nā sufficit. §. tñ fallit quoties ē d. legē iurati: qz non seruaf sacramētum: vt in autē. sce. mu. nō solum. §. i. col. v. q; est. de nup. C. autem. quod eis: z. ff. d. iur. patro. l. adigere: z. C. d.

le. z. consti. non dubium. in fi. Item quando veritas al p testi monium p̄t inueniri: vt. C. de re. cre. l. si. Itē qñ deferit scim⁹ a iudice: vt. ff. de iure iur. l. admonēdi. al. at obiter qd hic dī.

d **R**e sua. distiguit tñ: vtz iuret suā rē eē vlt petitoris nō esse: q; si iuret suā esse dat sibi actioz exceptio: s; si iuret petitoris si eē: nascit sibi exceptio d petitorum tñ: vt. ff. de iure iur. §. z. possessor. l. i. z. ij. **R**n.

Item si in iudicio. **A**bsolutoria lata in personali si ue reali eādem actionē non pimit: s; exce. rei iudi. p̄t cōuēto Et idē i pluribus alijs actionibus quarum qdam sunt ciui les quedam sunt p̄torie. b. d. **A**re.

e **A**ctū. subaudi: fuerit absolutus sicut hic inuit.

f **D**urat. l. si p̄mo erat obligatus. vnde si soluat non repetit cū debitū soluat: vt. ff. de cōdi. l. iul. z. l. si iuder. z. caue tibi qz p iusur. z. per pactū naturalis tollitur obligatio: z. remanet civilis: vt. ff. de iure iur. l. si. i. p̄i. z. ff. de sol. l. stichum aut p̄p̄i: §. natural. s; p sniaz tollitur civilis z remanet naturalis: vt. ff. de p̄di. ide. l. iul. aut. s; cū actōnem iudicat res iudicata vbi nulla oīno erat: vt. C. de re. cre. l. actōi. quare non tollit vbi ē: **R**n. res iudicata de iure ciuili est: z. ideo tollit et inducit ea q sunt de iure ciuili: z. ita obligationem ciuile tollit: et actionē que ē de iure ciuili inducit: vt. ff. de orig. iur. l. ij. §. deinde ex his. ea autem q sunt iuris naturalis nō tollit: vt obligationes natura lem vt arg. §. de leg. ag. tu. §. si.

g **E**x legib⁹. vt ne q̄s conueniat: nisi corā suo iudice: vt. C. de exce. l. si.

h **O**btinet. vt sena. cō. vt. §. titu. i. in p̄i. sicut ē excep. mace. z. vell. vt. ff. ad mace. et. vell. p totū ti.

i **I**urisdicōe. vt d. do. ma. et me cā: vt. ff. de excep. do. p totū.

Item pacti: vt. ff. de pac. iurigen. §. p̄tor: ait.

Appellantur. **Q**uedam exceptōes sunt peremptorie: vt doli: metus: pacti: z. similes. **Q**uedaz temporales: ideo sic vocate: quia ne gocium differre dicuntur: que ol in actorem temere litigātes faciebant cadere a causa. **H**odie vero reo iudicie duplicantur: z. eidem reo actor

in expensis factis i cā dā nabit: ante quarum refe ctionem sup principali ne gocio audiētia denegabitur. b. d. Et diuidit p̄nci paliter in tres ptes. **P**ri mo ponit vna distictōes exceptōnū: qz qdā sunt p petue: z. qdā tpales. **S**e cūdo ponit exēpla cuiusli bet ēt ppetue z tpalis ex ceptōis. **T**ertio pōit qua penā olī patiebat z quaz hodie patif q pendere di latōe legali vltata ab ho mīne aī dilatōem finitaz egerit. **S**cōda ibi. **P**erpe tue z pemptorie. **T**ertia ibi. **A**lioqn si itra. **A**re.

Agētib⁹. i. sine p̄fisi nūde tēporis: vt. ff. de do li excep. l. pure. §. fina. ita tamē si ante sniam oppo nātur: vt. C. sententiam rescin. non pos. l. pempto rias. nisi in. vij. casibus in quibus etiā opponi pos sunt post sentētiā ratio ne etatis: vt. C. e. l. pēpro rias: et. ff. de mī. l. minor.

xxv. an. omīssa. Item miles: vt. C. de iur. z. fac. igno. l. i. Itē in maced. z. vell. vt. ff. ad mace. l. tā et si. Itē in donatore qui opponit vt cōueniatur i q tñ facere pōt ēt post sniam: vt. ff. de re iudi. l. nescimus. §. si. Itē ex ceptio falsi pcuratoris: vt. C. de pcur. l. licz. sec⁹ si ratione p̄sone pcura toris opponatur exceptio: vt qz sit miles vel mulier: qz talis exceptio ē dilatoria: vt. j. e. §. p̄reca. Itē vbiq; dicerēt nullū fuisse iudiciū: vt qz sit venalis snia vel falsis testibus vel instrumētis indicata: vt. C. qñ nō ē ne. p. l. venales. vel cū iuder non suus: vt. C. si a nō compe. iudi. p totū. Itē si in i q sub iudice cōpulsus ē eo tpe quo compelli nō debuit: vt. ff. de fer. l. i. s; dilatoria proponitur ante lites cōtes. sed pbat post q actor mōstrauerit quod assenerat: vt. C. de pba. l. exceptionē: z. C. eo. l. si qdem. sec⁹ i exceptione fori: qz ante lit. con. opponi z pbari debz secūdū quosdā: vt. ff. e. l. penul. **S**z qd de exce. nō nu. pecu. nūqd est p petuavel tēporalis: **R**n. qdaz anormalā eā eē nos dī: cū q est tpal biēnī s; vel. xxx. dieruz: vt. §. de lit. ob. §. si. C. de non nu. pecu. l. in cō tractibus. §. i. **S**z in hoc pōt dīci anormala: qz cum alias pbat exci pit: hic tamen non probat: vt. C. de non nu. pecu. l. si ex tua cautione. Itēz quero in exceptione non numera. pecunie: z. eodem modo solue. vt. C. de do. cau. non nume. l. si. z. autem. ibi posita. Item quid de ea q opponitur: vt q̄s conueniat ēt in q tūm facere potest: **R**n. eaz tempo rales: quia p̄sumo q aliqua acquirat: z. sic postea poterit soluere: vt Carbi. tut. l. si defunctus. nā nō repetitur quod soluitur: licet facere non possit: vt. ff. de conditi. l. nam z. maritus. quod fieret si esset perpe tua: cū sit fauorabilis: vt. ff. de p̄ditio. inde. l. cū exceptioz. z. circa hoc vide quod notauī in. l. i. C. de iur. z. fac. igno.

Temporales. aut alia similis conuenti scilicet exceptioe conuenti scilicet vsq; ad quinquennium: veluti si q̄s stipuletur id quod in viro est: vel fructus futuros: vel domum certo loco edificari: vel cūz rome

I replicatio. Ac.
Materdum.
K. S. U. Tor

Tēporales' atq; dilatorie sunt q̄
ad tempus nocēt et temporis di
lationem tribuunt: qualis est pa
cti conuenti cū ita conuenerit ne
intra certū tempus ageretur: ve
luti intra quinquennium. naz si
nito eo tempore n̄ impedit actor
res exequi. ergo hi quibus intra
certū tempus agere volētibz
obiicitur exceptio: aut pacti con
uenti aut alia similis: differre de
bent actionē ⁊ post tempus age
re. Ideo enī et dilatorie iste exce
ptiones appellātur: alioqui si in
tra tēp' egerint: obiectaq; sit ex
ceptio: neq; eo iudicio quicq; cō
sequentur propter exceptionem:
neq; post tēpus olim agere pote
rant: cum temere^a rē in iudiciū
deducebant ⁊ consumeabant: qua
rōne rē amittebāt. Hodie at nō
ita stricte hoc procedere volum':
sed eum qui ante tps pactōis vel
obligationis litē iſerre ausus ē:
zenoniane^b constitutioni subia
cere censemus: quas sacratissim'
legislator de his qui tēpore plus
petierunt protulit: vt et inducias
quas ipse actor sponte indulserit
vel natura actionis cōtinet: si cō
tempserit in duplum^c hēant hi q̄
talem iniuriā passi sunt: ⁊ post
eas finitas non aliter litē suscipi
ant nisi omnes expensas litis an
tea acceperint: vt actores talis pe
na perterriti: tempora litium do
ceātur obseruare. ¶ Preterea eti
am ex persona sunt dilatorie ex
ceptiones: quales sunt procura
torie: veluti si per milites aut mu
lierem^d agere quis velit. Itaz mi
litibus nec pro patre vel mīre vel^e
vxoze nec ex sacro rescripto pecu
ratorio noie experiri cōceditur:
suis vero negocijs superesse sine
offensa militaris discipline^f pnt.
Eas vero exceptiones que olim

Inter dum^{us} euenit vt ex
ceptio que prima facie
iusta videtur tñ iniqua no
ceat^{ur} qđ cū accidit alia allegatōe
op^{us} ē adiunādi actoris grā q̄ re
plicatō vocat^{ur} qz p̄ eā r̄plicat^{ur} atqz
resoluitur ius exceptōis: veluti
cum pactus est aliquis cum debi
tore suo ne ab eo pecunias petat:
deinde postea in contrariū pacti
sunt. i. vt creditori petere liceat si
creditor agat: et excipiat debitor
vt ita demum condēctur si non
conuenerit ne eam pecuniam cre
ditor petat: nocet ei exceptio. con
uenitur^{ur} enim ita nāqz nihilomi
nus hoc verum manet: l3 postea
in contrarium pacti sunt: sed qđ
iniquū est creditore excludi: repli
catō ei dabit^{ur} ex posteriore pacto
conuento. ¶ Rursus interdum e
uenit vt replicatio que prima fa
cie iusta est inique noceat: quod
cum accidit alia allegatione op^{us}
ē adiunādi rei gratia que dupli
catō vocatur. Et si rursus ea pri
ma facie iusta videatur: sed pro
pter aliquam causā actori iniqua
noceat: rursus alia allegatōe op^{us}
est qua actor adiunetur: que dici
tur triplicatō quarū oīs exceptō
num vsum interdum vltērius q̄
diximus varietas negotiorum i
trodūxit: quas omnes aperti^{us} ex
digestorum: latiore volumine fa
cile ē cognoscere. ¶ Exceptiōes^{us}
autem quibus debitor defendi
tur plerunqz accommodari so
lent etiam fideiussoribus^{us} eius z

replicatio ad iu-
uandum intenti-
onem actoris cō-
petit: et contra
replicationes du-
plicatio est indu-
cta ad summonē-
dum eandem q̄
p̄ia facie equa
videbatur: con-
tra quam dupli-
cationem actori
datur replicatio
hoc. d. *Ar.*
in *¶ Interdū. ex-*
cludi scilz per ex-
ceptionem.
in *¶ Accur. i. n̄*
profit. *Accur.*
o *¶ Conuenitur:*
id est ita fuit cō-
uentum.
p *¶ Digestorum:*
vi. ff. de excepti-
l. ij. *Accur.*
¶ Excepti-
ones *¶ Exceptio*
reo compe-
tens si est in rem
proderit eius si
deiuſſori ppter
actionem man-
dati qua reus
sibi tenetur. *Ex-*
ceptio vero per-
sonalis vt cessio
ones bonorum:
vel similes ad fi-
deiuſſorem nul-
latenus se exten-
dunt. b. d. *Ar.*
q *¶ Exceptiōes.*
hic. §. videtur q̄
deberet esse in fi-
ne superioris ti.
sed certe cum r-
eplicatio sit ex-
ceptio: bene po-
nitur hic genera-
liter taz ad exce-
ptiones q̄ ad re-
plicationes per-
tinentes. *Accur.*
r *¶ Fideiuſſori-*
bus. appellatio
ne fideiuſſorij om-
ne accessoriuz ac-
cipe: siue sit man-
datoz siue fiduſ.

siue alius ex eo dictus fideiussor: qd pro alio fidem suam astrerit. Et nota qd dicit plerūq; qd exceptio reo cōpetens gratia sue persone: vt qd sit minor fideiussori nō opetit: vt. ff. de minoribus. l. in cā. in pī. t. ff. de excep. l. excep. tōes. in fi. l. Item si est dānatus in oibus bonis suis ratione sui delicti: vt. C. de fide. l. i.

vel si cessit bonis unde psonaliter ei subuenietur: ne in plus conueniat qd iqtuz facere pōt: vt. s. de ac. s. fi. t. j. e. i. fi. Itē vbiq; qd inquituz facere pōt cōdenatur. nā fideiussori nō dat except. vt. ff. p. lo. l. vey. s. i. t. ff. so. ma. l. alia vbi aut exceptio rei coheret: vt pāti conuenit: et rei iudi. fideiuss. cōpetunt: vt hic etiaz inuito reo: vt. C. de excep. l. omnes.

a ¶ Dis. s. fideiussoribus.

b ¶ Illis quoq; s. fideiussorib; et similibus.

c ¶ Sane. propē hūc casus dicim?

d ¶ Maxime. s. de fideiuss. in pī.

e ¶ De interdictis. qd interdicta vicē sustinēt seu obtinēt actio nū: iō post actiones et de interdictis pponitur: vt. j. e. in pī. S; ista nū. aguent? possita fuisset ante ti. de ecce. vt fec. iuriscō. i digestis: qd aū ti. de excep. posuit istū ti. s; de h. fi. ē vis. Ar.

R Equitur. ¶ Totus iste ti. diuiditur in quattuor ptes. Primo ponit qd olis erāt interdicta. Secōdo pōit vnā diuisionē interdictorū. Tertio pōit aliā diuisionē. Quarto pōit vnā aliā diuisionē interdictorū. Scōda ibi Sūma aūt. Et. h. d. Interdicta olis nil aliud erāt nisi cerie cōceptiones xboz late a ptoze interdictū interponente cum inter duos de possessione agebatur. h. d. Ar.

f ¶ Actionibus. l. in factū: vt. j. e. s. fi.

g ¶ Verborū. id ē dicere verba cōcepta et forma a ptoze proponente interdictum. Sed secundum hoc que erat differētia. olim inter interdicta et actōes: cū et actio erat formula: vt. ff. de ori. iu. l. ij. s. deinde ex his: l. x. qdaz vt pcepto: me? Azo. qd interdicta formabatur i psona volētium ea iterare tm. unde interdicta inter duos dicuntur reddi a ptoze loquente duob; vt. j. e. s. exhibitoria. et hoc ē colligē. ff. sub mult. ti. in tractatu de interdic. sic. n. dicitur. unde vi illū deieisti et. vt. ff. de vi et vi arma. l. i. pī. Item vti edes de qb; et. vt. ff. vti pos. l. i. pī. et sic de alijs. S; actiones generalit; et i psonā oīm formāt: vt qdaz emerit ex ēpto agari: et sic de ceteris qd colligitur. ff. de orig. iu. l. ij. s. oīm; et. s. de his. vel breuiter dūaz talē fuisse: qd interdicta a ptoib; s; actōes a ceteris magistratib; formabatur: vlt; ex eo qd oia interdicta sunt ptoia: vt. ff. de interdi. p totū lib. s; hodie nihil aliud ē interdictū qd actio ptoia in

factum: vt. j. e. s. fi.

h ¶ Aliqd. qd ē in interdictis restitutorijs et exhibitorijs vt. j. eo. s. restitutoria: et. s. exhibitoria.

i ¶ Prohibebat. qd facit i phibitorijs interdictis: vt. j. e. s. phibitoria: l. i. ¶ Maxime. hoc iō dicit: qd qūq; p interdicta nō sup possessione sed

De interdictis.

R Equitur vt dispiciam de interdictis seu actio nibus qd p his exercent. Erant aut interdicta forme atq; cōceptiones xboz: quib; ptoz aut iubebat aliquid fieri: aut fieri phibebat: qd tūc maxime fiebat: cū de possessione aut quasi possessione inter aliquos contēdebatur. ¶ Sūma aut diuision interdictorum hec est: qd aut phibitoria sunt: aut restitutoria: aut exhibitoria. Prohibitoria sunt qbus vetat aliqd fieri: veluti vim sine vicio possidēti vel mortuū iherēti qd ei i erat iherēti: vel i sacro loco edificari: vel in flumie publico ripaue eius aliquid fieri quo peius nauiget. Restitutoria sunt qbus restitui aliquid iubet: veluti: cū bonorū possessor pos

sessio sed quasi: vt. ff. de acquiren. re. do. l. seruus. s. incorpales. sed tamen est ibi quedaz quasi possessio: et de ea retinenda cōpetunt interdicta de itinere et actu et via et aqua: qd cōtendo me eē i quasi possessione predictorum iurium: vt. ff. de iti. actus pī. per to. et. ff. de aqua quo ti. et esti. per totum: et. ff. de serui. l. pe. et. ff. si serui. ven. l. sicut. s. Aristo.

¶ Summa. ¶ Interdicta phibitoria sunt vt interdictū ne vis fiat. Item de mortuo inferendo quedam sunt restitutoria vt interdictū quorum bonorum. quedam vero sunt exhibitoria: vt interdictum de libero homine exhibendo et similia. h. d. Ar.

n ¶ Sūma. i. pīa si minia: qd de duob; mēbris aliq iuenit: vt. j. e. s. tria o ¶ Restitutoria. qūq; tū qdā iuenit mixta tā phibitoria qd exhibitoria: vt. ff. e. l. i. s. interdictorū: et. ff. d. li. bo. exhi. l. i. nam petitur exhiberi et prohibetur iuitus retineri.

p ¶ Possidēti. vt si qd missus fuit i possessionē iussu ptois: vt. ff. necis fi. ei. qui i pos. mis. ē. l. i. in pī. nā iuste possidet et sine vicio qui auctore ptoze possid; vt. ff. de acq. pos. l. iuste.

q ¶ Inferendi. quod interdictum est. ff. de mortuo inferendo. l. i. in pī. s. hoc interdictum.

r ¶ Edificari. qd interdictū habes. ff. ne qd i loco sacro. l. i. in pī.

s ¶ Vel in flumie. et b habes. ff. ne qd i flumie pu. fi. et ne qd i rip. i pī.

t ¶ Possessori. i. succedēti de iure ptois tantum: vt de filio emancipato vel cognato qui dicuntur bonorū possessores ex bonorū possessio ne edictali et decretali. nam statim habent hoc interdictum directum vt consequantur possessionem hereditatis. quod appellatur quorum bonorum: vt. j. eo. s. adipiscende. vtile vero datur illi qui succedit de iur. ciuili: vel ex testamēto vel ab itestato: vt. ff. quorū bo. l. i. ipī. C. quorū bo. l. i. s; ecōtra ē i here. peti. nā directa dat heredi de iure ciuili: vtilis xō ei q succedit de iur. pto. vt. ff. de bo. pos. here. pe. l. i. Est et aliū nouū o ij

super iure rei cōtenditur: vt patz i interdicto de mortuo inferendo: vbi licet in ferre et sepulchro in edifi cādo vbi s; edificare: vt ff. de mor. infe. l. i. in pī. et. s. ptoz aut. Itē qd p pīetatis et possessionis si mul: vt. ff. d. aq. quo. et esti. l. i. s. fi. et. ff. eo. l. interdicto rum. s. quedam. S; nū quid alio modo qd per interdicta agitur de possessione: ¶ Rñ. sic. vt p cōdi. ide. l. fi. et. l. indebiti. s. sed si nūm. Itē p triticariāz vt. ff. de cōdi. tri. l. i. in fi. et. l. ij. Itē p odi. ex. l. vt. C. de acq. pos. l. fi. in fi. et. ff. de rei ve. l. venul. et. C. lo: l. si quis. Accur.

l ¶ Possessione. siue reti nenda siue recuperanda siue adipiscenda: vt. j. eo. s. sequens diuissio.

m ¶ Quasi possessio. vt cū dēditur de possessione rerū ioo. palium: vt vie: et itineris: et actus: et aque ductus vbi non est vera

auxilium per nouā constitutionē iuentū per quod petitur pos. bo. he. re. si testamētum apparet nō viciatū vel vituperatum in aliqua sui pre: vt. C. de edic. diu. adri. tol. l. si. S. quare dicitur hoc restitutorium: cū nūq̃ bonorum pos. habuit: Rñ. improprie dicitur restituere p dare: vt. ff. de ver. si. l. verbū reddēdi: et ff. de le. ij. l. cū quidaz. Et sic dicit q̃ ispe cta persona defuncti dicitur restitutorius: s. natura sui dicit adipiscende pos. vt. ff. quoz bo. l. i. §. si.

a ¶ Possessore. due sunt vie succedēdi. l. iure ciuili et iure pretorio. p̃ia sub diuiditur in possessionē p cōstitutionē diu. adria. et petitorius: vt p petitorz hereditatis directā hēat. Itē scda similiter subdi uitur i possessionē: vt p interdictum quoz bono ruz per qd petit successor de iure pretorio se māt i possessionem bonoz q̃ te nebat defunct: vt h. Itē i p̃torius: vt p here. bono rum pos.

b ¶ Possidet. vel dolo fe cit quominus possideat: vt. ff. quoz bono. l. p̃ia i p̃in. et ex pone hec verba pro herede et possessore: vt. j. e. §. p here. et p pos.

c ¶ Possessionē. per iter dictum vñ vi. quod itra ānuz locuz hz p his que nō pueniūt ad violētuz: pro alijs ppetuo: vt. ff. de vi et vi ar. l. i. §. p̃in. et hoc ciuilitet et naturaliter pos sideat deiectus. Si autē naturaliter tñ vñ hz vt fructuarius: vt. ff. de vi et vi ar. l. iij. §. vñ de vi.

d ¶ Subet. s. p̃tor: de libertate: vt q: liber homo detinetur iuitus: qd interdictū habes. ff. de li. ho. exhi. l. si. e ¶ Indicare velit. i. iūctas operas dicere velit: quo cāu ageret de libe ro hoie exhibendo: vt. ff. de li. ho. exhi. l. si. f ¶ Parētib. i. hoc casu duo sunt interdicta: vñ de li. ho. exhi. alter de ducēdis liberis: vt. ff. de li. ho. exhi. l. i. i. Rñ. et. l. iij. i. Rñ. g ¶ Obtinuit. inter sapiētes.

h ¶ Duos. a p̃tore formantur: vt. no. §. in p̃i.

i ¶ Sequēs diuisio. ¶ Interdictorū qdam sunt adipiscēde pos sessionis: quedā retinēde: qdaz recuperāde sunt. Adipiscēde cōpe tit quoz bonorū heredi de iure p̃torio. In possidētē res hereditarias p herede vel possessore sic dictū: qz anteq̃ adipiscat possessio cōpetit. Itē saluianū interdictuz pro reb' i fūdo illatis. h. d. Are.

j ¶ Ex his. innuitur h q hoc interdictū ē p vna re operat. Sed con tra videtur q sit vniuersale: vt. ff. quo. bon. l. i. §. si. Sed certe nihilomi nus est vniuersale: licet ad vnam rem detur. sic enim ē in be. pe. vt. ff. de peti. here. l. regulariter. et. l. licet. quam constat vniuersalem esse: vt ff. de rei ven. l. i. i. Rñ. l. ¶ Possessio. s. decretalis.

k ¶ Data. scilicet a voce p̃toris viui: vel hodie coram quolibet iudice vt. C. qui admit. ad bo. pos. l. si.

m ¶ Pro herede. sed nunquid hi ti. sunt: Rñ. nō: vt. C. qui. ca. ces. lon. temp. p̃e. l. hereditatem. ergo vsucapio non potest pcedere. Sed cō tra. ff. quo. bo. l. i. i. Rñ. s. illud. ex pone vt ibi:

sessiones eoz quam q̃s p herede aut p possessore possidet: ex ea hereditate aut cū iubet ei q̃ vi de possessione fundi deiectus sit re stitui possessionē. Exhibitoria sūt per q̃ iubet exhiberi: veluti cū de cui' libertate agitur aut libertus cui p̃onus operas idicere velit: aut cū parētib' liberos ei' qui i p̃tate eius sūt. Sūt tñ qui putāt p̃prie interdicta ea vocari q̃ pbi bitoria sunt: qz interdicere est de nūciare et prohibere: restitutoria āt et exhibitoria propria decreta vocari: s. tñ obtinuit oia interdi cta appellari: qz inter duos dicitur. ¶ Sequens diuisio interdi ctoz hec ē: q̃ qdaz adipiscēde pos sessionis cā cōparata sunt: quedaz retinēde: qdā recuperāde. Adipi scēde possessionis cā interdictuz accomodatur bonorū possessori quod appellatur quorū bonorū: eiusq̃ vis et potestas hec ē: vt qd et his bonis quisq̃ quoz posses sio alicui data est: pro herede aut pro possessore possideat: id ei cui bonorū possessio data est resti

n ¶ Pro herede. h oīo q̃q̃ accipit p dō ti. vt. ff. p he. p totū q̃q̃ p falso: vt qz credebatur se herede cū non sit: et ita hic ac apitur. et q̃q̃ agit de pe. here. vt. ff. de pe. here. l. p herede. o ¶ Sciēs. vñ de si querit ab eo quare possideat: dicit qz pos sideo. vel si dicat pro herede: tñ falsum sciēt dicit: vt. ff. de pe

ti. here. l. qui in terrogatus.

p ¶ Amiserit. q̃ est facti.

q ¶ Cōparatus. contra colonum directū. cōtra ex traneos vñ: vt C. d. sal. interdi. l. i. et ff. de inter dic. l. i.

r ¶ Coloni. Itēz et pro damno si qd omittit i eisde vt. ff. de interer dic. l. i. Accur sius.

s ¶ Depigissit. s. tacite. C. locati l. certū iuris. S. qd differt iter h interdictū et serui anā actōz: Rñ. i fūiana oportet locatores p̃bare colonū fuisse do minū tpe obliga tionis: vt. ff. de pig. l. i. §. cū p̃di um i si. et. l. que nondū sunt. §. qd dicit. s. i iter dicto isto sufficit si p̃bet ip̃s posse disse. vt. ff. de in terdic. l. i.

t ¶ Retinēde. ¶ Interdictū retinēde possessionis dicitur vti possidetis et vtrobi. Itā cum inter aliquos de p̃prietate q̃stio ē mouēda et vterq̃ se possessore contendit: p̃pter ma gnū possessionis comodū non pōt aliter sup petitorio disce prari nisi vñ sit petitor: al' possessor: ad qd discernēdū cōpe tit hec interdicta: et vti possidetis p reb' immobilib': vtrobi vñ p reb' mobilib' opetit. Et idē opetit i his interdict' q̃ tpe li. cō. nō vi nō clā si p̃cario ab aduersario possidz et possessorū solo aio retinet: s. solo aio si acq̃rat. h. d. vñ ad. §. recuperāde. lare.

u ¶ Possidetis. quod de rebus immobilibus dicit: sed vtro biq̃ de mobilibus. j. eo. §. sed interdicto.

v ¶ Proprietate. ob h qd p̃paratū ē. s. et sine hac p̃trouersia p̃prietatē dabit: vt si de sola possessione cōtēdit. fin. Jo.

x ¶ Petere debeat. i. quis sit actor: et q̃s reus.

y ¶ Possessio eorum sit. i. quis possideat.

z ¶ Non potest. vt. ff. de iudi. l. inter. litigi.

aa ¶ Qui. vt qz p̃t actōz i re aduer. vt. C. d. ali. mu. iu. cā fa. l. i. d. ¶ Masal. vt qz nēo a seip̃o possz petet s. nazaz: vt. ff. d. ar. l. pe. et fac ad h bñ. ff. vti. pos. l. i. §. h iudiciū. et. ff. d. ac. po. l. exi.

ab ¶ Sp̃igēs. i. magna. et h ead p̃tētō et i alijs iter. ē ē i illo d su pficiēb': vt. ff. d. sup. l. i. i. rñ. itē i illo d iter actuz et via p̃u. et ff. de iti. ac. p̃ina. l. i. i. rñ. itē d aq̃. quoti. et est. itē inter eos qui

ducunt aquam per eundem rivum qui corruales dicuntur. Item inter eos qui ex eodem castello: ut ff. de aqua quor. et esti. l. i. Item. l. si quis ius. §. iter corruales: et §. ait pretor qui ex castello. In his. n. omnibus interdictis ubi de ioco palii quasi possessione agitur: est idem modus agendi qui in duobus istis: et ideo continue post illum titulum. uti pos. et illi supra dicti ponuntur per ordinem.

f. Remanet. fac. C. de ede. qui ac. in fi. et C. de rei ve. l. res. ff. si usufr. pe. l. usufr.

g. Vel edui. ff. vi pos. l. i. Item.

h. Utrobi. hoc dicitur ab utroque et ubi: ut utrum ponatur per ad vel apli. ubi ponitur per que. q. d. apud que et apud eum sit. Non sit autem metio b. pos. cum mobiliis. propter non possessionem: sed in mobiliis tamen dicitur possessio quod si pedum positio: ut ff. de ac. pos. l. i. in pri. abusive tamen in mobilia quod immobilia dicitur possideri.

i. Quorum. l. duo in interdicto: ubi.

l. Interdicti. l. i. tpe quo pponitur interdictum.

l. Alius. d. i. modo non adversarii.

m. Et. l. i. quod adversarii: ut ff. de vi. l. i. maior premit.

n. Possidebat. et sic cum vicebat in utriusque. quod in utrobi. et erat forte ratio: quia cum mobilia transferuntur quod immobilia: ut C. de mo. l. i. et ff. de re iudi. a diuo pio. §. i. et ff. de acq. pos. l. si rem.

o. Ad possessionem. no. quantum ad possessionem. nam quantum ad alia remanet differentia: ut utriusque in rebus immobilibus: utrobi in mobilibus locum habeat: ut hic dicitur et §. §. pri.

p. Nec clam cum multa sint genera violentiarum que ad premissis omittuntur. de hac vi que inquietativa dicitur: que parit hoc interdictum: dicitur ut si me arare vel edificare vel aliquid in eo facere prohibes contendens te possidere: habet locum hoc interdictum: ut ff. de vi. et vi arma. l. vim facit: et ff. de vi. aut clam. l. i. §. q. si. Quid si ille non pretendat se possidere sed solum iniuriatur mihi: Item. adhuc locum habet hoc interdictum: ut ff. vi pos. l. i. duo. §. si vicinus. Sed et actio iniuriarum mihi tenetur: ut ff. de actio. emp. l. qui pedentem. Quid si nec possessionis ratione nec iniuria: sed quod servitutem se habere contendit: Item. si possides intentabo negato: nam: si ego possideo intentabo hic interdictum: ut ff. si cer. ven. l. i. §. i. Clam autem possidet qui clancu-

lo me absente sibi possidere volens ingreditur fundum meum quem ego possideo: nec tamen suspico: me posse repelli: et ita me absente et inscio sepissime facit: ut ff. q. vi aut clam. §. qui ad nundinas. Ille enim qui ingreditur habet naturalem per introitum suum: et ego civilem. Vel dicitur quod ego retineo naturales civiliter ingrediens: naturaliter naturaliter. Sed

le vincat: et in re soli: et in re mobili qui possessionem nec vi nec clam nec precario ab adversario litis contestate tempore detinet. Possidere autem videtur quisque non solum si ipse non possideat: sed si eius nomine aliquis in possessione sit: licet is eius iuri subiectus non sit: qualis est colonus et inquilinus. Per eos quoque apud quos deposuerit quis: aut quibus commodaverit ipse possidere videtur: et hoc est quod dicitur retinere possessionem pro aliquo per quolibet qui eius nomine sit in possessione: quinetiam solo animo quoque retineri possessionem placet. i. ut quis neque ipse sit in possessione neque eius nomine alius: tamen si non relinquende possessionis animo: sed postea reuersurus inde decesserit: retinere possessionem videtur. Adipisci vero possessionem per quos aliquis potest: secundum libro exposuimus: nec ulla dubitatio est: quin animo solo adipisci possessionem nemo potest. Recuperande possessionis causa solet interdicti: si quis ex possessione fundi vel edificii vi deiectus

nonne eam naturaliter perdit statim cum de fundo erit: et ad iudicium venit: vel et alias iter: Item. non. immo animo retinet eam naturalem: ut facit fructuarius qui solam naturalem habet. vel dicitur quod si amittat eas non tamen nocet: quia adhuc hoc interdicto tenet: licet ego possideam tantum: ut diximus per l. ff. vi pos. si duo. §. si vicinus. precario autem possides adversarius a me: ut si precibus suis motus concessit sibi precario: ut ff. de p. ca. l. i. in pri. et §. i. et distingue in precario: quod aut agitur ut omnis possessio in accipietes transferatur quod fieri potest: ut ff. de in reb. et ff. de acq. pos. p. o. p. §. si is. aut ut nulla: et hoc valet: ut ff. de p. car. certe. §. is qui. aut ut habeat naturaliter tamen qui accipit: et hoc valet: ut ff. de p. ca. l. i. et ff. de h. §. si non quod in o. p. vincit habet a me per hoc interdictum: Item. non illi qui habet omnes possessiones: cum hoc interdictum possessoris tueat ut ff. vi pos. l. i. §. i. et §. ij. ergo vincit supradictos et si ego habeam possessionem ab alio vi vel clam vel precario: ut hic et ff. vi pos. l. i. §. si a. et l. ij.

q. In possessione. kaute dicitur: ut ff. de acq. pos. l. si quis autem. nam non possident isti nec civiliter nec naturaliter scilicet. Jo. s. colonus et inquilinus et si les: ut b. et ff. de usufr. si soli. §. quod vulgo. §. §. di. eos naturaliter possidere: ut ff. de i. l. co. di. §. neque. sed illi intellige colonum possidere. §. alij.

r. Colonus. si villa: §. inquilinus in civitate: ut ff. de acq. pos. l. re pignoris. s. Per eos vi. si ergo per alium possides ergo si possides: ut ff. de ac. pos. l. quod meo. §. quod dicitur ruit eum naturaliter possidere sicut et colonum: ut superiori cau. diximus.

t. Retinere. §. animo teneatur: non tamen animo queritur: ut ff. de ac. pos. l. que admodum: et C. de ac. pos. l. licet: et §. proxi.

u. Exposuimus. §. per quas pro. no. ac. §. ex his.

z. Recuperande. Recuperande possessionis dicitur interdictum ubi vi contra preteritis spoliato pro possessione quam et habet in spoliato: vi vel clam vel precario ex iustitiam: §. hodie per vi spoliatus si dñs e a dñio rei cadat: alias re spoliatus et eius estimatione restituit: qui alias a. l. iulius de vi publica vel priuata criminali puniunt: et armorum appellatōe lapides et fustes continent. Areti.

x. Edui in rebus mobilibus. nam per his competit vi bonorum. actio: ut ff. de vi ar. l. i. §. hoc interdictum: et §. illud. et §. plane. nisi mobilia cum immobilibus peratur hoc interdictum: ut ff. de vi ar. l. ij. §. qui autem;

a. Proponitur. i. datur.

b Unde vi. sed qre dicitur unde vi: Rñ. q: talia erāt verba p̄oris. unde illum vi deieciſti. zc. z ita a p̄cipio verborū p̄oris ſumpſit de nominationē ſic z alia: vt quo. bo. z ſimilia: vt. ff. de. vi. z vi ar. l. i. p̄i.

c Ab eo. ſ. ſubiect: vt q: hodie expoſtūi te vel q: cepi poſſidere rem tuā clā vel vi: in ſequēti vero die me expulſiſti: nāz teneris mihi hoc in

terdicto. ſecus ſi i p̄nēti me reijcis: vt. ff. de vi. z vi ar. l. iij. §. cū igitur. z. l. qui poſſeſſionē. qd̄ icontine

d Conſtitutionib: vt. C. vñ vi. ſi q̄s in tantam.

e Supra dicimus. ſ. vi bo. rap. §. quia tñ.

f Rei dā. ſ. p̄prietatis: ſed interdicto vti poſſide tis poſſeſſio eſtimatur: vt ff. vti poſ. l. pe. §. ſi.

g Privata. pea aut hu iuſmodi legis eſt tertie p̄tis bonorum publicatio ſi ſine armis: z relegatio eſt cū armis: vt. j. d̄ pub. iudi. §. Jre. l. iulia de vi pu. z. C. ad. l. iul. d̄ vi pu. l. qñq: z. l. ij. z. ff. d̄ accu. l. hos accuſare. §. oibus.

h Sicutem. z lapides. facit. j. de pu. iudi. §. item ler: z. ff. de vi. z vi ar. l. iij. in p̄i. de ver. ſig. l. ar morum. Sed nunquid debet aliquis expectare ſe p̄mo p̄cūi q̄ p̄cūti ar: Dicit quidāz q̄ ſic: vt ar. C. vñ vi. l. i. z. ff. ad laquil. ſi ex plagis. §. ra bernari. Mos d̄. ſ. ſuffi

cit iuſt: tior: recte poſſidēti ad d̄fēdēdā poſſeſſionē quā ſine vicio tene bat iculpatē tutele moderamē illatā. vñ iñ p̄pular ſz: vt. ff. ad. l. aql. ſz z ſi qñq: z. ff. ad. l. cor. d̄ ſic. l. is. q: z. ff. d̄ vi. z vi ar. l. iij. §. q̄ armati.

i Tertia diuiſio. Interdictoz tertia ē ſpēs: q: qdāz ſunt ſim plicia i qb̄ actor: z reus cognoscitur: vt oia reſtitutoria et exhibitoria. Quedā prohibitoria: vt ne quid i loco ſacro et ſimilia. qdam vero du plicia ſic dicta: q: i eis nō pōt diſcerni actor a reo. z qdāz prohibitoria: vt eſt vñ poſſidetis z vtrobi. b. d. Areti.

j Duplicia. ſimil pōt fieri actōnuz diuiſio. nā quedā duplices ſunt: vt ſa. per. ſi. reg. z coi diuidūdo: vt. ff. de iudi. l. in tribus.

k Sacro. vt. ff. ne quid i loco ſacro. l. i. **l** Publico. vt. ff. ne qd̄ in ſlu. pu. per totū. m Vtrobi. itē interdictū de ſuperficiebus: vt. ff. d̄ ſupfici. l. i. §. p̄ponitur: z dic vt. s. d̄. §. retinende.

m De ordine. Interdicta hodie ſine ſolēnitare p̄ponunt. z p̄ his actō i factū ſibi locū vēdicat. b. d. A.

n Interdictoz. ſ. cū ariq̄ ſolēnitare: ſine ea tñ reddi pōt z p̄poni: vt. ff. de ope. nū. l. p̄ tor ait. §. nōnulli. vñ etiā in factū actio loco cuiuslibz interdictū vocatur vt ſubijcit. **o** De ordine. i. extra antiquā ſolēnitatem: qd̄ ſemper fieri videtur. vt ſubijcit: vt. s. d̄ ſuc. ſubla. in p̄i. z. ff. de neg. geſ. l. actō: et. C. de formu. z impe. ac. ſubla. l. i. z. ij.

p Interdictis. ſcilicet ſolēnitibus.

q Actio. i. actio i factum que datur loco cuiuslibet interdicti. Et no. q̄tuor eſſe genera actōis in factū. vna eſt q̄ ex oī edicto vel interdicto

p̄oris datur vt ſ: vbi ſpālis actio non datur. Alia eſt legis aquilie ſubſidiaria quādo damnum datur de non corpore in non corp: vt. s. ad. l. aquil. §. ſi. q̄ z ipſa p̄oria eſt: vt. ff. de p̄e. ver. l. quia actionum. in ſi. Tertiū genus eſt extraordinariū quia ex varijs figuris cauſarum eſt introductum quotiens

equum eſt actio nem dari: vt. C. de ſacro ſanc. ec. l. ſancim. Quar tam genus ē qd̄ equipatur actōi p̄ſcrip. ver. que actio p̄ſ. ver. vna cū iſta i factuz ci uilis d̄: vt. ff. de p̄ſ. d̄. l. i. ſi. et hz locū i tribus ge neribz negotioz p̄io i cōtractibz nōiatis tribz. do vt deſ: z do vt ſa cias: z facio vt ſa cias: vt. ff. de p̄ſ. ſcrip. ver. l. natāſ §. i. z. ij. z. iij. Sz i quarto in nōia to ſctu. l. facio vt deſ: hz locum ac tio de dolo: vt. ff. de p̄ſ. ver. l. natu ralis. §. q̄ ſi ſa cio. Jre i ſcdo ge nere ex oī pacto icontinenti ante vel poſt appoſi to iuxta aliquē ſctum: vt. C. de pac. iter ep. z vñ. l. ij. z. C. de pac. l. p̄etēs. Jre iñ

ſimplicia ſūt: alia duplicia. Sipli cia ſūt: veluti cū p̄or: p̄hibz i loco ſacro vel i ſluie publico ripane et aliqd̄ fieri. Iñ actor ē q̄ d̄ſide rat ne qd̄ fiat: re' ē q̄ aliqd̄ facere conatur. Duplicia ſūt veluti vti poſſidetis interdictū z vtrobi. Jō at duplicia vocant: q: parvtriuf qz litigatoris i his cōditio ē: nec q̄ſq̄ p̄cipue re' vel actor itelligit: ſz vnusqz tā rei q̄ actoris p̄e ſu ſtinet. De ordie z veteri exitu interdictoz ſup̄uacū ē hodie di cere. Iñ quoties extra ordiem' ſz: qualia ſūt hodie oia iudicia n̄ eſſeſſe reddi interdictū: ſz p̄ide iudicatur ſine interdictū ac vtilis actō ex cā iſdicti reddita fuiſſet

De pena temere litigantium.

Nunc admonēdi ſumus magnā curā egiſſe eos q̄ iura ſuſtinebāt: ne faci le hoies ad litigādūz p̄cederēt: qd̄ et nobis ſtudio ē: idqz eo ma xie fieri pōt q̄ temeritas tā agē tiū q̄ eoz cū qb̄ agit mō pecuni aria pena modo iuriſuradi reli

tertio gñe vbiqz dubitat de nōie d̄c: vt p̄z i exēplis: vt. ff. de eſtia. ac. l. i. z. ff. de p̄ſcri. ver. l. i. p̄ totū: z. l. iij. Quid ſit actō i factū z ad qd̄ ſpetat rex. cū glo. ē i. l. quoties. ff. de p̄ſcri. ver. z in l. i. factum cum ibi notatis. ff. de actio. z obli.

r Reddita. ſ. ab illo eodem p̄tore.

s De pena temere litigatiū. vñ nūc de p̄poſitione actionū dictum eſt: ſed q: contingit eas interdū temere p̄poni: nunc de pena temere litigatiū dicit.

Tunc admonēdi. **T**or' iſte ti. diuiditur in tres p̄es. J̄dio ſtatuat rubri. ad p̄cedētia. Scdo pōt triplicē penā vt temere litigātes coartet. Ter tio dictas penas ſigillati p̄ exēpla declarat. Scda ibi. Jd̄z maxie. Tertia ibi. Ecce eni. Et. b. d. i ſūma. J̄ea temere liti gatiū triplici pena coartat: pecuniaria: p̄iuri: z iſamie. Et reus de calūnia iurare d̄z. qui ſi temere litiganerit ē p̄iur'. J̄re z actor z aduocati vtriufqz p̄is de calūnia iurabūt. b. d. Areti.

t Sustinebāt. ſ. magiſtrat' q̄ iura reddebant: vt. ff. de origi. iu. l. ij. §. poſt originem.

u Maxime. i. certe.

x Modo pecuniaria. i. aliquā: vt. j. eo. §. ſi.

a Religiōe. ſ. calūnie: vt. j. p̄ori. §. Sz qñ: Rñ. i futuro ſe culo: ſz non in iſto: vt. C. de iureiu. l. ij.

u **¶** *Thi* caueat. vt. s. eo. s. sed si neget: z. ff. ad exhiben. de eo. s. si iusta:

r **¶** *Edēnād*. de lato iureiur. in litē: vt. ff. de in lit. iur. l. i. actōe. **¶** *Si* familie heredis. **¶** *Iudex* i actōe familie heredis cūde: z. cōi diuidūdo: si sunt plēs res cōes singlas singularit adiudicabit. Et

si vna plus valeat q̄ altera in pecunia p̄dēnabit. Et heres q̄ p̄cepit fructū vel male verlatu fuit i re cōi tenebit coheredit. Si xō vna res sit q̄ diuisione n̄ recipiat: adiudicabit vni solidū q̄ p̄dēnabitur: p̄ socio ipe cunia. h. d. *Are.*

a **¶** *Dictū* est. vt. s. de ac. s. q̄dam actōes.

b **¶** *Lo* p̄cipit: vt. h. z. ff. de her. l. puto. s. si dolo

a **¶** *Edēd.* s. vt. si at adiudicatō rerū z. pecūie: vt. s. e. s. si familie. at

circa dāna data i reb: vt. s. e. s. p. xi. z. ff. cōi. di. l. iij

b **¶** *Possit*. no. n̄ posse fieri qd̄ si

ne p̄moditate sit: vt. hic z. ff. de ver. sig. l. nepos. p. uolo. *Itē* no:

corp' aliud diuidū: vt. fund' q̄ diuidit f̄m volūtate p̄issa. vt. ff. de le. l. i. q̄ i rez natu. s. ij. aliū id iuidū: vt. hō: vt. h. z. ff. de vfu

ca. l. rez mixtura. **¶** *Si* finit. **¶** *In* iudicio finitū regūdo: iudex s̄ fūdo vni alit adiudicat si videt expedire. *Eni*

q̄ s̄ fūdo aliō adiudicatō dēnat i pecūia: z. si qd̄ maliciose sp̄pit circa finitū gestū eo noie p̄dēnat: z. adiudicās rei dñi i cū

cui adiudicauit trāssert. h. d. c **¶** *Si* finit. q̄ iudicio agit: vt. a grif p̄ finitū termini ponā: s. p. domib' vicis h̄ iudicio n̄ agit. si

at sit dom' i p̄diū rustici: agit vtili si. reg. n̄ dircō: vt. ff. si. reg. l. ij. i p̄n. z. l. s. z. si. s. fi. d **¶** *Accāria*. h. s. qd̄ seq̄. euidētōub'

e **¶** *Adiudicatio*. ff. si. regū. l. ij. s. si. z. l. iij. z. l. iij. p̄i. **¶** *Edēnād*. s. ad itēresse: delato iureiur. in litē.

g **¶** *Est* furatus. sed ad quid damnabitur: *Rñ*. q̄ti in litē iura uerit actor. potest etiam criminaliter puniri in quiquaginta au

reis ex lege agraria p̄o qualibet vice que applicat: vt. fisco: vt. ff. de ter. mo. l. agraria. nec ciuili tollitur per criminalem: cuz

ad rei persecutionem altera detur: vt. C. q̄i ciuili act. p̄iudicet cri. l. i. nisi interī donec altera exercetur: vt. ff. d. publ. iud. l. is q̄.

b **¶** *Cōtumacie*. p̄dēnatur. s. ad itēresse delato iureiur. in litē.

i **¶** *Cui* adiudicatum est. nota ex sententia iudicis dñi trāssert. sic ē in missiōe q̄ fit ex secūdo decreto: vt. ff. d. acq. pos. l. iij. s. si. ff. si ex nor. cau. agat. l. ij. in fi. z. ff. com. diu. l. i. sed z. si res. q̄

sic accipe. si fuerit facta missio p̄ ipsum p̄tore. nam sola sentētia non facit dominiū: sed traditio: vt. ff. de pac. l. traditōib': z. insti. de re. di. s. p̄ traditōez: z. ff. de acq. pos. l. iuste. Sed qd̄ in

rei vendi. si res ē aliena z. mea pronuncietur: z. ea cā mihi tradatur: *Rñ*. idem. cum enim publiciana mihi detur quando

a non domino mihi adiudicatur z. traditur: vt. ff. de publ. l. iij. i

est: q̄ solus fruct' hereditarij fundi percepit: aut rem hereditariāz corruerit aut consumpsit: que q̄dem similiter iter plures q̄z q̄ duos coheredes subsequuntur. Eadem quidem interueniūt: z. si cōmuni diuidundo de plurib' reb' actū sit. q̄ si de vna reueluti de fūdo: siquidez iste fundus commo de regionibus diuisionem recipiat: partes eius singulis adiudicare debet: z. si vnius pars pregruari videbitur: is inuicem certa pecunia alteri condemnandus ē: q̄ si commode diuidi nō possit veluti si homo forte aut mulus de quo actum sit: tunc totus vni adiudicandus est: z. is alteri in certa pecunia condemnandus est.

¶ *Si* finium regundo: um actū fuerit: dispicere debet iudex an necessaria est adiudicatio: que sane vno cāu necāria ē: si euidentiorib'

si. ergo vbi dñs ē dñs ex snia traditio me dñs facit: vt. ff. de publ. l. q̄cūq̄. **¶** *P̄terea* lex v̄t exp̄essa: vt. ff. d. p̄cu. l. si solū. als p̄p. s. s. si his: z. ff. d. ecce. rei iud. l. i. iter. nec ob. q̄ ibi sit error: ex quo vidatur dñum non trāsire: quia hic error iam reprobari non potest iudicis sententia purgatus: a qua non fuit appellatum. **¶** *Item* nec obstat q̄ snia lata in actōe

finib' distingui agros commodius sit q̄ olim fuissent distincti.

¶ *Item* tunc necesse ē ex alterius agro partem aliquam alteri agri dñō adiudicare: q̄ cāu p̄ueniēs ē vt is alteri certa pecunia debeat p̄dēnari. **¶** *Lo* q̄z noie p̄dēnand' ē q̄sq̄s hoc iudicio: q̄ forte circa finis aliqd̄ maliciose omisit. **¶** *Vbi* grā q̄ lapides finales furat' ē: vel arbores finales p̄cidit. **¶** *Cōtumacie* q̄z noie q̄sq̄s eo iudicio cōdēnat: veluti si q̄s iubente iudice metiri agros passus n̄ fuerit. **¶** *Qd̄* at i istis iudicijs alicui adiudicatum sit: id statim ē fit cui adiudicatum ē.

¶ *De publicis iudicijs.* **¶** *Publica* iudicia neq̄ per actōes ordināt: nec omi no q̄cūq̄ simile habent cū ceteris iudicijs de quibus locuti sumus magnaq̄ diuersitas eorum est: z. i instituendis et in exercendis.

ibi. **¶** *Publica* at iudicia. **¶** *Tertia* ibi. **¶** *Publicoꝝ* iudicioꝝ. **¶** *Quarta* ibi. **¶** *Publica* at iudicia. **¶** *Et*. h. d. i. sūma. **¶** *Judicia* ex dict' publicā dēcedētia i multis ab actōib' differūt. **¶** *Et* q̄ vnicuiq̄ p̄mittitur accusatō: z. iō dicitur publica: quoz p̄ea aliq̄i ē corp' alit irrogat i fāmā cū p̄ea pecuniaria. **¶** *h. d. Arretinus.*

¶ *Per actōes.* imo p̄ accusationes. **¶** *Simile*. hoc verbū nimis large positum sic intellige: quia in ciuilibus agitur vt aliquid detur actori: in istis autem non vt aliquid detur: s. vt puniatur accusatus: z. ita cōsidrata petitione conueneris nihil habent simile inspeccio sine nec in principio: cum vnum per actionem: alterum per accusationem instituitur. nec in exercitio: cum in ciuilibus p̄bet actor tantum: vt. C. de eden. l. qui accusare. sed in criminalib' actor z. re' quādoq̄: vt. C. de abol. l. fallaciter: z. C. de fal. l. vbi. **¶** *In alijs* at multa sunt similia: nam in vtriq̄s fit libellus: vt. C. d. lit. ste. autē. offera tur: z. ff. de accu. l. libelloꝝ. **¶** *Itē* i vtriq̄s de calūnia iuratur: vt. C. d. iure i. l. i. in p̄i. z. C. d. fūdo i. l. i. v. l. i. quidā dixerūt d. vt ar. ff. d. bo. eoz. l. i.

¶ *Et instituendis.* Sed qualiter formatur libellus: **¶** *Respon.* sic vt cōtineat nomen accusantis z. accusati: z. annum z. menses quo commissus fuit crimen: z. locum vbi fuit commissum: z. consules sub quibus est admissum. **¶** *Item* dies dati libelli debet inseri: sed dies commissi criminis vel hora non est neesse: vt. ff. de accusa. l. libelloꝝ. in principio: z. in autem. de exhiben. re. s. suscepto. colla. v. z. habet hoc locum in publico z. in priuato crimine quando criminaliter agitur: vt. ff. de priua. delict. l. si. q̄sq̄s tñ h̄ solēntas nō ē necessaria: vt in leui crie z. notorio: vt. ff. de ac cu. l. leuiat: z. C. d. accu. l. ea q̄. z. idē in casib' i q̄b' sine accusatore q̄s dā nari p̄t: q̄ s. casus his legib' notatur. ff. ad. l. iul. d. adul. l. i. s. si publi cor: z. C. de testa. l. nullū: z. C. de p̄ba. l. pe. z. ff. de suspec. tu. l. tutor. s. p̄tea z. C. de calū. l. i. z. ff. de bo. li. l. q̄ cū maior. s. si liber: z. idē i notorio crimine: vt dicitur p. l. C. d. ac. l. ea que. z. idem i crie falsi s. z. B. vt. C. d. fal. l. vbi. s. z. Jo. s. z. dicit q̄ ibi principaliter fuit accusatio falsi instituta.

p̄sonali reo absoluto q̄ re manet d̄bitor: vt. ff. d. p̄di. inde. l. iij. q̄ illud h̄z locū i obligatōe q̄ est res icor palis: hic at dicim' d̄ dñi o rei corp'alis: qd̄ facile z. p̄sus p̄t separi ab vno z. alijs dari: s. nō sic in icor palis: vt. ff. p. so. l. ea vero. **¶** *De publicis iudicijs.* **¶** *Quia* ciuilia iudicia dēcedētia sunt vtrq̄s h̄z: z. et qdā criminalia. s. circa priuata delicta: vt. s. i. p̄i. h̄z q̄ti i l. i. vtrq̄s ad tituli de actō nibus: iō nūc ponit d̄ publicis iudicijs.

¶ *Publica iudicia.* **¶** *Totus* iudicis diuidit in q̄tuor p̄es. **¶** *Primo* ponit q̄ publica iudicia nō h̄nt p̄formitatē cū priuat. **¶** *Secundo* vnde dicta sunt publica iudicia. **¶** *Tertio* ponit in genere que pena sit in publicis iudicijs. **¶** *Quarto* sigillatim dēmo strat publica iudicia z. penas vniuscuiusq̄. **¶** *Seda*

a **Publica**, h. e. rō qre dicat publica, s. qsi populica, sic. s. de suspec. tu. s. pñs. z itellige q: al possit ee ab il ad accusadū: nō al. ff. d. accu. l. q. b **Publicus**, h. iō dicit: qñq ē publica accusatio: z tñ accusare. nō dpetit cuius ius accusandi: vt in crē suppositi partus vbi accusant soli parētes: vt. ff. de fal. l. lege cor. s. i. Item pp accusatōez adulteri q pño deferē certis pñonis: vt C. ad. l. iul. d. adul. l. qñis.

c **Publicorū**, facit. ff. e. l. ij. Accursus.

d **Ultimo**, qd interpretat mortē: vt. ff. d. pe. l. fi.

e **Interdictōe**, q ē mori civilis: vt. ff. de contrata. l. ij. in fine.

f **Metallo**, has penas exponit dicitur. s. q. mo. ius pa. po. sol. s. cum aut.

g **Infamia**, vt i. l. iul. de vi pu. z. j. e. s. itē lege iuli a. de vi publica.

h **Capitalia**, z ista appelant relegatōes: vt. ff. e. l. ij. in. s. fi.

i **Publica autē iudicia**, q. Crimē autē lese maiestatis ē publicū: z in duob' casib' morte nō extinguitur: s. mēoria defuncti dānat. h. d. Are.

j **Volūti** sūt. cū effectu: tñ sola volūtas sufficit: vt C. ad. l. iul. ma. l. qñs.

k **Alie**, i. aiati corpis. nā aia non in hois s. in prāte dei pñst. sic. C. de sacro san. ec. l. sancim'. in fi.

l **Et memoria**, i. dicere ē post mortē pñ accusari: vt bona deferant in fisci et auferant hñdib' tāq indigñis: vt. C. ad. l. iul. ma. l. qñs: z. l. se. z qd dicimus post mortem accusari itel ligas in duob' capitul' illi us legis: h ē cū cōtra pñcipē vel d rempu. ē machi natus. i. nusus ē malū: als finitur morte vt cetera crimina: vt. ff. ad. l. iul. ma. l. fi.

m **Itē lex iulia de adulterijs**, q. Ex lege iul. d. adul. in oib' capitulis ē crimē publicū: cui' pñ a al' hñstiores z al' hñiles puniūt. h. d. are.

n **Itē lex iulia**, s. iter publica iudicia nūrat.

o **Que**, s. lex iulia de adulterijs.

p **Punit**, sacrilegos. n. nuptiaz gladio ferri oz: vt. C. de adul. l. qñis.

q **Ascul**, naz ex h casu armant iura vt gladio ferantur: vt. ff. ad. l. iul. d. adul. l. capite qñto. meli'. C. ad. l. iul. d. adul. l. cū vir nubit.

r **Lege iulia**, s. de adul. nā hz hec lex mltā capitula: vt. ff. de mino. l. au riliū. s. sed z vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. capite quinto.

s **Sine vi**, qd si vi: hñ. j. e. s. sic aut p vim.

t **Uduā**, adijcias vñ in puerum. z oic de vidua z de virgine: nisi sint meretrices vel licite pūbine: vt hñ subijcit hñeste: z. ff. de adul. l. stupz.

u **Humiles**, q sūt hñiles vel hñeste: dic vt. C. d. icel. nup. l. hñilē. s. i.

v **Eum relegatōe**, hec distinctio pene fallit i trib' casib' in qb' pñmittit stuprū: z tñ maior pena iponit. Pñm' ē si qñ i puez pñmittit: q tē gla

Publica autem dicta sunt: q cui uis ex populo executio eorum ple rumq datur. Publicorum iudi ciorum quedam capitalia sunt: q dam non capitalia. Capitalia di cimus que ultimo supplicio affi ciunt veluti aq z ignis infdictōe vel deportatōe vel metallo. Le tera si quā infamia irrogant cuz dāno pecuniario: hec publica q dem sunt: nō tñ capitalia. Pu blica autē iudicia hec sūt lex iul. maiestatis que i eos q cōtra im patorē vel rēpublicā aliquid mo liti sunt suū vigorē extēdit: cui' pena aie amissionē sustinet z me moria rei etiā post mortē dāna tur. Itē lex iul. de adulterijs coercendis que nō solū temera tores aliearū nuptiaz gladio pu nit: sed et eos q cū masculis ne pbandā libidine exercere audēt, s. eadē lege iul. ē stupri flagitiū puniūt cū quis sine vi vel virginez vel viduā honeste vinētē supra uerit. penā aut eadē lex irrogat peccatorib' si honesti sunt publi cationē partis dimidie eoz bo norū: si hñiles corpis coercionez cū relegatōe. Item lex come lia de sicarijs q homicidas vl tore ferro persequitur vel eos q

dio puniūt: vt. s. e. s. Itē z qñ tutor stuprauerit eā ē tutor: vt C. si tu. pupil. iul. l. i. Itē si fuerit stuprata aliq a suo pprio ser uo: vt. C. de muli. q ser. p. se. iul. l. i. z no. penā stupri ēē quin quēnalē: nisi qñ p vi pñmittit. tñ. n. sine pñfinitōe tñs pñ isti tui: vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. mariti. s. quinquennium: z. s. fi.

homines occidendi causa cum te lo ambulant. Telum autem vt catus noster ex interpretatione le gum duodecim tabularum scri ptum reliquit: vulgo quidem id appellatur quod ab arcu mitti tur: s. hodie omē significatur qd manu cuiusdam mittitur. sequi tur ergo vt lignum z lapis z fer rum hoc nomine contineatur: di ctumq ab eo quod in longiquū mittitur a greca voce figuratū: z hanc significationem inueni re possumus z in greco nomine. nam quod nos telum appella mus: illi telos appellant: admo nent nos epigrammata in zero philo verbis cautissime scripta. Sicarij autem appellantur a sicca: eo q significat ferreum cul trum. Eadem lege z venefici ca pite dānatū qui artib' odiosis tam venenis q susurrij' magicis homines occiderint: vel mala me dicamenta publice vendiderint. Alia deinde lex asprimum cri men noua pena persequitur: que pompeia d parricidijs vocatur: qua cauetur vt si quis parentis aut filij aut omnino affinitatis eius: q nuncupatione parricidij continetur fata perpetraverit:

Item lex cornelia. Itē si quis minē telo i. quo cūq qd manu e mittit occidit: vl cū telo cā occidit pñqñs. l. cor. de sic. q. l. castiga bit venefic'. vl ar te magica hoim occidēs: vl malo medicamēto ho minē occidēs. h. d. Areti.

r **Lex cor.**, s. cō putat iter publi ca iudicia.

a **De sicarijs**, qre sic dicat: dic vt. j. e. s. sicarij.

b **Persequi**, i. p seqt eos q hñci diū fecerūt cū fer ro. nec. n. p hac. l. occidit occidēs: s. dportat z oia bōa sua publica tur: vt. ff. ad. l. cor. ne. d. sic. l. eiusdē s. legis. z. l. pe. vl dic q pñqñ ho micidas ferro: qz eos hodie occidi mus: vt. d. l. eius dē. s. fina.

c **Ambulat**, s. eos si occidat: vt C. ad. l. cor. d. sic. l. is q. z no. capi tula ex qb' aliqñ hac. l. tenet: vt. ff. ad. l. cor. d. sic. l. i.

d **Lapis**, fac. s. d. iterdic. q at. e **Greca**, h totū qd seqt f **Sicarij**, a sicca. vñ vidbat q tñ q cū sicca oc cidet hac. l. teneret. S. tñ gñali' hodie accipit sicca z telū pi terptatōz: vt. s. pr. s. ē at sicca vt subijcit cultell' otriq scides que portat pegrini qñq i baclo quodā ita q si ps. vñ s. Est sicca mucro latēs siccar' ide vocat. g **Eadē**, l. q dī cor. d. sic. z vene. nā pl' ē hoies veneno q gladio occidit: vt. C. de ma b **Odiosis**, i. artificijs odios. nā ois ars bona ē. thema. l. i. i **Susurrij**, i. icatōib'. nā h scia pprobata ē: vt. C. d. male. z mathena. l. eoz. h **Occiderit**, ē sine dolo: vt. ff. de pe. l. si qñ aliqd. s. q aborōis. sec' i cor. q: dol' ē necari': nec suffic ē lata clpa: vt. ff. ad. l. cor. d. sic. l. i. lege. s. **Alia** dide. **Lex** pō peia d parricidis q cauet q occidēs pñes vl alios d qb' h sin gulari pñ plectat ē publicū iudiciū. Et pñmittēs dicitū i se plus puniūt q pñmittēs i alio. h. d. l. **Parēti**, accipe pñes z filios vsq ad infinitū: vt. ff. d. i ius vo. l. qñ. s. fi. z. l. s. fi. hac. s. liberos.

a **I**ffectiois. alis affinitatis: et alis affectonis.

b **C**ontinentur. sed quis sunt qui hac appellatione continentur: **R**es. superiores et inferiores: ut diximus. Item collaterales: ut fratres consobrini et patruales et proximiores eis. Item affines quidam: ut uxoris: gener: vitricus: prauignus: socer: et etiam patruus: ut ff. e. l. i. et l. sed sciendus: et l. cum pater.

c **P**erpetrauerit. forte et si non occiderit secundum **P**. et facit pro eo. ff. e. l. i. in fi. ut dic illud specialem casum.

d **E**xtraneus: nota extraneum plus puniri quam si ipse occidisset: ut hic et ff. eo. l. vtr: et l. sciens.

e **C**um in amne. i. flumen. vel si huiusmodi vicina non sunt: bestiis subijciuntur: ut ff. e. l. pe.

f **S**ustinebit. sed nomen et qui superiores perfonas occidit hac lege cornelia tenetur: **C**um qd sic ut ff. e. l. i. Sed contra. C. e. l. i. dic ergo qd hac lege cornelia tenetur: si non accusatur. vel dic h. 3o. qd non tenetur capitali eadem pena: si maior hic imponitur.

g **I**tem lex cornelia de falsis censetur: qua tenetur quicumque aliquid de his qd exprimuntur in ter. commiserit: et pena eius in seruo est ultimum supplicium: in libero deportatio. h. d. **A**re.

h **T**estamentaria. ideo sic dicta: qd de testamento falso ibi agitur.

i **I**nstrumentum. i. emptionale vel alicuius contractus.

k **S**cripserit. et ita veritatem mutauit: ut in autem. de si. instru. l. i. in prin.

l **S**ignauerit. id est sigillum quod in testamentis apponitur: for. s. de testa. s. postea. Item signum quod chartis imponitur: ut quicquid facilius fiat comparatio ex instrumentis: in autem. de si. instru. s. oportet.

m **S**upplicium. qd interpretatur morte: ut ff. de pe. l. vi.

n **D**eportatio. deportatio est omnium bonorum publicatio. et sic nota qd ex eodem commissio plus serui quam liberi puniuntur: ut hic et ff. ad. l. cornelia. de falsis. l. i. s. pe. et ff. si ex uxor causa. aga. l. pe. et ff. de pe. l. in seruorum. immo et inter liberos magis puniuntur minores quam maiores: ut ff. de incen. rui. n. u. l. pedius.

o **I**tem lex iulia de vi publica. **C**um committens cum

armis aliter quam virginem rapiendo deportabitur: si sine armis tertie partis bonorum publicatio dabitur. Sed per vim virginem vel moniale rapiens vel prestans opem capite punitur. h. d. **A**re.

p **I**tem lex iulia de vi publica. nota maiestate delicti maiorem penas imponi: ut hic et C. ad. l. iul. de vi. l. i. et facit. s. de interdic. s. qui autem.

q **I**tem hic damnatus sit infamis: ut ff. ad. l. iul. de vi pri. l. i. r. n.

r **S**i autem. dicit. s. qd sine vi aliquis commiserit stuprum: ut. s. eo. s. s. ea dem. nunc quando vi. vel continua cum superiori p. r. s.

s **C**onstitutionis. ut. C. de rap. vir. l. i.

t **L**ex iulia peculatus. **P**ublica sacra vel religiosam rem furto subtrahens et talibus opem prestans lege iulia peculatus que publica est capite punitur: aliter autem ex ea delictum committens deportabitur. h. d. **A**re.

u **P**ublicam. i. ciuitatis romane: non alterius: ut ff. de fur. l. ob pecuniam: et ff. ad. l. iul. pe. l. i. s. pe.

v **S**acram. ut calices et thuribula que sacra sunt: ut. s. de re. di. s. nullius.

w **R**eligiosam. ut omnia inuenta sepulchrorum.

x **F**urati sunt. vel etiam immiscuerunt: ita qd dani ficauerunt rem publicam: ut ff. ad. l. iul. pecu. l. i.

y **M**inisterium. id est adiutorium.

z **S**usceperint. id est ad custodiendum.

a **D**eportationis. deportatur enim. et nota qd qui quicquid durat hec actio:

ut ff. ad. l. iul. pecu. l. i. peculatus. Item e spalis in eo qd contra heredes inchoat: ut ff. ad. l. iul. pecu. l. i. fi.

b **E**st et inter publica. **L**ex faniana de plagiaris que quandoque penam capitis quandoque leuiorem irrogat. Item lex iulia repetundarum de annona et de residuis que in diuersis capitulis loquuntur: et diuersas penas inter quod mortis inferunt: et ex eorum delictis publica criam dicantur. h. d. c. i. s. S. Sunt preterea. usque ad finem fm Angelum Aretinum supremum doctorem: quem ego Hieronymus clarus minimus vtriusque iuris doctor sum potissimum secutus in hac additioe diuisionum singulorum titulorum institutionum: et in summarijs suis locis additis pro iuuenibus in hoc apparatu glossarum accur.

c **D**e plagiaris. id sic dicta: qd oratio pre filio: vel domino suo h. lex puniuntur. habet. n. locum quando aliquis distrahit alienum seruum vel filium: ita qd per vel dominus non potest rehabere: ut ff. ad. l. fal. de pla. l. i. et l. i. legeret leum: et l. pe. s. fi. Item tenetur qui liberum hominem de loco in locum transportat: ut. C. ad. l. fal. de pla. l. i. quoniam. et hoc si dolo facit: non aliter: ut ff. ad. l. fal. de pla. l. i. legi faniane. Item hac lege tenetur si quis furtum iuga constituit: ut eptio statim teneatur: ut. C. ad. l. fal. de pla. l. i. fuga. **A**lc.

Interdum, scilicet maiorem aliquando minorem capitalem: cum capitalis alias sit minor: alias maior. nam ingenuus nobilis in metallis: ignobilis gladio feritur: seruus vel libertus bestis subijciuntur: vt. C. ad l. fal. de pla. l. si. r. ff. ad l. fal. l. si. in fi. Item qdam civilis pena olim imponebatur q cessat hodie: vt. ff. e. l. si.

Iulia. que habet locum i quattuor casibus. Primo si quis dederit clam pecuniam vt aliquem sortiatur honorem: non in ciuitate romana. naz ibi cessat hec lex: cum princeps ibi eligat: vt. ff. ad l. iul. de ambi. l. i. in prin. Ideo dixi clam: quia palam potest: vt. ff. de pollici. l. i. §. i. r. ff. de offi. presi. l. barbarius. Secundo habet locum quando quis stat in magistratu ultra annum: vt

C. ad l. iul. de ambi. l. i. Tertio si quis ingreditur domum iudicis: cognoscens de causa criminali: vt. ff. ad l. iul. de ambi. l. i. Item in quarto si quis iudex nouum vectigal instituerit: r est pena centum aureorum: vt ff. ad l. iul. de ambi. l. i. Sed in casu deportatur: quando scilicet is idem officium est affectus: vt. C. ad l. iul. de ambi. l. i. sed fallit in affectore: vt. C. de affes. l. liceat. Item in procōsule: vt. ff. de offi. precon. l. antepe. vel dic ibi lex falsibus: id est lex mensibus: quia tantum durabat eius officium.

Repetundarum. que habet locum quando iudex per pecuniam facit aliquid vel omittit: vt. ff. ad l. iul. repe. l. prima tertia. iij. v. vi. r. vij. esculentum tamen potest accipere iure veteri: dummodo non nimis magnum: vt. ff. de offi. precon. solent. in fi. sed iure nouo non: nisi quando deficeret salarium: vt in auten. scrip. exempla r. in medio prime col. pena aut huius legis est civilis i quadrupli: vt. C. ad l. iul. repe. l. i. etialis extra ordinē: vt. ff. ad l. iul. repe. l. iul. §. hodie.

De annona. h lex locum bz quoties qs facit vt annona carior sit. r ē pena in eo statuta. r. aureoz: vt. ff. ad l. iul. de anno. l. ij.

De residuis. r hec lex locum habet quando aliquid superfuit ex a

penam ex sacris cōstitutionibus irrogat: interdum leniorem.

Sunt preterea publica iudicia lex iulia de ambitu: lex iulia repetundarum: r lex iulia de annona: r lex iulia de residuis: que de certis capitulis loquuntur: r anime quidem amissionem nō irrogant: alijs autēz penis eos sub

liqua administratōe publica: r ipse in vsum suū dūrtit qui erat illi administratio cōmissa: vt. ff. ad l. iul. pecu. l. ij. r. iij. §. lege. pena aut huius legis est in tertia pre quā accepit apli q d3. qd 3d. sic dicit vt esset in quadrupli. Vel dic amplius tertia p te: qe pūnt in simpli r in tertia p te simpli: vt. ff. ad l. iul. pecu.

ijciunt: qui precepta earum neglexerint. Sed de publicis iudiciis hec exposuimus: vt nobis possibile sit summo digito r quasi p indicem ea terigisse. Alioquin diligentior eorum scientia vobis ex latioribus digestorum seu pādectarum libris deo propitio aduentura est.

l. iij. §. sed r q pe amia. in fi. maxime quia pene restringende sunt: vt. ff. de pe. l. iter pretatione.

Subijciunt: scilicet leges predictae quattuor subijciunt. Vel dic q loquitur i diffinitē: vt patet in inferioribus.

Earum. scilicet legum. nam

in contractibus r alijs que debent de iure sortiri effectum et non sortiuntur iudicat lex non valere: vt. C. de leg. r con. l. non dubium. Item in criminalibus varie constituuntur pene: quarum quedam sunt ordinarie: que scilicet habent certam penam aliqua lege inductam: vt patet per multas rubricas. ff. de publi. iudi. r in sequentibus. Alię sunt extraordinarie: vt. ff. ad turp. l. in priuatis: r. ff. de extraordi. crimi. l. i. r in sequentibus titulis vsq ad ti. de pub. iudi.

Summo. id est longiori digito cum quo quis tangere potest alius q cum alijs: qui dicitur medicus: alias medius. Accursius.

Per indicem. id est per alium digitum qui dicitur in der. Vel dic r melius q hec dicta sunt vt sunt inder sine demonstratio aliorum dicendorum: sicut r sub gallina ouum dimittitur ad hoc vt ibi alia faciat oua. r idem i his qui aucupantur ad columbas.

Aduentura est. vt. ff. de publi. iudi. per totum librum vsq ad libru de appellatōibus q sequitur.

Institutionum opus cum summarijs cura summa atq diligentia castigatum finit Impressum Lugduni per insignem artis impressorie Magistri Johāne de prato. Anno dñi Millesimo quadringentesimononagesimoprio die. ij. Marcij.

Handwritten notes in French, including names like Chambard, Fagnon, and dates like 1550, 1551, 1552, 1553, 1554, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559, 1560, 1561, 1562, 1563, 1564, 1565, 1566, 1567, 1568, 1569, 1570, 1571, 1572, 1573, 1574, 1575, 1576, 1577, 1578, 1579, 1580, 1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1586, 1587, 1588, 1589, 1590, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1599, 1600.

In Rubricis omnes per alphabetū posite: et ad loca sua per ordinem remisse.

A doptionibus	Fo. xliij.	Locatio et deductio	Fo. lxxix.	Senatusconsulto tertuliano	Fo. lxxij.
Attiliano tutore	Fo. xlii.	Lege aquilia	Fo. lxxvii.	Senatusconsulto orficiano	Fo. lxxij.
Auctoritate tutor	Fo. xx.	Alitari testō	Fo. xl.	Successione cognatorum	Fo. lxx.
Ademptione legator	Fo. lvi.	Mandato	Fo. lxxx.	Servili cognatione	Fo. lxxvi.
Assignmente libertor	Fo. lxxv.	Optis	Fo. r.	Successione libertor	Fo. lxxv.
Acquisitione per arrogatō	Fo. lxx.	Moralib' actōib'	Fo. d.	Successionibus sublaris	Fo. lxx.
Actionibus	Fo. xci.	Bligatōibus	Fo. lx.	Stipulatione servor	Fo. lxxij.
Donor possessioe	Fo. lxxv.	Bligatōe ex p'se	Fo. lxxv.	Societate	Fo. lxxx.
Apitis dimutōne	Fo. xviij.	Obligationibus que ex quasi contractu nascuntur	Fo. lxxxi.	Si quadrupes pauperiem fecisse dica	Fo. c.
Curatoribus	Fo. xxi.	Obligationibus que ex d. lito nascuntur	Fo. lxxv.	Satisfactionibus	Fo. c.
Eodicillis	Fo. lxx.	Obligationibus que ex quasi delicto nascuntur	Fo. xc.	Utelis	Fo. xvi.
Onatōibus	Fo. xxxv.	Officio iudicis	Fo. c.	Testam' ordinadū	Fo. xxi.
Duob' reis stipuladi	Fo. lxxij.	Alria potestate	Fo. r.	Sufructu	Fo. lxxij.
Divisione stipulationum	Fo. lxxij.	Per quas personas nobis acq	Fo. xxxv.	Usu et habitatioe	Fo. lxxij.
Exulatione tutor	Fo. xxiij.	ritur.	Fo. xxxv.	Uti capionibus et longi temporis prescri	Fo. lxxij.
vel curator	Fo. xxiij.	Dupillari substitutōe	Fo. xli.	prioribus	Fo. lxxij.
Exheredatōe libertor	Fo. xliij.	Per quas personas nobis obligatio ac	Fo. lxxij.	Ulgari substitutōe	Fo. lxx.
Ex cui libertatis causa bona adiscuntur	Fo. lxx.	quiritur	Fo. lxxij.	Uerborum obligatōe	Fo. lxxij.
Emptōe et venditōe	Fo. lxxv.	Perpetuis et temporalibus actionibus	Fo. c.	Uti bonorum raptor	Fo. lxxv.
Emptionibus	Fo. c.	Pena temere litigatiū	Fo. c.		
Induciaria tutela	Fo. xli.	Publicis iudicijs	Fo. c.		
Fideicommissarijs heres	Fo. lxxv.	Quib' ex causis manumittere non	Fo. xliij.		
ditatibus	Fo. lxxv.	licet	Fo. xliij.		
Fideiussoribus	Fo. lxxv.	Quibus modis ius patrie potestatis sol	Fo. xliij.		
Radibus cognationum	Fo. lxx.	uitur	Fo. xliij.		
Is qui sunt sui vel alieni iuris	Fo. lxx.	Qui testō tutores dari pnt	Fo. xliij.		
Heredit' instituendis	Fo. xliij.	Quib' modis tutela finit	Fo. xliij.		
Heredit' q'itate et d'ia	Fo. xliij.	Quib' alienare licet vel nō	Fo. xliij.		
Hereditatibus que ab intestato deferun	Fo. lxx.	Quibus non est permillum facere testa	Fo. xliij.		
tur	Fo. lxx.	mentum	Fo. xliij.		
His p quos agē possum	Fo. c.	Quibus modis testamentum infirma	Fo. xliij.		
Usticia et iure	Fo. c.	tur	Fo. xliij.		
Iure naturali gentium	Fo. c.	Quibus modis re contrahitur obliga	Fo. xliij.		
et civili	Fo. c.	tio	Fo. xliij.		
Iure personarum	Fo. c.	Quib' mōis tollit obligatō	Fo. lxxij.		
Ingenuis	Fo. c.	Quod cum eo qui in aliena potestate est	Fo. c.		
Inofficioso testō	Fo. c.	negocium gestum eē dī	Fo. c.		
Inutilib' stipulatōibus	Fo. lxxij.	Erum diuisione	Fo. c.		
Interdictis	Fo. c.	Rebus corporalibus et incorpo	Fo. c.		
Inurijs	Fo. lxxij.	ralibus	Fo. c.		
Libertinis	Fo. c.	Replicationibus	Fo. c.		
Lege fusia canina tollenda	Fo. c.	Atidatione tutorum vel curato	Fo. c.		
Legitima agnator tutela	Fo. c.	rum	Fo. c.		
Legitima patronor tutela	Fo. c.	Suspectis tutoribus vel curatoribus	Fo. c.		
Legitima parentū tutela	Fo. c.		Fo. c.		
Legatis	Fo. c.	Servitutibus rusticorum prediorum	Fo. c.		
Lege falcidia	Fo. c.	Singulis rebus per fideicommissum rel	Fo. c.		
Legitima agnator successioe	Fo. c.	ctis	Fo. c.		
Litterar obligatōe	Fo. lxxv.				

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including names like 'Gambard' and 'Gambard'.

Registrum.

a
 Bonum album
 In noie
 us Dandauimus
 Horica

b
 Eadem lege
 Simul
 Lues. i.
 muno. l. in

c
 Testamento
 tio. Cum vero
 De fiduciaria
 ruz maior

d
 Rome. sic
 Promissit. s. de
 aut equaliter
 scripture innuit.

e
 de ma. l. i.
 to an res
 Furum. z e
 Retrabebant

f
 pub. ff. de reio.
 Inutile. qz
 necesse legari
 Heredes.

g
 Causam. s. litis
 Tertia ibi.
 Item extraneus
 Adipisci

h
 aliquid oportet
 fideicomisso
 Jurauerit
 quem prius

i
 dicit sole
 patruus
 preferuntur
 interdum

l
 illa per rerum
 tio rem rataz
 iul. s. si procu.
 at eē: z tunc

l
 eadem societate
 duo. s. ubi.
 pa tenerit
 verbum: ex

m
 ē pena actionis
 Ut cui. l.
 in actione
 nomen actionis

n
 si. reg. et
 naz z ex eo
 re in arbitrio
 zenoniana

o
 Ommino. qz
 siue alius extra
 ducunt aqua
 Infamie

[Faint handwritten notes in the left margin, partially obscured by a diagonal line.]

[Extensive handwritten notes in the right margin, continuing the text or providing commentary.]

[Handwritten notes at the bottom of the page, including the date '1572' and names like 'Jehan du pre' and 'Jehan du pre'.]

Edouard Lundy. 20 May 1878. Lundy
 On the 20th May 1878. Lundy
 Lundy. 20 May 1878. Lundy
 Lundy. 20 May 1878. Lundy

La firme du forgeron communal de Dmanissi en pays de l'ère Fmest 1874
 Ce de grand enlevant 120 trois francs en perdant

Jay écrit a messre Godefray pour la prouver contre de faulx et
 Jay écrit a Turin a plusieurs fois pour des lettres qui ne sont pas arrivées et
 J'ay écrit a Goupine et pour des lettres qui ne sont pas arrivées et
 Jay écrit et pour messre B. de Turin a Goupine pour la prouver contre de faulx et

[illegible]

1/11/1641 et religion & personnes de Leonard de Bourgoin prêtre de la paroisse, curé

From the West
there is a manifest
manifest

25. *argyria* (argyria) of *controversia* (argyria)

by Chas. F. Johnson
in 1891

Monfieur de Corps d'Orge Sangnier à Lion

[illegible]

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.]

9 Pour les de poutres fougant auz de vis fougant inconpletoide
moyenne de quelcune de fougant de fougant de fougant de
pour fougant de fougant de fougant de fougant de fougant de
pour fougant de fougant de fougant de fougant de fougant de
une fougant de fougant de fougant de fougant de fougant de
moyenne de fougant de fougant de fougant de fougant de fougant de

Spizella socialis 187

divoy 2c #

Madame de Marnet

El monje y el fraile de la casa de San Francisco de Asís
y el fraile de la casa de San Francisco de Asís y el fraile de la casa de San Francisco de Asís

Donc y mettray tout y me vendit à Compteur
et colligez par luy chant de vous en l'entendant
Et par luy pander par un blanc d'ours
pinte et quatre d'ours par un blanc d'ours
large et d'ours et de fice et de fice
taperette par luy d'ours par fice
marche d'ours et d'ours par luy
femme march de l'ours par luy

Manson
monstr climor

monfr. Clmre de
madame, pette d'orgue de #
monfron fide a maon de #

mon Coeur from a maggot ~~26~~ H

draw
draw

mo pte de Gage m H

~~Ande~~

maison d'alignement
maison d'alignement

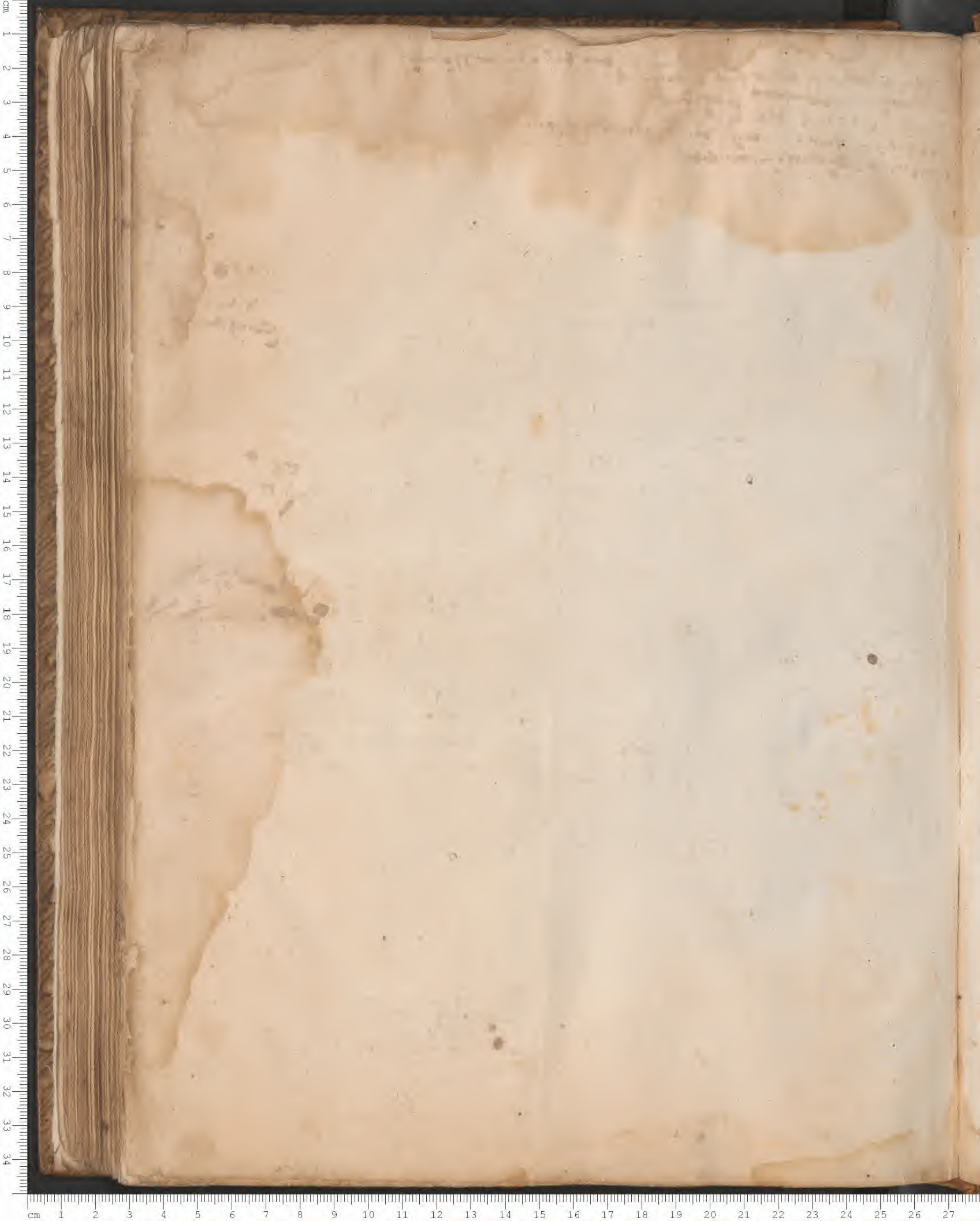
It may be seen by
Exchanges Ex #

g. 1 sub subro part R. H.

Hand - 22

Ton met bene monyden
Gedragten en poudert nuchter.
en eenigfamen de paries — 27
4-sonder niet minnende Hingel
rijt — 28
Eene maer principael vordien
de met putte hofgeve — 29

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or a note, located at the bottom of the page.

parante May 20th 1860

By agreement
of the
27th of July 1861
By order of the

Received of
James Logan 26/7

... in the ...
... 5/ ...
... 2 ...

2000, 1997

1777
 1778
 1779
 1780
 1781
 1782
 1783
 1784
 1785
 1786
 1787
 1788
 1789
 1790
 1791
 1792
 1793
 1794
 1795
 1796
 1797
 1798
 1799
 1800

Quoniam ergo Scholasticus isti fuit
fuit fuit fuit fuit fuit fuit fuit
fuit fuit fuit fuit fuit fuit fuit fuit

1. 1/2 lb. of mutton - 7 x 1/2 lb. of
 1/2 lb. of mutton - 7 x 1/2 lb. of
 1/2 lb. of mutton - 7 x 1/2 lb. of

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

1574

7. Subjektive Wahrnehmung #

by Henry, 2nd by Frederick

1900 k 2m mark
1901 k 2m mark

of the ...
of the ...

the 1st of June. The 2nd of June
the 3rd of June. The 4th of June.

the other part of the same

Schiz. subulata *Le*

Salix repens L.

21-2-22 21-2-22 21-2-22

1877

*Noble Kingship perfect. To my dear
Honor and Honor going perfect
permanence in honor point - 7th Son
of Mary & P.*

*mouvent de l'argent y ay fait le bours
font pour l'heure en compte d'un jour
d'un aprouvé pour le port d'un jour
faute pour l'autre et pour l'autre
et le tout par la suite de la*

11. *missus est in Angliam per legatum suum* 24
a monasterio Beatenham missus fuit
a legatus in fide 25
et factus pater monasterii in Angliam et tunc
et tunc pater monasterii in Angliam

Commune pure murei argent pur
 foud a pur rouge 26
 fides pure 2 argent 26 a 26
 argente a 26 26 pur 26
 26 26 26 26 26 26

Sir, your favor of the 11th inst. has been received.
 I am sorry to hear that you are not yet recovered from
 your illness. I hope you will be able to return to your
 usual health soon. I am, Sir, very respectfully,
 Yours, Sir, very truly,
 J. B.

201
 1900 - 2nd hand - 25th Nov 1877
 1st of 1st - 1st of 1st - 1st of 1st
 1st of 1st - 1st of 1st - 1st of 1st
 1st of 1st - 1st of 1st - 1st of 1st

In witness whereof
 I have hereunto set
 my hand and seal
 the first day of
 January 1601

[illegible]

706
 1877
 157

8
 1. Winter 1846-47
 2. Winter 1847-48
 3. Winter 1848-49
 4. Winter 1849-50
 5. Winter 1850-51
 6. Winter 1851-52
 7. Winter 1852-53
 8. Winter 1853-54
 9. Winter 1854-55
 10. Winter 1855-56
 11. Winter 1856-57
 12. Winter 1857-58
 13. Winter 1858-59
 14. Winter 1859-60
 15. Winter 1860-61
 16. Winter 1861-62
 17. Winter 1862-63
 18. Winter 1863-64
 19. Winter 1864-65
 20. Winter 1865-66
 21. Winter 1866-67
 22. Winter 1867-68
 23. Winter 1868-69
 24. Winter 1869-70
 25. Winter 1870-71
 26. Winter 1871-72
 27. Winter 1872-73
 28. Winter 1873-74
 29. Winter 1874-75
 30. Winter 1875-76
 31. Winter 1876-77
 32. Winter 1877-78
 33. Winter 1878-79
 34. Winter 1879-80
 35. Winter 1880-81
 36. Winter 1881-82
 37. Winter 1882-83
 38. Winter 1883-84
 39. Winter 1884-85
 40. Winter 1885-86
 41. Winter 1886-87
 42. Winter 1887-88
 43. Winter 1888-89
 44. Winter 1889-90
 45. Winter 1890-91
 46. Winter 1891-92
 47. Winter 1892-93
 48. Winter 1893-94
 49. Winter 1894-95
 50. Winter 1895-96
 51. Winter 1896-97
 52. Winter 1897-98
 53. Winter 1898-99
 54. Winter 1899-00
 55. Winter 1900-01
 56. Winter 1901-02
 57. Winter 1902-03
 58. Winter 1903-04
 59. Winter 1904-05
 60. Winter 1905-06
 61. Winter 1906-07
 62. Winter 1907-08
 63. Winter 1908-09
 64. Winter 1909-10
 65. Winter 1910-11
 66. Winter 1911-12
 67. Winter 1912-13
 68. Winter 1913-14
 69. Winter 1914-15
 70. Winter 1915-16
 71. Winter 1916-17
 72. Winter 1917-18
 73. Winter 1918-19
 74. Winter 1919-20
 75. Winter 1920-21
 76. Winter 1921-22
 77. Winter 1922-23
 78. Winter 1923-24
 79. Winter 1924-25
 80. Winter 1925-26
 81. Winter 1926-27
 82. Winter 1927-28
 83. Winter 1928-29
 84. Winter 1929-30
 85. Winter 1930-31
 86. Winter 1931-32
 87. Winter 1932-33
 88. Winter 1933-34
 89. Winter 1934-35
 90. Winter 1935-36
 91. Winter 1936-37
 92. Winter 1937-38
 93. Winter 1938-39
 94. Winter 1939-40
 95. Winter 1940-41
 96. Winter 1941-42
 97. Winter 1942-43
 98. Winter 1943-44
 99. Winter 1944-45
 100. Winter 1945-46
 101. Winter 1946-47
 102. Winter 1947-48
 103. Winter 1948-49
 104. Winter 1949-50
 105. Winter 1950-51
 106. Winter 1951-52
 107. Winter 1952-53
 108. Winter 1953-54
 109. Winter 1954-55
 110. Winter 1955-56
 111. Winter 1956-57
 112. Winter 1957-58
 113. Winter 1958-59
 114. Winter 1959-60
 115. Winter 1960-61
 116. Winter 1961-62
 117. Winter 1962-63
 118. Winter 1963-64
 119. Winter 1964-65
 120. Winter 1965-66
 121. Winter 1966-67
 122. Winter 1967-68
 123. Winter 1968-69
 124. Winter 1969-70
 125. Winter 1970-71
 126. Winter 1971-72
 127. Winter 1972-73
 128. Winter 1973-74
 129. Winter 1974-75
 130. Winter 1975-76
 131. Winter 1976-77
 132. Winter 1977-78
 133. Winter 1978-79
 134. Winter 1979-80
 135. Winter 1980-81
 136. Winter 1981-82
 137. Winter 1982-83
 138. Winter 1983-84
 139. Winter 1984-85
 140. Winter 1985-86
 141. Winter 1986-87
 142. Winter 1987-88
 143. Winter 1988-89
 144. Winter 1989-90
 145. Winter 1990-91
 146. Winter 1991-92
 147. Winter 1992-93
 148. Winter 1993-94
 149. Winter 1994-95
 150. Winter 1995-96
 151. Winter 1996-97
 152. Winter 1997-98
 153. Winter 1998-99
 154. Winter 1999-00
 155. Winter 2000-01
 156. Winter 2001-02
 157. Winter 2002-03
 158. Winter 2003-04
 159. Winter 2004-05
 160. Winter 2005-06
 161. Winter 2006-07
 162. Winter 2007-08
 163. Winter 2008-09
 164. Winter 2009-10
 165. Winter 2010-11
 166. Winter 2011-12
 167. Winter 2012-13
 168. Winter 2013-14
 169. Winter 2014-15
 170. Winter 2015-16
 171. Winter 2016-17
 172. Winter 2017-18
 173. Winter 2018-19
 174. Winter 2019-20
 175. Winter 2020-21
 176. Winter 2021-22
 177. Winter 2022-23
 178. Winter 2023-24
 179. Winter 2024-25
 180. Winter 2025-26
 181. Winter 2026-27
 182. Winter 2027-28
 183. Winter 2028-29
 184. Winter 2029-30
 185. Winter 2030-31
 186. Winter 2031-32
 187. Winter 2032-33
 188. Winter 2033-34
 189. Winter 2034-35
 190. Winter 2035-36
 191. Winter 2036-37
 192. Winter 2037-38
 193. Winter 2038-39
 194. Winter 2039-40
 195. Winter 2040-41
 196. Winter 2041-42
 197. Winter 2042-43
 198. Winter 2043-44
 199. Winter 2044-45
 200. Winter 2045-46
 201. Winter 2046-47
 202. Winter 2047-48
 203. Winter 2048-49
 204. Winter 2049-50
 205. Winter 2050-51
 206. Winter 2051-52
 207. Winter 2052-53
 208. Winter 2053-54
 209. Winter 2054-55
 210. Winter 2055-56
 211. Winter 2056-57
 212. Winter 2057-58
 213. Winter 2058-59
 214. Winter 2059-60
 215. Winter 2060-61
 216. Winter 2061-62
 217. Winter 2062-63
 218. Winter 2063-64
 219. Winter 2064-65
 220. Winter 2065-66
 221. Winter 2066-67
 222. Winter 2067-68
 223. Winter 2068-69
 224. Winter 2069-70
 225. Winter 2070-71
 226. Winter 2071-72
 227. Winter 2072-73
 228. Winter 2073-74
 229. Winter 2074-75
 230. Winter 2075-76
 231. Winter 2076-77
 232. Winter 2077-78
 233. Winter 2078-79
 23

2000 lbs of sugar
 2000 lbs of flour
 2000 lbs of rice
 2000 lbs of corn
 2000 lbs of wheat
 2000 lbs of barley
 2000 lbs of oats
 2000 lbs of rye
 2000 lbs of buckwheat
 2000 lbs of peas
 2000 lbs of beans
 2000 lbs of lentils
 2000 lbs of mung beans
 2000 lbs of chickpeas
 2000 lbs of soybeans
 2000 lbs of cottonseed
 2000 lbs of sunflower seeds
 2000 lbs of flax seeds
 2000 lbs of hemp seeds
 2000 lbs of pumpkin seeds
 2000 lbs of sesame seeds
 2000 lbs of sunflower oil
 2000 lbs of soybean oil
 2000 lbs of cottonseed oil
 2000 lbs of flaxseed oil
 2000 lbs of hemp oil
 2000 lbs of pumpkin oil
 2000 lbs of sesame oil
 2000 lbs of sunflower meal
 2000 lbs of soybean meal
 2000 lbs of cottonseed meal
 2000 lbs of flaxseed meal
 2000 lbs of hemp meal
 2000 lbs of pumpkin meal
 2000 lbs of sesame meal
 2000 lbs of sunflower meal

2nd. complete South American
 3rd. complete North American
 4th. complete European
 5th. complete African
 6th. complete Asiatic
 7th. complete Australasian
 8th. complete Antarctic
 9th. complete Arctic
 10th. complete Arctic

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26

